NAVARASA TARANGINHY

నవరసతరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

AND

KALIDAS

BY

SREE

Ajjada Adibhatta Narayanadas

PRINCIPAL VIZIARAMA GANA PATASALA

VIZIANAGRAM

శ్రీ విజయనగర వాస్తవ్యులగు శ్రీమదజ్జాడాదిభట్ట
నారాయణదాసుగారిచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల
కవితా విశేషములు.

1979

First Edition — 1922 Copies 500
Second Edition — 1979 Copies 1,000

Associations which have accorded Financial Aid for the Printing of this Book

ఈ ముద్రణకు కొంత ఆర్థిక సహకారము అందించిన సంస్థలు.

1) ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమి, హైదరాబాద్.
   Andhra Pradesh Sahitya Academy, Hyderabad.
2) శ్రీ నారాయణదాస శతజయంతి కమిటి, హైదరాబాద్.
   Sri Narayana Das Centenary Committee, Hyderabad.
3) రోటరీ క్లబ్, పఠాన్‌కోట్, (పంజాబ్)
   Rotary Club, Pathankot, (Punjab).

ప్రకాశకులు :
శ్రీమతి కట్టా శ్యామలాదేవి,
శ్యామలానగర్, గుంటూరు-6.

ముద్రణ :
శ్రీ పి. రామకృష్ణమూర్తి,
మేనేజింగు డైరెక్టరు,
వెల్‌కమ్ ప్రెస్, ప్రైవేట్ లిమిటెడ్., లెస్సీస్ శ్రీవిజ్ఞానమంజూష, గుంటూరు-2.

మూల్యము : రు॥ 80/-

Adibhatla Narayanadas
Principal,
Sri Vijayarama Ganapatasala.
Vizianagram.

DEDICATED

BY

GENEROUS PERMISSION

TO

SRI SRI SRI RAJA MIRZA SRI PUSHAVATI
ALAKH NARAYAN GAJAPATY RAJ
MAHARAJ MANYA SULTAN BAHADUR
MAHARAJA OF VIZIANAGRAM

BY

HIS HIGHNESS'S EVER
LOYAL SERVANT

A. NARAYANADAS

PRINCIPAL

SRI VIJAYARAMA GANA PATHASALA

VIZIANAGRAM.

సీ॥ సాత్వికతపముయు - ష్మత్ప్రపితామహు వలననికలరుఁ
బా-వనచరిత్ర ।
శౌర్యపరాక్రమ - చాతుర్యముల్నీకుఁ దాతస్వభావమో-
ధర్మమూర్తి ।
బహుజనపోషణ - పరతనీతంఢ్రినై జమునీకువచ్చెనో -
సదయహృదయ ।
సకలజనప్రియ - చారుధోరణి నీకు సహజసిద్ధమ్మురా - కులదీప ।

పూషవాట్కులమునఁ దొల్లి పొడముటరుదు।
నీవలె సద్గుణంబుల ప్రోవుభళిర।
తగును నీ పేరు నీ కుమా ధవుని కృపను ।
విజయమందు నారాయణ గజపతీంద్ర ॥

గీ ॥ శ్రీ విజయరామగజపతి జ్యేష్ఠపుత్ర ।
వీరలలితా కుమారీ కుమారశూర ।
ధీరసుకుమార విద్యావతీ కళత్ర ।
రాజకులముఖ్య యలక నారాయణాఖ్య ॥

గీ ॥ కాళిదాస షేక్స్పియరుల కవితలపయిఁ ।
ప్రేమపడెదవుగాన నర్పించినాఁడ ।
ఈకృతిన్దయతోడ నంగీకరించు ।
మలక నారాయణగజేంద్ర యధిపచంద్ర ॥

శ్లో॥ తవదాసాత్మ సంభూతా । న్యనన్య సులభాకృతిః ।
నారాయణ గజపతే । సాహ్యాంధ్రకృతికన్యకామ్ ॥

ఆదిభట్ల నారాయణదాసుడు.

FOREWORD BY

Prof. G. J. SOMAYAJI, Vidwan, M. A; L. T. Kalaprapurna Dr,

Chairman (Retd.) Commission for Scientific and Technical Terminology Ministry of Education

Head of the Dept. of Telugu
Andhra University, (Retd.)
PRABHATAM.
Official Colony
VISAKHAPATNAM-2

(formerly) NEW DELHI
CHAIRMAN. (Academic Sub-Committee Board of Governers Telugu Academy
HVDERABAD

Sri Adibhatla Narayana Das who lived and enjoyed a full life of 81 years (1864-1945) a scholar in Telugu, Sanskrit, Urdu, Persian, Arabic,Dance, Drama Prose, Criticism of literary and social structure, Music, Musicology, ancient Hindu traditional culture had been a Samson and a Solomon in one during his time. Six feet four of height, a hefty constitution, a suntanned colour, standing like a palm, long arms, thick upturned mustache had been natural gifts to him. He could swim the rapid torrents of local rapids with lusty strokes, could defeat any opponent of his age in free wrestling, walk without break a distance of 25 miles without food or drink in the middle and could win any wager in feats of physical strength, and endurance.

At the middle and high school level of education, transplanted from the rural hermitage to the brick and stone structure of Vijayanagaram, he had started with a knowledge of Telugu and Sanskrit as an advantage over his school fellows. He had earlier contacts with the rural bards and the village musicians, whom he held at bay in all contests. At the age of 22 when he completed his matriculation he had established a name for himself in the surroundings as a learned musician, a stage performer, a skilled composer of verse and poetic narration accompanied by music.

He gave up his school education after joining the F. A. class and chose to build up a career as a people's-stage-musical narrator. Packed audiences of all types of people, rural, urban, educated, illiterate, the superstitious, the rational, public servants and private land owners, all of whom highly admired him, rewarded him with gifts of money, apparel, ornaments etc. His perambulations extended to the whole of the Andhra Pradesh, Madras, Mysore, Tamilnadu, Delhi, Utkal and other provinces where also he had been in great demand.

At the age of 40 he had mastered Urdu, Parsee, Arabic, later translated Omar Khayyam into Telugu and Sanskrit, had produced a huge literature consisting of prose works, poetry, musical plays and his fame extended and got established in the whole country.

Before we can assess any one work of any reputed author, it may be advantageous to know his biography and place it, properly in the list of all his works. He has himself given us an autobiography from which we can gather a number of facts and the atmosphere he had to work in, at the time of the production of this particular work. The present work *Navarasatarangini* was first published in 1922, three years exactly after he became the principal of the Music college established by the Maharajah of Vizianagaram. Before this he had been honoured everywhere outside Vizianagaram in Mysore, Madras, Calcutta etc.

At that time there were already two colleges in that place, the Maharajah's English College a first grade institution, and a Sanskrit College where very reputed Pandits taught the various Sastras, Telugu and Sanskrit literature, which had two principals of great name, fame and learning. He did not want to lag behind them, being the principal of the College of Music which had not got a great respect in the estimation of these scholars. Narayana Das was never contented to be a man thought inferior to his

colleagues even to the slightest extent. These scholars must not have been paying the credit he deserved at their hands, and he must have thought of teaching them a lesson by demonstrating his great learning in English, Telugu and Sanskrit both in Literature and language. His method had always been to face the lion in his den and shake him by the mane. An open staggering, frontal attack to deal a fatal blow on his adversaries has been his method.

For this purpose, his proficiency in sematic languages, or his great mastery of the histrionic arts, or his wide popularity with the classes and masses which began in Vijayanagaram, could not provide him with an opportunity. To outshine them in English, Sanskrit, and Telugu, in literary composition, and exhibit his wide learning and stupendous energy, he took up this work.

This present work required a mastery of all the works of Shakespeare, consisting of 37 dramas, the sonnets and other miscellaneous works and all the works of Kalidasa, his 3 dramas, 4 poetic classics and other works which were doubtful in authorship but ascribed to him. The scholars in English, Sanskrit or Telugu whom he knew, had been familiar only with a few of the works of a particular author in that particular language. He made a thorough study of all these works, analysed them, collected the pieces in all of them, amounting to 594 in English and 231 in Sanskrit. All these were classified into the native Rasas, the sentiments of *love, hate, mercy, disgust, fear, Tranquility, gaiety, wonder, energy or vigour, and Benfvolence.*

These have been translated into chaste Telugu Verse mostly free from Sanskrit vocabulary, a stupendous task requiring understanding, analysis, equivalence, and precision, in Vocabulary and persistent labour. In addition he has provided a critical introduction in Telugu of 75 pages comparing the dramatic and poetic Techniques, of both Shakespeare and Kalidasa with also a summary

in prose of the plots, of the dramas etc. A list of all the Dramatic personae, and a glossary of difficult words has been a welcome addition. All this he did collect by himself without any assistance.

The English teachers of the colleges who would always look down upon the oriental scholars and the musicologists, had been familiar with a few of those Shakespeare's plays which were being prescribed for the study in the classes. They had been generally negligent of the others, not to speak of his other works, the sonnets etc., but this gentleman had rummaged all his works and collected the best passages dealing with all sentiments (Rasas). The Sanskrit scholars who had been teaching Kalidasa's works had been reading through a few cantoes of Raghuvamsa or portions of other works, but so far I could know there had been few who had studied the whole of Raghuvamsa or Kumarasambhava. The present work has silenced the sanskrit scholars. The telugu teachers were writing in the kavya style of Telugu replete with Sanskrit vocabulary and had not been accustomed to write simple chaste current native Telugu, even in original composition not to speak of Translations. By using mostly indigenous vocabulary (Accha Telugu) he had silenced them. In this way Sri A. N. Das had been able to silence all the scholars who had been competing with him for gaining the favour of the Maharajah and his courtiers. The Musicians, the Musicologists were no-where before him. His victory had been complete.

Now for the matter and manner adopted in the book much more need not be said as it has been discussed to some extent above. He had selected for translation long passages minutely depicting mental conditions, agonising soliloquies or detailed descriptions and short statements, couplets, pithy sayings, from every one of the works practically from all the chapters or acts. I leave the work of going through the whole work to the reader to select

passages of his liking, and only point out a few examples. Henry VIII ACT III Sc ii no 29 English and its translation on the opposite page in the text. The next passage Act V and Sc iii a couplet. He mentions the sentiment as (Santa Rasa) or gentleness. For (VIRA RASA) however one may read the Nos 66 & 67 of the Rape of Lucrece for a short and a long passage. For (Karunarasa,) Mercy Julius Ceaser 21, 22, Act II Sc iii and Act III Sc ii, For (Sringara) Love As you like it 2, Act III Sc ii 5, Act III Sc vI Merriment (Hasyarasa) As you like it 5, Act II Sc VII 6, Act II) Sc ii. Marvel (Adbhutarasa) Corialanus 34, Act I Sc i. 35 Act II Sc i. Wrath (Raudrarasa) Timon of Athens - 9, Act IV Sc iii, 10, Act IV Sc iii. The above are only a few examples.

The name of the work 'The river of the nine rasas' (sentiments) means that all the nine sentiments as have been accepted by the sanskrit critics, have been illustrated in this book with examples from the works of Shakespeare and Kalidasa in a continuous flow.

With the vast basement of music and dancing, the superstructure of proficiency in many languages, Sri Narayana Das has built a temple for the Goddess of Saraswathy and the tower has been completed by this book, for worshipping the knowledge that is immortal and universal, though couched in different languages.

Visakhapatnam
9—9—78

G. J. SOMAYAJI

Preface

The magnum opus of Sri Adibhatta Narayana Das. "*Navarasa Tarangini*" was originally printed in 1922, 500 copies only which were all distributed by Mr. Das to his friends and admirers. This book was not available for reading public for the last Many years.

The idea of reprinting of this book was initiated by Dr. P. S. R. Appa Rao M. A ; PhD., the then Director, Telugu Academy, Hyderabad & his ambition was to divert some funds left over from the A. N. Das centenery Celebration Committee. (a little over Rs. 2000). Eventually this stupendous task of reprinting this great book was taken up by me, a year back. The original sponsors, who facilitated this task by initially providing funds to begin this work are (1) Andhra Pradesh Sahitya Academy who were kind enough to grant a sum of Rs. 1500. (2) The Secretary Adibhatta Narayanadas Centenary celebration committee Sri Mamidipudi Anandam. M. P. and Chartered Accountant Hyderabad who was kind enough to spare the balance of a little more tean Rs. 2000/- left over after Sri Das's Centenary celebrations in 1965 in its Bank account. (3) Rotary Club Pathankot, who came forward to bear the expenses of binding and promised a decent donation under their community Service programme.

My thanks are specially due to these three bodies who lessend my task in bringing out this useful and great book which is presently out of public reach. Several other friends also have come forward to help the cause and I am thankful to each one of them even though space does not permit me to mention their names individually.

Trust this book will adore the hands of general and literary public interested in the books of Shakespeare & Kalidasa & evince greater interest in making them go deeper in the study of the works of the two world poets-Kindred Souls.

K. Eswara Rao

విషయసూచిక

దాసభారతీ ప్రచురణములు

1. మేలుజంతి : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
2. కచ్ఛపీశ్రుతులు : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
3. వ్యాసపీఠము : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
4. నాయెఱుక : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
5. తల్లివిన్కి : సంపాదకుడు – ఆచార్య శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రి.
6. సంస్కృత శతకద్వయము : – శ్రీ రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారి తెలుగు & డాక్టర్ శ్రీ "భాను" గారి హిందీ అనువాదములతో.
7. పంచశతి : సంపాదకుడు – శ్రీమాన్ కోగంటి సీతారామాచార్యులు
8. నూఱుగంటి : సంపాదకుడు – శ్రీ మన్నవ గిరిధరరావు.
9. బాటసారి (పద్యకావ్యము) : సంపాదకుడు – శ్రీ యస్వీ జోగారావు.
10. దశవిధరాగ నవతి కుసుమమంజరి (సంగీతసాహిత్య ప్రబంధము) :
11. నవరస తరంగిణి
12. సారంగధర

— నారాయణదాస విరచితములు.

13. MONARCH OF RHYTHM - Ganti Sreeramamurty.
14. జగజ్జ్యోతి : శ్రీ పేరి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి క్లుప్తీకరణము
15. THE LIGHTS OF THE WORLDS : Sri Peri Suryanarayana Sastry.
16. మహాకవి శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాస చరిత్రము : కృతికర్త : శ్రీ యం. వి. ఆర్. కృష్ణశర్మ.

మహాకవి, మధురసరస్వతి, సాహిత్యరత్నాకర

ఆచార్య శ్రీ యస్వీ జోగారావు, *M. A., Ph. D.,*

Head, Dept. of Telugu,

Chairman, Bd. of PG. Studies & Faculty of Oriental Learning, A. U, Member of the Andhra University Syndicate & A. P. Sahitya Akadami, Formerly Professor of Telugu, Leningrad University, U. S. S. R.

సహృదయ భూమిక

నాట్య సంగీత సాహిత్యాది నైకకళానైపుణచణుడైన నారాయణదాసుగారు తన రచనలందును ఒక రస ప్రపంచ విరించనుడై రాణించిన మహనీయుడు. ప్రాచ్యపాశ్చాత్య సాహిత్యరాసిక్యపారదృశ్వుడు. సునిశిత వైమర్శిక దృక్పథ సుదూరగామి. ఏపంచవిధలక్షణములకు సువిశాల లక్ష్యభూమిగా ఈ నవరసతరంగిణిని పంతరించినారు నారాయణదాసుగారు.

కవితలో విశ్వమును విశ్వములో కవితను దర్శించి తమ కావ్యనాటకములం దొక రసజగత్తును ప్రగల్భింపజేసిన లోకైక మహాకవులు షేక్స్పియరు కాళిదాసులు. వారి సారస్వత మొక మహా సృష్టి. అదియొక అద్భుత రసజగత్తు. వారి అమృత లేఖిని నాశ్రయించి నవరసములు నెట్లు పరిపుష్టములైనవో వైనమువారిగా పటిష్ఠ ప్రణాళికముగా నిరూపించుటయే ఎతద్గ్రంథ సముద్దేశము. ఇందా మహాకవుల సర్వ కావ్యనాటకములందలి ప్రముఖ పద్యములు, ప్రసిద్ధపంక్తులన్నియు వివిధ రసశీర్షికల క్రింద వింగడింపబడి యెదురుగా తదనువాద మెక్కువగా పద్యములలోను ఎడనెడ వచనములోను చూపబడినది. ఆంగ్లమున కనువాదము మిశ్రభాషయందును, సంస్కృత ప్రాకృతముల కనువాదము అచ్చ తెలుగునందును సాగినది. ఒక బాష ననువదించు పట్టున ఆ భాషయొక్క పద మొక్కటైన అనువాదమున పడగూడ దని దాసుగారి నియమము. అనువాద మెప్పుడును "ఆహో మూలచ్ఛేదీ తవ పాండిత్య" మ్మను నట్లుండరాదు. మూలపంక్తి పరమార్థమును కరబదర మొనర్ప వలెగాని దానిని మీరి కఠినపాకమున బడరాదు. తాతకు దగ్గులు నేర్పవలెనా ? దాసు గారికి తెలియనివి కావీ సులువులు.

ఈ మహద్గ్రంథమున ఈ బృహద్గ్రంథమున వివిధ మూలపంక్తుల ఆకర సూచనలు, సందర్భ వివరణము, మూలగ్రంథముల ఇతివృత్త సంగ్రహము, అనువాదమునందలి కఠినశబ్దముల కర్థవివరణమును గలవు. వీని యన్నిటికిని మకుటాయమానముగ విపులమైన పీఠిక గలదు. అందు కవిత్వము—అనువాదము, ప్రాక్పశ్చిమ కావ్యమర్యాదలు, షేక్స్పియరు విశిష్టత, అనువాద భాష, శ్రవ్య దృశ్య కావ్య తారతమ్యము, హేమ్లెట్—శాకుంతలముల తులనాత్మక పరిశీలనము, రూపకప్రయోజనము, తౌర్యత్రికము, సంగీత సాహిత్యములు, సంప్రదాయము, ఆధునిక యుగము-అస్మద్భాషాస్థితి, కళలు-కవిత్వము, నరుల ఊహాపోహములు, మహాకవుల సందేశము, సత్కావ్య లక్షణము అను అమూల్య విషయములనేక మొక మహా సారస్వత స్రష్టయు ద్రష్టయు నైన మహాభాగుని సూక్ష్మేక్షికతో సమ్యగనుశీలితములై సకల జిజ్ఞాసూపాదేయములై పండితులకుగూడ కనువిప్పు గలిగించునట్లు పరిఢవిల్లుచున్నవి.

ఈ గ్రంథ మెపుడో ఏబదియేడేండ్ల క్రిందట అచ్చయినది—అదియు శత సహస్రముఖముగా సహృదయ హృదయముల నుద్దీప్త మొనర్పగల ద్వైదువందల ప్రతులుగా. ఎరిగినవారి ఉల్లములెల్ల కొల్లగొట్టినదయ్యు ఎరుగదగినవారి కెందరికో దుర్లభమై కాలపురుషుని అంతఃపురకాంతవలె కనుమరుగై పోయినది. ఇదిగో ఇపు డీ సహృదయ సార్వభౌము డీ యీశ్వరుని ధర్మమా యని ఆ గ్రంథ జగన్మాతృ దివ్య సౌందర్య దీధితులు సకలాంధ్ర సహృదయ జగత్తుకుచ్చకచ్చకితముగా ప్రసరింపనున్నవి. ఎన్నడెన్నడటంచు నవరసతరంగిణి కోసము అర్రులు చాచుకొనియున్న అస్మదాదుల చిరవాంఛితమున కీ ఈశ్వర సాక్షాత్కారము మోక్షమొసగినది. రసజ్ఞ ప్రపంచ మాయనకు ఋణపడిపోయినది.

యస్వీ జోగారావు.

10-10-79.

నవరసతరంగిణి

పీఠిక

షేక్స్పియరు - కాళిదాసు

తులనాత్మక పరిశీలన :

జగత్ప్రసిద్ధులైన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందలి సొగసులు తెలుఁగువారలకుఁ దెలుపఁ దలిగించినాఁడను. షేక్స్పియ రాంగ్లేయభాషలో ముప్పదేడు నాటకములు న్మఱియు నాలు చిన్న కావ్యంబులు రచియించె. కాళిదాసుఁడు నాల్గునాటకముల న్మఱియు నేడు కావ్యముల నొనర్చెను. కేవల మాంగ్లభాషా పాండిత్యము మాత్రమే కలిగి సంస్కృత మెఱుఁగనివారు షేక్స్పియరు కాళిదాసుని కంటె నెక్కువకవి యనియు, సంస్కృతజ్ఞానముండి యాంగ్లేయభాషా పరిచయములేనివారు కాళిదాసున్మించినకవి లోకమున లేఁడనియును వాదించుచుందురు. గీర్వాణాంగ్లేయభాషలు రెండుఁగూడఁ దెలిసిన వారి కొసందియ ముండనేరదు. ఇంతకు నొకభాషలోనే యిద్దఱు కవిత్వముచెప్పినపుడు వారల తారతమ్యముఁ దెలుప సులభము కాని వేఱు వేఱు భాషలయందుఁ గవిత నొనర్చినవారల వాసిఁదెల్ప మిక్కిలి వీలుకాదు. భాషాగౌరవమును బట్టి రసోన్నతి యగపడును. రాజునకు మఱియు సేవకునకు గలుగు రసము లుపాధిభేదంబుల గౌరవలాఘవము లందుననుటకు సందేహములే దింతకు రాజు మెచ్చినది రంభ యను సామెతయే తార్కాణము. భాషలకెల్ల సంస్కృతము తల్లియు రాజువంటిది. రాజగ్గెను - లోకులెల్లరన్ భయపడఁ జొచ్చిరి. మఱియు నతఁడు చిఱునవ్వునవ్వెను - జనులంద ఱుల్లాసమందిరి. సేవకునియల్కగాని, నగవుగాని యంతగా లక్ష్యము సేయఁబడవు. స్వతస్సిద్ధమగు దేవభాష నదువునపుడు రసోదయమగునట్లు దేశభాష నదువఁ గానేరదు. పాలకొకరుచి, యద్దియే పెరుఁగు, వెన్న, నేయి,

మీఁగడ, చల్ల మొదలగు వికారము లందునప్పుడు వింతవింత చవు లగు. అందొకదానికొకటి పోల్చి యెద్దియు నెక్కువనికాని తక్కువని కాని యనరాదు. సంస్కృతము పాలన్‌బోలి దేశభాషలను బెరుఁగు మొదలగు వికృతుల నందెదును. మఱియు నూహ మొదట నొదవి పిదప భాషారూపమున బయలుపడియెనుగాన భాషలతోఁ బనియేమి? యూహల నొండొంటికిఁబోల్చి హెచ్చుతగ్గు లేర్పఱ్చవచ్చు నన్నచో నదియుఁగూడ వీలుపడదేమన నేయూహల కలవడినవారల కాయూహ లెక్కువగ నివాసస్థానములు భోజనపదార్థములు మొదలగువాని వలె రుచించుట యనుభవసిద్ధముకదా! ఇంద్రనీలములవంటి కురులిచటి వారలకు - మఱి బంగరుచివురుఁబోలిన యెఱ్ఱనికొప్పు హూణులకుం, జల్లని యాదరము మనలో - వెచ్చని యాదరము పాశ్చాత్త్యులలోను గ్రనుచింపలేదా? ఇట్లు తర్కించినకొలఁది షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వములలోని వాసి యేర్పర్చ వలనుపడదు. ఏభాషలందైనఁ గవు లు నాఁ బరంగిన వారలలోఁ బరులయూహలం దొంగిలి మచ్చునకు మచ్చువన్ని యుదరపోషణార్థముకాని, పేరెక్కుటకుఁగాని గ్రంథము లల్లువారు నూటికిఁ దొంబదితొమ్మండ్రు.నిజమైన కవు లేకాలమందైనఁ గడునరుదు. సహజకవులకు సామాన్యప్రసిద్ధియుం దొంగకవులకెక్కుడు కీర్తి. కవితారసజ్ఞులు సత్కవులకంటెఁ గడునరుదు. షేక్స్పియర్కాళి దాసులకన్న నెక్కుడు కవితాప్రతిభగల కవిశిరోమణులు సామాన్యు లుగ నుపేక్షింపఁబడియుండవచ్చు. కొందఱి యూహలు వ్రాయంబడ కయుఁ, గొందఱి వ్రాతలు బయల్పడకయు, గొందఱి కావ్యంబులు ప్రచురింపఁబడియుఁ గొన్ని హేతువులచే గణింపఁబడకయుఁ బ్రఖ్యాతిఁ గొనఁజాలకున్నవి. పలుగురాడిన మాట పాటికెక్కుఁగనకఁ బైయిరు వుర నవిశ్రేష్ఠులుగ నెన్ని వారి నొండొరులతోఁ బోల్చునపుడు నా యభిప్రాయమన నేపాటిది? వారల కవిత్వమందలి సొగసులేర్చుటకు దొరకొనినప్పుడు వేదవాఁ డొకతావున నవరత్నము లపరిమితము గ్గ

నొండొండుమీఱి కన్పడ నెద్దానినైనఁ దృప్తిపడ కెద్దియందోఁచక తుదకెవ్వియో కొన్నిమాత్రము తెచ్చుకొనినట్లు, మఱియు నాఁకలిఁ గొనువాఁ డొకదానికన్న నొకటి క్రొంజవులనొప్పి పలుతెఱంగులఁ దుఱంగలించు వంటకంబులు దొరకునెడ నెద్దియుం గడుపునిండఁ దిన లేక వచ్చినట్లయ్యె. నాపని ఆయిరువుర కబ్బములందలి సౌందర్యము కొనియాడ వేనోళ్ళుచాలవు. పున్నమచందురుం జూచినకొలందిఁ దనివి తీఱని తీరున వారలం జదివినకొలఁది సంతుష్టితీఱదు. మఱియు ఖగోళ ములఁగాంచి యానందించి వానిం గూలంకషంబుగఁ దెలియఁజాలనట్లు వారి యూహ లత్యామోదకరములయ్యుఁ గొన్నిచోట్ల దురవగాహ ములు. సముద్రమువలె వారల కవితాశక్తి యపారము. దిగంతరేఖకరణి వారి యుద్దేశము కొన్నితావుల నందీయందకుండును. వారి వాక్చ మత్కృతి యనిర్దేశ్యము. సరియె. ఆ మహాకవీశ్వరులు లోకప్రసిద్ధులు. నే వేఱె తెల్పనేల? నిజమగు కవులొకరికొక రీడుదీయకుంద్రు. వారిలో నొండొరులఁ బోల్ప వీలుకా దెవనిమట్టుకు వాఁడే ఘనుఁడు.

కవిత్వము—అనువాదము :

రసము చెడనీక యమకపుష్టిగఁ జెప్పుట, సందర్భశుద్ధిఁగల పద ప్రయోగము, స్వతంత్రముగఁ గథనుగల్పించి యపూర్వమగు నూహ లందెల్పుట, యతుకుంచక పద్యములల్లుట, పండితపామరరంజకముగ మృదు మధురోచిత శబ్దంబులం బొందుపర్చుటయుం గవిత్వమున ముఖ్యాంశములు. సర్వసాధారణానుభవము న్యథోచితంబుగఁ దెల్పి జనుల హృదయంబులకెల్ల రసముప్పతిలంజేసి నీతినుద్బోధించుటయే కవితకుఁ దగు ప్రయోజనము. మఱియు నొకభాష యింకొక భాషకు సరిగా మాఱదు. చాల మట్టూహఁ దెల్పునట్లు మాత్రమే మార్చ వచ్చుఁగాని యథాస్థితిగ భాషాంతరీకరణ మసాధ్యము. పుట్టుభాష తల్లి పాలవంటిది. పెట్టుభాష యెంతచదివి యంటించుకొన్ననుఁ బోత పాలవలె నంతగా నొడలుపట్టదు. లాఁతిభాషపాంకము కూలంకష

ముగఁ దెలియఁబడదు. మఱియు నొక మాతృభాష యొకజన్మదేశ మొకజాతి యొకవయస్సొక స్థితి కలవార లన్యోన్యము సహజముగాఁ దెలిసికొందురు. "ఒకకొంత యొదిగిన సికమీఁద ముడిపువ్వు లెత్తులు దొరయు తాయెతులుఁజుట్టి" యను సీసపద్యపాదమందలి యభిప్రాయము వచ్చునట్టింకొక సీసపద్యపాదము చెప్పుట గాని లేక ఛందస్సు మార్చి చెప్పుటగాని లేక పర్యాయపదంబుల నదానికర్థము చెప్పుటగాని యంతగా రసము పుట్టింపనేరనపుడు భాషాంతరీకరణమునఁ దద్రసఁ మెట్లుత్పాదిల్లును? మేనమామ పోల్కిఁగాఁ గొంతవఱకు భాషాంతరీ కరణమున నూహఁదెల్పఁ బీఁకులాడవచ్చును. విధిప్రేరితుఁడనై షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కవిత్వమందు నాయెన్నికకొన్ని సొగసులు సాహ సంబునఁ దెలుఁగునం దెలిపినాఁడ, నీ యాంధ్రంబున నొకవేళ నంతగా రుచిపోడమనిచో నాంధ్రీకరణమున నాశక్తిలేమిగాని యక్కవీశ్వరుల కొఱంత యేమాత్రము న్గాదని నేఁదెల్పనవసరము లేదు. షేక్స్పియర్కాళి దాసుల తారతమ్యము కొంతవఱకీపుస్తకంబున నాంధ్రులకుఁ దెలియఁ గలదని నానమ్మకము. మొగి, యొగి మొదలగుపదంబులు వ్యర్థముగా నడుకవలయుఁగాన యతిప్రాసవర్జ్యంబుగాఁ బద్యములల్లిన బాగుగ నుండుననియు, సర్వజనసాధారణముగాఁ దెలియఁగాన గ్రామ్యమే కావ్యంబులఁ జెప్పుట యుచితమనియు, గణయతిప్రాసముల న్వ్యాకర ణమున్మాని వచనకావ్యములు మాత్రమే చెప్పిన మఱింత సులభబోధ కము లగుననియు కొందఱు నవనాగరకులవలెఁ బల్కుచుఁ గొంత వింతమార్పునకు గారణమగుచున్నారు. సంస్కృతమునఁ తు,హి,వై, చాదులుందెనుఁగున నొగిమొగ్గాదులుం బాదపూరణ మాత్రఫల కములయ్యుఁ జీట్లపేకలలోని జోకరుబొమ్మవలె నభీష్టార్థసిద్ధిదాయకము లయి పద్యమును మేకుబిగింపువలె దృఢపర్చును. గ్రామ్యమమితముగాఁ బలుదేశంబులం బెక్కుతెఱంగులుగ నేఁచఁబట్టి భేదముగనుండుఁగావున సర్వసాధారణముగాఁ దెలియఁబడదు. సుశబ్దప్రయోగము పుణ్య

జనకమని ప్రయోగార్హశబ్దంబులు పరిమితములుగా గ్రంథమునకు నియమింపఁబడియె. గణయతిప్రాసములు నుపమాద్యలంకారములుం జమత్కృతింబుట్టించుచు దృఢధారణమునకు సాహాయ్యముగా నేర్పఱ్చఁ బడియె. ప్రాసమో విశ్రమవర్ణనియమమో లేని తెలుఁగుసామెతయే కానరాదు. కావునఁ దెలుఁగుబాసకు మార్దవమువలె తెలుఁగుపద్యములకు యతిప్రాసములు వర్ణధర్మములు, వావివరుసలతీరున నలంఘ్యములుగాఁ గన్పట్టెడు. కావ్యముతోనే ప్రయోజనముగాని కట్టుపాటు లవసరము లేదన్నచో జాతినీతులు, వావివరుసలు, తలమొలల్ల కుడుపులు, భక్ష్యాభక్ష్యవివేకము, పిన్నపెద్ద తారతమ్యము, పాపభీతి, యాస్తిక్యము మొదలగువానితోఁ బనిలేదనవచ్చునా? మన యూహల కందని పుణ్యవిశేషమెద్దియో లోకోపకారార్థమన్నికట్టుపాట్లయందుఁ బూర్వులచే నుద్దేశింపఁబడియెను. బాల్యయౌవన వార్ధక దశలందు నరుఁ డవస్థాభేదమున నెల్లగతుల మారుచుండియుఁ దా మాఱని ట్లాచారములు స్వభావములు కాలానుసారముగాఁ బ్రవాహభేదమునఁ జేతి మాఱుచుండియు మాఱకుంట చిత్రము. భారతమునాటి తెలుఁగిప్పటి గ్రంథములందు మాఱుచుండినను మాఱక కట్టుపాట్లనే యనుసరించి యుండలేదా ? నవనాగరకు లన్నిటఁ జేయఁదలంచు మార్పులెల్లఁ గావ్యదోషరూపముగా మఱియు గ్రామ్యభాషాకారముగా నిది వఱకున్నవే. వారి మార్పుకోర్కె వ్యర్థము. గానమునకు శ్రుతిలయ లక్కఱలేదనియు, భాషకు వ్యాకరణమెందుకనియుఁ, బద్యముల గణ యతిప్రాసనియమ మవసరము లేదనియుం బాడికాని లేక కావ్యముల రచించికాని సార్వలౌకికులు కానేరక గాన కవితలన్నార్చి తెలిసీతెలి యని యభిప్రాయములిచ్చు సంగీతకుఠారములుం గవితాభ్రాతలుం గ్రహచారంబున రాజభాషాపండితు లనిపించుకొని యున్నతపదవులం దినమాత్రఁ దమకన్నియుం దెలియునని దురభిమానంబునం బండితమ్మన్యులై విపరీతబుద్ధి నవనాగరకాగ్రగణ్యులుగాఁ బ్రభుసన్మానము వడయఁగోరి గాఢ కవితా విద్యలకు సదాచారములకు వైరుధ్యత్తు

లగుచున్నారు. జాతిసాంకర్యము, నాస్తికత, గ్రామ్యభాష మొదలగు
పెడత్రోవలు స్వభావసిద్ధముగా లోకములోనే యున్నవి; ఒకరు
క్రొత్తగా నేర్పఱచనక్కఱలేదు.

ప్రాక్పశ్చిమకావ్యమర్యాదలు :

సంస్కృతమునఁగల కావ్యనిబంధనము లాంగ్లేయభాష కంతగాఁ
గానరావు. నాయికానాయక లక్షణము భారతీయకృతులందువలెఁ
బాశ్చాత్య కావ్యములఁ గాన్పించదు. మఱియు నశ్లీలాది కావ్యదోషం
బులం దనకబ్బములం గణింపకుంట షేక్స్పియరుని దోషముకాదు.
క్రొత్తగా నాగరకతం బొందుచున్న యాంగ్లేయభాష కనాదినాగర
కతఁగల భారతీయవాగ్గౌరవ మంతగా లభించకుంట వింతకాదు.
కావ్యంబునఁ బిఱుఁదనుటకుఁ బిఱ్ఱయని ప్రయోగింపఁ జెవి కేవకాదా?
స్వభావవర్ణన మనుచితముగాఁ జేయరాదు. ముంగురులు వాల్చూ
పులు ముత్తెపుంబల్వరుస చిఱునగవు తళుకుంజెక్కులు గల మోము
న్నిండుచందురునితోఁ బోల్చి వర్ణించునట్లు దిసమొల నద్దాని విశే
షంబులతో వర్ణించుట సభ్యమగునా? మోముంగన్పర్చినట్లు ధో
భాగము నగపర్చఁదగునా? శృంగారమున - స్త్రీపురుషు లొండొ
రులం గ్రుచ్చి కౌఁగిలించుకొని దశవిధచుంబనము లొనర్చుచు గుహ్య
భాషితంబులనుచుఁ గామకేళిఁ గావించుట; హాస్యంబున - గోప్యావయ
వంబు లగపర్చుచు మోటుమాటలు పల్కుట; రౌద్రంబున - నవ
యవంబులనఱకుచుఁ బ్రేవులంజెఱకుచు నతికఠోరముగ భాషించుట;
బీభత్సంబున-నెత్తురువరదలు ప్రేవులప్రోవులు చూంగ మొదలగు
నసహ్యములఁ గన్పర్చుట; కరుణయందుఁ-బలువురుగలసి యొక్క
పెట్టున గోలుమని యేడ్చుట, శ్మశానక్రియలు మొదలగు ఘోరములఁ
జూపుట; భయానకంబున-మూత్రపురీషోత్సర్జనాభినయమును నాట్య
రంగమునఁ బ్రదర్శనార్హ మెంతమాత్రముంగాదు. జుగుప్సాభయ
శోకములతో సభాసదుల కాధివ్యాధులు కలుగునట్లు నాటకములు

ముగింపరాదు. రూపకాభినయప్రయోజనము సభ్యుల కుల్లాసపర్చి
నీతినేర్పుటగాని జుగుప్సాభయశోకములఁ గల్గఁజేసి కర్తవ్య మోహిం
గించుట కాదు. కుళ్ళుపుండునుండి కులకులలాడు పురుగులు వాంతులు
విరేచనములు చేసికొనుచుఁ గడునీరసిలి చావసిద్ధముగనున్న మనుష్యుల
నొకవైపు పొడిచి పీకి తిను రాబందుముక్కుల వ్రేలాడు ప్రేవులు,
పూర్ణగర్భవతులం బొడిచి చుట్టుబందున్న లేడ్వఁ గడుపులోని శిశు
వులం బైకిలాగి కాలఁద్రొక్కుచుఁ బగఁదీర్చుకొను రౌద్రాకారుల
క్రూరచేష్టితములుం జూడవేడ్కఁబడు నాచూపులు నవరత్నస్థగిత
సింహాసనమున సకలజనసమ్మతి నధిష్ఠించు చక్రవర్తులం బరస్పరవద
నావలోకన కుతూహలంబుతో నానందంబు మూర్తీభవించునట్లు
పెండ్లిపీట నలంకరించిన నవవధూవరులం, దేశోపద్రవకారులగు దుష్ట
శత్రువుల నిర్జించి పాఱఁ దఱిమి సకలజనరక్షణదక్షులై జయభేరి
మ్రోయ నిజనిలయంబుల కేతెంచు వీరమూర్ధన్యుల నాలోకింప నాశిం
చునా? తనతల్లి పినతండ్రిన్మరగి తన తండ్రికి న్విసమిడి చంపించిన
కారణమునఁ దాఁ బినతండ్రిం బొడిచి పగఁ దీర్చుకొని తన్నుం బొడుచు
కొని చచ్చుట; ముదురువిటుకులాడిం బెండ్లాడి యాపె తనయెదుట
విటకానితోఁ జేయు దుశ్చేష్టితంబు కనిపెట్టియు నొక మహారాజేమియు
ననఁజాలక నోర్మూసికొని, తుదకాపె తనకొడుకులచే యువరాజుం
జంపించి వానిభార్యం జెఱపెట్టించి యాపెకాల్సేతుల న్నఱకియు
నాల్కన్ ఖండింపించుట మొదలగు తనదుష్కృత్యముల బహిరంగ
ముగా నొప్పుకొని పరునిచేఁ బొడవఁబడఁ జూచుట; తలిదండ్రు లన్న
దమ్ములు మొదలగు సన్నిహితబంధువుల రాజ్యాభిలాషచే నెన్నియో
కుట్రలంబన్ని బందెలిడి చంపుచుం బసిబాలుర హతమొనర్చుచు
భర్తలంజంపించి యాదీనవృద్ధవితంతులం బెండ్లాడి విడిచిపెట్టుచు
ఘోరకృత్యము లాచరించుచుఁ దుద నొకదుష్టరాజు యుద్ధమునఁ
గూలుట మొదలగు నసమంజస కథావిధానములు రంగస్థలమున నభిన
యించుట కొంత నీతిబోధకమయ్యు సభాసదులకు హృదయక్షోభకరం

బని యెంచియే భరతముని ప్రముఖ నాట్యవేదవిదులు శృంగారవీర రస ప్రధానములుగా నాటకము లుండవలయుననియు, సుఖపర్యవసాన యుతములు కావలయుననియు శాసించిరి.

షేక్స్పియరు విశిష్టత

భారతీయాలంకారికు లేర్పర్చిన దోషములు పెక్కు లున్నప్పటి కిని షేక్స్పియరుని కృతులు లోకోత్తరములనుటకే సందియము లేదు. షేక్స్పియరునివంటి కవిశిఖామణి నభూతో నభవిష్యతి యనఁదగినది. షేక్స్పియరుని కవిత్వముతో నన్యుని కవితంబోల్చుట సూర్యునితోఁ గరదీపిక సరిచేయుటవంటి దను విచక్షణుల నసడ్డసేయరాదు. తన కావ్యదర్పణంబున జగమునెల్లఁ జూపిన మహానుభావుఁడు భారతీయు లలో వ్యాసుఁడు, నాంగ్లేయులలో షేక్స్పియరని నాయభిప్రాయము. భారతము చదివినప్పుడు, షేక్స్పియరుని కృతులన్నియుఁ బరికించినపు డును నామనసునకు లోకమంతయు నొకపోల్కి స్ఫురించెను.

కావ్యంబులయెడ నెవరి కట్టుబాట్లు వారివి. ప్రాచీన కావ్య పద్ధతి పాశ్చాత్త్యులకు లేకుండుట యొక కొఱంత యనరాదు. కవితా ప్రతిభం బరికించుట ముఖ్యముగాని వారి నియమములు వీరికి లేవని యేవగింపరాదు. సహాయసంపదతోఁ గార్యము నెరవేర్చినవానికన్న నసహాయుఁడై నెగ్గినవాఁడు స్తవనీయుఁడుకదా! శాస్త్రము చదివి సుశిక్షితుఁడై సొగసుగ నిల్లుకట్టిన మానుషశిల్పి చాతుర్యముకన్న సహజపాండిత్యంబున రమ్యముగఁ దనగూడల్లుకొనిన బంగరుపిచ్చుక నేర్పు శ్లాఘ్యము. సకల భాషాజనని యగు దేవభాషలోఁ గావ్యముఁ జెప్పి లోకుల మెప్పించినవానికన్న దేశభాషలోఁ గబ్బ మొనర్చి జగము న్సంతోషపెట్టువాఁడు వేయిరెట్లెక్కుడనఁదగు.

తారతమ్యము :

కాళిదాసకృతు లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని కావ్యం బులు గీర్వాణభాషకును మార్చినయెడ నా యిరువుర తారతమ్యము

స్పష్టపడు ననియెంచి నాఁకుదోఁచిన కాళిదాసుని మూఁడుపద్యము లాంగ్లేయభాషకును, షేక్స్పియరుని మూఁడుపద్యములు సంస్కృతమునకు న్మార్చినాఁడను :-

షేక్స్పియరు సొగసులు

[గీర్వాణాంధ్రములలో అనువాదము]

మూలము :

To guild refined gold, to paint the lily
To throw a perfume on the violet
To smooth the ice, or add another hue
unto the rainbow, or with taper-light
To seek the beauteous eye of heaven to garnish
Is wasteful and ridiculous excess :

౧ శ్లో॥ శా॥ స్వర్ణే హేమవిలేపనం సముధికే శక్రోత్పలే రంజనం
చాంపేయప్రసవే సుగంధకలనం హైమోపలే స్నేహనమ్
దేవేంద్రస్య శరాసనే సముదితే వర్ణాంతరప్రాపణం
దీపే నార్కరుచిప్రదీపన మతివ్యర్థ ప్రహాసాస్పదమ్.

౨ ద్వి॥ బంగరుపూఁత మేల్బంగారమునకుఁ,
తెంగలువకు రంగు సేఁత. నెత్తావి
సురవున్న కెరవుతేఁ చుట, మంచుగడ్డ
మఱి నున్నసేయుట, మఱియొక రంగు
నగవైరి వింట నొనర్చుట, పట్టపగలు
పగలు వెలింగెడు భానుని కాంతి
హెచ్చింపఁ జేవత్తి నెత్తిపట్టుటయు
నచ్చపు నగుఁబాటు నధికము వృథయు.

B. He was a man, take him for all in all
I shall not look upon his like again.

(Hamlet- Act I. Sc ii)

౧ శ్లో॥ సోఽభూత్పుమా న్సర్వథైవ
సంపూర్ణ సుగుణాకరః
నాహం కదాపి వీక్షిష్యే
తస్య ప్రతినిధిం పునః

౨ ద్వి॥ పురుషుఁ డాతండు సం-పూర్ణ గుణుండు
నరయఁ బోవ నికఁ నే-నతనికి సాటి.

C. O, She doth teach the torches to burn bright!
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rick jewel in an Ethiop's ear
Beauty too rich for use, for earth too dear!
So, shows a snowy dove trooping with crow
As yonder lady O'ur her fellows shows.

(Romeo Juliet - Act I-Sc 2)

౧. శ్లో॥ అత్యంతం ప్రజ్వలితు మబలా శిక్షతేఽహో ప్రదీపాన్
రాతౌ కాళీశ్రవణ విచలద్రత్నభూషేవ భాతి
సౌందర్యంచానుభవితు మతిశ్రేష్ఠ ముర్వ్యా అమూల్యం
వాయసౌఘే చరతి వరటావ త్సఖీమండలే సా.

౨. గీ॥ చిలుకలకొలికి దివిటీల - వెలుఁగ నేర్పెఁ
గలిగి వజ్రంబు పగిదిఁ జీ-కఁటిని మెఱయు
నందమంద నత్యధికంబు-నవని కరుదు
కాకులం దంచ యది తోడి-గరితలందు.

D. The world is grown so bad
That wrens make prey where eagles dare not perch

Since every Jack became a gentleman
There is many a gentle person made a Jack

అను.గీ. జగము చెడె, జేగ వాలఁగ సాహసింప
కున్నచో జీనువ యొఱ తిన్నునుండె నెల్ల
నీచుఁడున్ ఘనుఁ డౌటచే నెరపఁబడిరి
తక్కువారుగఁ బల్వురు తగు మనుసులు.

... ...

కాళిదాసుని సొగసులు

[ఆంధ్రాంగ్లములలో అనువాదము]

A. మూలశ్లోకః॥

తన్వీ శ్యామా శిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ
మధ్యేక్షామా చకితహరిణీ ప్రేక్షణా నిమ్ననాభిః
శ్రోణీభారా దలసగమనా స్తోకనమ్రా స్తనాభ్యాం
యాత్ర త్రా స్తే యువతివిషయే సృష్టిరాద్యేవ ధాతుః.

[మేఘ సందేశమ్ - ఉ. భా. 21]

౧. సీ॥ పల్చని మైఁదీఁగఁ బరగెడు నెలనాగ,
నడుజవ్వనంబున నదరుచామ.
సూదిపల్చలున సొంపగు ముద్దియ,
నిండారఁ బండిన దొండపండు
నగెడు వాతెఱఁ దఁ బనఁబోఁడి, సన్నని
కౌనుకుల్కెడు మచ్చెకంటి, బెదురు
లేడి చూపుల వన్నెలాడి, లోతైన పొ
క్కిలిఁ గల్గు చిలుకలకొలికి, పిఱుఁదు
బరువున్న నడ్డ మెల్లన, వంగు సుంత
చన్నుఁగవ వ్రేఁగుతోడ నే యున్నమిన్న

యలరుచుండెడుఁ జెలువల సలుపఁ దలఁచి
నలువ యొనరించు తొలిమచ్చు నాఁగ నచట

౨. She who is there, a lovely and delicate woman of middle-age, sharp toothed, scarlet lipped, tender waisted, gazzle eyed, deep navelled, slow footed on account of heavy loins, slightly bent down by breasts, is like the first female creation of the Creator.

B. శ్లో॥ ఆకారసదృశప్రజ్ఞః, ప్రజ్ఞయా। సదృశాగమః
ఆగమైః సదృశారంభ ఆరంభసదృశోదయః ॥

[రఘువంశము - I - 15]

౧.గీ॥ సొగసునకుఁ దగినట్టి తెల్విఁ గలవాఁడు
తెలివికిం దగు చదువుల వెలయువాఁడు
చదువులకుఁ దగిన పనిని సల్పువాఁడు
పనికిఁ దగినట్టి పెంపునఁ దనరువాఁడు.

౨. He is as intelligent as beautiful, as learned as intelligent, as engaged as learned, as famous as engaged.

C. శ్లో॥ ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః
ఉపమానస్యాసి సఖే ప్రత్యుపమానం వపుస్తస్యాః

[విక్రమోర్వశీయము : II - 3]

౧.కం॥ తొడవులకుఁ దొడవు, వేసం
బుల చందంబునకు వేసముల చందం బో
చెలికాఁడ! దాని యందం,
బలరారెడు మాపు పోల్కి నయ్యాఁ బోలికకున్

౨. Ornament of ornaments, decoration of decorations, simile to simile, friednd! her beauty is.

షేక్స్పియరుఁడు సహజపండితుఁడు. స్వతంత్రకల్పనాచతురుఁడు. పరుల కట్టుపాట్లకు లొంగక యథేచ్ఛగాఁ గావ్యంబులొనర్చెను. మఱియుం బెక్కుశబ్దంబులకు నిజేచ్ఛానుసారార్థంబుల వినియోగించెను. కాళీదాసుఁడు ప్రాచీననిబంధనములకు లోఁబడి కృతులొనర్చె. అందు నాకు లభించిన కావ్యంబులు: 1. రఘువంశము 2. కుమారసంభవము 3. మేఘసందేశము 4. ఋతుసంహారము 5. శృంగారతిలకము 6. పుష్పబాణవిలాసము 7. నలోదయము 8. రాక్షసకావ్యము. నాటకములు : 1. విక్రమోర్వశీయము 2. శాకుంతలము 3. మాలవికాగ్నిమిత్రము 4. ప్రహసనము. షేక్స్పియరొనర్చిన 37 నాటకంబులలోఁ గొన్ని* యతనివి కావనుకొనెదనుఁగాని నిశ్చయము చెప్పరాదు. వివిధవేషంబుల నొక్కఁడే నొక్కడే వివిధావస్థలం దోఁచునటులొకని సరస్వతి పెక్కుతెఱంగులు గాన్పించుటకూడ నైజమున వచ్చును. రఘువంశమున నవసానసర్గములు, కుమారసంభవములోని పదవసర్గ మొదలు కడమసర్గలును, మాలవికాగ్నిమిత్రము, నలోదయము, ఋతుసంహారము, శృంగారతిలకము, పుష్పబాణవిలాసము, రాక్షసకావ్యము, ప్రహసనము కాళిదాస కృతులగునా యేమో దేవునకెఱుక. కఠినముగాఁ జెప్పలేఁడన – నలోదయ రాక్షసకావ్యములు, స్వభావోక్తి చాలదన – ఋతుసంహార మాలవికాగ్ని మిత్ర శృంగారతిలక పుష్పబాణ విలాసములు, మోటహాస్యము కనుపడదన ప్రహసనంబు నెడముచేతి వ్రాతవలె రఘువంశకుమారసంభవావసాన సర్గలు రచించెనేమో! కాళిదాసుఁడు షేక్స్పియరునివలె స్వతంత్రుఁడుకాఁ డతని కవిత్వము వాల్మీకివ్యాసకవిత్వముల ననుసరించినది.

---

*Comedy of Errors, Macbeth, Love's Labour Lost, Merry wives of windsor, Midsummer Night's Dream, Much Ado About Nothing, Othello, Taming of the Shrew, Titus and Andronicus, Troilus and Cressida, Winter's Tale.

భారతీయ గ్రంథములలోని యూహాలన్నియుఁ గలిపినచో షేక్స్పి యరుని యూహాలగునేమో! ఎన్ని మహానదులు కలసిపాఱినను సముద్రమున కొకమూలకు వచ్చునా? సూర్యవంశపాలనపద్ధతి సూర్యకాంతి, గీర్వాణభాషా గౌరవము, భరతవర్షాచారసౌకర్యము, షేక్స్పియరుని కవితాప్రతిభయు నిరూపమానములు. పూర్వులలో వాల్మీకి వ్యాసులు, నవీనులలో జయదేవమాఘభవభూత్యాదులుం గాళిదాసునకు సమానులో లేకధికులోగాని లోకమునందలి కవులలో షేక్స్పియరునకు సమానుఁడుగాని యధికుఁడుగాని లేఁడనవచ్చును. నామట్టుకునాకుఁ గాళిదాసుం జదువునపుడు షేక్స్పియరు - నగరున నున్నపుడు పట్టణమువలె స్ఫురించెను. షేక్స్పియరునిఁ జదువునపుడు కాళిదాసుఁడు మహారణ్యముఁ బరిశీలించునెడ నుద్యానవనమువలెఁ దోచెను.

అనువాద భాష :

మఱియు నీ గ్రంథమున నాయుపయోగించిన భాషయుం బద్య లక్షణముం బూర్వకవిమతానుసారము. కాళిదాససంస్కృత మచ్చ తెనుఁగునఁ దెల్పినాఁడ. గీర్వాణభాషం దెనుఁగునకు మార్చునపుడు "గమికర్మీకృత నైకనివృతుఁడనై" యని యాంధ్రీకరించిన లాభమేమి? ఆంగ్లేయభాష నాంధ్రమొనర్చునెడ నాంగ్లేయభాషాపదముల వాడు టెట్లు తగదో దేవభాషం దెలిగించునపుడు తత్సమ మట్టుపయోగింప రాదు. మిశ్రకావ్యములం గూడఁ గొండొక యర్థముం దెలుప నచ్చ తెలుఁగునకు శక్తిచాలనప్పుడు మాత్రమే వాడుకలోనున్న తత్సమ ముపయోగింపవచ్చును.

"వడి గోరు వెచ్చ గుబ్బలఁ గ్రమ్మకౌఁగిలి,
గట్టిగ మొదలంటబట్టు మోవి"—అని చెప్పక
"సహసా సఖంపచ స్తనదత్త పరిరంభ,
మామూల పరిపీడితాధరోష్ఠ" మని

సింగారమునకుఁ దగని కఠిన సంస్కృత దీర్ఘసమాసములఁ దెలుఁగు
పద్దెము ల్గడముట్టింపరాదు. ఇపు డఱసున్నకుఁ పల్కుబడి లేదు. తెనుఁ
గున నఱసున్నలు శ్శకటరేఫములుగలపదములఁ దెలిసికొనుట దుస్సా
ధము. కాని కొన్నికొన్ని ప్రయోజనములంబట్టి పూర్వమతానుసారం
బుగ నీగ్రంథమున నఱసున్నలున్, శకటరేఫములు, దంత్యచజలకుఁ
బిళిక మొదటి పదిపుటలయందున్నట్లు గుర్తులు దెలుపఁబడియెను.
మిగిలిన బుద్ధిమంతుఁడు నోటిబిరడఁదీసి చెర్వులోని చేపలు చెల్లక్క
పోయెనన్నట్లిప్పుడొక పండితమ్మన్యుఁడు కొండకుఁగొణ్డ - రొండు
కెన్దు - నంపుట కమ్పుట - మంచికిమఞ్చి - యింక కిఙ్కయనియుం
దెలుఁగువ్రాతల జంపుచున్నాఁడాహా యేమీ పిదపకాలము! తెనుఁ
గున లేని ఙఞలు తద్దినము కొననట్లు తగిలించుకొని గోరంజీఅనది
గొడ్డటంజీల్చునట్లు సులభముగా సున్నతో వ్రాయఁగలిగిన దానికి
ఙ ఞ మ్ ణ్ న్ లం బోధించు వృథాప్రయాసమునకు లేఖకులకు
గావింపఁ దగదు.

రూపక నిరాసము :

షేక్స్పియర్కాళిదాసులలోని సొగసులు శృంగారాది నవరసం
బులు నీగ్రంథమునఁ బోల్పఁబడియె. కావ్యంబులం గీతగోవిందము
వంటి గీతప్రబంధముత్తమము. మాఘునువంటి కేవలపద్యకావ్యము
మధ్యమము. శాకుంతలమువంటి గద్యపద్యమిశ్రరూపక మధమము.
మొదటిది సంగీతసాహిత్యవిద్యావేత్తల కానందదాయకము. రెండ
వది కేవల భాషాపండితైకవేద్యము. మూఁడవది పండితపామరోభయ
నేత్రశ్రోత్రమాత్రరంజకము. మొదటిదాని రచించుటకు వాగ్గేయ
కారుఁడే తగును. రెండవదానికిఁ గేవల భాషాపండితుఁడు చాలును.
మూఁడవది పలువుర వాలకములతోఁ గాని యక్కఱకు రాదు. నాట
కాంతం కవిత్వ మనుదానికి నాటక రచనమే యుత్తమకవిత్వమని
యభిప్రాయమా లేక కవికి కావ్యరచనా శక్తితగ్గినపుడు నాటకరచన

మొనర్చ్చునియా ? నాటకవిరచనములు చెట్టుచచ్చెడుకాలమునకుఁ
గుక్కమూఁతిపిండె లనఁదగునేమో! ప్రసూతాస్త్రము యౌవనమున
వయసు చెడుటకుగుర్తు కాన్పుకాదా ? సహజమగు చంద్రబింబముం
జూచి యానందించక చిత్రపటమున నద్దాని ప్రతిఁజూచి యలరు వెఱ్ఱి
వలెఁ గొమ్మ నుపేక్షించి కొయ్యబొమ్మ న్వలచు వెంగలిమాడ్కి,
మఱియుఁ బ్రత్యక్షమగు పాలు మాని మనసులోఁ బాల్ద్రావు
వెడఁగు తెన్నునఁ, దాఁ బరికించు యథార్థవస్తువుల వాస్తవంబున
కానందింపక వాలకంబుల కుల్లాసపడువాఁ డెంత వెఱ్ఱివాఁడో ! ఇప్పటి
లోకులసంగతి తెలిసికొనుటకు మోచేతికంకణమున కద్దమట్లు నాట
కము చూడనక్కఱ లేదు. పూర్వులస్థితి తెలిసికొనుటకు నాటకముల
కన్నఁ గవికృతేతర గద్యపద్యకావ్యములే లెస్స. ఒకరివేస మొక
రూనినచో నపహాస్యాస్పదమగుఁగాని స్వాభావికముగ నుండునా ?
కావున నాటక ప్రయోగమునఁ బ్రయోజనము లేదు. పూర్ణ గర్భ
వతియై తనమాటమఱచి తన్ను నిరసించు భర్తయెదుట శకుంతల పడిన
పాట్లొక పదాఱేండ్ల కుఱ్ఱవాఁ డామె వేషము పూని తెలుపదొరకొన్న
టయు నందుకు జనులలరుటయు వెఱ్ఱికుదిరినది రోఁకలి తేరా తలఁ
జుట్టుకొనియెద నన్నట్లుండదా ? అట్టి వాలకంబులవలన వెఱ్ఱులకుఁ
దప్ప జ్ఞానులకు హృదయంబుల రసముప్పతిలునా ? తనతల్లి న్మరిగి తన
తండ్రికి విసమిడి చంపించిన తనపినతండ్రి యెదుటనున్నప్డు హేమ్లెట్
యొక్క ముఖవైఖరి యెట్లుండునో మన యూహాకే యందనప్డు వేష
ముచేఁ దెలుపఁబడునెట్లు ? కథాసందర్భము తెలుపుటయందు నాట
కము ద్రావిడప్రాణాయామమువంటిది. ఒకవత్సరము క్రిందటఁ దాఁ
గలసిన త్రిలోకైకసుందరి యగు శకుంతల న్మఱచి యామె యెన్ని
గుర్తులు చెప్పినను నమ్మక సభాస్థలి నామెం దూలనాడి పొమ్మనిన
దుష్యంతుఁ డామె యేఁగిన వెంటనే యామెకు దానొసంగిన యుంగ్ర
ముకజాలరియొద్ద దొరికినంతమాత్రముచే నామెం దాఁగూడినట్లు
జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుటయు మఱియైదేండ్ల కామె కొడుకుంజూచి తన

కొడుకని విశ్వసించి విరహవ్రతధారిణియగు నాపె న్శకుంతలగాఁబోల్చి కలిసి యున్నట్టు పురాణకథకు విరుద్ధముగ లేనిపోని యసంభవములఁ గూర్చిన యది యొకనాటకమఁట! నాటకాంతం కవిత్వమంట! ఏమీ చోద్యమేమీ నాటకంపుఁ బిచ్చి! వాల్మీకవ్యాసాదికవుల కీనాటకవిరచనోన్మాద మేల పుట్టలేదో! కవిసార్వభౌములగు భారవిమాఘులు, నన్నయభట్లు, తిక్కన, పోతన, పెద్దనాదులు, స్పెన్సరు, మిల్టన్ ప్రముఖులు నాటకవిరచన మసంభావ్యమని జుల్కనిపనియనియు మానివేసి యుందురు.

హేమ్లెట్ — శాకుంతలము :

గద్యముకన్నఁ బద్యము రచించుట కష్టము. పద్యముకన్న పాటయొనర్చుట కష్టము. నాటకవిరచన మధమ మైననేమి, యుత్తమ మైననేమి? దాని లోపాలోపములతోఁ బనియేమి? కడచినదానికి వగపేల? లోకైక కవులు నాఁ బరఁగిన షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కృతులలో విచారించినచో షేక్స్పియరుని హేమ్లెట్టును, గాళిదాసుని శాకుంతలమును నిరుపమాన ప్రఖ్యాతిం గాంచినందున వానిఁగూర్చి కొంత చర్చింపవలసియున్నది. హేమ్లెట్టు - "డెన్మార్కు దేశమంతటిలోను వానివంటి దుర్మార్గుఁడు లేఁడు. హోరేషో! యీసంగతి చెప్పుటకు సమాధినుండి యీ ప్రభువు దయ్యమే లేచిరా నక్కర లేదు" అని యనుటఁబట్టి యదివఱకే రాజు బలాత్కారముగా నతని తమ్మునిచేఁ జంపఁబడినట్లందఱికిఁ దెలిసియుంట స్పష్టము. మఱియు హేమ్లెట్టు కావలసి వెఱ్ఱివానివలెఁ గన్పట్టెదనని తనచెలికాండ్రతోఁ జెప్పియున్నాఁడు. తన తండ్రితో నోఫీలా తన నడుము హేమ్లెట్టు పట్టుకొని యెంతయో ప్రేమఁ జూపించి యెట్టకేలకుఁ దనయందలి మోహము విదల్చుకొన్నట్లు కాన్పించెనని చెప్పుటవలన హేమ్లెట్టునకుఁ దనతల్లియుఁ బినతండ్రియు నొనర్చిన దౌర్జన్యముఁబట్టి సంసారభోగములందు గాఢవిరక్తి కలిగె. ఉత్తముఁడగు తనతండ్రిం జంపి

తనతల్లిం బెండ్లాడి రాజ్య మాక్రమించుకొన్న తనపినతండ్రిం
బొలయించి పగఁదీర్చుకొనుటయే తన బ్రతుకునకు సార్థకమని నిశ్చ
యించి వెఱ్ఱివానివలె నటించుచు నదును వేచుకొని యుండెను.
హేమ్లెట్టు దల్లికి మఱియాపె క్రొత్తపెన్మిటికిని హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱి
వేషంబునకుఁ దమ దుర్నయమే కారణమని నిశ్చయముగాఁ దెలి
యును. హేమ్లెట్టాతెన్సు టైమనువలె మానవసంఘము పై నసహ్యా
పడెను. లోకము నుద్ధరింపఁ గోరిన బుద్ధుఁడు భార్యను, రాజ్యభోగ
ముం దృణప్రాయముగఁ బరిత్యజించినట్లు హేమ్లెట్టు తాఁబట్టువలచిన
యోఫీలాను, మఱియుఁ దనజీవితేచ్ఛం గూడఁ బాపాత్ముఁడగు
తన పినతండ్రి జంపి తనతండ్రి ఋణముతీర్చుట కెంచి
విడనాడెను. హేమ్లెట్టు ధర్మాత్ముఁడు, మఱియు విచక్షణుఁడు.
హేమ్లెట్టుయొక్క పినతండ్రి ప్రతిక్షణము తన తప్పునకై పశ్చాత్తాప
మందుచుండియైన స్వభావముగ దుష్టుటచే నాత్మరక్షణకై హేమ్లెట్టుం
బొలియింప నిశ్చయించెను. సుగుణ సౌందర్య బలములం బరిపూర్ణుఁ
డగు తనతండ్రి న్విడిచి దుర్గుణభూయిష్ఠుఁడును ? గురూపియు నగు
తన పినతండ్రిం దనతల్లి మరిగి తనతండ్రిం జంపుట హేమ్లెట్టునకు
బ్రతుకునందు రోఁతఁ బుట్టించెను. తనతల్లితోఁ బోలినస్సునకుఁ
గూడఁ గూడని సంబంధముంట శంకించియే కాఁబోలు హేమ్లెట్టు తన
తల్లి గదిచెంత నర్ధరాత్రమున నొంటిగ డాఁగిన పోలినస్సు నెఱుఁగ
నట్లు పొడిచి చంపెను. హేమ్లెట్టు లోకులందఱిచే మిక్కిలి ప్రేమింపఁ
బడెఁగాన నతనికి బాహాటముగా హానిచేయుట కాతని పినతండ్రి
వెఱచెను. పశ్చాత్తాపదశయందు దైవప్రార్థనము చేయుచున్న పరమ
దుర్మార్గుఁడు చంపఁబడి సద్గతినొందుట కిష్టపడకుండుటచే ధర్మజ్ఞుఁ
డైన హేమ్లెట్టు దైవమునకు మ్రొక్కుచున్న పినతండ్రి రాత్రి
యొంటిగఁ దనకు దొరికినప్పటికిఁ జంపకుండెను. మఱియు నోఫీలా
తావలచి వలపించుకొనిన హేమ్లెట్టుం బొలియించుటకై యాతని పిన
తండ్రి యింగ్లాండునకుఁ బంపుట విని నిరాశచెంది పిచ్చెత్తిపోయె.

అట్టి వెఱ్ఱికిఁ గారణ మాపెతండ్రి యాకస్మికముగా హేమ్లెట్టుచే జంపఁబడుటయని హేమ్లెట్టు పినతండ్రి భ్రమపడెను. బుద్ధుఁడు పట్టణపువీథి స్వేచ్ఛెడి మనుజశవముం జూచినపుడు తనసారథిం బ్రశ్నించినట్లు హేమ్లెట్టు సమాధిచెంగట హారేషోను బ్రశ్నించి ఈఅస్థిర మానువజీవితముపై మిక్కిలి రోఁతపడెను. మఱియు దుష్టశిక్షఁ గావించి లోకమున సదుపకారముసేయుటయే జన్మమునకు సార్థకత యని యోఫీలాకు వలపుజాబు వ్రాసిన తరువాత రూఢిగఁ దెలిసెను. హేమ్లెట్టు తల్లికన్నను మఱియుఁ దనప్రాణముకన్నను దుష్టశిక్షఁజేసి పితృ ఋణముం దీర్చుకొనుటయే ముఖ్యమని యెంచెను. వెఱ్ఱెత్తినట్లు తన యుద్దేశము నెఱవేర్చుటకు నటింపకున్నయెడ హేమ్లెట్టు ధీరోదాత్తుఁ డనవచ్చును. హేమ్లెటుతల్లికి హేమ్లెటునకు వెఱ్ఱెత్తినట్లు సందియ మున్నదేమోకాని హేమ్లేటు పినతండ్రికి మాత్ర మట్టిసమ్శయము లేదు. హేమ్లెట్టు తన్నుఁ జంపి పగఁదీర్చుకొనుటకై వేసిన వేషమనియే రూఢిగ విశ్వసించెను. పైసంగతులవల్ల హేమ్లేట్టు ప్రత్యక్షముగాఁ దనతండ్రిం దనపినతండ్రి చంపుట చూడలేదు. లోకులు గుసగుస లాడుకొని యుండవచ్చు. ఆ కారణముంబట్టియుఁ దనయిర్వురు సవయస్కులు తనయనుమానము స్బలపర్చుగాఁ దీవ్రసంకల్పవశమునఁ దనకుఁ దోఁతెంచిన తనతండ్రి దయ్యము తనపినతండ్రి దౌర్జన్యముం దెలిపినట్లు భ్రమపడుటచేతను మఱియుఁ దనతల్లిఁ దనతండ్రి గతించిన రెండునెలలలోఁ దనపినతండ్రి పెండ్లాడిన కారణముంబట్టియుఁ దనతండ్రిచావు దృష్టాంతముగాఁ దెల్పు నొకనాటకము నడవఱకు వినఁజాలక లేచిపోయిన తనపినతండ్రి వైఖరిం బోల్చియు హేమ్లెటు పినతండ్రిం దునుమాడి పితృ ఋణముం దీర్చి లోకులకుఁ దన ధర్మాచరణము దెలియఁబర్చ నిశ్చయించెను. హేమ్లెట్టెంచుమించు చిరునదియైదేండ్లు వయస్సుకలిగి యుండవచ్చును. హూణమతముంబట్టి తనతల్లి తనపినతండ్రి న్వార్మనుమాడు టొకదోషము కాదు. తనతల్లి

గాని మఱియటువంటి సన్నిహిత బాంధవ్యముకల పెద్దలెవరైనఁగాని తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపి రాజ్యమాక్రమించుకొన్నట్లు తనతోఁ జెప్పియుండలేదు. ఇంతియేకాక తనపినతండ్రి తనతల్లిం బరిణయమైన వెంటనే రాజ్యమునకు నాపిమ్మట రాజువీవని యెంతయో ప్రేమతో బహిరంగముగా రాజసభలో నిష్కపటముగ వక్కాణించెను. గాఁబట్టి హేమ్లెటు లేనిపోని యనుమానముపడి పెద్దల నరయక పడుచుతనపు టవివేకముతోఁ దీర్ఘోన్మాదమెత్తినట్లు నటించుచుఁ దావలచి వలపించుకొన్న కన్నియ నాపెతండ్రి న్మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి మొదలగు నాత్మబంధువుల బొలియించి కోరి తనమిత్తికిఁ దా హేతువయ్యె. అట్లు తన ప్రియురాలికి, తల్లికి, తన వంశమునకుఁ జెఱుపుచేసి తాఁజెడిన కుఱ్ఱని దుస్సాహస మొకనాటకముగాఁ బన్నుట లోకులకు సునీతిబోధక మెంతమాత్రముం గాదు. మఱియు నేఁబదియేండ్లకు మించిన వయసుఁగల్గి తనయన్నకు ద్రోహముఁ గావించి వదినెం బెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొన్న తన దౌర్జన్యముం బ్రతిక్షణము జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుచుఁ బశ్చాత్తప్తుఁడగుచు భగవంతునిఁ దన నేరము సైచుమని ప్రార్థించుచుటచే హేమ్లెట్టు పినతండ్రి హేమ్లెటునకోఫీలాను బెండ్లిఁ గావించి వానికిం బట్టముం గట్టి తానోరసిలి యుండక మీఁదుమిక్కిలి హేమ్లెట్టుం బొలియింపఁజూచుట ప్రాజ్ఞ స్వభావము కానేరదు. ఒకవేళ పూర్వగాథ ననుసరించి చేసినను షేక్స్పియరుని వంటి మహాకవి యింత యసందర్భముగా నొక పడుచువాని దుస్సాహసముచేఁ గుల నాశనమగునట్లు దుఃఖ పర్యవసాన నాటక మొనర్చుట సునీతిబోధనఫలకమగు కావ్యమునకే తలవంపు తెచ్చె. ఒక కోడెకాఁడొక యెలజవ్వని న్వలచి యుండియుం బెట్టకొంచెము కూఁతఘనమను నట్లు మునీశ్వరార్హమగు జ్ఞానవైరాగ్యము లగపర్చుట నూత్నయౌవన స్వభావము కానేరదు. మనకార్యముల నెరవేర్పు దైవమొకటి కలదు. దానివశమున సర్వము జరుగుచున్నదని స్నేహితునకుఁ జెప్పిన

హేమ్లెట్టు తనతండ్రి మరణమునకు మఱియుఁ దనతల్లిం దనపినతండ్రి పెండ్లాడి రాజ్యమాక్రమించుకొనుట కౌ దైవమే కారణమని నమ్మి పగఁదీర్చుకొనుతలంపు మానవునికి చిత్రము. సకల కార్యములకు దైవమే కర్తయను దృఢవిశ్వాసముం గలవాఁ డేపనికైన నంతగాఁ దీవ్రప్రయత్న మొనరింపఁజాలఁడు. సుఖపర్యవసాన నాటకములలో సుఖమార్గములఁ బన్ని పాత్రమునకుఁ జిఱునగు మోములఁ బ్రతుకుఁ గల్పించునట్లు లేనిపోని యూహలతో దుఃఖావసాన నాటకముల భూమి కల కెట్టులో బీభత్సనరణములం గప్పావిప్ప సమర్థులమని తెచ్చిపెట్టు బుద్ధివైపరీత్య మేమనవచ్చును! కానిచో రంగస్థలమునకుఁ దొలుత నొకముదుసలివాని, వానికూఁతుతోఁగూడ బలియిచ్చి యాపిదప నొకదుష్టమిథునము, న్మఱియు రాచపీనుఁగు తోడు లేక పోవదను నట్లొక యవివేకప్రపడుచు రాచకొడుకు నింకొక వీరునితో జతపర్చి ఘోరముగఁ గూలించుట చూపట నేత్రముల కానందమా? లేక లోకోపకార నీతిబోధకమా? కవితాప్రతిభ కొకవన్నెయయా? ఓపీ. లాకు హేమ్లెట్టుం జంపించుటకై వాని పినతండ్రి యాంగ్ల దేశమునకుఁ బంపివేసినట్లు స్పష్టముగాఁ దెలియవచ్చినచో నాపె యాత్మహత్యకుఁ దగినకారణము నాటకమున నగపడుఁగదా! ఏలోపము లెట్లున్నను లోకముల్లోఁ బ్రాజ్ఞులందఱున్ హేమ్లెట్టు నాటకంబు లన్నిట నుత్తమ మని తలంచినపుడు నేఁ గాదనఁ జెల్లునా? హేమ్లెట్టువంటి పండితునకు దయ్యమగపడి యుపన్యాస మిచ్చుటయు మఱియు నా మాటచొప్పున నతఁడు తనతోఁగూడఁ దనకులము నంతయుం బొలియించుకొనుట - యిట్టి కథ పిల్లకాయలకైన నసంభవముగాఁ దోఁచదా? కథకుఁ గాళ్లేతులు లేవు. ఈలోకములో జరుగని యసందర్భము లెవ్వి? తక్కిన యంశముల జోలి నీకేల, కవితాచాతుర్య మెట్లున్నదని షేక్స్పియరుని కవిత్వప్రతిభకు మార్తాండప్రభకును లోపమెవఁ డెంచఁగలఁడు? షేక్స్పియరుని నాటకములు కావని శంకింపఁబడిన యవి తప్పఁ దక్కిన యిరువదియైదింటిలో నీతిబోధకము 'కొరియొలా

నన్ను", మఱి "యే తెన్నుచైనను జీవన" మనుటకు సందియము లేదు. "నీ యిష్టానుసారము" (As you Like It) జగమున నాటకరాజ మన వచ్చును. లోకులకు నుత్తములవల్ల స్మఱియు నీచులనుండియు నొక్క తీరుగనే నీతిని బోధింవచ్చుంగాని యుత్తముల సత్ప్రవర్తనముల నీతిఁగఱపుట పండితాభిరుచి. నీచుల దుష్ప్రవర్తన మగపఱ్చి నీతిఁ దెల్పుట పామరంజనము.

కాళిదాసుని నాల్గునాటకములలో నతనివికావనుకొన్న మాలవి కాగ్నిమిత్రప్రహసనములు గాక తక్కిన రెండింటిలో ననేకపండితుల యభిప్రాయము శాకుంతలము శ్రేష్ఠమని, కాని విక్రమోర్వశీయమే మేలుగఁ గన్పట్టెడు. భర్తలుండఁగా నన్యపురుషులఁ గవయఁగోరుట భార్యల కెట్టితప్పో భర్తలకుఁగూడ భార్యలుండగా మఱియొక తెం గూడ నెంచుట యట్టిదోసము కాదొకో! పురుషుఁ డింకొక తె నాసించునట్లు స్త్రీ వేఱొకనిఁ గాంక్షింపఁదగదా? అలదానిం గవఁ గూడిన నా నేరము సైచుమని భార్యపాదములకు భర్త మ్రొక్కినట్లు వానిఁగలసిన నాతప్పోర్చుకొమ్మని భర్తపాదములకు భార్య మ్రొక్కుట సరసముకాదఁట. స్త్రీకిఁ బాతివ్రత్యమువలెఁ బురుషున కేకపత్నీ వ్రతము ముఖ్యమ్ము కానేరదో! ఒకరి కట్టింకొకరికి ముక్కలగునా? భారతీయ నాటకములలో దక్షిణనాయకత్వము సభాసదులకు దుర్నీతి బోధకము.

విక్రమోర్వశీయ శాకుంతల మాలవికాగ్నిమిత్రములలో నాయకులు వేశ్య నొకఁడు, వేశ్యకూఁతు నొకఁడు, వేశ్యావేషమున నున్న దాని నొకఁడు క్రమముగా వలచి, యగ్నిహోత్రసాక్షిగాఁ బరి ణయమాడుకొన్న భార్యల న్వంచించిరి. శాకుంతలమున సఖులతోఁ బూలుగోయుచున్న శకుంతల తేనెటీఁగకు జడసి చెలుల న్సాయము నకై పిలిచినపుడు చెట్లుచాటునం బొంచియున్న సార్వభౌముఁడగు దుష్యంతుఁడు "పురువంశప్రరాజు భూమినేలుచుండగా ముద్దరాండ్ర కెవఁ డవజ్ఞసేయుచున్నాఁడురా" యని కత్తిజళిపించుచు నాపె దఱి

కుఱుకు టదెంత సరసము? కనికర మా ముద్దియ (పాప మా ముద్దియ) యనివఱ కచట రాజు నక్కి యుంట యెఱుంగకుండెనేని యతని యాక స్మికౌద్ధత్యమునకు జడిసి యెక్కిపెట్టుసం బ్రాణములు గోల్పోయి యుండును. బ్రాహ్మణులు కణ్వమునికూఁతుచే నాతిథ్యమందుమని రాజునకుఁ జెప్పినపుడు తనలో సరియె యాపెఁజూచెద ననుకొన్న రాజు పూలమొక్కలకు నీరోయుచున్న శకుంతలంజూచి యిదే కణ్వముని కూఁతురని చెట్టుచాటునఁబొంచి యాపె చక్కఁదనము జూచి యూటలూరుట తనవంటి యుత్తమక్షత్రియున కర్హమైన పని గాదు. "తపస్సు బాగుగ జరుగుచున్నదా?" యని రాజడిగినపుడు శకుంతల మునికన్నెయయ్యుఁ బ్రత్యుత్తర మీఁబోక వేశ్యాకన్యవలె సిగ్గు నటించుట బ్రాహ్మణ్యకులాచారవిరుద్ధము. రాజుచేఁ దపోవన రక్షకై నియోగింపఁబడిన ధర్మాధికారినని రాజు నీచునివలె దబ్బరపలుకు టనుచితము. రాజు నా రాజభృత్యుఁడనని చెప్పు కొన్నప్పు డతనిం జూచి శకుంతల శృంగారలజ్జ నగపర్చుచుఁ; బండ్లిగి లించుట మఱెంత యనుచితము. "శకుంతలా! నీ తండ్రి వచ్చెడు" నని సకియలు రాజసన్నిధి ననంగానైన నాకేమని చిరాకుపడు టొక రసమా? ఇఁక నాకోర్కె తీరుట కవకాశమున్నదని రాజు శకుంతల వేల్పుసానికూఁతురని తెలిసినపై ననుకొనుటచే నంతకుముందాపె మునికన్నె యని తెలిసియు మోహించుట చేన్యాయము? శకుంతలం జూపించి ప్రియంవద రాజుతో 'మఱేమడగెద' రని పల్కినపు డాపె న్శకుంతల వ్రేళ్ళతోఁగొట్టి సానిటక్కఁగపర్చెను. కేవలకన్యక కట్టి చమత్కారము తెలియుట స్వభావవిరుద్ధము. మన్మథ వ్యాపారమున కడ్డగు ఘోరతపస్సిపెచేఁ జేయఁబడఁదగినదా? యని మునికన్యక లతో రాజంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కునా? కన్యలకు మన్మథ వ్యాపార మన నర్థము తెలియుటెట్లు? ఇప్పటికి స్తనకంపమని రాజు కన్యకలతో నిగూఢావయవవర్ణనము సేయఁదగునా? శకుంతలకుఁ దానుగ్రగ్ర

మిచ్చుటచే నాపె వృక్షసేచనఋణము వ్రాజెట్లు తీర్పఁగలఁడో ? విర
జాజిపువ్వు జిల్లేడుపువ్వులఁ బడునట్లు వేల్పుసానికూఁతురు కశ్యపముని
యొద్ద నున్నదను పోల్కి బాగుగలేదు. జిల్లేడుచెట్టుకన్న బొమ్మచెము
డుడొంక కొంతయొప్పునేమో ! పూవు, చివురు, తేనె, పండులతోఁ
బోల్చి యా నడుమ వృక్షసంబంధములేని రతనముతోఁ బోల్చనేల ?
"నీ కోర్కె యిపు డనుకూలించె"నని విదూషకుఁ డనుటకన్న "నీరొట్టె
నేతిలోఁబడినదన" బాగుండును. "నవ్వులాట కన్నమాట నిజముగ
నెంచకు" మని రాజు విదూషకున కనుట ధీరోదాత్తలక్షణము కాదు.
పొదలోఁ బొంచుండి శకుంతల తా వ్రాసిన వలపుజాబుఁ జదువగానే
యుట్టిపడ్డట్టు వచ్చి "మన్మథుఁడు నిన్నుం దపింపఁజేయుచున్నాఁడు గాని
నన్నుం దగులఁ బెట్టుచున్నాఁ"డని సైఁబడఁబోవు టదెంత వైదికపు
నరసము ? శకుంతల కన్నెయయ్యు నంతఃపురస్త్రీల నెడసియుంటం
గుందు రా జని సానిపిల్ల యనుటచే మప్పఁబడినదానివలెఁ బల్కినది.
కేవలకన్యక కట్టిపల్కు స్వభావమా ? ఒడ్డెనుంగలివలె నీకు
విసరుదునా ? నీ కాళ్ళు పిసుకుదునా ? యని రాజు సరసమునకు
మొదలిడుట యెంత బాగున్నది ! మిట్టమధ్యాహ్నపు వేసవియెండ
మండుచుండగా నిషిద్ధవేళ నంభోగమున కేర్పర్చుట యనుచితము.
క్రియ యంతయు నగిసినపిదప 'నా తండ్రి నిట్టి పనిచేసి యవమా
నింపఁదగదు. నాసఖు లనుమానించెదరేమో. ఇఁక నన్విడువు"మని
ప్రౌఢజార యనునట్లు కేవలకన్య యనుట యస్వాభావికము. కామకేళి
కృత్యముల నిట్లు బాహాటముగా రంగస్థలమునఁ బ్రదర్శింపించుట
మిక్కిలి తగనిపని. దృశ్యకావ్యమునం దిట్టి యనౌచిత్యము వర్ణింప
రాదు. బలాత్కారముగా నాపె నాపుట. 'యుండుము విడిచెదను;
నీ వ్రాతెఱతేనెఁ గ్రోలనీ' యని తలపడుటయు సభాసదులకు లజ్జా
జనకము కాదా ? ఇట్టి యనసభ్యములు ప్రచురింపఁదగునా? 'పౌరవ!
యిట నా సేమ మరయ గౌతమి వచ్చుచున్నది. నీవు చెట్టుచాటున
దాఁగుండు' మని శకుంతల యనుట చూడఁగా రాజు శకుంతలను

శాస్త్రోక్తరీతిగా గాంధర్వ వివాహమాడినట్లు కనబడదు. సానిపిల్ల దొంగసరసము లాగున్నది. శకుంతల చెప్పినట్లు రాజు చెట్టుచాటున దాఁగుట యూఁకపొణకలో డాఁగి 'యిటనేల యుంటివిరా?' యన నూఁకఁ దినుచున్నానను విటునిచందము సార్వభౌముని కేగతి పట్టెను? "సంతాపమార్చిన లతావలయమా? తిరిగి నినుఁ బరిభోగమునకుఁ బిల్చెద" నని యంత ప్రౌఢముగాఁ బల్కుశక్తి యదివరకే కన్నెఱికమైన సానిపాపఁవద్ద మునికన్నియ కెట్లుండును? రాజు శకుంతల కెంత మాత్రముం దెలుపకయే తనరాజధాని కరుఁగుట కాముక స్నేహ స్వభావవిరుద్ధము. ఇష్టప్రవాసజనిత దుఃఖములు సుదుస్సహములని బ్రహ్మచారి యనుట యనుభవ విరుద్ధము. రాజు శకుంతలతో రహస్యసంభోగ మాచరించుట నొకవత్సరముదనుక కాశ్యపుఁ డెఱుఁగక శకుంతల నిండుచూలాలైన పిదప నా సంగతి తెలిసికొని యూవంత యైనఁ దనతో జరిగిన వృత్తాంతముఁ దెలుపని దుష్యంతుని యొద్దకు నాకాశవాణి న్నమ్మి యాపెనంపెను. రేపో నేఁడో నీళ్ళాడుటకు సిద్ధముగానున్న కూఁతు నత్తవారింటి కెట్టికఠినుఁడైనం బంపునా? పురాణములోఁ జెప్పినట్లాపెం బుత్రసహితంబుగాఁ బంపుట కేమి యభ్యంతరమో! 'ఓ పువ్వుల మొక్కలారా! మిమ్ముల నెంతయో ప్రేమతోఁ బెంచిన యీ శకుంతల యత్తవారింటి కేఁగు నాపెకు మీ సెలవొసంగుఁడీ' యనికాశ్యపునివంటి సంయమధని పిచ్చివాని వలె చెట్లతో మాట్లాడునా? 'మలయ తటోన్మూలిత చందనలతవలె నిన్నెడసి వేఱుచో నేనెట్లు బ్రతుకఁగల' నని శకుంతల యను నుపమానము క్లిష్టము. బండియో బట్టయో చేయరాదా? నిండుచూలాలైన కూఁతుం గాలినడకి నంపనేల! తనకంత ధైర్యమున్నచో రాజు నొద్దనుండి యరదమైనఁ దెప్పించరాదా? కాశ్యపముని యంత మోటఁదనము చేయఁదగునా? ఒకవత్సరములోపలఁ దానెంతయో వలచి కలసిన త్రిలోకైకసౌందర్యవతి న్రాజు మఱచుటెట్లు?

రాజొనర్చిన సాధారణకృత్యమైన సర్వలోకవిదితమేగదా ! రాజు శకుంతలం గవఁగూడుట యేరికిం దెలియకుండు టెట్టిట్టికథ యెంత యసందర్భము! రాజొకసారి మాత్రమే శకుంతలం జతఁగూడె, ఇప్పుడు కనుటకు సిద్ధముగ నాపె వచ్చె. ఆపెకుం గొడుకు పుట్టెనేని తక్కిన భార్యల కనిష్టముగా వాని న్యువరాజుగా నేర్పర్చవలసియుండును. "ఒకసారి దీనితో భ్రాంతిఁ దీర్చుకొంటి నిఁక నీ యనుమానపుతట్ట మోయుటెందుకు? లోకులెవ్వరికీసంగతి తెలియదు గాన నెద్దియు నెఱుంగునట్లూరకుంట మేలని రాజు తలంచుట యన్యాయముకదా ! కవి యిట్టికథ ప్రచురించుట లోకులకు దుర్నీతి బోధించుటగదా ! వలచినందుకుఁ బలుపుదెబ్బ లన్నట్లయ్యె శకుంతల పని! తాఁ జదువు కొన్న టక్కరిసానిపిల్లకదా రాజుతో నుత్తరప్రత్యుత్తరములు జరుపకుండునా? లేక మఱేవిధముగనైనఁ దన గర్భము ముదురక మునుపు రాజసమాచారము వెల్లడిసేయకుండునా? పోనీ రాజు తన కిచ్చిన యుంగరమైన బంధువులకుఁ జూపకుండునా? నిండుచూలాలి రంగస్థలమున సిగ్గుఁదీసి బీభత్సంబుగ నేడ్పించు టొక నాటక చమత్కారమా! దుర్వాసుని శాపమున రాజునకు మఱపు కలుగనీ ...కాశ్యపాది మహామునీశ్వర వాక్యము విశ్వసింపకుంటకుఁ గత మేమి? రాజు మూర్ఖుఁడా? లేక కథకుఁ గాళ్ళేతులుండవా? పెద్దలమాటలు లక్ష్యపెట్టని రాజుం గథానాయకునిఁ జేయ రాదు. 'ఓహో తాపసి ముదుసలీ,' యనియు సార్వభౌముఁ డగు దుష్యంతునివంటి క్షత్రియోత్తముఁడు బ్రాహ్మణ స్త్రీలు మోసకత్తెలనియు నధిక్షేపించుట యుచితము కాదు. "నీపోల్కి నీపె కొడుకున్నచో నీమె నేలుకొమ్ము, లేకున్న నీపెం దండ్రియొద్ద కంపవచ్చు" నని పురోహితుండు చెప్పఁగా రా జందు కంగీకరించె. ఓహో! ఇట్టిది నీచకులుల తలం పుత్తము లిట్టి తీర్పు చేయుదురా? ఇసీ. భారతీయోత్తమార్య చరితమునకుఁ గాళిదాసుఁ డెంత తలవంపుఁ దెచ్చె? ఉదారమగు పూరువంశ క్షత్రియకులము కాశ్యపాది మహా

మునీశ్వర పావనచరిత్రము స్మృతిసంప్రదాయము చెప్పిచెప్పి తుదకు గొల్లలు మంగళ్ళు తీర్చు తగవువలె నిక్కువి తుస్సుమనిపించినాఁడేమి! నిండుచూలాలగు శకుంతల కనికరమెద్దియుఁ దోఁచకనాథయై రాజ పురోహితుని యింటి కేడ్చుచు నరుగుట యెగిరెగిరి యొంగిలాకు మీఁదఁ గాలువైచిన యాచారవంతునివలె సభ్యంగ మొనర్చుట కత్తిరుపుఁ బూసికొని పేఁడతట్ట నెత్తికెత్తుకొన్న ట్లింతయో సింగారమున నాటకము మొదలిడి తుదకిట్లు కరుణాబీభత్సములఁ జూపుట డెందములం గలంపఁదగదు. నాటక మిచట ముగింపఁబడవలసినదే కాని దుఃఖపర్యవసానముగాఁ బూర్వనిబంధనములంబట్టి ముగింపఁబడరాదను హేతువుచేతనో రాజునకుఁ దక్కిన భార్యలవలన సంతానము లేమిఁ దానొకసారి దొంగతనమునఁ గలిసిన శకుంతల కొకవేళఁ దనపోల్కిం గొడుకొదవినచో వానికిఁ దనముదుసలితనమున రాజ్యమప్పగించఁ గోరియో - రాజు శకుంతలం దిరిగిచూడనెంచి తుదకొక వనములో నైదేండ్లపిన్నట తన్నుఁబోలిన కొడుకుఁ గాంచిన శకుంతలం జూచి యాపెం గొడుకుతో నింటికిఁ దెచ్చుకొన్నట్లు బీఱకాయపీచువలె కథ ముగింపఁబడియె. రాజు శకుంతలం జిత్రమున వ్రాసి చూచునేమో యని భయంపడుటయుఁ దోడనే తనకు సంతానము లేదని దుఃఖపడుటయు బిచ్చికళలు కావా? శకుంతలం బెంచి యెంతయో ప్రేమించి యాపెం దుష్యంతునికడకంపిన కాశ్యపముని దుష్యంతుఁ డాపెన్నిరాకరించెనని శిష్యులవలన వినియు నాపె యోగక్షేమ మరయ కూరకుంట లోకవిరుద్ధము. తనదేవి కంతగా జడిసిన రాజెట్లు శకుంతల నాపె కొడుకుతో నగరిలో నుంచుకొనునో ఈ నాటకమెంతయు నసంబద్ధముగా నున్నది. నాటకరచన యందుఁ గాళిదాసుని కంతగా శక్తి చాలదు. కాళిదాసు నాటకములకన్న నితని కావ్యములు బాగున్నవి. వానిలో రఘువంశములో మూఁడువంతులవే మిగుల శ్లాఘ్యము. కాళిదాసుఁడు జ్యోతిషమునందు వైద్యమునందు ఛందోఽలంకార

శాస్త్రములందు దన పాండిత్యముఁ జూపుటకొఱకుఁ గొంత గ్రంథ రచనఁ గావించినట్లు ప్రసిద్ధిం జెందెను.

షేక్స్పియ రొనర్చిన "ల్యూక్రసీచెఱ" (Rope of Lucrece) యను కావ్యమందలి కవితాశక్తిం గొనియాడ వేనోళ్ళు చాలవు. దేవు డంతట వ్యాపించినట్లు షేక్స్పియరునిజ్ఞాన మఖిలమానుషానుభవమును బొందవెను. షేక్స్పియరు కనిపెట్టని మనుష్యానుభవము లేదు. సకల మానుషసంఘము న్శోధించి శోధించి తచ్చేష్టితముల న్లోకులకుఁ దేట తెల్లముగ వెల్లడించెను. కాళిదాసుని కవిత్వమందు బూర్వులు త్రొక్కని క్రొత్తమార్గ మెద్దియు లేదు. కొంతవఱకు జయదేవభవభూత్యాదులు నవీన భారతీయకవులలో స్వతంత్రులుగాఁ గాన్పించిరి. షేక్స్పియ రుఁడు స్పెన్సరుని కవిత్వము నెంతయో కొనియాడుటవల్ల షేక్స్పియ రుని కంటెఁగూడ నెక్కుడు కవు లుండియుందు రనుటకు సందియము లేదు. భారతీయ నాటకములలో మృచ్ఛకటికా, వేణీసంహారములు మిక్కిలి రమ్యములు.

రూపక ప్రయోజనము :

క్రతువిధానములు శ్రాద్ధములు, వివాహము లుత్సవ విగ్రహము లూరేగించు సంబరము, లేకాంతసేవ, లసిరమ్మ వాలకములు, పగటి వేసములు, భాగవతములు బొమ్మలాటలు మొదలగునవి జనుల కాస్తిక్యబుద్ధియు వేడ్కయుఁ గలిగించుటకై వైదికస్మార్తలౌకికకర్మము లం దనాదిగ నాటకరూపములుగ నున్నవి. నటులకు సభ్యులకుంగూడ సంకల్ప వశమున రసములు పుట్టించునది నాటకము. క్రమక్రమముగ నాగరకత ముదిరినకొలంది రూపకవిశేషములు తలచూపందొడంగె. సహజముం గనుఁగొనుటకన్నఁ గృత్రిమముం జూచుటకు మిగుల వేడ్క పడుట పామరజనస్వభావము. మఱియు నూర కగపడు కుక్కం గడు నరయఁడు గాని పదిరూకలకైనఁ గుక్కప్రతిమం గొని యింట నుంచుకొని యవివేకి యబ్బురపడుచుండును. దేవుఁ డూహాపోహాలు

గల మనుష్యుఁడెవంటి యాకృతిఁగలవాఁడనియు, శకుంతల రవివర్మ
పటమున లిఖింపబడిన యాకృతి పోల్కిదనియుఁ, గవి వన్నినట్లు
మఱియు నాటకము లగపర్చిన తీరున పురాణప్రసిద్ధులు చరించిరనియు
నాత్మజ్ఞానవిహీనులు భ్రమపడి వృథా వ్యయప్రయాసములకుఁ
బాలగుచున్నారు. స్వప్నమునఁ దన మనసెట్లు తాఁజూచు నఖిల
జగద్రూపమునగుచున్నదో యట్లు తన యజ్ఞానమే సమస్త ప్రపంచా
కారమునఁ బరిణమించుచున్నదని తెలిసిన తత్త్వజ్ఞులకు సంసారము
రుచించనట్లు వివేకులకు రంగస్థలమందలి నాటకము లింపుగా నేరవు.
రుచ్యములగు పదార్థముల జిహ్వ వాంఛించునట్లు మధుర గీతముల
వినుటకు శ్రోత్రములు రమ్యరూపములఁ జూచుటకు నేత్రములు
న్నవరసాస్వాదన మొనర్చుటకు హృదయముఁ గోరుట నైజము.
తత్తద్రసోచితాభినయంబు బొప్పారఁ గవిగాయక శిరోమణులగు నాది
మునులు వేదపురాణేతిహాసాది శ్రవ్యకావ్యములు విన్పింపఁ బ్రాచీను
లెల్లరు సంతసిల్లుచు నీతిం గ్రహించి సత్కాలక్షేపము సేయుచుం
దురు.

కం॥ "పట్టెడు కొప్పును, మీఁదికి
ముట్టించిన చన్నుఁగవయుఁ మిఱుమిఱు చూడ్కుల్,
నట్టాడు నడుము, తేనియ
లుట్టెడు మోవియును గొంద ఱూరింపంగన్"—అని

పోతన చెప్పిన పద్యముం బుస్తకములోఁ జూచినంత మాత్రమున
నర్థస్ఫురణముచే నట్టి యందముఁగల స్త్రీ మనమున మూర్తీభ
వించును. ఇదే యీ పద్యము నాట్యధర్మమునఁ జదువునెడ శ్రోతల
కట్టి చేష్టలు కన్నులఁ గట్టినట్లుండును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱుంగ కశ్వ
మన్న నెట్లుండునో తెలియనివాని కశ్వము నగపర్చి యశ్వ మన
నిట్టిదని చెప్పినప్పుడుగదా బోధపడును. అశ్వశబ్దార్థ మెఱింగినవాని
కశ్వమూర్తి మనస్సునకుఁ దోఁచును. మఱియు నట్టివాఁ డశ్వము

యథార్థముగఁ జూచునెడ వాని కశ్వమన నేమో మఱింత స్పష్టముగు గాని వాని కశ్వమని గాడిదం జూపినచో సమాధానపడఁబోఁడు. అశ్వ శబ్దార్థ మెఱుంగనివాని కశ్వమని గాడిద నగపర్చిన నప్పటి కదే యశ్వమని నమ్మికొనును. యథార్థముగ నేనాఁడో యున్న శకుంతల నిప్పటివారికిఁ జూప శక్యము కాదుగదా! చదువుకొన్న వారికి మాత్రము పై పద్యము చదువుటచేఁ గవి వర్ణించిన తీరున శకుంతల రూపు మనసున స్ఫురించునుఁగాని పామరుల కట్లు తోఁచనేరదు. రంగస్థలమున నొకఁడుగాని యొక తెగాని తా శకుంతలనని వాలకము వేయుట పామరుల నొమ్మసపుచ్చుట. మఱియుఁ బండితులకు నవ్వు పుట్టించుట. కాని రసోత్పాదక మెట్లగును? దుష్యంతమహారాజునే నని యొక పేద ముచ్చికిరీటముం బెట్టికొని నటించుట హాస్యాస్ప దము కాదా? కాఁబట్టి నాటకరూపమునఁ జదువరులకు మఱింత వెల్లడిగఁ బదార్థములం దెలుపఁ గవులు కావ్యము లొనర్చినప్పటి కా కావ్యార్థము మఱింత ప్రచురపర్చఁగోరి తేనెకు మఱింత తీపి కలిగింపనెంచి బెల్లము కలిపిన యవివేకులవలె రంగస్థలయిన సిగ్గఱి వాలకములు వేయఁ జనదు.

కం॥ అలవాటుకాని పయ్యెద,
వెలి ముచ్చెతొడవులు, నెరవు పెట్టిన చన్నుల్
గల సిగ్గిడి, దేబె శకుం
తల యని డబ్బిచ్చి చూచు ప్రాబ యయారే!

యొక నటుండుగాని లే కొక్క నటిగాని చతుర్విధాభినయముల రంగ మున సభాసదుల నవరసంబుల రచింపవచ్చును. దుష్యంతుఁడు, రథము నకుఁ బూన్పఁబడి పర్విడు గుఱ్ఱములఁదోలు సారథి, యడివిం బరు గెత్తుచు శరపతనభయమున మెడఁ ద్రిప్పి వెనుఁజూచు లేడి, పూల మొక్కలకు సకియలతో నీరోయు శకుంతల మొదలగు భూమికలచే నాటకమునఁ గవివర్ణిత వస్తువులఁ బ్రత్యక్ష మొనర్పఁ గోరినచో నయ్యె

వారిం జేయఁబోయినఁ గోఁతియై యుపహాస్యకరమగు. పోనీ, యొక వేళఁ బామరరంజనమునకై వేషము వేసినపుడే వేషమున కెవ్వ రర్హులో తెలియఁదగినది. తొంబదేండ్ల ముదుసలి వేషము నైదేండ్ల బాలుఁడు వేసిన బాగుగనుండునా? కులాంగనా వేషము కులట గైకొన్నఁ దగియుండునా? నిరుపేద చక్రవర్తి ఠీవి నెట్లుగపర్చఁగలఁడు? మగవాఁ డాయారి వేసమూని పైటసర్దుకొనఁజాలునా? ఆడుది పురుష గాంభీర్య మెటుచూపఁగల్గు? గొడ్రాలు కాన్పునొప్పి లెటు తెల్పు?

పండితపామర రంజకములుగా దృశ్యకావ్యములు కల్పింప బడియె. అవి చదువుకొని పండితులు మఱియు వానిఁబట్టి వేసిన వేషములకుం బామరులు రంజిల్లుచున్నారలు. అడ్డమైనవారలు వేషములు వేసికొని రసాభాసము చేసెదరనియో యూహించి కాఁబోలు నాట్యలక్షణ మొనర్చిన భరతమునిగాని, సంగీతకావ్యముగ రామాయణ మొనర్చిన వాల్మీకిగాని నాటకంబు లొనర్పకుండిరి. కాళిదాస ప్రహసన మొక బూతుపంచాంగము. షేక్స్పియరువలె హాస్యరస మంత మృదువుగా భారతీయ కవులెవ్వరైనం జెప్పంజాలకుండిరి.

తౌర్యత్రికము :

నాటకములందుఁ దౌర్యత్రిక మవశ్య కర్తవ్యము. చతుర్విధాభినయములలో లోకవ్యవహారముం దెల్పు శబ్దమాత్రముగాక కావ్య నాటకాదులుగూడ వాచికాభినయమగును. అందు కేవల వాక్యోచ్చారణము లోకధర్మి రాగయుక్త వాక్యోచ్చారణము నాట్యధర్మి నాఁ బరఁగును. అట్లే తక్కిన యాంగికాంగహార్య సాత్త్వికాభినయములకుఁగూడ రెండేసి ధర్మములు కలవు. సామవేదమున కుపవేదము గాంధర్వవేదము. దానికే రెండవపేరు నాట్యవేద మని. అభినయప్రధానమగు నాట్యవేదమున వాచికాభినయమగు నాటకమునందు గీతవాద్యనృత్యము లుపయోగింపఁబడును. గీతవాద్యనృత్యములు సహజములని కృత్రిమములని రెండువిధములు. అందు దైవ

సృష్టములు సహజములు. మనుష్య కల్పితములు కృత్రిమములు. మయూర, చాతక, ఛాగ, క్రౌంచ, కోకిల, దర్దుర, గజధ్వనులు సహజములు. వానిననుసరించి యేర్పర్చిన సరిగమపధని సంజ్ఞక సప్తస్వరములు కృత్రిమములు. మేఘగర్జనము, పక్షిరుతము, మృగారావము, నదీప్రవాహధ్వని, వాయునిర్ఘోషము మొదలగునవి సహజ గీతవిశేషములు. అందు స్వభావముగా నుదాత్తానుదాత్త స్వరిత స్వరభేదమును నవరసము లుండును. ప్రాణు లుల్లాసముగ నున్నపుడుగాని లేక తమయూహం బరస్పరముం దెల్పంగోరి నపుడుగాని లేక బాధపడునే జంతువైనం గాని ధ్వనిసేయుట సహజము. మనుష్యులు కాలక్రమమునం దమ బుద్ధివిశేషముచేం దమ ముఖధ్వనివిశేషముల నచ్చులుగ మఱియు హల్లులుగ నేర్పర్చి వానికి స్వరభేదము నిర్ణయించిని. అట్లు నియతస్వరవిశేషలతో వర్ణ ముచ్చరించుట కృత్రిమగీతము. వేదపురాణేతిహాస కావ్యాది గద్యపద్య ప్రబంధము లన్నియు మనుష్యులు పరస్పరముం దమ యూహల వర్ణ స్వరరూపములుగాం బ్రచురించు కృత్రిమ గీతములే. కంఠధ్వనిగాక ప్రాణుల తక్క నవయవములచేతను మఱియు నచేతనముల కదలికచేత నొదవు శబ్దవిశేషము సహజవాద్యము. కృత్రిమగీతానుకరణముగ మనుష్యులు తతానద్ధఘనసుషిరభేదంబుగ నేర్పర్చిన శబ్దవిశేషము కృత్రిమవాద్యము. కంటికగపడు సమస్త చేతనాచేతనాకార చలనవిశేషము సహజ నర్తనము. కృత్రిమగీత కృత్రిమవాద్యానుకరణముగ మనుష్యులు చేయు కరచరణాద్యవయవ చలనవిశేషము కృత్రిమనర్తనము. వినికివల్ల గీతవాద్యములును, జూపువలన నర్తనముం దెలియంబడుంగాన గీతవాద్యములు శ్రవ్యములు, నర్తనము చాక్షుషము. వీనులుం జూపులున్న సార్థకముగ వివేకులు సహజకృత్రిమరూపమగు తౌర్యత్రికమునుండి నవరసాస్వాదన మొనర్చెదరు.

సంగీత సాహిత్యములు :

సంగీతరస మెఱుంగని వాఁడు దుర్మార్గుఁడు. వాని న్విశ్వసింపఁ జనదని షేక్స్పియ రన్నమాట — సంగీత సాహిత్యరస మెఱుంగని వాఁడు తోఁకయుం గొమ్ములులేని పశు వను భారతీయ వాక్యము కన్న గణనీయము. మఱియు నీ సంగీత కుఠారములలో నానవేసిన గొడ్డళ్ళు, నానవేయని గొడ్డళ్ళని రెండు తెఱంగులు. సహజకృత్రిమ సంగీతములు వ్యయప్రయాసములతో వినుచుం గనుచు వెఱ్ఱియానంద మానందించుచుండియు నాడెము కట్టలేక నందిం బందియనియుం బంది నందియనియుం దెలిసినట్లు నటించి యభిప్రాయ మిచ్చు రసికమ్మన్యులు మొదటిమచ్చు. సంగీతమం దభిరుచియే లేనివారు రెండవరకము. లోకమందలి ముదిరిన మనుజులలోఁ బలువు రీరెండు విధములలోఁ జేరినవారే. కానిచో వారలు సంగీతము కతమున శిశువులవలె నాఁకలి మఱువరా? పశువుల తెస్సునఁ బ్రాణమిడరా? పాములరీతిఁ బరవశులుకారా? సహజసంగీతమువలెఁ గృత్రిమసంగీతము ప్రాణుల వశపర్చుకొనఁ జాలదు. కోయిలకూఁత శృంగారము, సింహగర్జితము వీరరౌద్ర భయానకంబులు. గుంపుగూడిన నానాజాతుల యార్పులు హాస్యాద్భుతంబులు; గుడ్లగూబ యఱపు బీభత్సంబునుఁ; జిఱుఱాలపై జలజలఁబాఱు సెలయేటి మ్రోఁత శాంతంబు నిట్లు జగమున స్వభావ ముగఁ జేతనాచేతనములు నవరసములం దమ ధ్వనులం దెలియఁ బర్చును. గాలికిఁ గదలు వివిధస్థావరంబులు భూమిపై వాయువశమునఁ బలురూపులుగఁ దోఁచు. మబ్బులు న్మఱియు వానిలోని మెఱపులు సూర్యచంద్ర నక్షత్రకాంతులం గలుగు వివిధచ్ఛాయ లాకసంబునను సహజంబుగ నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయంబు లగపర్చెడు. ఇట్లరసినకొలంది సహజసంగీత రసానుభవ మగుచుండును. కేవల వివేకులకుఁ గృత్రిమ సంగీతముకన్న సహజసంగీతమే మిక్కిలి యానంద దాయకము. ఛందస్తాలాంగ ధాతురాగ రసభాషాది నియమముచే

నిర్యుక్తమనియుం, దదనియమమున ననిర్యుక్తమనియుం బ్రబంధము ద్వివిధము. గద్యపద్యాత్మకమగు గ్రంథములన్నియుం గృత్రిమ సంగీత ప్రబంధములే. వాల్మీకి శ్రీమద్రామాయణముం గుశలవులచే గీత వాద్య నృత్యసహితముగ శ్రీరామునకు విన్పించెనని యుత్తర రామాయణము వలనఁ దెలియవచ్చెడు. ఇప్పటి కొన్ని సంగీతకుతారములు గీతగోవింద మధ్యాత్మరామాయణము మృత్యుంజయవిలాసము మొదలగు సంగీతప్రబంధములందు బాలబోధ కేర్పర్చిన రాగతాళములఁ గాంచినంతమాత్రముచేతనే యవియే సంగీతప్రబంధములనియు, వాల్మీకి రామాయణ, శాకుంతలనాటక, మనుచరిత్రాదులు సంగీత ప్రబంధములు కావనియు, రాగతాళనియమితములగు గీతగోవిందాదులకుఁ గావ్యగౌరవము లేదనియు, మఱి యట్టి యక్షగానములు పఠనార్హములు కావనియు న్వానిం గళాపాఠశాలలం జొరఁబడనీకున్నవి. నవరసము లననేమో, వృత్తికీతు లననేమో, నాట్య మననేమో, నాటకము లననేమో, తత్ప్రయోగ మననేమో లక్షణసూత్రములం దెలిపిన భరతముని పన్నిన శాస్త్ర మెఱుఁగియెఱుఁగని సంగీతగొడ్డళ్ళు కళాపాఠశాలలం బఠనగ్రంథముల నియమించు నధికార్లుగ గ్రహచార వశమున నుంటచేతను, నేత్రహస్తవిన్యాసమూలమున నుత్తరప్రత్యుత్తరములం బత్రికల న్మూఁగపరీక్ష జరుగుటచేతనుఁబ్రయోగప్రధానములగు శ్రవ్యదృశ్యకావ్యముల రసమంతగా బయల్వడకుండెను. సుశారీర సౌష్ఠవములుగల సుశిక్షిత నటీనటులచేఁ దౌర్యత్రికసహితముగఁ బ్రదర్శింపఁబడు కావ్యనాటకాది ప్రబంధములు సభ్యుల హృదయ రంజనముం బాత్రప్రావీణ్యము న్సూచనలు సలుపునట్లు కేవలగ్రంథావలోకన మొనర్పఁజాలదు. కాశీపురీవర్ణన గ్రంథమును జూచుటకుం, గాశీపట్టణముం బ్రత్యక్షముగఁ జూచుట కెంత భేదముండునో యనుభవశాలులకే యెఱుక. యథార్థవస్తువుం బ్రత్యక్షముగఁ బరికించినపుడు హృదయమునకుఁ గల్గు రసము తద్వర్ణన గ్రంథముం జూచినపుడుగాని లేక తద్వృత్తాంతము న్వినపుడుగాని యటుగాక

తచ్చిత్రపటముం గన్నప్పుడుగాని కలుగునా! సమస్త వృత్తిజాత్యుప జాతులను రాగతాళముల సహితముగాఁ బాడి రస ముప్పతిల శ్రోతల నానందపర్వవలయునను భరతమునిపద్ధతిం బాఠశాలల విద్యార్థులకు నమ్మినయెడ జనుల నందఱు నభీష్టరసపరవశులంజేసి యభీష్ట కార్యంబుల నెల్లఁ జేర్చవచ్చుంగదా! వాచికాంగికాభినయవిశేషంబుల నవరసంబుల స్వరభేదంబుగ నుపన్యసింపఁజాలి యొక్క విద్వాంసుఁడే వేలకొలంది జనుల స్వాధీనపర్చుకొని యభీష్టార్థంబు లందుచుండ, యట్టి యుపన్యాసికు లనేకులు బయలుదేఱినచో వారి సంగీత సాహిత్య రసపరవశత్వంబునఁ జొక్కిన ప్రజ వారి యిష్టానుసారముగ నెట్లు నడువకుండును! హస్తవిన్యాసమునఁ గలిగిన యక్షరములు గనుటచేఁ గలుగు రసముకన్న సుశారీరమునఁ బొడము నక్షరములు వినుటచే నొదవురసము చేతితో విసిరిన గుండుకన్న దుపాకిచేఁ బేల్పఁ బడు గుండువలెఁ గోటింతలు పనిచేయదా! రమ్మను రెండక్షరముల మాట పత్రికఁ వ్రాయఁబడగా నద్దానిం జదివికొన్నవాని కా మాట యొక్క యభిప్రాయమంతగా స్ఫురించదు. కాని ప్రత్యక్షముగా నది పల్కుచున్న యాతని హావభావములు కనిపెట్టినపుడు దాని తాత్ప ర్యము సాకల్యముగా బోధపడకమానదు. మఱియు నుచ్చారణ స్వర విశేషములంబట్టి మాటకర్థము మాఱుచుండును. గనుకనే యపస్వర మునఁ బ్రత్యవాయము కలుగునని పాణిని ముని వల్కెను. వేయేల? "కాఁకఁ బోఁగొట్టిన తీఁగెజొంపమా! తిరిగి కూటమికై పిల్చెద" నని శకుంతల యన్నమాటం బుస్తకమునఁ జదివికొన్నప్పుడు నెఱయు శకుంతలనుండి ప్రత్యక్షముగ విన్నప్పుడుం గలుగు రసముల తారత మ్యము వేఱె తెల్పనక్కఱలేదు.

శంకరాభరణ రాగము — ఆదితాళము పామా పాప గపపమ (గామగరి గరిసా) (మైహాలము)—మరిదూ—దగా ॥ ఇట్లు వ్రాసినపుడు వైణికుఁడు వీణపై స్వరమును మాత్రము కాలానుసారముగ వాయఁగ

చును గాని వీణెపై 'మరియాదగా' యను సాహిత్యము న్వినిపింపఁ జాలఁడు. స్వరయుక్తముగా నా యక్షరములు విన్పించుట శారీరైక సాధ్యమే. త్యాగరా జా యక్షరములం బాడిన స్వరగమకభేదము సంపూర్ణముగ వ్రాయుటకుఁగాని, వాయించుటకుఁ గాని యసాధ్యము. మఱియు నొకని శారీరమందలి యొద్దిక వేఱొకని శారీరమునకు నైజముగఁ గుదురదు గానఁ ద్యాగరా జాముక్క యన్నట్టి తీరు లనఁజాలకున్నప్పటికి నతఁడు పాడిన యీ పాట కొంతవఱ కతని శిష్యులు శారీరమునఁ బట్టఁగలరు. కవుల కవితాశక్తి కొంతయైన గ్రంథరూపమున వెలువడి శాశ్వతంబుగ జగమున వారిపేరు నిల్పుఁగాని రాల్గరఁగించు గాయకోత్తముల శారీర మాధుర్యమును జతుర్విధ వాద్యవిశారదుల వాదనచాతుర్యమును నటీనటుల నాట్యసౌందర్యమును వారలతోనే చెల్లిపోవును. ధ్వనిగ్రాహి యంత్రమున గీతవాద్యములు, రూపగ్రాహి యంత్రమున నృత్యముం జూచాయగాఁ గొంతవఱకిప్పుడు నిల్పఁబడుచున్నది గాని తౌర్యత్రికి మొక్కసారి యాకర్షింపఁజాలు యంత్రముకూడఁ బుణ్యవశమున నబ్బెనేని నృత్యగీతవాద్యముల నొక్కమొగి న్సభను రంజింపఁగల పండితుల విద్య యొక్కింతయైన శాశ్వతముగ జగంబున నిల్పుకొనవచ్చును. నాటకములోని గద్యపద్యములు రంగస్థలమున నటీనటు లెట్లుచదువవలయును? రాగతాళయుక్తముగాఁ జదువవలయునా? లేక కళాశాలలం బాఠముచెప్పు కేవల పండితులవలెఁ జదువవలయునా? ఈచదువుంగూర్చి వచనములు లోకధర్మముగఁగాని నాట్యధర్మముగఁగాని యుచ్చరింపవలయును. రసానుకూలమగు రాగలయలతోఁ బద్యములు చదువవలయును. ఉచితాభినయముగ స్వరరాగతాళములతో గీతములు పాడవలయును. లోకములో సాధారణముగా నందఱుం బరస్పరబోధకై యాడుకొను మాటలుం, జేసికొను సంజ్ఞలుం జతుర్విధాభినయములలోనే జేరుం గనుక భరతముని ప్రతిపాదించిన తీరున సమస్తజగము స్సంగీతమయమే కాన సభాసదు లెవ్విధముగా సంతోషించెదరో యా తీరున నాటక

మభినయించునది. నాటకము వాగ్గేయకారైక విరచితము కాఁదగినది
కనుక యథావిధిగా మార్గివలెఁ బ్రదర్శింపరాదు. మఱేమన సర్వజన
రంజన మగునట్లు యథేష్టముగాఁ బాడియాడుచు నెల్లరికి బోధపడు
తీరున గద్యపద్యగీతము లుచ్చరించుచు రసానుకూలముగ నటీనటు
లభినయించునది. రాగరూపకాలప్తులం బ్రొద్దుపుచ్చం దగదు. నాటక
మవలఁబెట్టి రాగాలాపచాతుర్యముం దాళపాండిత్యము నృత్యవైశ
ద్యము న్నాటక మాడువారు చూపరాదు. గాజుకుప్పెలోని దీప
కాంతివలెఁ, బాగిచిన కూర తీరున సాహిత్యమునకు సంగీతము
తోడైనచో మఱింత రుచిహెచ్చును గనుక గద్యపద్యగీతము లొక
ప్పుడు మాటాడు, నట్లింకొకప్డు రాగతాళాభినయ సహితంబుంగ జన
రంజనమగునట్లు యథోచిత సంగీతప్రయోగమున నుచ్చరింపవలయును.
స్వరయుక్తంబుగాఁ బద్యములు చదువవలయుఁగాని పద్యముల నడుమ
నడుమఁ దెగబాఱెడు దీర్ఘములు తీయుచున్నచో శ్రోతలకుఁ బద్య
సమన్వయము కాక తల పులిసినట్లుండును. కమ్మెచ్చునఁ దీసినట్లు
రాగాభినయ సహితంబుగాఁ బద్యము ముగింపవలయును. తూఁచినట్లు
పరిమితాభినయగీతవాద్యసహితంబుగా గీతము పాడవలయును. సులక్షణ
సంగీత సాహిత్యములకు గుర్తు సకల పండితపామరజన హృదయ
రంజనమగుటయే. నటీనటులు సౌష్ఠవసంపన్నులు, సుశారీరయుక్తులు,
సుశిక్షితులుఁ, గులీనులుగ నుండవలయునని భరతముని నియమించెను.
నాటకమునఁ జెప్పినం దప్ప యథేష్టముగా స్త్రీ పురుష వేషముం,
బురుషుఁడు స్త్రీ వేషము రంగస్థలమునం దైకొనుట రసాభాసము.
గాంధర్వవేద మనుటచే గీతవాద్యనృత్యకర్మములు నెరవేర్చుట
కర్హులు బ్రాహ్మణులు కావుననే "బ్రాహ్మణాః వీణా గాథినా
గాయతో బ్రాహ్మణోన్యో గాయే" త్తని శ్రుతినొడవెను. మార్గపట
హమును బద్మాసనస్థుఁడై వాయించునది యని భరతముని పల్కెను.
"వీణా వాదన తత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతి విశారదః, తాళజ్ఞశ్చా ప్రయో
గేన మోక్షమార్గం నిగచ్ఛతి"—యని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందుఁ

ప్రతిపాదింపఁబడెను. కనుక నెన్ని విధములఁ జూచిన న్నాట్యవేదాభ్యాసమునకు బ్రాహ్మణేతరు లనర్హులని చెప్పకతీరదు. వాగ్గేయకారునకుఁ జెప్పిన లక్షణములలో వేదాంగములైన ఛందశ్శబ్దానుశాసనజ్ఞానము లుండుటచే వేదాధ్యయ నాధికారము ద్విజైకార్హమే గాన గానకవితావిద్యాప్రయోక్తలు ద్విజులు గాని యితరులు కానేరరు. బ్రహ్మానందముకన్న నెక్కువగ నారదాదిమహామునులు గడించిన సంగీతవిద్య నలరుట కొక్క బ్రాహ్మణులే వేదపఠనపాఠనములకు వలెఁ గుత్తకొన్నారా యేమనఁగా — ఋగ్యజుస్సామాథర్వణముల యుచ్చారణమందు, మఱియు శ్రౌతకర్మములందు నుపయోగించునది వైదికసంగీత మయ్యది శ్రోత్రియాధీన మద్దానికే మార్గి యని భరతమునికృతసంకేతము. వైదికేతరజనంబుల వ్యవహరింపఁబడునది లౌకికసంగీత మద్దానికే దేశ్య మని భరతమునికృతసంకేతము. మొదటిది యథావిధిగ నడపకున్న నదృష్టఫలము రాకపోవుటయే గాక పైపెచ్చు ప్రత్యవాయముగూడ సంభవించును. రెండవది దేశమున కెట్లింపో యట్లు యథేష్టఫలముగాఁ బ్రయోగించినప్పటికిఁ జతుర్వర్గైక సాధన మగునని భరతముని వల్కెను.

గీతాభినయములు ;

షేక్స్పియర్కాళిదాసాదికృతులు కళాపాఠశాలల న్సంగీత నిబంధనానుసారముగఁ బఠింపించుట శ్రేయము. షేక్స్పియరులోని "Come hither" అను పాటతో గ్రంథమున నొనర్చిన తెనుఁగుదర్వు బిలహరిరాగ రూపకతాళములఁ బాడువిధము రెండవకాలాక్షరములు రెండతీతగ్రహముగా గీతము మొదలిడి యీ దిగువ వివరించిన తెన్నునఁ బాడునది :

* ఉద్గ్రాహము *

స స రి రి గ గ పా - గ ప (ధా ధ ప పా) పైకాలము

|| ఇవలకు రానీ - రానీ]

ధ్రువము

గగపధ సాసససా - సరిగరి సనినిధ ధదా

ఎవఁడు దురాశ దాఁగు మఱి-యొండ నుండ వలచునో

మేలాపకము

గగపరిరిసరిగరి సన్నిధధ - ససని దపదా పమగరి

తవిలిని తిండికై - వెదకుచుఁ - దనియు దొరుకదు దానితోడ

ఆభోగము

సస రిరి గగ పా - పద సని దప ॥నిస॥

నివలకు రానీ - రానీ ॥మ్రివ॥

సనిదసరిగధధపమగరి - గపమగారిగరిసా

యిచట శీతుగాడ్పుతప్ప - నెదిరివాఁడు గనఁడు.

పైనుంచిన గుర్తులలో - పైకాలముఁ దెల్పును. ఆరోహణము అవరోహణముం దెల్పును.

శాకుంతలములోని గీతము - "ఈషచ్చుంబితాని" - అందుకు దెలుఁగుపాట వసంతరాగ, చతురశ్రజాతి త్రిపుటతాళములఁ బాడు క్రమము: పైకాలపు తెండక్షరము లతీతగ్రహముఁ జేయుచు

* ఉద్గ్రాహము *

సససగానుగమధామధానిరి - నిధమగనిదమగరిసరిసని

కొదమతుమ్మెద లొకింత గ్రోలు నూ - గుజడలు తుమ్మెదల

గలుగు దిరిసెపువ్వులు

ధ్రువము

సగగమగరిసానిధనీసామగ - ధామానిధామాగరినీసా

విదలు కలికరం బలరారం దమ - వీనుల కైసేయుచునుంద్రు

ఉద్గ్రాహ ధ్రువ మేలాపకాభోగములు గీతావయవములు. సంగీత బంధములన్నియు యథేష్టగీతనృత్యవాద్యసహితముగా ముగించవలయును. విక్రమోర్వశీయములో నాందీశ్లోకమున కొనర్చిన తెలుఁగుపద్దెము వఖి

నయించు విధము* తాళధరుఁ డాకమాఱు 'తత్తాధీ' యని శబ్దముచేయు సమకాలము నందే నటి మండలస్థానకమునఁ గరముల రెండింటిం జతురస్రములుగాఁ జేసి 'పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొనల' నని తన తోడిపాటకత్తెలు పాడుచుండగా నా స్వరప్రమాణముగా మొదట 'పలికెద' రను పదము గొుక్క యర్థము నుద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా ముఖమునం పూర్వముఖముగాఁ గొంచెము చాపఁబడిన హంసాస్యాఖ్యమగు నుత్తానదక్షిణ హస్తముచే నభినయింపఁదగును. అప్పుడే యెడమ చేయికూడ కటీనాభిచరముగాఁ జేయవలయు 'ఎవ్వని' యనుపదార్థము

మూలము :

> వేదాంతేషు యమాహు రేకపురుషం వ్యాప్య స్థితం రోదసీ
> యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్య విషయ శ్శబ్దో యథార్థాక్షరః
> అంతర్యశ్చ ముముక్షుభి ర్నియమిత ప్రాణాదిభి ర్మృగ్యతే
> స స్థాణుః స్థిరభక్తియోగసులభో నిఃశ్రేయసాయాస్తు వః॥
>
> — విక్రమోర్వశీయము

అనువాదము :

తరువోజ ॥ పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువుల కొ-
నల మిన్ను మన్ను నిండ నగు నొక్కనిగఁ
గలుగ కొండునకు నిక్కముగ నెవ్వాని
యెడఁ జెల్లుచుండెడు నేలిక బిరుదు
నెడద నుసులు బిగియించి ముత్తికయి
కడఁగు వారల వెదుకంబడు నెవఁడు
కలిగించు ? బత్తిజోగమునకు సులువు
గాఁ జిక్కునట్టి ముక్కంటి మే ల్మీకు

నవరసతరంగిణి ; పుట 121

న్యావర్తితకరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతమై యూర్ధ్వముఖ సూచీ
ముఖాఖ్యమైన యెడమచేతిచివరతో నభినయించవలయు. అపుడు
కుడిచేయి కటియందుఁగాని నాభియందుఁగాని యుండవలయును.
'ప్రాఁజదువుల' నను పదార్థ ముద్వేష్టితకరణపూర్వకముగా సవిలాస
ముగా నధోముఖమైన పరాఙ్ముఖాఖ్య నికుంచితకరములతో నభి
నయించునది. అభినయమంతటం దృష్టిహస్తానుగతముగఁ జేయవల
యును. 'కొనల' నను పదార్థము నూర్ధ్వ ముఖముగాఁ బార్శ్వగత
మగు సూచీముఖాఖ్య వామకరాగ్రతలమున నభినయించునది. 'మిన్ను
మన్ను నిండ' యనుపదార్థ ముద్వేష్టిత పూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ
ముగా నూర్ధ్వగతోత్తాన పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముతో నాకసముఁ
జూపి యధోముఖమై యధోగతమైన యా హస్తముచేతనే భూమిం
గన్పర్చవలయును. 'అగు' నను పదార్థము న్యావర్తితకరణ పూర్వక
ముగాఁ బార్శ్వగతమై యధోముఖమైన శిఖరాఖ్య వామకరమునఁ
దనకు సమ్ముఖతలముగా నభినయించవలయును. 'ఒక్కనిగ' నను
పదార్థముం దానేకభ్రమరికంజేసి క్రమముగా నావేష్టితోద్వేష్టిత
పూర్వకములుగా నగ్రగతమైన యూర్ధ్వముఖమైన సూచీముఖాఖ్య
దక్షిణకరాగ్రతలముచేత మఱియుఁ బార్శ్వగతమై పరాఙ్ముఖోత్తాన
పతాకాఖ్య దక్షిణహస్తముచేత నభినయించునది. 'కలుగకొండునకు'
ననుపదార్థ ముద్వేష్టితకరణ పూర్వకముగ ముక్తకటక ఖటకాము
ఖాఖ్య వామకరముతో మఱియు నాహస్తముచేతనే మఱల నుద్వేష్టిత
పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోత్తాన సూచీముఖముతోడన మఱియు
నుద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము పార్శ్వగతమైన పరాఙ్ము
ఖోత్తాన చతురదక్షిణహస్తముచే నభినయించునది. 'నిక్కముగఁ
జెల్లు'నను పదార్థ ముద్వేష్టితపూర్వకముగాఁ గొంచెము ముందునకు
వెళ్ళి యధోముఖోత్తానితసందశనాఖ్య దక్షిణహస్తముచేతను మఱియు
నావేష్టితపూర్వకముగా నూర్ధ్వముఖ పార్శ్వగత సందంశనాఖ్యదక్షిణ
కరముచే నభినయించునది. 'ఎవ్వానియెడ' ననుపదార్థము ఎవ్వనియను

పదార్థమునకువలె నభినయించునది. "పలిక"యను పదార్థము ద్వేష్టిత
కరణ పూర్వకముగాఁ బార్శ్వగతోర్ధ్వముఖోత్తాన చతుర దక్షిణకర
ముచే నాస్యప్రదేశమున నభినయించునది. 'బిరుదు' అనుపదార్థము
వ్యావర్తితపూర్వకముగాఁ గర్ణరంధ్రాభిముఖ సూచీముఖాఖ్య వామ
కరముచే నభినయించవలయును. 'ఎడఁద' యనుపదార్థము వ్యావర్తిత
పూర్వకముగా హృదయనిహితమైనట్టియు సమ్ముఖమైనట్టియుసందంశ
నామక దక్షిణకరముచే నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అను దానికెవ్వని
యను దానివలె నభినయించునది. 'ఉసుఱు' అనుదాని వ్యావర్తిత
పూర్వకముగా రెండుమూఁడుసార్లు పతితోత్పతిత సమ్ముఖాగత
పార్శ్వముఖస్వసమ్ముఖతల సందంశాఖ్య దక్షిణకరముచే నాసాదేశ
మున నభినయించునది. 'బిగియించి' యనుదానికి వ్యావర్తితపూర్వక
ముగా హృదయదేశస్థిత సమ్ముఖాగత శిఖరాఖ్యవామకరమున నభి
నయించునది. 'ముత్తికై కడఁగు వారల' అనునపుడు వ్యావర్తిత
పూర్వకముగా నాభీహృదయ దేశములందు మీఁదుమీఁదుగా
నుంచఁబడిన యుత్తాన సందంశనద్వయమున నభియించునది. 'వెదుకం
బడు' అనుదాని కుద్వేష్టితపూర్వకముగా హృదయ దేశమునందు
మెల్లగాఁ ద్రిప్పఁబడినట్టి పరాఙ్ముఖ పార్శ్వతల కర్తరీముఖాఖ్య
దక్షిణకరమున నభినయించునది. 'ఎవఁడు' అనునది మునుపటివలె,
'కలిగించు' అనునది పరివర్తితపూర్వకముగాఁ బార్శ్వాంతర గతో
త్తానిత పార్శ్వముఖపతాకాఖ్య దక్షిణకరముచే, 'బత్తి' యనునది
పరివర్తితపూర్వకముగా హృదయమందుఁ జేతులుమోడ్చి పతాక
ద్వయముచే 'జోగమునకు' 'ముత్తికై కడఁగువారల'కు వలె నభియించ
వలయుఁ గాని నాభియందెడమచేయి యుత్తానితముగాఁ బతాక
రూపముగఁ జేయవలయు, 'సులువుగాఁ జిక్కు' అను అనునప్డు వ్యావ
ర్తిత పూర్వకముగా హృదయముఁ గూర్చి సమ్ముఖాగత పార్శ్వాగ
తోత్తాన చతురాఖ్య దక్షిణకరముచేత, 'అట్టి' యనునది 'ఎవఁడు'

అనుదానికివలె నెడమచేత 'ముక్కంటి' వ్యావర్తితపూర్వకముగా శిరము నం దంజలి బంధించి పతాకద్వయముచే 'మేలు' అనునది వ్యావర్తిత పూర్వకముగా నవలనముగా వ్యావర్తితపూర్వ ముఖోత్తానితారాళద్వయముచే 'మీకు' అనునపుడు పరివర్తితపూర్వకముగ నగ్రగమైనట్టియుఁ బురోముఖమైనట్టియు నుత్తానితమైనట్టియుఁ బతాకాద్వయముచేత నభినయించునది. ఆవేష్టితోద్వేష్టిత వ్యావర్తితపరివర్తితములని హస్తకరణములు నాలుగు. వీని లక్షణమును, హంసాస్య సూచీముఖ పరాఙ్ముఖ పరాకాశశిఖర ఖటకాముఖ సందంశన చతురకర్తరీ ముఖారాళాది హస్తభేదలక్షణము నిచట గ్రంథవిస్తరభీతిచే వ్రాయఁబడలేదు. యుక్తింబట్టియు సంప్రదాయమునుబట్టియు లోకముంబట్టియు నభినయించందగినది. లోకములో సాధారణముగా నేస్గతోండమున కెట్లభినయించెదరో యదే తీరున లోకవృత్తానుసారముగ నభినయించవలయు. నాట్యప్రయోగమునకు లోకమే ప్రమాణము. సాధారణముగా మాటాడునపుడుగాని, పాడునపుడుగాని, గొప్పయాలోచనము సేయునపుడుగాని జనులు నానావిధముగాఁ గన్బొమలు కన్నులు ముక్కు నోరు నాల్క పెదవులు మూఁతి దౌడలు కనుఱెప్పలు మెడ ఱొమ్ము భుజములు మోచేతులు చేతులు చేతివ్రేళ్ళు అడుగులు మొదలగు నవయవము లాడించుట స్వభావము సుశారీర దేహసౌష్ఠవములు కలవా రాడినదాట, పాడినదిపాట. ఈ రెండుగుణములు లేనివారెంత శాస్త్రీయముగఁ బాడనీ యాడనీ జనరంజన మంతగాఁ గా నేరదు. కాని సంప్రదాయానుసారముగ నున్నచో సుశారీరసౌష్ఠవములు లేకున్నం బండితైకవేద్యము కాకమానదు. 'రమ్ము' అను రెండక్షరము లుచ్చరించుచు నఱచేయి క్రిందువైపుగా బొటనవ్రేలుతక్కఁ దక్కినవ్రేళ్ళు తనకభిముఖముగాఁ బ్రసరింపజేయుట సంప్రదాయముగాని యానాల్గుఁ బైకెత్తి మండ తనకభిముఖముగు నట్లు కుడియెడమల కాడించినచో లోకరీతిచే రావద్దను నర్థమిచ్చుఁ గనుకఁ బిల్వఁబడినవాఁడు 'రమ్మను మాటనుబట్టి రాఁగలఁడా? లేక

వద్దను నర్థమిచ్చు కరతలాభినయముఁబట్టి మానఁగలఁడా? కావున జనుఁడు లోకసంప్రదాయాభినయము ననుసరించకతీరదు. తన యభిప్రాయము న్వెల్లడించుటకై లోకుల ననుసరించి చతుర్విధాభినయమొనర్చవలయును.అట్లు చేయనియెడల నపాయ సూచనమందుఁ బొగబండి కెఱ్ఱజెండాకుమాఱు తెల్లజెండా చూపిన చందమున వైపరీత్యమగును. సంప్రదాయమునకు వ్యతిరేకముగా గ్రంథరచనముఁగాని, యుచ్చారణముఁగాని,యాచారములుగాని మార్చినచో హాని కలుగుఁగాని లాభముకానేరదు.

సంప్రదాయము :

బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతు లిదివఱకు సంప్రదాయ సిద్ధముగా భరతఖండమున నాల్గుజాతు లున్నవి. వానిలో నెన్నియో భేదములు కలవు. బ్రాహ్మణజాతి పదివిధము లం, దవాంతర శాఖాభేదము లెన్నియో కలవాతీరుగానే తక్కిన జాతులుకూడ నానావిధములుగ దేశాచార భేదములఁ బట్టి విభజింపఁబడినవి. ఇపుడు సంప్రదాయసిద్ధ మతాచారములకు విరుద్ధముగాఁ బొడమిన బ్రహ్మసమాజార్యసమాజములచేత నిదివఱకే యెన్నియో కులములుగ నేర్పడి యైకమత్యముం దొఱఁగి హానిం బొందుచున్న భారతీయజనమునందు మఱింత వైషమ్యము చేటుకలుగుటతప్ప లాభ మేమివచ్చెను. శిష్టాచారానుసారులగు ద్విజులయందును శూద్రులలోఁ గొన్ని తెగలయందును బ్రౌఢవితంతువివాహముల నేర్పర్చుచున్న సంఘసంస్కార పరాయణుల యవివేకముచే నేర్పర్చబడిన ప్రౌఢవితంతుజాతి సంప్రదాయ సిద్ధజాతులకు వేఱై భారతీయులలో మఱింత హానికిం గారణ మగుచున్నది. శాస్త్రముకన్న సంప్రదాయము బలీయము. 'శిష్టాచార సంప్రదాయముతో మాకుఁ బనిలేదు. వేదములొప్పుకొన్న యాచారములు సంప్రదాయ విరుద్ధము లైనప్పటికి ప్రకృతకాలానుసారముగ నవలంబించెద' మని వేదబాహుల్యము తెలిసీతెలియ కిప్పటి సంఘసంస్కరణపరాయణులు కొఱమాలిన మార్పులఁ దాము చెడి యొరు

లం జెఱుపఁజూచుచున్నారు. వీరలోనర్చు చెఱుపు నదులు సముద్ర
మునఁ గలుపు లెఱ్ఱరంగు చెత్తలవలె లోఁతు ముట్టనేరక వెలితి
యొడ్డున మాత్ర మగపడుచుండును. గరిసెడు ధాన్యములో నొకటి
రెండు తప్పుకాయలున్న లోటేమి? వెనుకటి ఋషులు ప్రౌఢవితం
తువులకుఁ బెండ్లి మాన్పించుటకుఁ గారణ మందువలనఁ గొనసాగు
చున్న శిష్టాచారము. అందుకు విరుద్ధముగ నడిచి ములుదీసి కొయ్య
గొట్టుకొన్న ట్లీడుమలందు నవనాగరకుల దుఃస్థితి కనిపెట్టినకొలది తేట
తెల్లమగును. పురుషులకన్న స్త్రీలకుఁ-తిండి రెండురెట్లు, ఊహ నాల్గు
రెట్లు, సాహస మాఱురెట్లు, కామ మెన్మిదిరెట్లు, స్త్రీల నమ్మరాదు.
స్త్రీ స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగదను భారతీయవాక్యములు, మగువల
కుండును మాయమర్మము లను షేక్స్పియరుని వాక్యము, 'సాలా
వృకాని స్త్రీసఖ్యాని' యను శ్రుతియుం దార్కాణముగ నిపుడు
స్త్రీలకు రాజసభలో నధికారమిచ్చుటకు జంకు నాంగ్లదేశీయ పురు
షులే సాక్షి. సంస్కృతగర్భయగు వితంతువునకు మళ్ళీ పెండ్లి సేయ
కుంటచేఁ గలుగు మేళ్ళాపెకుఁ బ్రసూతిగండముం దప్పించుట - పర
మార్థ సంపాదనమున కడ్డుదగులు సంసారభారముఁ దొలగించుట -
స్వార్థపరత లేని యామెచేఁ బుణ్యకార్యములఁ జేయించి యాపెం
దరింపఁజేయుట - యాపె మఱి సంతానము కనదు కనుక నున్నవార
లకు సమృద్ధిగా నాహారాది సుఖలాభమును మఱియు నీజన్మములో
ననుభవించు సుఖదుఃఖములకుఁ గారణము పూర్వ జన్మకృత పుణ్య
పాపములనియు, విధినియోగము దాటరాదనియు, జన్మమెత్తినఫలము
పరమార్థసంపాదనమే యనియు, నిద్రాహారములు మాత్రమే బ్రతు
కున కవసరము లనియు, నిషిద్ధరతి సౌఖ్యము దుష్టవ్యసనమనియు, నొక
నిం గవఁగూడిన తనదేహము వాని పరోక్షమున నింకొకని కర్పించుట
నీతి కాదనియు, నింకొక జన్మమందు వేదశాస్త్రసమ్మతమున గతించిన
తనపెనిమిటినిం గూడవచ్చు ననియుఁ, గామసౌఖ్యము వదలలేనిచో
భర్తలు గతించినకొలఁదిఁ బెండ్లికి వ్యవస్థయుండ దనియు, మఱియొక
జన్మమున నైనం బెనిమిటిం గలియు నాసతో క్షణభంగురమైన

యోావనకష్టము నలక్ష్య పెట్టవచ్చు, నవియు, నెల్లవిధముల స్విష్టా చారానుసరణమే మిగుల శ్రేయ మనియుం దెలిసిన యాస్తికబుద్ధిగల కుటుంబములయందలి సుశిక్షితలగు స్త్రీలు దుర్భరభర్తవియో గంబు నతికష్టంబున సహించుకొనియైన గర్భాధాన సంస్కారానం తరమున మఱల మార్మనువున కాసింపకున్నారు. శరీరమునకుఁ గలిగిన రోగము మందుచేఁ గుదుర్చుకొని సుఖించునట్లు భర్తృవియోగ దుఃఖము మార్మనువునఁ బోఁగొట్టుకొనరాదా యన నిశ్చయముగ మార్మనువు పెనిమిటి తనజీవితమువఱకుం బ్రతుకునని మార్మనువాడిన దాని కెట్లు తెలియును? భర్తలు గతించినకొలఁది యెందఱం బెండ్లాడి బెత్తమ్మ కాఁగలదు? కోర్కెకు హద్దుగలదా? చెల్లఁగలిగిన యెన్ని విధముల కోర్కెలు ప్రతిక్షణ ముదయించినప్పటికి మర్యాదాభంగ మగుననియు, లేనికష్టములు తగిలించుకొనవలసి వచ్చుననియు, వివే కులు లో నడంచుకొనుచుండ లేదా? కులాగత సంప్రదాయాను సారముగ రాజ్యమున కర్తయఁడు పెద్దకొడు కగుచుండగాఁ దక్కిన పుత్రులు తమ కాభాగ్య మబ్బ లేదని చేతులు పిసుకుకొనుచున్నారు, వారిదుఃఖము కుటుంబసహితముగఁ దమ యన్నల యుపాయముల వెదకి కడతేర్చినఁ దీరదా? రాజుకొడుకే రాజు కానేల? యింకొకఁడు సింహాసమునఁ గూర్చుండనొల్లఁడా? కుడుచుటకుం గట్టుకొనుటకు న్లేక బాధపడు పేదలకు భాగ్యవంతు లేల తమయాస్తి పంచియీరో! తమకన్న సౌందర్యబలచాతుర్యములుగల స్త్రీపురుషుల నాలుమగ ళ్ళ న్యోన్యమేల యనుభవించనొల్లరో! ఇంతకు స్విష్టాచారము దైవనియో గముం దప్పింపఁ బూనుకొన్న సంఘసంస్కార పరాయణుల ప్రయ త్నము తీతువు రాయబారమువలె వ్యర్థము. మఱియు నపహాసాస్ప దము. కనుక చతుర్విధాభినయము న్సంప్రదాయానుసారముగ జేయవలయు.

ఆధునికయుగము – అస్మద్భాషాస్థితి :

ఎద్దులేచినది, పేడవైచినది, తుప్ప తలదాసి చీపురుకట్టతో దొడ్డి బాగుచేయుచున్నది. ముదుసలివారు పల్దోముకొంచున్నారు. ఫిరం

గులు పేలుచున్నవి, కాకు లఱచుచున్నవి, బడిపిల్లలు చలికూడు మెక్కుచున్నారు— అని యీ విధముగ స్వభావవర్ణనము చేయుటయే కవిత్వమ్ముఖ్య మనువారును-'నాకు పాటలూ ఆటలూ అంటే తలనొప్పి, చూసేరూ, భోగంమేళము చూడకూడదన్నవాళ్ళలో నేనొఖణ్ణిగా, విధిలేక వచ్చింది రాజుగారి బలవంతంపై దిక్కుమాల్ని నాఖకి గాని గుల్బిజానీచేత టౌను క్లబ్బు రీడింగురూములో పాడించి దాని కైదు వందలు చందా వేయించి తక్షణం జమచేయించి, "యస్ దేరీజ్ నో అదర్గో" యిచ్చే సర్కి నా అవస్థ అట్లివ్వాక తీరిందికాదు, సాయెబూ! బండికట్టు. నీకు బుద్ధుందా చెప్పేకానూ స్టుపిడ్ పో రేట్లేషన్కు వెళ్ళి వీరేశలింగం పంతులుగారు వస్తారు, వార్నితీసుకురా. ఏం పాటలు! ఆడవాళ్ళంటే కొంత వినవచ్చు కాని సంగీతపాటకులంటే నాకొళ్ళుమంట. వాళ్ళ వికారాలు వాళ్ళ రుంజుకోవటాలు ఎడ్యుకేషకా? వాళ్ళకు స్టేటస్లేదు. ఇంగ్లీషు ఎడ్యుకేషను లేనివాఁడికి సివిల్జేష నేముంటుందండీ? సంగీతం అంటు నాకసయ్యింగాని మా అమ్మాయిలకు కుమారసంభవం చెప్పిస్తూన్నాను. డెబ్బయియేళ్ళ శాస్త్రుల్లుగారు బాగాచెప్తాడు. అబ్బా! చూశారా, గ్రామ్యం ఎందుకు రాయకూడదు? నల్గురికి తెల్యాలా? ఐ టెల్యూ మిస్టర్, గణాలు ప్రాసలు వీటికై వ్యర్థపదాలు దోపి మీనిం గ్సాడుచేస్తూవున్నారు. దీని తస్సావలవా, ఆ ఏంవి చేయాలండీ? ఆర్బతునాటు కంపెనీలో పోయినాయండీ పన్నెండువేల రూపాయీలకు పైగా. గాడ్సువిల్! గ్రామ్యభాషతో అనగా మనవంటి కొంచెము సివిలైజుమె న్మాట్లాడే భాషతో కావ్యాలు వ్రాస్తే ఫెల్లో ఆఫ్ యూన్వర్సిటీనిగా వర్ణాక్యులర్ బ్రాంచికి ఆ పుస్తకాలు స్కూళ్ళకు పెట్టించుటకు ట్రై చేస్తాను. ఆ సబ్జక్టుమీఁది. ప్రౌఢరజస్వలానంతర వివాహసబ్జక్టు మహామహోపాధ్యాయులగారిది. డూ యువర్బెస్టు, ఓ థేంక్యూ' ఇట్లు తగుమనుష్యు లాడుకొను భాషం గ్రంథములు వ్రాయవచ్చు ననియు

నాంగ్లేయభాషాపాండిత్యము కొంతఁ గలిగియున్న మాత్రమున గీర్వాణాంధ్రభాషలుగూడఁ గూలంకషముగఁ దెలిసినట్లు వేషములు వేసి, తమకు పాండిత్యముం బజీతుసేయు బజారుపత్రికల నీథిఁబెట్టుచు సభల సిగ్గఱి సొఱకాయలు తెగనఱుకు నాంధ్రులును - మఱియుఁ బుస్తకములఁబట్టి కొన్ని తెలుఁగుమాటలు వల్లించుకొని తెలుఁగన్న నేమో తెలియని యాంగ్లేయులవద్ద నాంధ్రభాషాపండితులమని నటించుచు నాంధ్రభాషా పరీక్షకులైన యఱవలునుం - తెనుంగుబాస యుసుఱు పోసికొనుచున్నారు. శాకుంతలనాటకము విద్యార్థులకుఁ బాఠముచెప్పఁగల గైర్వాణపండితునకు నెలకుఁ బదైదురూప్యములు మాత్రమే వేతనముగాని హేమ్లెట్టు పాఠముచెప్పు నాంగ్లేయభాషా పండితునకైదువందలు రూప్యములు నెలకు వేతనముకదా! ఆంగ్లేయ భాష రాజభాష యగుట చేతఁగదా యంతజీత మీయఁబడుచున్నది. కేవల గీర్వాణాంధ్రభాషాపండితుల నిప్పటి చెడుకాలములో నెవరు చూచెదరు? వేదశాస్త్రములు సంగీతసాహిత్యరసజ్ఞతయు నడుగంటినవి. మానవ ధర్మశాస్త్రము సంస్కృతమునఁ జదివికొన్నవానికి దమ్మిడియైన రాబడిలేదుకాని యదే యాంగ్లేయభాషలోఁ జదివికొని పరీక్షలో నెగ్గినవాఁడు న్యాయాధికారియొద్ద వాదించుట కర్హతకల్గి నెలకు వేలకొలఁది సంపాదించుచున్నాఁడు. కావుననే కొంపగోడి యమ్ముకొనియైన నాంగ్లభాష భారతీయులు నేర్చుకొనుచుఁ దమ భాషల నిరసించుచున్నారు. తుద కాంగ్లేయభాషలో భగవద్గీతలఁ గూర్చి యుపన్యాస మిడు నేనిబెసంటమ్మగారి పాదములఁ బట్టుచు సంస్కృతమున భగవద్గీతలు బోధించు నాచార్యులంగూడ సరకుసేయకున్నారు. భరతవర్షపరిపాలకులు భరతవర్షమునందు భారతీయ భాషలనే యుపయోగించి పాలించునెడ భారతీయభాష లన్నియు సమున్నతదశ నందుఁగదా!

కళలు - కవిత్వము :

సంగీతవిద్వాంసులమని బయలుదేఱినవారిలో నూటికిఁ దొంబది తొంబండ్రకుఁ బైగా శ్రుతిలయజ్ఞానములు స్ఫుటముగా నుండబోవు. కవిత్వము న్సంగీతము న్సహజముగాఁ బుట్టవలయుఁగాని శక్తిహీను లెంత నేర్చుకొని యంటించుకొన్నను లాభము లేదు. వేనవేలు భాషా పరీక్షయందు నెఱవేరినవారు కలరు గాని సొగసుగా గద్యపద్య ప్రబంధముల న్స్వతంత్రముగఁ గల్పించి కవితాప్రతిభఁ జూపఁగల కవీశ్వరు లొకరిద్దరైన దేశమంతటం దేలుట కష్టము. కూనిదీర్ఘ ములు దీసి గద్యపద్యములు చదువువారు లక్షలకొలందిగలరు. కాని శారీరసౌష్ఠవయుతులై సభలం దౌర్యత్రికమున వేలకొలంది పండిత పామరుల రంజింపఁజేయువా రొకరిద్దరు జగమున నుంట కడునరుదు. లోకములో సార్వలౌకికులు నాఁబరఁగు కవులు షేక్స్పియర్కాళి దాసులే కదా! కవీశ్వరుల కవితాప్రతిభ వారిగ్రంథములు వెల్ల డించును. మఱియు నొకభాషలోని గ్రంథ మింకొక భాషలోని కర్థము పోసి కించుమించుగ మార్చవచ్చుఁగాన సకలదేశముల జనులకు భూత వర్తమానకాలములం బరఁగు కవీశ్వరుల శక్తి లోకమంతట దెలియఁ బడుఁగాని యొకని తౌర్యత్రికచాతుర్య మింకొకనికిఁ బరోక్షమున నొక్కమొగిఁ దెల్పఁజాలు యంత్రములిదివఱకును లేవుకదా! ఈశ్వ రానుగ్రహమున నిఁక గనుఁగొనఁబడినప్పటికి నట్టి యంత్రము లభిం పకముందున్న సంగీతపండితులు పెక్కండ్రు జగద్విశ్రాంతకీర్తిఁ బడ యనేరరుకదా! షేక్స్పియర్కాళిదాసుల కావ్యములకన్న సొగసైన కావ్యములెన్ని వ్రాఁత లోకులకుఁ దెలియని కాలమున ఖిలములై పోయెనో దేవుని కెఱుక! వాచికాభినయరూపమగు కావ్యమునకు గీతవాద్యములకన్నను మఱియు నాంగికాహార్య సాత్త్వికాభినయముల కన్నను గౌరవమంతగా వచ్చుటకుఁ గారణము స్వరసందర్భముం జతు ర్విధవాద్యము న్మఱియు నృత్యముం గ్రమముగ గాయకుని శారీర సంపదయు, న్వాదకుని కరగుణము, న్నటుని నృత్యవిశేషము, న్వెండియు నా మువ్వురి విద్యావైశద్యము న్సభకుఁ గన్పఱచుఁగాని కావ్యము సకలజగము నద్దమువలెఁ జూపుటయేగాక మానవులకు

వివిధావస్థలయందుఁ దలంపు లెట్లుండునో వానింగూడ బయల్పెట్టును. సర్వరూపము లాకర్షించుటకు రూపగ్రాహియంత్రమును, సకల ధ్వనుల నాకర్షించుటకు శబ్దగ్రాహియంత్రమునుం గలవుకాని నానావస్థలయందు బయల్పడని మనుష్యుల తలంపులంగూడఁ దెలుపుటకుఁ గావ్యముకన్న వేఱు యంత్ర మిదివఱకు లేదిఁకనుండఁబోదు. కవితాశక్తింగదా జగమున నెల్లకృత్యములు ప్రబలుచున్నది! కవిత్వము ప్రత్యక్షముం దెలుపుటయేగాక పరోక్షముంగూడ బయటపెట్టుం గావుననే "కోవేత్తి కవితాతత్త్వం శివో జానాతి వా నవా" యని కాళిదాసుఁడును, "నతచ్ఛాస్త్రం నసావిద్యా నతచ్ఛిల్పం నసాకలా నాసా యోగో నతత్కర్మ నాట్యేస్మి న్నవీక్షతే" — యని భరతమునియు వక్కాణించిరి. కవిత్వమనఁగాఁ గావ్యముఁ బన్ను నూహ. కవిత్వము సహజ కృత్రిమము లని రెండు విధములు. పాంచభౌతికక్రియలు కల్పించునది సహజము. ఘటపటాది లౌకికకృత్యము లొనర్చునది కృత్రిమము. కావునలోకమునఁ గల్గు సకలక్రియలును దైవికమానుష సంకల్పవశముననే కలుగుచున్నవి. షేక్స్పియర్కాళిదాసు లంత కష్టపడి యాఁకలి నిదురలైన మఱచి సమస్తైహికభోగముల మానుకొని రాత్రింబవ ళ్ళేకదీక్షతోఁ గావ్యము లెందుకు వ్రాసినారు? కీర్తికొఱకా? ఎవఁడైనఁ జెల్లిపోయిన వెనుక వానిం బైవారు దూషింతురో లేక భూషింతురో కనిపెట్టలేఁడుకదా! ధనమునకా? ఎంతో సులువుగా మఱి కొన్ని పనులవల్ల ధనము కావలసినంత లభించుఁగదా! భోగమునకా! లోకజ్ఞానమే లేక తనువు మఱచి తదేకధ్యానముతోఁ గోరిన పద మొకటి తోఁచనపుడు కొంపవోయినట్లు విచారించుచు, నొక సందర్భము కుదుర్చుకొనుట కెంతయో గింజుకొని తన్నుకొనుచు, నెంచుకొన్న శబ్దము స్ఫురించినపుడు రాజ్యముదొరికినట్లు సంతసిల్లుచు సంతత మెద్దియో యాలోచనమున మున్గియున్నవాఁడు స్రక్చందనవనితాది భోగము లనుభవించు టెట్లు? మోక్షమునకా! శకుంతల పిఱుందల, హేమ్లెటు వెఱ్ఱియందుం దగులుకొన్నవారికి నిర్విషయ మనస్సెట్లుకుదురును? పరోపకారమునకా? శాకుంతలము హేమ్లెట్టుం జదువకున్న ప్రాణుల కాఁకలి తీఱదా లేక నిదురపట్టదా? నీతిఁ

దెల్పుటకా? మంచిచెడ్డలు బాగుగఁ బరిశీలింపక పాత్రురహాస్యముగాఁ జేయరా, దెదుటివారల మనసు కనిబెట్టకచేసిన పొందు దుష్యంతు నేకాంతముగఁ గలసిన శకుంతలకువలె వికటించును; మఱియుఁ బరునిఁ జంపి వాని సొత్తాక్రమించుకొనరా, దట్లొనర్చిన వాడు హేమ్లెట్టు పినతండ్రివలెఁ బొలియింపఁబడునని - శాకుంతలమందు, హేమ్లెట్టు నందుఁ దెలుపఁబడిన యీ రెండునీతుల శ్లోకములో నెఱుఁగని వారె వరు? క్రొత్తవాని నమ్ముకొని వాని రహస్యముగఁ బెండ్లాడి వాని వెంబడిఁ బోవ కా మర్మ మెవ్వరికైనం దెలియనీక మిండతవలె నీడు వచ్చిన కన్యక యెవర్తె యుండును? మఱియుఁ దానన్యాయముగ నొరుని గొట్టినం దనపైఁ బరులు పగపట్టెదరని పిచ్చివానికిఁ దక్క నితరులకుఁ దెలియదా? లోకులందఱికిం దేటతెల్లమగు నిట్టి నీతులకై కొండం ద్రవ్వి యెలుకం బట్టినట్లు కవీశ్వరులు వృథాప్రయాసమున నంత లేసి గ్రంథముల రచింపనేల? సమస్త జగత్కారణమగు శక్తి యెద్దియో వాగ్గేయకారాది కవిరూపమున నూహించుచు వ్రాయుచుం బాడుచు నాడుచు వాయించుచు సకలకర్మముల నాచరించుచు, వేయేల, సర్వ జగద్రూపమై సత్త్వరజస్తమో గుణములం దనలోఁ దా నాటాడు కొనుచుండును. అందులకే కారణ మూహింప మానవుల కలవికాదు.

నరుల ఊహాపోహములు :

జ్యోతిష్కులు గురుశుక్రయోగంబున నిట్టి వింతలు లోకంబున జరుగవచ్చుననియు - డెబ్బది పదునొకండు కోట్ల నలువది పన్నెండు లక్షల, తొంబది పదుమూఁడు వేల, రెండుమ్వాతిక యోజనముల దూరమున భూగోళమునుండి శుక్రమండల మున్నదనియు -నందులోఁ గాల్వ లగపడుచున్నట్లున్నవి కనుక తప్పక మనుష్యులు నుందు రేమో యనియుం-గోఁతలు గోయు గణితశాస్త్రజ్ఞులు భూమి యైదువేల మైళ్ళు చిల్లర యించుమించు దళసరిగనున్న దా నడుమ నగ్గినీరున్నది నామాట నమ్మఁబోవనిచో నచటికిఁ బోయిచూడుఁడు మీకే బోధ పడుననియు - చరిత్రకారులు పోల్చిచూడఁగా నాంధ్రాంగ్లేయ శబ్ద ముల ప్రథమాక్షర సంబంధముఁబట్టియు నుభయభాషలలో నీటు, ఈను శబ్దములు సమానరూపార్థముల నుంట చేతను, మఱియు అబ్బ,

ఆము శబ్దముల సమాన రూపార్థములం బట్టి మఱికొన్ని కారణముల వల్ల నాంధ్రాంగ్లేయులుగాని యాంధ్ర తురుష్కులుగాని హూణ శకమునకు ముందు మూఁడులక్షల మాసముల పన్నెండు దినములు దాదాపుగా బహుశా ఒక్క కులములోనివారై హిమాలయము డెప్పె నడిమిలో నుండియుండవచ్చు ననియు - పరిణామవాదులు వానర నరశబ్దముల సంత్యాక్షరములు సమానము లగుటచేతను మఱియు నుభయజాతుల చేష్ట లించుమించు నొక్కలాగుంటచేతను వానరజాతినుండి నరజాతి రూఢిగఁ బుట్టియుండవచ్చు ననియు- నిట్లు వివిధ శాస్త్రజ్ఞులు జాత్యంధు లేనుగుం బోల్చిన ట్లూహించుచుం దురు. దైవమాయననుమానమున నెఱుంగ నేరితరము? మిడతంభొట్లు శకునమువలెఁ గొందఱి యూహాలు గుఱికిబెత్తె డగుచుండును. మొత్త ముపై మానవులు తెలిసీతెలియనివా రనుట కే సందియము లేదు.

మహాకవుల సందేశము :

మఱియు మదాతిశయంబున లేని వస్తువులు నిజముగఁ గాన్పించు నట్లు నజ్ఞానదశయందు స్వప్నావస్థయందుఁబోలి తనకంటె నన్యమెఱుం గని నిత్యముక్త శుద్ధబుద్ధస్వరూపుఁడగు జీవున కాత్మరూపకమగు జగత్తు తోఁచుచుండును. కాని వైరాగ్యము లేక ప్రజ్ఞానదశయందు మదముడిగినపిదప నమ్మఱియు నిదురమేల్కొన్న పిమ్మట న్వికారము లగపడన ట్లీలోకవిచిత్రము కాన్పించకుండును. సచ్చిదానందస్వరూపుఁ డగు పరమాత్ముఁ డొకఁడె మిగులుననుచుఁగాని, మఱియు సముద్రపు టొడ్డునఁ బలుతెఱంగుల నిసుక గాలిచే రూపించుతీరున మనుష్యులు పరవశులై దైవవశంబున వివిధస్థితుల మారుచున్నారనుచుఁగాని, 'కర్తా భోక్తా జనార్దన' యనుచుఁగాని, యాప్తవాక్యము తెలిసికొను వారు సంసారదుఃఖము నంటరను వేదాంతముం గాళీదాసకృతుల బోధించుచున్నది. షేక్స్పియరుని కృతులవలన సంసారము 'దుఃఖ భూయిష్ఠము' మానవులది యనుభవించకతీఱదు, పాపాచరణమున నిత్యనరకముం బుణ్యమున నిత్యానంద పదవియుం జీవులకుఁ బర మాత్మునిచే నొసంగఁబడునని బోధపడుచున్నది.

సత్కావ్యలక్షణము :

కావ్య మనునేమో యనేకు లనేకవిధములం బ్రాచీనాలంకారికులు తెల్పిరి. అం దిష్టార్థోపేత మగు పదావలి కావ్య మను దండివచనమే మేలు. ఏమనం బ్రతిశబ్దమున కెద్దియో యర్థము లేకపోలే దా యర్థబోధమున నెద్దియో రస ముప్పతిలకమానదు. గుణదోషాలంకారములు వివక్షామూలములు. ఒకప్పుడు గుణము దోషముగను, దోషము గుణముగను, నలంకారము హేయముగను మాఱెడును. అన్న మజీర్ణమున విషమగు, విష మొకప్పుడు పథ్యమగు. శవాలంకార మసహ్యమగును. మనసున కింపగు శబ్దార్థములు కావ్య మనందగును. భరతముని చెప్పిన విభావానుభావ వ్యభిచారి సంయోగమునం గల్గు తొమ్మిదిరసములలో నుత్తమజనులం గాన్పించు వీరశాంతకరుణలు సత్త్వగుణప్రధానములు. మఱియు నధమజనులందోంచు రౌద్రబీభత్స భయానకములు తమోగుణప్రధానములు. ప్రతి వస్తువునం దెద్దియో రసము ప్రధానముగను మఱియుం దక్కిన రసముల ప్రధానముగ నుండకతీఱదు. చక్కెరయందు మధురరసము ముఖ్యముగం దోంచు,నుప్పు మొదలగు చవు లడంగియుండును. జనుల కేశబ్దార్థసమూహము వలన మనసుల కుల్లాసము కలిగి సత్కార్యాచరణమున కుత్సాహముపుట్టునో యట్టేది సత్కావ్యము. జనులకు భయశోకజుగుప్సాక్రోధములం బుట్టించి దుర్మార్గమునకుం బురికొల్పునది యసత్కావ్యము. మద్యమాంసాశనులై పరదారధనమ్ము లపహరించుచు మోసంబున యథేష్టంబుగం జరించు దుర్మార్గుల సుఖస్థితి వర్ణించుట లోకులం దుర్మార్గమునకు రేపకమానదు. లక్షణవిహీనముగ యథేష్టముగ వ్రాయంబడిన పుస్తకములు కళాశాలలం బాలురకు ముప్పట. వేశ్యాకన్యల నిల్లాండ్రంగా నుంచుకొనుట. ఇల్లాండ్రు యథేచ్ఛ సంచరించునప్డు చూచీ చూడనట్లు నోరెత్తకుండుట, వర్ణనియమము మాని యన్నిజాతులు కలసి తినుచుం బరస్పరవివాహము లాచరించుకొనుటయే యవశ్యకర్తవ్యమనుట, స్త్రీపురుషులు పెండ్లి మాని వావివరుసలులేక యథేష్టవిహారము సల్పినచో నెన్నియో దుఃఖములు తొలంగి జనులు బాగుపడెదరనియు యుపన్యసించుట, పరలోకము లేదని రూఢిగనమ్మి

సుఖపడుటకొఱకెట్టి దుష్కార్యమైనఁ జేయుట, తాఁజెడుటయే కాక పరులంగూడఁ జెఱుపఁబూనుట, ధనార్జనముకై యెట్టి నీచకార్యము లైన నొనర్చుట, పూర్వాచారముల నెక్కిరించుట, కల్లుద్రావుట, మాంసము తినుటయు, నిప్పటి నవనాగరకులలో బుట్టుచున్న తెవుళ్లు. స్వదేశోద్ధారణమునకై పాటుపడుచున్నట్లు కన్పట్టుచుఁ దగు మను ష్యులవలెఁ బైకిఁ గాన్పించుచుఁ, బ్రభుసన్మానము వడయుటకై తోటివారి నెంతో హింసించుచుఁ, దాఁబట్టిన కుందేటికి మూఁడే కాళ్ళని మొండివాద మొనరించుచుం, బ్రాచీనమతము నిరసించుచుఁ, బాశ్చాత్త్యాచారముల నర్చించుచు, నాగరకాగ్రణ్యులమని విఱ్ఱవీఁగు చు మానమర్యాదలులేక గేదెపెయ్యయు నాఁబెయ్యయుఁగాక దిక్కు మాలిన పెయ్యయై నవీన భారతీయజనము కలివశంబున నవశంబై యుభయలోకభ్రష్ట మగుచున్నది. ఇపుడు భారతీయ ప్రజయందు దే రసముఁ గాన్పించుట లేదుగాని నీరసము మాత్రమగపడుచున్నది. తన లోని కోర్కె పరులకుఁ దెల్పుటకుఁ జతుర్విధాభినయంబు లుప యోగింపఁబడుచున్నవికదా ! అవి సమయోచితములై సరసములుగా నుండవలయును. ఇజ్జగన్నాట్యరంగమున మానవులు యథోచితముగ నటించనియెడ వైపరీత్యమున రసాభాసముగ నగుబాసటుం బ్రజాపీడయు నగును. జనులందు మహారాజు బట్టమెడఁకుజుట్టికొని దీనదృష్టితోఁ జేతులు జోడించి సాష్టాంగపడి 'క్షౌరము చేయుటకు విచ్చేయఁ బ్రార్థించెద'నని మంగలిం బిలుచుట, కాల్వలూడ్చు చచ్చుడివాఁ డాకస్మికముగా శిఖాయజ్ఞోపవీతముల ధరించి స్నానమొనరించి శ్రోత్రియవేషముతో 'శ్రాద్ధ మొనరించెద, బ్రాహ్మణార్థమునకై రం'డని వైదికులం బిల్చుటయు, డెబ్బదేండ్లవాఁడు పిన్నవయసు వానివలె నెనిమిదేండ్ల కన్నెకుఁ బుస్తెకట్టుటయు,బోడతెంపి తలపెంచు కొని పసుపుబొట్టు కాటుక లుంచుకొని కాళ్ళపారాణితో ముత్తైదులం

బిల్వనేఁగుట, బ్రాహ్మణుఁడు సేవకావృత్తిఁ జేయుట, కుక్క నందల మున నిడి యూరేఁగించుట, న్యాయాధికారి లంచగొండి యగుట, నూత్న మానవసన్నిపాతుఁడు ధర్మాధికారి యగుట, ప్రభువు విద్యా హీనుఁ డౌట, కూటికై వేదాంతము చెప్పుట, బండబూతు ప్రహసన

లం బ్రచురించుట, తద్దినము మ్లేచ్ఛభాషతో జరుపుట, బాలుఁ డుపన్య
సించుట, క్షత్రియుఁడు ముష్టెత్తుకొనుట, యవిద్వాంసుఁడు సభా
ధ్యక్షుఁ డౌట, మగనాలు లంజవేసమున నగపడుట మొదలగు సంప్ర
దాయ విరుద్ధవేషము లూనరాదు. శృంగారమున విధ్యుక్తముగాఁ
బెండ్లాడిన యాపెతోఁ విహరించుటయు, హాస్యమున-సూనృతవ్రతుఁ
డన్యులచేఁ గల్లబోతని యపహసింపబడునెడ మందస్మితము చేయు
టయు, వీరమున సాధుసంరక్షణకై ధర్మయుద్ధమున నసువుఁ
గోల్పోవుటయుఁ, గరుణయం - దాపద న్మున్గు సజ్జనులం గాంచి కంట
నీరిడుటయు, రౌద్రమున - సజ్జనాపకార మొనర్చు దుర్జనులం గని
బొమముడిపాటుఁ గావించుటయు, భయానకమున - దుష్టసంపర్కము
నకు వెఱచుటయు, బీభత్సంబున - సజ్జనోపద్రవముఁ గనుఁగొని
మూర్ఛిల్లుటయు, శాంతంబున - సప్తవ్యసనముల కోరసిల్లుటయు
నుత్తమస్థితులనఁబడు. ఇట్లు నవరసంబు లగపఱ్చు సజ్జనుల నడువడి
న్వర్ణించు నిరుపద్దట శబ్దార్థసమూహము సత్కావ్యంబు నాఁబరఁగు. అట్టి
సత్కావ్యంబు లొనర్చువారు సుకవులు. షేక్స్పియరుని కృతులందు
'నీయిష్టానుసార' మను (As you Like It) నాటకమునుఁ 'గొరియలేన
స్సను' (Coriolanus) నాటకమును సత్కావ్యములు. కాళిదాసకృతు
లందు రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశములు సత్కావ్య
ములు. రఘువంశ, కుమారసంభవ, మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళి
దాసు వేఱు - నాటకత్రయమును, శృంగారతిలకఋతుసంహారములఁ
జేసిన కాళిదాసుఁడు వేఱు - తక్కినవి చేసినవాఁడు వేఱని నాకుఁ
దోఁచెడును. మూఁడువేల యేండ్లక్రిందట రఘువంశ, కుమారసంభవ,
మేఘసందేశము లొనర్చిన కాళిదాసుఁడు పరమభాగవతుఁడై
బమ్మెరపోతనామాత్యునివలె స్వతంత్రుఁడై యుండవచ్చు! ఈతఁడే
జగత్ప్రసిద్ధిఁగొన్న కాళిదాసుఁడు. కానిచో నట్టి సత్కావ్యప్రవృత్తి
యతనినుండి కానేరదు. నాటకత్రయము శృంగారతిలకఋతుసంహారము

లం జేసిన యతఁడు పదాఱువందల యేండ్లకు ముందుగాఁ గృష్ణదేవ రాయాస్థానకవియగు పెద్దనామాత్యునివలె భోజమహారాజాస్థాన విద్వాంసుఁడై రాజప్రీతికై నాగరశృంగారప్రధాన కావ్యంబు లొనర్చెననవచ్చును. మిగిలినవాఁ డెవఁడో వేయేండ్లక్రిందఁట గొండ రాజుల యొద్ద బండబూతులాడు మొండిపండితుండు కావచ్చును. కాళిదాసుని పేర బయల్వెడు ప్రహసనము ముద్రింపఁబడి ప్రచురింపఁ బడుట భారతీయగౌరవమున కెంతయో లోపము. రఘువంశమున శ్రీరామచరిత్రాంతమువఱకునుం, గుమారసంభవమున మొదటియెని మిది సర్గలును, బూర్వమేఘము - నుత్తరమేఘమున గొంతయు నొ్మదటి కాళిదాసుకవిత్వము. తక్కిన భాగము లల్పకవి విరచితములు. కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు శ్రీరామచరిత్రాంతము వఱకుఁగల భాగము, నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమును, షేక్స్పి యరుని నాటకములలో 'నీయిష్టానుసారముం' గావ్యంబుల 'ల్యూక్రసీ చెఱయు' నిరుపమాన కవితాప్రతిభ కాటపట్టులు. కాళీదాసవిరచిత రఘువంశము వంటి సొగసైన కావ్యము జగమున కరుదు గావున లోకములోని యెల్లనాగరికులు తమభాషల కద్దాని మార్చుకొనుట శ్రేయము.

రసపోషణ సామ్యములు :

నవరసము లొండొంటఁ గలియక కేవల మొకటిగా దేని మట్టున కది నిలువనేరదు . కావున నీగ్రంథమున నొక రసమునకు మారుగ నింకొక రసమున సొగసు లందందఁ గూర్చఁబడియుండ వచ్చును. షేక్స్పియర్కాళిదాసుల యూహా యించుమించు సరి పోవుట.

నవరస తరంగిణి

OR

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

AND

KALIDAS

BEAUTIES OF SHAKESPEARE

HONOUR

ALL IS WELL THAT ENDS WELL. *Act. III. Sc. V.*

The honour of a maid is her name and no legacy is so rich as honesty. 1

Act. V. Sc. iii

Let's take the instant by the forward top,
For we are old, and on our quick'st decrees
The inaudible and noiseless foot of time
Steals ere we can effect them. 2

ANTONY AND CLEOPATRA, *Act. III. Sc. XI.*

When valour preys on reason,
It eats the sword it fights with. 3

Act. V. Sc. ii

it is great
To do that thing that ends all other deeds
Which shackles accidents, and bolts up change;
Which sleeps, and never palates more the dung,
The beggar's nurse and Caesar's. 4

షేక్స్పియరుని కవిత్వ మందలి సొగసులు

వీ ర ర స ము

వ॥ కన్యకొక్క గౌరవమూఁపె విశేషము-మఱియుఁ-బిరువు వంటిదై
శ్వర్యమే దాయమున్నాదు॥ 1

గీ॥ అవసరంపు వంగినతల నందు కొండ।
మేలన సమృద్ధులము మన మింక-మనదు।
శీఘ్రతమవిధుల మనము నేయకమును।
జరుగు సన్నగఁగాల నిశ్శబ్దపదము॥ 2

ద్వి॥ వీరత్వ మూహాదోఁ పిడి నేయునపుడు।
పోరాన చెఱడు వాలుఁ బోదవి భక్షించు॥ 3

గీ॥ తక్కుపనుల నెల్లఁ జక్కడు కార్యము।
నేఁతిగొప్ప-యద్ది-చేట్టుకట్టు।
మాఱుపడ్డ-గుష్కు మఱి పేడతినఁబోడు।
పేదకు దొరకింక దాదియగును॥ 4

His legs bestrid the ocean ; his reared arm
Crested the world ; his voice was propertied
As all the tuned spheres, and that to friends ;
But when he meant to quail and shake the orb,
He was as rattling thunder. For his bounty,
There was no winter in't ; an autumn't was,
That grew the more by reaping ; his delights
Were dolphin-like ; they showed his back above
The element they lived in : in his livery
Walked crowns and crownets ; realms and islands were
As plates dropped from his pocket. 5

Saucy lictors
Will catch at us, like strumpets; and scaldrhymers
Ballad us out o'tune : the quick comedians
Extemporally will stage us, and present
Our Alexandrian revels. 6

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. II*

I beseech you, punish me not with your hard thoughts, wherein I confess me much guilty to deny so fair and excellent ladies anything. But let your fair eyes and gentle wishes go with me to my trial; wherein if I be foiled, there is but one shamed

సీ॥ వానిపాదంబులు వార్నిధి కిరు కెలంకులను
గాపాడుచు నిలిచియుండె।
దనరారువాని యొ త్తినచేయి జగమున కున్న
రాయిగ వాని గొంతు పాడు।
చున్న గోళంబుల తెన్నునశక్తి మై వెలయు
వెండియునద్ది విహితులకడ।
గాని మండలముల గదలించి భేదింప
దలచిన వాడుగ జిఱ లెడు పిడుగు।
వాని యీవిస్తార్చి దానిలోన స్సితు కలుగ
దయ్యాదిపంట కాలమయ్యె।
గోసినకొలదియు గొనసాగునయ్యది
వాని వేడ్క లు గండు మీగనుబోలు॥
నవ్వి వాని వెన్ను నగపచూడ దామున్న।
దానికన్న బైకి వాని యు దుప్పు।
నందు బెక్క సూళు లజిగె రాజ్యంబులు।
వానిజేబులందె పడు చిప్పకలు॥ 5

గీ॥ పట్టుకొందురు లంజెల బగిది మనలు।
జెనట్టబంట్లు సుకవులుదూ మించుతు కల్ప।
నా చణ ప్రహసన కార్లు నాటకంబు।
కట్టెదరుమనపై నాశు కవితజెప్పి॥ 6

వ॥ మిమ్ము బతిమాలుకొనెద మీకూళతలంపు లసన్నికంపకుడు
నేనియొద్దనంత చక్కనిమఱింత గొప్పయగాడు వారికెద్దియు నిశా
కరించుట నేరముబొయొప్పకొని యెద గాని నాపక్షకై నాకో గూ

that was never gracious; if killed, but one dead that is willing to be so. I shall do my friends no wrong for I have none to lament me; the world no injury, for in it I have nothing; only in the world I fill up a place, which may be better supplied when I have made it empty. 7

CORIOLANUS *Act I. Sc. I*

I sin in envying his nobility ;
And were I anything but what I am,
I'd wish me only he. 8

Sc. iii.

I pray you, daughter, sing ; or express yourself in a more comfortable sort : if my son were my husband I should freelier rejoice in that absence wherein he won hononr, than in the embracements of his bed where he would show most love. When yet he was but tender-bodied, and the only son of my womb ; when youth with comliness plucked all gaze his way; when for a day of Kings' entreaties, a mother should not sell him an hour from her beholding; I,—considering how honour would become such a person; that it was no better than picture-like to hang by the wall, if renown made it not stir, — was pleased to let him seek danger where he was like to find fame. To a cruel war I sent him ; from whence he

దమీసోయగపు చూపులున్నమంచి కోర్కులు ప్రాణిందు-నేనం
దోడితి నేని-యెప్పటి కదృష్ట హీనుఁడొకఁడు మాత్రము లజ్జింపఁబ
డును - నేఁజంపఁబడినచో నట్లగుటకుంగోరుచున్న వాఁడే. మఱియిం
పంబడును-నామిత్రులకునే నెగ్గునలుపఁబోవ - నేమన-నన్గూర్చియే
డ్చువారు నాకెవరున్లేరు-జగమునకుఁగీడొనరింప-నందునా కెద్దియు
లేదుగనుక-లోకములో నొకస్థలము మాత్ర మాక్రమించుకొం
టి నచనేను త్తఁజేసినప్పుడు-తగునట్లు పూర్తిచేయఁబడును॥ 7

గీ॥ వాని ఘనతఁజూచి నేనోర్వలేకుంట।
చేతఁ బాతకంబుఁ జెందినాఁడ।
నేను నేనుఁగాక కేదియైన స్మృతి।
వాఁడె నేనగుటకు వాంఛ గొందు॥ 8

వ॥ నిన్నటిమాటెద న్గోడలా పాడుము లేకుల్లాసముగా మాట్లాడుము-
వాఁడేనా పెనిమిటి యైనయెడ- సెజ్జపై బిగికౌఁగిలింపులచేఁ బ్రేమ
చూపుటకన్న-వాఁడు జయమందుటకై నన్వీడనాడినచో మఱింత
యెక్కుడుగా సంతోషించెదను-వాఁడు తేఁతశరీరముకలిగి-నాకొ
క్కఁడేకొడుకై నప్పుడును-వయ సందము వాని త్రోవనెల్ల చూ
డ్కి-నాకర్షించి నపుడు- దినమెల్ల రాజు బతి మాలినప్పటికి
గడియయైన వానిందస కనుల యెదుట నుండి తల్లి యెడఁబా
యఁగూడనప్పుడున్ గీర్తి యట్టివాని నెట్లలంకరించునో యనియు-

returned his brows bound with oak. I tell thee daughter, I sprang not more in joy at first hearing he was a manchild than now in first seeing he had proved himself a man.

Vir. But had he died in the business, madam; — how then ?

Vol. Then his good report should have been my son ; I therein would have found issue. Hear me profess sincerely, had I a dozen sons, each in my love alike, and none less dear than thine and my good Marcius, I had rather have eleven die nobly for their country than one voluptuously surfeit out of action.

Act. II. Sc. i.

(1) Death, that dark spirit, in's nervy arm doth lie,
Which, being advanced, declines, and then men die. 10

Act. III. Sc. i.

(2) His nature is too noble for the world :
He would not flatter Neptune for his trident,
Or Jove for's power to thunder. His heart's his mouth.
What his breast forges, that his tongue must vent;
And, being angry, does forget that ever
He heard the name of death. 10

చ,ప్రతిష్ఠకదలింపనిచో గోడఁద్వేలాడుబొమ్మకన్న వేల్గానియుఁ దలంచుచు వాఁడుపేరందుచోట నాపద కెదురేఁగుటకొప్పుకొంటి ని-ఘోరయుద్ధమునకు వానినంపితిని- వాఁడునోసటన్ జయచిహ్న ములతోఁదిరిగివచ్చె-నేఁజెప్పెదన్గోడలా- మొదటనాకుఁబుట్టినపుడు వాఁడుమగబిడ్డయనివినుటకన్న-నిపుడు తొలిసారివాఁడు మగవాఁ డని ప్రఖ్యాతిఁగొనఁజూచుట కెంతయోసంతసించినదానను (కోడ లు)-కాని-యతఁడాపనిలోమడిసినచో నమ్మాయప్పుడెట్లు (అ త్త) అట్లైనవాని సత్కీర్తినాకొడుకు కావలసియుండును- విను-ని ష్కపటముగాఁబైకిఁజెప్పెదను- నాకుఁబన్నెండుగురుకొడుకులుండి నప్పటికి వారందఱున్నా ప్రేమకొక్కలాగున్నప్పటికి నొక్కఁడైన నీకుమగఁడునునాకుఁ గొడుకునగు వానికన్నఁ దక్కినప్రియము గానుండకున్నన్ - గొఱమాలికొకఁడు తిండిపోతుగమిగిలియుంట కన్న - దమదేశముకొఱకై ఘనముగాఁ బదునొకండ్రుఁజచ్చిన నొప్పుకొనియెదను.

గీ॥. అలరుమృత్యువా నల్లద.య్యంబువాని।
.కడుబలిష్ఠమైనటువంటి.కరమునందు।
.నెత్తఁబడినంతనయ్యది.,యెఱుఁగుచుండు।
.మఱియుఁదరువాత మనుజులు.మడియుచుంద్రు॥ 10 (1)

చం॥. అతనిస్వభావమీజగతి.. కత్యధికం. బొనరింపఁబోఁడు ప్ర।
. స్తుతినలయీశునాతనితి.శూలముఁగూరిచి-యింద్రుఁడువానిగ।
.జితముగుఱించి-వానిమది. సృష్టిపొనచేఁడు దానివానినా
.ళ్లతొలఁగఁద్రోయు-నాతఁడలు.కన్ వ్యతికేరుఫరాను
చెందెదున్ 10 (2)

Sc. ii.

Honour and policy, like unsevered friends,
I' the war do grow together : grant that, and tell me,
In peace, what each of them by the other lose,
That they combine not there ? 11

Act. IV. Sc. v.

Let me have war, say I; it exceeds peace as far as day does night; it's spritely, waking, audible and full of vent. Peace is a very apoplexy, lethargy; mulled, deaf, sleepy, insensible; a getter of more bastard children than war's a destroyer of men. 12

Act. V. Sc. i.

The veins unfilled, our blood is cold, and then
We pout upon the morning, are unapt
To give or to forgive ; but when we' ve stuffed
These pipes and these conveyances of our blood
With wine and feeding, we have suppler souls
Than in our priest-like fasts : therefore I'll watch him
Till he be dieted to my request,
And then I'll set upon him. 13

గీ॥ పరువుపాయంబు నని నెడ పడని చెలుల।
వలెఁగలిసి పెద్ద-సరిగాని- పల్కుమిప్పు।
డేమినష్ట మొండొంటి చే నెనయ నవ్వి।
కూడియుండవు సంధి చే కూరుపట్ల॥ 11

వ॥ నాకుయుద్ధముండదనీ- నిశ్చయముగా రాత్రినృపతి వలెనదిసంధిస్త్రేతు।
డు-చేటుకు, శాంతిత్వము, వాచాలకమునగుచు-సంధినిక్రమగుచున్న
పాతము-మాంద్యము- మొద్దు- చెవిటి-నిదురపోతు-జ్ఞానహీనముచు-
యుద్ధముచంపుమనుజులకంటె జారజులనధికసంఖ్యగాఁబుట్టించును 12

చ॥ నరముల ప్రాణముల్ గ్రహియు నల్లయసూక్ష్మము నైన బ్రొద్దునన్
గరకరిఁ బెట్టపైఁ చుటుకుఁ గాని యనపాలకులుఁ జన్న పానసం।
భరితులమై వహించెదము మాదగు వమ్మంతయుఁ గానఁ వేడునే।
నచిముచివాఁడు మొక్కవలెఁ గంతమదిచ్చకువాని వేఁడెదన్॥ 13

Act. V. Sc. ii.

He that hath a will to die by himself fears it not from another. 14

CYMBALINE *Act. I. Sc. VI*

He sits 'mongst men like a descended god ; 15

HAMLET *Act I Sc. II*

He was a man, take him for all in all,
I shall not look upon his like again. 16

Sc. iv.

Why, what should be the fear ?
I do not set my life at a pin's fee ;
And, for my soul, what can it do to that,
Being a thing immortal as itself ? 17

Act. II. Sc. ii.

Doubt thou the stars are fire ;
Doubt that the sun doth move ;
Doubt truth to be a liar ;
But never doubt, I love. 18

వ॥ తనంతఁజావునిచ్ఛగించువాఁ డొరులచేఁజావ వెఱవఁడు. 14

ద్వి॥ వివిధమానవులందు వెలయుచునుండు।
నవతరించిన దైవమట్లుల వాఁడు। 15

ద్వి॥ పురుషుఁడాతండు సంపూర్ణగుణుండు।
నరయఁబోవనిఁక నే నతనికిసాటి॥ 16

గీ॥ ఎందుఁ-గేటికి భీతి చెందఁడు-నొకఁగడ్డి।
పరకఁ బాటినాఁడు బ్రతుకు సరకు।
గొనను-మఱియు-నాత్మఁ గూర్చి-యేమది సేయు।
గలుగు-శాశ్వతంబు గనుక నద్ది॥ 17

గీ॥ శంకిలుమయగ్గి యంచున శస్త్రములను।
సవిత్రుఁడు చలించునం చీవు సంశయించు।
నిజము ఱెన్దబ్బఱియనిసం దేహముఁగొను।
కాని-వలచితినెడ్డను మానపడకు॥ 18

Act. III. Sc. i.

O, what a noble mind is here o'erthrown !
The courtier's, soldier's, scholar's, eye, tongue, sword;
The expectancy and rose of the fair state,
The glass of fashion, and the mould of form,
The observed of all observers, quite, quite down !
And I, of ladies most deject and wretched,
That sucked the honey of his music vows,
Now see that noble and most sovereign reason,
Like sweet bells jangled, out of tune and harsh;
That unmatch'd form and feature of blown youth,
Blasted with ecstasy. 19

Sc. ii.

Nor earth to me give food, nor heaven light;
Sport and repose lock from me day and night;
To desperation turn my trust and hope;
An anchor's cheer in prison be my scope;
Each opposite, that blanks the face of joy
Meet what I would have well, and it destroy;
Both here, and hence, pursue me lasting strife,—
If, once a widow, ever I be wife ! 20

సీ॥ అకట యెంతటిఘన మైనమానస
మిటుఁ బాడయ్యె రాజసభాసదునకు।
యోద్ధకు విబుధున కొప్పైకన్న
న్నాల్క కత్తిగుణస్థితిఁ గాంచునాఁట।
మానికి మద్దంబు మర్యాదకు ని
దర్శనంబు శృంగారమునకు మరియును।
లక్ష్యంబుకను వారలకు బొత్తిగాఁ
బోయె వానిబాసలతేనె నాను నేను।
ఁ జెలులనిభాగ్యరాలనై చింతఁ గుంది।
చూతునా యుత్తమప్రజ్ఞ శ్రుతిఁ దొఱఁగిన।
ఘనము వలె వెఱ్ఱిచే నీటఁ గలియునావి।
కసితమావననిరుపమా కారమిపుడు॥ 19

సీ॥ పుడమినాకాహార మిడ దాకసంబు
వెట్టదు వెల్గు వేడ్కయు విదురపవలు।
మాపునన్నడఁ బాయు మఱినాదునమ్మకం
బాసయు నిస్పృహ యగుచు మాఱు।
నాదువాంఛలు నిబంధనముగ మునితిండి
వలెఁ బరిమితముగుఁ బడఁ పడియును।
నా వేడ్క మోము విన్నఁబఱచు నెల్లవెం
దిరిన స్తుపున్నాకు వఱలుకోర్కె।
ఁ జెఱచుఁ దుదముట్టనిచటనుఁ బరమునందు।
ఁ గూడ నెడ తెగనట్టి మిక్కుటపు టిడుమ
నున్న వెంటాడెడు నన్నెన నాథ నసచు।
మఱియుఁ బొందితి నేనినా మనుమునువు॥ 20

JULIUS CAESAR *Act I Sc. II*

What is it that you would impart to me ?
If it be aught toward the general good,
Set honour in one eye and death i' the other,
And I will look on both indifferently ;
For, let the gods so speed me, as I love,
The name of honour more than I fear death. 21

Act. II. Sc. ii.

Cowards die many times before their deaths ;
The valiant never taste of death but once. 22

Act. III. Sc. ii.

If there be any in this assembly, any dear friend of Caesar's, to him I say, that Brutus' love to Caesar was no less than his. If then that friend demand, why Brutus rose against Caesar, this is my answer. Not that I loved Caesar less, but that I loved Rome more. Had you rather Caesar were living, and die all slaves, than that Caesar were dead, to live all freemen ? As Caesar loved me, I weep for him; as he was fortunate, I rejoice at it ; as he was valiant, I honour him; but, as he was ambitious I slew him. There is tears for his love; joy for his fortune; honour for his valoür; and death for his ambi-

చ॥ .పలికెదవేమి-నాకిపుడు.వస్తువదైనఁ బ్రజానుకూలమా।
.నెడనొకకంటఁబర్విడుము-.మృత్యువుఁదక్క-నదాన-నేఁబడం।
.పడిఁగనుఁగొందు రెంటినొక.భంగి-ఁబ్రతిష్ఠను నెట్లు.మిత్తికే।
.నడలుటకన్న నెక్కుడుప్రి.యంపడెదన్-సురలట్లు.లోమసీ॥ 21

గీ॥ .ఎన్నఁబిఱికివార.లెన్ని యోమాఱులు।
.చచ్చుచుంద్రు తాము.చావకమును।
.పెన్నకైనధైర్య.మున్నజనులు-చావు।
.చవియెఱుంగరొక్క-.సారితప్ప॥ 22

వ॥ ఈ సంఘమునందెవనికైన సీజారునకుంబ్రియమిత్రుఁడున్నచో-సీజారు నియెడం బ్రీటసునకున్న ప్రేమ వానిదానికన్నఁ దక్కువకాదని వానికినియెద - నట్లైనచో సీజారునిపై బ్రీటసుఁ డెందుకు లేచె నని యామిత్రుఁ డడిగిన యెడ నిది నాయుత్తరము - సీజరు న్గొంచెము ప్రేమించలేదుకాని రోముపట్టణము నధికముగాఁ బ్రేమించినాఁడను సీజారుఁ.జీల్గుట ప్రజలందఱుఁ స్వతంత్రులగుటకన్న సీజారుఁడు బ్రతుకుటజను లెల్లరుందాసులై.పోలయుటకుమీ.రిచ్ఛగించితిరా - సీజారుఁడు న న్ప్రేమించియుంటచే వానికై నేనేడ్చెద - నతఁడు భా

tion. Who is here so base that would be a bondman? If any, speak; for him have I offended. Who is here so rude, that would not be a Roman? If any, speak for him have I offended. Who is here so vile, that will not love his country? If any, speak; for him have I offended. 23

Act. V. Sc. v.

His life was gentle; and the elements
So mixed in him, that nature might stand up
And say to all the world, "This was a man"! 24

HENRY V *Act. IV Sc. III*

if it be a sin to covet honour,
I am the most offending soul alive. 25

HENRY VI—PART I *Act. IV Sc. VI*

Tal. O young John Talbot! I did send for thee
To tutor thee in stratagems of war,
That Talbot's name might be in thee revived
When sapless age and weak unable limbs
Should bring thy father to his drooping chair.
But, O malignant and ill-boding stars!
Now thou art come unto a feast of death,
A terrible and unavoided danger.

గ్యవంతుఁడై నందున నేను సంతసించెద- నాతఁడుశూరుఁడౌటచేన
తని నేగౌరవించెదను- గాని- యతఁడాసపోతగుటచే వానిన్నేఁజంపినా
ఁడ- నిదిగో వాని ప్రేమకునాకన్నీరు- వాని భాగ్యమునకుసంతోషము-
వానిశౌర్యమునకుగౌరవము - వానియత్యాశకుమృత్యువు- దాసుఁ
డుగానుండఁగోరునంత నీచుఁడెవఁడైననిచటనున్నచోఁ బలుకనీవాని
నేనల్గించినాఁడను-రోమనుగానుండఁగోరనంతమూర్ఖుఁడెవఁడైన
నిక్కడనున్నచోఁబలుకనీవాని నేనల్గించినాడ - ఁదన దేశముఁ బ్రేమిం
చనంతదుష్టుఁడెవఁడైననిక్కడనున్నచోఁ బలుకనీవాని నేనల్గించినాఁ
డను॥ 23

గీ॥ తగినజీవనంబ తనిది- పదంపడి।
గూడెనతనియందు గుణములట్లు।
ప్రకృతి లేచి చెప్ప వచ్చు మఱియులోక।
మునకునెల్ల యితఁడె పురుషుఁడనుచు॥ 24

ద్వి॥ పరువునాశించుట పాపమా నేని।
దురితాత్మకులలోనఁ దొలివాఁడ నేను॥ 25

సీ॥ (తన్నుడి) ఔరనాయన్న నీకంపితివాతక్ష-
న్నేఁ బోరుతంత్రంబులు నేరుపుటకు।
సారంబులేని ముసలితనమున్-శక్తి
హీనమానంగముఁ- వృద్ధదశకు।
దగుకురిచీకిసి తండ్రినిఁ దెచ్చిన 26

Therefore, dear boy, mount on my swiftest horse,
And I 'll direct thee how thou shalt escape
By sudden flight; come, dally not, be gone.
John. Is my name Talbot? and am I your son?
And shall I fly? o, If you love my mother,
Dishonour not her honourable name,
To make a bastard and a slave of me!
The world will say he is not Talbot's blood,
That basely fled when noble Talbot stood.
Tal. Fly, to revenge my death, if I be slain.
John. He that flies so will ne'er return again.
Tal. If we both stay, we both are sure to die.
John. Then let me stay, and, father, do you fly;
Your loss is great; so your regard should be;
My worth unknown, no loss is known in me.
Upon my death the French can little boast;
In yours they will, in you all hopes are lost.
Flight cannot stain the honour you have won;
But mine it will, that no exploit have done.
You fled for vantage, every one will swear;
But, if I bow, they 'll say it was for fear.
There is no hope that ever I will stay,
If the first hour I shrink and run away.
Here on my knee I beg mortality,
Rather than life preserved with infamy.
Tal. Shall all thy mother's hopes lie in one tomb?
John. Ay, rather than I 'll shame my mother's womb.
Tal. Upon my blessing, I command thee go.
John. To fight I will, but not to fly the foe.
Tal. Part of thy father may be saved in thee.
John. No part of him but will be shame in me.
Tal. Thou never hadst reknown, nor canst not lose it.
John. Yes, your renowned name; shall flight abuse it?
Tal. Thy father's charge shall clear thee from that stain.
John. You cannot witness for me, being slain.
If death be so apparent, then both fly.
Tal. And leave my followers here to fight and die?

.యప్పుడు నీయొడ. నతని పేరు।
..క్రమ్మఱ బ్రతికెను-(.గాని-యక్కట
గ్రహ. చార-మీనైతివి. చావువింటు।
తప్పని ఘోరాపదకు నక్రమైతివి-
.కావున నా తండ్రి-.నేమవడిగెల।
.నాగుత్త మొక్కము-. వేగనీవుక
బరు. గడితప్పకొనునట్టు. లేను నీకు।
-దారిజూపెద-రమ్ము-. దబ్బున
జాగు నే. యుగ-పద (కొడుకా) నీకొడుకు-. నా-తొలంగి।
.పోవుదు నా-భక్తి-. నీవు నాతల్లిని
(. క్షేమింతు వేని-యూ. పెనుంగలిగిన।
.పరువంతయు నష్టమై. శానిసీడుగ-
నుంచు. కొన్న దానికిం బుట్టు. కొడుకుగాంగ।
(జేసిపోంగొట్టకు-. చెల్లి చేసినుండ-
నేంజాతిపోయిన-. నెల్ల జగము।
-నీకుంబుట్టంగలేదు. నేనంద్రడు (తండ్రి)
పాతిపో-. నేంజంపంబడినప్డు-. నీవునుంబగ!
(బట్టుటకై -(కొడుకా)యట్లు. పాతిపోయిన
వాండను. తిరిగి రాం జెప్పటి(త)-కిరువురమిట।
.నిలిచియుండిన యొడ. నిశ్చయముగంజత్తు. ము
భయుల-(కొ)మైన న. న్నుండనిమ్ము।
.మరియు-(దండ్రీ నీవు.. తెరలు నీవట్టె
మొ. కక్క-వగాన-నీ సేవ..మవసరంబు।
.నానెంతయు న్వెల్వ. లేనివాండను-నాదు
.నాశంబున. న్గొఱం. తయు సు లేదు॥

My age was never tainted with such shame.
John. And shall my youth be guilty of such blame?
No more can I be severed from your side,
Than can yourself yourself in twain divide.
Stay, go, do what you will, the like do I;
For live I will not, if my father die. 26

.పగవారలోకగొప్ప.పనిగనామరణంబు

.నాహింప-నీపిల్ల.నుబ్బుచంద్రుడు।
.తోలఁగెడునన్ని యా.సలునునీతోడ
నె-,.పాఱుట-నీవిది.వఱకుఁగొన్న।
.పేరునుఁబోఁగొట్ట.నేరదు-కాని-నే
.నిప్పటికేవీర.,కృత్యమైన।
.సలుపమినాకది.తలవంపుఁదెచ్చెడుగా-
.బొంచిపైఁబడుటకునెంచిపాఱె।
.తీవనినిజముగ.నెల్లవారనుకొంద్రు-
.కాని-నేమఱలిన.కారణంబు।
.భయమనియందురు.స్పష్టంబుగా-
ఁదొలి.మాఱునేభయపడి.పాఱినయెడ।
.మరియెన్నటికినేను.దురముననిలఁబడు
.నాసయేలే-దప.ఖ్యాతితోడి।

.బ్రదుకుకంటెంజావు.నిదిగోమోఁకాల్బడి
.ప్రార్థింతు(త) నీతల్లి .యానలెల్ల।
.యొక్క-సమాధిలో.నుండఁగవలయు
నా(కొ).యానద్దియేమేలు-.నేనునాదు।
.నమ్మగభక్తంబునకవమానముం

బొన.గించుటకన్న(త)దీ.వించిసెలవో।

.సంగినాఁడనొబ్బమ్ము(కొ).చనెదననికి
ఁగాని-పగతురనుండినేఁ.బారనొల్ల।
(త).నీతంద్రియంశము.నీయెడఁదక్కుడు
(కొ).నతనిగుణంబున.న్నంటఁబోడు।
.కానిచిన్నతనంబె.కల్గెడు(త)నీకెన్న
ఁ.డైనలేదుప్రసిద్ధి-.దానినీవు।

PART II *Act. III Sc. II.*

What stronger breastplate than a heart untainted ?
Thrice is he arme ! that hath his quarrel just ;
And he but naked, though locked up in steel,
Whose conscience with injustice is corrupted. 27

.పోఁగొట్టుకొనలేవు(కొ)..పొల్పారునాయెడ
.విఖ్యాతమానీను. పేరు-దాని।
.ఁబాఱిపోవుటకడు..న్దూఱెడు(త)నీతండ్రి
.యాజ్ఞఁగైకొంటనీకిట్టి మచ్చ।
ఁ.దుఃఖిచి వై చెను(కొ)నీవు.మఱియింప
ఁబడియది. తెలుపవు-చావంత. తెల్లమైన।
.నిద్దఱమున్నరు.గిఁడుదము(త)మఱియు-
నా. వెంబడివారలు. పెఁనగి.పొలయు।
.విడిచెదనా-నాడు. పెద్దఱికంబట్టి
.నిందెనెన్నఁడుమచ్చఁ.బొందలేదు।
(కొ).నాయౌవనముమాత్ర.మాయొగ్గు
నొందగఁ.దగునె-నిన్నివిద్ద.ఱుగవిభాగ।
.మునుసలుపలేనిపోల్కి-- నే.ను నెడపఁబడ।
ఁ.జాలనీప్రక్క-నుండి- వే. యోల-యుంతు।
..మరుగు-నీ వెట్లు సేయనే.న.ట్లొనరుతు।
.బ్రతుకనోపను నాతండ్రి..ప్రమందు నెడల॥ 26

గీ॥ .ఱోమ్ముకవచమెడచ్చ్యు.డెం.తమ్ముకన్న।
ఁ.దగవునాయముకలవాఁడె.తగిన.శస్త్రి।
..యాయుధనిగూఢుఁడయ్యును.రాయుధుఁడగు।
..నెడఁదదుర్గ్నితిచేఁజెపఱ.ఁబడిననాఁడు॥ 27

Act. III. Sc. iii.

If I depart from thee, I cannot live;
And in thy sight to die, what were it else
But like a pleasant slumber in thy lap?
Here could I breathe my soul into the air,
As mild and gentle as the cradle-babe,
Dying with mother's dug between its lips; 28

Act. V. Sc. i.

It is great sin to swear unto a sin,
But greater sin to keep a sinful oath.
Who can be bound by any solemn vow
To do a murderous deed, to rob a man,
To force a spotless virgin's chastity,
To reave the orphan of his patrimony,
To wring the widow from her customed right,
And have no other reason for this wrong,
But that he was bound by a solemn oath? 29

Sc. ii.

He that is truly dedicate to war
Hath no self-love; nor he that loves himself
Hath not essentially, but by circumstance,
The name of valour. 30

చ॥ .నిను నెడఁ బాసినం బ్రతుక. నేరను-నీ కొలుదిలోన హాయిఁ గా।
ఁ.గుసుకుటగాని-నీ యొసఁగుటఁ. గూలుట కొండగు బుల్లి-తల్లి చే
.న్మొనఁ బెదవిన్నదించి తెగు. పొత్తి టిబిడ్డ నిపొల్కి-నిచ్చటం।
.బెనఁ బవమానినా. యను సుఖు. మెల్ల స గావ్వ సఁ బారఁ జిన్మొదన్ ॥28

సీ॥ .ఓగు నేయుటకయి. గొట్టు పెట్టు కొనుట
.కడుఁ గీడు-మఱిదాని. కన్నఁ జేటు।
.చెడునొట్టు పట్టి తా. నడుచుట-యోఘోర
.సత్యంబు చేత నే. జనుఁడు బద్ధుఁ।
.డగు-జీవహింస. బి. ట్టాచరించుటకును-
.మనుజుఁ దోఁచుటకును-. మచ్చ లేని।
.కన్నియం జెఱచుట. కై-తల్లి దండ్రులు. లేని
పిల్లని దాయ. మూసుటకొఱ।
.కనదకున్వాడు కై నవా. యంబునుండి।
.బలిమి నెడయనా బిడనోడఁ. బచుకటకును।
.మఱియుఁ దానుఁ గేవలము ప్ర. మాణనియతుఁ।
.డవుట-నీతప్పొనచుక హేతు. వుఁగొనుటకు॥ 29

క॥ అనికిన్నమకట్టినయా।
.యనకున్నేదాత్మలాభ. మరయుగుణము-తా।
ఁదమఁ బ్రేమించునతనికిఁ।
.జనపుపలు కేఁదప్పశౌర్య. నామముసరిగాఁ

PART III *Act V. Sc. IV.*

wise men ne'er sit and wail their loss,
But cheerly seek how to redress their harms. 31

KING JOHN *Act. IV Sc. II*

The wall is high ; and yet will I leap down
Good ground, be pitiful, and hurt me not !
There's few or none do know me ; if they did,
This ship boy's semblance hath disguised me quite.
I am afraid ; and yet I'll venture it.
If I get down, and do not break my limbs,
I'll find a thousand shifts to get away :
As good to die and go, as die and stay.
O me ! my uncle's spirit is in these stones.—
Heaven take my soul, and England keep my bones! 32

RICHARD II *Act. III. Sc. II.*

Wise men ne'er wail their present woes,
But presently prevent the ways to wail. 33

గీ॥ .బుద్ధికల్గునాపు..పొగలెయెన్నఁడైన।
.నూరకుండదయుతము..యోటమికయు।
.కాని-తమకువచ్చు.హానులసరిపుచ్చు।
..వెరవునల్లనమున.నెదకుచుంద్రు॥ 31

సీ॥ .కడుఁబోడవిగోడ-.కాని-నేనుఱికెద-
.మంచినేల-కనికరించుము-మఱి।
.నన్ను బాధించకు-.నన్నెవ్వరేనియు.నెఱుఁగ-
రొక్కప్రవా.రెఱిఁగినయెడ।
.నెంతయుమాచెఱన.న్నిపిల్ల.యోడంగి
.వంటివేషము-నాకు.భయము తోఁచె।
.నైనఁదెగించెద-.నేనుఁగ్రిందుంబొందు
.నప్పుడునాదగు.నవయవములు।
.విఱుగకుండినయెడ.వేయియుపాయము
.ల్గానియెదఁదప్పించు.కొనుటకేను।
.చచ్చి యుండుటకంటెనుఁజచ్చిచనుట।
.తక్కు-వెంతయుఁగా నేర(ఉఱికి)-.దక్కుటకట।
..తనరుసీరాలనాపిన.తండ్రిగుణము।
.పొందునా..యాత్మదేవ-.నె.మ్మలను.సీమ॥ 32

ద్వి॥ ..జ్ఞానులు.కుందరు.జరిగినపనికి।
ఁ.గాని-యజ్ఞెదరు.వ.గప్రత్రోవ.లోకట॥ 33

Sc. iv.

Go, bind thou up yond dangling apricocks,
Which, like unruly children, make their sire
Stoop with oppression of their prodigal weight;
Give some supportance to the bending twigs.—
Go thou, and like an executioner
Cut off the heads of too-fast-growing sprays,
That look too lofty in our commonwealth
All mnst be even in our Government.—
You thus employed, I will go root away
The noisome weeds, that without profit suck
The soil's fertility from wholesome flowers. 34

LOVES LABOUR'S LOST *Act. I. Sc. I.*

Let fame, that all hunt after in their lives,
Live registered upon our brazen tombs,
And then grace us in the disgrace of death;
When, spite of cormorant devouring Time,
The endeavour of this present breath may buy
That honour which shall bate his scythe's keen edge,
And make us heirs of all eternity. 35

సీ॥ ఆపండ్లచెట్లు ప్రేలాడుచున్నది దానిఁ
గట్టు పోమ్మా-యది కడుఁదము యమి।
తవ ప్రియభరమునఁ దమతండ్రిఁ గు ప్రింగించి
పొంగించుపోకిరి బుడుతలవల।
జూపట్టు నే ప్రితము చునకలకున్గొంత
సాయమిమ్మ-నన ప్రజా ప్రభుత్వ।
మునమేటి యూన్నత్య మునఁదోఁచు
చతివేగఁ దెమఁగుకొమ్మకొనఁ నఱుకు-వెళ్లు।
హంతకునిభంగి-మన రాజ్య మందునరిగ।
నరవలయు సంతయు -సీవిటుండ-నేను।
విఫ్రాలనుఁగాసిక పంటిచేవ।
ప్రరిత్ర మా చెడుకిల్ప-ఁ బెఱికినైతు॥

34

సీ॥ తుచ్ఛజీవితంబులం దగిలి యెల్లరును
వెంబడెడుకీర్తి-మన యుత్తడిసమాధి।
పైనిశాసనముగా వ్రాయఁబడఁగ
నిండు-మరణమునకు నన మానకరము।
గామనలనదియు గారవించగనిండు-
తరువాత-నప్పుడెంతయును సర్వ।
భక్షకత్వంబునఁ బ్రబలు కాలునికి
దా నిప్పటియూపిరి యొదిరి-వాని।
వాఁడికోడవలి మొన మొద్దు వఱచిమనల।
నమరపదవికి నెల్ల దా యూడులుగను।
వెండియు న్నేయఁజాలిన పెద్దకేరు
నంతయు న్గోను నట్లు ప్రయత్నపడుఁడు॥

35

MACBETH. *Act. I. Sc. VII.*

I dare do all that may become a man ;
Who dares do more is none 36

MEASURE FOR MEASURE *Act II Sc. II*

Not the king's crown, nor the deputed sword,
The marshal's truncheon, nor the judge's robe,
Become them with one half so good a grace
As mercy does. 37

Sc. iv.

'T were as good
To pardon him that hath from nature stolen
A man already made, as to remit
Their saucy sweetness that do coin Heaven's image
In stamps that are forbid: 't is all as easy
Falsely to take away a life true made,
As to put metal in restrained means,
To make a false one. 38

Better it were, a brother died at once,
Than that a sister, by redeeming him,
Should die for ever. 39

Ignomy in ransom, and free pardon,
Are of two houses : lawful mercy
Is nothing akin to foul redemption. 40

ద్వి॥ నరునకహానిమగునట్టి తనువుదెగింతు
మఱిచేయఁ జనువాఁడు మనుజుఁడుకాఁడు॥ 36

ఉ॥ కాదు నృపాలుమౌళియును గాదధికారిగల్గు క్షత్రియున్।
గాదు చమూనియంతృగడ కాదు సభాపతి మేటియుంగియున్।
గాదరపీనమైనయ క్షైనసి శ్రేష్ఠవిభూషణంబు పే।
ర్చేదినగొప్పవానియొడ నింపుతలిర్చెడు చిహ్నమెద్దియున్॥ 37

చ॥ మనుజునిఁ జంపుమానవుని మన్ననసేత నిషిద్ధమైన యో।
దినలమి సంతతిస్థనిన సూచునిషైఁ జుటయున్నమంబు జే।
వనమును జాలిమాలియొడఁ బాపుట కూడనిచోటఁ దప్పగా।
దనయులఁ గాంచెఁ బూనితన ద్రవ్యమునుం జుటతుచ్ఛవృత్తి మూ॥ 38

ద్వి॥ ఒకట నీల్గుట మేలు సోదరుఁడాత।
నికయి సోదరిఁ బొప్ప నీల్గుటకన్న। 39

గీ॥ చెఱవదల్చుటకోఱకుఁ దెచ్చికొనునింద।
మఱియు దారసహాన మిరు మన్కులందగు।
కాని విడుదలకున్యాయమైన క్షమకు।
గలుగఁబోవదు సంబంధము లవమైన॥

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. V. Sc. I.*

Never anything can be amiss
When simpleness and duty tender it. 41

MUCH ADO ABOUT NOTHING. *Act. II. Sc. I.*

Friendship is constant in all other things
Save in the office and affairs of love :
Therefore, all hearts in love use their own tongues ;
Let every eye negotiate for itself,
And trust no agent ; for beauty is a witch ;
Against whose charms faith melteth into blood. 42

Sc. iii.

Happy are they that hear their detractions, and can put them to mending. 43

Act. III. Sc. ii.

He hath a heart as sound as a bell, and his tongue is the clapper, for what his heart thinks, his tongue speaks. 44

OTHELLO *Act. IV. Sc. II.*

And his unkindness may defeat my life,
But never taint my love. 45

PERICLES. *Act. II. Sc. III.*

Contend not, sir ; for we are gentlemen
That neither in our hearts nor outward eyes
Envy the great, nor do the low despise. 46

ద్వి॥ .సరళత.విధియును.సాయమా నేని।
.బోరవోవఁజాలఁడె.వ్వఁడు నెద్దైన॥ 41

చ॥ .వలపునఁదప్పమైత్రి.పెర.వస్తువనన్నిటనుండునిల్కడఁ।
.వలచినయొల్ల డెందములు.వాడుటమేల్దమనో ల్లఁగావునఁ।
.చెలువుతఁదన్నుఁ.గూర్చి ప్రతి.దృష్టితనంతటనన్మకన్యనిఁ।
.బోలపాకమంత్రకాఁడతని.బూమేలనెమ్మిరంగుచుర్లుగాఁ॥ 42

వ॥ తమనిందెలందాము వినివానిం దప్పించుకొనఁగలవారు ధన్యులు॥ 43

వ॥ వానికిగంటవలె సరియైన హృదయమున్నది-జానినాల్కే వానినాల్కే-యేలయన-వాని డెందము తలంచునది వానినాల్క చెప్పివేయును॥ 44

ద్వి॥ .వానినిర్దయతీయ.వచ్చు నా.యుసుఱు।
.కాని-నాప్రేమ.న.గడుపర్చ లేదు॥ 45

గీ॥ .అయ్యకలహింపఁబోకు-మే.మనఁగ-మేము।
.తగుమనుసులము-మాదుహృ.దయములందు।
.గాని-మాయాకృతులఁగాని-.ఘనుల.కీర్తి।
.పడ.మలంతుల నవమాన.పర్చ మెప్పుడు॥ 46

ROMEO AND JULIET. *Act. V. Sc. III.*

Yea, noise ?—then I'll be brief.—O happy dagger !
This is thy sheath : *(stabs herself)* there rust and let me die. 47

TEMPEST. *Act. IV. Sc. I.*

the murkiest den,
The most oppurtune place, the strong'st suggestion
Our worser Genius can, 'shall never melt
Mine honour into lust, to take away
The edge of that days' celebration,
When I shall think, or Phoebus' steeds are foundered,
Or night kept chained below. 48

TIMON OF ATHENS *Act. I Sc. I.*

When we for recompense have praised the vile,
It stains the glory in that happy verse,
Which aptly sings the good. 49

Sc. ii.

'T is pity bounty had uot eyes behind,
That man might ne'er be wretched for his mind. 50

ద్వి॥ సరియొ-చెప్పెద-యైన సంక్షిప్తనౌడు।
గరము-నోహో సుఖంకరమగు సురియ।
యిద్దిసిడొుర- (పొడుచుకొని) నీవు నిటుంద్రుప్పనట్టు।
తద్దయు-నన్ను నంతముఁ జెందనిమ్ము॥ 47

తరువోజ॥
కటికిచీఁకటిగుహ-కడుసమయోచిత
మగుతాపున్-జెడు దయ్యముసిగోలు।
పుటయు-నాదగుధైర్య ముద్దుచ్ఛ
కాము ముగఁగరఁగింపనె పండయినఁదగదు।
స్ఫుటముగానాటి విశ్రుతిమేరపొల్ల పుచ్చుట
కేనెప్పు ప్రొద్దు గుజ్జుఘులు॥
పటిసుఁదొఱఁగికుంటు వదుట-రేక్రిందు
బంధింపఁబడియూఁపఁ బదుటవలంత్రు॥ 48

కం॥ మనముబహుమతికొఱపుడు।
ధనములసంస్తవముసల్పు సమయంబునస।
జనుల దగునట్లు కీర్తిం।
చిన సుశ్లోకమునమచ్చఁ జేసెదునధియు॥ 49

ద్వి॥ వెనుకచూపకట యీ వికిలే-దదున్న।
దన వదాన్యతకుఁగుం దఁడుమానవుంజా॥ 50

Act. III. Sc. v.

You cannot make gross sins look clear :
To revenge is no valour, but to bear 51

TITUS ANDRONICUS *Act. I Sc. I*

Sweet mercy is nobility's true badge. 52

thanks to men
Of noble minds is honourable meed. 53

Act. III. Sc. i.

That ever death should let life bear his name,
Where life hath no more interest but to breathe ! 54

Act. V. Sc. iii.

Friends should associate friends in grief and woe 55

TROILUS AND CRESSIDA *Ac. I Sc. II.*

Do you know what a man is ? Is not birth, beauty, good shape, discourse, manhood, learning, gentleness, virtue, youth, liberality, and so forth, the spice and salt, that season a man ? 56

గీ॥ అచ్చెదోసములన్ని ప్రమచ్చె లేక ।
తోఁచునట్లు సలుపసమర్థుఁడవు కావు ।
ఎప్పుడయిన నిక్కపు మగటిమి పగఁదీర్పు ।
కొనుట కానేరదు సహించుకొంటగాని ॥ 51

ద్వి॥ గొప్పతనంబున నున్న గుర్తు ।
[illegible]ప్పెన - హాయిని చెప్పెడు [illegible]రసము ॥ 52

ద్వి॥ ఘనమైన మనసులు గల్గువారలకుఁ ।
బరిణతులు పరువైన బహుమానమగును ॥ 53

ద్వి॥ ఊపిరి తీయుటే యొకపనియైన ।
బాపురే - చావేల బ్రతుకనరాదు ॥ 54

ద్వి॥ హితులు పరస్పర మెనయంగవలయు ।
సతతమాపదయందు సంపదపట్ల ॥ 55

వ॥ మనుష్యుఁడనని మోసి వెలుఁగుడువా - పుట్టువు - సౌందర్యము - మంచి యాకృతి - సంభాషణము - మగతనము - చదువు - సాధుత్వము - యోగ్యత - యౌవనము - దాతృత్వము - మొదలగు నెల్లగుణములు పురుషునకుఁ జవిపుట్టించు సంబాధుమణియ సుమ్మను. 56

Act. II Sc. ii.

(1) The wound of peace is surety,
Surety secure; but modest doubt is called
The beacon of the wise, the tent that searches
To the bottom of the worst.

(2) to be wise and love
Exceeds man's might; that dwells will Gods above 57

Act. V. Sc. iii.

Life every man holds dear ; but the brave man
Holds honour far more precious–dear than life.— 58

Let's leave the hermit pity with our mothers,
And when we have our armours buckled on,
The venomed vengeance ride upon our swords :
Spur them to ruthful work, rein them from ruth. 59

TWELFTH NIGHT *Act. III Sc. VI*

(1) In nature there's no blemish but the mind ;
None can be called deformed but the unkind :
Virtue is beauty; but the beauteous-evil
Are empty trunks, o'erflourished by the devil.

గీ॥ ఎంతయున్ శంక లేకుంట యిడుమఁ దెచ్చు।
వాస్తవంబుగ నెల్లప్డు పరిమితమగు।
సంశయంబు త్తములకు లాంఛనము కీడు।
లయెడ నడుగంటఁ జొచ్చువ త్తియనఁబడును॥ (1)

కం॥ ఎఱుకఁ గలిగియుండుటయున్।
మఱివలపుం జూపుటయును మనిసికశక్యం।
బరయనటువంటిశక్తియు।
మరుచుం డెడుఁ బై వెలయును మరులకు నెల్లన్॥ (2) 57

ద్వి॥ బ్రతుకు ప్రియంబగుఁ బ్రతిమనుష్యునకు।
బ్రతుకుకంటెఁ బ్రియంబు పరువు శూరునకు॥ 58

గీ॥ ఋషిదయన్మనతల్లుల యెడనిడుదము।
మనముకవచంబు లన్నొడ్డు కొనినయపుడు।
మన యసుల కెక్కుడే విష మత్సరంబు।
క్రూరకృత్యంబులకుఁ బురి కొల్పుదమవి।
వెండియుం బ్రదిప్పదము కృప నుండి వాని॥ 59

గీ॥ మనసుకంటెఁ బ్రకృతియందు మచ్చ లేదు।
క్రూరుఁ డొక్కఁడు తప్పఁగు రూపి లేఁడు।
సుగుణమందము కాని సో యగపు దుష్టు।
వన్నె దయ్యంబు నంగాంచు వట్టి మొద్దు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. II. Sc. VII.*

(2) His words are bonds, his oaths are oracles ;
His love sincere, his thoughts immaculate ;
His tears pure messengers sent from his heart ;
His heart as far from fraud as heaven from earth. 60

WINTER'S TALE *Act. I Sc. I.*

' t is safer to
Avoid what's grown than question how 't is born. 61

Act. IV. Sc. iii.

If I might die within this hour, I have lived
To die when I desire. 62

VENUS AND ADONIS.

By law of nature thou art bound to breed,
That thine may live, when thou thyself art dead ;
And so in spite of death thou dost survive,
In that thy likeness still is left alive. 63

They that thrive well take counsel of their friends. 64

ఉ॥ .ఆప్తా,సుశ్లోకుడంబడికి–.లాతనిగొట్టులు దేవనాక్కులా।
.నాతని(ప్రేమినిపక్కపట–.మాతనియు .పాటకల్మషంబులా।
.నాతనిమానసప్రచలి.తామలమాతలువాని.యప్రోలా
.నాతని.యాత్మవంచనకు.నా.దవు–.స్వర్గసుభూషకంబులా॥ (2) 60

ద్వి॥. ముదిరినదానిఁద.ప్పకొనుటమంచి।
.యదియెట్లుపుట్టునం.చడుగుటకన్న॥ 61

ద్వి॥ .నేనీక్షణంబున.నీ లైద నేను।
నేనుఁగోరినపుడు. నేఁజావనుంటి॥ 62

గీ॥ .సహజధర్మంబు నన్నీవు.సంతతిఁగన।
.వలయు–నీబిడ్డలుండీవ్రు.పోలయునప్పుడు।
.అటులఁగావున–నీపెళ్లి.యైనబ్రతికి।
.యున్నవాఁడవె నీపోల్కి–.యుండుఁగాన॥ 63

ద్వి॥ .చెలికాండ్రమాట లఁజేకొనుచుంద్రు।
..చెలఁగిమిక్కిలి.వృద్ధి.చెందెదువారు॥ 64

To see his face, the lion walk'd along
Behind some hedge, because he would not fear him;
To recreate himself when he hath sung,
The tiger would be tame, and gently hear him
If he had spoke, the wolf would leave his prey,
And never fright the silly lamb that day. 65

RAPE OF LUCRECE

Princes are the glass, the school, the book,
Where subjects' eyes do learn, do read, do look. 66

He shall not boast, who did thy stock pollute,
That thou art doting father of his fruit.
Nor shall be smile at thee in secret thought,
Nor laugh with his companions at thy state ;
But thou shalt know thy interest was not bought
Basely with gold, but stol'n from forth thy gate.
For me, I am the mistress of my fate,
And with my tresspass never will dispense,
Till life to death acquit my forc'd offence. 67

తే॥ తనుఁజూచి జంకెడు తండ్రి గాన
నతని మొగముఁ గన్నొసటకుఁ బోవ వెన్క సింగ।
మునుము నఁజొచ్చు నుంచి బలిమిఁ బుచ్చి వడి
యేలించు మొల్లన నాతఁడు రవణ।
మునఁ బోసినప్పుడు మొనసి యతండు
పలికినఁ బసి మొర సద్దలితోఁ జేలు।
నెనరు మైజడుపంపు నేరమమతియు
వెంగలిగఁ జేయు పిల్లనా ప్రొద్దు॥ 65

ద్వి॥ భూమిప్రభువుల వద్ద మం బోత్తము బడి।
గా మొగిఁ బ్రజచూడఁ గలవఁ గఁజదువ॥ 66

సీ॥ నిదగా నంతటిన్ జెఱచిన వాఁడు
తా బోడసిన వానికి భ్రాంతితోడ।
వండ్రిగాఁ బిన్నంటఁ గలఁచి యొంతయు
పిఱ్ఱ సెగఁ గూడము తన లోఁగడపని।
నే పోసిపిసిఁ జూచి యొలనగవుం జూపఁ
జనదు వెంగిడియు ననజట్టుతోడ।
నియె నిఁగూర్చి నెగడి హాస్యము సేయ
వలదని యాస్త్రి దొం గిలఁబడి యొను।
గాని కొనఁబడ లేదు బం గారుతోడ।
హీనముగ నింక నాగతి కేనుఁబోదు।
నిష్కృతి నొనర్పనొల్లనా నేరమునకు।
జొప్పసద్దిఁ బలిమి సేసల్పు నెగ్గు॥ 67

My honour I'll bequeath unto the knife
That wonnds my body so dishonoured.
'T is honour to deprive dishonour'd life;
The one will live, the other being dead:
So of shame's ashes shall my fame be bred;
For in my death I murder shameful scorn:
My shame so dead, mine honour is new-born.

Dear lord of that dear jewel I have lost,
What legacy shall I bequeath to thee ?
My resolution, love shall be thy boast,
By whose example thou reveng'd may'st be.
How Tarquin must be used, read it in me :
Myself, thy friend, will kill myself, thy foe,
And for my sake serve thou false Tarquin so. 68

O ! teach me how to make mine own excuse,
Or, at the least, this refuge let me find :
Though my gross blood be stain'd with this abuse,
Immaculate and spotless is my mind ; 69

సీ॥ .సురియుకునాదగు.పరువప్పగించెద
..బలిసియిట్లార్ద్రగాఁ.బడిననాదు।
..నుయి నదిశాలచుసు-.నుత్యాదఁదొ అఁగిన
.బ్రతుకుఁబాయుటగార.నంబు-నొకటి।
..మనేఁడుఁదక్కి-నయది.మడియగ-ఁగావున
ఁ..బాలివోవునాసిగ్గు.బుగ్గివలన।
.నేపారునాదు పే-.కేలన-నాచాన్ర
.నందునాతలవంపు.నుగ్రిందఁజేతు।
.నానిందెయట్టుల.ఊఁగినంత నాగొప్ప
.క్రొత్తపుట్టువుపొందె..కొమరుమింగులు।
.నేనుఁబోఁగొట్టుకొ.నినమానికము
నేలు.వాఁడ-నీకేమాస్త్రి.వదలుదాన।
.నానిశ్చయము-ప్రేమ-..నలువందు
నీగర్వ.హేతువు-దానికి.నీవుగుర్తు।
.గాఁబగసాధింపఁ.గవలయునెట్టులా
..యధమునిపనిపట్టు.విధమునెల్ల।
.నీవునాయందుఁజదువునే.నీకుఁ.జెలిని।
.నీదు.పగయైన.నన్నుఁదు.న్మాదను-మఱియు।
.నీవునాకెగ్గు.సలిపిన.నీచునటుల।
ఁ.ద్వారగనాకయి.పరిమార్చ.వలయుఁజుమ్ము॥

68

సీ॥ .అయ్యయో నేరుపు.మానాకునా.సాకు
.నెటుచెప్పవలయునో.యేను-లేక।
.తుదకునీ.తన్నిఁబొం.డెదనునాకీ
నిందె.మైవట్టినెత్తురు.మచ్చపడియె।

That was not forc'd; that never was inclin'd.
To accessory yieldings, but still pure
Doth in her poison'd closet yet endure

ం.గాని-నామదికించు.కైనదోసము

కాన.రా-దదిబల్మిఁ.చేఁబడలేవి।

ం.కింతి కాము కా-కద్ది.గొన్నఁటికింజెడ్డ

.తనముతోడగునోప్పా.దలకుఁజోగు।

.పనికిమాలినయులనాఁగా.పడుట లేదు।

.మఱియు-నయ్యాదిం ప్పటి.పఱకొకింత।

.యునుమకిలసంటక-విసంబు.నెనయుతనదు।

..నెలవునందోప్రుఁతోడాత.నిలిచియుండె॥ 69

కాళిదాస కవితావిశేషాః॥

వీరరసః॥

రఘువంశే సర్గః 1 శ్లోక ః 21 ॥

జుగోపాత్మానమత్రస్తో। భేజేధర్మమనాతురః।
అగృధ్నురాదదే సోఽర్థమసక్తస్సుఖమన్వభూత్॥ 1

శ్లోక ః 22 ॥

జ్ఞానేమౌనంక్షమాశక్తౌ। త్యాగేశ్లాఘావిపర్యయః।
గుణాగుణానుబన్ధిత్వాత్। తస్యసప్రసవాఇవ॥ 2

స ॥ 8 శ్లో॥ 31

బలమార్తభయోపశాంతయే।
విదుషాంసత్కృతయేబహుశ్రుతమ్।
వసుతస్యవిభోర్నకేవలం,
గుణవత్తాపిపరప్రయోజనా॥ 3

స॥ 9 శ్లో ॥ 7

సమృగయాభిరతిర్నదురోదరం।
నచశశిప్రతిమాభరణమ్మధు।
తముదమాయనవానవయౌవనా ।
ప్రియతమాయతమానమపాహరత్ ॥ 4

కాళిదాసుని కయితయందలి సొగసులు

బీరము

గీ॥ పంపతన మేదితన్నుఁగా పాడుకొనియెఁ।
చెవులుఁదవులకే పున్నెముం దెచ్చికొనియె।
సొమ్ముఁ బసినాఁతిగాకపుచ్చుకొనెనతఁడు।
కుడిచెనెంతయుహాయి తగులములేక॥ 1

గీ॥ తెలివియంపూరకుండుట బలిమినోరు।
పాతనికి సీవి యొడఁగొని యాడుకొనమి।
దొడ్డ గొనములొండొంటికిఁ దోడుపొంది।
పొలుపుమీఁటెడుఁదనతోడఁ బుట్టులట్లు॥ 2

గీ॥ ఇడుమలన్నుడువారల జడుపెడపగఁ।
గడిమి చదువర్లమన్నింపఁ గడిదివిద్ద।
పుడమితేనికిఁ గల్గిన యొడమిగాక।
గొనములున్గూడనోరులమే లునకుఁదగియె॥ 3

గీ॥ మిఫులఁ బెంపుకొలకుఁ దివిరెడునాతని।
వేఁటగాని జూజ మాటగాని।
జాబిలిపతిమనగ సారాయియున్గాని।
లాగలేదు ముద్దులాఁడిగాని। 4

శ్లో॥ 8

నకృపణాప్రభవత్యపివాసవే।
నవితథాపరిహాసకథాస్వపి।
నచసపత్నజనేష్వపితేనవా।
గపరుషాపరుషాక్షరమీరితా ॥ 5

స ॥ 14 శ్లో॥ 35

నిశ్చిత్యచానన్యనివృత్తి వాచ్యం।
త్యాగేనపత్న్యాః పరిమార్ష్టుమైచ్ఛత్ ।
అపిస్వదేహాత్కిముతే న్ద్రియార్థా।
ద్యశోధనా నాంహియశోగరీయః॥ 6

స॥ 16 శ్లో॥ 8

కాత్వంశుభే కస్యపరిగ్రహోవా।
కింవామదభ్యాగమకారణంతే।
ఆచక్ష్వమత్వావశినాంరఘూణాం।
మనఃపరస్త్రీవిముఖప్రవృత్తి ॥ 7

స 17 శ్లో॥ 43

వయోరూపవిభూతీనా। మేకైకమ్మదకారణమ్।
తానితస్మిన్సమస్తాని।నతస్యోత్సిషిచేమనః॥ 8

శ్లో॥ 47

కాతర్యం కేవలానీతిః। శౌర్యం శ్వాపదచేష్టితమ్।
అతస్సిద్ధిం సమేతాభ్యా। ముభాభ్యా మన్వియేష సః॥ 9

గీ॥ వేల్పు జేనికైన వెల్తిమాటాడఁబోఁ
దనఁదునవ్వులాట కైనఁగల్ల
నలుకఁ దో అగినట్టి యతఁడు పగఱకైనఁ
బరుసమైన ప్రాయిఁ బలుకఁ జనఁడు॥ 5

గీ॥ మాఱు వెరవునమళ్ళని మాట నాలి
విహాచుట నిన్నిచ్చయంబుగఁ మహావఁగోరె
బోగసుంబుఁ జెప్ప నేటికి బొంకనేన్న
ఁ కేహింసామ్మకన్న వారికిఁ బెంపె మేలు॥ 6

గీ॥ ఎవతెవీవు చెలువ యెవనికి ల్లాలవు
నా యెదుటికి వచ్చిన కత మేమి
యడఁగునఁగల రగుల యెడ పెడ మొగమిడుఁ
బెఱపడంతులోని యొఱఁగి పుష్ప॥ 7

గీ॥ పుష్పచుంబనము సొగసు నోడమియు వీనిలోఁ
బోగరిడనో కోకటియొ యుష్ఠఁ గత్తంబు
అన్ని కూడుకొనియ వాత్సియుందుండెఁ
గాని ప్రుళ్ళిపడదు నాని యొడఁద॥ 8

గీ॥ పరగునోక్క తగవు పంతతనమ్ముగఁ
బోసఁగునోకు గఁటిమి పులినఁతగఁ
గనుకేసరికఁ గూడు కొనినయూ రెండిఁటి
బెడఁగు కల్గినఁ తఁడు వెదకికొనియొ॥ 9

కుమారసంభవే స ॥ 2 శ్లో ॥ 55

విషవృక్షోఽపిసంవర్ధ్య।స్వయంఛేత్తుము సాంప్రతమ్॥ 10

స ॥ 10 శ్లో॥ 23

అమీషాం సురసంఘానాం। త్వమేకోఽర్థసమర్థనే।
విపత్తిరపిసంశ్లాఘ్యో। పకారవ్రతినోఽనల॥ 11

మేఘసందేశే స ॥ 1 శ్లో ॥ 6

యాచ్ఞామోఘా వరమధిగుణే నాథమేలబ్ధకామా ॥ 12

శ్లో ॥ 57

ఆపన్నార్తి ప్రశమనఫలాస్సం పదోహ్యుత్తమానామ్॥ 13

విక్రమోర్వశీయే॥

స్వార్థాత్సతాం గురుతరా ప్రణయిక్రియైవ॥ 14

శాకుంతలే ॥

అసంశయం క్షత్రపరిగ్రహక్షమా!
యదార్యమస్యా మభిలాషి మేమనః।
సతాంహిసందేహ పదేషువస్తుషు।
ప్రమాణ మంతఃకరణ ప్రవృత్తయః ॥ 15

ద్వి॥ మునుఁ దాను పెంచిన ముసిఁడిచెట్టైనఁ।
తన చేతను ఖండుట ధర్మము కాదు॥ 10

కం॥ ఈ వేల్పు మొనలకగ్గి।
నీవాఁడ వెక్కసములను నెరపెడి వారల మేల్।
గావింపు నోము గలిగిన।
భూపాలుఁడు మయుఁగొని భూమండంబు దేర్చున్॥ 11

ద్వి॥ తగువానియందు వితయగుట నయము।
దగుట సదునెడ మేలొందుట కన్న॥ 12

ద్వి॥ ఇడుమఁబడినవారి యేఁపు మానుపుట।
కడుమంచివారల కలుముల పంట॥ 13

ద్వి॥ ఒరులకు మేలు సేయుట మంచివారి।
కరయఁగఁ దమపని కంటెను మేలు॥ 14

గీ॥ అరవారికిఁ లేదు రాచయాగుట కుఁదగు।
సీత కౌఁడనాదము నితగు తెనయుఁ గాన।
నందియుండ్లన్న తాపుల సాదులకెద।
పోకడలు వినుసులఁ గూర్చి సాకిరికద।

భవతియః పౌరవేణ రాజ్ఞా ధర్మాధికారే నియుక్తః సోఽహమాయాతః॥
శమినామవిఘ్నక్రియోపలంభాయ ధర్మారణ్యమిదమాయాతః॥ 16

అస్మాన్సాధు విచింత్య సంయమధనానుచ్చైః కులంచాత్మనః।
త్వయ్యస్యాః కథమప్యబాంధవకృతాం స్నేహప్రవృత్తించ తామ్।
సామాన్యప్రతిపత్తి పూర్వకమియం దారేషు దృశ్యా త్వయా।
భాగ్యాయత్తమతః పరం నఖలు తద్వాచ్యం వధూబంధుభిః॥ 17

శుశ్రూషస్వ గురూన్ కురు ప్రియసఖీవృత్తిం సపత్నీజనే।
భర్తుర్విప్రకృతాపి రోషణతయా మాస్మ ప్రతీపంగమః।
భూయిష్ఠంభవ దక్షిణా పరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ।
యాంత్యేవం గృహిణీపదం యువతయో వామాః కులస్యాధయః॥ 18

అర్థోహి కన్యా పరకీయ ఏవ।
తామద్య సంప్రేష్య పరిగ్రహీతుః।
జాతో మమాయం విశదః ప్రకామం।
ప్రత్యర్పితన్యాస ఇవాంతరాత్మా॥ 19

వ॥ ఎవ్వఁడు జేనిచేఁపగవేల, సేవింపఁబడియెనో యట్టిసేనుఁ దపసుల
కడ్లుదోలఁగింపసి, పున్నపుంగాన, కే తెంచినాఁడను॥ 16

త॥ .కడుఁ, వబమేసొమ్ము. గానున్నమమ్ముఁ।
.బదపడిసీగొప్ప..వంగడం-బిపె।
.తొడరితసంతసి.తోఁడుత నెట్లొ।
.సలిపినయుగాపొందు.జాడఁదలంచి।
..కడగియూంపప్రిస్సరి..గారాబుతోఁడఁ।
.జూడఁబడుసవయ్యా..జోటిసి చేత।
.నుడువఁదగినది,బం.దుగులచేఁ
దోఁచె.దెద్ది,బాగెంబున.కింక లోఁబడునొ॥ 17

త॥ .కొలువుపెద్దల-ఁబో త్తు.గొనుమె ల్లతటుల
.సేసుపుతోఁడుత.స్న్నదు,సవతుల
.సలుపసుసుద్దం,బు.సద్దగాఁజూడఁ
.బడియఁ బెనిమిటికిఁ.బలు,కిన్క చేత।
.మెలఁగుపు, మోమోటు.మిన్న,లంగంబు.పట్ల-
మిక్కిలి త్రుళ్ళి.పడకు,బాగముల।
.వెలఁదులిల్లాండ్రని.పించుకొంద్రిట్లు-
..కొలమునకుం,జెడు.గొట్లు,తెవుళ్ళు॥ 18

గీ॥ .చెల్లఁడిగసుఁగ నెన్న..పెరవాని సొమ్మెగా।
.యూపెసుగసి చెంత.కంపి-యిపుడు।
..డాఁచుఁబెట్టినట్టి..డబ్బప్పగించిన।
.యట్లునా,యొడంద.హాయిఁజెందె॥ 19

స్వసుఖనిరభిలాషః ఖిద్యసే లోకహేతోః।
ప్రతిదినమథవా తే వృత్తిరేవంవిధైవ।
అనుభవతిహిమూర్ధ్నా పాదపస్తీవ్రముష్ణం।
శమయతిపరితాపం ఛాయయాసంశ్రితానామ్ ॥ 20

వ్యపదేశమావిలయితుం।
కిమీహసేజనమిమంచపాతయితుమ్।
కూలంకషేవసింధుః।
ప్రసన్నమం భస్తటరుహంచ॥ 21

కుముదాన్యేవశశాంకః।
సవితా బోధయతిపంకజాన్యేవ।
వశినాం హిపరపరిగ్రహ।
సంశ్లేష పరాఙ్ముఖీవృత్తిః ॥ 22

గీ॥ .జగముఁగూర్చినీదు..సుగములఁగోరక।
..పొగలె-దిట్టినడఁత.పోలునీకు।
.చెట్టుచుఱుకు టెండ.సిరముచేఁగఁడిచెడు।
.నీడఁగ్రిందివారి. వేఁడిఁబాపు। 20

గీ॥ .పేర్గలంచ-పినింబడ. వేయుటకెయి।
.యేలఁదలఁచెదపిట్టులో..యిగురుఁబోడి।
.మొద్దులన్గడుఁగొఱకుచు.నున్న యేఁటు।
.మంచిసీటిన్మఱియుఁ.దరి..క్రమ్మఁకుమాడ్కి॥ 21

గీ॥ ..వేలుపులబువ్వ.తోవలనే- ..వేఁడివేల్పు।
.తప్పకెప్పుడుమేల్కొల్పుఁ ..దామరలను।
.తమకులోఁకువహా.నెడఁ.దఁగలవారి।
.నడఁత-మొరునాలికింబెట్టుఁ.బెడ మొగంబు॥ 22

— o —

GENTLENESS

ANTONY & CLEOPATRA *Act III Sc. XI*

yet he that can endure
To follow with allegiance a fall'n lord,
Does conquer him that did his master conquer,
And earns a place i' the story. 1

AS YOU LIKE IT *Act II Sc. I.*

Now, my co-mates, and brothers in exile,
Hath not old custom made this life more sweet
Than that of painted pomp? Are not these woods
More free from peril than the envious court?
Here feel we but the penalty of Adam,
The season's difference; as the icy fang,
And churlish chiding of the winter's wind,
Which when it bites and blows upon my body,
Even till I shrink with cold, I smile, and say,
This is no flattery: these are counsellors
That feelingly persuade me what I am.
Sweet are the uses of adversity,
Which, like the toad, ugly and venomous,

శాంతరసము

గీ॥ పతితుఁడైన ప్రభువును విశ్వాసము మెయి
ననుసరింప నోర్వఁగలిగి నట్టివాఁడు
గెలుచుఁదన యజమానుని గెల్చువాని
మఱియు నాశ్రించు నొకచోటు చరితమందు.

సీసమాలిక॥ ఇప్పుడు - నాదు విహితులార-
మఱిస్వడే శత్రులా తోడి జనములార।
పాతపరిచయమీ బ్రతుకును-
మిక్కిలి వర్ణింపఁబడినదంభంబుకన్న।
హాయిగాఁ జేయలేదా-
యీయడవులోర్పు లేనట్టియా రాజధానికన్న।
నెక్కుడు బాధార హితమయియుండలేదా-
ఋతువుల మార్పు- పాపినరుని।
కగుశిక్షమాత్రమె యనుభవించెదమిట-
మఱి- సీతుగాడుపు ముంచుకోఁగ।
యు-నైస్రఁప రానట్టి-యొఅపిడితో-నది-
యెంతయు మంద్రగా నేను ముణుఁగు
కొనిపోవు వఱకు-, నెక్కొని నాదు-
మేనిపై వీచుచుఁగఱవ-నేఁ బిన్న నవ్వ।
తనరఁబల్కెద-నిది కొనియాటకాదని-
నాయధార్థస్థితి నాకుసరస।

Wears yet a precious jewel in its head ;
And this our life, exempt from public haunt,
Finds tounges in trees, books in the running brooks,
Sermons in stones, and good in everything. 2

Sc. iii.

I have five hundred crowns,
The thrifty hire I saved under your father,
Which I did store to be my foster–nurse
When service should in my old limbs lie lame,
And unregarded age in corners thrown;
Take that ; and He that doth the ravens feed,
Yea, providently caters for the sparrow,
Be comfort to my age ! Here is the gold;
All this I give you. Let me be your servant.
Though I look old, yet I am strong and lusty;
For in my youth I never did apply
Hot and rebellious liquors in my blood;
Nor did not with unbashful forehead woo
The means of weakness and debility;
Therefore my age is as a lusty winter,
Frosty, but kindly. Let me go with you:
I'll do the service of a younger man
In all your business and necessities. 3

.దృష్టితో బోధించు,.పాతకులిని-మఱియు-
.నా.పత్తుసామాన్యుస.ఘనములు- కరుణ।
.హాయిగానుండెడు- .నద్ది- .కప్పట్టుల
.సహ్యాంబుమఱియు.వి.షయుతమయ్యె।
.మణిశిర.ముసఁదాల్చె- మన్ర బతుకిదిగాంచు।
.నరుఁ రాటుఁదో అఁగి .నాలుకలను।
.ఁజెట్లు- ఁ..స్తకములు.సెలయేళ్ళ- రాలను।
.జ్ఞానబోధ- నుంచె,.నర్వనుండె. 2

సీ॥ .ఉన్నవినాయొద్దఁ.బన్నెండువంకల
.యేఁబదిరూకలు. నేఁ,బొందుపుగ।
ఁ.దక్కించుకొన్న.జీ.తంబునీతం్డిఁసిఁ
.గొలిచి- నా,ముదిమేనఁ.గొలువునుంటి।
.యూనెడ- నరకునే.యఁబడని యాజ్ఞో
క.మూలఁ దో్రియఁబనున.ప్వాసుసుమఱియు।
.ననుఁబెంచుదాదితీ.రుననుంటకై యది
.గూడఁబెట్టితిదానిఁ .గొనునునీవు।
.కాకాంసకేఁవు వేఁల్వని.నృ-మునుగఁజిచ్చె।
.కలకపుర్చె నఁగూడుఁబ.డిలకుతోడ।
.నగునఁబా్పినాముదిమికి- .దగొపసింఠి।
.నేసనీకిచ్చినాఁడను.కీపినెల్లు॥ 3

SONG *Sc. V.*

Under the green wood tree
Who loves to lie with me
And tune his merry note
Unto the sweet bird's throat,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.
Who doth ambition shun,
And loves to live i the sun,
Seeking the food he eats,
And pleased with what he gets,
Come hither, come hither, come hither :
Here shall he see
No enemy
But winter and rough weather.

సీ॥ ననునుండనిమ్మనీ. పనివానిఁగాముదు
.సలిగఁదోఁచియుఁగట్టి.,సత్తువుఁగల।
.వాఁడను- నాచిన్న.నాఁకెన్నఁడు,న్వె
జ్జీ.స్నిగ్లునా నెత్తుట. న్నె అప లేదు।
.మఱియుసిగ్గరికన్బొ.మన్మెయి.లావూడ్చ
.వెరవుఁద త్తరముసఁబిలువ లేదు।
.కనుకనాముదుసలి.తనకుబలియు
,సీతు,.నెఱివెల్లనగుఁగాని.నెమ్మికలది।
,నన్నునీతోడఁబోనిమ్ము- .చిన్నవాని।
,.హాసునన్నెనునీపని. యంతలోను।
ఁ.గ్రమ్మఱన్నికుఁగల్గున.క్క-రలయందు।
ఁ.గొల్వునొనరించుచుందునీ.కోరినట్లు॥ 3

పాట - బిలహరిరాగము - రూపకతాళము.

పల్లవి॥ .ఇవలకురానీ- రా.నిమ్మవలకురానీ।
అనుపల్లవి॥ .ఇవలసీతుగాడ్పుతప్ప. నెదిరివాఁడు గనఁడు॥ రానీ॥ 4
చరణము॥ .అడవిచెట్టుక్రిందఁగున్క- .నాసించునెవఁడు నాతో।
.ఁగలువుఁదనదుస్వరముతీయ .,పులుఁగుకు,లుఁగునందునరిగ॥ని। (1)
.ఎవఁడుదురాశఁదొఱఁగుమఱి.యెండనుండఁదలఁచునో।
.,తవిలితిండికై వెదకుచుఁ ,.దనియుదొరకుదానితోడ॥ ని॥ (2)

Act. III. Sc. II.

Sir, I am a true labourer: I earn that I eat, get that I wear; owe no man hate, envy no man's happiness; glad of other men's good, content with my harm; and the greatest of my pride is, to see my ewes graze and my lambs suck. 5

COMEDY OF ERRORS *Act II. Sc I.*

There's nothing situate under heaven's eye
But hath his bound, in earth, in sea, in sky:
The beasts, the fishes, and the winged fowls,
Are their males' subjects and at their controls.
Men, more divine, the masters of all these,
Lords of the wide world, and wild wat'ry seas,
Indued with intellectual sense and souls,
Of more pre-eminence than fish and fowls,
Are masters to their females, and their lords:
Then, let your will attend on their accords. 6

వ॥ అయ్యా నేనిక్కముగఁ బాటుమానిసిని - నాతిండినే నార్జించుకొనెదను - నాయుడుపునే సంపాదించుకొనెద - నొరుననపహ్యాపడను - మఱియు నెవ్వనిసౌఖ్యమునకైన నీర్ష్యపడను - పరులమేలునకానందించెదను - నాయిడుమ నైన్యఁచుకొనెదను - మఱియు నాపేటిగర్వము నాయావుఁగొట్టియలు మేయఁజూచుటయు - నాగొఱ్ఱెపిల్లలు పాల్గుడువఁగనుటయును. 5

సీ॥ ఈశ్వరసృష్టిలో నెయ్యెదియుఁ హద్దు
లేనిది లేదిల లోనఁగడలి।
యందున విన్నన - నలమృగంబులు
మీలు నెగురుపక్షులు తమ మగల వశము।
లగు - దివ్యమాశక్తి నధికులుపురుషులు -
యజమానులౌదుకీ యన్నిటికిని।
బ్రభువులువారు ప్రపంచమునకునెల్లఁ
బ్రాజ్ఞతనాత్మలం బరఁగుచుంద్రు।
తమదుస్త్రీలకు భర్తలై తనరుచుంద్రు।
వెండియున్వారి విభులయి వెలయుచుంద్రు।
కావునన్నిదుచి త్తంబు సీవువారి।
యిష్టములనుసరించమన త్లెంచవలయు॥ 5

CYMBELINE *Act III. Sc III.*

And often, to our comfort, shall we find
The sharded beetle in a safer hold
Than is the full-winged eagle. O, this life
Is nobler than attending for a check;
Richer than doing nothing for a bribe;
Prouder than rustling in unpaid-for silk,—
Such gain the cap of him that makes'em fine
Yet keeps his book uncrossed. No life to ours. 7

Act IV Sc II,

Cowards father cowards, and base things sire base;
Nature hath meal and bran, contempt and grace. 8

If I do lie, and do
No harm by it. though the gods hear, I hope
They 'll pardon it 9

సీ॥ మనసుకెన్నో వేదము. మఱియును
వచ్చెఁగ. వేసుకవిూ అఁగఁ, జేఁడపురుగు।
సాధువకెంటెుఁదా. సేలుగఁ, బట్టిన
నెంతయు, నిష్కృతి. ని, వపుకొనుట।
భారమా బ్రతుకు చీ. వాట్లు [illegible]
కన్న మిక్కిలి తెన్న యూను - లంచ।
మ్రింగి యొద్దియుం, బొదరించకుండుట
సంఘ సెక్కుడువిల్వ. కలది-కొనని।
పట్టు. దుప్పనందుడా బగ. వచ్చుచుంట।
కన్న మఱే, వాసి నెసఁగెదు -, వ్యయము లేక।
సొగసుఁజూపెదు టోపికంటెుఁగడు నయము।
జగతిమాజీవితమునకు సాటిలేదు॥ 7

గీ॥ పంచలంగాంచుచుందురు పంచలు- మఱి।
క్షుద్రమునఁగను, క్షుద్రవ. స్తులు-నిజముగ॥
గట్టిగింజలుపొల్లయుం. గలుగుఁ బ్రకృతి।
కంపునింపునుఁ గూడజ. గంబునందు॥ 8

గీ॥ నేనుదబ్బఅంటె నేనిపదంపడి।
ఁ. జెఱుపుదానివలనఁ జేయనేని।
వేల్పుతెల్లరదియు వినినప్పటికినన్ క్షు।
మింతురనుచు, విశ్వ. సింతునేను॥ 9

Act V. Sc. V.

it is I
That all the abhorred things o' the earth amend,
By being worse than they. (1) 10

HAMLET *Act I. Sc II.*

all that lives must die,
Passing through nature to eternity. (2)

Act II. Sc II.

there is nothing either good or bad, but thinking makes it so : 11

I have of late—but wherefore I know not—lost all my mirth, foregone all custom of exercises; and, indeed, it goes so heavily with my disposition, that this goodly frame, the earth, seems to me a sterile promontory ; this most excellent canopy, the air, look you, this brave o'erhanging firmament, this majestieal roof fretted with golden fire, why, it appeareth no other thing to me than a foul and pestilent congregation of vapowrs. What a piece of work is man ! How noble in reason ! how infinite in faculty ! in form and moving how express and admirable ! in action how like an angel ! in apprehension how like a god ! the beauty of the world the paragon of animals ! And yet, to me, what is this quintessence of dust? man delights not me – no, nor woman neither, though by your smiling you seem to say so. 12

ద్వి॥ జగతిననహ్యము నెన్నిపెనన్నోప్పు।
లుగ-వానికన్నఁజెడుగు నేనెగనుక. (1) 10

ద్వి॥ బ్రతికెనునదిచావ నలయు మర్త్యప్ర। (2)
కృతినుండిపోవు నీచమృతపదంబునకు.

వ॥ మంచిచెడ్డలు తలంపునఁజప్పబైటతేవు. 11

వ॥ ఏదేమోనాకుఁ దెలియదుకాని - కొంతకాలము నుండినే నుల్లాస
ముఁజెడియుంటి - నన్నియభ్యాసముల వాడుక మానుకొంటిని - మ
ఱియు - నిక్కముగా నామనసు మిక్కిలి వ్యాకులముగానున్న - దీ
రమ్యమైన నలుచదరపునేల సముద్రములో నొఱగియున్నకొం
డగొడ్డు కొనవలెఁ గనుపడుచున్న - దీమిగుల సొగసైన పంతికి
గాలిచూడు - మీచక్కఁగ వ్రేలాడునాకన - మీ బంగరుటగ్గి నలం
కరింపఁబడినగొప్పక - ప్పద్దిరయది - చెడురోగములఁబన్నిడి ప
లురకముల యూవిరులఁగుంపుకన్న వేలుగఁ గాన్పించదు - మను
జుఁడెట్టిపని - వివేకమున నెంతగొప్ప - శక్తి నెంత యనంతము -
రూపునద్దదలిక నెంతవిశేషము మరెంత యబ్బురము - కార్యము
నం దెంత దివ్యోపమ - బోధరూఢ నెంత దేవసదృశము - జగదాభర

Act iii. Sc i,

To be, or not to be, that is the question :—
Whether 't is nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them ? — To die—to sleep,
No more:— and, by a sleep, to say we end
The heart ache, and the thousand natural shocks
That flesh is heir to,— 't is a consummation
Devoutly to be wished. To die,—to sleep:—
To sleep ! perchance to dream:— ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come,
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause. There's the respect,
That makes calamity of so long life :
For who would bear the whips and scorns of time,
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay.
The insolence of-office, and the spurns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin ? who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscovered country, from whose bourn
No traveller returns,— puzzles the will,
And makes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of ?
Thus conscience does make cowards of us all;
And thus the native hue of resolution
Is sicklied o'er with the pale cast of thought;
And enterprises of great pitch and moment,
With this regard, their currents turn awry,
And loose the name of acton.

ణాము- ప్రాణులనుత్తమము - కాని-కొఱమాలినదాని సారాం
శ- మిదియేమినాకు- మనుష్యుఁడునన్నలరింపలేఁడు- లేదు- స్త్రీ
గూడ నన్నానందింపజాలదు- నీనగవుపట్టి నీవాలాగనునట్లు కనుప
డునప్పటికిని. 12

సీ॥ .ఉంటయో-మానుట.యో-యడె.చింత్యము-
.ఘనతరంబెద్ది-నె.మ్మనమునందు।
.ద్వేషించునట్టిదు.ర్వ్యధివేయునొడిసె
వే.టులుబాణములుసైఁచు.టో-యదిగాక।
.దరిగానరానిబా.ధలపయిదండెత్తి
.యెదిరించుటన్వాని.తుదఁగనుటయొ।
.పొలయుట- నిద్రపో.పుట-లేదికేమియు-
.మఱియు-నిద్దురచేత.మనసుపీడ।
.నెలమిదేహంబుపొందున.నేకసహజ।
.కష్టములుమనము ముగింపఁ.గలిగినయెడ।
.సద్దయేసకలోత్కృష్ట.మైనపదవి।
.మిగులనాసక్తితోఁగోరఁ.దగినదగును॥ 13

కం॥ మఱియుట-నిద్దురపోవుట।
.పడుకొనుట-కొంకపుకలనుఁ..బరఁగుట-యానా।
క్కడనేకష్టం-బోవున।
.నొడలుదొఱఁగమరణనిద్ర .నొదవుకలలెవో॥

సీ॥ .మనలనాఁపగవలసి.న-దట.యోజన
.కల-దదియట్టిదీ.ర్ఘమగుబ్రతుకు।
.కష్టంబునొనరించు- ఁ.గానిచో-నెవ్వఁడు
.కాలతాడనతిర.స్కారములను!

సైరింపవచ్చును- క్రూరమానసుని
దుర్మార్గము-గర్వ్యపమానము-మఱి
ధిక్కృతప్రణయార్తి దీర్ఘ వేదనలు-
న్యాయాలస్య-మధికార శాలిమదము
మఱియు దుష్టుల చెంగట మంచివారి
లోర్చుకొను నెడు గద్దింపు-లోకమే చిన్న
చురియ ఛేదనయంత్రంబు సులభముగను
సలుపునట్లుగా జేయగలిగినపుడు॥

సీ॥ ఎవడు భారములు వహించుమూల్గుచు తనుచు
జెమ్మటవాఱి విసువగు మనికి క్రింద।
మరణము పిదప నెవ్వరు నెందెరిగి రాని
జాలని వింత దేశంబు భీతి।
యెదను సంశయపర్చు యీ ద్యోదియో-
మఱి-మనమెఱుంగని యిడుమలకు మనల।
బరుగిడనీ-కిది వఱకున్న బాధల
నోర్చునట్లుల సల్పకుండిన యెడ।
మనసు జంకించునట్టుల స్మరణ నంద।
అది-మిగుల స్థైర్యమైన జవసత్త్వంబుమాయు।
జింతరుచిహీనమౌ ఛాయ చేతనట్లు।
కనుక సాహసోద్యమములు-పనికి-రావు॥

Act III. Sc III.

Whereto serves mercy,
But to confront the visage of offence ?
And what's in prayer, but this two fold force.—
To be forestalled, ere we come to fall,
Or pardoned being down ? Then I' ll look up:
My fault is past. But, O, what form of prayer
Can serve my turn ? "Forgive me my foul murder" ?
That cannot be; since I am still possess'd
Of those effects for which I did the murder,
My crown, mine own ambition, and my queen.
May one be pardoned, and retain the offence ?
In the corrupted currents of this world
Offenc's gilded hand may shove by justice ;
And oft't is seen, the wicked prize itself
Buys out the law : but't is not so above ;
There is no shuffling, there the action lies
In his true nature, and we ourselves compelled,
Even to the teeth and forehead of our faults,
To give in evidence. 14

సీ॥ కృపయుపయోగించు . నెందుకు-
నేరము. మోము నెదుర్చుట. పొంకుఁదప్పు।
. నేమముండుఁ బ్రార్థన. యొక-సిజ
మిలిశక్తి. తో-బునసము పాటుతగులకమును।
. పడ్డగింపఁబడుట. యపగాక- పిమ్మట
. క్షమియింపఁబడుటయు-సరియు-. నేన।

. రసెదను-నాదు నే. రముజ గ్రిషోయొ-న. య్యా
గయొకాని-యొటువంటి. ప్రార్థనమ్ము।
. నాకుఁబనికివచ్చు-. నాగానర్చనఘోర

. హత్యఁగూరిచి సైఁచు. పాపను-నది।
. కానేరదేమన-ఁ. గలపిదివఱకు
నా. కెందుగుఱిచినధ. నేనుసలిపి।

. నాఁడనో యదిదెల్ప. జాడలునా, మాలి-
. నాదురాశయు మఱి. నాకురాశి।

. సైరింపఁబడవచ్చు . నారేగియొవఁడైన-
.. నేగిమానకకొన, సాఁగఁజేయ।

. వచ్చునా-మఱి-యి ప్రపంచపుచెడు
తోవలందు, బంగరుపూసినట్టికీడు।

.. చేయివిసరవచ్చుఁ. జెలఁగినాయము మెయి-

ఁ. దఱచునా చెడుగొప్ప. ధర్మముఁగొను।
ఁ. గాని, పరంబునఁ గా. దట్లు మోసమ్ము

. పొసఁగదచ్చటఁ, దగ. వెసఁగుదాని।

JULIUS CAESAR *Act. I. Sc. III.*

But life, being weary of these wordly bars,
Never lacks power to dismiss itself.
If I know this, know all the world besides,
That part of tyranny that I do bear
I can shake off at pleasure. 15

HENRY IV PART I. *Act. V. Sc. IV.*

But thoughts the slaves of life, and life time's fool,
And time that takes survey of all the world,
Must have a stop. 16

PART II *Act. i. Sc. III.*

Past and to come, seems best ; things present, worst.
17

Act. iv. Sc. iv.

How quickly Nature falls into revolt
When gold becomes her object !
For this the foolish over-careful fathers
Have broke their sleeps with thought,—their brains with care,
Their bones with industry ; for this they have
Engrossed and piled up the cankered heaps
Of strange-achieved gold ; for this they have
Been thoughtful to invest their sons with arts,

.వాస్తవంబగుస్థితితోడఁ-.బల్కిపర్చ।
ఁ.బడెడవెంతయు సౌఖ్యంబు .వాకొనుటకు।
.మనము.పదపడినాచరిం.చినచెయువుల।
.మొగములకుఁ గట్టిపుటుమన.మోములుంచి। 14

గీ॥. ఉసురులలోకబంధంబుల.విసిగితన్ను।
ఁ.గోల్పడుటకెన్నఁడును శక్తిఁ.గొదవపడదు।
.ఇది తెలియజగమెల్ల యె.క్కడ-యథేచ్ఛ।
ఁ.దూలఁగొట్టెదనొస్సైఁచు.దుష్టశాస్త్రి॥ 15

గీ॥ బ్రతుకుదాసులుతలఁపులు- .బ్రదుకుకాల।
.మునకగువిదూషకుఁడు-మఱి.యనుసమస్త।
.జగముఁబరిశీలనముచేసి.సరిగఁగొల్చ।
.నట్టిసమయంబుకూడని.ల్పందవలయు॥ 16

ద్వి॥ .కడచినవస్తువు.లాకఁబోవునవియు।
ఁ.గడుమంచి-యిప్పుడు.గలయవిచెడ్డ. 17

సీ॥ ..తిరుగఁబడెడునెంత.త్వరగ.స్వభావంబు-
.బంగరుదాని.తా.త్పర్యమైన।
.యప్పుడు-దీనికై.యవివేకులై మితి.మీఱిన
జాగ్రత్తు.మొయునిఁదండు?।
.లాలోచనముచేతఁ.గోలుపోయిరితము
.నిద్దుర-ఁజింతనెం.తేనిబుద్ధి। 18

And martial exercise : when, like the bee,
Culling from every flower the virtuous sweets,
Our thighs packed with wax, our mouths with honey,
We bring it to the hive ; and, like the bees,
Are murdered for our pains. This bitter taste
Yield his engrossments to the ending father. 18

HENRY V. *Act. III. Sc. VII.*

We are in God's hand, brother, not in theirs :— 19

Act. v. Sc. ii.

A good leg will fall ; a straight back will stoop ; a black beard will turn white ; a curled pate will grow bald ; a fair face will wither ; a full eye will wax hol-low : but a good heart, is the sun and the moon ; or rather the sun and not the moon; for it shines bright and never changes, but keeps his course truly. 20

ఁ.గష్టపాటున నెను.కల-ఁబొడుసల్పు

కొ.నిరి-వారలుం దీని. గుఱిచివింత।

.గడనఁ జేకురినపనిఁ జినంటరాని

వి.సనుటుకుప్పలు పెట్టె.రి- వాటి-దీని।

.కొఱకు-వారలుతము.కొడుకులకున్విద్య

.తల్ల నేర్పాటుకొయి.తల్లడిల్లి।

.రపు డెల్ల.ననుండి .యచ్చఁపు తేనెల

.నేర్చుచుండెదు తేనె.టీఁగలవలె।

.మనతోడ లెక్కనంబు..మయి- మననోళ్లు

తే.నియంతో డమిక్కి-లి.నిండుకొనగ।

ఁ.దెచ్చెదము. తెట్టె యొద్దకా తే..ంట్లఁబోలి।

.మనము పడినట్టి పాట్లను .మాఱుగఁ డెగ।

.టూర్పఁబడెదము.మఱి-యీ.వి.షానుభవము।

ఁ.బఱచుఁ.గడముట్టుతంత్రడికె.వ్యాని.ముల్లె॥ 18

ద్వి॥ .దేవునకుమనసు.ధీనంబుగాని।

..భావింపనితరుల.వశమున లేము. 19

వ॥ బలమైన కాలు సిరసిల్లెను - ఁపెన్నరిపిఁఫు వంగెను - సల్లనిగడ్డము తెల్లఁబడు - దట్టముగ వంగినపుడులుగల తలబట్టయగును - సాగిసిన మొగము వడలిపోవును-నిబ్బరముగు కన్నులులోఁతుగ ముడిఁగెను- న్గాని - నుంచిమనస్సు సూటిగ్గఁ డుంజందుదుఁ మను - లేక - సూర్యుఁ డేచంద్రుఁడ నాకాదేవన - సర్వ్వ ప్రభువు ప్రకాశించును - నంతేగా - నెన్నఁడున్నాయబను - కేవల మొక్క- సత్యపద్ధతి స్థిరపఱచుచున్న గనుక. 20

HENRY VI PART II. *Act II. Sc. I.*

Let never day nor night unhallowed pass,
But still remember what the Lord hath done. 21

Act. iv. Sc. vii.

Large gifts have I bestowed on learned clerks,
Because my book preferred me to the king;
And seeing ignorance is the curse of God,
Knowledge the wing wherewith we fly to heaven, 22

PART - III *Act. I. Sc IV.*

Open thy gate of mercy, gracious God !
My soul flies through these wounds to seek out thee.23

Act. ii. Sc. ii.

But, clifford, tell me, didst thou never hear,
That things ill got had ever bad success ?
And happy always was it for that son
Whose father for his hoarding went to hell ?
I'll leave my son my virtuous deeds behind ;
And would my father had left me no more ;
For all the rest is held at such a rate
As brings a thousand-fold more care to keep,
Than in possession any jot of pleasure. 24

ద్వి॥ నడపను మెన్నఁడై నస్నేబవళ్లు।
చెడుగున బ్రిభుచేతఁ జిత్తమందిడక. 21

గీ॥ పండితులకుగొప్ప బహుమతులిచ్చితి।
విద్య లెన్నభూమి విభునికన్న।
దైన శాపముజ్ఞ త గోలుతోఁ తెలిసెన్।
ర్గమును మన మెగిరె దమువియరసి॥ 22

వ॥ సీదయాద్వారముఁ దెఱువుమో నెక్కైన దేవుఁడా -
యీరోగాయములనుండి నివ్వెనపటుట నాయాత్మ గోగురుచున్నది. 23

సీ॥ చెప్పుచునాతోడ నెప్పుడై నస్నీవు
వినలేద కీడుమైఁ గొనినవస్తు।
పులునిచ్చలున్నదట ఫలమిచ్చునని మఱి
తండ్రిలోభంబున ధనముఁ బ్రోవా।
నరిచినకతమున నరకమేగిన వాని
కొడుకెల్లపుడు సుఖపడునె నేను।
నాపుణ్యకారము ల్నా వెన్క విడిచెద
నా పట్టికిన్ నాకు నాదు తండ్రి।
యంతకెక్కువదలమి నెంతుదక్క।
నంతయుఁ దనకుఁ జిక్కిన హాయికంటె।
వేయిరెట్లువిచారమ్ము మోయఁజేము।
ఫక్కగఁబదంపడిఁదలంపఁ బడెడుఁగాన॥ 24

Act. ii Sc. V.

This battle fares like to the morning's war,
When dying clouds contend with growing light;
What time the shepherd, blowing of his nails,
Can neither call it perfect day, nor night.
Now sways it this way, like a mighty sea,
Forced by the tide to combat with the wind:
Now sways it that way, like the self same sea,
Forced to retire by the fury of the wind:
Now, one the better, then, another best;
Some time, the flood prevails; and then, the wind:
Both tugging to be victors, breast to breast,
Yet neither conqueror, nor conquered:
So is the equal poise of this fell war.
Here, on this molehill, will I sit me down.
To whom God will, there be the victory;
For Margaret my queen and Clifford too,
Have chid me from the battle; swearing both,
They prosper best of all when I am thence.
'Would I were dead! if God's good will were so;
For what is in this world but grief and woe?
O God! methinks, it were a happy life,
To be no better than a homely swain;
To sit upon a hill, as I do now,
To carve out dials quaintly, point by point,
Thereby to see the minutes how they run,
How many make the hour full complete;
How many hours bring about the day:
How many days will finish up the year;
How many years a mortal man may live.
When this is known, then to divide the times:
So many hours must I tend my flock;
So many hours must I take my rest;
So many hours must I contemplate;
So many hours must I sport myself;
So many days my ewes have been with young;
So many weeks ere the poor fools will ean;
So many years ere I shall shear the fleece: 25

సీ॥ పిల్లనగ్రోవిని . గొల్లఁడూఁదుచుఁ బెగ
.యని కాని రాతిరి.యనుచుఁగాని।
.పిలువఁ[illegible] . పెం[illegible]డ_వడి
.వి[illegible] [illegible] . వెలుఁగుతోడ।
.[illegible] జగడంబు చేఁ గెడ_
.వి[illegible]నారి. [illegible]।
.[illegible]. వెదకింపవలచేత
[illegible].[illegible]డలి[illegible]।
ఁ.గడఁగు[illegible] [illegible]. గాలిదెబ్బ।
.[illegible]నా సంద్రంబు. పగిడఁగొంత।
.[illegible]న్నడు నెగ్గు_ఁబి.దపఁగరువలి।
.[illegible] [illegible]_ వేఱొకటి మేలు॥ 25

గీ॥ .గుండెలొరయఁగ గెల్వనుఁ.గోరి రెండు।
.నె[illegible]గాని_[illegible]దియునైన।
.నోర్వలే_దో డ_దట్టుల.నుండెనరిగ।
ఁ.గరము బెట్టిద మైనయీ.[illegible]రముతూఁగు॥

సీసమాలిక॥ .ఇచోట్ఁబుట్టపై. నేనుఁగూర్చుండెద-
.నెవ్వారె[illegible]డ వేలు.[illegible]గించు।
.నట గెలు[illegible]_ నే.మనఁగనారాణియు
.నాబం[illegible]గూడన.న్దగిలి వేసి।
..[illegible]ంచి[illegible].[illegible]చట నేలేనిచో

So minutes, 'hours, days, months, and years,
Passed ever to the end they were created,
Would bring white hairs unto a quiet grave,
Ah, what a life were this ! how sweet ! how lovely !
Gives not the hawthorn-bush a sweeter shade
To shepherds looking on their silly sheep,
Than doth a rich-embroidered canopy
To kings that fear their subjects' treachery ?
O, yes, it doth ; a thousand-fold it doth.
And to conclude,— the shepherd's homely curds,
His cold thin drink out of his leather bottle,
His wonted sleep under a fresh tree's shade,
All which secure and sweetly he enjoys,
Is far beyond a prince's delicates,
His viands sparkling in a golden cup,
His body couched in a curious bed,
When care, mistrust, and treason waits on him.

..వఱతెదమని యొట్లు. వైచుకొనుచు
.బ్రదుకుఁ జాలింపఁగో. రెదను. దయ్యపు
మంచి. యిచ్చయ సట్లుండె. నేని-యేల।
.ననఁగ-నీ జగమందు. నడలుటయును
మఱి. యిడుమయుఁదక్క-నిఁ. కేమికలదు।
.అయ్యయో దయ్యమా-. యచ్చపు గొల్లని
.కంటు లెన్నగనుండ. కుంటమిగుల।
.హాయి నా బ్రతుకని. యనుకొందు-నిప్పు
డొక. గుట్టపై నానలెఁ .గూయుచుంట।
.ప్రొద్దు జంత్రంబులఁ. బొలుపుగఁ జెక్కుట-
.తగగు ర్తక్క లంబెట్టి. దానివలన।
ఁ.బరికించు కుట్టుల. న్బర్తిడునో నిము
.సము-లవి యొన్ని యై. సమర్తినిండు।
.గంటయా నో-యొన్ని. గంటలకుం బ్రొద్దు
.ముగియునో-యొన్నాళ్ళ. కగునో యేఁడు।
..మానిసి యొన్నేండ్లు. మనవచ్చునో-యిది
.యొఱుఁగఁబడిన వెన్క-ఁ. దఱులఁబంచు।
.టిన్ని గంటలుమంద. నేఁగాచునది-యిన్ని
.గంటలు నిద్దుర. న్గడపవలయు।
.నేఁదలంచవలయు. నీకనిన్ని గంటలు-
నే. నాడుకొనవలె. నిన్ని గంట।
..లొగినిన్ని నాఁళ్లుచూ. లుండె నాగొత్తెలు-
.నిన్ని పూఁటలకవి. యీనఁగలుగు।
,నిన్ని యేండ్లకు,నన్ని. నేఁగ త్రిరించెద-

Act. iii. Sc. i.

My crown is in my heart, not on my head ;
Not decked with diamonds and Indian stones,
Nor to be seen : my crown is called content :
A crown it is, that seldom kings enjoy. 26

ఁ.గడకిట్లునిమ్మనసము.ల్గంటలుమజి ।
.ప్రొద్దులునెలలేండ్లు.ముగియుచునెరసిన
.కొప్పసందడిలేని.గోతఁబెట్టు ॥
.నొరయొట్ట్రబతుకి.దయ్యో-నెంతటితీపి-
.యెంతముచ్చట-పొద.రిండ్ల నీడ ।
.యైనఁ-గుట్టుపనిసొం.పారుబంగరుపట్టు
.పందిరైన-ఁదనయో.ల్బశిని నెగడు ।
.వారిమోసపునను.వడఁకుదొరలకిచ్చు
.హాయికంటెన్-సుంత.యైననెగ్గు ।
చూపనిగోజీయల.జూచుటగొల్లల
.కిమసంతసంబుమే-.లెంతయైన ।
.నద్దిరావేయురె.ల్లదియొక్క-వౌను-ఁగ
.డకుగొల్ల వానియిం.టఁగలపెరుఁగు ।
.తోల్బుడ్డినుండిపైఁ.దోఁగెడువానిప
.ల్చనిత్రాగుదుర్-గారు.కొనెడుచెల్ల ।
.నీడల,నలవడు.నిద్దురయుఁ గ-గీడు
.వడయక హాయిగ.వాఁడు,గుడుచు ।
.నంతకున్-మేలుమఅపును-.వంత-మోస ।
.మును-ఁదనున్వేచుకొన తేఁడు.పొందు,కల్మ ।
.లకు-ఁబసిఁడిగిన్నె నతనిత.ళుకగుతిండి ।
.కి-ఁదగుసెజ్జందునతని,మై.కి-ఁగడుదవ్వ ॥ 25

గీ॥ .నాకికిటమునాదుడెం.దముననుండు ।
.నాతలన్గాదు-వివిధర.త్నములఁజెక్క- ।
ఁ.బడఁగలే-దద్దియు న్గానఁ.బడఁగఁబోదు ।
.తనివినామహి-దొరలది.కసుటయతుదు ॥ 26

Act. V. Sc. II

Why, what is pomp, rule, reign, but earth and dust ?
And, live we how we can, yet die we must. 27

HENRY VIII. *Act. II. Sc. III*

It is better to be lowly born,
And range with humble livers in content,
Than to be perked up in a glistering grief,
And wear a goldea sorrow. *28*

Act. III. Sc. II.

Fare well ! a long farewell, to all my greatness !
This is the state of man : to-day he puts forth
The tender leaves of hope, to-morrow blossoms,
And bears his blushing honours thick upon him :
The third day comes a frost, a killing frost,
And,—when he thinks, good easy man, full surely
His greatness is a-ripening,—nips his root,
And then he falls, as I do. I have ventured,
Like little wanton boys that swim on bladders,
This many summers in a sea of glory,
But far beyond my depth : my high-blown pride
At length broke under me, and now has left me
Weary, and old with service, to the mercy
Of a rude stream, that must for ever hide me.
Vain pomp and glory of this world, I hate ye :
I feel my heart new opened. O, how wretched
Is that poor man that hangs on princes' favours !
Had I but served my God with half the zeal
I served my King, He would not in mine age
Have left me naked to mine enemies.

గీ॥ ఔరడంబ మాజ్ఞ యధికార మన నేమి।
బొత్తిగాను మన్ను బుగ్గి గాక।
మఱియు బ్రతుకనిమ్ము మనమెట్టులైనను।
గాని మనము చేవఁ గావలయును॥ 27

గీ॥ తుచ్ఛులన్బట్టి పేదలతోడఁగలసి।
తనివినుండుటకెడు మేలు తళుకువనటు।
యందుఁ దెగనీల్గుఁబోతుగ నడరిమఱియు।
గొప్ప బంగారువలవంతఁ గొనుటకన్న॥ 28

సీ॥ సెలవుపుచ్చుకొనెదఁ జెల్లకేనా గొప్ప
కెల్లఁ బెద్దసెలవె యిదిమనుజుని। స్థితి
యతండున్నెడు చెలగించునాసచి
వ్రురుటాకులకై రేపు పువులు మఱియు।
నతఁడువహించుమ ర్యాదలు మెండుగ
దనపయి మూఁడవ దినమునందు।
వచ్చెడుఁ జలిగాడ్పు పరిమార్చుమంచున
నతఁడు వెంపియు నిశ్చయముగఁ
దనదు। గొప్పపండెననుచుఁ గొఱఁత
యొద్దియు లేక హాయిగఁ దానుంటి ననుచుఁదలఁచు।
నంతలోఁ బొలయించు నాతని వేరది।
పదపడిఁ గూలునా వలెనతండు।
బొత్తిగా నాకందఁ బోవరానట్టి
ప్రఖ్యాతిసముద్రంబు నందునిన్ని।
యేండ్లు తిత్తులనాని యీఁదులాఁడెడు
పెంకె చిఱుతలవలె సాహసించినాఁడ।

Act. V. Sc. iii.

Love and meekness lord,
Become a churchman better than ambition. 30

KING JHON *Act. III. Sc. IV.*

There's nothing in this world can make me joy.
Life is as tedius as a twice-told tale
Vexing the dull ear of a drowsy man;
And bitter shame hath spoiled the sweet world's taste,31

KING LEAR *Act. II. Sc· rV.*

O, reason not the need; our basest beggars
Are in the poorest thing superfluous :
Allow not nature more than nature needs
Man's life is cheap as beast's. 32

మిక్కుటముగ విజృంభించు నాగర్వము
తుదకు నాయందు దుత్తునియలయ్యె।
నలసటఁబడియుష్ణ కొలువు చేముదిసిన
నను నెప్పటికిడుగు ననిడవలసి।
నట్టి నీచప్రవా హృదయము విడిచె
సీ. జగమునందలి వ్యర్థ జంభము
మఱి। నొక్కువమిమ్ము నే సేవగించెదను
నా.. యెడఁద క్రొత్తగ పిప్పఁబడెననుకొని। యొక
నక్కటా రాజుల దయల వ్రేలాడు
నతఁడెంత కొఱమాలి నట్టివాఁడో।
తేనిఁ గొల్చినపుడు నే నుఁబూనిన శ్రద్ధ।
లోనిసగముతోడ నైన దేవు।
నింభజించియుంటి నేనిబోడిగ జర।
నరులకప్పగించ డతఁడు నన్ను ॥ 29

ద్వి॥ తగుఁ బ్రేమవినయము దైవసేవకున ।
కగణితాధిక్రియ నత్యాశకన్న ॥ 30

చ॥ ఇలలోన నన్నలరింపఁగల్గునది లే దేదైన నాజీవనం ।
బలఁ తన్ గున్కుడు నాని ముద్దుచవి కే వైయన్మడిన్ జెప్పఁగా ।
బడువృత్తాంతము పోల్కిఁ జీఁదఱగఁగ న్పట్టెన్ గడుం జెడ్డదా।
తలవంపింపగు లోకమందలి రుచిన్ ధ్వంసంబు గావించెదున్॥ 31

గీ॥ ఔరతర్కించకెక్కుఱ నల్పవస్తు।
వందుమితిమీఱ దరధమ యాచకులును।
బ్రిక్కృతికిడఁబోవు దానియవసరమునకు।
మిగిలి పశు జీవనముటు చేకగు నరునిది॥

Act. III Sc. IV.

Poor naked wretches, wheresoe'er you are,
That bide the pelting of this pitiless storm,
How shall your houseless heads and unfed sides,
Your looped and windowed raggedness, defend you
From seasons such as these ? O, I have ta'en
Too little care of this! Take physic, pomp ;
Expose thyself to feel what wretches feel,
That thou may'st shake the superflux to them,
And show the heavens more just. 33

Act. iv. Sc. i.

Here, take this purse. thou whom the heavens' plagues
Have humbled to all strokes : that I am wretched
Makes thee the happier – heavens, deal so still !
Let the superfluous and lust–dieted man
That slaves your ordinance, that will not see
Because he doth not feel, fell your power quickly ;
So distribution should undo excess,
And each man have enough :— 34

సీ॥ ..అనుకంపకుఁదగుది.గంబర.దౌర్భాగ్య
.లార-యిక్కా-రుణ్యా.చారమైన।
.గాలివానవిసరు.క్షమియించియెందుండి
.కేనియు-మిన్నుమ్మనె.బూసుఁ నుండి।
.నెలవులు లేనిమీ. నెత్తు-లాహారమీఁ.బడని
ప్రక్క-లు-చింకి.యు దుప్పులెట్లు।
.కాపాడు-నకట-జా.గ్రత్తుమిక్కి-లిశించె
.మేతీసికొంటినే.నిందుఁగూర్చి।
.డంబమాంపుచ్చుకొను.మాప.ధంబు-బయలు।
.పడుము.యనదలుపడుపాట్లు ఁ.గుడుచుటకయి ।
..యదనముఁగ రాల్చెదవువారి-.కట్టులెన !
.నగ్నపఱతుదైవమునకునా.యమధికముగ॥ 33

సీ॥ .విధివశంబునవచ్చు..వివిధాపదలకు
లొం.గినవాఁడవీసొమ్ముఁ.గొనుమునీవు ।
.మిక్కి-లినిన్ను నా.దిక్కు-మాలినయున్కి-
యానందపర్చెదుఁ.గాననిప్పు ।
.డో దైవమాంపంచుచుండుమాయట్టుల-
.నను రాగబద్ధుఁడై .పనికిరాక ।
.నీ.నియతికి.లొంగి.తాననుభవముపొం
.దనికారణంబున.న్గానలేని।
.మానవుఁడెఱుంగనీసీదు.మహిమవేగ ।
.నట్లయినఁ-బంపకము-.పెచ్చు.నడఁచిపుచ్చు ।
ఁ.బ్రతిమనుష్యుఁడుతనకుఁగా.వలసినంత ।
.కలిగియుండెడునిక్క-ము.గామఱియును ॥ 34

Sc vi.

They flatter'd me like a dog; and told me, I had white hairs in my beard, ere the black ones were there. To say 'ay' and 'no' to every thing I said! 'Ay, and 'no' too was no good divinity. When the rain came to wet me once, and the wind to make me chatter; when the thunder would not peace at my bidding; there I found 'em, there I smelt 'em out. Go to, they are not men of their words: they told me I was everything, 't is a lie, I am not ague-proof. 35

RICHARD II *Act. II. Sc. II.*

Comfort 's in heaven; and we are on the earth
Where nothing lives but crosses, care, and grief. 36

Act. v. Sc. vi.

I 'll make a voyage to the Holy Land,
To wash this blood off from my guilty hand. 37

RICHARD III. *Act. III. Sc. IV.*

O momentary grace of mortal men,
Which we more hunt for than the grace of God!
Who builds his hopes in air of your fair looks,
Lives like a drunken sailor on a mast,
Ready, with every nod, to tumble down
Into the fatal bowels of the deep. 38

వ॥ వారునన్నుఁ గుక్కలాగు పొగడిరి - నాగడ్డమున నల్ల వెంట్రుకలు రాకమునుపే తెల్ల వెంట్రుకలున్నవని నాతోఁ జెప్పిరి - నేఁబలుక్క దానికెల్ల నౌనుఁగాదనుటఁగూర్చి - ఔనుంగాదుగూడ నొకనిక్క ప్పుబ్రహ్మ విద్యకాదు - ఒకసారి వానననడుమవచ్చినపుడు - చలి గాలినన్వడఁకించుతఱి - ఉఱుమునాయాజ్ఞానుసార మూరకుండని సమయమునను - వారలఁబరీక్షించినాఁడను మఱియు వారిసంగతిఁ గనిపెట్టినాఁడను - పోపో - వారికి మాటనిల్కడలేదు - నేఁ సర్వశక్తి నని వారునాతోఁ జెప్పిరది యబద్ధము - నేశీతజ్వరమునకు లొంగని వాఁడన్గాను. 35

ద్వి॥ కలదుస్వర్గమునసుఖము మనమున్న।
యిలనిడుమలుకాకిఁ కేమియు లేదు॥ 36

ద్వి॥ తఱలెదఁ దీర్ఘయాత్రకును - నేరంబు।
నెఱపునాచేతి యీ నెత్తురుఁదుడువ॥ 37

శా॥ ఔరా రాక్షసికింబ మర్త్యకృపదై వానుగ్రహంబిట్టులన్।
గోరన్నోబవము నీకటాక్షములఁ గోయ్యన్ననాతంపు సిం।
దారన్నాప్రియు నోడకంబమునఁ దానాటాడుచుం ఫూంఫ్రనన్॥
వారాసిన్జడనున్న నావికునవలెన్ బ్రాల్మాలిశోధించెడున్॥ 38

Act. V. Sc. iii.

O Thou, whose captain I account myself,
Look on my forces with a gracious eye;
Put in their hands thy bruising irons of wrath,
That they may crush down with a heavy fall
The usurping helmets of our adversaries !
Make us thy ministers of chastisement,
That we may praise Thee in the victory !
To Thee I do commend my watchful soul,
Ere I let fall the windows of mine eyes :
Sleeping and waking, O, defend me still! 39

MACBETH *Act. III. Sc. II.*

Naught's had, all's spent,
Where our desire is got without content :
'T is safer to be that which we destory
Than by destruction dwell in doubtful joy. (1)

MEASURE FOR MEASURE *Act. II. Sc. IV.*

Let me be ignorant, and in nothing good
But graciously to know I am no better. (2) 40

ద్వి॥ నీసైన్యపతిగన న్లెక్కించుకొందు।
నా సేనపైఁగరుణంజూడుమీవు।
హద్దునుమీఱియ న్యాయాక్రమణము।
పద్దునఁజేయుమా పగతుల బొమిడి।
కలనుగ్గునూచగాఁ గావింపనీడు।
నలుకనుగదనిడు మాపూకు నీవు।
దుష్టశిక్షయెడ మంత్రులఁజేయుమమ్ము।
నిష్టజయంబంది యేమునిన్బొగడ।
నాకను తెప్పల న్వాల్చకముండె।
నీకునర్పించెద నేనునాయాత్మ।
నిదురించుచుండిన న్నేనుమేల్కన్న
ఁబదపడినన్నుఁగా పాడుము దేవ॥ 39

గీ॥ మిగులఁబోదెద్దియున్ ప్రవయ మగు సకలము।
తృప్తి లేకమనదుకోర్కె నెనయుచోట।
మనముచెలిచునదిగనుండు టనయము చెలి
ఫునననిశ్చితముదమున నునుటకన్న॥ (1)

ద్వి॥ ఎఱిఁగినధానవం చెఱుఁగుటన్దప్ప।
నెఱుకమాలెందైన నేనుండనిమ్ము॥ (2) 40

Act iii. Sc. i.

Be absolute for death ; either death or life
Shall thereby be ths sweeter. Reason thus with life:—
If I do lose thee, I do lose a thing
That none but fools would keep ; a breath thou art,
Servile to all skyey influences
That dost this habitation, where thou keep'st,
Hourly inflict : merely, thou art death's fool ;
For him thou labour'st by thy flight to shun,
And yet runn'st toward him still. Thou art not noble ;
For all the accommodations that thou bear'st
Are nursed by baseness. Thou art by no means valiant;
For thou dost fear the soft and tender fork
Of a poor worm. Thy best of rest is sleep,
And that thou oft provok'st, yet grossly fear'st
Thy death, which is no more. Thou 'rt not thyself ;
For thou exist'st on many a thousand grains
That issue out of dust. Happy thou art not ;
For what thou hast not, still thou striv'st to get,
And what thou hast, forgett'st. Thou art not certain ;
For thy complexion shifts to strange affects,
After the moon. If thou art rich, thou 'rt poor ;
For, like an ass whose back with ingots bows,
Thou bear'st thy heavy riches but a journey,
And death unloads thee. Friend hast thou none ;
For thine own bowels, which do call thee sire,
The more effusion of thy proper loins,
Do curse the gout, serpigo, and the rheum,
For ending thee no sooner. Thou hast nor youth nor age

సీసమాలిక॥ నీవుండు చోవుకై నిబ్బరముగ నందు
వలనఁజూవై నను బ్రతుకయినను।
హితమగునటియింత యీవుతర్కించుము
బ్రతుకునుఁగూర్చి యీ భంగి నిన్ను।
నేనుఁబోఁగొట్టుకొ నిన వెంగళులు తప్ప
నొండు జనములు తా ముంచుకొనని।
వస్తువుందొ అఁగెద శ్వాసమునీ వెల్ల
నింగిశ క్తులకు బా నిసతనమ్ము।
నెఱవుచీయింటిని నిర్మించి యందుండి
గడియగ డెకు బాధ యిడెదవీవు।
కేవలముగ శక్తి కీవుష దూ షకుం డవు
దానివిడిచి పోఁ దివిరిమఱియు।
ఁ బరుగిడెదవు దాని ప జ్జకే గొప్పదా
నవు కావు నీవందు వివిధభోగ।
ములనుఁదుచ్ఛత చేతఁ బోషింపఁబడుఁ
గాన లేదు ధైర్యమునీకు లేశమైన।
మిగులఁ బేదపురుగు మొత్తని జమిలీనా
ల్కకుజం కెదవు నీవు కనుక నిదుర।
నీముఖ్య విశ్రాంతి నీవుదానిం గడుఁ
బ్రార్థించి పిలిచెద వైనమిగుల।
నీమరణమునకు న్వొఱచెద వయ్యాది
యింకేమి కాదు కా వీవు నీవు।
పనికిమాలినదాని వలనఁ గల్గిన పెక్కు
వేళనల్పులనీవు వెలయు కతన।

But, as it were, an after-dinner's sleep,
Dreaming on both ; for all thy blessed youth
Becomes as aged and doth beg the alms
Of palsied eld ; and when thou 'rt old and rich,
Thou 'st neither heat, affection, limb, nor beauty,
To make thy riches pleasant. What 's yet in this,
That bears the name of life ? Yet in this life
Lie hid more thousand deaths : yet death we fear,
That makes these odds all even. 41

.నీకుసౌఖ్యములేదు-.నీకుఁగల్గనిదానిఁ
.బొరయయత్నించెదు-.మఱియునీకు।
ఁ.గలదానిమఱచెదు.కావున-నిశ్చయ
.మతివీవుకావు-నీ.మనసునింత।
.రసములమాఱుఁ,జం.ద్రగతినట్టులఁ
గాన-.ధనికుడవయ్యుని.ర్ధనుఁడవీవు।
..కతమేమనంగ-బం.గారుకడ్డీలచే
.పేఁప్రవంగినగాడ్ద.విధముదోఁప।
.బరువగుసంపద.ల్పయనమైమోసెదు-
.మఱి-మరణమునీదు.భరమునెడపు।
.నెవఁడైననీకువి.హితుఁడులేఁ-డేమన-
.నీకన్నపిల్లతే.నిన్నువేగ।
ఁ.దెగటార్చుకుంటకుఁ.దెగడుచుందురు
పలు.వన్నెల,తెవులులన్-..బ్రాయమైన।
ఁ.గలుగదునీకుము.సలితనంబైననుఁ-
గాని-పగటినిద్ర.కరణిఁగలను।
ఁ.గాంచెదువానిపైఁ.గారణంబేమన
.నీ,వయసంతయున్.వృద్ధతవలె।
ఁ.జరఁగు-వెండియు-ఁబక్ష.వాతపీడితు
లగు.వృద్ధులకడబిచ్చ.మెత్తుకొనెదు।
.ముసలివిమఱిడబ్బు.పసఁగలవాఁడవై
.వైన ష్టు-నీ,సిరి.ననుభవించు।
.కొనుటకగత్యమున్-.గోర్కెయు.నవయువ
.బలము-సొగసునీకుఁ.గలుగఁబోవ।
.దున్నదేమిఁకబ్రతుకుపే.రొందుదీన।
.నైన-నితరమ్మృతులువేయి.యణఁగియుండు।

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sc. ii.*

for aught I see, they are as sick, that surfeit with too much as they that starve with nothing. It is no mean happiness, therefore, to be seated in the mean : superfluity comes sooner by white hairs, but competency lives longer. 42

Act. iv. Sc. i.

Grieve not that I am fallen to this for you;
For herein Fortune shows herself more kind
Than is her custom : it is still her use
To let the wretched man outlive his wealth
To view with hollow eye and wrinkled brow
An age of poverty; from which lingering penance
Of such misery doth she cut me off. 43

MIDSUMMER NIGHT'S DREAM *Act I. Sc. I.*

To you your father should be as a god;
One that composed your beauties; 44

OTHELLO *Act i. Sc. iii.*

To mourn a mischief that is past and gone
Is the next way to draw new mischief on.
What cannot be preserved when furture takes,
Patience her injury a mockery makes.
The robbed that smiles steals something from the thief:
He robs himself that spends a bootless grief. 45

నీ బ్రతుకునందు-మనమింక మృత్యువునకు।
వెఱతు-మది యొయీాచిక్కులు వీడఁగొట్టు॥ 41

వ॥ లేమిచేఁ బస్తుండువారివలెఁ గడుఁ గల్మిన్నెగడుపడువారు తెవ్వ్రల్గాందురేమో-కావున-మధ్యమస్థితిలోనుంటయల్పసౌఖ్యముకా-దమిత మతివేగమున ముదిమి తెచ్చుఁగాని-మితము చిరము బ్రతుకును. 42

ఉ॥ కుందకు నిన్నుఁ గూర్చిడుమఁ
గూలితి నేనని-చూపుఁ దన్నుఁదా।
నిందల వాఁటుకంకునుమ. అంతకృపాభ్యముగా నదృష్ట-
మొం। టం, మదుకున్వ లక్ష్మిచనుట
న్మ్రదిమిన్గననిచ్చు, వాఁడియు! ఫ్రుందగుదాని-
కట్టిదశఁ బొందఁగనీక దినన్నుఁ బ్రదుంచెదున్॥ 43

ద్వి॥ నీయందములనుఁ బన్నినసీదుతండ్రి!
నీయిలు వేల్పుగా నీకుండవలయు॥ 44

ద్వి॥ కడచినముప్పకై కలఁగుట క్రొత్త।
యిడుమ పైకొనుటకేం తేచేర్పు త్రోవ।
దైవము చేయునో తడితప్పకున్న।
సేవతో దానినోర్పన్ వెక్కిరించు।
గొల్లవోయినవాఁడు కొలకొలనగిన।
దుఃఖముచ్చునుండి దొంగిలున్గొంత।
పనికిమాలిన వంత పడుచున్నవాఁడు।
మొనసి తనకుఁదానె మోసంబుచెందు॥ 45

Act. ii. Sc. i.

If it were now to die,
'T were now to be most happy; for, I fear,
My soul hath her content so absolute,
That not another comfort like to this
Succeeds in unknown fate, 46

Sc. III.

How poor are they that have not paticnce!
What wound did ever heal but by degrees? 47

Act. IV. Sc. III.

Heaven me such uses send,
Not to pick bad from bad, but by bad mend! 48

PERICLES *Act. I Sc. I.*

For death remembered should be like a mirror
Who tells us life's but breath, to trust it, error. 49

Act. III. Sc. III.

We cannot but obey
The powers above us. 50

గీ॥ .ఇపుడునీవ్లెదసేనియ.దిప్పుడుకడు।
.హాయి-యేమన-నాయాత్మకలరెసెండు।
.సంతసము-దీనికింకన,జ్ఞాతభాగ్య।
.మందుసాటి,సౌఖ్యంబుతా.దనిజడిసెద॥ 46

ద్వి॥ .తానెంతజనుఁడుపే.దయగుస్తైఁ,పేదే।
.మానెనేపుండ్రుక్ర.మంబునఁదప్ప॥ 47

ద్వి॥ చెడ్డఁగన్గొనిచెడ్గ. సేయసీకు-నను।
.నడ్డముదేవుఁడా,.యఘములనుండి॥ 48

గీ॥ .అద్దమట్టు,జ్ఞప్తిఁగొనఁబడి.నట్టిమరణ।
.ముండవలసిన-దెంతయో.యుసుఅుశ్వాస।
.మాత్రమనియును-మనలోన-మఱియుదాని।
.నమ్ముకొనుటదోసమనియు.న్బలుక్కచుండు॥ 49

ద్వి॥ .మనముమన్నింపకే.మఱిపిలుపడదు।
.మనమీఁదనుండిన,.మహితశక్తులను॥ 50

THE TAMING OF THE SHREW *Act. IV. Sc. III.*

Our purses shall be proud, our garments poor :
For 't is the mind that makes the body rich ;
And as the sun breaks through the darkest clouds,
So honor peereth in the meanest habit.
What, is the jay more precious than the lark,
Because his feathers are more beautiful ? (1)

Act. v. Sc. ii.

Fie, fie ! unknit that threatening unkind brow,
And dart not scornful glances from those eyes
To wound thy lord, thy king, thy governor :
It blots thy beauty, as frosts do bite the meads,
Confounds thy fame as whirlwinds shake fair buds,
And in no sense is meet or amiable.
A woman moved is like a fountain troubled,
Muddy, ill-seeming, thick, bereft of beauty ;
And, while it is so, none so dry or thirsty
Will deign to sip, or touch one drop of it.
Thy husband is thy lord, thy life, thy keeper,
Thy head, thy sovereign ; one that cares for thee,
And for thy maintenance, commits his body
To painful labour, both by sea and land ;
To watch the night in storms, the day in cold,
Whilst thou liest warm at home, secure and safe ;
And craves no other tribute at thy hands,
But love, fair looks, and true obedience ;
Too little payment for so great a debt.
Such duty as the subject owes the prince,
Even such a woman oweth to her husband ;
And, when she 's froward, peevish, sullen, sour,
And not obedient to his honest will,

తే॥ మనము ల్లెలు, పొగరు మైనుండవలయు — బలు, పేదలై మనబట్టు
యుండునది। మనమె మేను నికివిల్వ మై కొల్వఁగాన — వెలువడఁ
దక్కువ వేషంబు మీఱి। ఘనత — సూర్యుండుచేఁ కటినుంచ్చినుండి
కన్పట్టునట్లు — జె. క్కఁ చక్కఁదనముఁ। గొను కారణమున నె. తక్కు
వపాలపిట్ట యెట్టింతకన్న నే మీఱవెఁగను॥ (1)

సీ॥ విప్పనీయకు కాళి. బెడిదపు బొమముడిన్.
హేళనదృష్టినో. నేయఁబోకు।
నీవిభు నీరాజు. నీపరిపాలకు—
నీవన్నెవాసులన్ జెఱచునద్ది।
పదపడిఁబచ్చికె. బయలు పేర్కొనుమంచు
కరఁకె — మొగ్గలసుడి. గాలిమాడ్కి।
వరుసగ యుక్తము. స్సరసమెవ్విధమున
గాదు — కోపించిన, కాంతకెలఁగి।
మలినమై వికృతమై. మఱిచిక్కనై సొంపు
తొలఁగు చెలమనకె —. మొలమినద్ది।
యట్టుండ — నెంతసి. ప్పటినో రెండిన
వారైన నిచ్చగిం. పరొక్క గుక్క।
త్రాగుటకే నియు. ద్దానిఁ జవిఁగొంట
కే నియు నొక చుక్క. యైనఁగాని।
నీ యింటి యూతఁడె. నీదు ప్రభుండు—
నీ. ప్రాణము నిన్నుఁ గాపా. డు వాఁడు।

What is she, but a foul contending rebel,
And graceless traitor to her loving lord ? —
I am ashamed, that women are so simple
To offer war, where they should kneel for peace ;
Or seek for rule, supremacy, and sway,
When they are bound to serve, love, and obey.
Why are our bodies soft, and weak, and smooth,
Unapt to toil and trouble in the world,
But that our soft conditions, and our hearts,
Should well agree with our external parts. (2) 51

.నీకుముఖ్యుండును.నీయధిపతియు నీ
.కొఱకునీరక్షనుఁ.గూర్చి మఱియు।
.దేవులాడెడువాఁడు.నీవింటవెచ్చఁగ
.నిర్భయంబుగను వెం.డియు సుఖముగ।
.నుండఁ-గడలియందు.నుర్విమీఁదన్గాలి
.వానలరాతిరిం.బవలుచలిని।
.ఁగడుఁగష్టపాఁటున.కొడలినర్పించెడు
.మఱియునునీనుండి.మక్కువయునుఁ।
.జల్లనిచూపులు.సద్విధేయతతప్ప
.నడుగఁడే ప్రతిఫల.మైనఁగాని।
.యంతగొప్పప్పన.కపెయెంతయు నొద్ది
.చెల్లింపుగడ-ప్రజ.క్షితిపతియెడ।
.ఁగోనవలసినభక్తి.పెనిమిటికిడభార్య
.కనుపర్చునది.యట్లు.గాకయాపె।
.కట్టడియై మొండి.కట్టయై మిక్కిలి
.పెడసరముగబెట్టు.బిగసియతని।
.యమలచిత్తంబున.కనుకూలపడదేని
.ఁదద్దయుంజోరిమించుతనదుమగని।
.విషయమైమిగులఁజా.పిష్టాపరాధిని
.మఱిచెడ్డకయ్యాల.మారియైదిరి।
.కానిచోనింకెద్ది.యూను-సంధికి మోఁ
క.రిలివందనముసల్పు.వలసినప్పు।
.డంగనల్స్వోరఁదొడంగుట-కటుగాక-
.భజియించుటకుఁబ్రియం.పడుటకుమఱి।

TEMPEST *Act. V. Sc. I.*

Every man shift for all the rest, and let no man take care for himself, for all is but fortune. 52

TIMON OF ATHENS *Act. I. Sc. II,*

Immortal gods, I crave no pelf
I pray for no man but myself.
Grant I may never prove so fond
To trust man on his oath or bond;
Or a harlot for her weeping;
Or a dog that seems a-sleeping;
Or a keeper with my freedom;
Or my friends, if I should need 'em. (1)

.యడఁకువఁజూపుట.కవ్వారుబద్ధు రాం
.డై్రియుండవలసిన.యవసరమున।
.సర్వాధికారంబు.జరుపనుంకించుట
.కిస్నీయినీయెంత.యెడ్డెవారొ।
.మనయొడళులేల మృదువులై.మఱియుదుర్బ।
.లంబులైపాటుపడనన.ర్హాంబులగును।
.మనమృదుస్వభావంబులు.మనములుసరి।
.పడకయున్నమనయవయ.వములతోడ॥ 51

వ॥ ప్రతిమనుష్యుఁడు పరులకొఱకు సాయపడనీ - యెవ్వఁడున్
దనకై తావిచారింపఁకుండనిమ్మీలననంతయు నదృష్టవశమే॥ 52

సీ॥ ,,అమృతులా వేల్పులా.రా నేను.దుడ్డుకై
.వేడఁబోవనునన్ను.విడిచిపరుల।
.మంచికై.దేవునిం.ప్రార్థింపమనుజుని
.వానియొట్టుంబట్టి.కానియతని।
.యొడఁబడికన్గాని-.గుడిసెవాటున్గాని
..గోలనువినికాని.కునుకునటుల।
ఁ.గనుపడుకుక్క-నుఁ.గాని-నాస్వేచ్ఛఁగా
.పాడునట్లుండు,కా.వలినిఁగాని।
.నేనుఁగోరవలెసె .నేనినామిత్రుల
.నైనఁగానినమ్మ.నంత తెలివి!

Act. IV. Sc. II.

Who would not wish to be from wealth exempt,
Since riches point to misery and contempt? (2) 53

III

All is oblique;
There's nothing level in our cursed natures,
But direct villainy. Therefore, be abhorred
All feasts, societies, and throngs of men! 54

Your greatest want is, you want much of meat.
Why should you want? Behold, the earth hath roots;
Within this mile break forth a hundred springs;
The oaks bear mast, the briers scarlet hips;
The bounteous housewife, Nature, on each bush
Lays her full mess before you. Want! why want? 55

TWELFTH NIGHT, *Act. I. Sc. V.*

Fate, show thy force: ourselves we do not owe;
What is decreed must be,— 56

THE WINTER'S TALE *Act. IV. Sc. III.*

We profess
Ourselves to be the slaves of chance, and flies
Of every wind that blows. 57

తక్కువందుమనన్ను. నెక్కాలమునఁజిక్కి
నీకమీర,నుగ్రహింపవలయు॥ (1)

ద్వి॥ ఎవఁడు,విత్తంబున. కెడఁబడఁడు-ధన!
ము,విపత్తులకునెల్ల,,మూలముగాన॥ (2) 53

ద్వి॥ అంతయువిపరీత. మైయుండుమనదు।
రంతస్వభావంబు లందెదైన।
సరిగలేదుత్తదా. ర్జన్యంబుతప్ప।
నరులపాత్తటుకావు.నన్.హేయపడుము॥ 54

క॥ మీకున్నగొప్పకోరిక।
యాఁకలికిన్దగినయంత.యాహారముగా।
మీకెందుకీకొఅఁతె-యా।
లోకింపుఁడుకలవుభూమి.లోపలదుంపల్॥ 55

ఉ॥ ఇంచుంక దవ్వులోనసెల.యేఱులనేకములుబ్బిపాఱెడున్॥
మంచిఫలంబులన్ గలిగి.మ్రాఁకులు పెక్కురకంబులొప్పుఁదా।
నెంచినతేనెఁదిండిఁబొద.రిండ్లనమర్చెడుఁబెట్టుబోఁతలఁ।
మించినయాలుగాఁబ్రకృతి.మీకుఁగొఅంతయుఁకెందుకుండెడుఁ॥

ద్వి॥ తెలుపునీశక్తివి.ధీ-యవశులము।
నెలకొనవలయుని.శ్చితమైనయది॥ 56

గీ॥ మనమువిధికిబంట్లు.మనిమనయంతట।
నొప్పుకొనుచునుండు.మెప్పుడైన।
ఁబదపడియువిసరెడు.ప్రతి,మాఱుతమునకు।
నెగిరిపోవుచుండు.నీఁగలమని॥ 57

THE RAPE OF LUCRECY.

What win I, if I gain the thing I seek ?
A dream, a breath, a froth of fleeting joy,
Who buys a minute's mirth to wail a week,
Or sells eternity to get a toy ?
For one sweet grape who will the vine destroy ?
Or what fond beggar, but to touch the crown,
Would with the sceptre straight be strucken down ? 58

SONNETS *LXVI.*

Tir'd with all these, for restful death I cry ;—
As, to behold desert a beggar born,
And needy nothing trimm'd in jollity,
And purest faith unhappily forsworn,
And gilded honour shamefully misplac'd,
And maiden virtue rudely strumpeted,
And right perfection wrongfully disgrac'd,
And strength by limping sway disabled,
And art made tongue tied by authority,
And folly (doctor–like) controlling skill,
And simple truth miscall'd simplicity,
And captive good attending captain ill : 59

త॥ ఏమి నేఁ గత్చెద నేను వెదకిన దొడఁగూడ
నొకకల యొకమాట పాటు।
సోమునుఱుంగును సుంతసేపుండు పొంగుకై
యెవ్వఁడు ప్రొద్దెల్ల వనరు।
ఁ దా మోక్షమెవఁడమ్మఁ దలఁచునుఁ బనికి
మాలిన దానికై మఱెవఁడు చెఱచు।
ఁ గామంచి చెట్టొక కాయకై మాళిఁ
దాఁకుటకే పేద తన్నఁగఁబడును॥ 58

సీ॥ తిరిపఁగాం డ్రింతయు సరకుగొనంబడ
కుండుటయుఁ గ్ సుంత యునిఱు పేద।
లలరింపఁబడకుంట యచ్చెపు నమ్మిక
న్వదలుకొనుట ముచ్చి పసిఁడి పరువు।
కడుసిగ్గువాడమఁద గనిభారియందుంట
పడుచు పెండిలిమాని వడుచుకొనుట।
తగు మేలు కీడుగఁ దెగడఁబడుట సొట్ట
యేలుబడిఁ దగవు మూలఁబడుట।
ముక్కడిదొరతనముఁ దెల్వినోర్మ్యాసి
కొనబడుటయు వెజ్జు కొం కుతనము।
నెఱుక నేరుపునులోఁ బఱచుకొంటయు నిజం
బనుట వెంగలితన మనఁబడుటయు।
మఱియు నోడిన మంచిము మ్మరభు చెడ్డ।
కొలువునంబడి నిచ్చలుం గుందుచుంట।
వీనితో నెల్ల మిక్కిలి విసిగి మిగుల
నెమ్మదిం బెట్టుచావుకై సేవగచెద॥ 59

శాంతరసః

రఘువంశే ॥ స ॥ 8. శ్లోకః ॥87॥

మరణంప్రకృతిశ్శరీరిణాం । వికృతిర్జీవితముచ్యతేబుధైః ।
క్షణమప్యవతిష్ఠతేశ్వస । న్యదిజంతుర్ననులాభవానసౌ॥ 1

శ్లో ॥ 88

అవగచ్ఛతిమూఢచేతనః । ప్రియనాశంహృదిశల్యమర్పితమ్॥
స్థిరధీస్తుతదేవమన్యతే । కుశలద్వారతయాసముద్ధృతమ్ ॥ 2

స ॥ 10. శ్లో॥ 23

అభ్యాసనిగృహీతేన । మనసాహృదయాశ్రయమ్ ।
జ్యోతిర్మయంవిచిన్వన్తి । యోగినస్త్వాంవిముక్తయే ॥ 3

శ్లో ॥ 24

అజస్యగృహ్ణతోజన్మ । నిరీహస్యహతద్విషః ।
స్వపతోజాగరూకస్య । యాథార్థ్యంవేదకస్తవ ॥ 4

స ॥ 14. శ్లో॥ 66

సాహంతపస్సూర్యనివిష్టదృష్టిః। ఊర్ధ్వంప్రసూతేశ్చరితుంయతిష్యే ।
భూయోయథామేజననాంతరేఽపి। త్వమేవభర్తానచవిప్రయోగః 5

ఓ ర్పు

గీ॥ .చావు-మై.తాలుపులకు .సాఁజంబు-దాని।
.మాఱుపనెదరెఱు కగల.వారు బ్రతుకు।
.ఒక్క-నిముసమయిననూ.ర్చ్చు.చుండెనేని।
.పొందినయది మేలీ .బూత.మునిజముగను॥ 1

గీ॥ .తెలివిమాలినవాఁడు తా.వలచుదాని।
.పో.కఁదలఁచునె దంజొచ్చు.మేకువలెను।
.అద్దియోయెఱుకగలుగు. నతఁడు మేలు।
.తెరువునం బెర్కఁబడి నట్టు.లరయుచుండు॥ 2

గీ॥ ..లెస్సయలవాటు చేతమ.ళ్ళింపఁబడిన।
..మది.మొయిఁ-డెంద మందున.మరెడు.జోతి।
.రూపయిననిన్ను.జోగులు .రోయుచుంద్రు।
.పొలుపుగానెప్పుడున్దను ..ముత్తికొఱకు॥ 3

గీ॥ .పుట్టుకయె లేక పుట్టువు.పొందువాఁడ।
.కోర్కెఁజెందక పగతుఱిన్గాల్చువాఁడ।
.మేలుకొనియుండియు నిదుర.సోలువాఁడ।
.యెవఁడునీదగునిజ ముఁదా.నెఱుఁగుచుండు॥ 4

కం॥ నేనుంగానుపుపిమ్మట।
.ఁబూనెదనోఁచుటకుఁజూపుఁ..బొద్దుననిడిసీ॥
వేనామగఁజొటకు-న।
.న్నేనాటికిఁబాయకుంట.కేపుట్టువునన్॥ 5

కుమారసంభవే స ॥ 12 శ్లో॥ 58

శాసనంపశుపతేస్సకుమారః ।
స్వీచకారశిరసావనతేన ।
సర్వ ధైవపితృభక్తిరతానా।
మేష ఏవపరమఃఖలుధర్మః॥ 6

విక్రమోర్వశీయే ॥

వేదాంతేషుయమాహు రేకపురుషం వ్యాప్యస్థితంరోదసీ।
యస్మిన్నీశ్వర ఇత్యనన్యవిషయశ్శబ్దో యథార్థాక్షరః।
అంతర్యశ్చ ముముక్షుభిర్ని యమితప్రాణాదిభిర్మృగ్యతే।
సస్థాణుస్థిరభక్తి యోగసులభోనిశ్శ్రేయసాయాస్తువః 7

అపరాధీనూనమహం।ప్రసీదరంభోరు విరమసంరంభాత్ ।
సేవ్యోజనఃప్రకుపితః।కథంనుదాసోనిరపరాధః॥ 8

సితాంశుకామంగళమాత్రభూషణా।
విచిత్రదూర్వాంకురలాంఛితాలకా।
వ్రతోపదేశోజ్ఝితగర్వవృత్తినా।
మమప్రసన్నావపుషేవదృశ్యతే॥ 9

అజ్జఉత్తంపురీకదుఅకోబివదవిసేసోమఏసంపాద
ణిఓ-తాహుత్తఅంఉఅరోధోసహీఆదు॥ 10

గీ॥ కైకొని యోఁదలవంచి ముక్కంటియాన
వేలుపుల మూఁకపేరిటి వెలఁదిమగఁడు
మిగులఁ బితురునిపై బత్తిఁ దగులువాని
కిద్దియే మేటి తమ్ముమై యొసఁగెడుఁగద॥ 6

తరువోజ॥

పలికెద రెవ్వనిఁ బ్రాఁజదువులకొనల
మిన్ను మన్ను నిండనగు నొక్కనిగఁ
గలుగకొండునకుని క్కముగ నెవ్వాని
యెడఁజెల్లుచుండెడు నేలిక బిరుదు
నెడఁదనుసుఖబిగి యించిముత్తికయి
కడఁగువారల వెదు కంబడు నెవఁడు
కలిగించుబత్తి జోగమునకుసుళువు
గాఁజిక్కనట్టి ముక్కంటి మేల్మికు 7

గీ॥ నాదెతప్పని జముగ నన్నుసైఁచి
విడువుమా చిడుముడి నంటి తొడలదాన
యేలికకునల్క వొడమిన యెడ నదెట్లు
బానిసీకుఁడు నేరము నానకుండు॥ 8

గీ॥ తెలివలువ వైదువతనంబుఁ దెలుపుతొడవు
గరికిపోఁచలనలరు ముంగురులుగలిగి
నోముకట్టునబింకము న్దొలఁగుమేనఁ
గలకఁదేరినయటు నాకుఁ గానఁబడియె॥ 9

వ॥ మిమ్ము ముందుంచుకొని యొకవింతనోము నాచే సలుపఁబడును-
గనుక-నిముసమడ్డపాటున కోర్చునది. 10

ఏసదేవదామిహఉణంరోహిణీమిహలంఛణంసక్ఖీకదుఅ
అజ్జఉత్తంప్పసాదేమి-అజ్జప్పహుదిఅజ్జఉత్తోజం
ఇత్థిఅంకామేదిజాఅఅజ్జఉత్తసమాగమప్పణఇణీ।
తాఏసహఅప్పలిబంధేణవత్తిదవ్వం॥ 11

పరస్పరవిరోధిన్యో। రేకసంశ్రయదుర్లభం।
సంగతంశ్రీసరస్వత్యో। ర్భూయాదుద్భూతయేసతాం॥ 12

శాకుంతలే ॥

యాసృష్టిస్స్రష్టురాద్యావహతివిధిహుతంయాహవిర్యాచహోత్రీ।
యేద్వేకాలంవిధత్తఃశ్రుతివిషయగుణాయాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం।
యామాహుస్సర్వభూతప్రకృతిరితియయాప్రాణినఃప్రాణవంతః।
ప్రత్యక్షాభిఃప్రపన్నస్తనుభిరవతువస్తాభిరష్టాభిరీశః॥ 13

గాహంతాంమహిషానిపానసలిలంశృంగైర్ముహుస్తాడితం।
ఛాయాబద్ధకదంబకంమృగకులంరోమంథమభ్యస్యతు॥
విస్రబ్ధంక్రియతాంవరాహతతిభిర్ముస్తాక్షతిఃపల్వలే।
విశ్రాంతింలభతామిదంచశిథిలజ్యాబంధమస్మద్ధనుః॥ 14

వ॥ ఇదిగో వేల్పుటాలు మగలజత చందురోయినులు సాకిరులుగా మీ పసావము గోరుచున్నాను- నేడు మొదలు- మీకేయువిదన్వలచిరో - యొవతెమీరాకనేచియున్నదో- దానితో మీరడ్డులేకుండవచ్చును. 11

క౦॥ ఒండొరులన్దములోఁబడ।
కుండెడు లచ్చికిని నలువయు విదకునోకచో।
కండఁగొనుటకు సరిపడని।
యొండొరుమికసాదులసిరినో మెడఁగాతన్॥ 12

సీ॥ మనెడు ప్రొద్దుల నోస ళ్లను త్రాయుదే
వర మొదటి పన్నికమగు నెదియు- నెద్ది।
కడు నేమమున వేల్పఁబడినట్టి యగిరికం
దాల్చు- నెయ్యేదియు నో వేల్చువాఁడు।
నేరెండుఁ దఱిఁ జేయు- నెది జగమున నిండి
వినుల రొద గొన మై నెలకొను।
నెల్ల బూతములకుఁ దల్లి యంచెద్దాని
బలికిరో- దేనిచేఁ బానములను।
వెలయుచుండు నుసుఱుఁ గలిగినయన్నియు।
మూఁడు నాల్గు నొండుఁ గూడునంత।
వచ్చునట్టి లెక్కఁ బత్తెచ్చమా బొందు।
లెనయు నీ సరుండు పెనుచుమిమ్ము॥ 13

ఉ॥ చెఱువులనీరుకొమ్ములనుఁ జిమ్ముచుఁబల్మఱు దున్నలీదనీ।
విఱివిగనీడలన్నెమరు వేయుచు లేఁతలుగుంపుకూడనీ।
గుఱిఁగొనితుంగదుబ్బులను గుంటలనొంటరు లేర్చిత్రవ్వనీ।
నఱుదలనెక్కుడింపఁబడి నాదగువిల్లిటు సేదఁదేఱనీ॥ 14

వల్మీకార్ధనిమగ్నమూర్తిరురసాసందష్టసర్పత్వచా ।
కంఠేజీర్ణలతాప్రతానవలయేనాత్యర్థసంపీడితః ।
అంసవ్యాపిశకుంతనీడనిచితంబిభ్రజ్జటామండలం
యత్రస్థాణురివాచలోమునిరసావభ్యర్కబింబంస్థితః॥ 15

గీ॥ ఒడలుపుట్టబలియ నెడఁద కుప్పసమున ।
నఱుతఁదీఁగెకంటె నొరపిడివడ ।
మూఁపుచెదరుజడల పుల్గుగూళ్లనెచట ।
బ్రొద్దుఁగనెడుఁదపసి మొరడటితఁడు ॥ 15

MERCY

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL. *Act. i. Sc. i*

Moderate lamentation is the right of the dead,
Excessive grief the enemy to the living. 1

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. iv. Sc. ix.*

O sovereign mistress of true melancholy,
The poisonous damp of night disponge upon me,
That life, a very rebel to my will,
May hang no longer on me: throw my heart
Against the flint and hardness of my fault,
Which, being dried with grief, will break to powder,
And finish all foul thoughts. 2

Sc. xiii.

Noblest of men, woo't die?
Hast thou no care of me? Shall I abide
In this dull world, which in thy absence is
No better than a sty? — O! see, my women,
The crown o' the earth doth melt.—My lord! —
O, withered is the garland of the war,
The soldier's pole is fallen: young boys and girls
Are level now with men; the odds is gone,
And there is nothing left remarkable
Beneath the visiting moon. 3

కరుణరసము

ద్వి॥ మితమగుదుఃఖమ్ము మృతులకు సొమ్ము।
బ్రతుకువారల కతి పరితాప మొదిరి॥ 1

గీ॥ నిక్కమగు దుఃఖమేలురా నిరో-పిడువుము।
చెల్లరే నాపయి న్రేయి చేఁదు చెమ్మ!
ఇంకనాయిచ్చకు నిజమా నెదిరియైన।
యుసురు నామీఁద వ్రేలక యుండుఁగాన॥ 2

సీ. మనుజులలోనెల్ల ఘనుఁడ-యీలైదవ-నే
సైఁతు నాయీ మొద్దు జగములోన।
నదిపందులగుడిసె కన్న మేల్కాదనీ
వుండమిచేత-న వ్యాకనుఁడదె।
నాచెలికత్తెలా రా-చెల్లిపోయెడుఁ
బుడమి తేఁ-డో నావిభుండ-యకట।
తగవుగెలుపుపూవు దండవాడెన్-గూలె
బంట్లజెండా - చిన్న వాండ్రుమఱియు!
బడుచులీడై రిపుడు మగవాండ్రతోడ।
దారతమ్యంబు తొలఁగె-నెంతయుఁ దలంప।
నీప్రపంచమునందునె వ్యాదియునైన।
విడువఁబడలేదు వెండియుం బేర్వడినది॥ 3

AS YOU LIKE IT *Act. i. Sc. ii.*

You know, my father hath no child but I, nor none is like to have; and, truly, when he dies, thou shalt be his heir: for what he hath taken away from thy father perforce, I will render thee again in affection: by mine honour I will; and when I break that oath, let me turn monster. Therefore, my sweet Rose, my dear Rose, be merry. 4

The little strength that I have, I would it were with you. 5

My father loved sir Rowland as his soul,
And all the world was of my father's mind:
Had I before known this young man his son,
I should have given him tears unto entreaties,
Ere he should thus have ventured. 6

Wear this for me; one out of suits with fortune,
That could give more, but that her hand lacks means. 7

Act. ii Sc. vii

Thou seest, we are not all alone unhappy:
This wide and universal theatre
Presents more woeful pageants than the scene
Wherein we play in 8

వ॥ నీవెఱుంగుదువు నాకుఁదప్ప నాతండ్రికి మఱిపిల్లలే-రింకఁగలుగఁ
బోదు-మఱియు నిక్కముగ నతఁడువోయినపుడు నీవువానికి దా
యాదురాల-వేమన-వాఁడు నీతండ్రినుండియేదిబలిమిన్లాగుకొనెనో
యదినీకుఁదిరిగి ప్రియమున నేనప్పగించెదను - నా,యానసుమ్మీ -
నేనీమాటఁదప్పినయెడనే ,రక్కసిన్గానిమ్ము - కావున నాతల్లి నా
తల్లీ ,యుల్లాసముగానుండుము॥ 4

వ॥ నాకున్న కొంచెముబలముకూడ నీతోనుండఁగోరెదను ॥ 5

చ। .తనప్రాణంబటువీనితండ్రి నెపుడు.న్గాఁగాంచునాయయ్య-వా।
.రిని్బ్రేమింతొ్రికలాంగులోకులు-మఱా.వృ.ద్ధాత్మజుండీతఁడం।
.చునెఱుంగన్గలదాన నేని-మును-,ప.శుప్రిల్వే.డుకోల్మాఱుకా।
.ర్చనొకోయీతని్బ్రోలసాహసమొన.ర్పంబోకముఁదీతఁడుఁ॥ 6

గీ॥ .ఈవుదీనిదాల్చు.మీ.,నన్నుఁగూరిచి।
.నేనుమిగులభాగ్య.హీనురాల।
.నింతకన్నననధిక.మేనిడెదనుఁగాని।
.చిక్కలేదునాదు.చెయికిపీలు॥ 7

గీ॥ .కనుచునుంటివాక్క.మనసుమాత్రమెదుఃఖ।
.తులముకాము-మూఫు.నెడఁద,భువన।
.రంగమిద్దిమనము.,రాజిలు తెరకన్న।
.బెక్కుశోకపూర్ణ.వేషములను॥ ౮

Act. v. Sc. ii

O, how bitter a thing it is to look into happiness through another man's eyes ! 9

COMEDY OF ERRORS *Act. iii Sc. ii*

Alas, poor women, make us but believe,
Being compact of credit, that you love us ;
Though others have the arm, show us the sleeve ;
We in your motion turn and you may move us. 10

CYMBELINE *Act. i Sc. iii*

Imo. Than waved his handkerchief ?
Pis. And kissed it, madam.
Imo. Senseless linen, happier therein than I ! —
And that was all ? 10

I would have broke mine eye-strings, cracked them, but
To look upon him, till the diminution
Of space had pointed him sharp as my needle ;
Nay, followed him, till he had melted from
The smallness of a gnat to air; and then
Have turned mine eye, and wept, 11

వ॥ అయ్యో, పైవానిచూపులనుండిసుఖపడఁజూచుచుంటికష్టము॥ 9

గీ॥ .నీచ, యువతులార-.నిండునమ్మకమున ।
.మేముతగిలియుంట.మిమ్ము, విశ్వ ।
.సించునట్లుమమ్ముఁ.జేయుచుందురుమీర।
.లోరులుమీకరంబు.లొందియున్న ।
ఁ.జూపుఁడకటమాకుఁ.జొక్కాయిచేతిని।
.మీభ్రమంబుఁబట్టి.మేముతిరుగు ।
.లాడుచుందుమెప్పు.డట్టిట్టు-మఱిమము ।
.సీరుత్రిప్పవచ్చు.నిచ్చకోలఁది 10

ద్వి॥ .తరువాత, నార్చె నే.తనచేరుమాలు ।
.మఱిముద్దుఁగొనియెన.మ్మాదాని-ఁదెల్పి ।
.లేని, వల్వందులో., లెస్సనాకంటె।
.నాను-వెండియుఁదెల్పు.మదియంతయేన॥ 10

గీ॥ .దూరమునసూది మొనయంత.తోఁచువలకు ।
.,నణువుకంటెనుఁదగ్గి, మా.యమగు, దనుకి ।
.నరములు తెగునంతకునుఁగ.న్గవనువిప్పి ।
.వానిఁగనుఁగొనిపిదపనే.వ, గచియుందు ॥ 11

Sc. vi.

A father cruel, and a step-dame false;
A foolish suitor to a wedded lady,
That hath her husband banished :— O, that husband!
My supreme crown of grief! and those repeated
Vexations of it! Had I been thief-stolen,
As my two brothers, happy! but most miserable
Is the desire that's glorious: blessed be those,
How mean soe'er, that have their honest wills,
Which seasons comfort, — 12

Act. iii Sc. iv.

False to his bed! what is it to be false?
To lie in watch there, and to think on him?
To weep 'twixt clock and clock? if sleep charge nature,
To break it with a fearful dream of him,
And cry myself awake? that's false to's bed, is it? 13

సీ॥ దయలేనితండ్రి మఱియు మోసకత్తెయౌ
సవతితల్లియు స్వదేశంబునుండి
నెట్టింపఁబడిన పెన్మిటిఁగల మగనాలిఁ
బడయఁగోరిన వెఱ్ఱివాఁడొకండు
అక్కటా యామగఁ డొదలనావంత -
కందుచేఁబొరిఁబొరిం బొందునొగులు
నాతోడఁబుట్లుచందాన నేఁగూడదొం
గిలఁబడు నెడఁబాయి చెలఁగుఁగాని
[illegible]న్నఁదగు కోర్కె మిక్కిలి యిడుమలఁబడు
నెంతకొం చెప్పువారైన నెవరిమంచి
కోరికల నడుసులు వేడ్కఁ గొల్పుచుండు
నట్టివారలెల్ల [illegible]ఁడు బెంపారుచుండు॥ 12

తే॥ అతనిశయ్యాకబద్ధమాట యసత్య
ముగనుండుటను నేమి మొనసి యచ్చోట
నెలికిలఁబడుకొని వేచుట మఱియుఁ
జెలఁగి యాతనిఁ గూర్చి చింతించుచుంట
ప్రతిఘటికకు బెంగ వడియేడ్చుచుంట -
యఖిలేంద్రియంబుల నస్వాధీనపఱ్చ
కొంతుకునిద్దుర వాని కొఱకుఁ జెడ్డకలఁ
గని లేచుట తనిప్రక్కకుఁదప్పటిదియు॥ 13

Poor I am stale, a garment out of fashion ; 14

Act. iv. Sc. ii.

Song.

Fear no more the heat o' the sun,
  Nor the furious winter's rages ;
Thou thy worldly task hast done,
  Home art gone, and ta'en thy wages :
Golden lads and girls all must,
As chimney-sweepers come to dust.
Fear no more the frown o' the great,
  Thou art past the tyrant's stroke ;
Care no more to clothe and eat ;
  To thee the reed is as the oak :
The sceptre, learning, physic, must
All follow this, and come to dust.
  Fear no more the lightning-flash,
  Nor the all-dreaded thunder-stone ;
Fear not slander, censure rash ;
  Thou hast finished joy and moan :
All lovers young, all lovers must
Consign to thee, and come to dust.
  No exorciser harm thee !
Nor no witchcraft charm thee !
  Ghost unlaid forbear thee !
  Nothing ill come near thee !
Quiet consummation have ;
  And renowned be thy grave ! 15

ద్వి॥ కడుఁ బ్రాఁతగా వాడు కన్దప్పినట్టి ।
యుడుపునై నేనయ్యయో యుంటినిపుడు 14

పాట—వరాళి—మిశ్రగతి.

సీసమాలిక॥ వెఱవకుమీఁక నెండ వేఁడికైనను–ఁజలి
తఱి బెట్టిదపుటల్క దాడికైన ।
నీపనినిహామందు నెఱవేర్చుకొంటివి –
నీతాపుఁగంటివి – నీకునప్పు ।
దీఱె – నూఱ్చెడివాండ్రడ తెఱఁగునబంగారు
వంటిపిల్లలు బుగ్గి నంటవలయు ।
భయపడకెక్కువ వారి బొమముడికి –
ఁ గాని యేలికపోటుఁ గడచితీవు ।
కుడుచుటకున్నట్లు కొనుటకుఁదలఁపకు –
కొంచెమున్గొప్పనీకున్నరియగు ।
ఁ బ్రభుతయువిద్దెయు వైద్యుండు మొదలుగ
భూమియందన్నియుఁ బొలయవలయు ।
మిఱుమిట్లుగొలిపెడు మెఱుపులకడలకు –
జడుపుచెందకుమల పిడుగునకును ।
గొండెమునకుజంకి కుండుమన్యాయంపు
తీరుపునకునీకు దిగులువలదు ।
నగవునేడుపునీవు ముగియించుకొంటివి –
మానవనయ తులు నీ కడఁగియడఁగి ।
పోవుదురెల్లరు – భూతవైద్యుఁడునిన్నుఁ
జేరలేఁ – డెంతయుఁ జెఱుపునేఁత ।
నిన్నుఁదగులదు – పీడని జెందఁబోవ ।
దెట్టిబాధయు నిన్నిఁకఁ ముట్టఁబోదు । 15

HAMLET *Act. I. Sc. II.*

Seems, madam! nay, it is; I know not 'seems'.
'T is not alone my inky cloak, good mother,
Nor customary suits of solemn black,
Nor windy suspiration of forced breath,
No, nor the fruitful river in the eye,
Nor the dejected haviour of the visage,
Together with all forms, modes, shows of grief,
That can denote me truly: these, indeed, seem,
For they are actions that a man might play:
But I have that within, which passeth show;
These but the trappings and the suits of woe. 16

Sc. III.

The chariest maid is prodigal enough,
If she unmask her beauty to the moon;
Virtue itself 'scapes not calumnious strokes;
The canker galls the infants of the spring
Too oft before their buttons be disclosed:
And in the morn and liquid dew of youth
Contagious blastments are most imminent.
Be wary then; best safety lies in fear:
Youth to itself rebels, though none else near. 17

.హాయిగాఁ,బరిపూర్ణత.నందుమీవు.
.నీసమాధియుఁజేరంది. నెగడుఁగాత॥ 15

సీ॥ .కన్నట్టునమ్మ-ని.క్క-ముగనదున్నది-
.కన్నట్టుచే నెఱుం.గఁజూమ-కేవ।
.లమ్మనాకప్పన.ల్లనిదుప్పటియె కాదు-
.,జనని-యాచారాను.సార,సూత।
.కశ్యామ వేషము. కాదు-నిర్బంధము
.గావచ్చునిట్టూర్పు-. కాదు-కాదు।
.కంటఁబొర్లెడు నేఱు. కాదు-నన్నత్యము
.గాఁదెల్పఁజాలుశో.కమ్ముగుఱుతు।
.లన్నిఁటితోఁగూడ,.నాస్యంబునం,డిందు
.,కళ కాది వెల్లయు.స్థాపించు।
.నిజముగ-ఁగతమేమ.నిన-నవిమానవు।
ఁడగపఱచఁగలిగిన.,యభినయములు।
గాని-నాకులోనఁగలది,నటనమూడ్చు-।
.బొత్తిగానుదుఃఖ.పుటు,డుపులివి॥ 16

సీ॥ .శడు,జాగరూకతఁ.గలకన్నె తనదగు
.సొగసుచంద్రునికై నఁజూపె నేని।
.మిగుల,మాఁబఱదిండి.యగు-సుగుణముతన●
.తనపవాదహతులఁ.దప్ప లేదు।
.పురుగుబల్గుఱుచుగఁ.గొఱికెడు,నామని
.మొలకల మొగ్గలు.విడకముందు।

Give thy thoughts no tongue,
Nor any unproportioned thought his act.
Be thou familiar, but by no means vulgar;
The friends thou hast, and their adoption tried,
Grapple them to thy soul with hoops of steel ;
But do not dull thy palm with entertainment
Of each new-hatched, unfledged comrade. Beware
Of entrance to a quarrel : but, being in,
Bear 't that the opposed may beware of thee.
Give every man thine ear, but few thy voice ;
Take each man's censure, but reserve thy judgment.
Costly thy habit as thy purse can buy,
But not expressed in fancy ; rich, not gaudy :
For the apparel oft proclaims the man;
Neither a borrower, nor a lender be ;
For loan oft loses both itself and friend.
And borrowing dulls the edge of husbandry.
This above all, — to thine ownself be true;
Thou canst not then be false to any man. 18

ఁ..దలిరుఁ బ్రొద్దున..నాఁగ..నెల జవ్వనపుబిగిఁ
.దగునంటు తెవులులు.దగ్గఱఁబడు।
ఁ.గావున న్మేలుకొనియుండు.మీవు-గొప్ప।
.సేమముం డెడు ఙ్కంకునఁ.జెలఁగితిరుగు।
.పాటుఁదనకుఁదానే లేఁత.వయసొనర్చు।
.కొనెడు నెవ్వరైన.దరినెల.కొనకపోని॥ 17

ద్వి॥ .నీనాల్క-కిడఁబోకు.నీతలంపులను।
ఁ.గాని.యోజనబట్టి.కార్యంబుఁగొనకు।
.చనువందు-కాని-.నై.చ్యంబుఁజూపకుమ।
..యనుఁగుమిత్రులనునీ.యాత్మలోదాఁచు।
క్రొత్తగాఁగలసిన.కొంచెపువాండ్ర।
.పొత్తూనివిందులు.పొనరించఁబోకు।
.కయ్యంబునకుముందె.కాలుదువ్వకుము।
..చయ్యనసీకెగ్గు.సలిపినవాని।
ఁ..జెనకిపోనీకనీ.చేవఁజూపించి।
.చనుము-వెండియు-నీవు.జనములయొద్ద।
ఁ.దఱచునీచెవియొగ్గి.తఱలుము-కాని।
.యరుదుగమాట్లాడు .మందటి.మ్రోల।
.నొరులయభిప్రాయ.మొగిని-గ్రహించు।
.సరిగనీదానినిఁ.జాటుగనుంచు।
.మున్న సొమ్మునుఁబట్టి .యుడుపునుఁదాల్చు।
.వన్నెతోనుండు-దం.భముతగదేల।

Act. iv Sc. iv.

What is a man,
If his chief good, and market of his time,
Be but to sleep, and feed? a beast, no more.
Sure, He, that made us with such large discourse,
Looking before and after, gave us not
That capability and godlike reason
To fust in us unused. Now, whether it be
Bestial oblivion, or some craven scruple
Of thinking too precisely on the event, —
A thought which, quartered, hath but one part wisdom,
And ever three parts coward, — I do not know
Why yet I live to say, 'This thing 's to do;
Sith I have cause, and will, and strength, and means,
To do 't. 19

.ననఁగ-బై వేషమే .యంతయునెల్ల।
.జనులకులోఁగల.శక్తిఁగన్బర్చ
.నొరులకుబదులీకు. మొరులచేఁగొనకు!
.తలఁచునీవిడునప్పు.దానిఁగైకొన్న।
.సంగడితోఁదవ్వ.చనుచుండెదు-బదు।
.లుంగొంటపొదపునూ.ద్చుంగాన-నీవు।
.విమలచిత్తుఁడనైన.వేమేలపల్కు-।
.లుమఱియన్యులకుఁగీ.డున్నల్ప లేవు॥ 18

సీసమాలిక॥ ..మనుజుఁడనఁగఁనేమి-.మఱివానిముఖ్యకా
.ర్యంబు-నాతనిదగు.బ్రతుకువిలువ।
.కునుకుటకుఁదినుట.కున్మాత్రమే-విని
.యోగపడినయెడ-.నొకపసరము!
.గానిమఱేదియుఁ.గాదునిశ్చయముగ-
.మనలఁగాలజ్ఞాన.మునసృజించు।
.నట్టిదేవుఁడుమన.కాశక్తియుందివ్య.
.బుద్ధియుఁబనిలేక.బూజునట్టి।
.పోవుటకిడలేదు.బొత్తిగ-నిప్పుడు
.కడుఁజెడుమఱి-పది.గాక-మఱియు।
.సరిగనావిషయము.గుఱిచియేదొయొక
.పిఱికిసందేహముం.బెట్టుకొనుట।
.గాని-యెద్దియైనంబంప.కంబువడిన।
.తలఁపువంతు తెలివి-.పంద.తనముమూఁతు।
.పాళ్ళుఁగలిగెదు-నేనేల.బ్రతికినాఁడ।

JULIUS CAESAR *Act. i. Sc. iii.*

woe the while! our fathers' minds are dead,
And we are governed with our mothers' spirits;
Our yoke and sufferance show us womanish. 20

Act. ii. Sc. ii.

What can bc avoided
Whose end is purposed by the mighty gods? 21

Sc. iii.

My heart laments that virtue cannot live
Out of the teeth of emulation. 22

Act. iii. Sc. ii.

Friends, Romans, countrymen, lend me your ears; 23
I come to bury Cæsar, not to praise him.
The evil that men do lives after them;
The good is oft interred with their bones;
So let it be with Cæsar. The noble Brutus
Hath told you, Cæsar was ambitious:
If it were so, it was a grievous fault;
And grievously hath Cæsar answered it,
Here, under leave of Brutus and the rest, —
For Brutus is an honourable man,
So are they all, all honourable men,—
Come I to speak in Cæsar's funeral.

.జెప్పుటకునింకనీపని.చేయవలసి।
.యున్నదనియిచ్చకతములా.వుండనెరవు॥ 19

గీ॥ .అక్కటాయెంతదుష్కాల.మయ్యెనిపుడు।
.మడిసెఁగామనతండ్రుల.మానసములు।
.మనముమనయమ్మల.మదులఁ.బెనుపఁబడుచు।
.దాసులమగుటమనయాఁడు.తనముఁజూపు॥ 20

ద్వి॥ .బలవంతులైన దే.వతలవిధింప।
ఁ.బడినట్టి.గతినిఁద.ప్పఁదరముకాదు॥ 21

ద్వి॥ .నామదిపోక్కెడు.న్దా-మంచి-యోత్వ।
లేమి.బారిన్మన.లేదనియెపుడు॥ 22

సీ॥ .ఘనమిత్రులార-రో.మసులార-యోస్వదే
.శీయులారా-కటా.క్షించివినుఁడి।
.యేసీజరుంబూడ్వ..నేగుదెంచితి-ఁగాని-
.యిటనాతనింబొగ.డుటకుఁగాదు।
.చెలఁగునుమనుజుల.చెడ్డయవ్వారివె
.న్కను-మంచివారితో.డ నశించు।

He was my friend, faithful and just to me:
But *B*rutus says, he was ambitious ;
And *B*rutus is an honourable man.
He hath brought many captives home to Rome,
Whose ransoms did the general coffers fill ;
Did this in Cæsar seem ambitious ?
When that the poor have cried, Cæsar hath wept;
Ambition should be made of sterner stuff :
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And Brutus is an honourable man.
You all did see, that on the Lupercal
I thrice presented him a kingly crown
Which he did thrice refuse : was this ambition ?
Yet Brutus says, he was ambitious ;
And, sure, he is an honourable man.
I speak not to disprove what Brutus spoke,
But here I am to speak what I do know.
You all did love him once, — not without cause :
What cause with holds you then to mourn for him ?
O judgment, thou art fled to brutish beasts,
And men have lost their reason ! — Bear with me ;
My heart is in the coffin there with Cæsar,
And I must pause till it come back to me. 23

.నటులసీజరునకు.నగుఁగాక-మీతోడ
.ఘనులైన బ్రూటసు.గారుసీజ ।
.రాసపోతని చెప్పినా-.రట్టులైన ।
.వానియందదిగొప్పత.ప్పను-వాఁడు।
.తనదు నేరమునకు మాఱుఁ.దగినయట్టు।
.అందఱికిఁ దెల్లముగనిప్పు.డనుభవించె॥

కం॥ ఆరయఁగా-బ్రూటసుదొర ।
.గాతుక్-మీ రెల్ల-ఘనులు.గావున-నిచటన్ ।
దా రాజ్ఞనిడగ-సీజరు ।
ఁ.గూరిచిమాటాడ నెట్టు.కొంటి-న్వినుఁడీ॥

గీ॥ .అతఁడునాకుమిగుల.హితుఁడు-నాయెడలవి ।
.శ్వాసయుతుఁడున్యాయ.వర్తనుండు ।
.కాని-బ్రూటసయ్య.గారతఁడాసపో ।
.తనిరి-ఘనులుబ్రూటసయ్యగారు॥

ద్వి॥ అందఱుజనముల.నతఁడుగోమునకు
.,బందాలుగాఁ దేఁగ.వారి,యప్పనము ।
.లందఱునిటువంతు.లందిరి-సీజ
.రందిది పేరాస.యనఁదగు నేమొ ॥

కం॥ పేదలు నేడ్చిన నేడ్చెఁగ ।
.దాతయతోఁగరఁగిసీజ-రాసకఠినమా ।
ఁగాదె-యతఁడాసపోతని ।
.వాదించినబ్రూటసయ్య.వారుఘనులుగా॥

First citizen.	Methinks, there is much reason in his sayings.
Sec. cit.	If thou consider rightly of the matter, Caesar has had great wrong.
Third cit.	That has he, masters? I fear, there will a worse come in his place.
Fourth cit.	Marked ye his words? He would not take the crown: Therefore 't is certain he was not ambitious.

గీ॥ .మీారుకనులఁజూచి.నారుగా-నాటియు।
.త్సవమునందుమూఁడు.సార్లుసీజ।
.రునకురాజ.మకుట.మును నేనిడఁగవద్దు।
.పొమ్మనె-నిదియూన.పోతుతనమె॥

గీ॥ .కాని-బూ్రిటసయ్యా.గారతఁడాసపో।
.తనిరి-ఘనులుని-శ్చ.యముగవారు।
.బూ్రిటసయ్యగారి.మాటలకెదురుప।
.ల్కు-టకుఁగా-దెటింగి.నటునోడవెద॥

చ॥ .ఘనదయతోడఁజూచితిరి.గాయతనిన్మనుమీా-రకారణం।
.బునటుకాదుగా-యిపుడు.పొందరుజాలినదేమిహేతువో।
.చనితివెన్యాయమూపసుల.,చక్క-టి-కౌర-వివేకమూఁడెఁగా।
.జనులకు-ఁగొంచెముండుఁడు-సి.జారుశవంబుననంటెనాదునె।
.మ్మన-మదిమల్లిరాఁగలుగు.,మట్టును నేమఱియూఁగఁగావలెక్॥
(పౌరులలో మొదటివాఁడు)

సీసమాలిక॥
.వీనిపల్కు-లనువి.వేకమెంతయుఁగల
.దనినాకుఁదోఁచెడు (రెం) .నైనసీవు।
.సరిగనీసంగతిఁ.బరిశీలనముఁజేయు
.నెడసీజరునకెంతో.యొగ్గుకలదు।
(మూ).అదివానికున్నటో.యయ్యలారా-వాని
.కంటెదుర్మార్గుఁడు.నతనిస్థాన।
.మందువచ్చునసిభ.యంపడెదను - (నా) వాని
పల్కు-లనరయుఁడీ.వాఁడుమకుట।

First cit. If it be found so, some will dear abide it.

Sec cit. Poor soul, his eyes are red as fire with weeping.

Third cit. There 's not a nobler man in Rome than Antony.

Fourth cit. Now mark him ; he begins to speak.

Ant. But yesterday the word of Caesar might
Have stood against the word : now lies he there,

And none so poor to do him reverence.
O masters, if I were disposed to stir
Your hearts and minds to mutiny and rage,
I should do Brutus wrong, and Cassius wrong,
Who, you all know, are honourable men.
I will not do them wrong; I rather choose
To wrong the dead, to wrong myself, and you,
Than I will wrong such honourable men.
But here 's a parchment, with the seal of Caesar:—
I found it in his closet,— 't is his will.
Let but the commons hear this testament,—
Which, pardon me, I do not mean to read,—
And they would go and kiss dead Caesar's wounds,
And dip their napkins in his sacred blood ;
Yea, beg a hair of him for memory,
And, dying, mention it within their wills,
Bequeathing it, as a rich legacy,
Unto their issue.

.మున్వద్దని యెనిజ.ముగఁగానవాఁడాస
.పోతుకా (మొ) ఁడల్లైన.బుద్ధికల్గి।
..పొగలి.ప్రాయశ్చిత్త.ముంగొంద్రుకొందఱు
(౨౦) .కటాకటాయూతని.కన్న.దోయి।
.యేడుపుచేతనెం.తేయగ్గివలెనెఱ్ఱ
.వ[illegible] (మూ) నెవ్వఁడుగ్రోము.పట్టణముల।
.ఘనుఁడు లేఁడాంటనీ.కంటెఁ (నా) జూడుమువాని-
ఁబలుకమొదల్వెట్టె.వాఁడుతిరిగి।
(౨౧) సీ॥ .చిన్న నేకదసీజ.రన్న మాటకుసీజ
.గమునందు నెను రెటఁ.గానరాదు।
.నేఁడ దెపడియున్న.వాఁడయ్యె యొకఁడుఁ
.దుష్కృవు వానికిఁ.దుష్కృ వగుచు।
.నయ్యెలా రామిమ్ము.నలిగించిపగఁదీర్చి
.కొనరేఁపుటకుఁబూను.కొంటినేని।
ఁ..గిన్కతో ప్రూటను.కేసనుగా ర్లనుఁ
.గీడుచేసినయట్టి.వాఁడనగుదు।
.వారుఘనులనిమీకెల్ల.స్పష్టముకఁ।
.వాతికే నెగ్గు నేఁతను.బదులుఃృతుని।
.కైననా కైనమీ కైన.నా చరింప।
ఁ.గరముమేలని తలఁచెదఁ.గాంచుడిప్పుడు॥

కవిరాజవిరాజితము.

.ఇదిశొంక.శాసనపత్రిక-సీజరుఁ.డిందుపయిందన.ముద్రయిడెన్।
.గుదురుగనాతనిలోఁగదిలోఁగను.గొంటిని-దన్మృతిశాసనమి।
.య్యది-చదువంబని లేదిపుడందఱు.నందుకుపైఁ జూఁడు-చయ్యనమీ
రిదివిని [illegible]యుసీజరుగాయము.లెల్లరునెంతయుముద్దిడరే।

Fourth Cittizen. We 'll hear the will : read it, Mark Antony.

All. The will, the will ! we will hear Cresar's will.
Ant. Have patience, gentle friends, I must not read it;

It is not meet you know how Caesar loved you.
You are not wood, you are not stones, but men ;
And, being men, hearing the will of Caesar,
It will inflame you, it will make you mad.
"T is good you know not that you are his heirs ;
For if you should, O, what would come of it !

Fourth cit. Read the will ! we 'll hear it, Antony ;
You shall read us the will,— Caesar's will.

Ant. Will you be patient ? will you stay a while ?
I have o'ershot myself to tell you of it.
I fear, I wrong the honourable men
Whose daggers have stabbed Caesar ; I do fear it.

గీ॥ మఱియు నీజరు నెత్తుటం జిఱురుమాళ్లు ।
ముంచరే-వాని కేశముల్ ద్రెంచిజ్ఞాప ।
కమున నుంచాం చుకొనరే-నీ క్క-మ్ము గందర ।
తరము మీారవ్విసొత్తుగం దలంచుకొనరె॥
(నా) యాస్మృతి శాసనం జే మెల్లవిందుము
చదువుమా యాంతసీ (అం) శాసనంబు ।
శాసనమేమి పీ జరుస్మృతి శాసన ॥
ద్వి॥ తాళుండీజాలితోం దగుహింతుటార ।
వైశమదిచదువ వాటముకాదు ॥
(అం) మ॥ అకటా మీాపయి నెంతజాలిపడెనో యానీజరుండిపుచే ।
ప్పక నేనుంట యొనుంచి-వట్టి మొరడు ల్ప్రాపాణముల్గారు మీా ।
రింకసన్మానవులౌట నీజరుండు మీా కేర్పాటుగానిచ్చ్ప ।
త్రికవిన్నంత నెబిట్టుపుండిపడి వె ట్టింబొంద కే-వానియా ।
సికి మీా రెల్లరు వంతు దారులని నేం దెల్పంగ నేమానొకో॥

మాలింతు (నా) మాంటనీ యది చదువుమ ॥
యాంతసీపయియుంచు నదితప్పకీవది యానీజరుంచిన శాసనంబు ॥
(అం) కం॥ తాళెదరా-యాంగెదరా ।
యేలా చెప్పితిని మీాకు నేనిప్పుడు-బల్ ।
వాలుల పీజరుం ద్రుగుమ్మం ద ।
తూళురకొనరిచితి నేర మంచు జడీసెదన్ ॥

Fourth Cit. They were traitors :— honourable men!
All. The will! the testament!
Sec cit. They were villains, murderers: The will! read the will!
Ant. You will compel me, then, to read the will?
Then make a ring about the corpse of Caesar,
And let me show you him that made the will.
Shall I descend? and will you give me leave?
All. Come down.
Sec Cit. Descend.
Third Cit. You shall have leave. (He comes down)
Fourth Cit. A ring; stand round.
First Cit. Stand from the hearse, stand from the body.
See. Cit. Room for Antony,— most noble Antony.
Ant. Nay, press not so upon me; stand far off.
Citizens Stand back! room! bear back!
Ant. If you have tears, prepare to shed them now.
You all do know this mantle: I remember
The first time ever Caesar put it on:
'T was on a summer's evening, in his tent,
That day he overcame the Nervii;
Look, in this place ran Cassius' dagger through:
See, what a rent the envious Casca made;
Through this, the well belove'd Brutus stabbed;

(నా) .వారై రిదొర్శిహులు- .గౌరవపాత్రులు(అందఱు)

.శాసనంబొప్పుతి .శాసనంబు ।

(రెం) .వారెల్ల రుంగడు, .వంచకుల్ ,ఘాతకుల్

.శాసనముచదువు .శాసనంబు ।

(ఆం) గీ॥ .మరణశాసనముఁ దెలియం .బఱచబల్కి ।

.పెట్టుదరయైన నీజరుచు.ట్టురండు ।

.పత్రికంజేయువానిఁ గ.స్పర్చనిండు ।

.దిగుదునా- మీాసెలవయిన.దికదనాకు ॥

(అందఱు) .రమ్ము క్రిందికి (రె) దిగు (మూ) .సమ్మతినందితి

(నా) .కడియముగానిలఁ.బడుఁడు- చుట్టు ।.నుఱుఁడుపీనుఁగు

.బంగికి దప్పుగ- నిలువుఁడు శవమున. కెడముగాఁగ।

(రెం) .చోటొంగానికి- ఁగను.నేటియాంటని (ఆం) సరే-

.పడఁబోసుఁడుట్లు నా.పై - నెపముగ ।

.నిలిచియుఁడుఁడుమీారు (అంద.ఱు) .తొలఁగుఁడీ వెన్కకు-

.స్థలమూకావలయునుఁ .జనుఁడనలికి ।

సీ॥ (అ) .కన్నిరుమీాకిప్పు .కలిగినపంచుఁడీ-

.యీముద్దుటుంగి మీా. రెఱిఁగిసదియొ।

.తొలిసారియిద్దానిఁ.దాకినునీజరుం

.డ త్తఱిజ్ఞాపకే.మయ్యెనాకు।

.. నెర్వ్యాయుద్ధములోన. నెగ్గిగుణారంబు

.నందువేసఁగి.సంజ. యప్పుడుదీని।

ఁ..గై తోసికొనియో- స.క్రటుచూడుఁడేచోట

.నెట్లుకేసనుశత్రి. యేగిసదినో।

.కదనుఁదాకొన్కుఁజెంతటి. గాయమిచటి।

And, as he plucked his curse'd steel away
Mark how the blood of Cæsar followed it,
As rushing out of doors, to be resolved
If Brutus so unkindly knocked, or no;
For Brutus, as you know, was Cæsar's angel :
Judge, O you gods, how dearly Cæsar loved him !
This was the most unkindest cut of all ;
For when the noble Cæsar saw him stab,
Ingratitude, more strong than traitors' arms,
Quite vanquished him : then burst his mighty heart ;
And, in his mantle muffling up his face,
Even at the base of pompey's statue,
Which all the while ran blood, great Cæsar fell,
O, what a fall was there, my countrymen !
Then I, and you, and all of us fell down,
Whilst bloody treason flourished over us.—
O, now you weep ; and I perceive, you feel
The dint of pity : these are gracious drops.
Kind souls, what, weep you, when you but behold
Our Cæsar's vesture wounded ? Look you here.
Here is himself, marred, as you see, with traitors.

ఁ. జేసెనో - . కాంచుఁ జీతన్ను . నీజరుండు ।
. బిట్టునమ్మిన బ్రూటసుఁ . జెట్టుపొడిచె ।
. నయ్యయో యాయిదికదు ఘోర . మైనదికద ॥

ఉ॥ . బ్రూటసుఁ డన్ను . పెన్నరియఁ . గ్రుమ్మితటాలునఁ బైకిలాగు న ।
చోటఁ . గడంగి సీజరుని . చోక్కఁ - పు నెత్తురు . మట్టుమీఱె - యా ।
. బ్రూటసుఁ డనో కాదో యిటు . క్రూరతఁ జేసిన వాఁడఁటంచు . బా
. హాట మొనర్చు తీరునఁ గ . టాచను దెంచుచునుండెఁ . గంటిరే ॥

కం॥ మీరంద ఱాఱఁగినటునీ ।
. జారునకుం బ్రూటసుండు . . సగ హా ర్ప్రాణం ।
. బారయుఁ డీ వేల్పాలు - సీ ।
. జారాతనితోడ నెంత . స . ఖ్యముఁ గొనెనో ॥

సీసమాలిక :—

. అన్నిటికంటెని . య్యదికడుఁ గ్రూరమా . దెబ్బ
యేమన - వాని . దిక్కు - మిగుల ।
. ఘనుఁ డైన సీజరు . . కన్గొన్న యప్డు
. స్వా . మిద్రోహమునకన్న . . మేటియగా . కృ ।
. తఘ్నత . కరమునా . తని . నొర్చ
ఁదరువాత . గొబ్బునన వ్వాని . గుండె పగిలె ।
. బదపడిఁ దనదుదు . ప్పటితోడఁ
. దన మోము . వాఁడుమూయుచునంత . వఱకు నెత్తు ।
. రొలుకు . పాంపసు బొమ్మ . యొద్దనా సీజరు . పడియె
నయ్యో యెంత . పాటుకలిగె ।
. ప్పుడో యయ్యాలా . రా నేను - మఱిమీర
. లందఱముం బాటుఁ . జెందినాము ।

First Cit. O piteous spectacle !
Sec Cit. O noble Caesar !
Third Cit. O woeful day !
Fourth Cit. O traitors ! villains !
First Cit. O most bloody sight !
Sec Cit. We will be revenged,
Citizens. Revenge! about,—seek,—burn,—fire, kill,—slay,—let not a traitor live !
Ant. Stay, countrymen.
First Cit Peace, there ! Hear the noble Antony.
Sec. Cit. We 'll hear him, we 'll follow him, we 'll die with him.

Ant. Good friends, sweet friends, let me not stir you up
To such a sudden flood of mutiny.
They that have done this deed are honorable :—
What private griefs they have, alas, I know not,

.మనలనోర్చుచునుండె.మఱికూళ్ళ.దుండగం

.బక్కటా మీరిప్డు పా..క్కచుందు।

.రేఁ.బరికించితి..సిరు.నెనరుమయిఁ

.గరఁగుట-యి దెతగు.కంటినీళ్లు।

.లేశ్చదర దేమికరుణార్ద్ర.హృదయులార।

.మీరు-మనసీజరుఁడుతన.మీఁదఁగప్పు।

.కొన్న దుప్పటిపోట్లుక.న్గొన్న యంత।

.వంచనుల చే.నిహతుఁడైన. వాఁడెయిదిగో॥

(తో) .అబ్బబ్బ గుండె సి. రయ్యోడునిది చూడ

(రెం) .నక్కటనక్కటనుసుఁడో.సిజారు।

(మూ)ఁ.తయ్యోయోదుర్గిప (నా).మహహాస్వామి

ద్రోహులాలు.తత్తాయుల(తో)కటా.యతికఠినపు

.పనియిడి(రెం)మనవెల్లఁ.బగఁదీర్చుకొందము

(అం).కసిఁదీర్చుకొందుచ.క్కన వెదకుఁడు।

.కాల్చి వేయుండగ్గి-.కూల్చుఁడు-చంపుడు

.బ్రతుకనీకుఁడో కదు.ర్మార్గునైన॥

(ఆం) .ఆఁగుఁడోయయ్యలా.రా(తో)సద్దుమానుఁడీ

.ఘనుఁడైనయూంటని.న్వినుఁడు మీరు।

(రెం).వానినిపిందుము.వాని వెంబడిపోదు

.మవ్వానితోఁజత్తు.మందఱమును॥

సీసమాలిక :-

(ఆం) .తగిన స్నేహితులార.దయగలహితులార

.యంత.యూకస్మిక.మైనతిరుగు।

.పాటునకున్సమ్ము.పడినస్నుఁబ్రోత్సాహ

That made them do 't:—they 're wise and honourable,
And will, no doubt, with reasons answer you.
I come not, friends, to steal away your hearts:
I am no orator as Brutus is;
But, as you know me all, a plain blunt man,
That love my friend ; and that they know full well
That gave me public leave to speak of him.
For I have neither wit, nor words, nor worth,
Action, nor utterance, nor the power of speech,
To stir men's blood : I only speak right on :
I tell you that which you yourselves do know ;
Show you sweet Caesar's wounds, poor poor dumb mouths
And bid them speak for me : but were I Brutus.

.పర్చనీకుండియుట్టి.పనినొసర్చు ।
.నవ్యారుఘుసు-లక్కు-.టా-వారికేమన.స్తా
పమున్నదిగెలుయి.ద్దానినల్పు ।
.నేనెఱుంగను-వార.లెంతయుబద్ధిమం
.తులు-తలంపగను.తో సుహితులు ।
.నిశ్చయంబిద్ది-నెం.డియు-మీకున వ్వార
.లిడెదరు త్రినము.స.హితులెమ్ముగ ।

.నిచ్చట నేను న్నె.హితులెరరా లేదు
..తోడరిమి హృదయము.ద్దాంగలింప ।
.బూతిటసున లనేను.సు టికారిన్నాను
.మీ అరుంగుదును నే.మింగుల మొరటు ।
.గాంబల్కు-వాండ-ని.సక్కు-పలుండ-నామిత్రు
.బ్రేమించువాండ-ను.ఱియ ను-వాని ।
ౘ.గూర్చ సు టాడనా.సుసలవొసంగిన
.వారికదెయొఱుకె-.బగుమీఱ ।
ౘ.పాండిత్యముంగాని-.వాక్చమత్కృతి.గాని
.యభినయధోరణు.లైనంగాని ।
.నరులమనంబులం.బురికొల్పుటకునాకు
.బలుకుశక్తియుంగాని.కలుగ లేదు ।
.నాకుండోచినదితి.న్నంగబల్కు-వాండను
.మీ రెఱింగినదియొ.మీకు దెల్పు ।
.చున్న వాండను-ంగను పర్చుచుంటి నేను ।
.మఱియుంగనుగ్రొత్తలైనవీజ.యునిపోటు ।
.లక్కు-టా-మూంగనోళ్లని.యన్ని-వాని ।
.నడిగెదన్నాకుబడులు.ప.న్యాసమిడంగ ॥

And Brutus Antony, there were an Antony
Would ruffle up your spirits, and put a tongue
In every wound of Caesar, that should move
The stones of Rome to rise and mutiny.

Cittizens. We 'll mutiny !

First Cit. We 'll burn the house of Brutus !

Third Cit. Away, then ! come, seek the conspirators

Ant. Yet hear me, countrymen; yet hear me speak.

Citizens. Peace, ho ! Hear Antony,—most noble Antony.

Ant. Why, friends, you go to do you know not what.

Wherein hath caesar thus deserved your loves ?
Alas, you know not,— I must tell you, then :—
You have forgot the will I told you of.

Citizens. Most true;— the will:— let 's stay and hear the will.

Ant. Hear is the will, and under Caesar's seal:-
To every Roman Citizen he gives,
To every several man, seventy-five drachmas.

Sec. Cit. Most noble Caesar ! — we 'll revenge his death.

Third Cit. O rayal Caesar !

Ant. Hear me with patience.

Cittizens. Peace ho !

కం॥ బ్రూటసుఁడు నే నయినని
ప్పాటున మిము వశ మొనర్చి బలు రోమున రాల్
పోటాడునట్లు సీజరు
పోటులమాటాడఁ జేసిపోకుండుదునే॥

(అం) తిరుగఁబడెద మేము (రె) నరిగ బ్రూటసు
కొంపఁ గాల్చెద (మూ) మరుగుఁడు కాని రండు
వెతకుఁడా ద్రోహులఁ

(ఆం) వినుఁడింక మీరో హా ప్రజలార నేఁ జెప్ప వలయుఁ గొంత॥

(అం) శాంత మోహా వినుఁ డాంతని
మీర లెంతే ఘనుఁ డాంటని (ఆం) యేమి మిత్రు
లార మీ రెఱుఁగని తీరు చేయుట
కేగుచున్నా ర లెందు కర్హుండు సీజ
రయ్యెనో మీ ప్రేమ కయ్యయో మీ రెఱుఁ
గరు చెప్పవలయు నేఁ గనుక మీకు
నేముందు నొడవిన మృతిశాసనముఁ గూర్చి
మఱచితిరి (అం) నిజము మరణశాస
నము మనమాఁగుద ము మఱి
యునాలింత మామృతిశాసనంబె మొనరిగ

(ఆం) కం॥ ఇదిగో మృతిశాసనమి
య్యది సీజరు ముద్ర నలరు నతఁడొసఁగెం డె
బ్బది రూకలు ప్రతిమనుజున
కుదయనొ గ్రిముఫురిని నెల కొను నాతనికిన్॥

(రెం) ఔరసీజారుం డుదారుండు మిక్కిలి
పగఁదీర్చుకొనెదము వానిమృతికి

(మూ) చాగు రేఘనుఁడ సిజారుఁడ (అం) వినుఁ
డుశాంతంబుగ మీరు (అం) శాంతంబొ హా హా

Ant. Moreover, he hath left you all his walks,
His private arbours, and new – planted orchards,
On this side Tiber : he hath left them you,
And to your heirs for ever,—common pleasures,
To walk abroad, and recreate yourselves.
Here was a Caesar ! when comes such another ?
First Cit. Never, never ! — Come, away, away !
We 'll burn his body in the holy place,
And with the brands fire the traitors, houses.
Take up the body.
Sec Cit. Go, fetch fire !
Third Cit. Pluck down benches !
Fourth Cit. Pluck down forms, windows, anything !
Ant. Now let it work:—mischief, thou art afoot,
Take thou what course thou wilt. 23

HENRY IV— *Part II. Act III. Sec. I.*

O sleep, O gentle sleep,
Nature 's soft nurse, how have I' frighted thee
That thou no more wilt weigh my eyelids down
And steap my senses in forgetfulness ?
Why, rather, sleep, liest thou in smoky cribs,
Upon unensy pallets stretching thee
And hushed with buzzing night-flies to thy slumber,
Than in the perfumed chambers of the great,

(౭౦) ఉ॥ ఇంతియొకాక పైబరున కీవలనున్న విహారభూములన్
గంతలఁదోటలన్ దరత రంబుయథేష్టసుఖంబుమీఱన
త్యంతముదంబుతో నొసఁగె నాతఁడుమీకుసమానుభూతిగా
నింతటనుండి పీజరిదె యీతనిపాటియెఁ కెవ్వవచ్చెడున్॥

(తో) ఎన్నఁటికినాఁడిఁ కెన్నఁటికినాఁడు
రంజుమీఱు పదపదండు మనము।
వాని దేహమునకుఁ బావనస్థలమున
నగ్నిసంస్కారంబు నాచరించి।
యాకొఱవులతోనె యాదోసకారుల
యిండ్లుకాల్చెదము లెండు డెత్తుఁడుశవ।
మరుగుఁడగ్గి తెండు సరగున (మూ) బల్లలు।
పెఱికివిఱిచివేయుఁ (నా) డుఱికిపగుల।
గొట్టుఁడెల్లదొరకి నట్టిమంచంబులు।
కూలుచుండుమఱికిటికీలనైన॥

(౭) ద్వి॥ ఇప్పుడాపని జర్గనీ నమీచెడవు।
ముప్పనీ యిష్టమాపొంతఁగైకొమ్ము॥

సీసమాలిక॥ ఓహోయిదేనిద్ర యోప్రకృతికిమ్మదు
నైనదాదీ నిన్ను నకటయెట్లు।
వెఱపించినాఁడనో మఱినాదుకను తెప్ప
లంగొంచమైనవాఁలంగనీవు।
నానసీఁబోవీవు నాయింద్రియంబులు
మఱపులో నేమెని ద్ధర సుఖమగు।
పాటలు మెత్తని పాన్పులు గడదోర
మేడలలోఁగంటె మిగులదోమ।

Under the canopies of costly state
And lulled with sounds of sweetest melody ?
O thou dull god, why liest thou with the vile
In loathsome beds, and leav'st the kingly couch
A watch—case or a common' larum bell ?
Wilt thou upon the high and giddy mast
Seal up the ship—boys' eyes, and rock his brains
In cradle of the rude imperious surge,
And in the visitation of the winds
Who take the ruffian billows by the top,
Curling their monstrous heads and hanging them
With deafening clamours in the slippery clouds
That with the hurly death itself awakes,—
Canst thou, O partial sleep ! give thy repose
To the wet sea boy in an hour so rude;
And in the calmest and most stillest night,
With all appliances and means to boot,
Deny it to a king ? Then, happy low, lie down !
Uneasy lies the head that wears a crown. 24

చెప్పెడు కుక్కమంచము పొగవాఱిన
గుడిసెలలో నెల కొందువీవు।
ఔరయో మొద్దు వేల్పా యసహ్యములగు
ప్రక్కలనీ వేల పడుకొనియెదు।

నీచులతోడ వెండియు రాచసెజ్జనుఁ
గావలివానిదా గద వితాన।
మఱియు మేల్కొనుటకల్లరిచేయు గడియార
నుటు లేలవిడిచెద హో పొడవుగ।
నుండినిల్కడలేని యోడకంబుమీఁద
ఁగలకిల్లి యొడంగి కన్నదోయో।
మూసెవుగట్టిగ మోటుదుడుకుటల
యుయ్యాలలో మఱి యుఱుకురదు।

ములుచివరంబట్టి ముమ్మరముగఁ గాచు
కోన మొఱలిడువాని గొప్పతలల।

మొలినెట్టిదిగజాఱు దళములుగావాని
బిట్టఁపి యొకగంట పిలుకుమారి।
మేలుకొనెడు నల గాలి విమర్శలో
నూఁ చెదవాతని యూహలీవు।
కడునంతగడబడఁ గలకాలముందునఁ
దడిసిన యోడ్తంగి బుడుతకీవు।
పెట్టఁగ దైవసి విశ్రాంతి యో పక్ష
పాతి నిదుర యెల్ల ప్రార్థనములు।
ఫలముపొందఁగఁ జేయును పాయములును।
రిత్తగా సద్దదొఱఁగిన రేయి జేని।
కిడవ ధన్యులు క్రిందివార్పడుకొనెదరు।
తల్లి పిల్లకికిటుంబుఁ దాల్చుశిరము॥

HENRY V.— *Act IV. Sec. I.*

Even as men wrecked upon a sand, that look to be washed off the next tide. 25

HENRY VI— *Part II. Act III. Sc. I.*

And as the butcher takes away the calf,
And binds the wretch, and beats it when It strays,
Bearing it to the bloody slaughter—house ;
Even so, remorseless, have they borne him hence ;
And as the dam runs lowing up and down,
Looking the way her harmless young one went,
And can do nought but wail her darling's loss ; 26

PART III— *Act. ii. Sc. i.*

Now, my soul's palace is become a prison ;
Ah, would she break from hence, that this my body
Might in the ground be close'd up in rest !
For never henceforth shall I joy again 27

KING JOHN *Act. IV. Sc. I.*

Young lad, come forth. I have to say with you. 28

Arth. Good morrow, Hubert,
Hub. Good morrow, little prince.
Arth, As little prince—having so great a title
To be more prince—as may be—you are sad.

ద్వి॥ .,దెబ్బనమలియాల.నైగనున్న యినుక।
.దిబ్బపైఁబజలు,బం.దింబడునట్లు। 25

త॥ .,తోడరికటిక వాఁడు.మాడనుఁబట్టి
.దారిఁదప్పినదానిఁ.దాఁగట్టికొట్టి।
.కడు,బెడిదంపుటం-గడికిఁగొంపోవ-
.నాలేఁగతల్లి యు.నట్టిట్టు పర్వ।
లిడుచార్చుచున్నెర.మొద్దియు లేని
.తనపిల్ల యేఁగిన.దారికన్గొంచు।
.ఁదడఁబడియొద్దియుం.దాఁజేయలేదు 25
.బుడుతఁగోల్పోకకై .పొగలెడుగాని॥

ఉ॥ .ఈయొడ,బందిగంబయిన.డెంతయునాదగు,జీవసాధము।
.యొ్యా-యది,యీాడనుండివిడి.యుండిన-నల్లరిలేకనాదుమై।
.మూాయఁబడంగవచ్చునిది. .భూమినిఁకేనుసుఖింపఁగా-నహా!
.హాయిని నేమ తెప్పటికి.నై ననుఁజూడగబోవ వెండియుఁ॥ 27

సీసమాలిక :- (హ్యూబర్టు)
పై కిరమ్మా చిన్న.వాఁడనీతో [illegible]ంత.స్చల్క-వలయు నేను
(ఆర్థరు) .,వందనంబు।
,యాహ్యూబర్టా (హ్యూ) [illegible]ంచ.మయ్యా,చిఱుత, జేఁడ 28

Hub. Indeed, I have been merrier.
Arth. Mercy on me
Methinks no body should be sad but I :
Yet I remember, when I was in Franc,
Young gentlemen would be as sad as night,
Only for wantonness. By my christendom,
So I were out of prison, and kept sheep,
I should be as merry as the day is long;
And so I would be here, but that I doubt
My uncle practises more harm to me:
He is afraid of me, and I of him.
Is it my fault that I was Geffrey's son ?
No. indeed, is 't not; and I would to Heavents
I were your son, so you would love me, Hubert.

Hub. (aside) If I talk to him, with his innocent prate,
He will awake my mercy, which lies dead:
Therefore I will be sudden and despatch.

(ఆ) పిన్నరాజా — యంత పెద్దవీరుడు।
కలిమిమైబలుతేడు గావచ్చు — నుంచుమి వారంబుతోడ
(హ్యా) నిశ్చయము నేను। గనుహాయిగానుంటి

(ఆ) గరుణించునాపయి —
వలదుచింతింపనె వ్వారలైన।
నాకువిడిచి — కాని — జ్ఞాపకంబయ్యెను —
ప్రాణములో నేనున్న పట్ల — జిన్ని।
తగుమనుష్యులు నుండె దరునవ్వులాటకై —
బలుప్రమాణంబుగా బల్కు — వాడ।
నీ చెఱలోనుండి నేదప్పుకొనిగోటి
యలకాపరిగనుండి యైనమిగుల।
హాయిగానుండెన — నట్టులేయిచ్చట
నుండెదగాని — నా కొదవప్రసంక।
నాదగుపినతండ్రి నాకుమటింతబా
ధన్నల్పెనని — నాకె తండ్రి — నేను।
వానికనోర్న్యంబు భయపడెదము —
జపై తనయుడనౌటనా తప్పు — కాదు।
నిజముగనదికాదు — నేమటి — దేవునిఁ
గొల్చెదనీకు నే గొడుగు గుటుకు।
నీవట్లులైనన ప్రేమింతువు హ్యుబర్ట —
(హ్యు) యేవినితో బల్కు — నెడనితంకు।
తనదుముద్దుపల్కు — లు — నిహాతమైనోలి।
వ్రీలు నాదు దయను మేలుకొల్ప।
వెండియేను గాన వేగిరపడి యీద।
నీక్షణంబె నిర్వహింతుబనుని॥

Arth. Are you sick, Hubert? You look pale to day.
In sooth, I would you were a little sick,
That I might sit all night and watch with you:
I warrant, I love you more than you do me.

Hub. (aside) His words do take possession of my bosom.—
Read here, young Arthur. (showing a paper (aside)
How now, foolish rheum,
Turning dispiteous torture out of door
I must be brief, lest resolution drop
Out at mine eyes in tender womanish tears,—
Can you not read it? is it not fair writ?
Arth. Too fairly, Hubert, for so foul effect.
Must you with hot irons burn out both mine eyes?
Hub. Young boy, I must.
Arth. And will you?
Hub. And I will.

Arth. Have you the heart? when your head did but ache,
I knit my hand-kerchief about your brows,—
The best I had, a princess wrought it me,—
And I did never ask it you again;
And with my hand at midnight held your head,
And, like the watchfui minutes to the hour,
Still and anon cheered up the heavy time,
Saying, 'What lack you?' and, Where lies your grief,
Or, 'What good love may I perform for you?'
Many a poor man's son would have lain still
And ne'er have spoke a loving word to you,
But you at your sick-service had a prince,

(ఆ) చ॥ తనువుసుఖంబుగా నుండఁగ దా తెలఁబోయితివో హ్యూబర్టు నే
డె నిజముగాఁగ నీవు నస్వస్థచింత జ్వరంబునఁగాఁగ నెంతొ యిఁక నూ
ర్మిని నిను రాతిరంతయును మేల్కొని నేఁ గనిపెట్టవచ్చుఁగా
వున నను నీవు నెమ్మిఁగనఁ బోవఁకె నేనినుఁ జూచినట్టులన్॥

(హ్యూబర్టు తనలో) సీ॥

ఈతని నుడులు నా యెదను స్వాధీనము సల్పకొన్నవి యిదె చదువు చిన్న
యార్త (పత్రముఁ జూపి తనలో) రేమిటి యుప్ప దవివేక బాష్పంబు
తఱిమెడు నిర్దయ న్దానవ లికి

ద్వరపడి ఎద నేను దబ్బున నా నిశ్చయము జారు నాడంగి యశ్రువులుఁగ
గావున నిద్దాని నీవు పఠింపలే వా యిది సొగసుగ వ్రాయఁబడెను
(ఆ) గీ॥ అంత దుష్కార్యమున కెంతొ యందముగ హ్యూ
బర్టు నా రెండు కనులు తప్తము గునినుము
వలన నీవు తగులఁ బెట్టవలయు నె (హ్యూ) యవు
ఁ జిఱుత (ఆ) నీవట్టు చేసెదే (హ్యూ) చేయుదునటు॥

సీసమాలిక (ఆ):—

అటువంటి గుండెక ద్దానికు నీతల నొక్కింత నొప్పిగ నున్న యపుడు
గట్టిగ నే నీదు కన్ను బొమలఁ గట్టి నాఁడను నా చేరుమాలు దాని
రాచకూఁతురొక తె రచియించె నాకయి నే నడ్గ లేదది నిన్నుఁ దిరిగి
నడిరేయి నీ తల న్నా చేతఁ బట్టితి గావలి నిముసము గ్గంటకు వలె
నుల్లాస పర్చితి నొగి బరువగు తఱిఁ బలుమాఱు నేమి కావలయు నీకు
నీ చింత ఎటనుండె నే నేమి యుపచారముఁ జేయవచ్చునో కనిపలుకుచుఁ
నెటువంటి నెఱ పేద యేని యూరకె పడుకొనెడు నీతోఁ గూర్మి నన
ఁ జోకసుకి
యైన నీవొక్క రాజాత్మజుఁ గైకొంటి నీదు సంకటసేవ నెఱపుటకును
గాని నా ప్రేమ సకపటమను చునీవు తలఁపవచ్చున్ దానిఁ
బిలువవచ్చు

Nay, you may think my love was crafty love,
And call it cunning : do, an if you will.
If heavend be pleased that you will use me ill,
Why, then you must.—Will you put out mine eyes ?
These eyes that never did, her never shall,
So much as frown on you ?

Hub. I have sworn to do it,
And with hot irons must I burn them out.

Arth. Ah ! none but in this iron age would do it.
The iron of itself, though heat red-hot,
Approaching near these eyes would drink my tears,
And quench his fiery indignation
Even in the matter of mine innocence;
Nay, after that, consume away in rust
But for containing fire to harm mine eye.
Are you more stubborn—hard than hammered iron ?
And if an angel should have come to me
And told me, Hubert should put out mine eyes,
I would not have believed him; no tongue but Hubert's
Hub. Cume forth (stamps)

Re–enter Attendants, with cords, irons, etc.
Do as I bid you do.
Arth. O, save me, Hubert, save me ! my eyes are out,
Even with the fierce looks of these bloody men
Hub. Give me the iron, I say, and bind him here.

మఱియు మోసంబని సరియనీ యెచ్చోటఁ దోఁచినట్లనుకొను—
తోడరినాకు।

నీవెగ్గునప్పుడగ దైవమెంచిన నిజ వేళ్ళ పడిపట్లు విధిగనాడు।
కనులుమాపెద— యవియెన్న సనిదివఱకు।

గాని—యిఁకముందుఁగాని—నిన్గాంచఁబోవ
కోపమున (హరి) నోట్టునేఁ బెట్టుకొన్న వాఁడ।

గాఁగినయినుముతోఁ పినిఁ గాల్చుటకయి
సీసమాలిక (ఆర్తరు) : —
అయ్యయోయి కల్లి యందివృతప్పనె వ్వరయి నసిపని నెఱపఁబోవ।
రిమసిపితానెంత మొత్తగఁగాలిన నిక్కనుల దరికి నేగినంత।
నాకంటిసీలుల డ్రాపెడు-మఱియు -నా నిరపరాధిత్వంబు నెఱిఁగి-తనదు।
నగ్నికోపంబుఁజల్లార్చుకొనెనుఁదరు వాతనాకన్నంగ వకు జెఱుపును।
నలుపఁజాలెడునగ్నిఁ గలిగియుంటకుఁగుంది చప్పునన శెంచుఁ
ద్రుప్పవట్టె।
కాల్చినట్టియినుము కన్నఁ గ్రూరుఁడపునీ నైతివా- వేల్పవఁ దైనవచ్చి
కాల్చునాకన్నులఁ హ్యూబర్టంచుఁజెప్పి।
నంతనేనమ్మఁబోవఁగ సింతయైన।
బదరియెనాటికైన హ్యూబర్టునకుఁగ।

లట్టినాలుకఁదప్ప (హ్యూబర్టు కాళ్ళెలఁగొట్టుచు) మీరరుగుడెండు।
(తాళ్ళఁగాల్చినయినుముంబట్టు కొన్న భటులతో హ్యూబర్టు
వచ్చును) చేయఁడీ నేనుమీ కాజ్ఞ చేసినట్లు।
(ఆ)ద్వి॥ కాపాడుహ్యూబర్టు- కాపాడునాడు।
చూపులీకూర్తిరుల చూడ్కులనెడియె ॥
సీసమాలిక (హ్యూ)
ఇనుమునాదగుచేతి కిందు- నేఁజెప్పెద - బదపడిఁగట్టుఁడీ వానినిచట।

Arth. Alas! what need you be so boisterous-rough?
I will not struggle; I will stand stone-still.
For Heaven's sake, Hubert, let me not be bound,
Nav. hear me, Hubert; drive these men away,
And I will sit as quiet as a lamb;
I will not stir, nor wince. nor speak a word,
Nor look upon the iron angerly.
Thrust but these men away, and I'll forgive you,
Whatever torment you do put me to,

Hub. Go, stand within: let me alone with him.
First Atten. I am best pleased to be from such a deed.
[Exeunt Attendants.

Arth. Alas, I then have child away my friend:
He hath a stern look, but a gentle heart:-
Let him come back, that his compassion may
Give life to yours.

Hub. Come, boy prepare yourself.
Arth. Is there no remedy?

Hub. None but to lose your eyes.
Arth. O Heaven,-that there were but a mote in yours,
A grain, a dust, a gnat a wandering hair,
Any annoyanee in that precious sense!
Then feeling what small things are boisterous there,
Your vile intent must needs seem horrible.
Hub. Is this your promise? go to, hold your tongue.
Arth. Hubert, the utterance of a brace of tongues.
Must needs want pleading for a pair of eyes:
Let me not hold my tongue; let me not, Hubert;

(ఆ) .అక్కటా నీ వెంత .కట్టుఁ ప్రకోపింతు-. వేఁ బెనఁ గాడఁబో .నించుకైన।

.నిలువఁబడ దటాలి., చెలువున, దేవుని. నై పైనఁ జూచి హ్యా.బట్టు-నన్ను।

.బంధింపఁబడనీకు-. వద్దు-నిన్ను హ్యా బ-. ట్టిటు నుండనీకుమా.

యి.మ్మను

ఁ. గూర్చుండు నూరక. గొట్టెను ట్టుల-ఁగడన మొదల నే. వదరి పడను।

(జుల।

.నోరెత్తకుండు-ని. నుముఁపు. నల్కతోఁ. దిలకింప-నీమను. ష్యులన వలికి।

.దఱిమి వేయుము- నిన్ను నే. సుఱిక్షమింతు।

.నెట్టి బాధయయినను నాకుఁ. బెట్టుమీవు।

(హు) .పొందున నొంటిగా నుండ .నిండుమీర।

(సేవకుఁడు) .లిట్టి పని నె.డయు టకు నా. కిష్ట ముకడు॥

(ఆ)ము॥. అకటా-నా.హితుఁ బారఁదోలితి గదా-. యవ్వానికిన్నాళ్ళ, చూ॥

.డికిఁ గల్గున్-మఱిమెత్తనై యాలరేడు .న్దెందంబు-రాని మ్ములో।

.నికి వాఁడుఁగ్-గడు వాని నెమ్మనము. లగ్.జీవింపఁగాఁ జేయు నీ।

.దుష్కృపన్గావున- (హ్యా) ఁగుణ్ణ-సిద్ధపడు (ఆ) తే.దో.సాధనం

బెద్దియున్॥

సీసమాలిక (హ్యా)

.లేదద్దియైనను .నీదు చూపులఁ.గోలు.పోవుట తప్ప (ఆ) నో. దేవదేవ।

యొక.యణువొకగింజయొక యిసుమొకనలు.సొకగాలి నెగరు నెం.ద్రుక

యొద్దైన।

.బాధనీకనులకుఁ. గ్రాసించు నెడ-నెట్టి.యప్పవస్తువులైన.నచట నెంత।

..యిక్కట్టు నేయునో. యొఱఁగిన పిమ్మట.నీకూళ్ళ తలఁ పెంత.భీకరంబో।

.తెలియవలయు నీ (హ్యా) కి.దియనీ ప్రమాణం-బిఁ. కాఁచు నీ నాల్కర

.మ్మా (అ) హుబట్టు।

.కావలయున నాలు.కలజోడు వాడింపఁ. జూడికదోయిఁగా. పాడుటకయి।

.నన్నాఁ పనీనునా. నాల్క వద్దు హ్యాబట్టు-. కానిచో-నాదునా. లైక-ననీవు।

Or, Hubert, if you will, cut out my tongue,
So I may keep mine eyes. O, spare mine eyes ;
Though to no use, but still to look on you.
Lo, by my troth, the instrument is cold,
And would not harm me.

Hub. I can heat it, boy.
Arth. No, in good sooth; the fire is dead with grief,

Being create for comfort, to be used.
In undeserved extremes: see else yourself ;
There is no malice in this burning coal ;

The breath of heaven hath bown his spirit out.
And strewed repentant ashes on his head.

Hub. But with my breath I can revive it, boy.
Arth. An if you do, you will but make in blush.

And glow with shame of your proceedings, Hubert:
Nay, it, perchance, will sparkle in your eyes :
And like a dog that is compelled to fight.

Snatch at his master that doth tarre him on,
All things that you should use to do me wrong,
Deny their office. only you do lack
That mercy which, fierce fire and iron extends,
Creatures of note for mercy lacking uses.

.కోసినయెడనిల్వకొనవచ్చునాకనల్- .గనుకమిగుల్చునా.కన్నులయ్యో

.కాదుమఱెందుకు c.గానినింజూచుట.కొఱకైన-నీవుక.న్గొను-నిజముగ।

c.జల్లారెcబఱిముట్లు-.సలుపదునాకింక.హాని (హు)నోయబ్బ్యా-నేనుc
డిరిగి।

.కాcగిఁపcగల (ఆ) నటుకాదు-వాస్తవముగ .హాయికై నాయగ్గి
.చేయcబడియు ।

c.దగనిచోc గఱcగూర్చిర .ముగనుపయోగింపc .బడుటకై మిక్కిలి
.వ,నటతోడ।

c.,బొలసెను- cగానిచో- c.వి,లకించు మీవెఱా.మండుబోగున లేదు
.మం,డగంబు ।

.నద్దానియగ్గిcజ.ల్లార్పి , దేవునియూర్పు - .,వగవ్పుని గుఱుదాని
.పైcబఱచెను ।

(హ్యా) .ఁబతికింతు నద్దానిc .ఁగమ్మఱ నాయూర్పు. చేతc బిల్లcడ
(ఆ) యట్లు.చేసెదేని ।

.యదిచిన్నcబుచ్చిచె.న్నారcజేసెదవు-నీ.ప్రాణికకదిసిగు
.పొంకిమెఱయు ।

.నటునల్పెదుహ్యాబట్ట- .యంతియ కాకొక .ష్టదినీదు కన్నుల
.యందునను ।

.గుఱురాలcజేయును- .మఱియు- cబోట్లాటకు .బలిమిమైనసికొన్c
.బడినకన్ ।

.తనయజమానుc ,బై.కొనునట్లు-నాకుcజె .ఱుపుcజేయుట ... సి
.ప్రచరించు ।

.వస్తువులెల్లన .వ్వానికార్యంబుల .ని,రసించెను-న్గాని- .సీస్తుమాత్ర ।

.ము-నెనరు,మాలిన.పనులకుc కోర్వడు.ఛీకరాగ్ని యునిన్మ.ని, స్తు ...,

,దయ- ,మాలినావు

Hub. well, see to live, I will not touch thine eyes
For all the treasure that thine uncle owes :
Yet am I sworn, and I did purpose, boy,
With this same very iron to burn them out.
Arth. O, now you look like Hubert : all this while
You were disguised.

Hub. Peace ! no more. Adieu.

Your uncle must not know but you are dead :
I 'll fill these dogg'd spies with false reports.
And, pretty child, sleep doubtless, and secure
That Habert, for the wealth of all the world,
will not offend thee.

Arth. O Heaven! I thank you, Hubert.
Hub. Silence ! no more. Go closely in with me ;
Much danger do I undergo for thee.

KING LEAR *Act. IV. Sc. III.*

Patience and sorrow strove
Who should express her goodliest. You have seen
Sunshine and rain at once ; her smiles and tears
Were like a better May ; those happy smilets
That played on her ripe lip, seemed not to know
What guests were in her eyes, which parted thence
As pearls from diamands dropped.—In brief,
Sorrow would be a rarity most beloved,
If all could so become it.

(హర్య) సరిపో - బ్రతుకింజూడ- నీపిన్నతండ్రి కొడుకుఁ గోసనంబు !
-నాకిడినంగాని -నీకిన్నలాభ- నీ- యుమ్మకొడుకుఁ గొల్చుటకే ప్రమాణ !
మొనరించినపనిఁబూని-యున్నప్పుడైన . బాకు. తా (క) విూరసవిష్ణు
-జగకడితివి !

-హర్యబట్టువలెఁ. గాని- మొందితేనూఱు వే. సంచింతవలఁ (హర్య)
కికే -సద్దువద్దు !

నిన్ను దేవుఁడుగాచు-. నీపినతండ్రి నీవు, తెగటార్చినట్టు లెఁ. దలిచెవలయు!
నీ క్రూర, చారుల. నేనబద్ధములను. నా తల, నాప్రచ్చి. పంపినైతు!

వెండియు నోముద్దు. పిల్లఁడ నిక్కో. సహించుమమ్మా -నకే. నీవు నమ్మ!
,మఖిలజగతిఁగల., యర్థంబునాకునైన. నీను హర్యబట్టు, హా. వినలుపడని
(ఆ) భళిరదైవమా-హర్యబట్టు పండమునిను !
(హర్య) శాంతమింక వద్దు. సద్దు-నీవు !

కడురహాస్యముగనుఁ. గలియుచుండుమునను
నేనునీకయిబలు. హానిఁగందు ॥

త॥ ఓరుపువంత-నెంబు. తొంటితో. వాడు
.లోనరించెదమలోన..నగ్మలినెద్ద!

,సొరుమీాటింపఁగఁ. జాలునం

చొక్క-సారియొండయువాన. జతపడుటేవు !
,నారసినాఁడ-వా.,యతివచిఋనగ
.,వలముకన్ని క్రేలి.,యూమనింబోలె!
.,గౌరు,మించినయూపె.,కావి, మోవిపయిఁ
.గడునాడునాశో,యు.గప్పు, మొల్క-నగులు!

,సారెకు,నగజాలజా.లుమత్యాల

RICHARD II. *Act. III. Sc. II.*

As a long parted mother with her child
Plays fondly with her tears and smiles in meeting,
So, weeping, smiling, greet I thee, my earth
And do thee favour with my royal hands. 30

Act. IV. Sc. I.

Give me the crown.— Here cousin, sieze the crown;
Here, cousin,
On this side my hand, and on that side, thine.
Now is this golden crown like a deep well
That owes two buckets filling one another:
The emptier ever dancing in the air,
The other down, unseen, and full of water:
That bucket down, and full of tears, am I,
Drinking my griefs, whilst you mount up on high 31

చాడ్పున నాముద్దు చానకన్ జంట ।
బేరుచు చెటువంటి విందులున్నారో
వీసమైన నంగాను పించ వెర్రినటు ।
లారాటము వలయు నపురూపమంత
యూ నేనియద్దాని కమరి వెయ్యేల ॥ 29

గీ॥ పిల్లతో జరమొ డసిన తల్లి దాని ।
గలసి కన్నీళ్ళ జలునగ పుల్పడన చుట్టె ।
వనరుచు నగుచు నినునట్లు పల్కరింతు ।
నాడు దేశంబ నీకుమ న్న ననొ నష్ట ॥ 30

సీ॥ ఇమ్ము నాకు గికెట మిదె జ్ఞాతి కొను
దీని చెతినై పునన్మన చేతులుంకె ।
నీ హెంగికేటమిా యొడనున్న దొండొంటి
ముంచుచుం డెదు రెండు మోటబాన ।
లుంగలిగిన గొప్ప లోతు నాయొపగిది
నీ ర్వెల్పునదియాడు నింగి నెపుడు ।
తక్కనయదియు గ్రిం దలవట్టికన్బడ
కప్పలతో నిండి యణగియుండు ॥
నడుగుపట్టినట్టి యాబాస మఱియును ।
గనులనీళ్ళనిండు కొనిన నేను ।
కలగినాదు దుఃఖములగ్రదాపుచుం డెద ।
నెలమి నీవు మిాద కెక్కుచుండ ॥ 31

You may my glories and my state depose,
But not my griefs; still am I king of those. 32

Give me that glass, and therin will I read—
No deeper wrinkles yet? hath sorrow struck
So many blows upon this face of mine,
And made no deeper wounds? O flattering glass,
Like to my followers in prosperity,
Thou dost beguile me. Was this face the face
That everyday under his household roof
Did keep ten thousand men? Was this the face
That like the sun did make beholders wink?
Was this the face that faced so many follies
And was at last out faced by Bolingbroke?
A brittle glory shineth in this face:
As brittle as the glory is the face. 33

Act. V. Sc. V.

I have been studying how I may compare
This prison where I live unto the world:
And for because the world is populous,
And here is not a creature but myself,
I cannot do it; yet I 'll hammer 't out.
My brain I' ll prove the female to my soul;
My soul the father: and these two beget
A generation of still breeding thoughts,
And these same thoughts people this little world,
In humours like the people of this world,
For no thought is contented. The better sort,— 34

గీ॥ ఈవు నాకుఁ గల్గు నెల్లి సౌభాగ్యము।
మఱియు నా మోమునకు నందరతనంబు।
చాయ నట్టు చేయు నట్టి నా [illegible] ముల్।
తప్పు నాని కె [illegible] నిప్పుడిక (32)

సీసమాలిక:— (33)

ఇప్పు నా కాయకు [illegible] నాని లోఁ జని నెదసంత సంలుకము [illegible] ।
ఒరిగ బడ లేక యీనా మొగంబున వలవంత మెన్ని దెబ్బలను గొట్టి।
[illegible] లేదా లో [illegible] గాయము [illegible] రమ్య స్తుతి నాచరించు।
స్వర్గము సంపద [illegible] మాపతె నన్ను నర్గముఁ బుచ్చినావె!
ఈ మొగమా [illegible] లోకు [illegible] జాలి నెల్ల ప్రకాశం చిన మొగంబు।
ఈ మొగంబా యీను నెల్లరు పూజ్యుని [illegible] జేసిన యట్టి మొగము।
ఈ మొగము యున్న చెట్టు [illegible]।
[illegible] నెదిరించుఁ [illegible] నా [illegible] చేత।
[illegible] మోము నందు [illegible]।
ముఖము క్షణభంగురంబు బల్విత రముటు॥

సీసమాలిక :— (34)

ఏనరయ చూచుంటి నెటుపోయి వచ్చెనో యీ సన్న యీ చెలి యీ జగతికి।
జనులతో నిండగ జగమున్న యది కాని దేవుఁ దప్పని చేటు మీన లేరు।
గాన నేనటు చేయలే నైన నెట్టులో తంటాలు పడి యీ దానికో బాకు।
నా బుద్ధి నేర్పు నా యాత్మకా బుగ నీ రెండు తెఁ చ్చెనో
కనెడు।
ఈ తలంపు తెసల్ల నీ చన్ని జగము జనులచే నిండగ జగతి యుండు।
గల జనమ్ముల [illegible] నెల్ల తెల్పు చు నే తలంపున కైనఁ దృప్తి లేదు।
కనుక మంచివి యైన మానుఁ బూర్చి తెలుపు తలపులు సందేహంబులఁ
బెనఁగొనియె।

As thoughts of things divine,— are intermixed
With scruples,
As thus "Come. little ones;" and then again,
"It is as hard to come, as for a camel
To thread the postern of a needle's eye."
Thoughts tending to ambition, they do plot
Unlikely wonders : how these vain weak nails
May tear a passage through the flinty ribs
Of this hard world, my ragged prison walls ;
And, for they cannot, die in their own pride.
Thoughts tending to content flatter themselves
That they are not the first of fortune's slaves,
Nor shall not be the last ; like silly beggars,
Who, sitting in the stocks, refuge their shame,
That many have, and others must sit there :
And in this thought they find a kind of ease,
Bearing their own misfortune on the back
Of such as have before endured the like.
Thus play I, in one person, many people,
And none contented : sometimes am I king ;
Then treason makes me wish myself a beggar,
And so I am : then crushing penury
Persuades me I was better when a king ;
Then am I kinged again, and by-and-by.
Think that I am unkinged by Bolingbroke,
And straight am nothing. But whate'er I am.
Nor I, nor any man, that but man is,
With nothing shall be pleased till he be eased
With being nothing.— (MUSIC) Music do I hear ?
Ha, ha ! keep time :— How sour sweet music is
When time is broke, and no proportion kept !
So is it in the music of men's lives.
nd here have I the daintiness of ear

To check time broke in a disordered string ;
But, for the concord of my state and time.
Had not an ear to hear my true time broke,
I wasted time ; and now doth time waste me,
For now hath time made me his numbering clock :
My thoughts are minutes, and with sighs they jar
Their watches to mine eyes. the outward watch,
Whereto my finger, like a dial's point,
Is pointing still, in cleansing them from tears.
Now for the sound that tells what hour it is
Are clamorous groans that strike upon my heart,
Which is the bell : so sighs. and tears and groans,
Show minutes, times and hours ; but my time
Runs posting on in Bolingbroke's proud joy.
While I stand fooling here, his Jack o' the clock.—
This music mads me; let it sound no more:
For though it hath help madmen to their wits,
In me it seems it will make wise men mad.
Yet blessing on his heart that gives it me !
For 't is a sign of love, and love to Richard
Is a strange brooch in this all hating world.

మఱలఁగాఁబడినాఁడ-. మఱియునొక్కింతలో
.దాయాదుచేఁబోర.తనమునుండి।
యేఁద్రోయఁగాఁబడు. టుంచెక- నెండియు -
.నేనుఁదోడ్తోడనె.య్యాదియుఁగాను।
గానిఁ నేనేమైన- నేనకాదెవఁడును
.మానవుండగువాఁడు. దేనిచేత।
నైనసంతోషితుఁ.డై యుండనేరఁడు
.కడకుఁదానె.ద్దియుం.గానియన్ని-।
వలనసుఖింపడు.వఱకు-(పాట) నాలింతునా
.పాట- హోహో.లయ.వదలఁబోకు।
సంగీతమెంతయ.సహ్యంబుగానుండుఁ
.దాళంబుతప్పి సం దర్భముచెడి।
యూతీరుగానుండు.నదిమనుష్యులఁబ్రతు
.కుల.మొద్దికకె-మఱి.యలవరుసగ।
ఁదప్పతీఁగెనిచటఁ. దాళంబుచెడెనసి
.చెప్పఁగలైదఁజెవి. చేతఁగాని।
నాయవస్థయుమఱి.నాదుజీవితమునుఁ
.గూరిచి-నాదుని.క్కపుబ్రతుకు।
.కాలముఁదప్పట.యూలించుచెవిలేక
.పోయె-ఁగాలమువ్యర్థ.పుచ్చినాఁడ।
ఁ.గావుననిప్పుడ.న్గాలమువృథచేసెఁ-
.గారణమేమన-ఁ.గాలమిప్పుడు।
నలిపెదన్లెక్కించు.గడియారముగనన్ను-
.మొనయ.నాదుతలంపు.లునిముసములు।
నెండియునవిచెప్ప.వేఁడినిట్టూర్పులు. తో
ఁదమునిశ్వాసఁ.మడిచిబాగు।

MERCY

RICHARD III *Act IV. Sc IV.*

Ah, my young princes ! ah, my tender babes !
My unblown flowers, new-appearing sweets !
If yet your gentle souls fly in the air
And be not fixed in doom perpetual
Hover about me with your airy wings
And hear your mother's lamentation. 35

MACBETH *Act. IV Sc. III.*

Give sorrow words : the grief that does not speak
Whispers the o'er-fraught heart and bids it break 36

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM *Act. III. Sc. II.*

We, Hermia, like two artificial gods,
Have with our needles created both one flower,
Both on one sampler, sitting on one cushion,
Both warbling of one song, both in one key,
As if our hands, our sides, voices, and minds,
Had been incorporate. So we grew together
Like to a double cherry, seeming parted,
But at an union in partition;
Two lovely berries moulded on one stem;
So, with two seeming bodies, but one heart; 37

ద్వి॥ తోఁటఁగిరాయకటన న్దొరబిడ్డలార।
పరువడి నాముద్దు పసికూనలార।
నావిడకుండిన ననలారక్రొత్త।
గావెలసినమంచి గంధమ్ములార।
సంకెళ్ళువడఁబోకె జమునిచేగాలి;
నింకమీయాత్తుమ లె గురుచేయునన్న।
మీగాడ్పు తెక్కులన్మ్రదలినామీఁద।
మూఁగుచే మీతల్లి మోఁజ్ఞానవిధుఁడు॥ (35)

ద్వి॥ పలుపలీవంతకు బలుకవేనివగ।
బలువుమీఱిన దొక న్బగుడఁ జేరి పోవు॥ (36) (1)

సీ॥ మనము నెచ్చెలి సృష్టి నొనరుచు వేల్పుల
వలె నిర్వ్యరము నొక్క ప్రక్కమీఁద।
గూర్చుండి యొక తాయిఁ జేచి జోడుగ నొక
పాటఁ బాడుచు మన పాళ్యములును।
గరములుఁ గొంతులు మఱియు మనంబులు
నొక్కటైయున్నట్లు లొక్క పూవు।
నెలకొల్పినాముసూ దుటతోడ నాలాగు
నెడఁబడినట్లుగ న్బడియుఁ గలిసి।
యుండుపింతగు దొంతర పండుపోల్కి।
రెండుపండ్లొక్క తొడిమను నుండుకరణి।

MUCH ADO ABOUT NOTHING *Act. IV. Sec. I.*

Being that I flow in grief,
The smallest twine may lead me. 37

OTHELLO *Act. III. Sec III.*

O curse of marriage !
That we can call these delicate creatures ours,
And not their appetites. I had rather be a toad,
And live upon the vapour of a dungeon,
Than keep a corner in the thing I love
For others uses. Yet, it is the plague of great ones
Prerogatived are they less than the base;
'T is destiny unshunnable, like death :
Even then this forked plague is fated to us
When we do quicken. 38

Act. IV. Sec. II.

What shall I do to win my lord again ?
Good friend, go to him; for, by this light of heaven, 39

,బొందులోల్పారు రెండుచూ. పునకుమాత్ర !
మనకు వేశ్వేఅఁగాని, నె.మ్మ నమొకటియొ ॥

ద్వి॥ వనటలోనేఁ దేలు. వాడఁగాఁబట్టి !
ననుసన్న దారమై. నన్నడ్పవచ్చు . 37

సీ॥ అక్కటక్కట పెండ్లి. యూపడ-యూముచ్చ
. టైనజంతులుమన. వను చుఁజెప్ప ।
వచ్చును-మఱియున. వ్యాతల, వాంఛలు
. కావ్రుమనవి-యొక్క. కష్పనగుచు ।
నేటియడుగు చెఱ. సాళగాలింబిల్చి
. బ్రతికెడఁగానినా. వలచినట్టి ।
వస్తుత్రులోనొక. భాగముపరులభో
. గంబునకిడనొల్లఁ-. గాని-గొప్ప ।
వారికున్నయిడుమ కొద్ది. వారికన్న ।
ఁగేవలముభాగ్యహీనత-చావటులది ।
వదలవిల్పడనిగతి-యూ., పంగమారి ।
బ్రతుకుతోడనెవిధియింపఁ. బడెనుమనకు ॥ 38

తే॥ తిరిగినావిభునిస్వాధీనపఱ్చుకొనుట
. కేనేమిఁజేయుదు-. హితుఁడ-వాని।

I know not how I lost him. Here I kneel :—
If ever my will did trespass 'gainst his love,
Either in discourse of thought, or actual deed ;
Or that mine eyes, mine ears, or any sense ;
Delighted them in any other form;
Or that I do not yet, and ever did,
And ever will—though he do shake me off
To beggarly divorcement—love him dearly,
Comfort forswear me. 39

ROMEO & JULIET *Act. I. Sec. II*

My child is yet a stranger in the world;
She hath not seen the change of fourteen years :
Let two more summers wither in thier pride,
Ere we may think her ripe to be a bride. 40

Act. V. Sec. III:

How oft, when men are at the point of death,
Have they been merry ! which their keepers call
A lightening before death : O, how may I
Call this a lightening ? O my love ! my wife !
Death, that hath sucked the honey of thy breath,
Hath had no power yet upon thy beauty ; 41

.యండకే వేగుమే.మన-నే నెఱుంగనె
.నెట్టులనతనిఁబోఁ.గొట్టుకొంటి ।
నో-సాక్షియీా.వియ.జ్జ్యోతి-మోఁదరాఁ-
.వానియిష్టమునకుఁ ..బ్రతిఘటింతు ।
నేనినా.యుల్లము.మానసవ్యాపార
.మునఁగానినిక్క.మా.పనినిఁగాని ।
గాక-నాకన్నులు..కర్ణముల్-లేక-మ
.జేయింద్రియములైన. నితరరూప।
మందు వేడుకపడ నేని. యతఁడునన్ను ।
ఁదుచ్ఛమైనట్టివిషదల.స్వాత్మనేని.
వానినైపెన నేఁబట్టు.వలవనియెడ ।
ఁగల్లయగుఁగాతనాకుసౌ.ఖ్యంబుమిగుల॥ 39

కం॥ నాపిల్లయింకిలోకము ।
లోపలఁగడుఁగ్రొత్త-యోడు.లోపమునాల్గా।
.దాపు-మఱికెండు.పంటల ।
క్రైపై జతఁగూఁపఁదగిన. యీాడున వెలయుఁ॥ 40

సీ॥ మనుజులు.ప్రాణోత్క్ర).మణవేళనగు మొగం
.బుల నెంతతచూఁగ.నలరుచుందు।
రచిచావు తెల్పెందు.రక్కటాయిద్దాని
.నెటు.ప్రకాశంబని.యెంచిలెదవ ।
నోసినాప్రియురాల.యోనాదుసిల్లాల
.నీయూపుఁతేనియ.స్పల్పినట్టి! 41

Thou art not conquered; beauty's ensign yet
Is crimson in thy lips and in thy cheeks,
And death's pale flag is not advanced there. 41

What's here? a cup closed in my true love's hand?
Poison, I see, hath been his timeless end.
O churl! drunk all, and left no friendly drop,
To help me after?—I will kiss thy lips;
Haply, some poison yet doth hang on them,
To make me die with a restorative. 42

TEMPEST *Act. V. Sec. I.*

His tears run down his beard, like winter's drops
From eaves of reeds. 43

TROILUS AND CRESSIDA *Act. IV. Sec. IV*

O heart heavy heart,
Why sigh'st thou without breaking?
Because thou canst ease thy smart,
By friendship nor by speaking, 44

మృత్యువిప్పటికిని మేటిసౌందర్యముఁ
బోఁగొట్టఁగలశక్తిఁ బొందకుండె
నోర్వఁబడ లేదు నీవు నీ కొప్పినమ్ము
చుక్కయంబింతవణకున చెక్కులందు
మఱియు నీ మోవి నెఱ్ఱఁగఁ బరఁగుచుండె
నచ్చటికి మిత్తి వెలిసిడ మరుగలేదు॥

గీ॥ ఏమిది చోట నొకగిన్నె నామనోహ
రకరసంలగ్నమైన దా రావిషంబు
వానికపమృత్యుకారణమయ్యెఁ బరమలుబ్ధ
క్రోలితివయంతయు మఱిమిగుల్చలేద
ప్రణయబిందువు నాకుఁదోడ్పడుటకింక
ముద్దుఁబెట్టెద నేను నీ మోవినిప్పు
డంటుకొనియుండవచ్చునే మైనఁగొంత
విసము నన్నదిచంపు నిర్వృతిఁ జెలంగ॥ 42

ద్వి॥ కాలుఁగన్నర్వాని గడ్డము కుదను
జేరి తెల్లునమంచు చిన్కు ... రూఢిక॥ 43

గీ॥ అక్కటా డెందమా బరువగు హృదయము
ముక్కలైపోకనిట్టూర్పు పుచ్చదేల
చెలిమిచేఁగాని పలుకుట వలనఁగాని
నీవు నీనొప్పిఁ దప్పించ లేవు కనుక 44

Act. V. Sec. II.

Ah, poor our sex ! this fault in us I find,
The error of our eye directs our mind :
What error leads, must err. O, then conclude,
Minds swayed by eyes are full of turpitude. (1)

WINTERS TALE *Act. V. Sec. III.*

I an old turtle,
Will wing me to some withered bough, and there
My mate. that's never to be found again,
Lament till I am lost. (2) 45

VENUS AND ADONIS

Hard–favour'd tyrant, ugly, meagre, lean,
Hateful divorce of lòve, (thus chids she Death,) [mean
"Grim-grinning ghost, earth's worm, what dost thou
To stifle beauty, and to steel his breath,
Who when he liv'd, his breath and beauty set
Gloss on the rose, smell to the violet ?
If he bi dead, — O no ! it cannot be,
Seeing his beauty, thou shouldst strike at it :—
O yes ! it may. thou hast no eyes to see,
But hatefully at random dost thou hit.
Thy mark is feeble age : but thy false dart
Mistakes that aim, and cleaves an infant's heart.(1) 46

గీ॥ ఘోరమౌ పాపపుంజాతి. నేరమిద్ది।
కనుఁగొనియెదమూలోన- మూ.మనసునదుపు।
మాకనుంగవతప్పె- వే.మూఱుదోస।
మునడిసించెడునదిఘోర.పోవవలయు।

భళిరయట్టులైనన్ని వి.టుఁమాగించు।
నేత్రములనేలఁబడుమదు.శ్లీచములని 1 45

గీ॥ ఏనొకముసలిపావురా.యి- నెగిరెదను।
.గొండొకెండినకొమ్మకు- . వెండియునటు।
ఁబొగలుచుండెద నెన్నఁడు.న్బొందరాని।
నామగనిఁగూర్చి నేను .నం.తముగువఱకు 2

సీసమాలిక :—

పాడు మొగముకరాళ. జేఁడ- .వికృతరూప-
కడునసహ్యముగఁ జేసె. .ముడినెడపెడు।
.బక్క-చిక్కి-నపండ- ..పండ్లిగిల్చెడుఘోర
.భూతమ- .మృత్యుపుం..బూవుఁబోడి।
నిందించునిట్టుల- నే..లపుర్వా-యొవఁ
.దున్నష్ట్రవానిదా.నూర్పుసాగసు।
పా.రిజాతమునకుఁ ..బరిమళమున్-.గులా
.బునకుఁదళ్కు-న్స్థిర.ముగనొసఁగు।
నటువంటివానిసో.యగముకంచుటకు-
నెం.తో-వానియూపిరి.వొంగిలించి।
పోఁదలంచితె-వాఁడు.పొలసిననెడ-

If he did see his face, why then, I know,
He thought to kiss him, and hath kill'd him so. (2) 46

"Wonder of time," quoth she, "this is my spite,
That, thou being dead, the day should yet be light. 47

RAPE OF LUCRECY

O happiness enjoy'd but of a few !
And, if possess'd, as soon decay'd and done,
As is the morning's silver–melting dew
Against the golden splendour of the sun;
An expir'd date, cancell'd ere well begun :
Honour and beauty, in the owner's arms,
Are weakly fortress'd from a world of harms. 48

నయ్యా. యో కాదదుట్టుల .నుండఁబోదు।
చూచిచూచియువాని. సొగసునీవుంబాడు
.సలుపుట-పోనా-నటు.జరుగవచ్చు।
.కనుగొనుటకునీకుఁ.గన్నులులే- వైన-
.నెట్టులో-చీఁదఱ.నొట్టినావు।
వెలయునీగుఱ్ఱె,లావణ్య..పెద్దతనము।
కాని-యా,లక్ష్మ్యమునకునీ..కడిఁదిమాయ।
కోల,పెడఁబడిమొకపని.కుఱ్ఱవాని।
గుండెవెండియు బ్రద్దలు.గొట్టుచుండె॥ 1

గీ॥ .వాఁడువానిమోముఁ..బరికించెనేనియు।
నేలవేయుమాట.లేనెఱుఁగుడు।
వాఁడుతలఁచినాఁడు.వానిముద్దాడగ।
ననఁగ-వానిఁజంపె.నత్తెఱఁగున 2

కం॥ కాలముదగుచోద్యం-బిటు।
.లా,లలనయుఁబల్కె--నిద్రపోనా.వాయినమిా।
వీలొకమొడసిచనఁగా।
.నేలావెల్లడిగనుండె.నింకెన్నవలున్ ॥ 47

త॥ .కడుఁగొద్దిమందిచే.గటకటా.కుడువఁ
.బడుహోయినీవొక.పట్లఁజే.కూర।
.వడితోఁజెడెడు.బ్రొద్దు.బంగరుకెండఁ
.గాయవేకువవెండి.కరఁగునుంచువలె।
.మడిసెడు.తేది.క్రమ్మఱమొదలిడక 48

My husband is thy friend, for his sake spare me ;
Thyself art mighty, for thine own sake leave me ;
Myself a weakling, do not then ensure me;
Thou look'st not like deceit, do not deceive me:
My sighs, like whirlwinds, labour hence to heave thee,
49

Why should the worm intrude the maiden bud ?
Or hateful cuckoos batch in sparrow's nests ?
Or toads infect fair founts with venom mud ?
Or tyrant folly lurk in gentle breasts ?
Or kings be breakers of their own behests ?
But no perfection is so absolute,
That some impurity doth not pollute.
Unruly blasts wait on the tender spring;
Unwholesome weeds take root with precious flowers ;
The adder hisses where the sweet birds sing ;
What virtue breeds, inquity devours :
We have no good that we can say is nours ;
But ill-annexed Opportunity
Or kills his life, or else his quality. 50

మునుముందె తాఁదుడుపు నొందుఁ బరుప్ర
నోడలిసాగసుమణి యుంజెందువారు
కావజాలరు వానిఁ గడగండ్లనుంచి॥ 48

ఉ॥ నాదు మగండు నీకు జెలి-
నన్ను మిగుల్చి మువ్వానిఁ గూర్చి-నీ।
వాదట గొప్పవాఁడవది యైనఁ
దలంచుము-విడ్వ నన్ను నెం।
తో దయ-మోసకానివలెఁ
దోఁచవు-నన్నిటు మోసపుచ్చ-కేఁ।
జేదను-బల్మిఁ బట్టి-కొక పెట్టిన
నావలి యూర్పు నిన్నుఁ బై।
గాఁ దెగఁ దీయ దాయె-నిటు
కాఱియ పెట్టకుమాఁడు దానినిన్॥ 49

ఉ॥ కన్నియ మొగ్గ నేలచోరఁ గావలయుఁ బురు-గేలపిచ్చికల్।
వన్నెన గూళ్ళ గుడ్లు పొదవంబడు నట్టులఁ జేయుఁ గోయిలల్।
క్రన్నన నీటిబుగ్గలనుఁ గప్పల దేల విసంబుఁ గల్పెడున్।
సన్నగ మంచి డెందముల నక్కడుఁ గొంకుతనంబ దేల- జేఁ।
డెన్నక తప్పనేల తన యిచ్చిన యానతిఁ- గాని- దేనికిన్।
దిన్నగ నుండదంతయుఁ గణింపఁగ-గొండొక లోపమందె మున్॥ 50

ఉ॥ ఎంతయు లేఁత మొక్కలప యింబడఁ దుంటరిగాడ్పు పొంచుఁ బై
ర్గుంతను గాబు మొల్చు- బుస కొట్టుడుఁ బట్టలు పొడఁ జిల్కయా।
పొంతనె- దోషమున్నొడరి పుణ్యము గాచిన దాని మించుఁ దా।
నింతకు మంచి లేదు దురదృష్టము చెర్పఁగ రాని దేనికిన్॥

The patient dies while the physician sleeps;
The orphan pines while the opperssor feeds;
Justice is feasting while the widow weeps;
Advice is sporting while infection breeds;
Thou grant'st no time for charitable deeds:
Wrath, envy, treason, rape and murder's rages,
Thy heinous hours wait on them as their pages: 51

O, hear me then, injurious, shifting Time;
Be guilty of my death, since of my crime. 52

Poor hand, why quiver'st thou at this decree ?
Honour thyself to rid me of this shame ;
For if I die, my honour lives in thee,
But if I l!ve, thou liv'st in my defame;
Since thou couldst not defend thy loyal dame,
And wast afear'd to scratch her wicked foe,
Kill both thyself and her for yielding so. 53

At last he takes her by the bloodless hand,
And thus begins "What uncouth ill event
Hath thee befall'n, that thou dost trembling stand ?
Sweet love, what spite hath thy fair colour spent ?
Why art thou thus attir'd in discontent ?
Unmask, dear dear, this moody heaviness,
And tell thy grief, that we may give redress, 54

త॥ ఒఱియనురోగివైద్యుఁడు నిదురింప - నఱదయెండెడుఁగూళ
హోయిగ మెక్క।
నలివిందుఁ గుడిచెడు న్యాయాధికారి యల వితంతువు నేడ్వ -
నాలోచనయు మ।
గలిగి యాటాడురేఁ గఁగనంటు తెవులు - మంచిపనులకు
సమయము నీవు।
కొలుచునీగంటలు కోపమునుబ్బ - మోసమున్ - జెఱను -
జంపుటను - బంట్లవతె॥ 51

ద్వి॥ వినుమనిల్కడలేక పీడించువేళ
పొరుచునా నేరము వలెనా చావు॥ 52

త॥ ఏలనే చేయి - నీ విట్టి తీర్పనకు వడఁకెద - వీసిగ్గు వలననిన్నిప్డు।
తేలించి పరువునఁ దివురుము నేనుఁ దఱలిన నాగొప్ప దక్కను నీకు।
వాలాయ - మటుకాని పట్లనా - అవ్వ నీతోడ నిల్చును -
నీ చెలి - [illegible]గతు।
జీలిచికావకి చ్చెల్వ్వనలొంగి యుండుటచేఁ బోలయుము
దానితోడ॥ 53

సీ॥ వాఁ డెట్టకేలకుఁ జాలిన చేతితో నాపెనుఁబట్టి
యిట్లనఁగఁ దొడఁగె।
నేవింతకీడు నీ కెసఁగెను - నీవిట్లు వడకుచునుంటివో
వాలుఁగంటి।
నీసొగసైన వన్నెఁ జెఱచె నేవంత - యొందుకీవిటులుంటి
వింపుఁదొఱఁగి।
వెల్లడియొనరించ వేయక్కటకటనీ వనటి దానిం
దీర్ప వచ్చునేము।

Three times with sighs she gives her sorrow fire
Ere once she can discharge one word of woe :
At length address'd to answer his desire,
She modestly prepares to let them know
Her honour is ta'en prisoner by the foe : 54

As through an arch the violent roaring tide
Out runs the eye that doth behold his haste,
Yet in the eddy boundeth in his pride
Back to the strait that forc'd him on so fast,
In rage sent out, recall'd in range, being past :
Even so his sighs, his sorrows, make a saw,
To push grief on, and back the same grief draw. 55

SUNNETS

When most I wink, then do mine eyes best see,
For all the day they view things unrespected ;
But when I sleep, in dreams they look on thee, 56

.అనఁగముమ్మాఱుఁదన.షొక్కు.టగ్గియూరు।
.పులనురగిలించెనోకజాలి.పలుకనుటకు।
ఁ.దొల్లిమిక్కిలి యణఁకువ.తోడఁదెల్పె।
.మగనికిన్-దుట్టుదకున.మ్మగువతనము।
.పరువుపగవానిచేఁదీయఁ.బడెనటంచు॥ 54

సీ॥ .ఇఱుకు.తూమునఁగడు.నుఱుముచెండెడునల
.తనవడిఁగాంచుచూ.పునకుమించి।
.పరువిడు- నింకనె.గురుచుండుసుడివడి-
.యెంతయుంబోడవుగ.నెదిగి- వెనుక।
ఁ.దన్నంతదబ్బునఁ.దఱిమినయానీటి
.పాయకెంతబిఱానఁ.జంపఁబడెనో।
.యంతకంటెనెత్తి.యల్కముమ్మరమునఁ
.గ్రమ్మఱనదిపిల్వఁ.గాఁబడియెడు।
.నారహింసరిగనవ్వాని .యూరుపులును।
.వానివంతలుసలుపుఱం.పంబుచెలువు।
.మొనసిముందుకువెతనుద్రొ.బ్బుటకుమఱియు।
.దానినేలాగుటకు- వెనుఁ.దట్టుమఱల॥ 55

కం॥ కనుఱెప్పమూసినప్పుడె।
.కనెడున్నాకన్నుదోయి.కరమేమనఁ-బ్రొ।
ద్దునఁగాంచువానిసరకు।
.న్గొనవవినినుఁజూచునేనుఁ .గూర్కెడఁగలలోన్॥ ౫౬

స్రగియంయది జీవితాపహా। హృదయేకిం నిహితానహన్తి మామ్।
విషమప్యమృతంక్వచిద్భవే। దమృతంవా విషమీశ్వరేచ్ఛయా॥
రఘువంశేసర్గః 8 శ్లోకః 46. 1

ధృతిరస్తమితారతిశ్చ్యుతా। విరతంగేయమృతుర్నిరుత్సవః।
గతమాభరణప్రయోజనం। పరిశూన్యంశయనీయమద్యమే॥ శ్లో 66. 2

కామంజీవతిమేనాథః। ఇతిసావిజహౌశుచమ్।
ప్రాఙ్మత్వాసత్యమస్యాన్తం। జీవితాస్మీతిలజ్జితా॥ స 12 శ్లో 75. 3

ఉపమానమభూద్విలాసినాం। కరణంయత్తవకాంతిమత్తయా।
తదిదంగతమీదృశీందశాం। నవిదీర్యేకఠినాఃఖలుస్త్రియః॥
కుమారసంభవే. స 4. శ్లో॥ 5. 4

అహమేత్యపతంగవర్త్మనా। పునరంకాశ్రయిణీభవామితే।
చతురైస్సురకామినీజనైః। ప్రియయావన్నవిలోక్యసేదివి॥ శ్లో 20. 5

తమవేక్ష్యరురోదసాభృశం। స్తనసంబాధమురోజఘానచ।
స్వజనస్యహిదుఃఖమగ్రతో। వివృతద్వారమివోపజాయతే॥ శ్లో 26. 6

వ ం త

గీ॥ .ఈపువ్వులదండయు సుజెడఁ.బాసినయొడ ।
.నాయొ.డఁదనిడగానను. జంపదేల।
.యగువిసము బ్రతికించుమం.దు.గనొక్క పు ।
..కాచునదివేల్పుటిచ్చ.నొ.కటువిసమవు॥　　1

గీ॥ .చనియొ.చిట్టతనము-.జాఱెను.దగులము। పాట.చెల్లెను-దఱి..
పండువుడిగె ।
..దొడవ్రులపనియిపుడు.. కడమున్ట్టె-నాడగు । .మొత్తపాను పెల్ల.
.రి త్తవోయె॥　　2

గీ॥ .నాదుమగఁడు బ్రతికి.నాఁడనిమిక్కిలి। యూపెతనము. వంత.నవల
ద్రోసె॥
.నతని.పిలుకుమారుటా..రసి..ుందొల్లి ।
. బ్రతికియుంటిననుచుఁ.బడసెసిగ్గు॥　　3

గీ॥ ..సౌరుక.తనహాయల్లను.వారికెల్ల ।
.నీదునె.మ్మేనుపోల్కి-యై.నెగడుచుండె।
.నట్టిదిదిగోయిపుడుపొందె.నిట్టి.పాటు।
..వయ్యెఁబడకుంటి-గడుగట్టి.వార.తివలు॥　　4

గీ॥ .ఏనుమిడుత.జాడ.నిప్పుడే.యురుదెంచి। మఱల
నీ.మొడియొడ..నిరవుకొందు।
.నేస్తకాఁడనీవు.నెఱజాణలొవేల్పు।
.చెలులచేతఁజూడఁ బడకె ముందె॥　　5

గీ॥ .అతనిఁజూచియేడ్చె.న.చ్చెల్వమిక్కిలి।
..గుబ్బలదరబాఁదు.కొనియొగుండె।
.తలుపు తెఱవఁబడిన..చెలువునఁదనవారి ।
.మొదుటను. వలవంత..మొదవెడఁగడ॥　　6

శశినాసహయాతికౌముదీ। సహమేఘేనతటిత్ప్రలీయతే।
ప్రమదాఃపతివర్త్మగాఇతి। ప్రతిపన్నంహివిచేతనైరపి॥ శ్లో 33॥ 7

నూనంతస్యాఃప్రబలరుదితోచ్ఛూననేత్రంప్రియాయాః।
నిశ్వాసానామశిశిరతయాభిన్నవర్ణాధరోష్ఠమ్।
హస్తన్యస్తంముఖమసకలవ్యక్తిలంబాలకత్వా। [శ్లో 23 8
దిందోర్దైన్యంత్వదుపసరణక్లిష్టకాంతేర్బిభర్తి॥ మేఘసందేశే స. 2

నిశ్వాసేనాధరకిసలయక్లేశినావిక్షిపన్తీం।
శుద్ధస్నానాత్పరుషమలకం నూనమాగండలంబమ్।
మత్సంభోగఃకథముపనమేత్స్వప్నజోఽపీతినిద్రా।
మాకాంక్షంతీంనయనసలిలోత్పీడరుద్ధావకాశామ్॥ శ్లో 30 ॥ 9

ప్రాయస్సర్వోభవతికరుణావృత్తిరార్ద్రాన్తరాత్మా ॥ శ్లో 32 ॥ 10

ఆశ్వాస్యైవంప్రథమవిరహోదగ్రశోకాంసఖీంతే ।
శైలాదాశుత్రినయనవృషోత్ఖాతకూటాన్నివృత్తః।
సాభిజ్ఞానంప్రహితకుశలైస్తద్వచోభిర్మమాపి ।
ప్రాతఃకుందప్రసవశిథిలం జీవితంధారయేథాః ॥ శ్లో 53 ॥ 11

విలోచనేందీవరవారిబిందుభిః। నిషిక్తబింబాధరచారుపల్లవాః ।
నిరస్తమాల్యాభరణానులేపనాః। స్థితానిరాశాఃప్రమదాఃప్రవాసినామ్॥
ఋతుసంహారే. స 2. శ్లో 12. ॥

గీ॥ వేలుపులబువ్వతోడనే వెన్నెలచను
మొగిలితోడుతఁగూడన డఁగెడుమెఱపు
పొలఁతుకలు పెనిమిటిజాడఁ బోవుననుట
తెల్వి లేకున్న వానిచేఁ దెలియఁబడియె॥ 7

చ॥ పొరిఁబొరి నేడ్చుచుంటఁగదుఁ
బొంగినకన్గవ నూర్పు వేఁడిచేఁ
బరిసినవన్నియన్నలుగు నా తెఱతోడుత నీవు గప్పుకొం
పిఱువడు చందమామ వగ వేఁ తెఱఁగుఁగురులంపఁ డంగినా
మురిపెపుముద్దరాలి చెయిఁ బొందు మొగంబు నిజంబు తాల్పుడుక్ 8

గీ॥ మోవిచివురుఁగందించు నూర్పు మెయి నచ్చు
తానమున బిరుసైచెక్కు నాని వేలు
కురులెగచు దానిఁగన్నీటఁ దెరలు నిగుర
గోరికలనైనఁ గల్గునా కూటమియని॥ 9

ద్వి॥ తరచు మెత్తనిగుండెఁ దగునెల్లవాఁడు
పరఁగుచుండు నెనరు పైకొనఁ జత॥ 10

గీ॥ తొలి యొడయికవనరెడునీ చెలియనిట్టు
లూరడించి తిరిగివచ్చి యునిచ నేమి
మనుపుపల్కుల నానవాలలరఁ బొద్దు
నసడలెడు మొల్లవంటినా యుసుఱు నిలుపు॥ 11

గీ॥ నీలికల్వచూపు నీటిచుక్కలఁ దప్పఁ
బడినదొండమోవి బెడఁగు చివురు
గలిగిమగలనెడయు గరితలు సింగార
ముడిగియాసఁ దొఱఁగి యున్నవారు॥ 12

హృదయమిషుభిః కామస్యాంతస్సశల్యమిదంతతః।
కథముపలభేయ నిద్రాం స్వప్నే సమాగమకారిణీమ్।
నచసువదనామాలేఖ్యేఽపి ప్రియామసమాప్య తాం।
మమనయనయోరుద్బాష్పత్వంసఖేనభవిష్యతి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 13

మధుకరమదిరాక్ష్యాశ్శంసతస్యాః ప్రవృత్తిం।
వరతనురథవాసౌ నైవదృష్టాత్వయామే।
యదిసురభిమవాప్స్యస్తన్ముఖోచ్ఛ్వాసగంధం।
తవరతిరభవిష్యత్పుండరీకే కిమస్మిన్॥ 14

సర్వక్షితిభృతాంనాథ। దృష్టాసర్వాంగసుందరీ।
రామారమ్యేవనోద్దేశే। త్వయావిరహితామయా॥ 15

రతిఖేదసుప్తమపిమాం। శయనేయామన్యతేప్రవాసగతమ్।
సాత్వమిహైతదన్యా। కథంసహేథాశ్చిరవియోగం॥ 16

రత్నమితినమేతస్మిన్। మనఃప్రయాసోఽపిహాంగమాక్షిప్తే
ప్రియయాతేనాస్మి సఖే। సంగమనీయేనసంగమితః॥ 17

యస్మిన్ప్రాప్తవాన్మదంకే। శిఖండకంఠాయనోపలబ్ధసుఖః।
తందుంజాతః కలాపం। శ్యేనయాశితికంఠకంఠశిఖినమ్॥ 18

చ॥ మదినవవిల్తు తూపులును సూటికిఁగాయము లంగముంచఁగా।
నిను రేఁబుపోవఁగాఁగలను నెచ్చెలి నింగని నైన సఁబోండ్లఁబో।
లుదానన బోని చిత్త రవు లోనయు నన్నరినా సిమూనికఁ
లుదానన సీమనాకసులు లో నెలునింతు సూను సంగతి॥ 13

గీ॥ మంపుకనుల దాని మాటఁ దెల్పవు తేఁటి।
లేక చెలువ జూడ లేదొ నీవు।
దాని మోవి కమ్మ తావి నానిని వేని।
తగులుకొలుగు కొట్లు తమ్మి నేడు 14

ద్వి॥ పుడమి తాలుపు మిన్న ముద్దుల గుమ్మ।
బోడఁగంటి వేయుంచ పుంగానలోన॥ 15

గీ॥ కూటమింబడలికనిదురఁ గొన్న నన్ను।
బాసుపండైన దవ్వన్న పగిదిఁ దలఁతు।
నట్టిని నెట్టులిచ్చట నిట్టియుందుము।
తెంచు నిదు నెడఁ బాటునై తిందుచుందు॥ 16

గీ॥ పక్కి చేతనుఁ గొంపోవఁ బడినయట్టి।
మానికము నందు రతనము బాద లేదు।
నాకు నద్దానినా సామిఁ నాగతోడ।
కూడ సంగడి కాఁడ నే కూర్చఁబడితి॥ 17

గీ॥ జుట్టుగొకుట చేఁబుట్టు సుకముతోడ।
నేది నిద్దురఁ జెందెనో నాదు తోడను।
బోడమియున్న పురిసము నల్ప మెడను గల్గు।
నట్టి నట్టున విట్టు నా కంపు॥ 18

సర్వఃకల్యేవయసియతతే భోక్తుమర్థాన్కుటుంబీ ।
పశ్చాత్పుత్రైరుపహితభరఃకల్పతేవిశ్రమాయ।
అస్మాకంతుప్రతిదినమిదంసాదయన్తీప్రతిష్ఠాం।
సేవాకాకుఃపరిణతిరభూత్ స్త్రీషుకష్టోఽధికారః॥ 19

అవిణానుపుణవిఉలఅఆరిణాం ఏదం పేక్ఖిస్సం ॥

సహి - జదోపహుదిసుహాదం సఉపహాంగదోతవోవణా । నిక్ఖిదారాఏసి తదోఆరహిఅత్తగ్గదేణ ఆహిళానేణ ఏసఅసత్థమిసంవుత్తో ॥ అభిజ్ఞాన శాకుంతలే॥ 21

తంజదివో అణుమదంతహాసట్టు హాజహాతస్సరాఏసిణో అణులంవణిజ్జా హోమిఅణ్ణాహోసించహామేఉనలం ॥ 22

నఖలునఖలుబాణస్సన్నిపాత్యోఽయమస్మిన్ ।
మృదునిమృగశరీరే తూలరాశావివాగ్నిః ।
క్వబతహరిణకానాంజీవితంచాతిలోలం ।
క్వచనిశితనిపాతావ్రజసారాశ్శరాస్తే ॥ 23

కింణిమిత్తం వాసు ఉమారదవో వితవోవణగమణ పరిస్సముస్స అత్తా పదం ఉవణేదో ॥ 24

దిఅఅమా ఉత్తస్మ - ఏసాతు పచింతిదాఇంఅణసూ ఆమంతేది॥ 25

కింపిఅఅస్తిమంసహేఓ ॥ 26

గీ॥ ప్రాయమున గేస్తుభోగము వ్రాయఁగడఁగు
నూరకుండఁగ గొడుకుల బర్వించి పిదప
ముదిమినా పర్వుతీసి యే ప్రొద్దుఁ గొలువు
వెఱపుఁ గొను చెలులం బనిపించు లాట॥ 19

ఉ॥ మేల్నేయు నితనిఁ దిరిగి చూడఁగల్గుదునా॥ 20

వ॥ చెలీ తపసి కానఁ బ్రోచు రాచరుసి నా కంటఁబడినప్పటినుండియు వాని
యందలి కోర్కెచే నాకీ దెసకలిగెను. 21

వ॥ కనుక మీకిచ్చవచ్చెనేని యప్పుడెట్లు రాచరుసికి నే గనికరింపఁబడఁ
దగుదాన నౌదునో యట్లొనర్పుఁడు - లేకున్న నాకు నీళ్ళు దార
విడువుఁడు॥ 22

గీ॥ వలదు వలదయ్య యీయిచ్ఛ తలిరుమేన
బూవు బ్రోవునఁ జిచ్చట్లు ముల్కి వహించు
లేడి పిల్లల నిలుకడ లేని బ్రతుకు
లకట యోచ్చట నీవాఁడి యులుగు లెచట॥ 23

వ॥ నవకము కలవారయ్యుఁ దామేల తపసి కానం బడల్పడఁ దేఁబడిరి॥ 24

వ॥ డెందమా యుత్తలపడకు - నీ తలంచినది ప్రుడియు నసూయ -
యడుగుచున్నది॥ 25

వ॥ సకియలారా నాకెందుకు విసరెదరు॥ 26

యాస్యత్యద్య శకుంతలేతి హృదయం సంస్పృష్టముత్కంఠయా।
కంఠ స్తంభితబాష్పవృత్తికలుష శ్చింతాజడం దర్శనమ్
వైక్లబ్యం మమ తావదీదృశమహో స్నేహాదరణ్యౌకసః ।
పీడ్యంతే గృహిణః కథం ను తనయావిశ్లేషదుఃఖై ర్నవైః ॥ 27

పాతుం న ప్రథమం వ్యవస్యతి జలం యుష్మాస్వపీతేషు యా।
నాదత్తే ప్రియమండనాపి భవతాం స్నేహేన యా పల్లవమ్!
ఆద్యే వః కుసుమప్రసూతి సమయే యస్యా భవత్యుత్సవః।
సేయం యాతి శకుంతలా పతిగృహం సర్వై రనుజ్ఞాయతామ్॥ 28

వచ్ఛ-కిం సహవాసపరిచ్చాఇణం మం అణుసరసి- అచిరప్పసూదా ఎజణణీ ఏవిణా విడ్డిదో ఎవ్వ- దాణిం వి తుమంను ఏవిరహిదం తాదో చింతఇస్సది ణివట్టేహి దావ॥ 29

ఉగ్గలిఅదబ్భకబలా। మిఆ పరిచ్చత్తణచ్చణా మోరా।
ఓసరిఅపణ్డుపత్తా। ముఅంతి అస్సూవిఅ లదాఓ॥ 30

శమమేష్యతి మమ శోకః కథం ను వత్సే త్వయా రచితపూర్వమ్
ఉటజద్వారవిరూఢం నీవారబలిం విలోకయతః॥ 31

త॥ ఎడఁబాటునెవ్వగ నెద తాఁకఁబడియె
నరుగు శకుంతల యనుచిప్పుడెల్లు
కడునాఁపఁబడినట్టి కన్నీటఁ గలఁగె
ఁబసిఁదో అంగ న్వల వంత మైఁ జూడ్కి
యడవినుండెడినాకె హారా వితాకు
కూరిమినిట్టిది కూఁతులనుండి
విడికొ్రత్త వనటల వేగింపఁబడుచు
నెట్లుండువారలో యొల్ల గేస్తులును 27

ఉ॥ ఎవ్వతెముందుమిమ్ముఁ దని యింపక త్రాగదు నీరుఁ దాల్చఁబో
దెవ్వతె మీఁపయిం జెలిమి నింపయి సంజివు రాకు సొమ్ము మీ
పువ్వు సనుతక్ యెవ్వతెకుఁ బొల్పగు పండువు చెల్వునింటనా
జవ్వని యీ శకుంతల యొసంగునొ సంగుడి యాననెల్లరున్॥ 28

వ॥ కుట్ర సావాసముఁ దొలఁగు నన్నేల వెంబడించెదవు - సుంత నే పు
లో నీ శ్యామకుతల్లి నెడసియుం బెరుఁగుదాన వే నన్నాయు నిన్ని ప్రేక
తండ్రి పెంచెదు ననుకొమ్మి మము॥ 29

గీ॥ నోళ్ల తెల్లుజార్చి త్రేళ్లు నాటలనాడ
కుండి నెమలి గములు పండుటాకు
తెల్లరాల్చుకొనుచు నెల్లెడఁ దీఁగెలున్
గంటినీరు గార్చు కరణినయ్యె॥ 30

కం॥ పట్టీయోటునా వగకడ
ముట్టున్ నా యింటిగుమ్మము నఁదొలిసిచేఁ
బెట్టంబడి యిప్పటికిన్
బుట్టినటులఁ జెదరకున్న ముగ్గున్నన్॥ 31

ఇదమశిశిరై రంతస్తాపాద్వివర్ణమణీకృతం।
నిశినిశిభుజన్యస్తాపాంగప్రసర్పిభిరశ్రుభిః।
అనతిలులితజ్యాఘాతాంకంముహుర్మణిబంధనా।
త్కనకవలయంస్రస్తంస్రస్తంమయాప్రతిసార్యతే॥ 32

ఇతఃప్రత్యాదేశాత్స్వజనమనుగంతుంవ్యవసితా।
తత స్తిష్ఠేత్యుచ్చైర్వదతిగురుశిష్యేగురుసమే।
పునర్దృష్టింబాష్పప్రసరకలుషామర్పితవతీ।
మయిక్రూరేయత్తత్సవిషమివశల్యందహతిమామ్॥ 33

ఆలక్ష్యదంతముకుళాననిమిత్తహాసై।
రవ్యక్తవర్ణరమణీయవచఃప్రవృత్తీన్।
అంకాశ్రయప్రణయినస్తనయాన్వహంతో।
ధన్యాస్తదంగరజసామలినీభవంతి॥ 34

వసనేపరిధూసరేవసానా నియమక్షామముఖీధృతైకవేణీ।
అపినిష్కరుణస్యశుద్ధశీలా మమదీర్ఘంవిరహవ్రతంబిభర్తి॥ 35

గీ॥ చేయితలగడగా రేయి. రేయిగంటి।
వేఁడిసిగ్గారుటన్రింగు., వెలియు మాని।
కములతో-, నారికాయలఁ. గఱువకె-, నని।
కట్టుజాఱుకడియమొగఁ. బెట్టుచుందు। 32

గీ॥ ఇటఁజె, నకఁదన నారితో. నెగఁడలఁచి।
నాఁగుమనియటుఁదనయయ్యె. యల్కఁబల్క।
ఁ., గూళనౌనన్నుఁదిరిగిక. న్నెళు, లలము।
ఁ. గనినడి-వినపుములికియై. కాల్చునన్న॥ 33

గీ॥ ., కతము లేనినవ్వు., కతనఁగొంచెముతోఁచు।
పల్మొగడలముద్దు. పలుకులఁదోడ।
విడియఁగూర్మిఁగొనెడి. కొడుకు నెత్తుకొనిన।
ముఱ్ఱినంటువాఁడె., పునెమునల్పె॥ 34

గీ॥ ., మకిలముస్తుల-కట్టి, నే.మమునవాడు।
నెమ్మొగంబునజడఁగట్టు. నెఱులతోడ।
., సుద్దమానడవసిఁగల్గి. పెద్దతనపు।
., తాలుచు నెనరుడుగునా, వి. రాళినోము॥ 35

LOVE

—

AS YOU LIKE IT— *Act II. Sec IV.*

If thou remember'st not the slightest folly
That ever love did make thee run into,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not sat, as I do now,
Wearing thy hearer in thy mistress' praise,
Thou hast not loved :
Or if thou hast not broke from company
Abruptly, as my passion now makes me,
Thou hast not loved.— 1

Act iii. Sec. ii.

Heaven would that she these gifts should have,
And I to live and die her slave. 2

Alas the day ! What shall I do with my doublet and hose ? What did he when thou saw'st him ? What said he ? How look'd he ? Wherein went he ? What makes he here ? Did he ask for me ? Where remains he ? How parted he with thee, and when shalt thou see him again ? Answer me in one word. 3

శృంగార రసము

సీ॥ ఉరువడి నవవిభ్రాంతి నుసికొల్ప గానీవు నెఱపిన రాపాటి నేరమైన।
మఱచిపోయితి నేని మఱి నీవు వలచియుండఁగ లేదు నీవిప్డు నాతొ అంగన।
గూర్చుండి నీ చెలి నగ్రాసరించి పోఁగఁజూచు విను వారలకు నెల్ల విసుకు కలుగ।
సలుపని చో నీవు వలచియుండఁగ లేదు కొంచమైనం బలికించి చూడ।
చెలఁగి నా మరులిప్రుడు సంజేసినట్లు।
కతము చెప్పక నీ చెలి కాండ్రనుండి।
యీవు దబ్బున విడఁబడి యేఁగవేని।
వెండియు నీవు నను వలచి యుండలేదు॥ 1

ద్వి॥ ఆపెకీసుగుణంబు లజుఁడు విధించె।
నా పెదాసుని గనన్నతఁడు సృజించె॥ 2

వచనము॥ నేడయ్యో నామగవేసముతో నేనేమి చేయుదును- నీవు వానింజూచినప్పుడు వాఁడేమి చేసె- వాఁడేమి పల్కె- వాఁడెట్లు కాన్పించె- వాఁడెట్టిదుస్తుదాల్చె- వాఁడిచ్చటికేల వచ్చెను- వాఁడు నన్గూర్చి యడిగెనా- వాఁడెక్కడనుండెను- వాఁడు నిన్నెట్లుడఁబాసెను- మఱి యెప్పుడు నీవు వానిం దరిగి చూచెదవు నాకొక్క మాటలోఁ జెప్పుమా॥ 3

A lean cheek, which you have not; a blue eye, and sunken, which you have not; an unquestionable spirit, which you have not; a beard neglected, which you have not: — but I pardon you for that, for simply, your having in beard is a younger brother's revenue. — Then your hose should be ungartered, your bonnet unbanded, your sleeve unbuttoned your shoe untied, and every thing about you demonstrating a careless desolation. But you are no such man: you are rather point-device in your accoutrements, as loving yourself, than seeming the lover of any other. 4

Sc. V.

Think not I love him, though I ask for him.
'T is but a peevish boy: — yet he talks well :—
But what care I for words? yet words do well,
When he that speaks them pleases those that hear.
It is a pretty youth: — not very pretty: —
But, sure. he 's proud! and yet his pride becomes him.
He' ll make a proper man; the best thing in him.
Is his complexion: and faster than his tongue
Did make offence, his eye did heal it up.
He is not very tall; yet for his years he 's tall,
His leg is but so so; and yet 't is well.
There was a pretty redness in his lip;
A little riper, and more lusty red
Than that mixed in his cheek; 't was just the diffe- [rence
Betwixt the constant red and mingled damask.

వ ॥ చోక్కాడా- నీకు లేదు- గుంటునీకు- స్నదినీకు లేదు- మా
ట్లాడుటకు త్ర్నహము లేనియన్న నదినీకు లేదు- చెక్కింపఁబడిన గడ్డ-
ము నీకులే- దండమునిన్ను క్షమించునేమన నదివచ్చి రానిదికనుక-
గాని- నీ వల్లడవు బిగింపఁబడరాదు- నీ బొమికలు కట్టఁబడఁ
గూడదు- నీచోక్కాయి చేయుగుంకీలు తగిలింపఁబడఁ జనదు- నీ
జోడు బంధింపఁబడఁదగదు- మఱియు- నీ యొడనున్న ప్రతివస్త్రం
గూడ నసహ్యనేయఁబడిన పాపస్థితిని నిరూపించవలయుఁగాని నీవ
ట్టివాఁడవు కావు- పరులను వలచినట్లు కనిపించుటకన్న నిన్నే నీవు వల
చినట్లు నీ యుడుప్రసంగము నరిగానుంటివి॥ 4

సీసమాలిక :—

తలఁపకు నేవాని వలచితినంచు నే నడిగినప్పటికైన నతనిఁగూర్చి ।
సరికాని వాఁడను మాటలాడుచున్న వాఁడైననింపలర మాట్లా
డు వాఁడు ।
కానిమ్ము మాటలతో నాఁబని లేమి- విను వారినంతను పెట్టువాని!
పలుకులైనంగను బాగుండు నతఁడుసో యుగమైనవచ్చువాఁడం
తయుంద ।
గాఁడు కాఁడైన నిక్కము కానరముకల వాఁడు- వానిపొగరు
వానికిఁదగు!
వాఁడు చక్కని మగవాఁడగు- వానియందున్న యొక్కవవాని
వన్నె- మఱియు-
నతని నాలుక నేర మాఁకరించుటకన్న నడిగవానిఁగుమర్చు వాని
మాడ్కి ।

Act v. S c.ii.

Your brother and my sister no sooner met, but they looked ; no sooner looked, but they loved ; no sooner loved, but they sighed ; no sooner sighed, but they asked one another the reason ; no soone knew the reason. but they sought the remedy and in these degrees have they made a pair of stairs to marriage, which they will climb incontinent, or else be incontinent before marriage. 6

HENRY VI PART—III *Act II. Sec.* *I*

See, How the morning opes her golden gates,
And takes her farewell of the glorious sun :
How well resembles it the prime of youth,
rimmed like a younker, prancing to his love ! 7

యతఁడంత పోఁడవ్రకాఁ - డైన - నీకునునేను నీనయుంత నాతోఁ
దనరుచాఁడు

వానిచో కాలోక పాశముగాఁ నుండు - గాని - యీయుపె నరి.గా
నెపుఁ గెడు।

నాతని నాతెలి.నలరె నెఱ్ఱఁ బనమ్ము.చొక్క - గ-నవి వాని.చెక్కులందు।
గలుపఁ బడిన దాని కన్నదశమ్ము గు।
పండుకావి-మఱియు-నిండు కెంపు।
నకు వెలితి గులాబి.నకు నెట్టులుండునో।
వాని లోనన ట్టి.వాసి నెగడు॥ 5

వ॥ నీయన్నయు నాతోఁ బుట్టువున్నారసిల్లి నతోడనే ... బతికించిరి - చూచుకొన్న వెంటనే ... వలచిరి - మోహించిన తత్క్షణమె నిట్టూర్పు నిగుడించి - యూర్పుపుచ్చినంతనే యన్యోన్యస్మరణ ... కొనిరి - ... తెలిసిన వెంబడినే యుపాయము వెతుకుకొనిరి - మఱియు నీవరుసన్ బ్రొంగ్లికి మెట్లుకట్టిరవి వెంటనే వారెక్కెదరు - లేక - వివాహమునకు ముందుగానే కట్టు తప్పికవఁ గూడెదరు॥ 6

మ॥ కనుమా ... గాఢమ్ముమిద్దిసి నె।
లునవో ... ప్రద్దుసెలవున్ ... దో - ...।
తెనుఁగూడ ... చేసికొం చువడినెం. తే ... చుంబోవ్రకి.
ల్లనితేఁజస్వ ... నొ-నెండియున్॥

LOVE'S LABOUR'S LOST *Act. IV Sec. III.*

So sweet a kiss the golden sun gives not
To those fresh morning drops upon the rose,
As thy eyebeams, when their fresh rays have smote
The night of dew that on my cheeks down flows :
Nor shines the silver moon one half so bright
Through the transparent bosom of the deep,
As doth thy face through tears of mine give light ;
Thou shin'st in every tear that I do weep:
No drop but as a coach doth carry thee,
So ridest thou triumphing in my woe.
Do but behold the tears that swell in me,
And they thy glory through my grief will show :
But do not love thyself: then thou wilt keep
My tears for glasses, and still make me weep.
O queen of queens, how far thou dost excel,
No thought can think, nor tongue of mortal tell. 8

Act v. Sec. ii.

Fair ladies masked, are roses in their bud :
Dismasked, their damask sweet commixure shown;
Are angels vailing clouds, or roses blown. (1)

సీ॥ మిగులనాచెక్కిళ్లు దిగజాఱువంతనే నెనరు చూపని వాలుగనుల చూపు
పోల్కి నంతటికిని యొయ్యారము దిద్దఁగా లేదు. చెలనారి గులాబి నాదు సంబరము।
కొఱ్ఱమ్మంచు చిన్కులకుం బైడి చెదరి బొట్టు నా కన్నీళ్లు నంచి సేదు।
మోము వెల్తురోసంగ పోఁడిమిగా నిక నెఱవెలుఁగులోఁ గొంత మున్నటి యందము।
వెండిచందురుఁడట్లు వెలుఁగఁజుమనగమైన నే నెవ్వ నెల్లకన్నటియందు।
మెఱయుదువీవు నీ స్మృతియు గుర్తుప్రబంధి కరఁగు మోయని బొట్టు కటియు లేదు।
నాదు వనటయందు నగ్గెలుపందుచుఁ దిన్నఁగఁ గూడ్చుకొని తిరిగినట్లు
నాలోనఁ బొంగు కన్నీళులఁ గోంచెను చూపుము మఱి యవి చూపునిక।
నావంతనుండినీ దాదన్ని యన్ సరి కాని యబ్బురము నీ లోనసేపు।
నుని చెదపుడద్దములటు నా కనులనీళ్ళు।
వెండియున్ నన్ను నింకనేర్పింతువీవు।
రాణులకు రాణి నీదు విన్నాణము మది
తలంపఁజాలదు నాలుక తెలుపలేదు॥ 8

గీ॥ కొమరుగల స్త్రీలు మాఱుమకమునఁ దాల్చ
నపుడు మొగలా గులాబుల యట్టివారు।
వేసములవిప్పి తమవన్నె వెల్లడించు।

MERCHANT OF VENICE— *Act III. Sec. II.*

Like one of two contending in a prise,
That thinks he hath done well in people's eyes,
Hearing applause, and universal shout,
Giddy in spirit, still gazing in a doubt,
Whether those peals of praise be his or no ;
So, thrice fair lady, stand I, even so,
As doubtful whether what I see be true,
Until confirmed, signed, ratified by you. (2)

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act V. Sec. I*

The iron tongue of midnight hath told twelve.
Lovers, to bed : 't is almost fairy time. 10

PERICLES *Act. IV. Sec. VI*

Here comes that which grows to the stalk ;— never plucked yet, I can assure you.— Is she not a fair creature ? 11

.తఱినిమబ్బులదిగెడు న.చ్చెలు- పుఱియు ।
.నందముగ వికసించుగు.లాబుపువ్వులు ॥ 9 (1)

గీ॥ .పండెమునఁబోరునిద్దఱన్..బ్రస్తుతించి।
.,యందఱే,యొలుంగువినుచుగా.నఖిలజనుల।
.నసులయొడబాగొనర్చితి.ననుచుమిగుల।
.,ఁజపలచి త్రంబుతోడనా.,సన్నుతిఖ్య।
..లుతనయవిజాకావాయ.న్చనిఁకసంశ।
.యంబునంబరికించెడి.యతనిసూడ్కి-।
.నేనుజగదేకసుందరి.నిల్తు-నిచట।
ఁ.జూచునదినిక్క-మోయను.చు,నరమురిక।
ఁ.,బెనచి-నీవలన,న్నిరూ.పింపఁబడుచు।
.బలపరచఁబడినసమ్మతిం.పఁబడువఱకు॥ 9 (2)

కం॥ నడికేయియినుపనాలుక ।
.,నుడివెంబన్నొండు-వలపు.,నూల్కొ-నుమీారల్ ।
పడుకొండుసెజ్జలంది ।
.ప్పుడుఁగడు,గంధర్వవేళ.,పొనరుచున్నుండెన్ ॥ 10

వ॥ తొడిమెన్నెబుగునదిచటికివచ్చుచున్న దెపుడుం గోయఁబడలేదు-
సికురూక్షిగాఁజెప్పెద నాపెసాగసై నదికాదా ॥ 11

ROMEO AND JULIET *Act. I Sc. I.*

Love is a smoke made with the fume of sights;
Being purged, a fire sparkling in lovers' eyes;
Being vexed, a sea nourished with lovers' tears :
What is it else ? a madness most discreet,
A choking gall, and a preserving sweet.

Sec. v.

If I profane with my unworthiest hand ;
This holy shrine, the gentle sin is this,
My lips, two blushing pilgrims, ready stand
To smooth that rough touch with a tender kiss. 13

Act ii. Sec. ii.

See, how she leans her cheek upon her hand !
O ! that I were a glove upon that hand,
That I might touch that cheek !

THE TAMING OF THE SHREW— *Act. I. Sec. I.*

I saw her coral lips to move,
And with her breath she did perfume the air : 15

TEMPEST — *Act III. Sec I.*

Full many a lady
I have eyed with best regard, and many a time
The harmony of their tongues hath into bondage
Brought my too diligent ear; for several virtues
Have I liked several women; never any

గీ॥ వలపనఁగ నెచ్చు నాత్మలఁ గలిగినట్టి
కామునకు నన్నులందునఁ గ్రాలునగ్గి ।
నాయికా నాయకా శ్రీలన్ బ్రబలు కడలి ।
వెల్లియున్ జంపఁ బెంపఁగ విషమమృతము॥ 12

గీ॥ నాతగని చేత సి పావ నమగు గుడిని।
నేను శుచిఁ గావించితి నేనిఁ దగిన।
దండనంబిది నాదు పె కవులు రెండు।
సిగ్గుగల తైర్థికులివ్వుండె సిద్ధముగను।
దలిరు ముద్దున నాకిద్ది తాఁకు గువ్వ॥ 13

ద్వి॥ చేతఁ జిక్కిలిఁ జేర్చు చెల్వము మీరఁ
చేతోడనైన నా చిక్కులంటుదురు॥ 13

ద్వి॥ వెలఁది పగడపు మోవి కవలఁ గంటి
గలికి యూర్పుల గాలిఁ గమ్మనసల్వ॥ 14

సీ॥ పలువుఱఁ బొలఁతుల బాగుగ నేనార సినవాఁడ నావాఁడ
వినికివారి।
మాటలేనియు మెచ్చ మాట్లాడి సింజేసె నానావిధ స్త్రీల కేను
వివిధ।
గుణములఁ బట్టి మెచ్చవహించినాఁడను గాని యెవ్వతైకైనఁ
గల్గినట్టి

With so full soul, but some defect in her
Did quarrel with the noblest grace she owed,
And put it to the foil : but you, O you,
So perfect and so peerless, are created
Of every creature's best. 16

TROILUS AND CRESSIDA *Act. sec. I.*

O, that ; her hand !
In whose comparison all whites are ink
Writing their own reproah : to whose soft seizure
The cygnet's down is harsh. 17

TWELFTH NIGHT *Act. I Sec. I*

Love - thoughts lie rich when canopied with bowers. 18

TWO GENTLEMEN OF VERONA *Act. I Sec. I*

His little speaking shows his love but small.
Fire that's kept closest burns most of all.
They do not love that do not show their love.
O, they love least, that let men know their love 19

చెలువుతోఁ జగడము చేసిదానిన్బాధ చేయ లోపంబెద్ది వా
మొన నేరఁడు।

గనుక నా మనసార నే కల్కి నైన।
నేను మోహించలేదన్నఁ జైన గాని।
నీవె పరిపూర్ణురాలవు నిరుపమముగ।
సలుపఁబడితి నెల్లరి మెఱుఁగుల మొనవయి॥　16

గీ॥ దానిపోల్కి కెల్ల ధవళిమ ల్మసియగు।
వానిసిగ్గుపాటు వ్రాసికొనుచు।
అంచపిల్ల ఱెక్క యదితాఁకుటకు బిఱు।
సద్దిరయ్య యద్ది యాపెచేయు॥　17

ద్వి॥ వలపుతలంపులు ప్రబలుచునుండు।
నలరుపొదలచాటు నందున్న యప్పుడు॥　18

ఉ॥ తన్కువె వానివల్పనిమి తంబగు నాతని మాటఁ జెప్పెదన్।
మిక్కిలి మాయఁ గాఁబడిన నిప్పది యెంతయు మందుమందుకున్।
మక్కువ చెంది తేరుతను నల్లఁ గపర్చుఁ గఁబోని నాక ..
మ్రొక్కెద నొక్కింత యే వలతు నన్నుఁ ..ప్రేమజాప్రవాన్॥

Nay, would I were so angered with the same !
O hateful hands ! to tear such loving words :
Injurious wasps, to feed on such sweet honey,
And kill the bees that yield it with your stings ?
I'll kiss each several paper for amends.
Look, here is writ,—" kind Julia. "— unkind Julia
As in revenge of thy ingratitude,
I throw thy name against the bruising stones,
Trampling contemptuously on thy disdain.
And here is writ —" love-wounded Proteus. "—
Poor wounded name ! my bosom, as a bed,
Shall lodge thee, till thy wound be thoroughly
healed ;
And thus I search it with a sovereign kiss.
But twice or thrice was Proteus written down :
Be calm, good wind, blow not a word away,
Till I have found each letter in the letter,
Except mine own name : that some whirl wind bear
Unto a ragged, fearful-hanging rock;
And throw it thence into the raging sea !
Lo, here in one line is his name twice writ,—
"Poor forlorn Proteus ; passionate Proteus
To the sweet Julia : " that I 'll tear away :—
And yet I will not, sith so prettily
He couples it to his complaining names.
Thus will I fold them one upon another :
Now kiss, embrace, contend, do what you will. 20

సీసమాలిక :— సరికాని దానిపై గినుకనా ప్రియుండు బోడము సంతటి ముద్దు పెట్టుకొనుచు
చించినాకే పాడు చేతులారా హాని కరముగ కొండదెంగ లెటువంటి
తీయ తేనెన్ గ్రోలి తెంపున కద్దాని గూర్చిన తేట్టులను గట్టి కట్టి
పాలయించునటు నేను ముద్దు బెట్టుకబడు గ్రాంగ ప్రత్యేకంబు కాగిదంబు
ముక్కలనున్ జూడు మిక్కడ వ్రాయబడియె "దయగల్గు జాలియు" దయావి।
హీనజాలియ తా వకీన కృతఘ్నతకున బగడెదుచు కొనుట కేను।
హేయతతో డుతనీయు పేక్షన్ గాలం ద్రొక్కు చూసిదెద బొలవంతు।
నిట వ్రాయగాబడియె "స్మరకరవిద్ధ ప్రాయున్" పాపము పొటుపడిన।
పేర నా యెదనిన్ను జేరుచుకొను సెజ్జయై నీదు గాయము లెన్నొ సకి।
వెండియు నిట్లు నే వేటాడెదన్ దీని మోనసి యెన్ని కంగల ముద్దులతో సా।
గాని రుండో యటు గాకమూడో సారు తీయుడం బొరసియున్ వ్రాయబడియె।
నారకనీవుండు మోమంచి గాలి నే నా కన్నులలోని ప్రత్యక్షరంబు।
బరికించు వజకొక పదమైన నాకు నా నుముతెప్ప నెగదంద మ్మకము పైకి
సుడిగాలి యద్దాని నొడసి జంపగనాగుక కెల్లు లుగల బింద కేంక్కదేసి।
మజీయలనుండి భీకర సముద్రంబున దగద్రోయు వీచు నుద్ర ద యుచటను।

Act. iii. Sec. i.

That man that hath a tongue, I say, is no man,
If with his tongue he cannot win a woman. 21

Act v. Sec. iv.

O, 't is the curse in love, and still approved,
When women cannot love where they, 're beloved. 22

VENUS & ADONIS

Even as an empty eagle, sharp by fast,
Tires with her beak on feathers, flesh and bone,
Shaking her wings, devouring all in haste,
Till either gorge be stuff 'd, or prey be gone,
Even so she kiss'd his brow, his cheek, his chin,
And where she ends she doth anew begin, 23

వాని పేరొకపట్టీ లోన వ్రాయంబడె. రెండుమాట్లు "కని .రిం
చందగెను!

దీనుఁడు (ప్రోటియన్. తెగనేర్చు) ప్రోటియస్. నాగన్నై సముద్రుల
జాలియాకు"!

దాని నేఁజంచెద. నైన. మానెడ. నంత. చక్క. గాతద్దాని. బతెసజచెను! 19

నాఁడుపో, గలెడుతన శెర్ల. తోడఁగాన:
వానిని త్రిరుగానొక. దానిమీఁద!
నొకటిఁ జేర్చి క. నిప్పుడుము. ద్దించు. కొఁగి!
లించు, కలహించు, మెచ్చఁగా. వించుమీఁవు॥ 20

ద్వి॥ మాటాడువాఁ డెల్ల. మగవాఁడు కాఁడు!
మాటలచేతఁ జా. మలగెల్వకున్న॥ 21

ద్వి॥ వలచినవారిఁ జె. ల్ల నల్వకుంటు!
వలపునకిపతల. వాపుసిక్కముగ॥ 22

గీ॥ ఎట్టు, లాఁకొటడేగ నె. త్రాత్రి. ముక్క
చేత. మాఁనమ్ము, నెమ్ములు. చించినై చి
ఆక్క. లాగించుకొను, చెఱ. బ్రమింగు. నటుపి!
యుతిముతినే మద్దుతీయు వాని, యువయువములు! 23

What seest thou in the ground ? hold up thy head:
Look in mine eyeballs, there thy beauty lies
Then why not lips on lips, since eyes in eyes ? 24

The tender spring upon thy tempting lip
Shows thee unripe, yet mays't thou well be tasted.
Make use of time, let not advantage slip;
Beauty within itself should not be wasted:
Fair flowers that are not gather'd in their prime,
Rot and consume themselves in little time. 25

"Ah me !" — quoth Venus "young, and so unkind ?
What bare excuses mak'st thou to be gone !
I 'll sigh celestial breath, whose gentle wind
Shall cool the heat of this descending sun
I 'll make a shadow for thee of my hairs;
If they burn too I 'll quench them with my tears. 26

What am I, that thou shouldst condemn me this ?
Or what great danger dwells upon my suit ?
What were thy lips the worse for one poor kiss ?
Speak, fair; but speak fair words, or else be mute :
Give me one kiss, I 'll give it thee again,
And one for interest, if thou wilt have twain. 27

Sometimes he scuds far off, and there he stares;
Anon he starts at stirring of a feather :
To bid the wind a base he now prepares,
And whe'r he run or fly, they know not whether ;
For through his mane and tail the high wind sings, 28

గీ॥ .ఎందుకిటుక్రిందుఁజూచెద. నెత్తుసిరము।
.చూడునాకంటిపాప-లచొప్పటనసిదు।
.సొగసునెలకొను-(జూపులఁజూపులుండ।
.నేలపెదవులుపెదవుల.నెనయరాదు॥ 24

మ॥ ..మరులున్గో,త్ప్రశంసీను,వాతెఱ-(గలం.వన్నిమతేయా.తెగ।
.న్బఱచున్గాని-చవిన్గొనంబడుటను.న్బ్రశంబుగానుంటి-వి।
.తత్తఱంబోఁగొట్టుకు-మంటి,మైదొరికినంతన్ జాఱిపోసెకుమేల్
ముఖుగ్రాదుతనంతపోయగముప్రాఁ.బోల్కి-వ్వడిక్రిత్తగాన్ 25

మ॥ .అకటా-పిల్లఁడవంత,మొక్క-లుఁడవా-.సరా,నెపంబేలయా।
.రకకావించెదుదాఁటిపోవుటకు-వేఁ.డ్రింబైనయాయొండ-నే।
.నీకెఁజల్లాక్చెదనిగొప్పు,గాపుల-నెం.తేనా,నెఱుల్వ్విప్పినీ।
.డకునిన్దార్చెద-నానికిన్గసలసి.టక,డప్పిపోఁదీర్చెదక॥ 26

చ॥ .ఎవతెనుఁదూలనాడెదవ.యిట్టులన-న్నటుగాకిఁ కేమిగో।
.ప్ప,వగచెలంగునామనవి.పట్ల-విరో-కసింతముద్దు పె॥
.ట్టవలదెనీదు,వాతెఱ-,క.టా-వలుకొనగమంచియుండగాఁ।
.డవినము-ముద్దుసివాటి.డక-గొనెదె,న్మెవడితోడుతక॥ 27

సీసమాలిక — .పారిపోవునొక్క.మారముగా-మఱి.యటఁదేఱిచూచె
డు-.నదిరిపడును।
(..జీమచిటుకుమన్న-సిద్ధపడునుఁ,జెచ్చె.రన్గాలివడిచేఁడి.రస్క-రింప।
.నెటుపర్వెడునో లే.కెగురునోరా వ్వార.లెరుగరు-దానికే.సరముల
యెడ।
.మఱితోఁకనుండి-,ము.మ్మరమగుగాఢ్ప-ఊ.క్క-లటులాడెడు వెండ్రి.
కలనువిసరి।

Fanning the hairs, who wave like feather'd wings
He looks upon his love and neighs unto her;
She answers him, as if she knew his mind
Being proud, as females are, to see him woo her,
She puts an outward strangeness, seems unkind;
Spurns at his love, and scorns the heat he feels,
Beating his kind embracement with her heels.
Then, like a melancholy malcontent,
He vails his tail, that, like a falling plume,
Cool shadow to his melting buttock lent :
He stamps, and bites the poor flies in his fume.
His love, perceiving how he is enrag'd,
Grew kinder, and his fury was assuag'd. 28

Hot, faint and weary with her hard embracing,
Like a wild bird being tamed with too much handling,
Or as the fleet-foot roe that 's tir'd with chasing,
Or like the froward infant still'd with dandling
He now obeys, and now no more resisteth,
While she takes all she can, not all she listeth. 29

When he did frown, O ! had she then gave over
Such nectar from his lips she had not suck'd
Foul words and frowns must not repel a lover,
What though the rose have prickles, yet 't is pluck'd
Were beauty under twenty locks kept fast,
Yet love breads through, and picks them all at last.

.పాడెడు-నదితనజోడునుఁజరికించి- .వెండియు-సకలించుచు-ఁ.బెంటికూడ
.నెఱిఁగినట్టులదాని.యొడ-బదులార్చ్చ- ఁదా.వలచినందునకుఁ.ద్వంబు
తోడ
ఁ.దావింతపడ్డట్టు-.దయమాలినట్టుల- .నెగిరితన్నుక-.నమి.,నీసడించు।
.నేలికపద్ధతి.,నేవగించివగచు.ప్రజవలెఁబోతుగు.జ్ఞంబుతోఁక।
.ముడుఁచుకొనెడు-నద్దె-.పడుచున్న .కలికితు.రాయిపోల్కిఁ-జెమట.వో
యుపిఱుఁదు।
.లకునుఁజెలువనీడ.లనొసఁగఁ-దన్న నే.లను-ఁజలమునసీఁగ.లనుఁగఱచె
డు। 27

.నెట్టులద్దియలుక.నెనయుచునున్నదో।
.కాంచిదాని,గోడి.గయునఁబిదప।
.నెనరుతోడమిగులఁ.,దనరారె-ఁజల్లారె।
ఁ.గోపమంతయుమగ.గుజ్జమునకు॥ 28

[వ్యాఁడు।]

త॥ .,లేమదాబిగికౌఁగి.లింపుచేవేఁడి .,సొమ్మయలసటలఁ.జొక్కి-య
.వేమఱుఁజేతిరా.పిడిచేతనుచ్చి.కంబడుపిట్టటు.కడువెంటఁదఱుము।
.,నేమఱి,డస్సిన.,యిట్టిపోలికన- .,బుజ్జగించినపెంకె.బుడుతని
,మాడ్కి-।
.నామెచే,కొనుదాని.కంతనునొప్పు.కొనెనామెకోరిన.కోర్కి-కుఁ
దప్ప॥ 29

త॥ .,చెలువుఁడాతనిమోము.ఁ.,జట్టించుకొన్నఁ-. జెలితనపనివిడి.చిన
రొండ-సాటు।
.పొలఁతియతనిపెద.వులనుండి క్రోలి.యుండదమ్మొ, ఁదేనె.నో
క్కింతయైన।

When he beheld his shadow in the brook,
The fishes spread on it their golden gills;
When he was by, the birds such pleasure took,
That some would sing. some other in their bills
Would bring him mulberries and ripe-red cherries 31

RAPE OF LUCRECY

Then childish fear, avaunt ! debating, die !
Respect and reason, wait on wrinkled age ?
My heart shall never counter-mand mine eye ;
Sad pause and deep regard beseem the sage ;
My part is youth, and beats these from the stage.
Desire my pilot is. beauty my prize ;
Then, who fears sinking, where such treasure lies ? 32

పెళుచగుమాటలు వెండియు మూతిముడుపులాఁపగ లేపు పోవ
ల్చువాని
నలరుముండ్లున్నఁ గో యఁబడెడు సొగసు దాఁగవలవుదా నితాళ
ముద్రైఱచు॥ 30

గీ॥ వాఁడు నేటఁదనదు నీడఁజూడఁదమ పు|
వ్వారదానిమీఁదఁ బఱచుమీలు|
వాఁడు తారసిల్ల వేడుకన్బిట్టలు|
కొన్ని పాడుఁబండ్లు కొన్ని యిచ్చు॥ 31

సీ॥ సరియౌ తెలివిమాలు జంకె పీకేచిపో తాంచుకొను చుసం
తంబు చెందు|
ముడుతలువడునీడు కడవే చియంగు న్యాయముమజీయు న్వెచా
రమును నాడు|
మదినెన్నటికి నైన మల్లింపరాదునా కన్న పాగలనిలు కడయు
లోఁతు|
తఁపునుమానికిఁ దగు నాదువంతుజవ్వన మిదివానినిఁ బాఱఁ
దోలు|

వడిగ రచ్చనుండి నడిపించుననుఁగోర్కె|
నాకుఁ జేతఁజిక్కె నయదియంద|
మిట్టిసమయమందు నెవఁడు భయంపడు|
జోరుటకట్టిసామ్ము పరగుచోటు॥ 32

Her lily hand her rosy cheek lies under,
Cozening the pillow of a lawful kiss;
Who, therefore angry, seems to part in sunder,
Swelling on either side, to want his bliss :
Between whose hills her head entombed is :
Where, like a virtuous monument, she lies,
To be admir'd of lewd unhallow'd eyes. 33

Without the bed her other fair hand was,
On the green coverlet; whose perfect white
Show'd like an April daisy on the grass,
With pearly sweat, resembling dew of night.
Her eyes, like mari-golds, had sheath'd their light,
An canopied in darkness sweetly lay

Her breasts, like ivory globes circled with blue,
A pair of maiden worlds unconquered,
Save of their lord no bearing yoke they knew,
And him by oath they honoured.
These worlds in Tarquin new ambition bred;
Who, like a foul usurper, went about
From this fair throne to heave the owner out. 35

The fault is thine,
For those thine eyes betray thee unto mine. 36

త॥ తనకు ముద్దిడనీక తొలిదుకై తేమ చెక్కిటికద్దంబు చేయుటకు ఒగి
కొనకొని యిరుకెలంకుల మీఁజేపాంగ దలగడ పొందుగాఁ దన
కౌఁగిలి సఁగ
దనరదునా మిట్టలఁ దగఁ బూన్చఁబడి తొఁ బూవుఁబోఁడి శిరంబు పై
పుగ నచట
బోనరెడు సతిగుండె మూవలనా కల్కి పోకిరికనుఁగొన బ్బుర
మువడంగ॥ 33

ఉ॥ ప్రక్కకుమించిపచ్చనితి వాసిపయింజెలువారు కిల్కిడా
తిక్కన చేయు మాత్రియపు తళ్కునఁ జెమ్మబ్రగమ్మపచ్చికన్
నెక్కొని కేయు మంచు మయి నిండినతుమ్మిపువట్టులోఁ పెపుఁడే
మిక్కిలి చీఁకటిన్ముడిఁగె నెచ్చెలి కన్నులు తమ్ములో యనన్॥ 34

త॥ నీలంపుబిరడాల నగడు దంతమ్ము కాయలట్లుండుచ స్థవగెల్వఁబ
డగ
క్రాలెడు కన్నులో కాంబులజోడు లాఁతినా జంటకొల్వఁగ లేదు
తనదు
నేలికస్థప్పనెం తేగారవింపఁబడు వాని చేతనుఁ బాసనుఁబొంది
చాలక్రొత్తాసను సలుపగసది మొడసె తేఁడు దాని మొడయవె
లి నేయ॥ 35

ద్వి॥ ఈయెడఁదప్పనీ దేమన నాకు
నీయలమూపులే నిన్నప్పగించె॥

శృంగారరసః

రఘువంశే. స 6. శ్లో 81 ॥

సా యూని తస్మిన్నభిలాషబంధం । శశాక శాలీనతయా న వక్తుమ్।
రోమాంచలక్ష్యేణ స గాత్రయష్టిం । భిత్త్వా నిరాక్రామదరాలకేశ్యాః ॥ 1

శ్లో 82 ॥

తథాగతాయాం పరిహాసపూర్వం । సఖ్యాం సఖీ వేత్రభృదాబభాషే।
ఆర్యే వ్రజామోఽన్యత ఇత్యథైనాం । వధూరసూయాకుటిలం దదర్శ ॥ 2

స 18. శ్లో 52 ॥

అథ మధు వనితానాం నేత్రనిర్వేశనీయం । మనసిజతరుపుష్పం రాగబంధప్రవాలమ్ ।
అకృతకవిధి సర్వాంగీణమాకల్పజాతం । విలసితపదమాద్యం యౌవనం స ప్రపేదే ॥ 3

కుమారసంభవే. స 3. శ్లో 66 ॥

హరస్తు కించిత్పరిలుప్తధైర్య । శ్చంద్రోదయారంభ ఇవాంబురాశిః ।
ఉమాముఖే బింబఫలాధరోష్ఠే । వ్యాపారయామాస విలోచనాని ॥ 4

స 5. శ్లో 8 ॥

తం వీక్ష్య వేపథుమతీ సరసాంగయష్టి । ర్నిక్షేపణాయ పదముద్ధృతముద్వహంతీ ।
మార్గాచలవ్యతికరాకులితేవ సింధు । శ్శైలాధిరాజతనయా న యయౌ న తస్థౌ ॥ 5

సింగారము

గీ॥ ఉవిదయా కోహెకానియుం దాన్నవంపు।
దెలుపఁ జాలకయుండెను చిటువు లేమి।
బయలువడెగగు ర్వాటు నెపంబు సోఁక।
నొక్కి నెఱ్ఱులు గల్గె పైనె ముంజియనియె॥ 1

గీ॥ వెండియట్లగుటఁ బల్క వెంచి బెత్తి।
మూను చెలి యమ్మపోవుద మొందెడని।
నవ్వులాటకుఁ బిదపనా పువ్వుఁబోఁడి।
కోటి చూపుల దానిఁ గన్గొని మొనర్గి॥ 2

గీ॥ అంతఁ జెలువంక నిగ్గన లానుకల్లు।
చిగురువిల్తుఁడఁ న్ప్రసూనంపు తగులు తలిరు।
తొడవాడలి కెల్ల దనుకుఁ దాఁ దోఁచు గడన।
హాయలు తొలిచుంకి జన్యన మొందెన తఁడు॥ 3

గీ॥ విసపు మేతరికూడ జా బల్లి పొడుచు।
తటిఁ గడలివలెనొక్కింత యుడిదె తగ్గి।
పరపెదన చూపులన్దొండ పండు మోవి।
నెగడు వలిమిడిమలకూఁతు మొగమునందు॥ 4

గీ॥ వానిఁ జూచి చెమట వట్టి వడఁకు పుట్టి।
యడుగు పెట్టలేక యాఁగలేక।
దారినడ్డుకొండ తాఁకునసుడి నడు।
వంకవలె వలిమల పట్టియుండె॥ 5

స 6. శ్లో 83 ॥

ఏవంవాదినిదేవర్షౌ । పార్శ్వేపితురధోముఖీ
లీలాకమలపత్రాణి । గణయామాసపార్వతీ॥ 6

స 7. శ్లో 74 ॥

తయోస్సమాపత్తిషుకాతరాణి । కించిద్వ్యవస్థాపితసంహృతాని।
హ్రీయంత్రణాంతత్క్షణమన్వభూవ। న్నన్యోన్యలోలానివిలోచనాని॥ 7

స 8. శ్లో 2 ॥

వ్యాహృతాప్రతివచోనసందధే । గంతుమైచ్ఛదవలంబితాంశుకా।
సేవతేస్మశయనంపరాఙ్ముఖీ । సాతథాపిరతయేపినాకినః ॥ 8

స 9. శ్లో 30 ॥

నేపథ్యలక్ష్మీందయితోపక్లృప్తాం । సస్మేరమాదర్శతలే విలోక్య।
అమంస్తసౌభాగ్యవతీషుధుర్య । మాత్మానముద్భూతవిలక్ష్యభావా 9

మేఘసందేశే. స 2. శ్లో 21 ॥

తన్వీశ్యామాశిఖరిదశనా పక్వబింబాధరోష్ఠీ।
మధ్యేక్షామాచకితహరిణీ ప్రేక్షణానిమ్ననాభిః ।
శ్రోణీభారాదలసగమనాస్తోకనమ్రాస్తనాభ్యాం।
యాతత్రస్త్రీయువతివిషయేసృష్టిరాద్యేవధాతుః ॥
శృంగారతిలకే॥ 10

గీ॥ చెప్పుచుండనిట్లు జేజేయనిమిన్న।
తండ్రిచెంతవాంచి తనమొగంబు।
కేలఁబట్టుకొన్న కెంపమ్మిరేకుల।
జగముతల్లి లెక్క సలుపుచుండె॥ 6

గీ. కూడుకొనాటయుండఁ గొంకునందుచు-నుంత।
నిల్వఁబడుచు-మఱియు నల్పఁబడుచు।
నోరచూపులప్పు డొండొంటఁ దవ్వులుచు।
నానకట్టుచేసె నంగఁజొచ్చె॥ 7

గీ॥ పల్కరించఁగఁబడి బదులుమాటాడదు।
పొదువఁబడిన పైటఁ బోవనెంచు।
మెత్తమార్గమున నత్తమిల్లెడు నైన।
నాపె మిత్తిగొంగ హాళికెయ్యె॥ 8

గీ॥ పెనిమిటిమోవర్చు సింగారమూఁజిఱునగు।
తనరుచుండగ నద్దము దానఁగనుఁగొని।
యౌవన నేలుబంతి తా నంచమునఁగ।
సిబ్బితిత్తనంబు నంగఁ చాలఁ లోను॥ 9

సీ॥ పల్పనిమైఁ దీగఁ బదిగెడానె నాఁగ
నడుజవ్వనంబు నన్దనరుచాడు।
నూదిపల్చలున సొంపగుముద్దియ
సింగారఁబండిన దొండపండు।

ప్రాణేశవిజ్ఞప్తిరియమ్మదీయా । తత్రైవ నేయాదివసాఃకియన్తః ।
సంప్రత్యయోగ్యస్థితిరేష దేశః । కరాహిమాంశోరపితాపయన్తి ॥
11

దూతిత్వయాకృతమహో నిఖిలమ్మదుక్తం ।
నత్వాదృశీపరహితప్రవణాస్తిలోకే ।
శ్రాన్తాసిహన్తమృదులాంగిగతామదర్థం ।
సిధ్యన్తికుత్రసుకృతానివినాశ్రమేణ ॥ (1)

దష్టంబిబంధియాధరాగ్రమరుణం పర్యాకులోధావనా ।
ధమ్మిల్లస్తిలకంశ్రమాంబుగలితంభిన్నాతనుఃకంటకైః
ఆః కర్ణజ్వరకారికంకణ ఝణత్కారం కరాధూన్వతి ।
కింభ్రామ్యస్యటవీశుకాయకుసుమాన్యేషాననాన్దాగృహాత్ ॥ (2)

మానమ్లానమనామనాగపినతం నాలోకతేవల్లభమ్ ।
నిర్యాతేదయితే నిరన్తరమియంబాలావరంతప్యతే ।
ఆసీతేరమణేబలాత్పరిజనైః ర్మౌనంసమాలంబతే ।
ధత్తేకంఠగతాసూన్ప్రియతమక్షో నిర్గంతుకామమ్మపునః ॥ (3)

నగెడు వాతెఱఁగల, ననఁబోఁడి
సన్నని, కౌనుకు లెక్కడు, మచ్చె, కంటి బెదురు।
లేడిచూపులవన్నె, లాఁడిలోఁ దైన సఖా
క్కిలిఁగల్గు, చిలుకలకొలికి-పిఱుఁదు।
బరువుమైనడుచ్చ మెల్లన వంగుసుంత
చన్నుఁగవ, వ్రేఁగుతోడ నే, యన్నమిన్న
యలరుచుండెడు-గెజెలువల సలుపఁదలఁచి।
నలువ ఘొనరించుతో, లిమచ్చ, నాఁగనచట॥ 10

గీ॥ ఇదిగో నా విన్నపంబును. జెలువాఁడ।
గడపునదికొన్ని పూఁటల, క్కడనెనీవు।
ఇప్పుడిత్తావు సరివడ దించుకయును।
బోనరుచున్నాఁక-, చలివెల్గు, మినుకులైన॥ 11

గీ॥ ఏను చెప్పినదెల్ల చె-లీన లిపితి।
వారి-నీలాగు మేల్నేయ-వారు లేరు
కోమలీడస్సితకటనా-కొఱకుఁబోయి।
పాటుపడకున్నఁ బున్నెము-ల్వచ్చునెచట॥ 1

గీ॥ దొండపండని కొఱికెనీ. తొగరుమోవి।
చెమ్మటం బొట్టుపరుగునం-జెదరెఁగొప్పు।
ఒడలుఱక్కువడెన్మొండ్ల-ఁగడెముల నడి।
నడరకడవిచిల్క-కి దెపూ-ల్వడ సెవదినె॥ 2

చ॥ చెలువుఁడు ముక్కి-నన్ననదు-చిన్నదిసుంతయు నైననెంతయుఁ।
బొలయలుక న్మగండెడయ-ఁబొక్కు-చునుండెడునీమొయొప్పదుఁ।
బలిమినిఁ జెల్వునిం జెలులు-పజ్జకుఁ దెచ్చిననారకుండునా।
తడఁబడుగ నిచ్చగింపమఱితా ల్చెడుఁ గుత్తుకనంటు పానముల్॥ 3

నిర్ణాయితేషు నవకోకిలరుతం తస్యాః శ్రుతే భాషితే।
చంద్రేలోకితపుస్తదానవరుచేః ప్రాగేవసందర్శనాత్।
పత్యుమీంకలనమేవతస్యయనయోరగ్రేమృగీణాంపరం।
స్త్రైమీనాస్త్యపితాన దేవలలితా యానస్య సాలక్ష్యతే॥ 4

విక్రమోర్వశీయే॥

సాలక్తకానురాగపిశుసంలలితార్థబంధం।
పత్రేనివేశితముదాహరణంప్రియాయాః।
ఉత్పక్ష్మలంమమసఖే మదిరేక్షణాయాః।
స్తస్యాస్సమాగతమివాననమాననేన॥ 12

గూఢంసముత్పులకిబద్ధమత్రతనుపి హేకాంతంశ్రుతౌపాతసేత్।
పశ్చాద్దేత్యాశ్నైఃస్నాత్వాస్త్రతేకుర్వీతవాలోచనే।
సాకృష్ట్యేఉస్మిన్నసత్యర్థసాధ్యసవశం స్మందాయమానాబలా।
దాసేదోతపదాత్ప్రపంచతురయాసఖ్యాయమోహాన్తికమ్॥ 13

అనధిగతమనోరథస్యపూర్వం।శతగుణితేవగతామయాత్రియామా।
యదితుతవసమాగమేతథైవప్రసరతిసుభ్రుతతఃకృతీభవేయమ్॥14

ఇదంరుణద్ధిమాంపద్మ । మంతఃక్వణితషట్పదమ్।
మమయోదష్టాధరంతస్యా । స్సశీత్కారమివాననమ్॥ 15

గీ॥ మాఁగుదనల్కఁ గోయిలనాఁడె యగునె నిగుడు।
చాన మొగముగ పదాఁకె చందురునకు।
కన్నె మూయమే ల్లెళ్ళ పెడకను దూదూటు।
చేరఁగనకున్న వఱకింపు పైఁ జేతఁ గె॥ 4

గీ॥ తెలుపు చుసరివలప, నాఁగు, తలఁపుఁ గల్గు।
నా చెలువమా టయియాయెను, నందును దెసు।
నెగయు కెన్నెప్పలుగలనా, యింతి హోము।
నాదు మొగముతోఁ గూడిన, మాధురి చెలి॥ 12

త॥ పసుతనా పసులం బరఁగ ,యంతనము ,నంద దెచప్పుడావంతయు నై పఁ।
నడిలేక వెను వెన్కఁ జను దెంచిమాయుఁ గాతనాస్గవఁ, గైదా మరలనో
జపుపు మైని నెడ, చక్కటికిని గి ,నడియంత యుండగ్గి బలిమి మైనాడు।
కడకు నేర్పగు చెలి కత్తె చేఁ దేఁబ ,డెడు వడుగడుగున డ్పింపగఁ బడుచు॥ 13

గీ॥ నాదు కోరిక తీరకున్న తఱిమును పు।
రేయినాకెబ్బెడున్నా... రెట్టులగుచు।
నీదు కూటమి యందట్లు నెగడు నేని।
పునెము నాదె చక్కనికను బొమలదాన॥ 14

గీ॥ లోన జమిలి ముక్కాలి యొ లుంగుఁ గలిగె।
నట్టియా తమ్మి నన్నరి కట్టుచుండె।
నడిగ నాచేతఁ గఱవఁగఁ బడిన పెదవి।
మొరయు నెగయుట ప్పుఁ గలదాని మోమువలెను॥ 15

యదపృచ్ఛయాత్వాంసకృదప్యవంధ్యయోః । పథిస్థితాసుందరియస్య నేత్రయోః ।
త్వయావినాసోఽపిసముత్సుకోభవేత్ । సఖీజనస్తేకిమురూఢసౌహృదః॥ 16

అమ్మో-లదావిడవేపలావలీ వై జలంతిఆమేలగా-సహిమో ఆవేహిందా। వణమ్। సముకేసిస్థపదంఅత్తణోవలణమ్॥ 17

ప్రియయాచరితంలతాత్వయామా। గమనేఽస్యాఃక్షణవిఘ్నమాచరన్త్యాః। యదియంపునరప్యరాళనేత్రా। పరివృత్తార్థముఖీమయాదృష్టా॥ 18

కిదవలహాహింలఅక్ఖిఅహం-అణుణఅంణకేణ హామికి స్తుదక్కిణస్స దేకిద పచ్చాత్తావస్సభాఅమి॥ 19

కార్యాంతరితోత్కంఠం । దినంమయానీతమనతికృచ్ఛ్రేణ।
అవినోదదీర్ఘయామా । కథంనురాత్రిర్గమయితవ్యా॥ 20

కుసుమశయనంనప్రత్యగ్రంనచంద్రమరీచయో।
నచమలయజంసర్వాంగీణంనవామణియష్టయః।
మనసిజరుజంసావాదివ్యామమాలమపోహితుం।
రహసిలఘయేదారబ్ధావాతదాశ్రయణీకథా। 21

ఇదంతయోరథక్షోభా । దంగేనాంగంనిపీడితమ్।
ఏకంకృతేశకేశేఽస్మిన్ । శేషమంగంభువోభరః॥ 22

గీ॥ .ఏకతముననయ్యె.నీవాకపూరైన।
.నెవనికంటఁబడెదో.యిఁగురుఁబోడి।
.బాళిఁజెందునీ.వి.రాళివాఁడున్నాఁడ।
.చెలులమాటనే రె.చెప్ప నేల॥ 16

వ॥ అమ్మో-నాపేరుతేఁగచిప్పురునఁడగుఁలుకొన్నది- చెలీ నీవిడిపించు-
నెచ్చెలీయీనామాటఁ దలంచుచుండువుగదా. 17

గీ॥ .ఆపె.పోకకోకనిముస.ముద్దుసొచ్చి
.తీఁవమేలోఁకఁగూరిచి.తీవనాకు।
.ఁగ్రమ్మఅన్వాలుఁగంటినీ.కతననిపుడు।
.కన్పడెసగముద్రిప్వెమొ.గంబుతోడ॥ 18

వ॥ మోసగాఁడ- చూఁ్రనిడెందముగలదానఁగదా నేను- వేడికొలైకొ
నకున్నాను- గాని- పలువురనవిదలస్గాడివగచు సీకుజడిసెదను. 19

గీ॥ .పూవడుటచేనడంగిన.బాళిఁగల్గు।
.పవలునడుపఁబడెఁగడుని.బ్బంది లేక
.పొడవుజాముల వేడుక.లెడయు రేయి।
.యెటులనాచేఁగడుపఁబడు.నింకమీఁద॥ 20

గీ॥ .అలరుపానుపుగాని వె.న్నెలయుఁగాని।
.గందమున్మానిక పుపేర్లు.గానినాదు।
.మరుని వెతఁదీర్పఁజాల.వ.చ్చరయుఁగాని।
.దాని.కతగానితప్ప.మం.తనమునందు॥ 21

గీ॥ .అరదమొరగఁగనాపైపై.సొరయఁబడియె।
.నిచోటునామేనియందున.నిద్దికొకటి।
.పునెము.పొనరించె-నామొడ.లునమిఁగిలిన।
.తాఁపునంతయుఁ.బుడమికెం.తయునుబరువు॥ 22

అనేనకల్యాణిమృణాలకోమలం। వ్రతేనగాత్రంగ్లపయస్యకారణమ్।
ప్రసాదమాకాంక్షతియస్తవోత్సుకః।సకింత్వయాదాసజనఃప్రసాద్యతే॥
23

అభిజ్ఞానశాకుంతలే॥

ఇసిచుంబిఆఇంభమరేహిం। సుఉమారకేసరసిహాఇం।
ఓదంసయంతిదఅమాణా। పమదాఓసిరీసకుసుమాఇం॥ 24

అధరఃకిసలయరాగః। కోమలవిటపానుకారిణౌబాహూ।
కుసుమమివలోభనీయం। యౌవనమంగేషుసన్నద్ధమ్॥ 25

హళాసఉందళే-ఇఅంసఅంవరవహూసాహాఆరసహ ఆరస్సతుఏకిదణామహే
హావణజోసిణిత్తిణోమాళిఅఖుణంవిసుమరిదాసి- తహాజఇఅత్తాణం వివి
సుమరిస్సం- హళాఠమణీయేక్ఖుకాలే ఇమస్సలదాపా అవమిహుణస్సవ
ఇఅరోసంపుత్తో-ణవకుసుమజోవ్వణాజఃణజోసిణీ సిణిద్ధపల్లవదాఏ ఉవ
భోఅక్ఖమోసహాఆరే-హళాఅణసూయే అవిజాణాసికింణిమిత్తంస ఉం
దళావణజోసిణిం అతివేమత్తంపెక్ఖది- ణఖువిభావేమికహేహి- జహావణ
జోసిణి అణురూపేణపా అవేణసంగదా- ఆవిణామఏవం అహం విఅత్త
ణో అణురూపం వరంళహేఅత్తి- ఏసాణూణంఅత్తణో మ
ణోరహో॥ 26

గీ॥ కతములేక-తూఁడు కరణిమె త్తనిమేను।
నొంచుచుంటివిట్టి నోముచేత।
నెవఁడునీకనికర ముపలచునబ్బంటు।
కనుఁగొనఁబడునేమొ నెనరునఁ జెలి॥ 23

పాట—బేగడ—జంపె

"ఎత్తుగడ" కొదమతుమ్మెదలొకింత గ్రోలు నూఁగుజడలతు దలుగలదిరిసెనపువ్వులు।
"తీరుగడ" విదలు కనికరంబలరారందవు వీనులఁగై సేయుచు నుండు. 24

కం॥ తలిరు జిగిమించువాతెఱ।
పొలుపగులేఁగొమ్మజోడుఁ బోలినచేతుల్।
చెలువముగమేనియంతట।
నలరువలెన్ జవ్వనంబు నలరుచునుండెన్॥ 25

వ॥ నకియ- శకుంతలా- తీయమావి గున్నం బెండ్లాడఁ గోరుకొన్నదీ విరజాజి- నీచేఁదోఁటవెన్నెలయనుపేర్వడసె- దీనిమఱచితివికదా అట్లైననన్నే నే మఱచితినమ్మా - మంచితఱి నీ తీఁగెమ్రాఁకు జంటకుఁ బొందుకలిగె- గ్రొన్ననపాయమునఁ గొమరారునీతోఁట వెన్నెలం బొడము చివురునీతీయమావిగున్న కుడువఁజెల్లు -నమ్మా యనసూయా - శకుంతలయెందుకుఁ దోఁటవెన్నెల నంతగాఁజూచుచున్నదో నీవెఱుఁగుదువా- నాకుఁదోఁచలేదు నీవుచెప్పుము- ఎట్లుతోఁటవెన్నెల తగినమ్రానితోఁ గూడెనోయట్లు తాఁగూడఁ దగుమగనిఁ బొందుదునని (శ) ఇదినిక్కముగ నీలోనికోర్కె. 26

యతో యతః షట్చరణోఽభివర్తతే। తతస్తతః ప్రేరితలోలలోచనా।
వివర్తితభ్రూరియమద్య శిక్షతే। భయాదకామాఽపి హి దృష్టివిభ్రమమ్॥ 28

చలాపాంగాం దృష్టిం స్పృశసి బహుశో వేపథుమతీం।
రహస్యాఖ్యాయీవ స్వనసి మృదు కర్ణాంతికచరః।
కరం వ్యాధున్వత్యాః పిబసి రతిసర్వస్వమధరం।
వయం తత్త్వాన్వేషాన్మధుకర హతాస్త్వం ఖలు కృతీ॥ 28

తదో వసందోదారసమవిత్తా ఏడుమాద్రఇత్త ఆంయూవం పెక్ఖి — అణసూ ఏగమిస్సం దావ అహ- ఇమం అసంబద్ధపలావిణీం పిఅవదం అజ్జాఏ గోదమీఏ ణివేదేదుం॥ 29

స్రస్తాంసావతిమాత్రలోహితతలౌ బాహూ ఘటోత్క్షేపణా।
దద్యాపి స్తనవేపథుం న జహతి శ్వాసాః ప్రమాణాధికాః।
బద్ధం కర్ణశిరీషరోధి వదనే ఘర్మాంభసాం జాలకం।
బంధే స్రంసిని చైకహస్తయమితాః పర్యాకులా మూర్ధజాః॥ 30

గీ॥ .ఎచ్చు మెచ్చుటఁ దమ్మోద .రొమ్ముపుత్తగిలు ।
.నాయెడనదురుచుండుకే .న్ద్రోయుఁగొలిపి
.యీమె-తిరిగెడుబొమలతో .నిప్పుడు నేర్పు ।
.వలపు లేకయుఁజూపు.హా.యలు. వెఱపున ॥ 27

త॥ .కనియద రెడు కడకన్ను - ఁబల్మెఱుఁ
.దడఁబాటుఁగలదానిఁ ఁ.దాఁకుచునుందు ।
..వానరుతు మెల్లన ..నలిప్రు- .మంతనము
.చెప్పెడుతీరునఁ .జెవియొద్దఁ జేరు ।
.కొని-త్రావుచుండుదు ..కూటమియసల
.యిన.మోవి-నాపెచే .యివిదల్చుచుండ ।
.ఁ..బునెముకల్గిదాన .వగదతేఁ.టి-నిజ
.మునెదకుటస్మేమి .మోసపోయితిమి॥ 28

వ॥ పిదప .నామని .తఱి వెఱ్ఱెత్తించు .సోయగముఁ జూచి (శ్రే) నేనెల్లి పోయెద- ననసూయా- యిట్లు కూడనిమాటలంచున్న ప్రియంవదన్గూర్చి గౌతమితోఁ జెప్పుటకు ॥ 29

త॥ .పొలపుగవంగిన .మూఁపులు-మిగుల
.నెఱ్ఱనియఱచేతు .లెసఁగుబుజములు ।
.కడవెత్తుటన్జన్నుఁ .గవవడం కెడయఁ
.బోవదిప్పటి-కూరు.పులు మేరమీఱు ।
ఁ.గులుకుపూవంటుపో .గులఁజగిమించు
.మోమునఁ జెమ్మట .ముత్తెములల్లు ॥
.ముడిపడనొక కేల .ముడువగఁ బడెడు
.విరియఁబారినతల. వెంట్రుకలెల్ల ॥ 30

వాచంనమిశ్రయతియద్యపిమేవచోభిః ।
కర్ణందదాత్యభిముఖం మయిభాషమాణే ।
కామంనతిష్ఠతిమదా ననసమ్ముఖీసా ।
భూయిష్ఠమన్యవిషయా నతుదృష్టిరస్యాః ॥ 31

అనాఘ్రాతంపుష్పంకిసలయమలూనంకరరుహై ।
రనావిద్ధంరత్న మ్మధునవమనా స్వాదితరసమ్ ।
అఖండంపుణ్యానాంఫలమివచతద్రూపమనఘం ।
నజానేభోక్తారంకమిహాసముపస్థాపస్యతివిధిః ॥ 32

అభిముఖేమయిసంహృతమీక్షితం। హసితమన్యనిమిత్తకృతోదయమ్ ।
వినయవారితవృత్తిరత స్తయా । నవివృతో మదనోనచసంవృతః ॥ 33

దర్భాంకురేణచరణఃక్షతఇత్యకాండే। తన్వీస్థితాకతిచిదేవపదానిగత్వా
ఆసీద్వివృత్తవదనాచవిమోచయన్తీ। శాఖాసువల్కలమసక్తమపిద్రు
మాణామ్ ॥ 34

క్షామక్షామకపోలమాననమురః కాఠిన్యముక్తస్తనం।
మధ్యఃక్లాంతతరఃప్రకామవినతా వంసౌఛవిఃపాండురా ।
శోచ్యాచప్రియదర్శనాచమదనక్లిష్టేయమాలక్ష్యతే ।
పత్రాణామివశోషణేనమరుతాస్పృష్టాలతా మాధవీ ॥ 35

గీ॥ మాటఁగలపదు - కాని నే మాటలాడు
చుండఁ జెవియొగ్గి యాలించు చుండు - నాదు
మోమున కెదురుగాఁ దన మొగము నిడదు
కాని - మిక్కిలి వేర్గాదు దానిచూపు॥ 31

ఉ॥ క్రోలని క్రొత్తతేనె - మొనఁ గ్రుచ్చని మానికె - గోరువాటులన్
దాలచనట్టి లేఁజివురు తావిగొనంబడనట్టి పూవునుం
బోలిన దానిసోయగము - మున్ంటినోముల మేటిపంటగా
బోలును - దాని నేలుటకుఁ బుట్టినఁ యాతని దెంతపున్నెమో. 32

గీ॥ చూపుము అలింపఁబడు మోము జూడ నేను
నొందు తలఁపున నగఁబడు ఁవాతాయలు మీఱ
నడఁకువ మొయినడ్డఁబడిన నడతఁగల్గి
పడఁతి చేడాఁగఁడు - బయల్పడఁడు మరుండు. 33

గీ॥ కతము లేక కాలు గాయమువడె దబ్బ
మొలకనను చుఁగొన్ని యడుగులరిగి
చెలువ మోము ద్రిప్పి నిలిచెవిప్పు చునార
చీరఁ జిగలకున్నఁ జెట్ల కొమల. 34

త॥ కడువాడు చెక్కిళ్ళల్ గల మోము - గట్టి
తగ్గినచన్దోయిఁ దవరెడునమ్మ
బడలిన లేఁగాను - వంగినమూఁపు
లెంతయు వెల్లనయిన మేనిచాయ
వెడవిల్తు చేఁగుంది వెలఁదుకకనిక
రింపఁబడఁదగు - మఱి - సొగసుమీఱు
వడగాలి చేఁ దాఁకఁ బడునాకులుగల
తీయమామిడితీఁగె తీరునఁదోఁచు॥ 35

హాళాపలణలేహాోసకోఅదు- తంసుమణోగోవిదం- కరిఆదేవదాపసా
దవ్వానదేశ్సేణతస్సరంణోహద్ధంపావఇస్సం— 36

తుజ్ఝణఅణేఅలం । మహాఉణమఅణోదివావిరత్తివి ।
నిగ్ఘిణతవేఇబళిఅం । తుఇజంత్తమణోరహాఇఅంగాఇ— 37

కింశీతలైః క్లమవినోదిభిరార్ద్రవాతాన్।
సంచారయామినలినీదలతాలవృంతమ్।
అంకేనిధాయకరభోరుయథాసుఖంతే।
సంవాహయామిచరణావుతపద్మతామ్రౌ॥ 38

లదావళఅనందావహారఆమందేమిభూఓపరిభోఆఆ 39

ముహురంగుళిసంవృతాధరోష్ఠం । ప్రతిషేధాక్షరవిక్లబాభిరామమ్।
ముఖమంసవివర్తిపక్ష్మలాక్ష్యాః। కథమప్యున్నమితంనచుంబితంతు॥ 40

తస్యాఃపుష్పమయీశరీరలులితా శయ్యాశిలాయామియం ।
క్లాంతేమన్మథలేఖఏషనలినీ పత్రేనఖైరర్పితః।
హస్తాద్భ్రష్టమిదంబిసాభరణమిత్యాసజ్యమానేక్షణో।
నిర్గంతుంసహసానవేతసగృహాచ్ఛక్నోమిశూన్యాదపి. 41

వ॥ ఏమో- వలపుజాబు వ్రాయుము- దాని బుచ్చులో దాచి- వేల్పు
పసాదమును నెపంబున- జేనిచేతఁ బెట్టుదను ! 36

గీ॥ నీదు డెంద మొకింతయు నేనెఱుంగ ।
మాపుబవలును నీపయి స్మరులుకొన్న ।
నాదు నెమ్మనమిక్కలి నవిలుతుఁడు ।
కనికరముఁ దొఱఁగినవాఁడు- కాఁచుచుండు ॥ 37

గీ॥ నీదుబడలికవాయగ నీటిగాలి ।
వీతునా, తమ్మి రేకుల వీవనలను ।
దొడనుఁగూర్చుండఁబెట్టెను నొద్దలదాన ।
యడుగులొత్తుదునానీకు హాయిగాను॥ 38

వ॥ కాకఁబోఁగొట్టిన తీఁగజొంపమా తిరిగి కూటమికై పిల్చెదను॥ 39

గీ॥ పలుమఱు న్రేవ్రేళ్లతో మూయఁబడిన పెదవి ।
వలదనెడి వ్రాలు-మై చొక్కు పాటు- తనరు ।
కాలుఁగంటి మాఱ్మొగ మెట్టి కేలకెత్త ।
బడియె- నైనను-ముద్దిడఁ బడఁగలేదు ॥ 40

తరువోజ :—— ఇదెయాపెమే ని చేనెంతయు రాతి.
పైనలిఁగనపూల పానుపు-గోళ్ల ।
పదనుల వ్రాయంగఁ బడు మరు కమ్మ
తగునిదె వాడిన తామరాకుపయి ।
నిదె తూఁడు గవవడి యొజ్జ తెనుండి-
యంతట నేనిట్టు లరికట్టఁబడుక ।
నుదుగతో దబ్బున న్బోఁజాల-రిత్త
వారినప్పటికిఁ బబ్బలియిల్లువిడిచి। 41

తపతితనుగాత్రిమదన। స్త్వామనిశంమాంపునర్దహత్యేవ।
గ్లపయతియథాశశాంకం। నతథాహికుముద్వతీందివసః॥ 42

మాలవికాగ్నిమిత్రే॥

విపులంనితంబబింబే। మధ్యేక్షామంసమున్నతం స్తనయోః।
అత్యాయతంనయనయో। ర్మమజీవనమేతదాయాతి॥ 43

క॥ చెలియానననవి ల్తుడునిను।
గలఁచె నయిన నన్ను నెపుడుఁ గాల్చుచున్నా।
డలపవలు చందమామన్।
జెలువడఁచినయట్లు తొవలఁ జేయదుసుమ్మా॥ 42

క॥ వెడలపుపిఱుఁదులయెడ నె॥
న్నడుమున నకనకలు బిగితనము గుబ్బల బల్।
నిడుపున్ జూపులయందున।
నడ తెంచుచునుండె నిపుడునా యుసుఆదిగో॥ 43

MERRIMENT.

ALL'S WELL THAT ENDS WELL *Act I. Sc. I.*

Full oft we see
Cold wisdom waiting on superfluous folly. 1

Sc. iii.

I have been, madam, a wicked creature, as you and all flesh and blood are : and, indeed I do marry that I may repent. 2

Act iii Se. ii.

Why, he will look upon his boot, and sing ; inend the ruff, and sing ; ask questions, and sing ; pick his teeth, and sing. I know a man, that had this trick of melancholy, sold goodly manor for a song. 3

AS YOU LIKE IT *Act I. Sc II.*

The more pity, that fools may not speak wisely, what wise men do foolishly. 4

Act. ii. Sc. vii.

Call me not fool, till. Heaven hath sent me fortune. 5

హాస్యరసము

ద్వి॥ కడు వెఱ్ఱిబానిస గా మొద్దుబుద్ధి।
కడచుటతఱచుగఁ గందుముసమము ॥ 1

వ॥ అమ్మా నీవలె-మఱియు- నందఱిలాగు- నేఁగూడనొక తెల్వి మాలినజంతువును-ఁ గాని- నిశ్చయముగాఁ బెంట్లా కైద-నందుచేఁబశ్చాత్తాపపడవచ్చుఁగనుక. 2

వ॥ ఎందుకు- వాఁడుతనజోడు నైపు హూచుకొన్నాడును- మఱియుఁగుచ్చె పెట్టి కుట్టినతన మెడ గుడ్డసవరించుకొనుచున్నాడును- బ్రక్షను లడుగుచున్నాడును- వెండియుంబల్లుకుట్టుకొనుచున్నాడును— ఈతీరుపిచ్చిగలయొకఁడొకపాటకై తనమేలైన హాస్యమును కొనుటనే నెఱుఁగుదును. 3

వ॥ బుద్ధిమంతుల వివేకముగాఁజేయుదానిని వెఱ్ఱులువివేకముగ వివరింపరాదనుట మఱింతఘోరము. 4

ద్వి॥ పిలువకున్నవి. వేకియంచీవు।
కలిమి దేవుఁడునాకు. గలిగించువఱకు॥ 5

Act iii. Sc i.

Love is merely a madness; and, I tell you, deserves as well a dark house and a whip as madmen do; and the reason why they are not so punished and cured is, that the lunacy is so ordinary that the whippers are in love too. Yet I profess curing it by counsel.

Yes, one; and in this manner. He was to imagine me his love, his mistress, and I set him every day to woo me; at which time would I, being but a moonish youth, grieve, be effeminate, changeable, longing, and liking; proud, fantastical, apish, shallow, inconstant, full of tears, full of smiles; for every passion something, and for no passion truly anything, as boys and women are, for the most part, cattle of this colour: would now like him, now loathe him; then entertain him, then forswear him; now weep for him, then spit at him; that I drove my suitor from his mad humour of love, to a living humour of madness, which was, to forswear the full stream of the world and to live in a nook merely monastic. 6

Act iv. Sc. i.

Very good orators, when they are out, they will spit; and for lovers, lacking (God warn us) matter, the cleanliest shift is to kiss. 7

వ॥ వలపుబోత్తిగవెఱ్ఱి-మఱియు- నీకుఁజెప్పెద-ఁబిచ్చివానివలెఁజి
ఁకటిగదికిఁ జబుకునకుందగును-వలపునఁబోగలువారట్లు శిక్షింప
ఁబడి కుదర్చఁబడకుంటకు ఁగారణమేమన- ఁజిగిత్సకులుగూడ వ
లపునుండు నంతసామాన్యముగా నాపిచ్చియున్న - దైనను - నే
నుపదేశమున నదికుదర్చఁగలనని చెప్పెద- నౌను- నేనీలాగొకని
కాపిచ్చికుదిర్చితిని - వాఁడునసుదనవలపుకత్తెగాఁ బ్రాణనాయి
కగా భావించవలయును- మఱియు- వాఁడునన్నుఁబ్రతిదినము బ
తిమాలుకొనునట్లు లేర్పరచెదను - చాపల్యముఁగల పడుచునై
నేనాసమయమునకేడ్చెదను- మొత్తఁబడి- చాంచల్యముకలిగి- భ్రాం
తిఁగొని- వాలకము వేయుచు- గర్వపడి లేనిపోనియూహలతోఁ
గోఁతిచేష్టలుసల్పుచు-ఁదడఁబడి- నిలుకడలేక- కన్నీళ్లునిండి- చిఱు
నగవులు మొండుకొని యుండెదను. బ్రతిదుఃఖమునకుఁగొంతయు-
నేమనో, వ్యథయు లేకున్న నేమాత్రమైనను- మొత్తముపై -ఁబిల్లకా
యలునౌ స్త్రీలునిట్టిజాతి పశువులు. గాన- వానినప్పుడే ప్రేమించెద-
నప్పుడే యసహ్యించెదను. వెంటనేవానినన్నంతోషపెట్టెద- ఁదోడ
నే ప్రమాణముచేసి వానినిన్నిరాకరించెద- నప్పుడేవానిఁగూర్చి
విలపించెద- దక్షిణమెవానిపైనుమిసెద- నన్వలచినవానిన్ వాని
పిచ్చివలపునుండి తీవ్రోన్మాదప్రకృతికిఁబాఱఁదఱిమెద- ననఁగా-
వాఁడొట్టువైచికొని- యీమనుష్యసంఘమున్విడనాడి- మునియై
యొకమూల బ్రతుకు నట్లొనర్చెదను. 6

వ॥ మంచిమాటకార్లు తడఁబడినపుడుమియాదురు- వలపుకాంద్రో-ప
నలేనప్పుడు కనరాదు కాని-మిగుల నేర్పుగ నఁజేయుటకు--ముద్దాడుట.

Men are April when they woo, December when they wed ; maids are May when they are maids, but the sky changes when they are wives. I will be more jealous of thee than a Barbary cock-pigeon over his hen ; more clamorous than a parrot against rain ; more new- fangled than an ape : more giddy in my desires than a monkey : I will weep for nothing, like Diana in the fountain, and I will do that when you are disposed to be merry ; I will laugh like a hyen, and that when thou art inclined to sleep. 8

O, that woman that cannot make her fault her hus - band's occassion, let her never nurse her child her- self, for she will breed it like a fool. 9

Act v. Sc iii.

Shall we clap into 't roundly, without hawking, or spitting, or saying we are hoarse, which are the only prologues to a bad voice. 10

CORIOLANUS— *Act IV. Sc iii.*

I have heard it said, the fittest time to corrupt a man's wife is where she's fallen out with her husband. 11

CYMBALINE— *Act V Sec.V*

By medicine life may be prolonged, yet death
Will sieze the doctor too. 12

వ॥ మగవాండ్రుడుతముఁబెండ్లాడని కన్నియలఁబతిమాలు కొనునప్పుడు చైత్రమాసమువంటివారు-కాని- పెండ్లియైనపిదప,శూన్య మాసమువలెనుందురు- కన్నియలుతమ,కన్యాత్వమందు వైశాఖముంబోలెదరు-కాని-వారిల్లాండ్రైనపిమ్మట నాకాలము మాఱును- మగ పావురముతనపెట్టన్ శంకించుటకన్న నెక్కువుగనిన్ను నేననుమానించెదను- వానకఱచుచిలుకకంటె మిక్కిలిరొదపెట్టెద- (డిమ్మ నికన్నమిగులఁజపలముగానుండెదను- నాకోర్కులయెడఁగోఁతికన్న (గొఱమాలియుందును-శోకదేవతకరణినే నూరకేడ్చెదను- మఱి యునీవుల్లాసముగ నుండనిచ్ఛగించినపుడే నేనట్లుచేసెదను - దుమ్ములగొండిలాగునవ్వెదను- వెండియునీవునిదురింపఁదలఁచినప్పుడే నేనట్లానర్చెదను. 8

వ॥ భళీ- తనతప్పుతనమగనిపై మోపనియాఁడుది- తనంతనాపెతన బిడ్డంబెంచ నీకుమేమననాపె,నెంగలివలె దానికినడతమప్పును. 9

వ॥ చెడుకంఠమునకుఁబీకకలైన, కేకరింతగాని-యుమియుటగాని- గొంతుకువెల్లురాసినదని చెప్పుటగాని-మాని- వెంటనేసిద్ధపడుదుమా.10

వ॥ ఒకనిభార్యంజెఱచుటకు మిక్కిలితగినసమయమది యాపెపెనిమిటితోసరిపడకున్నపుడనివింటిని. 11

ద్వి .బ్రతుకుపొడ్డింపగఁ.బడునుందు చేత।
.,మృతివైద్యునింగూడ.ప్రమింగెడుఁగాని॥ 12

HAMLET— *Ac. I. Scc. V.*

But virtue, as it never will be moved
Though lewdness court it in a shape of heaven,
So lust, though to a radiant angel linked,
Will sate itself in a celestial bed
And pray on garbage. 13

Act ii. Sec. ii.

Fare you well, my lord.
These tedious old fools ! 14

Act iii. Sec. i.

If thou dost marry, I'll give thee this plague for thy dowry : be thou as chaste as ice, as pure as snow, thou shalt not escape calumny. Get thee to a nunnery. Go, farewell. Or, if thou wilt needs marry, marry a fool ; for wise men know well enough what monsters you make of them, 15

Sec. ii.

None wed the second, but who killed the first· 16

The instances that second marriage move
Are base respects of thrift, but none of love :
A second time I kill my husband dead
When second husband kisses me in bed. 17

గీ॥ అలమిపోఁకిరితనము స్వర్గాకృతిఁగొని ।
కోరినఁ జలింపఁబడదుసు గుణమొకప్డు ।
దివ్యమూర్తినిఁ గలిసియున్ దృష్టిపడక ।
గుహ్యచాపల్యమెంగిలి కూళ్లుగుడుచు ॥ 13

ద్వి॥ ఎసఁగుమహాయిగా నీవునాప్రభువ ।
విసిగించునీముది వెంగలివారు ॥ 14

వ॥ నీవు పెండ్లాడినయెడ నీకే వ్యాధి నేనరణమిచ్చెదనుమంచుగడ్డవలె మచ్చలేకుండు-మంచువలెనిర్మలముగనుండు-మైననిశ్చయముగా- నిందెందప్పకొన నేరవు-సన్యాసినులమఠమునకుఁబోపొమ్ము-సుఖముండు. మటుగాక- నీవు పెండ్లాడఁగోరినచో వెఱ్ఱివానిం బెండ్లాడు- మేమన- ఁదెలివిఁగలవారు- నీవువారినెట్లుపాడొనర్చెదవో తెలిసికొందురు. 15

ద్వి॥ తొలివానిఁ జంపిన తొయ్యలితప్ప ।
మలివానిఁ బెండ్లాడి మనదెవతైన ॥ 16

గీ॥ సంపదన్ వృద్ధిపరచుశీ చపుతలంపు ।
గాని- రెండవ పెండ్లికిఁ గతమువలపు ।
కాదు-మలిసారినాదుమగనిఁ గెడపెద ।
మొత్తశనామ్రెర్పెనిమిటిఁ చుంబించునప్డు ॥ 17

I do beleve you think what now you speak ;
But what we do determine oft we break.
Purpose is but the slave to memory ;
Of voilent birth, but poor validity ;
Which now, like fruit unripe, sticks on the tree,
But fall unshaken, when they mellow be.
Most necessary 't is, that we forget
To pay ourselves what to ourselves is debt :
What to ourselves in passion we propose,
The passion ending, doth the purpose lose :
The voilence of either grief or joy
Their own enactures with themselves destroy :
Where joy most revels, grief doth most lament ;
Grief joys, joy grieves, on slender accident.
This world is not for aye ; nor 't is not strange
That even our loves should with our fortunes change:
For 't is a question left us yet to prove,
Whether love lead fortune, or else fortune love.
The great man down, you mark his favourite flies ;
The poor advanced makes friends of enemies.
And hitherto doth love on fortune tend :
For who not needs shall never lack a friend ;
And who in want a hallow friend doth try,
Directly seasons him his enemy.
But, orderly to end where I begun,—
Our wills and fates do so contrary run,
That our devices still are overthrown ;
Our thoughts are ours, their ends none of our own ;
So think thou wilt no second husband wed ;
But die thy thoughts when thy first lord is dead. (1) 18

సీ॥ నీవిప్డుపల్కుదా నిసరిగ, నరసెద. వనితలెంచెదఁగాని మన
మతలచు।
నిశ్చయించినదిమా నెదముబల్మినో, దవికేసుఁ గొంచెముఁ విలువ.
గలుగు స్మృతికి।
బొత్తిగనుద్దేశ ముద్దాసియగు నద్ది చెట్టున, దోరగా యుట్టులుండు।
నింతవఱకుఁగాని. యింక నారముగ్గినఁ బడియొడుఁగదలింపఁ బడ
కేమిగుల।

ముఖ్యముగా మన ముందిర్చ మఱచెద. మెయ్యెమనకగు. ఋణ
ముదాని।
దుఃఖసమయమునం దునమనమనుకొన్న దావంతముఁగియఁగా.
ర్యంబుతప్పు।
శోకంబునకుఁగాని, జోకకుఁగాని యుండినశక్తియవ్వాని. నిశ్చయ
ముల।
తోవానిఁబోలయించునే. వఁకఁదుర్లెడు. నానందముగ్గడువచట
వంత।
దురటిల్లు వనటసంతోషించు, మోదమ్ము. వనరెడుక్ జిన్న
య పాయమండె।
జగమిదికాదు, శాశ్వతమింతెకాక మనయదృష్టములతో మనవ
లప్రులును।
మారుట, బ్రమకాదు. కారణమేమన. వడుపునో విధినిమన్మ ఘుఁ
డులేక।
కామునినడుపునో. కడు, భాగ్యదేవత యాయంశము బరీక్షసేయ
నింక।
మనకువిడువఁబడి. యెను గొప్పవాఁడు, క్రుంగిలినసీవున్ బరికింతు
వతని।
ప్రియఁడుపరుగువెట్టుఁ. బేదహెచ్చినయెడ. సలిపెడుస్త్రోత్ర
సంగడులగ।

Why, let the strucken deer go weep,
The hart ungalled play;
For some must watch, while some must sleep:
Thus runs the world away. (2) 18

Act. iv. Sc. iii.

We fat all creatures else to fat us, and we fat ourselves for maggots : your fat king and your lean beggar is but variable service, two dishes, but to one table : that 's the end. 19

.నిదివ అకుమఱియ. దృష్టమున్గొలిచెడుఁ., బెరిమ యేమనఁ గోద్యు.
దొఱఁగువాఁడు॥

.హితునిఁగొఱఁతవడఁ. జెప్పటికైనఁ నెం. జియునుఁ-గావలసియు. ...
ననతండు।

.కపటియయిననేస్త. కానిననుభవించు.. స్పష్టముగా- వానిఁబగతుఁ
జేయు।

ఁ. గాని-వరుసగనె. క్కడ మొదలిజీతిన. యోృడముగియుగ-మన. యిచ్చ
లుమఱి।

.మనయాసలింక .ధ్వంసంబుకాఁబడునంత., ప్రతికూలముగ పడిం
.బరుగునెట్టు।

.మనదుచింతలుండు. మనవిగ-ఁగావు వా।
.నిఫలితములుమనవి-. నీవుతలఁతు।
.కనుక-మాఱుమనువుఁ. గొనమి-నీతొలిభర్త।
.చెల్లు నపుడె. నీదు. చింతలు తెగు॥ (1) 18

గీ॥ పోటుతిన్న జింక పొగలుచుంబోనిమ్ము।
యక్షతమగు నిజ్జి. యాడనిమ్ము।
కొండఉనిదురింపఁ. గొండఱు మేల్కాన।
వలయు-నట్లు-జగము. పరుగునెట్టు॥ (2) 18

వ॥ మనక్రొవ్వునకై జంతువులనెల్ల మనము క్రొవ్వింతుము-పురుగులకొఱకై మనంతట మనము క్రొవ్వుదుము-నీబల్లిసిన రాజును- మఱియు ... బక్కచిక్కిన బిచ్చగాఁడును గేవలము మాఱు చందము కించము... [illegible]

HENRY IV—PART I— *Act III. Sec. I.*

Mincing poetry ;—
'T is like forced gait of a shuffling nag. 20

PART II:— *Act I. Sec. II.*

Have you not a moist eye ? a dry land ? a yellow cheek ? a white beard ? a decreasing leg ? an increasing belly ? Is not your voice broken ? your wind short ? your chin double ? your wit single ? and every part about you blasted with antiquity ? and will you yet call yourself young ? fie, fie. 21

But it was always yet the trick of our English nation if they have a good thing, to make it too common. 22

Act. iv. Sec. i.

Like an offensive wife
That hath enraged him on to offer strokes,
As he is striking holds his infant up
And hangs resolved correction in the arm
That was upreared to execution. 23

Sec iii.

If I had a thousand sons, the first human principle I would teach them should be—to forswear thin potations, and to addict themselves to sack. 24

ద్వి॥ కోతికి యీడుపు కాళ్లు గజ్జపుత్తట్టు।
గతి బల్మిలాగిన కవనముండెడును॥ 20

వ॥ తడికన్ను - నీల్లైని మొగము - పచ్చని బుగ్గ - తెల్లని గడ్డము - నెండుచున్న కాలు - బలిసియున్న కడుపు నీకు లేదా - నీకంఠము చెడలేదా - నీశ్వాసము తగ్గలేదా - నీగడ్డము రెట్టింపలేదా - నీబుద్ధి నీరసిల్ల లేదా - నీస్థితియంతయు న్మదిమిచే ధ్వంసము కావింపఁబడెను - నీవింకను బకుచువాఁడవనెదవు - ఛీఛీ॥ 21

వ॥ మాయాంగ్లేయుల ప్రకృతి - వారికెద్దియైన నొకనుంచివస్తువు లభించినచో దానిం బాడుసల్పుట॥ 22

గీ॥ తన్నుఁ గొట్టునట్లు తన పెనిమిటికల్ల।
బుట్టఁ జేసి - తన్ను మొత్తునతని
చేతికడ్డువాని చిఱుతని వ్రేలాడ।
బట్టుదుష్టభార్య పగిదినుండె॥ 23

వ॥ నాకువే. గురుకొడుకులున్నప్పటికి వాండ్రకు నేను మొదటనుప్పమా నవనీతిపల్చని పానముపలునృటకుఁ బ్రమాణముచేయుటయు సారాయి కలవడుటయును॥ 24

HENRY VI—PART—I *Act II. Sec. III.*

And I have heard it said, unbidden guests
Are often welcomest when they are gone. 25

PART II *Act. IV. Sec. IV.*

How now, madam?
Still lamenting, and mourning for Suffolk's death?
I fear me, love, if that I had been dead,
Thou wouldst not have mourned so much for me. 26

PART III *Act. III. Sec. I.*

Look, as I blow this feather from my face,
And as the air blows it to me again.
Obeying with my wind when I do blow,
And yielding to another when it blows,
Commanded always by the greater gust:
Such is the lightness of you common men. 27

Sec. II.

Like one that stands upon a promontory,
And spies a far-off shore where he would tread,
Wishing his foot were equal with his eye;
And chides the sea that sunders him from thence,
Saying—he 'll lade it dry to have his way:
So do I wish the crown, being so far off,
And so I chide the means that keep me from it; 28

ద్వి॥ పిలువని విందులు వెళ్ళినవెన్క
నెలమినింపొదురం చెవిన్న వాఁడ॥ 25

గీ॥ ఓసియింక నేడ్చెదు చుంటివీయిష్టుఁడౌ!
వానికొలకు మైలఁ బట్టుచుంటి
యేనెమడసియున్న నింతగాఁ బ్రియురాల
శోకమందవంచు నాకుఁదోఁచు॥ 26

[నూకెడునా దే।

త॥ కనుఁగొను మే వెంట్రుక కన్నా మొగంబు నుండియూదన్ గాడ్పు
సనదిమఱియు నేవి సరివైచినంత లొంగు నాగాలికి లోఁబడు వెండి
యును లాఁతికయ్యది యు నెగయునప్పు డురవు కర్వాలి దెబ్బ కో
డఁబడుచుండు।
ననయంబు నటువంటి దాఁజుల్కఁదనము నలఁతులారామీకు
నలనడుచుండు॥27

త॥ వారిధి చేర్పగు పర్వతశిఖర మందుండి దవ్వుల కగపడునవల
తీరముఁగని దానఁదిరుగనాశించి తనదృష్టి నేగునం తవడిఁద
నగతి।
మీఱఁగోరుచు నడ్డు మించిన కడలి నెండించితనత్రోవ నెనయ
ఁగోం తెమ్మ!
కోరికఁబడువాని కొమరున మూళ్ళఁ గోరియడ్డగువానిఁ గుత్సిం
తునేను॥ 28

Act. iv. Sec. i.

And you shall have your will, because our king ;
Yet hasty marriage seldom proveth well. 29

Sec. vii.

But when the fox hath once got in his nose,
He'll soon find means to make the body follow. 30

Act. v. Sec. vi.

The owl shrieked at the birth, an evil sign ;
The night-crow cried, aboding luckless time ;
Dogs howled, and hideous tempest shook down trees,
The raven rooked her on the chimney's top,
And chattering pies in dismal discords sung.
Thy mother felt more than a mothers pain,
And yet brought forth less than a mother's hope ;
To wit, an indigest and deformed lump,
Not like the fruit of such a goodly tree.
Teeth hadst thou in thy head, thou wast born,
To signify, thou cam'st to bite the world. 31

ద్వి॥ పొందు స్వేచ్ఛన్ బ్రభువునుగానఁగాని।
తొందర పెండ్లియద్దగ నచ్చివచ్చు॥ 29

ద్వి॥ తనమూతిమూరిన తరువాతనక్క।
తనువెల్ల మూర్చె నా ధనముంచు వేగ॥ 30

సీ॥ పులుఁగుపిట్టలఁ జెని పుట్టుకనొక చెడు
గుర్తు తీతువయింకఁ గుటిలమైన।
సమయమబ్బునని సూచన సేయుచార్చెఁగు
క్కలుకూసెఁ బెకలిచెం గాలిచెట్లు।
గూర్చుండెఁ బోగగూటికొన బొంతకాకియ
పస్వరముగఁ బాడె వదరుఁబోతు।
పిట్టలుపదపడి భీకరముగ నసా
ధారణముగ నీడు తల్లి ప్రసవ।
వేదనఁ బొందియు వెండియుఁ గోరిన
దానికన్నగ్గడుఁ దక్కువుఁగనె।
ననఁగ బాగుగనేర్పడె నట్టిముద్ద।
యంత మంచిప్రమానికిఁదగ నట్టిపండు।
నీవు మునిపళ్లతోఁ బుట్టినావు జగము।
ఁ గఱచుటకునేవు వచ్చితం చెలుక నదర॥ 31

KING JOHN— *Act. IV. Sec. II.*

To gild refined gold, to paint the lily,
To throw a perfume on the violet,
To smooth the ice, or add another hue
Unto the rainbow, or with taper-light
To seek the beauteous eye of heaven to garnish,
Is wasteful and ridiculous excess. 32

KING LEAR *Act. I. Sec. IV.*

Not so young, sir, to love a woman for singing ; nor so old, to dote on her for anything ; I have years on my back forty-:eight. 33

RICHARD III *Act I. Sec III.*

But then I sigh ; and, with a piece of scripture,
Tell them that God bids us do good for evil :
And thus I clothe my nacked villany
With old odd ends stolen out of holy writ ;
And seem a saint, when most I play the devil. 34

ద్వి॥ బంగరుపూఁతమే ల్బంగారమునకు।
జెంగలువకురంగు సేఁత నెత్తావి।
సురపొన్న కెరవు తెచ్చుట మంచుగడ్డ।
మఱినున్పు సేయుట మఱికొంకరంగు।
నగవైరివింటనో నర్చుట పట్టు।
పగలు వెలింగెడు భానునికాంతి।
హెచ్చింపఁజే వత్తి నెత్తిపట్టుటయు॥
నచ్చపునగుఁబాటు నధికము వృథయు। 32

వ॥ అంతపడుచువాఁడన్నానయ్యా పాటకొఱకై స్త్రీనివలచుటకు మ
అంతముసలివాఁడఁగా నెందుకైన నాపైనంతగా భ్రాంతిపడుట
కు నానెత్తికినలువదెనిమిదేండ్లు వచ్చినవి. 33

గీ॥ వెచ్చనూర్తు శ్రుతిఁజదివి వేల్పుమనకు।
నాజ్ఞయిడెఁజెడ్డనకుమంచి యాచరింప।
ననెవదొంగిలి శ్రుతిఫలితార్థములను।
గప్పినాకేడు మునివలెఁ గానిపింతు॥ 34

Sec. iv.

I'll not meddle with it; it is a dangerous thing: it makes a man a coward: a man cannot steal, but it accuseth him, a man cannot swear, but it checks him; a man cannot lie with his neighbour's wife, but it detects him: 't is a blushing shamefast spirit that mutinies in a man's bosom; it fills one full of obstacles: it made me once restore a purse of gold that by chance I found; it beggars any man that keeps it: it is turned out of all towns and cities for a dangerous thing; and every man that means to live well endeavours to trust to himself and to live without it. 35

MEASURE FOR MEASURE— *Act. II. Sec. IV.*

So play the foolish throngs with one that swoons;
Come all to helf him, and so stop the air
By which he should revive. 36

Act. iv. Sec. i.

Shame to him whose cruel striking
Kills for faults of his own liking? 37

వ॥ దానిజోలినాకక్కఱలే-దదియు.పద్రవకరమైన-దదిమనుష్యునిఁబిఱికి
గాఁజేయును-మనుజుఁడు దొంగిలనేరఁడదివానినిందించును-మానవు
ఁడొట్టుఁబెట్టుకొననేరఁడదివానినడ్డును- మర్త్యుఁడుతనపొరుగు వా
నిభార్యతోఁబడుకొనలేఁడదివానిఁబొత్తిగాబైటఁబెట్టు-నదొకె వెల
వెలఁబోవుసిగ్గుమొగముదయ్యి- మదినరునిహృదయములోఁ దిరుగు
బాటొనర్చు- నదిజనునాటంకములతో నించును- నాకొకప్పుడుతనం
తదొరకినయొకబంగరుమూటనిచ్చివేయునట్లదినన్జేసె- నది తన్నుం
చుకొనుప్రతిమనుష్యునింబిచ్చిఁగానిసల్పు- నదియాపత్కరమైనదని
యెల్లపట్టణములనుండితఱిమివేయఁబడెను-హాయిగాబ్రతుకఁగోరిన
ప్రతిజనుండున్ననుఁదానమ్ముకొనియదిలేకజీవించును. 35

గీ॥ .మూర్ఖునున్న వానిఁ.బోషింపఁగోరి-వి
.వేకహీనులెల్లఁ.,బిండుగట్టి!
.వానిచుట్టుమూఁగి-.వానిఁదేర్పఁగలిగి!
నట్టి.గాడుపునరి.కట్టుదురటు॥ 36

ద్వి॥ .తాసల్పుతప్పులో.దవువారి-హింస।
.చేసినవానిని.సీయనవలయు ॥ 37

Sec. II.

O place and greatness, millions of false eyes
Are stuck upon thee ? volumes of report
Run with these false and most contrarious quests
Upon thy doings ! thousand escapes of wit
Makes thee the father of their idle dreams.
And rack thee in their fancies. 38

Silence is only commendable
In neat 's tongue dried, and a maid not vendible 39

MERCHANT OF VANICE— *Act I. Sec I.*

His reasons are as two grains of wheat did in two bushels of chaff : you shall seek all day ere you find them ; and when you have them, they are not worth the search. (1) 40

Act. iii. Sec.v.

This making of Christians will raise the price of hogs if we grow all to be pork-eaters, we shall not shortly have a rasher on the coals for money. (2) 40

ద్వి॥ .ఓయధికారమాయో.గొప్పతనము।
.నీయందుఁదగిలెడు.న్బెకుక్కలన్యాయ
దృష్టులు-వార్తలెంతే..సంపుటముల।
.పుష్టిగనీదుచె..య్యులమీఁదికీన.।
.యనులేనిప్రతికూల.మైన.యన్వేష।
.ణములతోఁబర్విడున్.-బలునేర్పుమీఱు।
.కొంటెచేష్టలుతమకు..న్యాలమనుచు।
..బంటింపకే.కుని.న్బత్రముఁలందు॥ 38

వ॥ రెండుగంపలయూఁకలోదాఁగినరెండుగోదుమగింజలవలె- వానితలంపులున్నవి-వానినీవుకనుఁగొనుటకుముందుప్రొద్దెల్ల వెదకెద- వవినీకు దొరికినపుడు- వెదుకఁదగినవికావు॥ 39

ద్వి। .వరుగుబోసినయట్టి.పశువునాలుకకు।
..నెఱిఁజెల్లఁబోనికన్నెకు.మానమొప్పు॥ 40

వ॥ క్రీస్తుమతస్థులసంఖ్య హెచ్చించుట పందుల.క్రియమూల్యమును హెచ్చించును-మనమందఱమును. సూకరమాంసాశనుల మైనచో బొగ్గులకంటునొకపందిమాంసపుముక్కయైనఁగొంచెపుకాలములో వెలకుమనకుఁజిక్కదు॥ 40

MUCH ADO ABOUT NOTHING.

Act. iii. Sc. i.

I never yet saw man,
How wise, how noble, young, how rarely featured,
But she would spell him backward ; if fair - faced,
She would swear the gentleman should be her sister;
If black, why, Nature, drawing of an antick,
Made a foul blot : if tall, a lance ill - headed ;
If low, an agate very vilely cut ;
If speaking, why, a vane blown with all winds ;
If silent, why, a block moved with none.
So turns she every man the wrong side out,
And never gives to truth and virtue that
Which simpleness and merit purchaseth. 41

Act. v. Sec. i.

't is all men's office to speak patience
To those that wring under the load of sorrow,
But no man's virtue nor sufficiency
To be so moral when he shall endure
The like himself, 42

There was never yet philosopher
That could endure the toothache patiently, 3

సీ॥ ఎంతటి మతిమంతుఁ డెంతయు దారుండు
పడుచువాఁ డెంతయుఁ బ్రమగునంద।
ఁ గాడైనఁ గానిమ్ము కాన నిప్పటికాపె
హాస్యము చేయఁబో నట్టినరుని।
ఁ దెల్లగనున్నచోఁ జెల్లెలుగాఁదన
కతఁడున్న బాగుండు ననెడునాపె।
నలుపైనయెడ భళి భళి విధూషకునకుఁ
బ్రబలిగాఁ జెడుగుమచ్చఁ బ్రకృతిసల్పె।
ఁ బొడవైన నిచ్చెన గడ పొట్టిగానున్న
యెడఁ గురూపిగఁ జెక్కఁ బడినగుజ్జు।
వక్తయౌ నేనియు బాపురే నలుదట్ల
ఁ గరువలి నెగిరెడు గాలిపడగ।
యూరకుండిన యెడ నౌర యేరికి
ఁ జలింపఁబడరాకున్నట్టి వట్టి మొద్దు।
ప్రతిజనునకిట్టులాపెలోపంబు నెంచు।
ఁ గరము సరళత మఱియు యోగ్యత చెలంగి।
యొద్దికొని యొడు దాని నొక్కింత యైన।
మంచిగా నామె యెన్నఁడు నెంచఁబోదు॥ 41

కం॥ జనములకెల్లన్వాడుక । వనటబరువు క్రిందబాధ పడువారలకో।
ర్పునఁ గఱపుట కాని యోవం । డునోర్చుకొన లేఁడు తాను నొ
చ్చినపట్లన్॥ 42

ద్వి॥ పలునొప్పికిన్బాధఁ బడఁబోకసైఁప।
ఁ గలిగిన వేదాంతి కలుగఁ డిప్పటికి॥ 43

OTHELLO— *Act. ii. Sec. i.*

Base men being in love have then a nobility in their natures more than is native to them. 44

Sec. iii.

O thou invisible spirit of wine, if thou hast no name to be known by, let us call thee devil. 45

Men should put an enemy in their mouths to steal away their brains? that we should with joy, pleasance, revel, and applause, transform ourselves into beasts! 46

Act. iv. Sc. i.

'tis the strumpet's plague
To beguile many and be beguiled by one. 47

Sc. iii.

I do think it is their husbands' faults
If wives do fall. Say, that they slack their duties
And pour our treasures into foreign laps;
Or else break out in peevish jealousies,
Throwing restraint upon us; or, say, they strike us,
Or scant our former having in despite:
Why, we have galls; and, though we have some grace,
Yet have we some revenge, let husbands know,
Their wives have sense like them; they see and smell
And have their palates both for sweet and sour, 48

వ॥ నీచులునవ్వునసుంటచేఁదమకు, నిన్నుఁనుఁగున్న దానికిఁజెం-, చె
చ్చఁగనొకగొప్పదనముండమస్వభావమునెంగలిగియుందురు॥ 44

వ॥ ఓర్వసుపడనికల్లుజీవుఁడ-నిద్దెలుపు కేరు లేసిచో-
దయ్యమునినిన్నిబలువనిమ్ము॥ 45

వ॥ నరులుతమనోళ్ళన్దమ తెల్విదొంగలించుచె శత్రువులనుసుచుకొనుట -
యానందముల్లాసముత్రుళ్ళింత పొగడ్తలతోఁ బలుగా మనము
మాఱవలసియుంటయు॥ 46

ద్వి॥ ..కులటకుఁగలుగు తె. గు, లోన నేఁత।
.పలుపుఱ కొకనిచే. వంచింపఁబడుట॥ 47

సీసమాలిక:—

.నామూహ-భార్యలు.నాయమ ఁదొఱఁగిన
.యొడవారిభర్తల.యుగ్గులవ్వి
.వారు పేక్షింతురు. వారికర్తవ్యము
.లోక వేళ-మనసామ్ము.లొరులయొడల।
.మఱిపోసెదరు-కిన్క.మైసందియంబులన్
.మనలనిర్బంధమ్ము.లనుఁగదించి
.తాముఁవిరోధించె.దరు-లేక-మనలఁద
.న్నెదరొకప్పుడు-లేక-.కొదువసల్పు।

As husbands have. What is it that they do :
When they change us for others ? Is it sport ?
I think it is. And doth affection breed it ?
I think it doth. Is 't frailty that thus errs ?
It is so too. And have not we affections,
Desires for sport, and frailty, as men have ?
Then, let them use us well ; else let them know ;
The ills we do, their ills instruct us so. 48

PERICLES *Act. ii. Sc. i.*

Here 's a fish hangs in the net, like a poor man's right in the law ; 't will hardly come out. 49

Act. iv. Sc. vi.

What would you have me do ? go to the wars, would you ? where a man may serve seven years for the loss of a leg, and have not enough money in the end to buy him a wooden one.? 50

.దరుమనకిచ్చెడు.ధనమునహ్యాముతోడ
-.బాపురే-మనమునఁ.గోపగుణము।

ఁ.గలవారము-దయనా.కర్షించుచెలువము
ఁ.గాంచియు-మనకుఁబ.గయు.నుఁగొంత।
.కలదు. తెలియనీము.గలువారి.యాండ్రుకు

.న్దము.కరణీన్దెల్వి తనరుననుచు।
.నారుకన్నో నెదరు-.వాసనఁగందురు
.చేఁదుతీపు లెరుంగు.,జిహ్వలుండు।
.వారలకున్నాడఁ.,బతుల తెలుంగున
.మగవారికిన్మద.మార్పుఁగోరు।

.నూహాయే మో-వేడ్క-.యో-యద్దియనుచుఁద

.లంచెద-వలపది.కాంచునొక్క-।
.యూ-నదియటుసల్పు ననియెంతు-ఁజాపల్య

.మాయి.వ్విధానఁద.ప్పాదరించు।
..వాస్తవంబది-మనకును.భ్రమలు-వేడ్క-।
.లందుకోర్కె-లు-చపలత-.యుండఁబోవె।
.మనయెడన్దిన్న గాలేని.మగలు-వారి।
.యొగ్గు-మనతప్పనేర్పునం.చెఱుఁగనిమ్ము॥ 48

వ॥ .తగవునందున్న పేదయాస్త్రీవలె నాచేపవలఁజిక్కినది- పైకివచ్చుటకష్టము. 49

వ॥ నీవునన్నేమిచేయుమనెదవు - జగడములకుఁబొమ్మందువా - యచట నాకఁడేడేండ్లు కాలొచ్చఁగొట్టుకొనుటకుఁగొల్లవచ్చును- మఱియుం దుడకొక.పురగాలైనఁగొనజాలినంత డబ్బుతనికుండదు. 50

ROMEO AND JULIET *Act. ii. Sc. iii.*

Women may fall when ther's, no strength in men. 51

THE TAMING OF THE SHREW *Act. ii. Sc. i.*

Say, that she rail ; why, then I'll tell her plain,
She sings as sweetly as a nightingale :
Say, that she frown ; I 'll say, she looks as clear
As morning roses newly washed with dew :
Say, she be mute, and will not speak a word ;
Then I'll commend her volubility,
And say, she utterth piercing eloquence :
If she do bid me pack, I 'll give her thanks,
As though she bid me stay by her a week;
If she deny to wed, I'll crave the day
When I shall ask the banns, and when be married ; 52

TEMPEST *Act. ii. Sc. ii.*

Were I in England now (as once I was) and had but this fish painted, not a holiday fool there but a ould give a piece of silver : there would this monster make a man, any strange beast there make a man. When they, do not give a doit to relieve a lame beggar, they will lay out ten to see a dead Indian. 53

ద్వి॥ .పురుషులలోబలం.బుతొలఁగినపుడు।
.,తెలవలొక్కఁడునీ.తిద్దప్పవచ్చు॥ 51

సీ॥ .ఆపెతిట్టినయెడ.నందుకిప్పుడునేను
ఁ.గోయిలవలెనాపె.గూయనంచు।
.నాపెతోఁజెప్పెద-.నాపెమొగంబుచి
.ట్లుంచుకొనునను.కో-పంచువలన।
.నప్పుడే.క్షాళిత.మై.యుదయంబున
.నలరుగులాబిపు.వట్టులాపె।
.స్వచ్ఛముగానున్న.దనియెద-నాపెప
.లొక్కఁకటైననఁబోక.యూరకున్న।
చోనాపె.వాగ్ఝరి.నేనుమెచ్చెద-మఱి
.యాపెచుర్కుఁగనుప.న్యాసమిచ్చె।
.ననెద-నన్నాపెపొమ్మన.నాపెకేను।
.వందనములిత్తునన్నాపె.వారముతన।
.దండనుండుమనునటు-న.న్బెండ్లియాడ।
.నొప్పుకున్నఁ.బ్రధానమిం.కెప్పుడనెద॥ 52

వ॥ మునుపటివలె నేనాంగ్లేయదేశమందుండి యీచేష ప్రతిఁదినంచి
నయెడ- నుల్లాసముఁగల ప్రతియవివేకియు నచటనొకహాక యిడక
మానఁడు- మఱి యక్కడనీ ప్రకారజంతువుమానవుఁడుగా- ఁ బ
రిగణింపబడు- నెట్టివింతపశువైన నచటమనుష్యుఁడగు- నొకమం
టితిరిపగానిఁ బ్రోచుటకు వారొకకాసైనఁబెట్టరుగాని యొకచచ్చి
న యిండ్యదేశీయునిఁజూడఁబదికాసు వెచ్చపెట్టుదురు. 53

TIMON OF ATHENS *Act. iii. Sc. iv.*

Who can speak broader than he that has no house to put his head in? such may rail against great buildings. 54

TROILUS AND CRESSIDA *Act. ii. Sc. ii.*

'T is mad idolatry
To make the service greater than the god 55

Full merrily the humble bee doth sing,
Till he hath lost his honey and his sting; 56

వ॥ తనతలదాచుకొనుటకిల్లులేనివానికన్న నెక్కువగర్వముగా నెవఁడు
మాట్లాడఁగలఁ-డట్టివాఁడు గొప్పయిండ్లనూహించును. 54

ద్వి॥ .,దేవునికంటెన.ధికముతత్సేవ।
ఁ.గావించుటయవివేకంబగుభక్తి॥ 55

ద్వి॥ .పాఱుచుండెడు.నభ్రమ..భ్రమరము వేడ్క।
.తోడఁ దేనెయుఁ.గొండిఁ.దొఱఁగెడువఱకు॥ 56

హాస్యరసః

కుమారసంభవే ॥

గృహ్ణాస్వపాంగేహరవాహనస్య । స్వప్రోక్షణాన్నసూ కేసరిణాంసలీలమ్।
నఖ్రాంగిణఃహ్యానక్ష్మతరంశిఖాగ్రం । కర్షన్ బభూవప్రముదాయపిత్రోః॥

విక్రమోర్వశీయే॥

అంఅఇదఘంఖలగ్గా-ససక్కణోమి మోఅవిదుం॥
ఆసుమ్మో ఆవిఅమే పడిహాది- తథావియో ఆవిస్సందావ॥ 2

శాకుంతలే॥

కావఅం పరిత్తాదుం-దుస్సంతం అక్కంద- రాఅరక్ఖిఆయిత
వోవణాఇణాం॥ 3

కింపుణ వివత్తుకా మోవిఅఅజ్జా॥ 4

శహావకిళజే వినిందిప । ణహు శేకమ్మవివజ్జణీఅప।
పశుమాళణకమ్మదాళుణే । అణుఅంపామిదు ఎవ్వశోత్తిప॥ ౫

నవ్వులాట

గీ॥ కొనచుముక్కంటి యొక్కడు కొమ్మదోయి।
జగముతల్లి సింగంబు నోజంబుడుకుచు।
బెంగికడుసన్న మాజుట్టు పిలుకలాగు।
చాతఁడున్దలిదండ్రుల హోలికి వ్యో 1

వ॥ ఆ- యోపీ గట్టిగాఁ బిగులుకొన్నదిగదా- విడిపింపనేరను- నన్నే విడిపింపవలెనుకాదని నాకుఁదోఁచుచున్నది- కాని- యందాఁక విడిపించెదను॥ 2

వ॥ మేమెవరము కాపాడుటకు - దుష్యంతునిఁగూర్చి మొఱఁబెట్టుకొనుము- తపసికానలకు రాచప్రాపుగలవిగదా॥ 3

వ॥ అయ్యామీరు నుడేమో పల్కఁగోరినట్టున్నారు॥ 4

గీ॥ తెగడఁబడియును సాజమై నెగడునద్ది।
యట్టిపనినెంతయు విడిచి పెట్టరాదు।
కడుఁ బరిమళంబుఁజెందెడు బెడిదుఁడయ్యు।
జాలిగుండియనాఁ చెనో బన్నగట్టు। 5

శృంగారతిలకే॥

ఏనంపయోధరయుగం పతితంనిరీక్ష్య।
ఖేదంవృథావహసికింహరిణాయతాక్షి।
స్తబ్ధోవివేకరహితో జనతాపకారీ।
యోఽత్యున్నతః ప్రపతతీతికిమంత్రచిత్రమ్॥ 6

అజ్ఞాత్వా వనితోపమంత్రణ మవిజ్ఞాయాంధకారేగతిం।
భీమంయామిక మప్రతార్యమహతీం భిత్తీసముల్లంఘ్యచ।
అప్రాప్యాపిశిఖానికృంతనమనా రుహ్యాధికం సాహసం।
కఃప్రాప్నోతిపరస్త్రీయోనిధువనం మార్గోవిటానామయమ్॥
ప్రహాసకే॥ 7

గీ॥ పడినగుబ్బదోయిఁ బరికించియుద్దాని।
వాలుఁగంటియూర కేలపాగల।
తెలివిలేని మొద్దు- బలుముండఁగీడయి।
యెదుగువాఁడుకూలు. కేమివింత॥ 6

గీ॥ చెలియ మంతన మాఱుఁగక- చీఁకటినడ।
గోనక- బెడిదుఁడగు తలారిఁగను మొఱుఁగక।
గొప్పగోడదాఁటక- జుట్టు కోఁతవడక।
పెరచెలింగూడు నెవఁడు- పోకిరి తెరువిది॥ 7

MARVEL

ALL 'S WELL THAT ENDS WELL *Act. i Sc. i.*

Our remedies oft in ourselves do lie,
Which we ascribe to heaven : the fated sky
Gives us free scope : only doth backward pull
Our slow designs when we ourselves are dull. 1

Act. ii. Sec. iii.

From lowest place when virtuous things proceed,
The place is dignified by the doer's deed :
Where great additions swell't, and virtue none.
It is a dropsied honour. 2

Sec. iv.

A young man married is a man that's marred 3

Act. iv. Sec. iii.

The web of our life is of a mingled yarn, good and ill together : our virtues would be proud if our faults whipped them not ; and our crimes would despair if they were not cherished by our virtues. 4

అద్భుతరసము

గీ॥ మనకు వలయు తోడు మనయందె తఱచుగ।
నలరు దాని దైవ మందిరము।
మనము బద్ధకింప- మనయత్నముల వెన్క।
కీడ్చెడున వకాశ మిచ్చియు విధి॥ 1

కీ॥ సుకృతము లొదవఁ దక్కువ చోటునుండి।
కర్తృకృతి చేతన త్రావు ఘనత కెక్కు।
పెద్దబిరుదులు దాని నుబ్బింప మఱియు।
మంచి లేకున్న నది వాపు మించుపరువు। 2

ద్వి॥ లేఁజవ్వనంబున లేమనుఁ గూడు।
నాఁజనుఁడన్ని చో యలఁ జెడిపోవు॥ 3

వ॥ మంచి చెడ్డలన్గలిసిన కలగలుపునూలితో మన బ్రతుకు నేఁతయగుచున్నది- మనదోషములు తమ్ము దూషింపకున్నచో మనసుగుణములు గర్వించును- మఱియు- మనసుగుణములు పోషింపని యెడ మనదోషములు నిరాశ చెందును॥ 4

ANTONY AND CLEOPATRA *Act. i. Sec. iii.*

Our separation so abides and flies,
That thou, residing here, go'st yet with me,
And I hence fleeting, here remain with thee. 5

Act. ii. Sec. i.

We, ignorant of ourselves,
Beg often our own harms, which the wise powers
Deny us for our good ; so find we profit
By losing of our prayers. (1) 6

The barge she sat in, like a burnished throne,
Burned on the water : the poop was beaten gold;
Purple the sails, and so perfumed that [silver,
The winds were love-sick with them ; the oars were
Which to the tune of flutes kept stroke, and made
The water which they beat to follow faster,
As amorous of their strokes. (2) 6

గీ॥ సువవిరహపుట్లు నిలుచుఁ గన్ములఁబరువిడు
నిచటనుండియు నాతోడ నేగదీవు
మఱియు నిచ్చోటనుండి నేఁ బరుగుఁగొనుచు
నిందుపితోడు తన్నిల్చి యుండుగాన॥ 5

గీ॥ మగలనెఱుఁగలేక మనకీడులన్నఱి
చదుగుచుందుము మన మద్దియుండరు
బుద్ధిగలుగువేలు పులుసునమంచికై
కనుక గోరికలు చెడిన నయుంబు॥ 6(1)

సీ॥ ఆపెకూర్పున్న విహారనౌకల్పాల
గాలిలెను మెఱుఁగిడ్డ గద్దియవలె
తళుకు బంగరు రేకు తాపిన తండెలు
గతి కెంపు చూపులు గాడ్పుతమ్ము
వలచునంతటికి తమ్ము వలపుఁ జిమ్ముడు
దండుగోలలు నచ్చు నెండివమ్ము
లయ వేయు నవ్వి పిల్లం గ్రోళ్ళ పాటకుఁ
గాలము తూఁచిన కరణి మఱియు
దాము గొట్టు నీరు తమనూటి దెబ్బల
చవిని మరగి విడువఁ జాలక కడు
ముందుకొంకు వేగ మునసూటి మాటికి
మఱలి వచ్చునట్లొ నరుచుచుండె

Age cannot wither her, nor custom stale
Her infinite variety. Other women cloy
The appitites Ihey feed; but she makes hungry
Where most she satisfies; for vilest things
Become themselves in her; that the holy priests
Bless her when she is riggish. 7

Act iii. Sec. vii

Celerity is never more admired
Then by the negligent. 8

Sec. x

Women are not
In their best fortunes strong, but want will perjure
The ne'er-touched vestal. 9

Sec. xi

I see, men's judgments are
A parcel of their fortunes, and things outward
Do draw the inward quality after them,
To suffer all alike. 10

Wisdom and fortune combating together,
If that the former dare but what it can,
No chance may shake it. 11

తరువోజ :— వదలింపఁజాలదు వార్ధక్యమాపెఁ
బాఁతగిలదు దాని వైచిత్ర్య మొండు।
వెలఁదులు తాము మే పెడు కోరికలను
విసిగింతురి కాని యా బిడతన్మ నెచట
గడునట నంగదఁ గలిగించుచుండు
గతమేమనఁగ నింపు గాఁదోఁచు నామె।
యెడ వస్తువుల వెంత హే యములయ్యు
మునులు దీపింత్రాపె పోకిరితనము॥ 7

ద్వి॥ జాగరూకత లేని జనముల చేత।
వేగ మెంతయును నివ్వాళి పొండఁబడును॥ 8

ద్వి॥ గరిత వెత్తింబడుఁ గడుఁ గల్మిఁ గూడ।
నెఱ పేదఱికము కన్నియ నైనఁ జెఱచు॥ ౯

గీ॥ జరుగుచుండు విధివశంబున మానవు।
లాచరించు నెల్ల యత్నములును।
లాగఁబడెద రొక్క లాగం దఱున్దమ॥
సరసనున్న వస్తు సమితి చేత॥ 10

ద్వి॥ తెలివి దైవము పోర దెగఁబడునపుడు।
తొలిదాని గడుపలే దువిధి సుంతైన॥ 11

When we in our viciousness grow hard,—
O misery on 't !—the wise gods seel our eyes ;
In our own filth drop our clear judgements ; make us
Adore our errors ; laugh at's, while we strut
To our confusion. 12

Act. iv. Sec. iv.

This morning, like the spirit of a youth
That means to be of note, begins betimes. 13

Sc. ix.

The soul and body rive not more in parting,
Than greatness going off. 14

Sc. xii.

Sometime; we see a cloud that 's dragonish,
A vapour, sometime like a bear, or lion,
A towered citadel, a pendant rock,
A forked mountain, or blue promontory
With trees upon 't that nod unto the world, [signs;
And mock our eyes with air ; thou hast seen these
They are black vesper's pageants. 15

గీ॥ మనము పెనుపడమన పాప మువ నెఱిఁగిన।
సురలు మనకసన్నలన్నన ముఱికియుండె।
మాయదార మాపెనగు నన నాయమగుఁలను।
ఁబాజనలిసింతుత్రి మనదు త ప్పలనుమనలు।
నశైవరు గొడవలోపల ద్దగులుమనకు। 12

ద్వి॥ ఖ్యాతిఁగొను నెలఁ బాత్రి యపువానిబుద్ధి।
భాతి వేగమెయా ప్రభాతముతోడఁగు॥ 13

ద్వి॥ ఘనతతోలఁగిపోవు కాలమందువలె।
ఁదనువాత్మయంతబ్రి ద్దలుకావెడయుచు॥ 14

సీ॥ మనమొకపుష్పకమునఁ గొనెదముమబ్బును
రెక్కలుంచినపాము కితివింకొ।
కప్పదెలుఁగుబంటి చొప్పన లేక సిం
గముచెల్వునఁ గోప్రరములకోట।
రహిని వేర్లాడెడు రాతి కొప్పెరవలెఁ
బంగలుగలకొండ పగిది లేక।
నాలుకకరకై సంద్రింబునఁ జోరఁ బాటే
చెట్లనిండినకోన సీమపొల్కి।
జగముఁ గూరిచి యది తలఁ జక్కనూఁచి।
వెంఱియున్నన చూపుల న్వెక్కిరించు।
వికృతరూపులఁ జూచితి వికదయిట్టి।
నన్న లవి నల్ల సంజవే సములసరిగ॥ 15

Sec. xiii

All, 's but naught;
Patience is sottish, and impatience does
Become a dog that 's mad: then is it sin,
To rush into the secret house of death,
Ere death dare come to us? 16

AS YOU LIKE IT *Act I. Sce. II.*

'T is true, for those that she makes fair she scarce
makes honest; and those that she makes
honest she makes very ill-favouredly 17

Can I not say, I thank you? My better parts
Are all thrown down, and that which here stands up
Is but a quintain, a mere lifeless block. 18

He calls us back. My pride fell with my fortunes;
I 'll ask him what he would.- Did you call, sir?—
Sir, you have wrestled well, and overthrown
More than your enemies 19

What passion hangs these weights upon my tongue?
I cannot speak to her, yet she urged conference. 20

గీ॥ .అంతయున్నన్ని—మాలిన- .దరయ-నోర్పు।
.తెలివితక్కు—వ-.సైరణఁగలుగమితగు।
.ఁబిచ్చికుక్క—కు-మఱి-చావు.వచ్చువరకు
.మఱుఁగువడియున్న.మిత్తియిల్.చొరుటకీడె॥ 16

వ॥ అదినిజ-మేలన. న-దైవమెవరినందముగఁ జేయునో వారినరుదుగ మంచివారినొనర్చును. మఱియు - నెవ్వరి.నోగ్యులుగా సల్పునో- వారిన్గురూపులఁ గావించును. 17

గీ॥. మీాకువందనమనుచునే..నాకొనంగ।
ఁ.జాలనా-నాగుణములన్ని.నేఁగలిసె।
.నక్క—టాజీవమెడలిన.యొక్క— మొద్దు।
.నిక్క—ముగమఱియునిచట.నిలువఁబడితె॥ 18

గీ॥ .తిరిగిపిల్చెనతఁ-డ.దృష్టముతోడుత।
.నడఁగెనాదుగర్వ-.మతనికోర్కె—।
ఁ.దెలిసికొందు-ఁబి.లిచి.తే-.పోరితిసరిగ।
ఁ..బగఱకన్న నెక్కు—.వఁగెలిచితివి॥ 19

గీ॥ .ఈబరువులఁజింత .యొద్దినానాల్క—పై।
.మోపినదియొ- కాని- యూపెతోడ।
.బలుకనేరకుంటి- ఁ.బలుమాఱుఁ .బోర్తిత్వాహ।
.పర్చెనన్నుమాఱు .నల్క—నామె॥ 20

Act ii. Sec. iii.

Know you not, master, to some kind of men
Their graces serve them but as enemies ?
No more do yours: your virtues, gentle master,
Are sanctified and holy traitors to you.
O, what a world is this, when what is comely
Envenoms him that bears it ! 21

Sec. vii

All the world's a stage,
And all the men and women merely players :
They have their exits and their entrances;
And one man in his time plays many parts,
His acts being seven ages. At first, the infant,
Mewling and pucking in the nurse's arms.
And then. the whining school-boy, with his satchel,
And shining morning face, creeping like snail
Unwillingly to school. And then, the lover,
Sighing like furnace, with a woeful ballad
Made to his mistress' eyebrow. Then, a soldier,
Full of strange oaths, and bearded like the pard,
Jealous in honour, sudden and quick in quarrel,
Seeking the bubble reputation
Even in the cannon's mouth. And then, the justice,
In fair round belly with good capon lined,
With eyes severe and beard of formal cut,
Full of wise saws and modern instances ;
And so he plays his part. The sixth age shifts
Into the lean and slippered pantaloon,
With spectales on nose and pouch on side;
His youthful hose well saved, a world too wide
For his shrunk shank ; and his big manly voice
Turning again toward childish treble, pipes
And whistles in his sound. Last scene of all,
That ends this strange eventful history,
Is second childishness and mere oblivion,
Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything. 22

చ॥ ఎఱుఁగరయయ్యా - కొందఱు వహించిన గొప్పదౌ వాలక్రమా ।
నరయఁగ - నీకుఁ గూడ నటు లయ్యెను సహుగుణంబు తగ్గనె ।
పరువడిఁ జేసె - నేమి జగమోయని - యొప్పనికే విధంబదము ।
స్థిర - యది వానికిన్నిపము తెన్నునెంతయు బాధ పెట్టెడున్ । 21

చంపక మాలికా మాలిక :—

అరయఁగ నాట్యశాల జగమంతయు - నందులనాడు వారలన్ ।
పొరిఁబొరి వారికిన్నలుగుఁ బోకలు రాకలు - నొక్కటొక్కటిన్ ।
తెరఁగున నేసు వేషములఁ దెల్పుచునా టసకాలమందుఁ గన్ ।
న్దైఱవక దాచి చేతులఁ గదించిన నేర్చు ... ముందుఁ గ్రై ।
మఱియుచు లేఁత యొండఁబడి మోమునఁ జెన్నలరారఁ జాణలై ।
జరుపుచుఁ బుస్తకంబులిడి - సాగని చెందసుతోడ - నత్తికా ।
యరహినిఁ బ్రాకు చుఱ్ఱబడికి నరైడుకుజ్జుఁడు - వెన్కఁ గొల్మిపై ।
నోరసిన మాడ్కి - వేంద్రమగు నూర్పులు పుచ్చుచుఁ జొక్కిఁ

చొక్కియో ।
త్తఱిఁ దనలేమ కన్నొముఁబడంబునఁ బాడెడువన్నె కాఁడు - పై ।
దురమునఁ గోరమీసమెగదువ్వుచు - బల్బిరుదంద బాసల ।
న్నెఱపుచు - నీటిబుగ్గవలె నెగ్గెడు కీర్తి బిరంగి నోటలో ।
నఱిముఱి దేవులాడు మగఁడు - డాపయుఁ గుంగ్రసిపొజ్జయుండనై ।
తఱచుగఁ గ్రొవ్వుచూపు పసుపు తల్పడ - పద్దెనగడ్డ మొప్పగా ।
విఱివిగఁ గన్నులందమన గఖేరత మించగ మంచిపద్ధతిన్ ।

Song

Blow, blow, thou winter wind
Thou art not so unkind
As man's ingratitude ;
Thy tooth is not so keen,
Because thou art not seen,
Although thy breath be rude.
Heigh, ho ! sing, heigh, ho ! unto the green holly :
Most friendship is feigning, most loving mere folly
Then, heigh, ho ! the holly !
This life is most jolly.
Freeze, freeze, thou bitter sky,
That dost not bite so nigh
As benefits forgot :
Though thou the waters warp,
Thy sting is not so sharp,
As friend remembered not.
Heigh, ho ! sing, etc.

గఱపుచు లక్ష్యము దెలుపు న్యాయవిచారణకర్త యంత
జెం ।

పడిపదులైన వల్వ తొడఁగట్టుచు ప్రేంగ ముడ్కానందుఁడా ।
లు రలుసులోచనంబులిర వొంకగఁ బెట్టు నసంచియుండ న ।
అమెయిఁ జిన్న నాటనిడు కాల్ద్రుగ క్కడనో ప్వమిాఱఁజె
చ్చెరముగ గొంతుసన్నగిలి చిన్న తనంబున నుంపఁపోలికన్ ।
మఱిమఱి కేఁచుకేచనుచు మాఱగనాఱవ వేషమేఁగు నం ।
తరయముతో డుతన్ బసిత నంబు పసంపడి వచ్చె నామముల్
దొరఁగిన కన్ను పల్లు చవి తోఁదుడ కెవ్వియు లేకిఁ కేపియు ।
గుఱుతు తెలుంగని కలమిఁగొ బ్బున నేడవ వేషమిట్లుల ।
దఱుఁగడువింత గాఁదనకె ఖల్నుడు వంగముఁగింపుఁ బొందెడున్ ॥ 22

దరువు — ధన్యాసి రాగము — త్రిపుట తాళము.

పల్లవి ॥ వీచువీచు చలిగాలి — నీ — విధముగ పడదంత దయమాలి ।

అనుపల్లవి ॥ నీ చలియూర్పు క్రూరమైన — నీవగపడమిఁ కృతఘ్నుని
వలె — నీమకో అవాఁడికా నేర ॥

మిశ్రము ॥ దోహా పచ్చిక బయలుపై — మా — రుత్సవంబునఁ
బాడుఁడీ । యాహా — యతి స్నేహమసహ్యంబౌ — వలపవివేకమా ।
నోహా ॥ 23

చరణము ॥ క్రూరమైన యాకసమా — మంచునఁ జేరుకొనుమ —
పేర్కొనుమా । సారెకీవటు — కఅవఁబ్రో — వుప కారములు మఱ
వఁబడు తీరున । నోర — హితుఁడు పరాకుఁ గొనఁబడు నంతచుట్టుకు
గాదునీదుకా ॥ టోహో ॥ 1

Act. .ii. Sec. ii.

Time travels in divers paces with divers persons. I'll tell you, who Time ambles withal, who Time trots withal, who Time gallops withal, and who he stands still withal.

Orl. I pray thee, who doth he trot withal ?

Ros. Marry, he trots hard with a young maid, between the contract of her marriage and the day it is solemnised: if the interim be but a se'nnight, Time 's pace is so hard that it seems the length of seven years.

Orl. Who ambles Time withal ?

Ros. With a priest that lacks Latin, and a rich man that hath not the gout; for the one sleeps easily, because he cannot study; and the other lives merrily because he feels no pain; the one lacking the burden of lean and wasteful learning; the other knowing no burden of heavy tedious penury. These Time ambles withal.

Orl. Who doth he gallop withal ?

Ros. With a thief to the gallows; for though he go as softly as foot can fall, he thinks himself too soon there.

24

Orl. Who stays it still withal ?

Ros. With lawers in the vacation ; for they sleep between term and term, and then they perceive not how Time moves.

Act. iv. Sec. i.

I have neither the scholars's melancholy,which is emulation; nor the musician's, which is is fantastical ; nor the courtier's, which is proud ; nor the soldier's, which is ambitious, nor the layer's; which is politic ; nor the lady's, which is nice ; nor the lover's which is all these.

25

వ॥ కాలము విపరీతజనులతో నానాగతుల నడచు. నెవరితో నల
గున కంచెలు గోసునో. యెవరితో గునగున నడచునో. యెవరి
తో నాల్గుకాళ్లనెగురవైచి పరుగునో. యెవరితో గోరపుగు
నో తెల్పను. ప్రధానమైనవి మొదలుకొని పెద్దకు
మునలికి స్సాలము చిన్నికన్నియతో నడుగడుగున కంచెలు
గొను. నవథియైన యేడుదినములు లేడొండ్లతో చను. సం
స్కృత భాషాపరిచయము కొఱఁతపడు గురువుతో కనుఁజేరు.
బోటుతిమ్మరి వాతఁనులేని శ్రీమంతునితో మెత నడిగునగుక
నడుచు. నేమన. జీవుపలేఁకు నిసుక మొదటివాఁడు పోంవఁగ
నిషురించును. శాస్త్రఁదెలియకుఁగాన రెండవవాఁడు మల్లానముగాఁ
బ్రతికెను. బనికిమాలిన వ్యర్థముగు చమత్కృతులు వాని
కి మిగులతగును. పలువానికిఁ బ్రయాసకరముగు దారిద్ర్య భా
రము తెలియ. దద్ది. యు రికిోయుక్తుకు నడుపఁబడు దొంగతో నా
ల్గుకాళ్లెగురవైచి పర్వును. నేమన. వాఁడెంత మెల్లగనడచిన. న
తివేగముగా నచ్చోటుఁజేరితినని తలంచు. నద్ది. న్యాయవాదుల
తో. విచారణలేనిదినములు స్వలపుండు. నేమన. వారలుగమ్ము
గడువునను నడుపఁబడుకొందరు. కావున. గాలిమొల్లు పోవునో
కనిపెట్టరు॥ 24

వ॥ విద్యార్థికి మాత్సర్యము. గాయకునకు విపరీతకల్పన. రా
జసభాసదునకు గర్వము. మోఘన సత్యాశ. న్యాయవాది
నెత్తురగడ. స్త్రీకిఁ గొఱగామితనము. కాముకునకి వన్నియు
స్వీకారము. లివెవ్వియు నాకులేవు॥ 25

A woman's thought runs before her actions. 26

Make the doors upon a woman's wit, and it will out at the casement : shut that, and 't will out at the key-hole ; stop that, and 't will fly with the smoke out of the chimney. 27

Act. v. Sec. i.

The fool doth think he is wise, but the wise man knows himself to be a fool. 28

COMEDY OF ERRORS— *Act. ii. Sec. i.*

Why should their liberty than ours be more ?
Because their business still lie out o'door. 29

A wretched soul, bruised with adversity,
We did be quiet, when we hear it cry;
But were we burdened with like weight of pain,
As much or more we should ourselves complain ; 30

The jewel best enamell'ed
Will lose his beauty : and though gold bides still
That others touch, yet often touching will
Wear gold ; and so no man, that hath a name,
But falsehood and corruption doth it shame. 31

Act. iii. Sec. i.

Slander lives upon succession ;
For ever housed where it gets possession. 32

వ॥ ఆడుదానితలంపాపె చేయుపనికన్న ముందెపర్విడును.　　26

వ॥ ఆడుదానిచమత్కారమున్నలువురలమూాయుఁ - డది - కిటికీమూరిపోవు- నాకిటికీమూసినచో - నది- తాళముకన్నమునుండి బైలు వెడలు - నాకన్నమున్గప్పినయెడ - నద్ది - పొగతోఁ గలసి - పొగవెలుపునందునుండి పైకివచ్చును.　　27

వ॥ అవివేకి తావివేకి ననితలంచుఁగాని - వివేకి తావవివేకి నని తెలిసికొనును.　　28

ద్వి॥ మనకంటె మఱిస్వేచ్ఛ మగలకు నేల ।
పనివారికుండు నిల్బైటసుగనుక ॥　　29

గీ॥ దిక్కుమాలినవారి డ్మ్ర త్రొక్కుడువడి ।
యేడ్వ-విని-యూ అడిలుఁడని యొదముకాని ।
యట్టినొగులుబరువు మన కబ్బినయెడ ।
మనముమఱియింత మొఱపెట్టుకొనవలయును ॥　　30

గీ॥ మిగులమోఱుఁగిడ-నగ-దాని సొగసుఁదఱుఁగు ।
కనకము పెరరా పోర్చెడుఁగాని-తాపు ।
నకదిగూడఁదర్చ్గు- ఁగాన-మఱిలేఁడు ।
కల్లసిగ్గుసర్చనిపేరు గలమనుజుఁడు ॥　　31

ద్వి॥ అంచెలబ్రతికెడు నపనింద- నెలవు ।
ఁగాంచు నెన్నఁటికి-నో క్కటఁజోరుచోటు ॥　　32

Act. v. Sec. i.

The venom clamours of jealous woman
Poison more deadly than a mad dog's tooth. 33

CORIOLANUS— *Act. I. Sec. I.*

Your affections are
A sick man's appetite, who desires most that
Which would increase his evil, 34

Act. ii. Sec i.

All tongues speak of him and the bleared sights
Are spectacled to see him. Your parttling nurse
Into a rapture lets her baby cry
While she chats him: the kitchen malkin pins
Her richest lockram bout her reechy neck,
Clambering the walls to eye him:stalls, bulks, windows
Are smothered up, leads filled, and ridges horsed
With variable complexions, all agreeing
In earnestness to see him : seld-shown flamens
Do press among the popular throngs, and puff
To win a vulgar station ; our veiled dames
Commit the war of white and damask in
Their nicely-gawded cheeks to the wanton spoil
Of Phoebus, burning kisses : such a pother
As if that what so ever god who leads him
Were slily crept into his human powers,
And gave him graceful posture. 35

ద్వి॥ లలి-వెఱ్ఱికుక్క పల్కాన్నమచ్చరము।
గలచెలిచెడు మొఱ ల్కాడువిషమించు॥ 33

గీ॥ అరయనీకుఁగల్గి, నట్టికోర్కెలు-రోగ!
వంతునాఁకలివలెఁ బరఁగుచుండు।
వాఁడువానివ్యాధిఁ బ్రబలింపజేసెడు।
వస్తువునకుమిగుల వాంఛపడును॥ 34

సీసమాలిక :— వానిఁగూరిచి యెల్లభావలు పలికెదు—
మఱి- వానిఁగనుటకు- మందదృష్టు।
లుంబెట్టుకొనిరిసు లోచనంబుల- వానిఁ
గనుచుని ప్రేలుడు గాయదాపి।
యేడ్పించెబిడ్డని స్మృతిఁదప్పి- యవ్వానిఁ
బరికించుటకువంట బానిసయును।
వడితోడగోడలఁ బ్రాఁకుచుఁదనదగు
ముతుకగుడ్డన ముఱికిమెడకు
బిగియించుకొనెడు-నూపిరివెల్వనీకయం
గళ్ళరుంగులు గవాక్షమ్ము లింటి
కొప్పులువానిఁగ న్గొనుటకు వేడ్కతోఁ
ఋలుతెఱంగులగు- చూ రుఘులువింత!

Act. iii. Sec. i.

My soul aches
To know, when two authorities are up,
Neither supreme, how soon confusion
May enter 'twixt the gap of both, and take
The one by the other. 36

Act. iv. Sce. i.

extremity was the trier of spirits;
That common chances common men could bear;
That, when the sea was calm, all boats alike
Showed mastership in floating. 37

Sec. iv.

O world, thy slippery turns! Friends now fast sworn,
Whose double bosoms seem to wear one heart,
Whose hours, whose bed, whose meal, and exercise, 38

పడి క్రిక్కిఱిసి యుండ్రి కడు నరుదుగఁ గనఁ
బడు పురోహితులు ప్రముఖ్యడిజనములు॥

గుంపులఁ జొచ్చిరి తెంపున సర్వసా
ధారణము గు తావుఁ జేరుకొనఁగ।
మొగములఁ దెరలూడ్చి సొగసగు రంగుల
నల రెడు తమ చెక్కిళులఁ దగు పువు।
బోండ్లు మండు ప్రొద్దు ముద్దుల కెంతయు
నప్పగించి రట్టిదా గలిబిలి।
పాడమె నెట్టి నాలి ముచ్చ వేలుపు వాని
యందుఁ దూఱి వాని గాఁ బొలుపిడె॥ 35

గీ॥ నామది పొగలెడు దొరతనములు రెండు
సరిగ లేచిన యడ్డెంత త్వరగ రెంటి।
మధ్య భేదము పుట్టెడు మఱియు నొక్క
దానిఁ బాడు సలుపు నొకదాని చేత॥ 36

గీ॥ ధైర్యమిడుమ శోధించు సాధారణాప
దలఁ దమంత సామాన్యజనులు భరింప।
గలరు సంద్రము నెమ్మది గాదనచుఁ
నెడ సరిగఁ దేలఁ జాలెడుం బడవ లెల్ల 37

సీ॥ చాగు రేజగమనీ జాలు సమయము తె
వ్వారి జోడుగుం డెలె ... అవహించు।

Are still together, who twin; as 't were, in love
Unseparable, shall within this hour,
On a dessension of a doit, break out
To bitterest enemity: so, fellest foes,
Whose passions and whose plots have broke their sleep
To take the one the other, by some chance,
Some trick not worth an egg, shall grow dear friends
And interjoin their issues. 38

CYMBALINE— *Act. ii. Sec. iii.*

't is gold
Which makes the true man killed and saves the thief;
Nay, sometime, hangs both thief and true man. What
Can it not do, and undo? 39

I do think
I saw 't this morning: confident I am,
Last night 't was on mine arm; I kissed it.
I hope; it be not gone to tell my lord
That I kiss aught but he. 40

Sec. iv.

Let there be no honour
Where there 's beauty; truth, where semblance; love
Where there's another man: the vows of women
Of no more bondage be to where they are made
Than they are to their virtues, which is nothing. 41

.,నేకమానసము-నిం.కెవ్వరిగంట- లె
.వరిపాన్పు- లెవరి,సా.పాటు- లెవరి।
.యలవాటు- ,లిందాఁకఁ.గలిసియున్నవో - మఱి-
.,కవలునా నెవరు ,మ.క్కు-వనెడపఁగ।
ఁబడఁజాలకుందురో- .వారలీగడియలోఁ
.గలహింతురల్పసం .గతిఁగుఱించి।
.యటులఁబగతుఱొండొరుఁ గెల్వ ,. నదును వేచి।
.పనికిమాలినతలఁపులఁ .బన్ని -కిన్క-।
.గుట్టలగ్ దమనిదురఁబోఁ .గొట్టుకొనిరి।
.సలుపుదుర్చ్చట్టరికము- వా.రలెచెలులయి॥ 38

సీ॥ .మంచివాని-బంగారుచం .పఁబడఁజేయు।
ఁ.గాచెడున్దొంగ-నింతియొ.కాకొప్పు।
.డిద్దఱన్గూడ నఁరిదీయు- .నెద్దిబాగు।
.నేయఁజాలదదిమఱియుఁ .జెఱుపలేదు॥ 39

గీ॥ .తలఁతునదిగంటినేసి , యు.దయమునందు।
.నిన్న రాతిరినాచేత .నున్నదద్ది।
.నమ్మెద- నదిముద్దిడి.నాను- నామగనికి।.
.,నుడువ నేగనొ ,లాఁతిము. ద్దిడితినంచు 40

గీ॥ .పరువు లేకుండెడు .న్వన్నెపరఁగుచోట।
.సత్యవేషముకలచో నిఁజంబు లేదు।
.వలపుబోనిమ్ము పెరమగఁ .డలరుపట్లు।
.స్త్రీలయొట్లు విభులయెడ .,రిత్తపోవు।
ఁ.దమకడన్దమ ,పతివ్రతా.త్వంబుకంటె॥ 41

Act. iii. Sec iv.

't is slander,
Whose edge is sharper than the sword ; whose tongue
Outvenours all the worms of Nile : whose breath
Rides on the posting winds, and doth belie
All corners of the world : kings, queens, and states,
Maids, matrons, nay, the secrets of the grave
This viperous slander enters. 42

Sec. v.

I see, a man's life is a tedious one : 43

To lapse in fulness
Is sorer than to lie for need ; and falsehood
Is worse in kings than beggars. 44

weariness
Can snore upon the flint, when resty solth
Finds the down pillow hard. 45

Act. iv Sec. ii.

I have heard you say
Love's reasons without reason ; 46

త॥ పేరుచుకొండెపుప్రేరణ సురియ కంకెను
వాఁడిమీఱ నద్దానినాల్క।
మీఱు విషంబుల మేటిసర్పముల
వడిఁ జోరఁబడుగాలి పై దాని యూర్పు।
స్వారిసలుపు నెల్ల జగముమూలలను
పువ్వుఁగల్ల బుడమిఱేఁడుల రాణులఁజోఁడు।
ఁబాఱు సభలనది పడుచుండె బెద్ద
మగువలఁ గుప్తసమాధులన్మఱియు॥ 42

ద్వి తగఁగని పెట్టిన దానను నేను।
మగవాని బ్రతుకు బ్రేమకు నాటపట్టు 43

గీ॥ జరుగుఁబడినిన్నీతిఁ దొఱగుట కడుఁజెట్టు।
మానులేమిఁగల్ల ననుట కన్న।
బుడమిఱేఁడులయెడ బొంకుటెంతయుఁ జెడ్డ।
మానుబిచ్చగాండ్ర యందుఁగన్న॥ 44

ద్వి॥ అలసట రాతిపై నైన గుత్యొట్టు।
బలుపోమరికి మూఁడి పరుపగు గట్టి। 45

ద్వి॥ నేమిజీవిన్నాఁడ సేవ్రవాకొనఁగ।
గ్రామమూలమునకుఁ గతము లేదనుచు 46

Our courtiers say all 's savage but at court;
Experience, O, thou disprov'st report.
The imperious seas breed monsters ; for the dish,
Poor tributary rivers as sweet fish. 47

Being scarce made up,
I mean, to man, he had not apprehension
Of roaring terrors : for the effect of judgment
Is oft the cause of fear. 48

O thou goddess,
Thou divine nature, how thyself thou blazon'st
In these two princely boys ! They are as gentle
As zephyrs blowing below the violet,
Not wagging his sweet head; and yet as rough,
Their royal blood enchafed, as the rud'st wind,
That by the top doth take the mountain pine
And make him stoop to the vale. 'T is wonder,
That an invisible instinct should frame them
To royalty unlearned, honour untaught.
Civility not seen from other, valour
That wildly grows in them, but yields a crop
As if it had been sowed !. 49

Notes of sorrow, out of tune, are worse
Than priests and fanes that lie. 50

Our very eyes
Are sometimes like our judgments, blind, 51

చ॥ నగరునందప్పడు బైగలజ. నంబులు, ముక్కుడుం ప్రకోటులో ॥
నిగిడెడివారలానుడువు నిక్కముకాదను స్వానుభూతి గా ।
ప్పగు కడ లీను రక్కసల నద్దిరతింఢిశికిం దీయనైన మా ।
లంగను చూనుండు నెంతయుం జెలంగి పొరింబొరిం గొండకాలుపల్ ॥ 47

ద్వి అవివేకమున వెఱ పొందఁడుమనుజుఁ ।
డవుఁదర్చుబుద్ధిభయమునకుఁ గతము ॥ 48

సీ॥ భళిభళీ దేవి దివ్య ప్రకృతీయెట్టు లీరాచబిడ్డల సేవలాను।
తమ్ము క్రిందన్నాని తలపూఁపఁబోసి తెమ్మె రసలె వారలు మెత్తనయ్యె ।
వారిరాజస్వభావము కొండతుదినున్న వృక్షమున్గానఁబట్టి క్రిందవిసరు ।
సుడిగాలిమాడ్కి రేఁగెడు నద్దియాశ్చర్య మొకయుగపడకుండు ప్రకృతిమప్ప ।
బడని ప్రభుతయు నేరుపఁ బడనిపరువొ ।
రుకడఁజూడఁబోవని నాగరకత విత్త ।
బడినతీరునఫలమిచ్చి వారియందు ।
నైజముగబెర్గు శౌర్యము న్బన్నుచుంట । 49

ద్వి॥ ఎల్లెడన్ శ్రుతిఁదప్పనే ద్వరాగములు ।
కల్లాడుగురువులకన్న హేయములు ॥ 50

ద్వి॥ లలిమనకనుఁగవ ల్మన యభిప్రాయ ।
ముల తెలుంగునసొక ప్పుడు గ్రుడ్డివాను ॥ 51

Some falls are means the happier to arise. 52

Where in I am false, I am honest; not true, to be true.53

Act .v. Sec. iv.

Poor wretches that depend
On greatness favour dream as I have done, —
Wake, and find nothing. 54

What an infinite mock is this, that a man should have the best use of eyes to see the way of blindness ! 55

Sce. v.

O most delicate fiend ;
Who is 't can read a woman ? 56

HAMLET *Act. I. Sec. I*

I have heard,
The cock, that is the trumpet to the morn,
Doth with his lofty and shrill sounding throat
Awake the god of day ; 57

ద్వి॥ కొన్ని పాల్లరయన గున్నాఘనమ్ము
లెన్నిక నెత్తిన దృష్టవంతుండు॥ 52

ద్వి॥ దబ్బఱినోచోటఁ దగుమనుష్యుఁడను।
నబ్బద్దినంటకై నిజముఱిగ్గాను॥ 53

గీ॥ తవిలి గొప్పతనము దయకులోఁబడియున్న।
కనికరించఁదగిన యనఘలెల్ల।
కలనునన్నుఁబోలి కనెదరు మేల్కాంచ్రను।
మఱియునెద్దియైనఁ బొఱయకుండు॥ 54

వ॥ గ్రుడ్డితనము తెరువుఁజూచుటకత్యంతోపయోగములగు।
చూపులన్మనుష్యుఁడుకలిగియుండుట దెంతమితిమీఱిననగుబాటు 55

ద్వి॥ ఔరచమత్కారమైన యుయ్యాంబ
యేరు తెలియగలరె [illegible]గమనసు॥ 56

ద్వి॥ నేఁడునిక్కంబుగ నేవినినాఁడు।
గోడినయ్యాదియె వేకువఁజాటువాఁడు।
ఖంగనితనగొప్పకంఠంబుతోడ
బొంగ్రుచున్ చెప్పుక్రొవ్వుబద్దు వేలుపును॥ 57

But, look, the morn, in russent mantle clad,
Walks o'er the dew of yon high eastern hill, 58

Sce. ii.

Foul deeds will rise,
Though all the earth o'erwhelm them, to men's eyes. 59

Sce. iv.

The dram of eale
Doth all the noble substance often doubt
To his own scandal. 60

Sce. v.

There are more things in heaven and earth,—
Than are dreamt of in your philosophy. 61

Act. ii. Sce. i.

By heaven, it is as proper to our age
To cast beyond ourselves in our opinions
As it is common for the younger sort
To lack discretion. 62

Act. iii. Sce. i.

To the noble mind,
Rice gifts wax poor when givers prove unkind. 63

గీ॥ కాని-కనుముఁనీవు-.,కావిపచ్చడమును
ఁ.గప్పుకొని,ప్రభాత.మొప్పమీఱ।
.నదిగొ తూర్పుదిక్కు-.నంజలిపొడవగు
.పర్వతంబు.మంచుపైఁ.దిరిగెడు॥ 58

ద్వి॥ .మనుజులకనులకుం.బాపపుపనులు।
.కనుపడు,మన్నెల్లఁ.గప్పినన్నాని॥ 59

ద్వి॥ సుంతయయ్యుఁజెఱచు.న్గొప్పతనము
.నంతయునిందె,మైన.వగుణమెపుడు। 60

ద్వి .కలవు-శాస్త్రములనీ. కలఁగన్న వస్తు
.వులకన్న , నధికము,.పుడమిని, మింట ॥ 61

గీ॥ .దైవమానమానుదుసలి.తనము,నైజ
.ము-తలఁపులయెడ సంశయముఁగొనునట్టు।
.లెల్ల సాధారణంబుగా.నెల్ల,పిన్న
.వయసు,రకము,వివేకంబు.వడయకుండు॥ 62

ద్వి॥,ఇడువారుక్రూరులౌ.నెడగొప్పమదికి
ఁ.గడుమేటియీవులుం.,గరముఁజేదఁగు॥ 63

Sec. i.

Madness in great ones must not unwached go. (1)

Sec. ii.

Where love is great, the little doubts are fear ;
Where little fears grow great, great love. grows
there. (2) 64

Sec. iii.

Words without thoughts never to heaven go. 65

Act iv. Sec. v.

When sorrows come, they come not single spies, 66
But in battalions.

Act. v. Sce. ii.

Our indiscretion sometimes serves us well,
When our dear plots do pall; and that should teach us,
There 's a divinity that shapes our ends,
Rough hew them how we will. 67

ద్వి॥ ..ఘనులైనవారలన్. గలిగినవెఱ్ఱి॥
c..బెను.శోధcజేయ.కు.పేక్షింపరాదు॥ 64 (1)

గీ॥ ..అక్కఁజంపుప్రేమ.యొక్కడనుండునో।
.యచటcగొద్ది.శంక.లగుభయంబు।
.ఎచటcజిన్న.వెఱపు.లెదుగుచునుండునో।
.పెరుcగుచుండుగొప్ప.ప్రేమయచట॥ (2)

ద్వి॥ ..వంతలc.దొఱcగిన..పల్కులువేల్పు।
.చెంతకుcబోలేవు..చెలcగి యెన్నcటికి॥ 65

ద్వి .ఇడుములువే.గులక్లే.తేరవొంటి।
.నడతెంచుcగాని.క్రన్నన..జట్టుగట్టి॥ 66

చ॥ .మనయవివేక మొక్కపుడు.మంచియగున్మనవాcడికుట్రలున్।
..బనుపడనప్డ- వెండియ ను-.బాగుగనేర్పుచునుండునద్దియున్
.మనకొకదైవమేయెదియొ..మానుగదిద్దుచునుండుమాటికిన్।
,మనపనులెంత.యొద్దుగనో.నర్చcగ నీమన-మంచునెంతయుః॥

'T is dangerous, when the baser nature comes
Between the pass, and fell-incensed points,
Of mighty opposites. 68

To know a man well, were to know himself. 69

JULIUS CAESAR— *Act. i. Sec. ii.*

He reads much;
He is a great obeserver, and he looks
Quite through the deeds of men; he loves no plays,
As thou dost, Antony ; he hears no music ;
Seldom he smiles, and smiles in such a sort,
As if he mocked himself, and scorned his spirit
That could be moved to smile at anything.
Such men as he be never at heart's ease
Whiles they behold a greater than themselves;
And therefore are they very dangerous. 70

Act. ii. Sce. i.

But 't is a common proof,
That lowliness is young ambition's ladder,
Whereto the climber-upward turns his face;
But when he once attains the upmost round,
He then unto the ladder turns his back,
Looks in the clouds, scorning the base degrees
By which he did ascend. 71

ద్వి॥ కడుబంధవంతులు కలహింపనడుగ
బడినని రసులకు బాధలువచ్చు ॥ 68

వ॥ తనుఁదానెఱుఁగుటయే యొరులఁ దెలియుట- నానే తెలిసికొన్నచో
నొకమగవానిం బాగుగఁ దెలిసికొనుటయగు. 69

సీ॥ చదువునాతఁడు విశేషమ్ముగ గొప్ప
పరీక్షకుఁడరయు నెందేనిజనుల।
కార్యములం బట్టి కాంక్షింపఁదాటలు
నీపోల్కి గానము న్వినఁడతండు।
నరుడుగన వ్వేడు మఱి తన్నుఁదా నెక్కి
రించుకొనునటు మఱియును వాఁడు।
దేనివైపైన నెంతేనినవ్వఁగఁబురి
కొలుపఁబడినతన యెడఁద నీన।
డించునటులనవ్వు నెంచగ నటువంటి।
వారుతమ్ము మీఱు వారిఁగాంచి।
మనసునందుసుఖము నెనయరుకావున।
వాస్తవముగఁగడు న పాయకరులు॥ 70

తే॥ అది సర్వసాధారణానుభవంబె।
యడఁకువలేఁ దాన నగునిచ్చెన యట।
నెడు రెక్కనాడు పై కెత్తు మొగంబు।
కానిచివర మెట్టు కడమెట్టునతఁడు॥ 71

Between the acting of a dreadful thing
And the first motion, all the interim is
Like a phantasma or a hideous dream :
The genius and the mortal instruments
Are then in council ; and the state of a man,
Like to a little kingdom, suffers then
The nature of an insurrection. 72

Sce. ii.

When beggars die there are no comets seen;
The heavens themselves blaze forth death of princes. 73

.పిదప,నిశ్రేణికి.,బృష్ఠము ద్రిప్పఁ
.,బోడఁగాంచుచుండు.,నంబునముల
ఁదొట్టుతుదకు,నారోహించి.తోఁగినయట్టి
.,నీచసోపానముల్,.నిరసించుచుండు॥ 71

సీ॥ .కడుభీకరంబగు.కార్యము నేయుట
.కంతకుముందున్న.యట్టితలఁపు।
.నకు,నడఁగల్గు,నం.తరమంతయు న్మాయ
.పోల్కె,ఘోరస్వప్న.మువలెనుండు।
.దేహమందుడు,యెంతే.శక్తిన్నియుఁ
ఁ.బోలవుగనకుపుజీవుండు-పదప।
.డియ,నింద్రియంబులా.పయినభఁగూడి
.కార్యా.లోచనంబున.నమరియుండు।
.మఱియు మానవునకు.దరువాతఁగల్గిన।
.యట్టిస్థితియు మిగుల.ననుభవమున।
-,ఁదవిరితిరుగుఁబాటు.తెన్నునసేపారు।
.నొక్క-చిన్నరా,ష్ట్ర.మోయనంగ। 72

క॥ కనుపడవుతోఁకచుక్కలు॥
.,మినుచుక్కన్నిచ్చగాంద్రుఁ.,మృతులైనయెడన్।
,పనివడిరాజులచావున్।
.జనములకుఁదనంత,బయలు.చాటుచునుండున్ 73

Of all the wonders that I yet have heard,
It seems to me most strange that men should fear;
Seeing that death, a necessary end,
Will come when it will come. 74

Act. iii. Sce. i.

As fire drives out fire, so pity pity— 75

Act. iv. Sce. iii.

Ever note,
When love begins to sicken and decay
It useth an enforced ceremony.
There are no tricks in plain and simple faith;
But hollow men, like horses hot at hand,
Make gallant show and promise of their mettle;
But when they should endure the bloody spur.
They fall their crests, and, like deceitful jades,
Sink in the trail. 76

There is a tide in the affairs of men,
Which, taken at the flood, leads on to fortune;
Omitted, all the voyage of their life
Is bound in shallows and in miseries.
On such a full sea are we now afloat;
And we must take the current when is serves;
Or lose our ventures.

సీ॥ . ఏమనువిన్న . యబ్బురమునఁ . జింతవడుదు ।
. నాకుఁగనుపడుఁగొప్పవింత . తనయుచ్చ ।
ఁ. గలుగుఁదప్పని . గతిచావు . కనియుఁదల్లి ।
. వారలుస్థిరు వెఱపున . నడఁకుచుంట॥ 74

ద్వి॥ .. మొనసి వేఁడిని వేఁడి . పోఁద్రోలునట్లు ।
కనికరమున్నని . కరమెడఁబాపు 75

త॥ . అరయ మునీ వెన్నెఁ . కైనను
బ్రేమ కృశించియుంచి చెడిపోవు .. నెడనదివింత ।
మరియాదఁజూపు . జ . మత్కృతులుండఁ
. బోవచ్చనమ్మకం . బున . గాన . వెల్తి ।
. నరులు . పనిపడను . తనుఁ జూడుకైన
. గుజ్జుములటు తేను . గోటుఁగన్పర్తు ।
.. రొరగెదరు పరీక్ష . నోర్వకపోట్లు .
. తలలువాలిచి దొంగ . తట్టువలవలె ॥ 76

త॥ . నరులకార్యంబుల . ద్ద నరునొక్కయల .
. పోటునదానిని . ఁబొందినడుపు ।
. సిరికి నద్దానిని . ఁజేకొన లేని . యవ్వారిదాకివ . యాత్రంతలోఁతు ॥
. తఱిగిన యెడ నావ . దఁగట్టబడు .
ని . పుడు తేలుచుంటి మా . పూర్ణ వార్నిధిని ।
. మఱియునా . వెల్లువ . న్మ న పంకవలయుఁ
. దప్పినచోనోడె .. దము . పన్నిదముల ॥ 77

Act. v. Sec. iii.

O hateful error, melancholy's child,
Why dost thou show to the apt thoughts of men
The things that are not ? O error, soon conceived,
Thou never com'st upto a happy birth,
But killst the mother that engendered thee. 78

HENRY IV - PART I *Act. I. Sce. II.*

If all the year were playing holidays,
To sport would be as tedious as to work ;
But when they seldom come, they wished-for come
And nothing pleaseth but rare accidents. 79

Act. iii. Sce. ii

When he had occasion to be seen,
He was but as the cuckoo is in June,
Heard, not regarded ; 80

PART II— *Induction.*

Open your ears : for which of you will stop
The vent of hearing when loud Rumour speaks ?
I, from the orient to the dropping west,
Making the wind my post-horse, still unfold
The acts commenced on this ball of earth ;
Upon my tongues continual slanders ride,
The which in every language I pronounce, 81

మ॥ .అకటామిక్కిలి హేయమైన ఘోరపా.టా-
చింతదాపిల్ల-యెం॥
.దుకుఁగన్బర్చెదులేని వస్తువుల
నెం.తోయర్వామాఘామానుషో।
.హాకీ-ఁదప్పా-సులభప్రసూత-
సుఖజ.న్మార్థణంబురాఁబోవు-మా
.నకనీవుంబరిమాచిణ పోవెంనునిణ. గస్నట్టియా తల్లినిణ॥ 78

గీ॥ .తలపనేడెల్ల యాటాడు.. సెలవుప్రొద్దు।
.లయిన- ఁ బని చేయనటులాడు ..టయును విసుగు।
.సలుపు-నవియరుదైన-మి.క్కిలిహితమగు।
..సంతసముఁగొల్ప దెద్దియన్ ..వింతమాడ్కి॥ 79

ద్వి॥ .కనబడునపుడు , లక్ష్యము సేయఁబడఁడు।
వినఁబడియతఁడు .కో. నెలటు జ్యేష్ఠమున॥ 80

సీ॥ ..ఈరువీనులవిప్వ ..డీ యేమన-.
వదంతి..బిగ్గరమాట్లాడ..విన్కి-మూయు।
.నెవ్వఁడుమీాలోన-. నేఁదూర్పునుండి
ప్రవే..లాడెడు పడమర..కనవరతము।

Stuffing the ears of men with false reports.
I speak of peace while covert enemity.
Under the smile of safety, wounds the world. 81

Act. i. Sce, i.

Contention, like a horse
Full of high feeding, madly hath broke loose,
And bears down all before him, 82

See, what a ready tongue suspicion hath !
He that but fears the thing he would not know
hath, by instinct, knowledge from others eyes
That what he feared is chanced. 83

Act. iv. Sce. iv.

She either gives a stomach and no food,—
Such are the poor, in health ; or else a feast,
And takes away the stomach, such are the rich
That have abundance, and enjoy it not. 84

నాటపాగుజ్జము న్గాడుపుగాఁ జేసి
భూకాండుకంబునం బుట్టుపనుల
ఁదేశ చు చుండెడ నెడ డెగసట్టినిండలు
స్వారినానాల్కల న్నలుపుచుండు
కల్లవార్తలు జనముల కర్ణములకు।
ఁజొనిపి యెల్లభాషల నవి యనుచునుండు।
ఁగా వలిచిఋనగవ్రు క్రింద గడునడంగి
జగమునొప్పించెడి పగసంధిగఁ బలికెడ॥ 81

ద్వి॥ ముంగటివెల్లద్రో బ్బనగ్రొవ్వివడిని।
లంగఁబర్విడు తేజిలాగుమచ్చరము॥ 82

గీ॥ సంశయమున కెంత సన్నద్ధమానాల్క।
కలదో చూడు తనకు దెలియనట్టి।
దానికడలు వాఁడి తరులచూపుల నెర్గు।
నదియు సంభవించె నని నిజముగ॥ 83

గీ॥ ఆఁక తెంతో గొలిపి దైవ మన్న మిడదు।
వెలయు నారోగ్యమునఁ గడుఁ బేదవాఁడు।
కదిసి బువ్వనొసంగి యం గదఁ జెఱచెడు।
ఁగుడువఁజాలఁడు భాగ్యవం తుడు కలిగియు॥ 84

HENRY V— *Act. i. Sce. ii.*

For government, though high, and low, and lower
Put into parts, doth keep in one concent,
Congreeing in a full and natural close,
Like music. 85

So work the honey-bees,
Creatures that by a rule in nature teach
The act of order to a peopled kingdom.
They have a king and officers of sorts;
Where some, like magistrates, correct at home,
Others, like merchants, venture trade abroad,
Others, like soldiers, armed in their stings,
Make boot upon the summer's velvet buds,
Which pillage they with merry march bring home
To the tent - royal of their emperor
Who, busied in his majesty, surveys
The singing masons building roofs of gold,
The civil citizens kneading up the honey,
The poor mechanic porters crowding in
Their heavy burdens at his narrow gate,
The sad-eyed justice, with his surely hum,
Delivering o'er to exectors pale
The lazy yawning drone. 86

గీ॥ కృత్రిమత నుత్తమ మధ్యమాధమవిభాగ।
ములయెడన్దొరతనము సంపూర్ణ సహజ।
కాలవ్యాసమున కను కాలముగను।
గానమట్లోకమూర్ఛన స్గదలుకుండు ॥ 85

సీ॥ పట్టునకై పాటుపడుచున్నతే నేటి కలుసహజంబుగా తెలుపు రాజ్య।
పాలనపద్ధతి వానిలో రాజగునొకటి తక్కినవియు ద్రోగి జనము।
లంచము దండనవిధి నాచరించును గొన్ని వాణిజ్యమున గొన్ని పైకిబోవు।
మఱికొన్ని యోధుల మూఢ వసంతపు మొగ్గలదోచి సమ్మోద లీల।
నరిగి రాజునకు సమర్పించు నాతడు రాజవైభవమునం దే జరిల్లి।
కనుగొను బాటల దనరిబంగరుకప్పు లల్లు తెల్పులను రవంతయైన।
గుడువబోవక తేనె విడిచెడి పౌరుల బరువులతో వంగి ద్వాకమందు।
గుంపులగూడెడు కూలివాండ్రను గొంచె మైన బాటొనరించ కాపులించు।
కొనుచుమై తెల్లబడియున్న పనికిరాని।
నిండుశోమరిపోతుపై మండిపడుచు।
వానినంతయు నురితీయు వాండ్రచేతి।
కప్పగించెడు గొప్పన్యాయాధిపతిని। 86

't is ever common
That men are merriest when they are from home. 87

Act. ii. Sce. i.

O England,—model to thy inward greatness,
Like little body with a mighty heart, — 88

Act. iv. Sce. i.

There is some soul of goodness in things evil,
Would men observingly distil it out ;
For our bad neighbour makes us early stirrers,
Which is both healthful and good husbandry :
Besides, they are our outward conciences,
And preachers to us all ; admonishing
That we should dress us fairly for our end. 89

Act. v. Sce. ii.

Haply a woman's voice may do some good,
When articles too nicely urged be stood on. 90

HENRY VI—PART I— *Act. i. Sce. ii.*

Glory is like a circle in the water,
Which never ceaseth to enlarge itself
Till by broad spreading it disperse to nought. 91

Act. v. Sce. ii.

Of all base passions, fear is most accursed. 92

ద్వి॥ తలఁగి జనంబులు తమయున్కి పట్లు।
మెలఁగుచునుందురు మిగుల వేడుకను॥ 88

ద్వి॥ మేలి తెల్విఁ గలచి క్రొనయింగ్లాఁడు।
నీలోనిగొప్పకు నీవైతి వచ్చు॥ 88

చ॥ పరఁగెడుఁ గొంత మంచి చెడు వస్తువులందున సారమెన్నఁగా।
ఁబొరుగుననున్న దుష్టు కెదు పున్మనలన్గడుఁ బెండలాడయ
త్రెరువు శరీర సౌఖ్యముఁ గడించుఁ గృషిన్మనకోర్కెలెల్లఁ జే।
సురునటు వాఁడు మేలి తెఱఁగున్గరువై కనుపర్చె వెండియున్॥ 89

ద్వి॥ సరియానోడఁబడికల్ జెతపడకున్న।
నెరపు మేల్ కొంతవ నితపల్కా కష్టు॥ 90

ద్వి॥ నీటిలో గిఱివలె నెగడెడు గొప్ప।
సూటిగఁ జివరకు సున్నయౌ వఱకు॥ 91

ద్వి॥ అన్ని దుష్టగుణంబులందున భయము।
కన్నఁ బాడైనది కన్గొన లేదు॥ 92

Sce. iii.

beauty's princely majesty is such,
Confounds the tongue and makes the senses rough. 93

Sce. v.

The chief perfections of that lovely dame,
Had I sufficient skill to utter them,
Would make a volume of enticing lines,
Able to ravish any dull conceit : 94

So worthless peasants bargain for their wives,
As market-men for oxen, sheep or horse.
Marriage is a matter of more worth
Than to be dealt in by attorneyship. 95

For what is wedlock forced but a hell,
An age of discord and continual strife ?
Whereas that the contr'ary bringeth bliss,
And is a pattern of celestial peace. 96

PART II— *Act. ii. Sce. iv.*

Thus, sometimes hath the brightest day a cloud ;
And after summer evermore succeeds
Barren winter, with his wrathful nipping cold :
So cares and joys abound, as seasons fleet. 97

ద్వి॥ అందవుందొరతన మట్టిది నాల్క ।
గ్రిందికిలాగు నింద్రియములఁ గలఁచు॥ 93

సీ॥ సోయగంబైనయాయమ్మ సుగుణములను ।
దెలుపఁగలనేర్పు నాకునుఁ గలిగెనేని ।
నెట్టిమొద్దుబుద్ధినైన నీడ్వఁజాలు ।
సరసమగు పెక్కుగ్రంథము లరచియింతు ॥ 94

గీ॥ చేరమాడెదర్మాంధులు పెండ్లములకొ ।
అకుఁబసులకయి సంతవర్తకులమాడ్కి ।
మధ్యవర్తులతగవులం బడుటకన్న ।
ఁ బెండ్లి నిజముగ నెక్కువ విలువగలది ॥ 95

గీ॥ బలిమినొనరింపఁబడిన పెండ్లి నరకము ।
కలఁతబ్రతుకును మఱియు నిచ్చలు జగడము ।
సలుపు నిష్టానుసారము జరిగిన నది ।
సంతసము దివ్యశాంతిని సంతరించు ॥ 96

గీ॥ ఇట్టులనొకప్డు వెల్లడి నెసఁగుపగలు ।
మబ్బునఁ జెలంగు వేసవి మగుడఁగఱచు ।
చలిమెయి న్గొడ్డు శీతువు కలుగునట్టు ।
తేగువంతలు జోకలు ఋతువులవలె ॥ 97

Act. iii Sce. i

Sm[illegible]th runs the water where the brook is deep,
An[illegible] his simple show he harbours treason. 98

what 's more miserable than discontent. 99

Act iv. Sce. ii.

O miserable age ! Virtue is not regarded in handi -
cra[illegible] 100

PA[illegible] *Act. I. Sce.IV.*

'T is [illegible]ty that doth oft make women proud ;
'T is virt[illegible] that doth make them most admired ;
'T [illegible]ernment that makes them seem devine ; 101

Act. ii. Sce. i.

T[illegible] weep is to make less the depth of grief : 102

Act. iv. Sce. viii.

when t[illegible]e lion fawns upon the lamb,
[illegible] lamb will never cease to follow him. 103

ద్వి॥ మనువు గాంచుటెడ న్లోఁ త్రైననీకు।
మునిరూపున ద్రోహమున్నాఁ డాఁ జూడు॥ 98

ద్వి॥ ఒంటరి తనివితీర గాంచుటకన్న।
నెండ్రైన మఱియుండు నేయెంచిచూడ॥ 99

వ॥ ఆహా దుష్కాలము కల్గెఁ యోగ్యత నరుం జేయ. 100

గీ॥ స్త్రీలంద అందమంగగర్వింప జేయుచును।
సొగసు వారల మిక్కిలి పొగడబడఁగ।
పలుపునది సద్గుణంబు నేలపలుగ వారు।
తెలియఁబడఁజేయునది జగతిం ప్రియతమున్ జేయు॥ 101

ద్వి॥ నా తెలిచుచు దుఃఖ పడుట శోకంబు।
లోఁతుఁ తగ్గించుటో లోచించి చూడ॥ 102

ద్వి॥ సింగము చక్కము చేసిన గొల్లపిల్ల।
పంగ అదాని వెం బడఁబోకపోదు॥ 103

Act. v. Sce. vi.

Suspicion always haunts the guilty mind :
The thief doth fear each bush an officer. 104

HENRY VIII— *Act. i. Sce. i.*

Anger is like
A full-hot horse, who being allowed his way,
Self-mettle tires him. 105

Sce. iii.

New customs
Though they be never so ridiculous,
Nay, let'em be unmanly, yet are followed. 106

Act. iii. Sce. i.

Orphens with his lute made trees,
And the mountain-taps that freeze,
Bow themselves, when he did sing :
To his music plants, and flowers
Ever sprung ; as sun and showers
There had made a lasting spring.
Everything that heard him play,
Even the billows of the sea,
Hung their heads, and then lay by.
In sweet music is such art,
Killing care and grief of heart
Fall asleep, or, hearing, die. 107

ద్వి॥ దురితంబుఁ గలమది నొ్దడరు సందియము।
బరి- యొల్లపౌద- రాజ భటునిగ వెలచు ॥ 104

ద్వి॥ చెల రేఁగు గుజ్జము చెలువగు నల్క।
యలయుఁ దనంతట నాఁపనియొడల ॥ 105

ద్వి॥ అనుసరింపఁబడు నూత్నాచారమహహ।
సనకరమయ్యె- సీచంబగు నేని ॥ 106

సీ॥ వీణవాయించుచో ర్ఫియసు పాటంబాడి
వృక్షంబులన్నంచు పేరుకొనిన।
నగశిఖరంబుల నన్న్రమములుగఁ జేసె-
నతని పాటకు మొక్క- లలరులొ్దవె।
జగముకెన్నునాన జల్లులు గావించె
శాశ్వతంబైన వసంతబు రేపు।
వానివాద్యము విన్న ప్రతివస్తువుగ్
సముద్రపు తరంగములు సైతమ్ము వాని।
తలలువాల్చె- మఱియు దాపునఁబండెడు।
బరఁగునట్టి మహిమ పాటయందు।
గెడపువంత-మఱియు నెడఁదదుఃఖమ్మును।
గుసుకు- నదియుఁ గాక- వినుచు సనయు।

Sce. ii.

The hearts of princes kiss obedience,
So much they love it ; but to stubborn spirits
They swell and grow as terrible as storms. (1)

My lord, we have
Stood here observing him· Some strange commotion
Is in his brain : he bites his lip, and starts ;
Stops on a sudden, looks upon the ground,
Then lays his finger on his temple : straight,
Springs out into fast gait ; then stops again,
Strikes his breast heard ; and annon, he casts
His eye against the moon ; in most strange postures
We have seen him set himself. (2 108

Act. iv. Sce. ii.

Men's evil manners live in brass ; their virtues
We write in water. 109

Act. v. Sce. iii.

Men that make
Envy and crooked malice nourishment
Dare bite the best. 110

ద్వి॥ అరుసుల రొదలు సముద్రాదు నడకుఁవ।
మెఱుఁగుల రొదఁ గోప మున కేఁగునవిరు॥ 108 (1)

సీ॥ విభుఁడ వానిం గని పెట్టుచు మేమిటు
నన్నారె మెద్దియో సౌక్య వింత।
తిరుగుఁ బాటతని బుద్ధి నెల్లకొనియె
నాతం డొడుగఁ జెడు నెంతే యులికి।
పడెడు దబ్బన నాఁగు బరికించు నేలను
బిన్నటు నాతని ప్రేలు నతని।
కణాఁతపైఁ జేర్చు నొక్కటఁ బ్రముఖ్య పాటున
వడినడచున్ దరు వాతని లుచు।
దనదు గుండె వాఁడు కొనెడు గట్టిగ మఱి।
యునొకతఱినిఁ జందురుని జెసఁదన।
కన్నువైచుచుండుఁ గడువిచిత్రములగు।
గతుల నాతఁ డుంటఁ గంటిమేము॥ (2)

ద్వి॥ జనుల చెడుగు శిలాక్షరమయి మనెడు।
మనము సీటన్నారి మంచివాసెదము॥ 109

ద్వి॥ సైఁపలేనట్టి దుర్జనములు నిఁగుల।
గాపాడు వారినే కఱవఁ దెగింత్రు॥ 110

't is a cruelty,
To load a falling man. 111

KING JOHN— *Act. i. Sce. i.*

For new-made honour doth forget men's names 112

Act. iii. Sce. iv.

Before the curing of a strong disease,
Even in the instant of repair and health,
The fit is strongest : evils that take leave,
On their departure most of all show evil 113

A sceptre, snatched with an unruly hand,
Must be as hoisterously maintained as gained;
And he that stands upon a slippery place
Makes nice of no vile hold to stay him up. 114

Act. iv. Sce. iii.

Trust not those cunning waters of his eyes,
For villainy is not without such rheum ;
And he, long-traded in it; makes it seem
Like rivers of remorse and innocency. 115

ద్వి॥ పడిపోవుచుండిన వానిమఱింత ।
యడఁగఁద్రొక్కుచునుంట యది కూళతనము ॥ 111

ద్వి॥ క్రొత్తగానబ్బిన గొప్పతనమ్ము ।
మత్తిల్లి మఱి చెడు మనుజుల పేర్మి॥ 112

గీ॥ కఠినమా సంకటంబు చేఁ గ్రుంగఁబడకమును॥
ముందు నారోగ్యమబ్బుని మూసమునందు ।
గూడివడియగు నెఁడఁబాయు కీడులెల్ల ।
వానిమళ్ళుదలస్గ్గిడె కానిపించు॥ 113

గీ॥ న్యాయముఁ ద్రొఱంగుచేయిచే నపహరింప।
బడిన నృపదండ మెటుపొందఁబడెనొ యట్లు।
నిర్వహింపఁబడునది వెంబడియును జాఱు।
నట్టిచో నున్న తఁడు దేని నైనఁబట్టు॥ 114

గీ॥ వానిమోసపుచ్చు బాష్పముల్ నమ్మకు !
దుడుకుకూడనట్టి తడిఁజెలంగు ।
అందుఁ జిరపులవడు నతఁడు నేరములేమి ।
నెనరు లేళ్ళగనది కనుపఱచెడు॥ 115

KING LEAR— *Act. I. Sec. I.*

Time shall unfold what pleated cunning hides;
Who cover faults, at last shame them derides. 116

Act. ii. Sce. iv.

All's not offence that indiscretion finds
And dotage terms so. 117

Sce. v.

O, sir, to wilful men,
The injuries that they themselves procure
Must be their school master. 118

Act. iii. Sce. iv.

Thou, 'dst shun a bear ;
But if thy flight lay toward the roaring sea,
Thou 'dst meet the bear I' the mouth. 119

Sce. vi.

He 's mad that trusts in the tameness of a wolf, a
horse's health, a boy's love, or a whore's oath. 120

ద॥ తఱివిప్ప మోసము దాఁచిన-దెగ్గు ।
మఱుఁగిడువారివే మఱుసిగ్గు తెగడు ॥ 116

ద్వి॥ అవివేకి మరసిన-దట్టులవృద్ధ ।
తవివరించిన దెల్లఁ దప్పఁగాఁ బోవు ॥ 117

ద్వి॥ నులుచేలనుఁ దమంతఁ బోరయు నిక్కట్లు ।
బడి పొజ్జలుగనుండ వలయునో యయ్య ॥ 118

గీ॥ భల్లూకమునుఁ జూచి పరుగిడుచుందువు ।
దానిఁ దప్పించుకొనఁగఁ గాని-ఘోష ।
విూఱు కడలినీదు పాఱిపో పుటకడ్డ ।
పడిన నెల్లనెదురఁ బాఱెదీవు । 119

వ॥ తోఁడేటినిచ్చి [illegible]ప్రటారోగ్యము -
ఁబెట్టుకొనుయువలపునఁ [illegible] జెఱకొట్టును
నమ్ముకొనువాఁడు వెంగలి ॥ 120

When we our betters see bearing our woes,
We scarcely think our miseries our foes.
Who alone suffers, suffers must i' the mind,
Leaving free things and happy shows behind ;
But then the mind much sufferance doth o'erskip,
When grief hath mates, and bearing-fellowship
How light and portable my pain seems now,
When that which makes me bend makes the king bow.
121

Act. iv. Sce. i.

Our means secure us, and our mere defects
Prove our commodities. 122

As flies to wanton boys, are we to the gods,—
They kill us for their sport. 123

Sce. iii.

The stars above us, govern our conditions ;
Else one self mate and mate could not beget
Such different issues. 124

సీ॥ మనకన్న నెక్కుడౌ మనుజుఁడౌట
మన శోకములఁ గుందుటఁ జూచు మనవారు
మనకున్న యోపద స్మన శక్తులుగ
మనె మించెడు నడుమఁగ నెన్నఁ డేంతి।
మనఁ దెల్లనాతఁ డెంతో నుండునని మాఁ దె
కాని మనఃఖము నెట్టు లో ననున్న।
సమయమునస్ స్వైచ్ఛ సహజానముఖ్యన తఱి
నిడుమన్న ది దాఁటు మఱియు
నెంత చులకన మఱి యెంతయల్పముగనా।
బాధయిప్పడు కన నడుచునండె।
నన్ను నెపుడు వంచు చున్న యయ్యది తేని॥
ఁ గూడ సరిగఁ బట్టి ప్రసంగఁ డేయ। 121

ద్వి॥ మన సాధనంబు తే మఱిపించు మనల।
మనలోఁ బ్లు మనకు మే ల్మఱి నిరూపించు। 122

ద్వి॥ వేలుపులు మనలఁ బిల్లలీఁగలను॥
ఁ గూలుచు నటులాట కొఱకుఁ జంపెదరు॥ 123

గీ॥ మనస్వభావమేలు మనమెంతయు నెఱుంగ।
రానిదై వమట్టు కాఁపియొడల।
మాఱకుండునాలి మగలంతి ఖేదమున్
గలుగుపిల్లలనిట్లు కాంచు టెట్లు॥ 124

Sce. vi.

Come on, sir, here's the place ; stand still.—
How fearful
And dizzy 't is to cast one's eyes so low !
The crows, and choughs, that wing the midway air.
Show scarce so gross as beetles : half way down
Hangs one that gathers samphire,— dreadful trade :
Methinks, he seems no bigger than his head.
The fishermen that walk upon the beach
Appear like mice, and yond tall anchoring bark
Diminished to her cock, — her cock, a buoy
Almost too small for sight. The murmuring surge,
That on the unnumbered idle pebbles chafes,
Cannot be heard so high.—I'll look no more;
Lest my brain turn, and the deficient sight
Topple down headlong. 125

సీసమాలిక॥ అయ్యారె యిద్ది యేమచ్చెరువో యీలోకమ
నిలుచుండు నంత క్రిందె నిల్చునొక్కొ!
బలము చూడ యెంత భీకర మెంత
తల త్రిప్పగా నుండు సరసు నే నగుచున్న
కాకులు గుడిసెలట కాకులు ద్రెంకెల్లు
చిన్న విగ్రహ పట్టుచుండె!
నూరు గాయలు కట్టు లుక దాగకను
నొక విధముగు మొక్కలం బెట్టుకువారు!
క్రిందిసక ముత్రోవ వేగిలా జెకన్
ఘోర వృత్తి నేనసకొని యేకసతంతు!
తనతః కం టెంబె స్థగంగానిపించేను
మున్నిటి నొడ్డున పోవ్రజెత్త
చుంచువిధముననదో తెంచెను
లంగరు వేయుచుండిన యట్ల పెద్దయోడ!
దాని దోనె వితాన దక్కువ కాబడె
నదియు లంగరు గుఱు తట్టుకొంటి!
కందకెకేడు జన్న దయెుక్కు సట్టాకెను
గులకరాల నోరసి ఘోష బెట్టు
కెరడమంత పెద్ద గావిన బడజాల!
కుండె నింక జూడ నొల్ల నేను!
మిగులనాకదల తి.రిగను గొఅతనను!
దృష్టి ద్రోల్లునట్ల క్రిందుగాన॥

When we are born, we cry, that we are come
To this great stage of fools. 126

Act v. Sce. iii.

The gods are just, and of our pleasant vices
Make instruments to plague us. 127

Her voice was ever soft,
Gentle, and low, — an excellent thing in woman. 128

The weight of this sad time we must obey;
Speak what we feel, not what we ought to say.
The oldest hath borne most; we, that are young
Shall never see so much, nor live so long. 129

RICHARD II *Act. i. Sce. i.*

The purest treasure mortal times afford
Is spotless reputation; that away,
Men are but gilded loam or painted clay. 130

Sce. ii.

That which in mean men we entitle patience
Is pale cold cowardice in noble breasts: 131

ద్వి॥ .చనుదెంచితిమిపిచ్చి.జనుల.రంగమున।
.కనియేడ్చెదముపుట్టి.నప్పుడుమనము॥ 126

ద్వి॥ .మనచెడుగులనుండి.మనలశిక్షించు।
..ననువువన్నెదరు.నా.యముగు.దేవతలు॥ 127

ద్వి॥ .మొత్తనచల్లన.మెల్లనయూపె।
..కుత్తుక-(స్త్రీ)కది.గొప్పగుణంబు॥ 128

గీ॥ .మనము.కఠినావసర.భర.మునకులోంగి।
.పల్కు-నదితోఁచినది చెప్ప.వలయుదాని।
.నెడసి-పెద్దలుకడుభరి.యించినారు।
.మనముపిన్నలమంతగాఁ..గనముమనము। 129

గీ॥ ..మర్త్యకాలంబులోనఁగుని.ర్మలధనంబు
.తనదుచుండెడుమచ్చపొం.దనియశంబు।
.జనములదిబొత్తిగాఁబోవు.సమయమందు।
.పసిఁడిపూసినబంకమ.న్నసరివారు॥ 130

ద్వి॥ .అధములలోమున.మనుకొనునోర్మి।
.యధికులయెడభయ.మునిపించుకొనెడు॥ 131

Sce. iii

Teach thy necessity to reason thus ;
There is no virtue like necessity. 132

Gnarling sorrow hath less power to bite
The man that mocks at it and sets it light. 133

O, who can hold a fire in his hand
By thinking on the frosty Caucasus ?
Or cloy the hungry edge of appetite
By bare imagination of a feast ?
Or wallow naked in December snow
By thinking on fantastic summers's heat ?
O, no : the apprehension of the good
Gives but the greater feeling to the worse :
Fell sorrow's tooth doth never rankle more
Than when it bites but launceth not the sore. 134

Act. ii. Sce. i.

the tongues of dying men
Enforce attention like deep harmony :
Where words are scarce they are seldom spent in vain,
For they breathe truth that breathe their words in pain
He that no more must say is listtend more. 135

ద్వి॥ చక్కనిసీయవసరముతలంచు।
..మక్క అకంటెయో..గ్యతమకిలేదు॥ 132

ద్వి॥ .కఅవఁజాలదుగుఱ్ఱు.గావించు,వంత।
..సరకుసలుపకహా.స్యము సేయునరుని॥ 133

సీ॥ మంచుకొండకేవండు..మదిలోనఁ,దలపోసి.
.యూరారతనచేత.నగ్గిదాల్చు।
.నాఁకలి,యంగద.నటునంచునకు
,మొ.గంబుమొత్తించు--లే.క-బలువిందు।
ఁ.గూరిచియూహించు.కొనుమాత్రమున।
.లేక-మండువేసవివేడి.మనసుననిడి।
..మార్గశీర్షంబు,హి.మంబునదిసమొలం
.బొర్లాడు-నటుకాదు.పొమ్ముమంచి।
.నెన్నుకొనుటచెడ్డ.నెంపించెదుముకింత।
.క్రూరమైనవంత.కోఱబాధ।
ఁ.గలచునప్పటివలెఁ.గావింపనేరదు।
.పుండుబల్లెముమెయిఁబొడుచునపుడు। 134

ఉ॥ చచ్చెడువారినాలుకలు..శ్రద్ధ,సుగానముపొల్కి-లాగు-,వా।
.క్రుచ్చుట,శక్తితగ్గునెడ.ఁగొంచెము,త్తిగఁజెల్లు-బాధ,ను
.ళ్ళు,చ్చరియించువారునిజ.మూ,ర్తురు-చెప్పుటకెద్దిలేనివాఁ।
.డెచ్చుటనైన,మచ్చికసు.ఱంతవినంబడుచుండుఁగాప్రసన్॥ 135

The setting sun, and music at the close,
As the last taste of sweets, is sweetest last,
Writ in remembrance more than things long past. 136

Small showers last long, but sudden storms are short.
137

Should dying men flatter with those that live?
No, no, men living flatter those that die.

Act. iii. Sce. ii. 138

know'st thou not
That when the searching eye of Heaven is hid
Behind the globe, and lights the lower world,
Then thieves and robbers range abroad unseen,
In murders and in outrage bloody here;
But when from under this terrestial ball
He fires the proud tops of the eastern pines,
And darts his light through every guilty hole,
Then murders, treasons, and detested sins,
The cloak of night being plucked from off their backs,
Stand bare and naked, trembling at themselves? 139

గీ॥ .క్రుంకుచున్న ప్రొద్దు-.కొనసముట్టుపాటయు
.వెనుకకుఁజవిఁగొనెడు.పిండివంట।
.కరణిమిగులనింపు.గా.మను-ఁగడునెదన్।
.వ్రాయఁబడు.ఁగడిచిన.వానికన్న॥ 136

ద్వి .ఛిన్నమసురు.మన్నుఁ.జిరముకాని-వడి।
ఁ.బన్నినట్టి.తుపాను.త్వరఁ.గడతేఱు॥ 137

ద్వి॥ ..ప్రణుతింత్రె బ్రతుకువా.రలఁజచ్చువార॥
.లు-.నహి-బ్రతుకువార.లునుతింత్రు.మృతుల॥ 138

సీ॥ .ఎఱుఁగవా దేవుఁబ.రీక్షించుచూ.డికి
.భూగోళము వెనుక.డాఁగిమఱియు।
ఁ.గ్రిందిజగము వెలిఁ.గించుచున్నప్పుడు
.దొంగలున్నొండినాం .దోఁచువాండ్రు।
.కన్పడక ఘోరము..గాఁ [illegible]
..హత్యలన్గ్రిరులై ..హరములనిట
.ఁగాని-ఖ్యాత్మ్యా.కందు.కను-క్రిందు
నుండివా.ఁడెప్పుడు ప్రాచీన.వృక్షదృప్త।
.శిఖరములన్ బ్రకాశింపించి .ప్రతిదుష్ట
.వివరమువద్దన .వెల్గుఁబొడుచు।
.ఁజంపుటల్.ద్రోహము లపుడ.సహ్యాపాత।
.కంబులుఁ దమపృష్ఠ భా.గములనుండి।
..మాపురుచ్ఛకము తొలఁగిం.పఁబడనిలుచు।
.వడఁకుచుఁదమంత [illegible]

Act. v. Sce. i.

The love of wicked friends converts to fear;
That fear to hate; and hate turns one or both
To worthy danger and deserved death. 1 0

RICHARD III— *Act. i. Sce. iii.*

The world is grown so bad,
That wrens make prey where eagles dare not perch:
Since every Jack became a gentleman,
There's many a gentle person made a jack. 141

Sce. iv.

Sorrow breaks seasons and reposing hours,
Makes the night morning, and the noon-tide night. 142

Act. ii. Sce. ii.

That deceit should steal such gentle shapes,
And with a virtuous vizor hide foul guile! 143

Act. v. Sce. ii.

True hope is swift, and flies with swallow's wings,
Kings it makes gods, and meaner creatures kings. 144

గీ॥ చెనఁటి చెలికాండ్రఁ నెమ్మిమాలును వెఱపున।
కాభయమునసహ్యమున కసహ్యంబొకనికి।
ఁగానిలేకి ద్వేరకుఁగాని కట్టకడకు।
మఱియు హానికిఁదగునట్లు మరణమునకు॥ 140

గీ॥ జగముచెడె-డేగవాలగ సాహసింప।
నున్నచో జీనువయొరతి న్చెండె-నెల్ల।
నీచుఁడున్ ఘనుఁడౌటచే నెరుపఁబడిరి।
తక్కువారుగఁబల్వురు తగుమనుసులు॥ 141

ద్వి। ఋతువులమార్చుని ద్రించుగంటలను।
వెతరేఁబవళ్ళఁగా వించునట్టిట్టు॥ 142

ద్వి॥ వంచనసాధురూపంబులనుండు।
మంచివేషమునదు ర్మార్గముండాఁచు॥ 143

ద్వి॥ పఱచునేండ్రటింత జవముతోడనాస।
దొరలవేల్పాల నలంతులఁజేండ్లఁజేయు॥ 144

Conscience is but a word that cowards use,
Devised at first to keep the strong in awe : 145

LOVES LABOUR'S LOST— *Act. i. Sce. i.*

Why, all delights are vain, but that most vain,
Which, with pain purchased, doth inherit pain. 146

Study is like the heaven's glorious sun.
That will not be deep-searched with saucy looks :
Small have continual plodders ever won,
Save base authority from others' books.
These earthly godfathers of heaven's lights
That give a name to every fixed star,
Have no more profit of their shining nights
Than those that walk and wot not what they are.
Too much to know is to know nought but fame ;
And every godfather can give a name. 147

ద్వి॥ భీరులవాడుల పితమెూధమర్ణంబు।
ధీరులనాఁప విధింపఁబడెఁదొలి॥ 145

గీ॥ ఔరవితలు వేడ్క లన్నియు నొఁగాని।
యొద్దియిడుమతోఁ గ్రయింపబడుచు।
నెగులుకలుగఁజేయు నిచ్చలునద్దియొ।
మిగులవ్యర్థ మగఁబ అఁగుచునుండు॥ 146

సీ॥ మిగులవెల్గుచునుండు జగముకన్నుంబోలుఁ
జదువదిలోఁతుగ వెదుకఁబడదు।
దుడుకైనచూపుల తోడ నొరులపుస్తకముల
ఁదప్పునిదర్శనములఁదప్ప।
పడసిరియెంతయుం బాటుబడిన
యట్టివారలుస్వల్ప లాభంబుతాము।
కదలనియొల్లచు క్కఁ జేరొసంగు
జ్యోతిషికులు మెఱయ రాతిరులనుండి।
కాంచరెక్కుడు మేలున క్షత్రములను।
ఁజూచుచవ్వి తెలియని యజ్ఞులకుమించి।
పెచ్చెఱుంగుట తెలియమి పేరుతప్ప।
మఱియు నన్యామ కరణమెూనగుచువెల్ల।
గురువునేదైనఁ జేర్జత పరచఁగలఁడు।

Fast paunches have lean pates ; and dainty bits
make rich the ribs, but bank rout quite the wits. (1)

Act. ii Sce. i.

Beauty is bought by judgement of the eye ,
Not uttered by base sale of chapmen's tongues (2)148

Act. iv. Sce. iii.

Never durst poet touch a pen to write,
Until his ink were tempered with Love's sighs ;
O, then his lines would ravish savage ears,
And plant in tyrants mild humility. 149

Act. v. Sce. ii.

The blood of youth burns not with such excess.
As gravity's revolt to wantonness. (1)

Folly in fools bears not so strong. a note
As foolery in the wise, when wit doth dote ;
Since all the power thereof it doth apply.
To prove by wit, worth in simplicity. (2) 150

కం॥ కడుపులు బలిసినవారికి!
గడుఁగొంచెపు మెదడులుండు-ఘనరుచ్యములౌ।
కడులుబలిపించుఁ బ్రక్కల।
వడి నైనన్-బుద్ధిపాటవముఁ జెడఁగొట్టున్॥ (1) 148

ద్వి॥ కనువిమర్శన సోయగముకొనఁబడెడు।
ఘనదవతకునాల్క ననఁబడబోదు॥ (2)

గీ॥ కలముముట్టఁ దెగించఁడు కయియెపుడును।
వ్రాయుటకు-వల్వనిట్టూర్పు లాయనతన।
మసిఁగలుప-కౌర-పిదప రక్కసచెవులను।
లాగువానిపద్దెములు-కూళగరఁగించు॥ 149

ద్వి॥ చిఱుతపాయముకన్న సింగారమునకు।
మరగుగభీరత న్మండించువలపు॥ (1) 150

గీ॥ తెల్విమితిమీఱి పిచ్చియౌత్తి నటువంటి।
ప్రాజ్ఞులందలి యవివేకమజ్ఞులదగు।
చెట్టుకంటెను మఱియొక మెట్టుమీఱు!
వెంగలితనంబు సంగూట నెలకలదని।
జ్ఞానశక్తినిరూపించఁ గలదుకనుక॥ (2)

The tongues of mocking Wenches are as keen
As is the razor's edge invisible,
Cutting a smaller hair than may be seen;
Above the sense of sense; so sensible
Seemeth their conference ; their conceits have wings
Fleeter than arrows, bullets, wind, thought, swifter
[things. (3)

Your wit makes wise things foolish:
With eyes best seeing heaven's fiery eye,
By light we lose : light : your capacity
Is of that nature, that to your huge store
Wise things seem foolish, and rich things but poor. (4)

MACBETH *Act. ii. Sce. ii.*

The Innocent sleep:
Sleep, that knits up the ravelled sleave of care,
The death of each day's life, sore lobour's bath,
Balm of hurt minds, great nature's second course,
Chief nourisher in life's feast. 151 (1)

గీ॥ కంటికగపడనంతసూక్ష్మంబు వెండ్రుక।
కయ్యనుం దెగవేయు మంగలి కత్తిమొనకు॥
మించివాఁడియగు న్యక్కరించఁబడుచు।
చెలుఁగు నాల్కలు వారల పలుకులునుఁజు।
తెలిసికొనుటకు సాధ్యముల్ కలవు వారి।
తలఁపులకు నెక్కలవియము లుక్కలఁదు పాకి।
రవలగాలిమనసు మించు రయముచేత॥ (3)

గీ॥ అజ్ఞులం జేయుఁ బ్రాజ్ఞుల నైననీదు
తెల్వి బాగుగఁ గన్నులఁ దెఱచి మనము।
జగము కన్నఁగనుం గొన్న సమయమందు
వెల్తురుం గోలుపోదుము వెలుతురు మెయి।
నట్టి నైజము నీ శక్తి కమరియుండె।
తెలివిమాలిన విగఁ దెల్వి గలయవి మఱి।
కానిపించుఁ బేదవి గ్రొత్త గల్గునవియు
నెల్ల నీ మహాజ్ఞాన సమృద్ధికిట్లు॥ (4)

గీ॥ సేగినెఱుఁగని నిద్దుర చిక్కువడిన।
జాలివడుక నిమాలిని సరిగ నల్లు।
ప్రతిదివస జీవితంపు మరణము పెద్ద।
బడలుపాటు స్నానము గంటు వడునెదలకు।
మందు బ్రతుకు విందున మేటి మనుపుఁ గూడు।
ప్రకృతి గుణముల రెండవ పథము మఱియు॥ 151 (1)

Act. v. Sce. vi.

Life's but a walking shadow; a poor player,
That struts and frets his hour upon the stage,
And then is heard no more : it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing. (2)

MEASURE FOR MEASURE— *Act. i. Sce. i.*

Heaven doth with us, as we with torches do,
Not light them for themselves ; for if our virtues
Did not go forth of us, 't were an alike
As if we had them not. Spirits are not finely touched,
But to fine issues ; nor Nature never lends
The smallest, scruple of her excellence
But, like a thrifty godess, the determines
Herself the glory of a creditor,
But thanks and use. 152

Sce. v.

Our doubts are traitors,
And make us lose the good we oft might win,
By fearing to attempt. 153

గీ॥ బ్రతుకునడుచు నీడ..రంగమునంగింజు ।
కొనితనగడువుమఱి .వినగఁబడని ।
.పాడుపాత్రము- గడ.బడమెందుకాన్నుత ।
.క్కవుగ వెడగుచేను .డువఁబడుకత ॥ (2)

సీ॥ .ఒనరుచుదైవము .మనయెడక్ -
దవిటీల.గుఱిచి మనముసేయు. కరణి-వాని ।
.కై వాని వెలిఁగింపఁగడగము-
మనసద్గుణములు బయల్పడ.క-మనలోన ।
.నడఁగుటయును-మన .కవియు లేకుంటయు-
.నొక్క టే-బ్రతుకులు .నొప్పమిాఱ ।
.జేయంగఁబడవుమం.చి ప్రయోజనములకుఁ.దక్క--
ఁబ్రకృతియు న.ద్దానిమహిమ ।
.వంతనంబు మఱియులా.భంబుఁగొనుచు ।
.ఁబొదుపుఁగలదేవత వితాన.నదియునప్పు ।
.లిడెడు-గొప్పందుటకు నిశ్చ.యించి..యెరవు ।
.పెట్టఁబోవదు తానొక్క..వీసమైన । 152

ద్వి॥ ..తెక్క-కిండ్లుమనసం .దియపులుమనకు ।
..నెక్కొ-లుపవుమేలు ..నివ్వొలఁబన్ని ॥ 153

Act. ii. Sce. i.

Mercy is not itself, that oft looks so ;
Pardon is still the nurse of second woe. 154

Sce. ii.

Great men may jest with saints ; 't is wit in them,
But in the less foul profanation.
Lucio [to Isab]. Thou 'rt in the right, girl; more o'that
Isab. That in the captain's but a choleric word,
Which in the soldier is flat blasphemy. 155

Thieves for their robbery have authority
When judges steal themselves. 156

Sce. iv.

wisdom wishes to appear most bright
When it doth tax itself. 157

Act. iii. Sce. i.

The miserable have no other medicine
But only hope. 158

And the poor beetle that we tread upon,
In corporal sufferance finds a pang as great
As when a giant dies, 159

ద్వి॥ కూర్మిలాగున్నది కూర్మి కాఁబోవ।
దోర్మి రెండవవంత నొదవించుచుండు॥ 154

మధ్యాక్కర :- పరిహాసమాడవచ్చు మునివరులైన బ్రభువులఁద్ది
సరసంబు వారిలోఁ గాని స్వల్పుల నెంతయో తప్పు।
పరుసంబు మాత్రమానెద్ది వాహినీనాథులపట్ల
బరఁగున్మహాపవాదమయి భటులగు వారియందదియె॥ 155

ద్వి॥ న్యాయాధికార్లు చౌర్యము సల్పినప్పుడు।
నాయమాదొంగతనము తస్కరులకు॥ 156

ద్వి॥ ఎప్పుడు తెలివిగోరు నెంతయు వెలుఁగ।
నప్పుడు తనుందానె యది మాటుకో నెను॥ 157

ద్వి॥ వనటపొందినయట్టి వారల కెందు।
ననులేదుసుంతయు న్మంచానతప్పు॥ 158

ద్వి॥ త్రొక్కినఁ జేడపురువు నొప్పిఁ జెందు।
నక్కజముగఁ జచ్చు నప్పుడసురవరె॥ 159

Sce. ii.

No might nor greatness in mortality
Can censure scape ; back-wounding calumny
The whitest virtue strikes. What king so strong
Can tie the gall up in the slanderous tongue ? 160

MERCHANT OF VENICE *Act. i. Sce. i.*

You have too much respect upon the world :
They lose it that do buy it with much care. 161

Sce. ii.

If to do were as easy as to know what were good to do, chapels had been churches, and poor men's cottages princes' palaces. It is a good divine that follows his own instructions : I can easier teach twenty what were good to be done, than be one of the twenty to follow mine own teaching. The brain may devise laws for the blood ; but a hot temper leaps o'er a cold decree. 162

Sce. iii.

An evil soul, producing holy witness
Is like a villain with a smiling cheek,
A goodly apple rotten at the heart,
O, what a goodly outside falsehood hath ! 163

గీ॥ కడిమిగాని గొప్పగాని మానవులందు ।
దాఁటలేదు నిందఁ జాటుచుండె ।
చాటికొట్టఁ జూచు స్వచ్ఛమానసులను ।
మాఱునాల్కఁ గట్టు దొరకలందె ॥ 160

ద్వి॥ రాగము సేయు గారవమున మెండు ।
జాగ్రత్తఁ గొనునది జారవిశ్వదరు ॥ 161

వ॥ చేయుటకు మంచియెద్దియో తెలిసికొనుటవలెఁ జేయుట సులభమైనచో గుళ్లు గోపురములగు, మఱి పేదల గుడిసెలు రాజుల మేడలగును. చెప్పునట్లు చేయువాఁడే మంచిగురువు. చేయఁబడుటకు మంచియేదియో యిరువదుగురకైనే సులువుగా బోధించఁగలనుగాని నా బోధననుసరించుపట్ల వారిలో నేనొక్కఁడగానైన నుండఁజాలను. మనుజునింద్రియప్రవృత్తి వివేకముచే నడ్డఁబడుఁగాని, కామము వివేకము నోర్చును ॥ 162

గీ॥ పరమపావనసాక్ష్యంబుఁ బల్కు దుష్టు ।
చిఱునగవు మోముఁ గల్గు టక్కరికి సాటి ।
లోనఁ గుళ్లియుఁ బైకందమైన పండు ।
కల్ల బయటికి నెంతసొంపుఁ గనఁగనుండు ॥ 163

Act ii. See. vi.

All things that are,
Are with more spirit chased than enjoyed.
How like a younker or a prodigal
The scarfed bark puts from her native bay,
Hugged and embraced by the strumpet wind !
How like the prodigal doth she return,
With over-weathered ribs and ragged sails,
Lean, rent, and beggared by the strumpet wind! 164

Sce. ix.

Who shall go about
To cozen fortune and be honourable
Without the stamp of merit? Let none presume
To wear an undeserved dignity:
O! that estates, degrees and offices,
Were not derived corruptly, and that clear honour
Were purchased by the merit of the wearer!
How many then should cover that stand bare ;
How many be commanded that command;
How much low peasantry would then be gleaned
From the true seed of honour; and how much honour
Picked from the chaff and ruin of the times,
To bo new-varnished ! 165

త॥ అనుభవింపఁగఁబడ దా సతో నెట్లు
వస్తువు త్వేఁటాడఁబడెనో యట్లు।
తన తావునుండిక దలుప నెవ్వారును నా వ-
మాఁబడఁదిండి నాఁగొ టెకాని।
యనువున నెటుబిగి యఁకఁగాఁగిలింపఁ
బడెడునో లంజెక ర్వలిచేత మఱి।
ఁజను దెంచు నెటులెట్టి చా యలపింగుల
ధ్వంసంబుగా వింపఁబడుచునయ్యా డయు॥ 164

సీసమాలిక॥ ఎవరు యత్నింతురు దృష్టము న్వాంచింప-
నహర్త లేకమ ర్యాదఁబొంద।
ఁదగని గౌరవమునొందఁగ నెవ్వారైన
స్వతంత్రింపఁ జనరు స్వాస్థ్యములు పర్వ।
లు మఱియు దోగ్యపముల్ దుర్మార్గము
గనందఁబడని చో వెండియు స్వచ్ఛమైన।
వాసి యోగ్యతఁగల వానిచేఁ గొనబడె నేని
దిగంబరులైన నెంక।
ఆచ్ఛాదితులవుదురు రాజకులోఁబడి
యుండు రెండవ మహాజ్ఞ నోసఁగువారు।
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవస్థానంబులోనుండి
యెందఱధములు లేకేఱఁబడుచు॥
నుంద్రో కాపులు మఱి యు నగొప్ప తనమెంత।
తలలో నచించనట్టి చెఱుపు చెత్త।
ప్రోవునందునుండి క్రొత్తగా వన్నియ।
నింకఁబెట్టఁబడుట కెన్నఁబడునో॥ 165

The ancient saying is no heresy,
Hanging and wiving goes by destiny. 166

Act. iii, Sce. ii.

And yet a maiden hath no tongue but thought. (1)

Song

Tell me where is fancy bred,
Or in the heart, or in the head?
How begot, how nourished?
  Reply, reply.
It is engendered in the eyes,
With gazing fed, and fancy dies
In the cradle where it lies. (2) 167

Act. v. Sce. i.

Soft stillness and the night
Become the touches of sweet harmony. 168

ద్వి॥ పొరపాటు కాఁబోదు పూర్వపుణ్యము
పరిణయంబురియు నా భాగ్యము తథ్య ॥ 166

ద్వి॥ ఇప్పటికిన్నిన్ని కెందేని యుండ
రప్పఁ జూపట్టెదెంతయు నైన బాస॥ (1)

ఖరహరప్రియ రాగము - రూపక తాళము

పల్లవి॥ సస-గామపభని- రిసనిధాపమగరి॥ సస॥
అను-రాగమెచట-బొడమును తెల్పుమా నా॥ సస॥

అనుపల్లవి॥ సనిధనీస- గమపమగారి॥ సస॥
మనమునందు-మొగమునందా॥ యను॥ (2) 167

చరణము 1. పామపపప- నీసరిసనిధప- పధనిధాప మగారి మగారి
కాంచఁబడియో-నెట్లు లెటుల-ఁబెంచఁబడియోఁ జెప్పఁ జెప్ప॥

2. గగగగామాపమా గమపదని దాపమగరిగరి।
కనులఁబుట్టింపఁగాఁబడియో నదిమేపఁబడెఁ జూపుస।
ససనీధనిసాకిగమా- సానిధాపమగరిసా॥ నస॥
నను రాగము తానుండును హృదయమందుఁ బొలసెడుఁ॥అ॥

ద్వి॥ తగుఁ జేష్టలేమి- సందపడి నేయు।
మిగులఁ దీయని పాట మేలంద ముఱు॥ 168

do but note a wild and wanton herd,
Or race of youthful and unhandled colts,
Fetching mad bounds, bellowing and neighing loud,
Which is the hot condition of their blood;
If they but hear perchance a trumpet sound,
Or any air of music touch their ears,
You shall perceive them make a mutual stand,
Their savage eyes turned to a modest gaze
By the sweet power of music: therefore the poet
Did feign that Orpheus drew trees, stones, and floods;
Since nought so stockish, hard, and full of rage,
But music for the time doth change his nature.
The man that hath no music in himself;
Nor is not moved with concord of sweet sounds,
Is fit for treasons strategems, and spoils;
The motions of his spirit are dull as night,
And his affections dark as Erebus;
Let no such man be trusted. 169

How far that little candle throws his beams!
So shines a good deed in a naughty world. 170

సీసమాలిక ॥ అరయుము చెరలాడు నడవిపసుల మందనైన
వెఱ్ఱిగ దాటు చఱచుచున్న
పనికిమప్పనియట్టి పడుచుగుఱ్ఱపు
పిల్ల కదుపునఁగాని బాఁకా రొదనవి ।
వినిన లేకవ్వాని వీనులకే పాట యైన
దబ్బునఁ దాఁకిన తనీవు ।
పరికించెదా పాట వినసయ్యావి
నిలఁబడుటయు నవ్వాని వాఁడిచూడ్కి ।
కడు మెత్తఁబడుటయు గనుక నే
కవి పన్నె మోళ్లుచిగిర్చెడు ఱాళ్లుగరఁగు ।
నం చెటువంటి మొద్దైన నెంతటికఠిన మైన
మఱియునెట్టి యలుకువఁగల ।
వాఁడైనఁ బాటయప్పటికి మార్చకపోఁడు
వానిస్వభావంబు గానవిద్య ।
నెఱుఁగకుండినవాఁడు మఱిదానికీయని
యందంబులఁగరంగ నట్టివాఁడు ।
ద్రోఁపుడులు గుట్టలును నృపద్రోహములును ।
సల్పఁదగువాని భావము లొప్పుమాడ్కి ।
ప్రాణగొడ్డంబులు మఱియు నతనిమనసు ।
నరకమటు ఘోరమాతని నమ్మరాదు ॥ 169

గీ॥ ఎంతదూరమాచిఱత మయినప్పవత్తి ।
పఱపుచుండెడుఁ గనదగు కిరణములను ।
మంచిపనియట్టులన్ బ్రకాశించుచుండు ।
మిగులదుర్మార్గ మయినట్టి జగమునందు ॥ 170

The crow doth sing as sweetly as the lark
When neither is attended ; and, I think,
The nightingale, if she should sing by day,
When every goose is cackling, would be thought
No better musician than the wren.
How Many things by season seasoned are
To their right praise, and true perfection ! 171

This night, methinks, is but the daylight sick ;
It looks a little paler ; 't is a day,
Such as the day is when the sun is hid. 172

MERRY WIVES OF WINDSOR— *Act. II.Sce.II.*

Love like a shadow flies when substance love pursues ; (1)

Act. iv Sce. ii.

Wives may be merry, and yet honest too : (2) 173

Sce. v.

Money buys lands, and wives are sold by fate. 174

తే। కడచేయగాఁ బాడఁ గాకి రోఁటిఁత
వెరవున రెండును వినకున్న యప్పుడు ।
తంటం వెన్నె పల్లు తా బాకులార్పు
పగలుపాడిన జీను వసమించిపాడు ।
గల వానిలోపల కణుకితిక్కే
తరుణంబునకుఁ దామ తగినది ।
పెలకింపనెన్నియో నెనుసులు
వాని నిండుపోగ త్తకు నిజముగఁ జెల్లు ॥ 171

గీ॥ అనుకొని యొదనీ రేయి జబ్బు నపగలు।
బొత్తిగా నద్దియుంగొంచె ముసుకె పాలి।
నట్టు గపడుచున్నది యదొకే హొద్ది।
తనరుదినవుటు సూర్యుండు డాఁగునప్పుడు॥ 172

ద్వి॥ వలపుపర్వెడు నీడ వలెనిక్కమయిన ।
వలపు తండ అమి వెం బడిన కొలంది॥ (1)

ద్వి ఆందు వేడుకకత్తె లై యుండవచ్చు।
వెండియు మంచిగ వెలయగవచ్చు॥ 173 (2)

ద్వి॥ సొమ్ముభూములఁ గొను శ్లోగ్యముగమత్తి।
యమ్ముఁబడి యొదరి ల్లాంచు దైవమున॥ 174

MIDSUMMER-NIGHT'S DREAM— *Act. I. Sce. I.*

Ay me ! for aught that ever I could read,
Could ever hear by tale or history,
The course of true love never did run smooth.
But, either it was different in blood,
O cross ! too high to be enthrall'd to low !—
Or else misgraffed in respect of years,
O spite ! too old to be engaged to young !—
Or else it stood upon the choice of friends,
O hell ! to choose love by another's eyes ! 175

Phoebe doth behold
Her silver visage in the watery glass,
Decking with liquid pearl the bladed grass. (1)

Things base and vile, holding no quantity
Love can transpose to form and dignity :
Love looks not with the eyes but with the mind (2) 176

త॥ . అయగారు నేఁజదివిన. యాత్రలున్నాని
-. నావిన్నకతలలో. సంగాని-నిక్క-।
.మయిన వలప్రత్రోవ. యాత్రయు .నునుపు
..గానుండఁబో-నది.-కేదు కేఁజాతి।
..మయి.నొండెఁ జెఁడఁగాదు-..మూడు ...
.గొప్పచిక్కు-దవుట.కొద్దివారల-కి ।
.దయనుఁగాకీడు కు. వరికి లే-మకట
..విపరీతము-ముసిలిఁ. బిన్నతోఁగూర్చు ।
.టయు-లేక మిత్రులో. డంబర్చుట
..-హాహా..నరకె-మొరులసూపు. నవరించుకోనటు॥ 175

గీ॥ .పొద్దువేల్పుతనదు.. వెండిమొగంబుఁదా।
..నరయుచుండె నీటి. యద్దమందు।
.. వెండియుఁ.గను నేదు .చుండెము త్రైపునీటి।
తోడమిగులగడ్డి. కాఁడలెల్ల॥ (1)

కం॥ కొఱమాలినట్టి.దినుసులఁ।
.గరమరుదుగవలపుమార్చఁ.గలిగెడు-సొగసున్।
.మఱిపరువుఁగలుగువానిగ।
..మరులుకనులఁగనదుకాని..మదితోఁజూచున్॥ (2) 176

Act. iv. Sce. i.

that same dew, which sometime on the buds
Was wont to swell like round and orient pearls,
Stood now within the pretty flowerets' eyes,
Like tears that did their own disgrace bewail 177

Act. v. Sce. i.

The lunatic, the lover and the poet,
Are of imagination all compact :
One sees more devils than vast hell can hold ;
That is the mad man: the lover, all as frantic,
Sees Helen's beauty in a brow of Egypt :
The poet's eye, in a fine frenzy rolling
Doth glance from heaven to earth, from earth to heaven ;
And as imagination bodies forth
The forms of things unknown, the poet's pen
Turns them to shapes, and gives to airy nothing
A local habitation and a name. 178

Where I have come, great clerks have purposed
To greet me with premeditated welcomes;
Where I have seen them shiver and look pale,
Make periods in the midst of sentences,
Throttle their practised accent in their fears,
And, in conclusion, dumbly have broke off,

గీ॥ .మొగ్గలందొక్కతఱి, నాసి.ము త్రియముః ।
.తెన్ను నంబొంగనలవడి.యున్న మంచు ।
.నిలిచెనిప్పుడుసొగసగు.నలరుకనుల ।
..స్వావమానంబునకు నేడ్చు. నశ్రులవలె । 177

మ॥ ..వెడఁగు .న్గాముకుఁడుంగపీంద్రుఁడు
.మనో.విభ్రాంతిమూఁ ర్తుల్గదా ।
.వెడఁగెందుంగనరానిదయ్యములఁ ।
గ. న్పెట్టున్-గుహూపిన్దగుల్ ।
.వడి.రంభన్నిర సించుఁగాముకుఁ
-డహో..స్వర్గంబునందుండియు ।
.క్కడికిందుండికపీంద్రుదృష్టి.దివికి
.న్గాంచుఁ-.యథేచ్ఛమ్మునా ।
.తఁడు.చింతించు.నవీనవస్తువుల
కంత.న్వాని .గంటమ్ముపే ।
.ర్లిడి.యాకారములున్కొ-పట్లొసఁగు
నెం. దేమైన లేకుండనీ ॥ 178

సీ॥ .ఏనువచ్చినచోట. నెంతయుఁ .బండితుల్
.నన్నెదురొ్కని.స్తుతి.న్సల్పుటకయి ।
.తలఁచియున్నారు సి.ద్ధపఱచుకొన్న
.స.త్కృతివాక్యములఁగాని యేనువారి। 179

Not paying me a welcome. Trust me, sweet
Out of this silence yet I picked a welcome ; 179

MUCH ADO ABOUT NOTHING – *Act. I. Sce. I.*

How much better is it to weep at joy than to joy at weeping ! 180

Act. iii. Sce. i.

And bid her steal into the pleached bower,
Where honeysuckles, ripened by the sun,
Forbid the sun to enter, like favourites,
Made proud by princes, that advance their pride
Against that power that bred it.— 181

Sce. ii.

Well, every one can master a grief, but he that has it. 182

వణఁకుటయుఁ జెల్లఁ బాఱుటయుఁ
పదములమధ్యమున నాఁగి పోవుట తమ ।
యులుకున నలవడు నుచ్చారణమ్ముఁ బి
సుకుటయుందు దకునా కొకటియైన ।
ఁ బల్కఁ బోవక మన్నన పల్కు మూఁగ ।
లట్టులూ అకొనుటఁ గంటి నిట్టిమాన ।
మందుఁ గూడ నేనొక మరి యాడ నేర్చ ।
కొంటి నను నమ్ము ముద్దుల గుమ్మ నీవు ॥ 179

వ॥ ఏడ్పున సంతసించుటకన్న సంతోషమున నేడ్చుటెంత నయము ॥ 180

ద్వి॥ అదిదాఁగుకొనఁ జేయు మల్లి నతీఁగె ।
పొదరింట నటనొక పోలిక ప్రూలు ।
దొరల చేఁబొగరు పో తులు చేయఁబడిన ।
నరవర ప్రియు లాత్మ నాథులమీఁద ।
ఁ దిరుగుఁ బాటొనరించు తీరునఁ దమ్మ !
ఁ బెరిఁగించు నెండ నే వెలిపుచ్చుచుండు ॥ 181

వ॥ సరియే తనకున్నది తప్పఁ బ్రతిమనుష్యుఁడు
నొకదుఃఖముం జయింపఁగలఁడు ॥ 18-

Act iv. Sce i.

That what we have we prize not to the worth
Whiles we enjoy it, but being lacked and lost,
Why, then we rack the value, then we find.
The virtue, that possession would not show us
Whiles it was ours. 183

OTHELLO *Act ii. Sce. III.*

Pleasure and action make the hours seem short. 184

Act iii Sce. iii.

Good name in man and woman, dear my lord,
Is the immediate jewel of their souls :
Who steals my purse steals trash ; 't is something, nothing :
'T was mine, 't is his, and has been slave to thousands;
But he that filches from me my good name
Robs me of that which not enriches him,
And makes me poor indeed. 185

క॥ .మనకుఁగలదానివిలువను।
.మనమున్గొనియాడ-మద్ది.మనచేయుజాలన్
మనకది కావలసినచో।
.ఁగనఁబడునద్దానికున్న.ఘనసుగుణంబుల్॥ 183

ద్వి॥ .కడువడి-వేడ్క-- మిం.క్క-లనుగుణనియు।
.గడియలఁగుఱుచేఁగఁ.గన్పట్టఁజేయు ॥ 184

సీ॥ .మగవానియందున- .మతేయు స్త్రీ యెడ-
.మంచిపేర్వారియా.త్మలకు వెలయు।
.భూషణం-బెవఁడునా.ముళ్ళైను దొంగిలు-
.ఁబనికిమాలినదాని.వాఁడు,ప్రుచ్చి।
.లించెడు-నదియే మొ.కొంచె-మేమియు
నుఁగా-.దదినాది-యదివాని.వంతెకాక।
.వెండియు-నది పెక్కు-.వేలజనంబుల
.బానిసగానుండు-ఁ.గాని-నాదు।
.మంచిపేరుదొంగ.లించివయ్యాతఁడు।
.తానుదోఁచుకొన్న.దానిచేత
.సుంతయైనభాగ్య.వంతుఁడు కాఁడు-ని।
.జముగ-నన్నుఁబేద.సల్పువింక 185

O, what damned minutes tells he o'er
Who dotes, yet doubts; suspects, yet soundly loves! 186

trifles, light as air
Are to the jealous confirmations strong
As proofs of holy writ. 187

Dangerous conceits are in their natures poisons
Which at the first are scarce found to distaste ;
But, with a little act upon the blood,
Burn like the mines of sulphur. 188

He that is robbed, not wanting what is stolen,
Let him not know 't and he 's not robbed at all. 189

Take note, take note, O world,
To be direct and honest is not safe. 190

Act. iv. Sce. i.

Hang her ! I do but say what she is — So delicate with her needle !—An admirable musician ! O,she will sing the savageness out of a bear — Of, so high and plenteous wit and invention ! 191

గీ॥ మరులుకొనియు నెవండు సంశయము చెందు।
మిగులమోహించు ననుమాన మంగలిగియుండు।
ఔర-యెటువంటి చెడ్డ వ్యాఖ్యానములను।
బన్నుచుండెడు నట్టులనున్నవాఁడు॥ 186

ద్వి॥ మచ్చరులకు నిగమప్రమాణముల।
మచ్చగాడ్పట్టి సూక్ష్మపు సంగతులఁగు॥ 187

గీ॥ హానికరమగునూహలు వానిగుణము।
లందువిషములవి తొలుత నరుదుగాన।
సహ్యములు-కాని- ప్రకృతిపై జరపుకొద్ది।
పనిమెయిన్నందకెపుగన్న వలెనుమందు॥ 188

గీ॥ దోఁచబడినవాఁడు- దొంగిలఁబడినట్టి।
దానికొఱఁతఁదానుఁ గానకున్న।
మొనసియద్ది తెలియఁ బోకుండనీ-వాఁడు।
కొల్లఁబోవలేదు కొంచమైన॥ 189

ద్వి అడుగడ్గునకెఱుంగు మాయాజగంబ।
కడు యథార్థత నుంట కాదు నేమంబు॥ 190

వ॥ దానికేమిగాని-యీ పెయథార్థక స్థితిఁజెప్పెద- నా పెనూదితో నంతయద్భుత మ్రబమైన పాటకత్తె- యాహా-పాటచేనెలుఁగు బంటిన్గూడ మచ్చికనడఁజేయు- నంత ప్రశస్తామిత జ్ఞానమూహాయును. 191

Act. v. Sce. ii.

But, O vain boast !
Who can control his fate ? 192

PERICLES— *Act. i Sce. i.*

Few Love to hear the sins they love to act. 193

One sin, I know, another doth provoke ;
Murder's as near to lust as flame to smoke :
Poison and treason are the hands of sin,
Ay, and the targets, to put off the shame. 194

Sce. ii.

They do abuse the king that flatter him,
For flattery is the bellows blows up sin ;
The thing the which is flattered, but a spark,
To which that blast gives heat and stronger glowing
Whereas reproof, obedient and in order,
Fits kings ; as they are men, for they may err. 195

'T is time to fear when tyrants seem to kiss. 196

ద్వి॥ .కననేలనూరక .గర్వమయ్యనెయ్య ॥
.తనవిధి నెవ్వఁడుఁ. తప్పఁగలేఁడు॥ 192

ద్వి॥ .తమరాచరింపఁగ. ఁదలఁచిన,కిల్బి ।
.షమునాలకింప నా.సఁగొనసర్వజ్ఞుఁ । 193

గీ॥ .ఒక్క,పాతకమింకొక్క .,యోగ్యుఁ డేఁచు ।
.ఁబొగకుమంటిట్లు ,హత్యావ.ల్పునకుఁజేర్పు ।
.ద్రోహముమఱి విషమ్ముచే.,తులఘుమున ।
.నొను_, వెండియు,డాల్లు సిగ్గ.డగింప ॥ 194

త॥ .,అరుసునెదుటఁగొని.యాడెడువార.లతని
నెగ్గించెద_.రదియేలననఁగ ।
,దురితమున్గొల్మితి.త్రులమాడ్కినూఁదుఁ
.బొగడిక_మిణుఁగుఱు.పొగడఁబడినది ।
.కరువలిదానికిఁ.గాఁకనొసంగి_
.మఱివెలిఁగించుము.మ్మరముగఁగాని_।
.మరియాద_నడఁకువ.,మైమందలింపు_
.తగుదొరలకు_దారి.తప్పెదరేని। 195

ద్వి॥ .ముద్దిడునట్లు క్రూర.భూ,పతితోఁప ।
.నద్దియేభయపడ.నవసరమగును ॥ 196

Sce. iv.

This Tarsus, o'er which I 've the government,
A city, on whom plenty held full hand,
For Riches strewed herself even in the street;
Whose towers bore heads so high: they kissed the clouds,
And strangers ne'er beheld, but wondered at:
Whose men and dames so jetted and adorned,
Like one another's glass to trim them by:
Their tables were stored full to glad the sight,
And not so much to feed on as delight;
All poverty was scorned, and pride so great,
The name of help grew odious to repeat. 197

Who makes the fairest show means most deceit. 198

Act. ii. Sce. ii.

Opinion 's but a fool, that makes us scan
The outward habit for the inward man. 199

who hates honour hates the gods above. 200

సీ॥ ..ఈపురివీధుల.నెల్లెడలన్ గల్మి
.వేలుపుతనయంత.విస్తరిల్లు।
.దానిగోపురముల.తలలంతయెత్తయి
..మొయిళులకుందాము.ముద్దువెట్టు'
c.గావునc,జూపఱు.గనుcగొన లేదైనc
.బల్మిఋనబ్బుర.పడుచునుంద్రు।
మగవారలచ్చట..న్మగువలొండొరులద్ద
.మైసరిగాc,గయి.జేసికొందురు।
.వారిభోజనశాలక.న్పండువగుచు।
c.గాంచినంతనెయెంతయు.న్గడుపునిండు।
..లేమి,చీరికిcగొనcబడలేదు-,సొగరు।
.సాయమనుమాటరెట్టింప.సైపకుండు॥ 197

ద్వి॥ .అతిమర్యాదపై.కగపర్చువాcడ।
.మితవంచనన్సేయ,.మేకొనుచుండు॥ 198

ద్వి॥ .వెడcగగు,నంచన-.వేసముంబట్టి।
..గడనcజేయించు,లోc.గలనరుమనల॥ 199

ద్వి॥ .ఏవాcడుమరియాద..కీసడపడును।
c.బైవేలుపులcగూడ.వాcడేవగించు॥ 200

Time's the king of men ;
He 's both their parent, and he is their grave,
And gives them what he will not what they crave. 201

Act. iii. Sce. i.

O you gods !
Why do you make us love your goodly gifts,
And snatch them straight away ? We here below
Recall not what we give, and therein may
Vie honour with you. 202

Act. v. Sce. i.

truth can never be confirmed enough,
Though doubts did ever sleep. 203

ROMEO AND JULIET *Act. i. Sce. iii.*

I was your mother much upon these years
That you are now a maid. 204

Sce. v.

O, she doth teach the torches to burn bright !
It seems she hangs upon the cheek of night
Like a rich jewel in an Ethiop's ear ;
Beauty too rich for use, for earth too dear !
So shows a snowy dove trooping with crows,
As yonder lady o'er her fellows shows. 205

గీ॥ .కాలదేవుఁడుమనుజుల. కేలి-కతఁడు ।
.వారలకుఁదల్లియుఁదండ్రి-. వారలకు,స ।
.మాధియున్-వారు.ప్రార్థించు.నద్దిగాక ।
.యిచ్చువారికాతఁడుతన,.యిచ్చకొలఁది ॥ 201

గీ॥ .ఔరమీరలో దేవత.లారయేల ।
.మమ్ముమీమంచియీవుల ,మరగనిచ్చి ।
.దరు-మజేయవిలాగుకొంటియో.ద-రిటఁగ్రింద ।
.వదులుకొన్నదిమేమురాఁ.బట్టఁబోము ।
.మిముఁదిరస్కరింతుముగౌర.వమునసందు ॥ 202

ద్వి॥ .చాలినంతస్థిరప.ర్చఁబడదునిజము ।
.,తూలిననెపుడుని.ద్ధరసంశయములు ॥ 203

ద్వి॥ .నీయీడునకునేను .నిన్గంటి-ఁగన్నె ।
.వైయుంటివింకనీ .,వారసిచూడ ॥ 204

గీ॥ .చిలుకలకొలికిదివిటీల. వెలుఁగ నేర్పు ।
ఁ.గలికివజ్రంబుపగిదిఁజేఁ.కటినిమెఱయు ।
.,నందమందనత్యధికంబు-.నవనికరుదు।
.కాకులం,దంచెయదితోడి.,గరితలందు ॥ 205

Act. ii. Sce. ii.

Love goes toward love, as school boys from their books
But love from love, toward school with heavy looks;
206

Sce. iii.

Virtue itself turns vice, being misapplied,
And vice sometimes by action dignified. 207

Care keeps his watch in every old man's eye,
And where care lodges, sleep will never lie :
But where unbruised youth with unstuffed brain
Doth couch his limbs, there golden sleep doth reign.208

Young men's love, then, lies
Not truly in their hearts, but in their eyes. 209

Sce. vi.

These violent delights have violent ends,
And in their triumph die, like fire and fowder,
Which, as they kiss, consume. 210

గీ॥ .వలపువంకఁబోవు.వలపు,పొత్తమ్ముల।
.విడిచియరిగెడుబడి.పిల్లలవలె।
ఁ.గాని-దానినుండి.కదిలెడునదిబడి।
.కేడ్పుతోడవార.లేగునట్లు॥ 206

గీ॥ .గుణమెదోషంబుగామాఱుఁ.గొన్నిచోట్ల
.కర,మప్రయుక్తంబగు.కారణమున।
.,విరచనాకౌశలంబున.మఱియుఁనొక్క-।
.కాలమందునదోషమే.గణుతికెక్కు-॥ 207

ద్వి॥ .,చింతకాపుండుదృ.ష్టిన్ముదుసలికి।
.వంతకిరవగుచోఁ.బట్టదునిద్ర।
.కాని-యెచ్చటనలుఁగనిజవ్వనంబు।
.తానిండుకొనని,మో.దముతోడఁదనరు।
.,సంగకంబులనెల్ల.సత్తమిల్లించు।
బంగరునిదురటఁ,.బాలించుచుండు॥ 208

ద్వి॥ .పడచువారలదగు.వలపునిక్క-ముగ।
.నెదఁదలనుండదు.దృష్టులద్దప్ప॥ 209

గీ॥ .బలిమినోదవెడుభోగముల్.చెడుఫలముల।
ఁ.గలిగియుండెడు-నవ్వాని.గెలుపుగోటు।
.నందునశియించు-మఱి-యగ్గి-.మందుమాడ్కి-।
.నవియుముద్దిడునంతలో.నంతమందు॥ 210

Act. iv. Sce. v.

All things that we ordained festival
Turn from their office to black funeral:
Our instruments to melancholy bells:
Our wedding cheer to a sad burial feast:
Our solemn hymns to sullen dirges change;
Our bridal flowers serve for a buried corse,
And all things change them to the contrary. 211

When griping grief the heart doth wound,
And doleful dumps the mind oppress,
Then music with her silver sound
With speedy help doth lend redress. (1)

TEMPEST *Act. ii. Sce. i.*

This is a strange repose, to be asleep
With eyes wide open; standing, speaking, moving,
And yet so fast asleep. (2) 212

Act. iii. Sce. i.

There be some sports are painful, and their labour
Delight in them sets off; some kinds of baseness
Are nobly undergone; add most poor matters
Point to rich ends. 213

త॥ మనముత్సవమునకుం. బన్నినయట్టి
.వస్తులుమాఱు,న.పరకర్మమునకు।
.మనవాద్యములువంత.మనఁగుగంటలకు-
.నగుఁ-బెండ్లివిందు,[శ్రా.ద్ధాశనమునకు।
.మన,గభీరశుభసం.[ప్రార్థనగీత
.ములుమాఱిముద్పు కే.ప్పలపులనాలకు।
మన,యుద్వాహసుమమం.బనిమఁబిన్న
..భూషింప-,విపరీత.మునకిలమాను॥ 211

గీ॥ .ఎపుడు,కుట్టువంత.యొకసుగాయముచేయు।
.మఱి,యుఘోరచింత.మదినొగుల్చు।
.తీయ,నులివుతోడ.దెబ్బన,గేయంబు।
,సాయపడుచుశాంతి.సల్పునపుడు (1)

గీ॥ వింతయైనయొక్క-,వి[శాంతియిచ్చాది।
.పండుకొనుటతెలవఁ.బడినకనుల।
.నిలువఁబడుచుమఱియుఁ.బలుకుచుందిరుగుచు।
.నైన,గాఢని[ద.నానియుంట॥ (2) 212

చ॥ .పరఁగెడుఁగొన్ని వేడుకలు
.బాధలుగా-మఱి-కాని-కష్టముల్।
.దఱిమెడువానిలోఁగలుగు
..తన్వినొకప్పుడు-కొన్నికొంచెపుల్।
..వెరవుల వెంబడింపఁబడు
ఁ..బెంపుమెయిన్-గడుపేదసంగతుల్।
.గుఱుతుగ-వెండియున్-దుదకు
.గొప్పఫలంబులఁ జూపుచుండెడుల్॥ 213

Act. iv. Sce. i.

These are actors,
As I foretold you, were all spirits, and
Are melted into air, into thin air :
And, like the baseless fabric of this vision,
The cloud-capped towers, the gorgeous palaces,
The solemn temples, the great globe itself,
Yea, all which it inherit, shall dissolve,
And like this unsubstantial pageant faded,
Leave not a rack behind. We are such stuff
As dieams are made of, and our little life,
Is rounded with a sleep. 214

Act. v. Sec. i.

as the morning steals upon the night,
Melting the darkness, so their rising senses
Begin to chase the ignorant fumes that mantle
Their clearer reason. 215

Iheir understanding
Begins to swell, and the approaching tide
Will shortly fill the reasonable shores,
That now lie foul and muddy. 216

సీ॥ .ఈమనపాత్రము. లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము-.లవ్విగాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కిటిసీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహోభూగోళ .మిదినిశ్చయంబిందుఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపఱచదు।
.మనముకలలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి.ప్రభాతంబు చీఁకటి..న్వరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైసన్నగావచ్చు .కిటిదోఁప।
.వారి.యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
..నలము.మోహధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారితెల్విపొంగఁ. బ్రారంభమొనరించు।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడ మల్ప।
. వేళ.నించెదు.న్వి. వేకతీరము-లవి।
.బురదమీఱియుంపుఁ .దొఱఁగెనిపుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము- కావునఁ బయి భాగం బెవాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టులీ పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్తి పడిమనము నునంత వెంబడులను ।
సలుపుకొందుము- మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచునెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారిలోఁ గొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁ బగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండె మేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును చితబోధములకు ॥ 220

తే॥ మనమేవిధమునసమాధిఁ ద్రోయఁబడు
మన సహచరునుండి మనతలల్ ద్రిప్పు ।
కొనెదమో- వానివెన్కనువారువాని
కూలినసిరినుండిగునికెవరట్ల ।
తనితోవిడిచెదరె తంబడువట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమవెంట్లు- మఱియు । 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed;
Make the hoar leprosy adored: place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench: this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something. 223

సీ॥ .ఈమనపాత్రము. లేను నీకన్నట్టు
.లన్నియుభూతము..లవ్వి గాలి।
.గానంతకన్న సూ.క్ష్మస్థితిగామాఱి
.పోయెనిరాధార .మాయసృష్టి।
.కితినీయంబుదా.వృతమైన కోటలు
.దివ్యసౌధంబులు. దేవళములు।
.నిమ్మహాభూగోళ .మిదినిశ్చయంబింకఁ
.గలయంతయుఁగరంగ. వలయుమఱియు।
పొలసిపోయినయిమ్మాయ .బొమ్మపోల్కి
.నవలసుంతయుఁదనజాడ .నగపడదు।
.మనముకలలోని వస్తుల.మాడ్కినుంటి।
.మెల్లమనజీవితము నిద్ర.నిమిడియుండె॥ 214

గీ॥ .మఱి.ప్రభాతంబు చీఁకటి..న్విరియఁబుచ్చి।
.రేయిపైనన్న గావచ్చు .కితిదోఁప।
.వారి.యుదితేంద్రియంబు ల.వ్వారిబుద్ధి।
..నలము.మోహాధూమముల వే.టాడఁజొచ్చె॥ 215

గీ॥ .వారి తెల్వి పొంగఁ. బ్రారంభమొనరించు।
.మఱియువచ్చుచున్న .కరడ మల్ల।
.వేళ.నించెదు.న్ని. వేకటీరము లవి।
.బురదమీాఱియుంపుఁ .దొఱఁగెనిపుడు॥ 216

TIMON OF ATHENS *Act. i. Sce. i.*

The painting is almost the natural man ;
For since dishonour traffics with man's nature,
He 's but outside : these pencilled figures are
Even such as they give out. 217

Sce. ii.

We make ourselves fools to disport ourselves ;
And spend our flatteries to drink those men
Upon whose age we void it up again
With poisonous spite and envy. 218

Happier is he that has no friend to feed
Than such as do even enemies exceed. 219

O, that men's ears should be
To counsel deaf, but not to flattery ! 220

Act. iv. Sce. ii.

As we do turn our backs
From our companion thrown into his grave,
So his familiars from his buried fortunes
Slink all away : leave their false vows with him,
Like empty purses picked ; and his poor self,
A dedicated beggar to the air,
With his disease of all-shunned poverty,
Walks, like contempt, alone. 221

గీ॥ ఎసగుఁజిత్రమునరుఁడు గానించుమించు ।
వ్యవహరించుమనుష్యుని ప్రకృతితోన ।
గౌరవము – కావునఁ బయిభాగంబెవాఁడు ।
పైకిఁగాన్పించునట్టులీ పటమునందు ॥ 217

గీ॥ వెల్తి పడిమనము మనంత వెంబడులను ।
సలుపుకొందుము – మఱిమన సంస్తవముల ।
ప్రియముచేయుచునెవరి నిర్భాగ్యవేళ ।
గినియుచుందుమొ వారిలోఁగొనుటకొఱకు ॥ 218

ద్వి॥ ఎన్నఁబగఱమించు హితుఁడున్న వాని ।
కన్నమిత్రుఁడులేని యాతండెమేలు ॥ 219

ద్వి॥ స్తవమునవికసించు జనముల చెవులు ।
చెవిటివై యుండును చితబోధములకు ॥ 220

త॥ మనమేవిధమునస మాధిఁద్రోయఁబడు
మన సహచరునుండి మనతలల్ద్రిప్ప ।
కొనెదమో – వానివెన్కొనువారువాని
కూలినసిరినుండి గునికెదరట్లు ।
తనితోవిడిచెదరె తంబడువట్టి తప్పముల్లెలవలెఁ
దమరొట్లు – మఱియు ।— 221

Sce, iii.

This yellow slave
Will knit and break religions; bless the accursed ;
Make the hoar leprosy adored : place thieves,
And give them title, knee, and approbation
With senators on the bench : this, this is it,
That makes the wappened widow wed again; 222

I am Misanthropos, and hate mankind,
For thy part I do wish thou wert a dog,
That I might love thee something 223

జనునొంటిగాఁ దిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబు మొయిః ॥
బనివడియులవాఁటు పసుబిచ్చెఁగాని
వడువునఁ గనికరింపఁడగు నాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులారా యిదిమీప్రక్క
నుండిమీపూజార్లు నమతి సేవ ।
కులదిగఁబీఁకును బలవంతులతలల
క్రిందున్నతలగడ లందిలాగు ।
నీపచ్చిబానిస యెంతయు ముడివెట్టుఁ
జెఱచుమతముల శిక్షితులఁ బ్రోచు ।
బోడలు తేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁజేయు
దొంగలకుచ్ఛిష్టి తింగుదుర్చు ।
వారలకు వెండియుంబరి పాలనాధి ।
పతులతో పాటుసాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చి బిరుదులు పత్రిక లిద్దియిదియె ।
ముదురు తెంపికి మార్మన్వ కుదురుర్చు ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయు ద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
గొంతనిర్వ్యమింతుఁ గుక్కవిశ్వైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓ రాజఘాతుం - మోహితాపుత్రపు
ద్వేషకారణ - ...
జెఱుపఁ గట్టెదవీవు - దారకు వెల్వడు -
నిత్య ... వనబలశాలి - ...
సన్న సేయగరాని ... యతేడు -
ప్రత్యక్ష దేవతవు - నీవంటఁగలుఁడ
జాలెద వెట్టి యసంభవంబులైన -
బతిమాట ... పరమ్ము గలియఁ
గూర్చి ... మనః కోరి
యరయ నీదాన మర్త్యులు తిరుగుపాటు
వారినొందఁ ... పొందనీ నద్దేవుఁడున
నీదుశక్తి నెఱుఁగు లేల నీజగంబు॥ 224

సీ॥ అగపర్తుమిూకు దృష్టాంతములన్దొంగ
తనమున - నాసూర్యుండు నొకదొంగ
కడలినీరతఁడుదోఁచెడు - జంద్రుఁడుం గూడఁ
గడుఁ జెడ్డదొంగ - యూతఁడునుఁ దనదు
పాలిన వెల్గునుఁ బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బున న్దాఁ దీసికొను - సముద్రుఁడు
డును - మఱిదొంగ యతని ద్రవరూపమౌ
నలచంద్రుఁ డునుప్పని యాశ్రువులుగ
గరఁగఁ గాఁ జేయు - నెంతయు ధరణిదొంగ
భూతసామాన్యమలముల నిచ్చిలింప
బడిన యెరువును దినికను - బ్రతిపదార్థ
మునొకదొంగ - మిూకున్నిక్షు పానరుచువిధు
లాఁపలేకుండె చౌర్యంబు నవశేములయి॥ 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth, 230

జనునొంటిగాఁ దిరస్కారరూపమున
సకలైహ్యదారిద్ర్య సంకటంబు మొఱఁ ॥
బనివడియలవాఁటు పడుబిచ్చఁగాని
వడువునఁ గనికరింపఁదగు నాతండు ॥ 221

సీ॥ అయ్యయో వేల్పులారా యిదిమీ ప్రక్క-
నుండి మీ పూజార్ల నుమతి సేవ ।
కులదిగఁబేఁకును బలవంతుల తలల
క్రిందున్న తలగడ లందిలాగు ।
నీపచ్చబాసిన యొంతయు ముడివెట్టుఁ
జెఱచు మతముల శిక్షితులఁ బ్రోచు ।
బోఁడలు తేలినకుష్ఠుఁ బూజింపఁబడఁ జేయు
దొంగలకుం జపస్థితిం గుదుర్చు ।
వారలకు వెండియుం బరిపాలనాధి ।
పతులతోఁ బాటు సాష్టాంగ వందనములు ।
నిచ్చు బిరుదులు పత్రికలిడ్డి యిదియె ।
ముదురు తెంపికి మార్మన్వ కుదురుచ్చు ॥ 222

ద్వి॥ ఎంతయు ద్వేషింతు నేమర్త్యజాతి ।
గొంతనిప్రేమింతుఁ గుక్కపిల్లైన ॥ 223

O thou sweet king-killer, and dear divorce
'Twixt natural son and sire ! thou bright defiler
Of Hymen's purest bed ! thou valiant Mars !
Thou ever young, fresh, loved, and delicate we
Whose blush doth thaw the consecrated snow
That lies on Dian' s lap ! thou visible god,
That solder'st close impossibilities,
And mak'st them kiss ! that speak'st with evtong.
To every purpose ! O thou touch of hearts !
Think, thy slave man rebels ; and by thy virtue
Set them into confounding odds, that beasts
May have the world in empire ! 224

I 'll example you with thievery :
The sun 's a thief, and with his great attention
Robs the vast sea ; the moon 's an arrant thief,
And her pale fire she snatches from the sun ;
The sea 's a thief, whose liquid surge resolves
The moon into salt tears ; the earth 's a thief,
That feeds and breeds by a composture stolen
From general excrement ; each thing 's a thief ;
The laws, your curb and whip, in their rough power
Have unchecked theft. 225

సీ॥ ఓ రాజఘాతుక యోపితాపుత్రప
ద్వేషకారణ కులస్త్రీలగ్న [illegible]।
చెఱుపఁగల్గెదవేవు [illegible] వేల్పవు
నిత్య [illegible] వనబలశాలి [illegible]।
సన్న సేయఁగరాని కన్నియతేడు
ప్రత్యక్షదేవతవు నీవంటఁగలుప।
జాలెద వెట్టియ సంఘటనములైన
ప్రతివాదాంబరస్వరముఁగలియఁ।
గూర్చి [illegible] వో మనఃకోశస్థ
యరయ నీదాస మర్త్యుల తిరుగుపాటు।
వారినోండ్ [illegible] బోంకనీ వద్దెవ్రుడు।
నీదుశక్తి నెఱుఁగఁబసులేల నీజగంబు॥ 224

సీ॥ అగపర్తుమీఁకు దృష్టాంతములన్దోఁగ
తనమున నాసూర్యుఁడు నోఁదోఁగ।
కడలినీరతఁడు దోఁచెడుఁ జంద్రుఁ డుంగూడఁ
గడుఁ జెడ్డదోఁగ యూతఁడునుఁ దనద।
పాలిన వెల్గునుఁ బద్మబాంధవునుండి
గొబ్బునన్దాఁ దీసికొను సముద్రుఁ।
డును మఱిదోఁగ యతని ప్రనయూపమా
నలచంద్రమునుప్పని యాత్రేవులుగ।
గరఁగఁగాఁ జేయునెంతయు ఘరదోఁగ।
భూతసామాన్యమలముల నృమ్మిచ్ఛలింప।
బడిన యొరువునుఁ దిని కను ప్రతిపదార్థ।
మునొకదోఁగ మీఁకున్నిక్షపౌనరుచువిధు।
లాఁపలేకుండె చౌర్యంబు నవశేములఁ॥ 225

there is no time so miserable
but a man may be true. 226

What vilder thing upon the earth than friends
Who can bring noblest minds to basest ends ? 227

Act. v. Sce. i.

Promising is the very air o' the time ; it opens the eyes of expectation: performance is ever the duller for his act; and, but in the plainer and simpler kind of people, the deed of saying is quite out of use. To promise is most courtly and fashionable: performance is a kind of will, or testament, which argues a great sickness in his judgment that makes it. 228

TROILUS AND CRESSIDA *Act. i. Sce. ii.*

there is no man hath a virtue that he hath not a glimpse of ; nor any man an attaint but he carries some stain of it. 229

Sce. iii.

Princes,
What grief hath set the jaundice on your cheeks ?
The ample proposition that hope makes
In all designs begun on earth below
Fails in the promised largeness, checks and disasters
Grow in the veins of actions highest reared ;
As knots, by the conflux of meeting sap,
Infect the sound pine and divert his grain
Tortive and errant from his course of growth. 230

వ॥ ఎట్టియాపదలో నున్నప్పటికి మనుష్యుఁడు యథార్థముగా నుండవచ్చును॥ 226

ద్వి॥ ఎక్కువమనముల హీనమాస్థితికిఁ।
త్రొక్కుసఖులకన్న దుష్టులింకేరి॥ 227

వ॥ మాటయిచ్చుట యవసరమునకు ముఖ్యప్రాణము-ప్రతిజ్ఞా నేత్రములనది తెలుచును-ఆచరణమెన్నఁటికిని వానిక్రియను మిగులమొద్దు- కాని- యమాయకుల యెడ మాట యిచ్చుట బొత్తిగావాడుకలో లేదు-వాగ్దానముచేయుట మిగులసరసమును నాగరికమును- మాట చెప్పిన నడచుట మాట యిచ్చినవాని కతనిమనోవిచారమున నొకసంకటము॥ 228

వ॥ ప్రతిమనుష్యున కున్న సుగుణములో నణుమాత్రమైన వీనికిఁగల- దెవనికెదుర్గుణమున్నదో దానిలో లేశమైన వీనికున్నది॥ 229

సీ॥ నృపులార వంతయె వ్యోమిమీదు చెక్కిళ్ళ
పై వెల వెలపాటుఁ బాదుకొల్పె।
బూనుకొన్న ప్రయత్నములనన్నిఁటం గోర్కె
నెఱపునిర్ణయము వినిశ్చితముగ
గొప్పతనంబునం దప్పను- ఘనకార్య
ములయెడనడ్లిడు ముళ్లు పెరుఁగు।
గడుగట్టిదైన వృక్షంబునుఁ బెరుఁగుట
నుండితప్పించియెం తో మెలియుడి।

Take but degree away, untune that string,
And, bark, what discord follows, each thing meets
In mere oppugnancy : the bounded waters
Should lift their bosoms higher than the shores,
And make a sop of all this solid globe
Strength should be lord of imbecility,
And the rude son should strike his father dead :
Force should be right; or, rather, right and wrong—
Between whose endless jar justice resides—
Should lose their names, and so should justice too.
Then everything includes itself in power,
Power into will, will into appetite ;
And appetite, an universal wolf,
So doubly seconded with will and power,
Must make perforce an universal prey,
And last eat up himself. 231

మఱియు నద్దాని మేటి వంకరగ సల్పి ।
దాని నిజస్వభావముం దప్పఁ ద్రోవ ।
బోవఁగాఁ జేసి మిగుల తేజోవనంపు ।
మూలశక్తిఁ జెఱచు గుంపు బొజ్జలవటె । 230

సీసమాలిక॥ తప్పించు క్రమము మాత్రము ప్రకటించుమా
తంత్రికి మఱి వినుమొంత వెలితి ।
వచ్చునో పొత్తిగాఁ బ్రతిబంధము స్సాడఁ
బ్రతివస్తువున్ హద్దు పరఁగు నెల్లు ।
లొడ్డులకంటె నత్యున్నతముగ నెత్త వలయునఁ
దము యుక్తంబులను మఱియు ।
నీగట్టియైనట్టి భూగోళము న్నానఁ
బ్రాల్సేయ వలయును బలము చెలఁగి ।
దుర్బలత్వమునకు దొరగనుండ వలయు
ఁ గూళకొడుకు చావఁ గొట్టవలయు ।
దనతండ్రిని మఱియు ధర్మము కావల
యున్ బల్మి లేక తప్పాపఁగలిసి ॥
తమమితి లేనియు ధమ్ము నఁజిక్కిన
న్యాయముతో నెడఁబాయవలయు ।
దమ పేర్లు గూడఁ బదంపడిఁ గావున
ఁ బ్రతివస్తువు నిగియు బలమునందు ।
బలము తలఁపునందు దలఁపాసయందున ।
దలఁపు బలముల మాయి బలపడాస ।
బలిమి జగము ద్రిమ్మంగ వలయును వెండియు ।
గొనపడఁదన్నఁ జానె తినవలయును ॥ 231

Act ii. Sc. ii.

Pleasure and revenge
Have ears more deaf than adders to the voice
Of any true decision. 232

What nearer debt in all humanity
Than wife is to the husband? 233

Act iii. Sc. iii.

pride hath no other glass
To show itself, but pride: for supple knees
Feed arrogance and are the proud man's fees. 234

Nature, what things there are,
Most abject in regard, and dear in use!
What things, again, most dear in the esteem,
And poor in worth! 235

they passed by me
As misers do by beggars, neither gave to me
Good word nor look. 236

ద్వి॥ .అవుఁజెవిటివి,తుంట్ట .కన్నసల్లా.।
.ము.,.వగెట్టినిజముతీ.ర్వా .సడకైన॥ 232

ద్వి॥ మానవులందెల్ల- .మగనికిఁజేరు।
.వైన,ఝుణంబెద్ది .యాలికిమించి॥ 233

గీ॥ .గర్వమునకులేదు .గర్వంబుతప్పవే।
.అదమెదియుఁదన్ను .నగపఱచెఁగ।
ఁ.బోతరమును,వంగు .మోఁకాళ్లు,తనిపెడు।
.నవియుఁ,బ్రితిఫలముఁ ,ల.హాంయువునకు॥ 234

గీ॥ .,సహజ- మేపనులుమదిక .సహ్యాములగు।
ఁ.జెలఁగునవివాడుకయెడమి.క్కలి,ప్రియముగ।
.ప్రకియలులక్ష్యమందున.నింపగుమఱి।
.పనికిరావవిసుంతయు,.ననుభవమున॥ 235

కం॥ చెనిరవ్యారలునాదా।
.పునన్దిరిపగాంఁడ్రపజ్జెఁ.బోవు,పిసినిగా।
ట్లన- మంచిమాటనాతో।
.ననలే- దొక్కింతచూడ.రైరి మఱినసున్॥ 236

time is like a fashionable nost,
That slightly shakes his parting guest by the hand,
And with his arms outstretched, as he would fly,
Grasps in the comer : Welcome ever smiles,
And Farewell goes out sighing. O, let not virtue seek
Remuneration for the thing it was;
For beauty, wit
High birth, vigour of bone, desert in service,
Love, friendship, charity, are subjects all
To envious and calumniating time. 237

O then beware;
Those wounds heal ill that men do give themselves :
Omission to do what is necessary
Seals a commission to a blank of danger;
And danger, like an aguel subtly tain's
Even then when we sit idly in the sun. 238

సీ॥ .తినిపోవు వానిచే.తిన్నమన్నన కొంత
.తనకరమున నూంపి- -తినంగ వచ్చు।
.వానికై పర్వెడు .వానిచందమునం జా
.చిన చేతులంబట్టు.కొనెడు.నిపుణుం
.డై పూలు కూళ్ళు వాం.డనంగ కుంగాలంబు-
.పడపడం గ్రొత్తగా.వచ్చువాని।
.యెడం జేయు .సత్కృతి. యేలనవ్వనెవ్వడు
.నెన్నంగ నున్నెలవుం గై .కొన్నయతని।
.పట్టనొనర్చెడు .వందనంబరిగెడు
.. స్వార్చన- సద్దిరా.,యోగ్యతతన।
.యున్నటిసిథితికిం బ్ర .త్యుపకారము వెదుక
.కుండనీ- యేమన- .నొప్పు- నేర్పు।
.గొప్పపుట్టుక- కడిమియు- ౘ.గొల్వునందు।
.నెరపు .నర్హత-ప్రేమమ్ము-.స్నేహ- మీవి ।
.యెంతయున్నొంగియుండుని . వెల్ల- .మచ్చ।
రమున నపవాద మొనరించు ..సమయమునకు॥ 237

శా॥ .ఔరా-మిక్కిలి జాగరూకతగనీ .వట్టైనచో నుండు-చే
.యారన్నాము తమంతం జేసికొను గా.యంబుల్వాడిన్మాను నే।
.చేరంబిల్చుటకీడ,వశ్యకృతిం దాం .జేయంగం బోకుంట- వే।
,సారుల్లోనము చేసివచ్చుం జలియు.ష్ణంబట్టు లాకష్టమున్॥ 238

Act iv. Sc. iv.

sometimes we are devils to ourselves,
When we will tempt the frailty of our powers,
Presuming on their changeful potency. 239

Act v. Sc. iii.

The gods are deaf to hot and peevish vows :
They are polluted offerings, more abhorred
Than spotted livers in the sacrifice 240

TWELTH NIGHT *Act I. Sc. III.*

I am a great eater of beaf, and I believe that does harm to my wit. 241

Sc. v.

one draught above heat makes him a fool, the second mads him ; and third drowns him : 242

Act ii. Sc iv.

(1) For women are as roses, whose fair flower,
Being one displayed, doth fall that very hour. 243

గీ॥ మనయెడల మోసగాండ్రమై మన మొక్కు।
చెలఁగెదము మన సామర్థ్యముల చపలత।
మనము శోధించుచున్నావి మాఱుచుండు।
బలముఁగూరిచి నిశ్చయ పఱచుకొనుచు॥ 239

గీ॥ వాఁడి వెఱ్ఱిమొక్క బడులకు వేల్పులు।
బఘరులౌ దురవ్వి భ్రష్టమాని।
వేదనములు యజ్ఞ వేదికఁ బొడల కా।
ర్జములకన్నఁ గడు నసహ్యములగు॥ 240

వ॥ మిగులగోమాంస భక్షకుఁడనౌట నాబుద్ధినది చెఱుచు
చున్నదని నా నమ్మకము॥ 241

ద్వి॥ మతిపోవు వెఱ్ఱెత్తు మైకంబు గమ్ము।
మితిమీఱి మద్యము నీబిల్చినకొలఁది॥ 242

ద్వి॥ నెలఁత గులాబువం టిదిదాని కోమరు।
టలరొక్క మార్గోఁచిఁ నంతనెపడెడు॥ (1)

TWO GENTLEMEN OF VERONA— *Act I.Sc. II.*

maids, in modesty, say, "No" to that
Which they would have the profferer construe, 'Ay'.
Fie, fie, how wayward is this foolish love,
That, like a testy babe, will scratch the nurse,
And presently, all humbled, kiss the rod 243 (2)

Sc. ii. i.

He cannot be perfect man.
Not being tried and tutored in the world :
Experience is by industry achieved.
And perfected by the swift course of time. 244

Act. iii. Sc. i.

Dumb jewels often, in their silent kind.
More than quick words do move a woman's mind. 245

Sc. ii.

falsehood, cowardice, and poor descent ;
Three things that women highly hold in hate. 246

Act. v. Sc. ii

Black men are pearls in beauteous ladies eyes.

Sc. iv.

In love
Who respects friend? 247

'Mongst all foes that a friend should be the worst. 248

గీ॥ కన్నియలు సిగ్గు పెంపునఁ [illegible]
[illegible]
[illegible] సొంత [illegible]
[illegible] (2) 243

గీ॥ ప్రజలలోనఁబరీక్షింపఁబడక నెవ్వఁ
డుఁబడక కానేరఁడతఁడు లోకపరిహితుండు
పాటుచేనసుభవమొందఁబడెడుఁ బూర్ణ
ముగనలుపఁబడు శ్రీఘ్రకాలగతిచేత॥ 244

ద్వి॥ మూఁగనగలులాగుఁ బోలఁతులమనసు
బాగుగసరసపుంబలుకులకెన్న॥ 245

ద్వి॥ పిటికితనము పిల్లి పేదపుట్టుకయు
గరితలీమూఁడిటి నడునేవగింత్రు॥ 246

ద్వి॥ పొలఁతి మాపుల ముత్తెముల నల్ల వాండ్రు॥
వలపున లక్ష్యమొనడఁ చేయు హితుని॥ 247

ద్వి॥ మీఱునదిమిగుల మేటియై మిత్రు
డారయ శత్రువు లండజాలోన॥ 248

were man
But constant, he were perfect, that one error
Fills him with faults; 249

Who by repentance is not satisfied
Is nor of Heaven, nor earth, 250

WINTERS TALE— *Act II. Sc. II.*

The silence often of pure innocence
Persuades, when speaking fails 251

Act. iii. Sc. ii.

innocence shall make
False accusation blush and tyranny
Tremble at patience. 252

Act iv. Sc. i.

Kings are no less unhappy, their issue not being gracious, than they are in losing them when they have approved their virtues. 253

Sc. iii.

Prosperity 's the very bond of love.
Whose fresh complexion and whose heart together.
Afflication alters. 254

VINUS AND ADONIS

Round-boof'd, short-jointed fetlocks shag and long,
Broad breast, full eye, small head, and nostrill wide
High crest, short ears, straight legs,and passing strong.

ద్వి॥ నరుఁడుస్థిరుఁడయిన సంపూర్ణుఁడగును ।
బొరపాటదోఁకెను తప్పులనిందునతని 249

ద్వి॥ అనుతాపమునఁదన్ని సంతసనియట్టి ।
జనుఁడిహపరములఁ జక్కనపడఁడు ॥ 250

ద్వి॥ తఱుచు నిరపరాధితనము మానంబు ।
నెఱవేఱుడున్మాట నెగ్గనియప్పుడు ॥ 251

ద్వి॥ నేరములేమినిం దెన్నిగ్గుపర్చు ।
సైరణకుమిక్కి డార్జవ్యమువడఁకు ॥ 252

వ॥ తమపిల్లలు గుణవంతులని తామెఱింగిన పిదప వారిందొఱంగుట కన్న వారుగుణవంతులుకాకుంటకు రాజులుతక్కువకుందరు ॥ 253

ద్వి॥ సంపదప్రేమ పాశంబగు దాని ।
సొంపుదెందముఁగూడఁ జూకురుమార్చు ॥ 254

సీ॥ కుంద్రదని డెక్కలు కుఱుచగణుపుటను చెం బొడుగుమడి మెబొచ్చు-
వెడఁదఱొమ్ము ।

Thin mane, thick tail, broad buttock, tender hide:
Look what a horse should have. he did not lack,
Save a proud rider on so proud a back. 255

An oven that is stopp'd or river stay'd,
Burneth more hotly, swelleth with more rage:
So of concealed sorrow may be said;
Free vent of words love's fire doth assuage;
But when the heart's attorney once is mute,
The client breaks, as desperate in his suit. 256

Who wears a garment shapeless and unfinish'd?
Who plucks the bud before one leaf put forth?
If springing things be any jot diminish'd,
They wither in their prime, prove nothing worth:
The colt that's back'd and burden'd being young,
Loseth his pride, and never waxeth strong. 257

వలుదకేసులు–చిన్నతాల–వెడల్పుకు–కన్నమాటలు–నిక్క–
యున్నజుట్టు।
సన్నపొట్టి చెవులు–తిన్ననిరొమ్ము–మూపుంజేపగెంపు మై–మొదను
బలుచ।
నైననెఱులు–నళినముకుతోడికి–విపులము నెమ్మదులు–
మెత్తని మెఱుంగుతోలు।
కనుముంగిటిమానసుం గావరించినసాగ సంతదానియుండె యమరి
యుండె।
కానరాదకొ అంత దానికిం బొగరుసం గ్రామ... కోతుతప్పు॥ 255

గీ॥ ఆవముస్నాయంబడి–యేఱు నాంపంబడియు।
ముందుకం బెన్నుమం దెదున్–బొంగువడిగ।
బలుకొబడవమ్ర నటువారు పంబడిన నంత
గుటిచి–కామాగ్ని యూఱు వాగ్గిరి చెలంగ।
గాని–కెందపువ్యవహార కర్త మూండు।
తానెమూంగవాం డైనచో–వాని ప్రాపు।
మిగుల నమ్మికొనినవాది–తగవులోజ।
యంబుంగొనంజాలినంచు ప్రవర్ధ్యంబునుండు॥ 256

గీ॥ పని కొఱంత సాచోకాయి నెవంకుదొకగు।
దుర్గించుమొగ్గనెవండు తేకు నోపకుము।
బెటెంగెడునవిసుంతయు చుట్టుపఱచినకొడ।
నెదగుటన్జెడిపనికి రా నెందుకైన॥ 257

ద్వి॥ పసిగుఱ్ఱముం బెద్ద బరువుంచినపుడు
బసచెడి ప్రబల దెప్పటికైనంగాని.

Lock, the world's comforter, with weary gait,
His day's hot task hath ended in the west:
The owl, night's herald, shrieks, 't is very late;
The sheep are gone to fold, birds to their nest,
And coal-black clouds, that shadow heaven's light
Do summon us to part, and bid goodnight 258

What was so frozen but dissolves with tempering,
And yields at last to every light impression ? [ing.
Things out of hope are compassed oft with ventur-
Chiefly in love, whose leave exceeds commission.
Affection faints not like a pale-fac'd coward
But then woos best, when most his choice is forward
259

But like a stormy day, now wind, now rain,
sighs dry her cheeks, tears make them wet again. 260

O thou clear god, and patron of all light,
From whom each lamp and shining star doth borrow
The beauteous influence that makes him bright,
There lives a son, that suck'd an earthly mother,
May lend thee light, as thou dost lend to other. 261

త॥ .కను,జగదానంద.కరుఁడలసిన
.నె.డందనపగటివేం.డ్రంబగుపరిచి।
ఁ.గొనకొనిపడమట.న్గొనముట్టఁజే-
.రాత్రివేగులవాఁడ అచెగ్రుష్ట.నూబు।
.చనియెఁగొఱ్ఱెలుదొడ్డి।పక్కి-మఱియు
.గూళ్ళలోపలఁజేరు.కొనియెఁబిట్టలును।
.,మిను వెల్గునీడఁగ్రి.మ్మినపొగనల్పు
.మబ్బులొండొరుఁబాయు.మనకొనతెచ్చు. 258

త॥ .,కరుడంతగట్టినఁగానిమైనంబు
.కరఁగదా,వెచ్చచేఁ.గడకులోఁబడక।
.చిఱునొక్కునకునైన-ఁ.జే,కూరుమఱియు
.నాసకుమించిన.యవిచా,రవమెఝు।
.దఱచుగవలపున.దానిదాసెలవు
.హద్దునమీఱు-డ.య్యదు వెల్లమోము ।
.పిఱికిపోలిక,నురు.ల్వంటాడుఁగాని
.తానెఁచుకొన్నదెం.తయు మొండిదైన. 259

ద్వి॥ .అప్పుడెగాలిమ.అప్పుడెవాన।
.రొప్పగాడుపువాన .ప్రొద్దుచందాన।
ఁ.బడతిచెక్కిళులెండుఁ.బదపడిఁదడియు।
ఁ.గడువెచ్చనూర్పు.స్గన్నిళ్ళచేత. 260

గీ॥ .శౌరనిర్మలదైవత.మా-సమస్త।
.తేజముస్గాంచునద్యోగి-.దీపములును।
ఁ.దారలున్నివలన,రమ్య.దశనుఁబొందు।
ఁ.గాని-కలఁడునివ్వెలిగించు.మానవుండు॥ 261

Fie, fie, fond love ! thou art so full of fear,
As one with treasure laden hemm'd with thieves:
Trifles, unwitnessed with eye or ear
Thy coward heart with false bethinking grieves 262

For oft the eye mistakes, the brain being troubled 263

They that love best, their loves shall not enjoy. 264

RAPE OF LUCRCEY

Now leaden slumber with life's strength doth fight,
And every one to rest, themselves betake,
Save thieves, and cares, and troubled minds, that wake 265

The aim of all is but to nurse the life
With honour, wealth, and ease, in waning age;
And in this aim there is such thwarting strife,
That one for all, or all for one we gage:
As life for honour in fell battles rage;
Honour for wealth ; and oft that wealth doth cost
The death of all, and all together lost. 266

I see what crosses my attempt will bring ;
I know what thorns the growing rose defends
I think the honey guarded with a sting:

సీ॥ సీ- తెలివి లేనిమక్కువ - చెందడు
వెఱపుదొంగలకుంజిక్క - సిరిగోరవి
వలెను - నీజంకుకు చేల తలఁపుతోడ
వనరుఁగననివినని చిల్ల సాఁగుతించి॥ 262

ద్వి॥ తరచుగాఁజూపులు తప్పనవి॥
నరులకుబుద్ధితిన్నఁగ లేనియపుడు. 263

ద్వి॥ మేరమీఱిన బాళి మెలఁగెడివారు
కోరినయట్టులఁ గుడువఁగలేరు. 264

గీ॥ ఇపుడుబలుపునిద్ర యొదిరించి బతుకు॥
లంబు తెల్వితోఁ జెలంగిపోరు।
పరగ నెల్లవారుఁ బడుకొనసాగిరి।
దొంగలున్ వ్యసనయుతులునుఁదప్ప. 265

చ॥ జనులతలంపు - గౌరవము
సంపదసౌఖ్యమువార్ధకంబునం।
బెనుచుట - కిట్టియూహయెడ
మీఱెడున - డ్లిడఁబోదు మొక్కటిన్।
గొనవొకదానిఁబందెముగ గొప్పకు
ప్రాణముఁబోరునం బలెన్।
ధనమునకంతపర్వాను - ధనంబె విపత్తులకెల్ల మూలమూ॥ 266

త॥ కనుచుంటినెట్టి యిక్కట్టులు నాదు
కడఁక తెచ్చునో - యెట్టికి అకముండ్లెదుగు॥

All this, before hand, counsel comprehends
But will is deaf, and hears no heedful friends
Only he hath an eye to gaze on beauty,
And dotes on what he looks, 'gainst law or duty. 267

I have debated, even in my soul,
What wrong, what shame, what sorrow I shall breed;
But nothing can affection's course control,
Or stop the headlong fury of his speed.
I know repentant tears ensue the deed,
Reproach, disdain, and deadly enemity;
Yet strive I to embrace mine infame 268

But if thou yield, I rest thy secret friend,
The fault unknown is as a thought unacted;
A little harm, done to a great good end,
For lawful policy remains enacted.
The poisonous simple some times is compacted
In a pure compound; being so applied,
His venom in effect is purified. 269

Then for thy husband thy children's sake,
Tender my suit: bequeath not to their lot
The shame that from them no device can take,
The blemish that will never be for got:
More than slavish wipe, or birth hour's blot.
For marks described in mens nativity
Are nature's faults, not their own infamy. 270

.నన॰గాచుచుంటినో.నాకెక్క
.పట్టునందేనెవాఁచుకో.నఁబడుటఁదఁ॰॰
.మనుముందెంపుదియంత.బుద్ధి మోహంబు
.బో త్రిగాఁగోక్కె చె.వృథా చెందఁగాని ।
.వినదదె-మంచి.క.న్నోలయు దానికిని
.విన్నాణముంగని.వెఱ్ఱిపోనదియు ॥ 267

త॥ .తలపోసినాఁడనెం.తయునెట్టియోగ్గు
.తగులునోసిగ్గువం.తయునాకు-నైన ।
.వలపుతో విసనడ్డ.పడఁజూ॰॰దిదియు
॰.బరునడినద్దాని.నడినాఁపలేను ।
.పలిపినచెట్లకై.నాఁగుకిన్నిటి
.జాడనాపనినాకు.జరుగునంచెఱుఁకి ।
కలుగునిందెయనడ్డ.కడుఁజెడ్డపగయు-
॰.గానినాచెడుకే.రే.కౌఁగిలించెదను॥ 268

మంజరి॥ .నీవొప్పకున్నచో .నీకునేఁజాటు.నె. చ్చెలినయ్యెదన్-
.దెలియంగఁబడని। .తప్పపనికిరాని .తలఁపట్టులుండు-
.గొప్పమంచిఫలము .కొఱకుఁజేయంగ । ఁ.బడుచిన్ననేరము
.పరఁగునీతిగను- .విషమూలికయెయొక్క.వేళలోసరిగ ।
ఁగొన్నిపాపథములు.కూడి న్నేరి. శు.ద్ధిసేయఁగఁబడి
.సుగుణంబునిచ్చు. 269

తం॥ కనుకనీపెనిమిటి.న్గన్నపిల్లలనుఁ. గనియైననాకోరి.కం
దీర్చుమీవు।కొనకొని పోలసిమి.గుల్చకు
వారి.కొఱకు .బానిసవాఁత.కుంబుట్టుమచ్చ।
కు.సుమించి తుడుచుట.కున్మర్వఁబడుట.కునీవ్వలు
కాక.నె.కొ్క-నట్టిమఱక । మనకుఁబుట్టుకతోన.ము
రుజాడతప్ప.మన.దికాదదిమన.మన్కి-దికాని. 270

And wilt thou be the school where Lust shall learn?
Must he in thee read lectures of such shame ?
Wilt thou be glass, wherein it shall discern
Authority for sin, warrant for blame,
To privilege dishonour in thy name ?
Thou back'st reproach against long living laud.
And mak'st fair reputation but a bawd 271

Think but how vile a spectacle it were.
To view they present trespass in another
Men's faults do seldom to themselves appear,
Their own transgressions partially they smother.
This guilt would seem death worthy in thy brother
O, how are they wrapped in with infamies,
That from their own misdeeds askance their eyes. 272

Alas, how many bear such shameful blows,
Which not themselves, but he that gives knows. 273

O Opportunity ! thy guilt is great-
'T is thou that execut'st the traitors treason:
Thou sett'st the wolf where he the lamb may get :
Whoever plots the sin, thou point'st the season:
'T is thou that spurn'st at right, at law, at reason:
And in thy shady cell where none may spyhim,
Sits Sin to seize the souls that wander by him. 274

త॥ .బడిగనుండువనీవు. ప్రజయుటుండు.చ్ఛ.కాను
చేష్టలునేర్వం.గడిసినియుండుం జెడు.శ్రీపాపాక
ముల్ చే.ప్పడంజడువ.వలయును-నీవుక.ర్పణము
గనుండే.వడినచ్చ్పటన్ బ్రభు.త్వమూపాత్ర
కంబు.గా.శాసనమునిండె.గాంగని చేర।
ంగడంగునమర్యాద.కనుధర్మమునగను.,మెంగి
జను,ల్విపరీత.ముగంజూచుకొనంగ. 271

చ॥ .అరయుమునీదు నేరమొరు.నందునమండుట దెంత
.చెట్టయో। .తలుచుగనెల్లవారుతను.తప్పింగ
గానరు-వానిమాపెదర్। .పరువడిం,బక్షపాత
మున- ం.బాతకమియ్యదిచంపునీ,సహో।
.దరు-జనుండెంత,మాటువరుం.దాంచనయో
గ్యులుశిక్షచేసినన్. 272

గీ॥ .కలకటాయట్టి,యవమాన.కరముతైన॥
.తన్నుతెందరుసైరించు.చున్నవారో।
.తెలియంగాంజాలరెవ్వాని.తీరుతాము।
.వానినోసంగెడునట్టియ.వ్యాపుతప్ప. 273

తా॥ .ఓవేళనీదగు.నో,గుడనంబు-.ద్రోహమునీవాన
ర్తువు-గోత్రప్రిల్లు। .,క్రేవకుందోంచెలుం.,గె
డపెదవీవు-.పాపముప.న్నెడు.వారల,కిదును।
.నీవుకిన్బర్తువు .,నిజమునాయంబు.నీతివివేకంబు
.,నీటంగల్పెదవు। .పోవువారలంబట్టం.బొంచికూ
ర్చుండు.ందొడరినిచాటునం .దురితభూతంబు. 274

When Truth and Virtue have to do with thee
A thou sand ornsses keep them from thy aid.
They buy thy help, but Sin ne'er gives a fee :
The gratis comes and thou art well appay'd.
As well to hear as grant what he hath said.
My Collatine would else have come to me.
When Tarquin did, but he was stay'd by thee. 275

The baser is he, coming from a king,
To shame his hope with deeds degenerate ·
The mightier man the mightier is the thing
That makes him honour'd or be gets him hate :
For greatest scandal waits on greatest state.
The moon being clouded presently is miss'd,
But little stars may hide them when they list 27(

సీ॥ .తివిరిస.త్యమునుఁ .బా.తివ్రత్యమున్నిదు .సంబంధమున నెప్డుఁజె
ఱుగఁదలఁచు।
.నప్పుడునీదుసా.హాయ్యమునుండి వే.ర్వేయును వానిని. వేయియడ్డు
.లవికొనునీదుసా.యము-కాని-పాప మె.య్యదియును నీకుఁగూలీ..।
దుమఱియు।
.నదితనయిచ్చగా .నరుదెంచు మఱినీవు నెంతయు న్సంతుష్టి.నె
ననిసమ్మ।
.తింతువయ్యాదిచెప్పన.దివిన టకును।
.వెండియునదియడుగు దానిఁ.బెట్టుటకును।
ఁ.గానిచో-తేనితోనామ.గండువచ్చు।
.నైన-నాతఁడునీచేత.నాఁపఁబడియె. 275

సీ॥ .దొరగ నుండియుఁగడుఁ .దుచ్ఛకార్యంబులన్.దన కోర్కెసిగ్గు
మా.లినెఱవేర్చు।
.కొనుటచేవాఁడెంత .యునునీచుఁడగు-నెంత.గొప్పవాఁడోయంత
.గొప్పదగును।
.మనుజునకున్నాని .మర్యాదయైన లే.కవమాన మైన-నే.ను
నఁగమిగుల।
ఁ.బెద్దదొస్థితినిఁగ.న్పెట్టి యుండునుదాని.కిన్నరిపడునప.క్రీర్తి గూడ।
చంద్రుఁడుకప్పబడినపుడు.జనులకెల్ల।
ఁ.గడు.విశదముగఁదెలియగఁ.బడును-ఁగాని।
.మిక్కిలియుఁజిన్న వై మిన్కు.మిన్కుమనెడు।
చుక్కలకుఁగల్గుమాఱుపుం.జూడరెవరు, 276

The crow may bathe his coal black wings in mire
And unperceiv'd fly with the filth away,
But if the like the snow:whiteswan desire,
The stain upon his silver down will stay.
Poor grooms are sightless night. kings glorious day.
Gnats are unnoted wereso e'er they fly.
But eagles gaz'd up on with every eye. 277

Sad souls are slain in merry company ;
Grief best is pleas'd with grief's society. 278

T' is double death to drown in ken of shore ;
He ten times pines that pines beholding foed ;
To see the salve doth make the wound ache more ;
Great grief grieves most at that would do it good ;
Deep woes roll forward like a gentle flood ;
Who, being stopp'd, the bounding banks o'er flows ;
Grief dallied with nor law nor limit knows. 279

సీ॥ .బురదలోపలఁగాకిఁ బో.గు నల్లనితన .తెక్కఁ మంచియు.కెత్తి
తెలియ॥

ఁ.బడనీకయుగిరి పో.వచ్చునుఁగాని_యూ.తెన్నుగోరనుంచు.కెల్లి
యాంచ।

.మిగిలెడునా, వెండి. మెయిమీఁదనామచ్చ_.నెఱకైదలై నబా.నిస
లు.గ్రుడ్డి।

.రాతిరి_మఱియును .రాజులు నన్నియుం .గడువెల్లి దీపొనర్ప
ఁ.గలుగుపగలు

.ఇచ్ఛకున్వచ్చినట్లు తా.మెచటనేని। ఁ.బరుగులిడుచున్న నలుసు
లే.పాటియైన।

ఁ.గానరాక చెలంగెడుఁ .గాని_ డేగ.చూడఁ బడుఁదెల్లముగ నెల్ల
.చూడ్కి_చేత. 277

ద్వి॥ .వంతఁజెందినవారు.బ్రతుకఁగలేరు।
.సంతసిల్లుజనుల,సహవాసమునను
.దుఃఖంబుమిగులసం.తోషించుచుండు।
.దుఃఖముపొందునఁ.దొడరినఁయప్పుడు. 278

సీ॥ .ఒడ్డుచెంతనెతోఁచు.చుండఁగమ్రుగ్గిపోవుట
.,యినుమడిచావు_.బువ్వఁగనుచు।
ఁ.బస్తుపడెడువాఁడు.పదిరెట్టులెండెడు_
.మఱియుఁదీపిడుబుండు.మందుఁగాంచి।
.వనటయుమిక్కిలి.వగచెడుఁదనకుమే
.ల్చె సెడునవ్వాని.చెంతమొల్ల।
.గాఁబాఱుసెలయేటి.కై వడిలోఁతగు
.వలనంత,లల్లనఁ.బరఁగుచుండు।

I hough men can cover crimes with bold stern looks
Poor women's faces are their own faults books ; 280

Deep sounds make losser noice than shallow fords,
And sorrow ebbs, being blown with wind of words.281

they whose guilt within their bosoms lie
Imagine every eye beholds their blame ; 282

sorrow, like a heavy-hanging bell,
Once set on ringing, with his own weight goes ;
Then little strength rings out the doleful knell. 283

Thus ebbs and flows the current of her sorrow,
And time doth weary time with her complaining.
She looks for night and then she longs for morrow
And both she thinks too long with her remaining
Short time seems long in sorrow's sharp sustaining;
Though woe be heavy, yet it seldom sleeps ;
And they that watch see time how slow it creeps. 284

.నడ్డుగట్టఁబడిన.యష్టిఁడాయేఱిరు।
ప్రక్కనున్నయెడ్ల.పైకివచ్చి,
.నడరి,తడపుమీఱ.నాడింపఁబడునగ।
.హద్దుపద్దెఱుఁగ.దద్దిరైన॥ 279

గీ॥ .దిట్టకూళచూపు.నెట్టినేరములను।
.మఱుగుపచన్ఁగలరు.పురుషులైన।
.నకట-స్త్రీలమొగము.లవ్వారిమొగ్గలు।
.తెలుపుపుస్తకములు.తెల్లముగను॥

గీ॥ .లోఁతుమడుఁగునేయు,లోజ్జగఁజుప్పుడు।
ఁ.గడువెలితిగఁబాఱు.కాల్వకన్న।
.మాటగాలిచేతఁ.బైటఁద్రోయఁగఁబడి।
.వట్టిపోయెడువల.వంతిమఱియు॥ 281

ద్వి॥ మనసునద్దమతప్పు.మాటినవార।
.లనుకొందురెల్లర.య్యాదిగాంతురంచు॥ 282

గీ॥ .మొనసిమొక్కసారి.ప్రోగింపఁబడిబరు।
.వుమెయినూఁగుగంట.పోల్కివంత।
.తనదుబళువుతోడఁ.జను-నప్డుకొంచెము।
.లావుప్రోయఁజేయుఁ,.జావుదరువు॥ 283

త॥ .పోటుపాటులనిట్లు.పొందెడునాపె
.వనటయే-ర్మఱియాకె.వలవంతతోడ।
..గీఁటునఁదఱివిసి.గించెడుఁదడవు-
ఁ.గనునాపెఁరేయికై-కనిపెట్టుఁబ్రొద్దు।
.తేఁటకు-నారెండుఁ.దెఱవతలంచు। 284

It easeth some, though none it ever curd,
To think their dolour others have endur'd. 285

Which when her sad-beholding husband saw,
Amazedly in her sad face he stares :
Her eyes, though sod in tears, look'd red ; and raw
Her lively colour kill'd with deadly cares.
He hath no power to ask her how she fares ;
Both stood like old aquaintance in a trance,
Met far from home,wondering each other's chance 286

SONNETS—

Who is it that says most ? which can say more
Than this rich praise, that you alone are you ?
In whose confine immured is the store,
Which should example where your equal grew. 287

.దనయున్కితోనిడు.దలనుచుమిగు
.మాటికి గాడెయు.డ్మన్నెచునపుడు
.కనుపట్టెను(బొడవు.గాగొద్దెకేపు॥
..మేటిబర్వెనవంతమించిన(గాని
.కడునరుదుగనడి.కన్మొంత నెట్టు। 284

గీ॥ ..తమవలెన్దుఃఖభారమి.తరులుగూడ
నెంతనిభరించినారని.యోజిగికొనుట
యెవరినైన(గుదుర్చలే.దెన్నటికిని(
.గాని.కొండజేనోదార్చ(.గలుగునదియు॥ 285

సీ॥ .విన్న నా చెలిమోము .వెఱగున(గను(గొనె
.నప్డుకల(తవడి.యాపెముగ(డు।
కన్నీటనుడికిన.కలికివాల్చూపులు.కడు(
బచ్చిపుండ్లుగా(.గాన(బడియె।
(.,బడ(తుక మెఱుగుమై.నన్నియయెంతయు
.జంపువంతలబొల.యింప(బడియె।
నాయతివను నేమ,మడుగుటకతనికి
.సత్తువబొత్తిగా(.జాలదయ్యె॥
.ఇరువురున్నిల్చియుండిరెం.తేనియున్కి।
.తావునకుదవ్వనందు,వి.తాకుమెయిని।
.దారసిలిపాలెతయెఱుకేసు(.దనరువార।
.లొండొరుల(గనియచ్చెరు.వొంపెనట్లు॥ 286

ద్వి॥ .పరికింతురివేచెడు.వారలుమఱియు।
(.దఱియెంతమెల్లగ.దాల్బొ(కునదియొ॥

గీ॥ .ఈపొగడ్త(కేన్న.నెవ్వ(డెక్కువ(జెప్ప।
(.దరము-నీకునీవె..పురుడునీడు।

They that have power to hurt and will do none;
That do not do the thing they most do show,
Who, moving others, are themselves as stone,
Unmoved, cold, and to temptation slow ;
They rightly do inherit heaven's graces,
And husband nature's riches fron expence;
They are the lords ond owners of their faces.
Others but stewards of their excellence.
The summer's flower is to the summer sweet.
Though to itself it only live and die;
But if that flower with base infection meet,
The basest weed out braves his dignity
For sweetest things turn sourest by their deeds
Lillies that fester smell far worse than weeds. 288

As on the finger of a throned queen
They basest jewel will be well esteem'd,
So are those errors that in thee are seen
To truths translated, and for true things deem'd, 289

Fair. kind and true, have often liv'd alone,
Which three till now, never kept seat in one, 290

పోల్కఁ. జూపఁ. జాలు. ,పోఁడిమినీయందె।
.మిగులఁబందియగుచు. నెగడుచుండు॥ 287

సీసమాలిక —

.చెల్లియుండియుఁ గీడు. సేయని వారలు-
.పనిసల్పు నట్లుకే. న్పడెడు వారు।
.లోరులనుఁ గనిపితా. మొక్కంతయుంజెప్క-
.చెదరక, ఆపోల్కఁ. జెలఁగు వారు।
.చెడుగు మాటలనులోఁ. బడకుండు వారలు
.తగియుందురెంతయు. దైవకృపకు।
.తమయంతవచ్చు భా. గ్యములన వ్వారలు
.ప్రియమందనీకకా. పాడుచుంద్రు।
.వారెదిట్టలు-తక్క. వారు వారలగొప్ప
.తమకున్న తీరునఁ. దారు వారు।
.కోయువారలకింపు. గూర్చుమల్లియతన
.పొలపెఱుంగక పుట్టి. పోయెఁ గాని॥
.యదియుఁ దెవ్వులంటుపట్లగా. బైన లెస్స।
.దానికంటెను-జేఁదగుఁ. దమ, చెయువులఁ
.దీయనివి-ముగ్గిపోయిన. తెల్లకలువ
.కన్న నేచెత్త పూవైన. వన్నెకెక్కు॥ 288

కం॥ దొరసానిచేతికుంచిన గరమరుదుగ గాజుమాని. కంబనఁ జెల్లున్॥
మఱినీయెడఁ గలతప్పులు। పరఁగెడునొప్పులుగనిన్ను. వలచిననాకున్.

ద్వి॥ .నీటు-నెనరుమఱి. నిజమొక్కనియెడ।
. నేటివఱకుఁ గూడి. నిలుచుట లేదు॥ 290

O cunning Love ! with tears thou keep'st me blind
Lest eyes well-seeing thy foul faults should find 291

PASSIONATE PILIGRIM—

O ! love's best habit is a soothing tongue,
Add age, in love, loves not to have years told. 292

What fool is not wise.
To break an oath to win a paradise. 293

Crabbed age and youth cannot live together;
Youth is full of pleasance, age is full of care ;
Youth like summer morn, age like winter weather ;
Youth like summer brave, age like winter bare
Youth is full of sport, age's breath is short;
Youth is nimble, age is lime :
Youth is hot and bold, age is weak and cold;
Youth is wild, and age is tame.
Age, I do abhor thee, youth, I do adore thee : 294

ద్వి॥ కన్నిటనను గుడ్డిఁ గావింతువలెను।
కన్నులునీతప్పఁ గననీక కొంకు। 291

ద్వి॥ అలవడుదబ్బఱకబ్బుబ్బవలపు॥
పలుకరేను విరాళి పడి మదివారు॥ 292

ద్వి॥ ఎట్టివెంగలియైన నెటుతప్పకుంక।
నొట్టస్వర్గసుఖంబు నొందుటకొఱకు॥ 293

సీసమాలిక॥

మాతిముడుచుకొన్న ముదిమిజవ్వనమును
గూడిమనఁగ లేవు - కోడెయాడు।
నిండుసంతసమున నెగడు - ముసలితన
మెంతయువంతతో నెవసియుండు।
వయసు వేసవివేకు వకుసాటి -
పెద్దతీకముముదిరిన సీతుఁ గాలిపోల్కి - ।
యెలఁబ్రాయమూమని వలెనింపు
వృద్ధత్వ ముంబట్టు చలికాల మునలెబోడ।
యౌవనమును వేడ్క - నలరారు - వార్ధకవ్యా
యామమున్గొంచె మానుమతియు।
దరుణత్వముచుఱుకు - జరకుంటి -
తారుణ్యమున్వాఁడియుం యుందిట్ట - ముజరతయు॥
జబ్బు - వెండియు - నతివిరసము - తరుణతో
పెంకె - వార్ధక్యమెంతేని పెంపుడు - నిను
వృద్ధతాయేవగించెద నేను - యౌవ।
నంబనిన్గూర్మితోడుతం దలచుచుందు॥ 294

Inconstancy
More in women than in men remain. 295
The wiles ond guiles that women work,
Dissembled wit an outward show.
The tricks and toys that in them lurk.
The cock that threads them shall not know. 296
Every one that flatters thee
Is no friend in misery.
Words are easy, like the wind ;
Faithful friends are hard to find
Every man will be thy friend,
Whilst thou hast where with to spend :
But if store of crowns be scant,
No man will supply thy want.
If that one be prodigal,
Bountiful they will him call,
And with such like flattering,
" Pity but he were a king"
If he be addict to vice,
Quickly him they will entice
If to women he be bent,
They have him at commendment :
But if Fortune once do frown,
Then, farewell his great renown ;
They that fawn'd on him before,
Use his company no more
He that is thy friend indeed,
He will help thee in thy need :
If thou sorrow, he will weep ;
If thou wake, he cannot sleep :
Thus of every grief in heart
He with thee does bear a part.
These are certain signs to know
Faithful friend from flattering foe. 297

ద్వి॥ మగవారికన్నను మగువలయందు।
నెగడుమిక్కుటముగ నిల్కడలేమి॥ 295

ద్వి॥ మగువయొనర్చెడు మాయమర్మములు।
మగఁడైనసుంతయు బరికింపలేఁడు॥ 296

కం॥ నినుఁగొనియాడెడువాఁడె। ల్లనీకు
మిత్రుండుకాఁడు, లంపటయెడఁబ।
లుక్కనెగడుసుళువుగగాడ్పటు।
కనుటయెకష్టంబునమ్మ కన్గలహితుల౯॥ 297

ఉ॥ ఎంతయునీదుమిత్రులుగ నెల్లరునుందురునీకడన్పసు।
న్నంతకుఁగాని యద్దిచన నక్కఱగాఁడెవఁడైననీకునా।
క్కంతయు నీవుదాతవను చెంతురుదూఁబఱదిండివైనదూ।
షింతురునిన్నుభూపతిగఁ జేయనిదేవునిఁబెక్కుభంగుల౯॥

సీ॥ చెడుగునకీవల వడినచోనిన్వలం బడఁ
ద్రోయుదురువారు భ్రమలుగొల్పి।
వాలుఁగంటలనీవు వలచిననిన్దమ
చెప్పుచేఁతలలోనఁ ద్రిప్పుకొంద్రు।
కానినీసిరిమల్లె నేని నీకుండినవాసి
యెంతయుమచ్చ మాసిపోవు।
నీకడఁదొల్లి నెం తే నక్కనైచ్యము
సేయువార్నిన్నటి చేరఁబోరు।
నీకునెవ్వఁడునిక్కుపున్నె హితుండొ
వాఁడుతోడగునీకుఁగావలసినప్పు।
డీవుదుఃఖించునపుడాతఁ డేడ్చు

నీవు. తెలిసియుండినసతఁడు ని.ద్రింపఁబోఁడు॥

గీ॥ .ఇట్లునీయెదలోనున్న. యెల్ల.వంత।
.వాఁడుసీతోడుతన్వంతు .పంచుకొనును।
.మంచివిహితుని-మాయఁగా.వించుపగతు।
నెఱిఁగికొనుటకునిదికొన్ని .గుఱుతులగును॥ 279

WRATH

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sec. I.*

Now will I stir this gamester. I hope I shall see. an end of him; for my soul, yet I know not why, hates nothing more than he; yet he's gentle; never schooled, and yet learned; full of noble device; of all sorts enchantingly beloved, and indeed, so. much in the heart of the world, and, especially of my own people, who best know him, that I am altogether misprised. But it shall not be so long; this wrestler shall clear all: nothing remains but that I kindle the boy thither, which now I'll go about. 1

CYMBELINE *Act. II. Sec. V*

Is there no way for men to be, but women
Must be half-workers ? We are all bastards;
And that most venerable man which I
Did call my father was I know not where
When I was stamped; some coiner with his tools
Made me a counterfeit : yet my mothor seemed
The Dain of that time; so doth my wife
The nonpareil of this.— O, vengeance, vengeance!
Me of my lawful pleasure she restrined,
And prayed me oft for bearance; did it with
A pudency so rosy, the sweet view on it
Might well have warmed old Saturn; that I thought
her. 2

రౌద్రభీభత్సభయానక రసములు

రౌద్ర రసము

వ॥ నేనిప్పుడీపోకిరిం బురికొల్పెదను-వాని యంతముంజూడఁగోరెద
నేమన-నేమోకాని నామనసు వానికన్న నెక్కువ దేనినైన నస
హ్యించుకొనదు-కాని- వాఁడుమర్యాదకలవాఁడు మఱియు నెన్నఁ
డుం జనువుకొనలేదైనం బండితుఁడు- గొప్పతనమాసించువాఁడు-
సహచరులకందఱికెంతయోయిష్టుఁడు- కావునలోకులందఱిలో
ముఖ్యముగవాని నెఱిఁగిననావర్గమందుగూడ నిక్కముగా నే
నలక్ష్యము సేయఁబడితిని-గాని- యదెంతోకాలముండ- దీజెట్టి
యంతయుంజక్కపరుచు- నెద్దియున్నిగులదు-సరియే - యాపిల్ల
కాయన్నెనిక్కడనుసికొల్పెద- నిపుడాకుట్రపన్నెదను. 1

సీసమాలిక—

చానలతో నవసరమెద్దియున్లేక
పురుషులోదవమఱి తెరువులేద॥
చీఁకటితప్పున కేకల్గినారము-
నాతండ్రియనిపిల్చి నాఁడనెవని।
మిగులమర్యాదఁగలిగినయమ్మనుజుఁడే
ముద్రింపఁబడిన యప్పుడెటనుండె।
నేనెర్గదప్పు నా ఔముఁజేయువాఁడెవ్వఁడో
వానిపనిముట్లనొనరిచెనను॥

As chaste as unsunned snow :—
Could I find out
The woman's part in me ! For there's no motion
That tends to vice in man but I affirm
It is the woman's part : be it lying, note it
The woman's; flattering, hers : deceiving, hers ;
Lust and rank thoughts, hers, hers, revenges, hers ;
Ambitions, covetings, change of prides, disdain,
Nice longing, slaaders; mutability,
All faults that may be named, nay, that hell knows,
Why hers, in part or all : but rather, all ;
For even to vice
They are not constant, but are changing still
One vice but of a minute old for one
Not half so old as that I'll write against them,
Detest them, curse them:—Yet 't is greater skill
In a true hate, to pray they have their will :
The very devils cannot plague them better.

ననుకృతిగాఁ గాని యాకాలమందు
నా యమ్మ పార్వతిగఁ బ్రఖ్యాతినందె।
నెనలేనిగుణవతి యిపుడు నా యిల్లాలు
హాహా యెంతదుర్మార్గ మా వెలంది।
నన్నుఁ దప్పించె నా న్యాయభోగమునుండి
నన్నుపైఁ జూకొనియుండు మనుచుఁ [illegible]ము।
బ్రార్థించె వెండియు నంతటియుఁ జూవ
నా సొంపుఁ గని దయ్యమైనఁ గరంగు।
మఱుఁగుపడినమంచు తెఱుఁగున
మచ్చపోం దనిదాపె యంచు నేఁ దలఁచినాఁడ।
నాలోనఁ గల్గిన నాకీస్వభావమే
నొదవిన నెంతబాగుందు నొక్కొ।
మగవానియందుదుర్మార్గగుణము లేదు
నానిశ్చయంబాఁడు దానిదద్ది।
దబ్బరయైనచో దానిది చ్చకమును
దానిది మోసంబు దాని దెక్కు।
వైన కామంబును దాని దత్యాశయు
దానిది పగఁగొంట దానిది మఱి।
గొంతెమ్మకోర్కులు కుత్సితవాంఛలు
మిగులనిల్కడలేని పొగరసడ్డ।
కొనవెఱ్ఱి భ్రాంతియు గొండెములు చపలత
పేర్కొనఁబడిన కిల్బిషములెల్ల।
మఱియు నింతేకాక నకరమెఱుఁగునవి
దానివి కొంతయం తయును గాని।
కాకేమి యంతయుం గట్టడి కీడగున్

HAMLET *Act. I Sc. II.*

O, that this too too solid flesh would melt,
Thaw, and resolve itself into a dew;
Or that the Everlasting had not fixed
His canon 'gainst self slaughter! O God! O God!
How weary, stale, flat, and unprofitable
Seem to me all the uses of this world !
Fie on 't ! Ah fie ! 't is an unweeded garden
That grows to seed! things rank and gross in nature
Possess it merely. That it should come to this !
But two months dead,—nay, not so much; not two !
So excellent a king; that was, to, this,
Hyperion to a satyr; so loving to my mother
That he might not between the winds of heaven
Visit her face too roughly. Heaven and earth !
Must I remember ? why, she would hang on him
As if increase of appetite had grown
By what it fed on; and yet, within a month,—
Let me not think on 't,— Frailty thy name is woman !—
A little month: or e'er those shoes were old
With which she followed my poor father's body,
Like Niobe, all tears;— why she, even she—
O God! a beast, that wants discourse of reason,
Would have mourn'd longer—married with my uncle,

.జెడుగుసైతంబుమా.తెడు.ననయము
.ప్రతినిమిషము ప్రాఁత.వడుపాతకం-
బందు- .సగము ప్రాఁతగిలుదో.సంబుగాఁగ।
.వారికివిరోధముగ నేను .వ్రాతు-వారె।
.ఁదిట్టెదన్-గాని-వారినిం.దించునేర్పు।
.వారుస్వేచ్ఛగనుంటకై .కోరుకొనుట।
.వారి-.దయ్యాంబులుంజేర్ప .నేరవింక 2

సీసమాలిక—
కటకటాయీబొంది.కడముట్టదబ్బునఁ
.జెడిమంచుమాడ్కి-న.శించుటకయి।
మిక్కి-లిఁగోరెద.నక్క-టతనశాన
.నంబాత్మహత్యాక..నశ్వరుండు।
.ప్రతికూ.లముగనుస.ల్పకయున్న నెంతమేల్-
దేవుఁడా-యీజగ.తిన్గలిగిన।
.యెల్లనడతలునా.కెంత చీఁదజగఁ
.జ.ర్వితచర్వణముగ మ.జికెడుఁజెప్పఁ।
.గానిష్ఫలంబుగాఁ. Xనుపడెన్-సీ
యద.కట-యిసీరో-యది.కలుపుతీయ।
ఁ.బడపట్టితోఁటయై.వ్యర్థముగాఁజెడున్
బనికిమాలినచెడు.వస్తుసమితి।
.నయ్యాదిసిండియు.న్నది కేవలమ్మెంత.
.కార్యముప్పుట్టెనుగట్టకడకు।
..మడిసెను- రెండునె.లలుమాత్రమే-

My father's brother, but no more like my father
Than I to Hercules; within a month
Ere yet the salt of most unrighteous tears
Had left the flusihing in her galle'd eyes,
She married :—O most wicked speed. to post
With such dexterity to incestuous sheets !
It is not, nor it cannot come to, good :
But break, my heart, for I must hold my tongue !

యిటు కాదు- కాలేదంత కావు రెండు।
నంతటిగొప్ప రాజ తండ్రుండెదీనికి
గందర్పుడొక్క రాకాసికివలె।
సంత మోహించినా యన్మనతం-
డాపె పై వాడిగాలి [illegible] బాఱికొను।
అక్కటా నే జ్యేష్ఠ సంగ్యనవలయు నా-
మిక్కిలియగా పెయు నే కలుగుశీన।
దానిచేనభివృద్ధి జనరునాకలివలె
నాతనిబట్టి వేలాడుచుండు।
సరిగాని మొక్క మాంసములోన-
నాకాత [illegible] పువా-దు, చాప [illegible] బ-సిడు।
రూపంబు నెలత, ని రూపిక- నొకచిన్న
నెల- లేకమిగులగ నిన్నుటమునిగి।
శోకదేవతవలె, నాకె- నాతండ్రి దే హ
ము వెంసడిచెదు నష్టతోడగు।

కొనినజోడొక్కంత యనుద్రాంతగిలకె మం-
దాపెయేమినిశ్చయముగనాపె।
యొద్దైవమా- సంత యన్వివేకము లేని
పశువై సముఖీకొంత వఱకుదుఃఖ।

మునుగుచుండు- నా పినతండ్రితో
వివాహంబయ్యె- నాతండ్రి, కనుజుండతడు।
కాని- నాతండ్రి వై ఖరిలేదు- నేను
ఖీ మునిపోల్కి- గానట్లు- మొనసిమొక్క ।
నెలలోపెయుబ్బకే నన్నులయందుదుష్టా
త్రను వులకారమెఱుపును సలుపకమును।

Act. ii. Sc. ii.

O, what a rogue and peasant slave am I !
Is it not monstrous, that this player here,
But in a fiction in a dream of passion.
Could force his soul so to his own conceit,
That, from her working, all his visage wanned ;
Tears in his eyes, distraction in is aspect.
A broken voice, and his whole function suiting
With foims to his conceit ? and all for nothing !
For Hecuba !
What 's Hecuba to him, or he to Hecuba.
That he should weep for her ? what would he do
Had he the motive and the cue for passion
That I have ? He would drown the stage with tears,
And cleave the general ear with horrid speech ;
Make mad the guilty and appal the free,
Confound the ignorant ; and amaze, indeed,
The very faculties of eyes and ears.
Yet I dull and muddy-mettled rascal, peak,
Like John-a-dreams, unpregnant of my cause,
And can say nothing : no, not for a king,
Upon whose property and most dear life
A damned defeat was made. Am I a coward ?
Who calls me villain ? Breaks my pate across ?
Plucks off my beard, and blows it in my face ?
Tweaks me by the nose ? gives me the lie i' the
throat,

.మున్నఁ బెండ్లాడెన.ప్పొలఁతి-యూహ-
కడుఁ.బాపపు వేగము-.,వావి కాని।
.,కూటములకంత నేర్పుతోఁ.జొటుటకయి।
.యయ్యాదియుఁ గాదు-కానేర.దద్దిమేలు।
.కాని-పగులుమనాగుండె కాయసీవు।
.ముందునానోరు నేమూసి. కొందుఁగాన॥

సీసమాలిక॥

.,బాపురే నే నెట్టి.,వంచకుండనిఁ కెంత
. మోటయడి మెనటీ.నాటకుండు।
.బొత్తిగఁగల్పనం. బొగలుకలనిచటఁ
.దనశక్తిఁదనయూహ.,కనుగుణముగ।
.బల్మిఁ,ప్రవర్తింపఁ.బడె-వాని మోమెల్ల
.కళతప్పె-జూపులఁ.గంటెనీరు
.వాని యాకృతిఁ,గల.వరము-,డగ్గుత్తిక-
.మఱివాని దేహ,ధ,.ర్మంబదంత।
.యునువాని తలఁపున.,కనురూపముగనుంట
.,యబ్రముకాదె,స.మస్తమిద్ది।
.లేనిదానిఁగుఱించి-.,లేమకై-వానితో
.నాపెకునాపెతో.నతనికేమి।
.వాఁడామెకొఱకేడ్వ.వలసినపని-వాఁడు
.నాదు,చింతాకార.ణంబుతనకు।
.నుండినదేమి సే.యునో-,రంగమున్దన
.కన్నీళ్ళఁదడుపు-భీ.కరవచనము।
.వలన నెల్ల చెవింబ.గలఁగొట్టు-,దోషికిఁ

As deep as to the lungs ? Who does me this ?
Ha !
'swounds ! I should take it : for it cannot be
But I am pigeon-livered, and lack gall
To make oppression bitter, or, ere this,
I should have fatted all the region kites
With this slave's offal-Bloody, bawdy villain,
Remorseless, tracherous, lecherous kindless villain!
O, vengeance !
Why, what an ass am I ! This is most brave ;
That I, the son of a dear father murdered,
Prompted to my revenge by heaven and hell ;
Must, like a whore, unpack my heart with words,
And fall a-cursing, like a very drab.
A scullion !
Fie upon't ! foh ! About, my brain !—I have heard
That guilty creatures, sitting at a play,
Have by the very cunning of the scene
Been struck so to the soul, that presently
They have proclaimed their malefactions !
For murder, though it have no tongue, will speak
With most miraculous organ. I'll have these players
Play something like the murder of my father
Before mine uncle : I 'll observe his looks :
I'll tent him to the quick : if he but blench
I know my course. The spirit that I have seen
May be the devil : and the devil hath power
To assume a pleasing shape ; yea, and, perhaps,
Out of my weakness, and my melancholy,
As he is very potent with such spirits
Abuses me to damn me, I 'll have grounds
More relative than this :—the play's the thing,
Wherein I 'll catch the consience of the kings. 4

.బిచ్చిపుట్టించు..జడ్పించు,నిరవ ।
.రాఘుల-ఁదాఱుమా.ర్నలుపునజ్ఞానుల-
.నిజముగఁజూపువి.న్కొ-ఁదొలగించు ।
.గలఁగనుసోమరి. వలెను నేనొక మొద్దు
.,పంద ,తుంటరిని నా.పనిసి,సరకు ।
.గొనఁబోకతడఁబడి. యనఁజాలనెవియునె
.వ్యనియర్థప్రాణము.ల్పొడొనర్చ ।
ఁ.బడియెనో యటువంటి.ప్రభునిగూరిచియైన
.తే- దేనుపిఱికినా-., లెంకయనుచు ।
ఁబిలుచునన్న వఁడు-నా.తలఁబగులంగొట్టి
-.నాగడ్డముంబీఁకి.నా మొగమున ।
.బాఱవై చెడు-ముక్కు-ఁ.బట్టినుల్పెడు
-.నను.మిగులదబ్బుతీయంచుఁ., దెగడఁజొచ్చు ।
.విటునాకెవఁడొనర్చుఁ.గటకటా యెందుకే
.నదిసై పవలసిన. దహాహా నేను ।
లేకమైనర్ ధృతి.లేనట్టివాఁడను-
ఁ.గానియెడస్దిని.కంటుముందె ।
.యీసీచుపీస్గుచే. నే నెల్లనింగ్రగ.ద్ద
లనుఁగ్రొవ్వింపఁగ. వలసియుండు ।
.తూళ.స్గిడిదొంగ.గొడ్డు,కట్టడిపోకి.రి
..కంటకితుంటరి.యకటచ,లము ।
.భళిభళినే నెట్టె.పనికిమాలినగాడ్డె
.నిదిమేటిశూరత్వ.మేను జంప ।

WRATH

ఁబడు మంచితండ్రికిఁ గొడుకును
బగఁదీర్చుకొనఁ దయ్యమునఁ బురికొల్పఁబడితి।
మాటల నాయభిమానములం జె
మాదిరిఁ దెల్పవలయు నా మఱియుఁ దొత్తు
నటు తిట్టవలయు నా యంట్లఁ దోమెడు వాఁడు
నీ దానికయియునీ నాదుబుద్ధి।
లెమ్ము రంగంబునం గ్రుమ్మరు దోషులు
విన్నాఁడ నాట్యప్రవీణత మెయి।
ఁదమ నేరములఁ బ్రచురము సేయునంత తాఁ
కంబడి రంతరంగమున నంచు।
ఁ గతమేమనఁగ హత్య కడు నాల్క లేకయు
బహులాద్భుతావయవమునఁ బల్కు।
నాపినతండ్రి ముందఱ నేను నాడింతు
నీనాటకుల చేత నెద్దియైన।
నాతండ్రి వధ సూచనము సేయునట్లు।
నే నరయుదు వాని పై ఖరులు శోధ।
సేయుదు నాతని చిత్తమా తఁడు జంకు
నేని నా మార్గము నే నెఱుఁగుదు।
నేనుఁ జూచిన మూర్తి కానోపు దయ్యము
దయ్యమింప గురూపుఁ దాల్పఁ గల్గు।
సరియె వెండియు నొక్క తఱి నాతఁడున్నడు
నటువంటి శక్తుల నలరియుంట।
నాయశక్తి మఱియు నావిచారముఁ బట్టి।
నన్నుఁ జెఱుప మాయ వన్నుచుండు।
వింతకన్నఁ దగిన వేఁగాంతుఁ గతములీ।
యాటమిషను జేసి యఘముఁ గందు॥ 4

HENRY V— *Act III. Sc I.*

In peace there 's nothing so becomes a man
As modest stillness and humility:
But when the blast of war blows in our years,
Then imitate the action of the tiger;
Stiffen the sinews, summon up the blood,
Disguise fair nature with hard-favoured rage;
Then lend the eye a terrible aspect;
Let it pry through the portage of the head
Like the brass cannon ; let the brow o'erwhelm it
As fearfully as doth galled rock
O'erhang and jutty his confounded base,
Swilled with the wild and wasteful ocean. 5

HENRY VI—PART III— *Act II Sc. II.*

To whom do lions cast their gentle looks?
Not to the beasts that would usurp their den.
Whose hand is that the forest bear doth lick ?
Not his that spoils her young before her face.
Who' scapes the lurking serpent's mortal sting ?
Not he that sets his foot upon her back.
The smallest worm will turn, being trodden on ;
And doves will peck in safeguard of their brood. 6

సీ॥ సంధియొదవ్వంచి శాంతియు నడఁకువ
యటనరునకుఁ దగు నద్దిలేదు।
కాని యెప్పుడు మన పీనులఁ గల
హాతూర్యరవము చొరఁబడు నప్పుడుమన।
మనుసరించవలయు వ్యాఘ్రచేష్టన్ -
నరముల నెల్లబిగియింప వలయుఁ గూర్చు।
కొనునది యుత్సాహమును సాగసగు
మన ప్రకృతి వక్రముగ మార్చుకొనవలయు॥
గంటికి భీకరాకారమీవలయు
న య్యదితలకిటికీల యందునుండి।
యిత్తడిపిరంగివలెఁ జూడ నిండు పొంచి।
కన్పొమయు మష్టవిధ్వంస కరసముద్ర।
ఘర్షణవినష్టనిజపీఠికన్ బ్రజీర్ణ॥
శిలవలెఁ ఘోరముగ దాని నలమనిండు॥

సీ॥ వేనిపై సింగము ల్వేదఁజల్లుఁజల్లని
చూపులుఁ దమలోవఁ జొచ్చు పసుల।
పైఁగాఁడెవనిచేయి వట్టియడవి
యెల్లు నాకెడుఁ దనదు కూనలఁ దన మొగ।
మునకుఁ గట్టెదురుగఁ బొలయించు
వానిని గాఁడె వండుఁ దప్పఁ గలుగుఁ బొంచు।
త్రాఁచు కాటడుగున దానివీఁపుం
ద్రొక్కు నతఁడు కాదతిమతి నలఁతిపురుగు।

KING JOHN *Act. II. Sc. I.*

What cracker is this same that deafs our ears
With this abundance of superfluous breath ?— 7

THE MERCHANT OF VENICE *Act. III. Sc. I.*

If it will feed nothing else
it will feed my revenge. He hath disgraced me, and hindered me half a million, laughed at my losses mocked at my gains, scorned my nation, thwarted my bargains, cooled my friends, heated mine enemies ; and what 's his reason ? I am a Jew. Hath not a Jew eyes ? hath not a Jew hands, organs, dimensions, senses, affections, passions ? fed with the same food, hurt with the same weapons, subject to the same dieseases, healed by the same means, warmed and cooled by the same winter and summer as a Christian is ? If you prick us, do we not bleed ? if you tickle us, do we not laugh ? if you poison us, do we not die ? and if you wrong us, shall we not revenge ? If we are like you in the rest, we will resemble you in that. If a Jew wrong a Christian, what is his humility ? revenge. If a Christian wrong a Jew, what should his sufferance be by Christian example ? why, revenge. The villainy you teach me, I will execute ; and it shall go hard but I will better the instruction. 8

.తిరుగుఁబాలోసరించునెం.తేనిమట్ట
ఁ.బడినయప్పుడు-వెండియుం.బావురాలు
.కడువడిగఁదమపిల్లలం.గాచుకొనఁగ।
ఁ.బోడుచుముక్కులతో.డడ.బ్బునెదిర్చి॥ 6

ద్వి॥ ఎవఁడీ.వికత్థనో.ద్ధితుఁడుమాచెవుల।
ఁ.జెవుడువచ్చెడును.చ్ఛ్వ.సితనుమితముగ॥ 7

వ॥ అదిమఱి దీనిన్నేఁపకున్న నాపగన్నేఁపును- వాఁడునన్నవమానప
ర్చెను- నాకైదులక్షలడ్డెను- నానష్టములయెడనవ్వెను నాలాభ
ల వెక్కిరించెను- నాజాతిన్దిరస్కరించెను- నాబేరములు చెడఁగొట్టె
ను- నామిత్రులనడఁచెను- నాశత్రుల రేఁపెను- వానిప్రయోజన
మేమి- నేనుయూదియాదేశస్థుఁడను- యూహూదీయునకు నేత్ర
ములుండవా- యహూదీయునకు హస్తములవయవములు కొలత
లింద్రియములకోర్కులు కామక్రోధాదులుండవా- క్రీస్తుమస్థు
నివలెనాయన్నమున మేపఁబడియె- నాయాయుధములచేతనే హిం
సింపఁబడియె- నారోగముల కీలోఁబడియె- నామందులచేతనేకు
దుర్చబడియె- నాశీతావేసఁగిచేతనే చల్లార్కింపబడితపించఁబ
డియె- నీవుమమురక్కినచో మాకునెత్తురుకాఱదా- నీవుమాకుఁజ
క్కిలిగింతలిడిన మేమునవ్వమా- నీవుమాకువిసమిడిన మేముచావ
మా- మఱియు నీవుమాకన్యాయముచేసిన మేముపగదీర్చుకొన
మా- నీవలెమిగిలినదానిలో మేమున్నయెడల నందులోనిన్నలలో
లుదుము- యహూదీయుండు క్రీస్తుమతస్థునకు హానిచేసినేని

TIMON OF ATHENS *Act. IV. Sc. III.*

Consumptions sow
In hollow bones of man ! strike their sharp shins.
And mar men's spurring. Crack the lawyer's voice.
That he may never more false title plead,
Nor sound his quillets-shrilly : hoar the flamen,
That scolds against the quality of flesh,
And not believes himself : down with the nose,
Down with it flat ; take the bridge quite away
Of him that, his particular to foresee.
Smells from the general weal : make curled-pate ruffians bald;
And let the unscarred braggarts of the war
Derive some pain from you. Plague all,
That your activity may defeat and quell
The source of all erection.— 9

Enscar thy fertile and conceptions womb,
Let it no more bring out ingrateful man ? 10

వాఁడగపఱ్చవలసిన దయయేమి క్రైస్తుమతస్థుఁడు జహాంకీయ
నకపకారమొనర్చినయెడ క్రైస్తుమతస్థునిదర్శనమున వాని
కెట్టియోర్పుండవలయు- నేమి - పగ- సేవునాకు నేర్పుదుమార్గ
మునెఱవేర్చెదను- మఱియది కేవలముగానుండఁగాని నేనామ
ప్పుబడిన్మఱేఁత వృద్ధిచేసెదను. 8

సీ॥ నరులయెముకలెల్ల నుఱుము సేయుఁడు-
వారి మోఁకాళ్లునఱుకుఁడు- డిప్పదెపుకీమెల
నరములఁద్రెంచుఁడు- న్యాయవాదికి
గొంతుఁద్రబ్బలు సేయుఁడు వాఁడుబడ్డ
పత్రములంబట్టి వాదించనీక
సూత్రాంశములకెఁ కెన్నఁడఱువనీక
మతగురువుంబట్టి మైచర్మమొలచుఁడు
వాఁడందఱికిఁదప్పఁబట్టుఁగాని
తానుదిన్నఁగనుండఁడెంతయును వాని
ముక్కుఁగోయుఁడు మఱి-వానిడొక్కఁజీల్చు
ఁడెవ్వఁడందఱిజనముల కెగ్గుసలిపి
యైనమిక్కిలితనలాభమరయుచుండు 9

ద్వి॥ వంగినకురులున్న వన్నెకాండ్రనుఁగ
డంగిబోడిగఁజేయుఁ డటుఁ దలకొనుఁడు॥

కం॥ అనిలోనదెబ్బలకుఁదఱి
ప్రినకతనఁ బొంగడుకొనెడు బిరుదుమగలఁజేఁ
తనయునయిడుమలఁబెట్టుఁడు
జనములఁదుదముట్టఁ బాడుసలుపుఁడుమీరల్॥

ద్వి॥ పుడమి-ఫలించు,నీజొన్నపండించు
పొడమనీకచటనెవ్వఁడు కృతఘ్ను నరు। 10

Nor on the beasts themselves, the birds and fishes
You must eat men. Yet thanks I must you con,
That you are thieves professed, that you work not
In holier shape : for there boundless theft
In limited prefessions. Rascal thieves,
Here 's gold. Go, suck the subtle blood to forth,
And so scape hanging. Trust not the physician :
His antidotes are poison , and he slays
More than you rob. Take wealth and lives together
Do villainy, do, since you protest to do 't,
Like workmen 11

Act. v Sc. iv.

now breathless wrong
Shall sit and pant in your great chairs of ease ;
And pursy insolence shall break his wind
With fear and horrid flight. 12

సీ॥ మృగములఁ బక్షుల మీరలనేకాక నరులను భక్షించఁగ నలయు మీర
లింతియె కాక మీ కేమి సాధనములు సేయఁగ నలయుఁ బ్రసిద్ధమైన
దొంగలు మీరె లెంకలో పూర్వదేశంబులందు చేయరు పని హద్దులేని
దొంగతనంబు చెలంగెడుఁ గనుఁగొన్న తేజ్యాలు కాఁబడు వృత్తులాకు

బంగరిదె కొండు తుంటరిదొంగలార
పొందు ద్రాక్షాసవంబు మీ పొట్టలుబ్బ
దాఁపి పుచ్చుఁడు ద్రావమున నుమీ రక్తముడికి
సురఁగ కానిందు తప్పకొండు రికినటుల. 11

క౦॥ నమ్మకుఁడీ వెజ్జున్ మీ
రెంబడివాఁడిచ్చునట్టి విరుగుడువిషమా
ముమ్మరముగఁ జంపునతఁడు
దొమ్మిగ మానిసుల మీరు దోఁచుటకన్నన్.

గీ॥ ధనము ప్రాణంబులన్ గూడఁ గొనుఁడు కలిపి
చేయుఁడీ కీడు చేయుఁడీ చేయుటకయి
బెట్టిదంబుగ మీ రొట్టు పెట్టుకొన్న
వారు కావునఁ బనివాండ్రవలెఁ గడంగి..

గీ॥ మీ సుఖాసనములనిప్పుడాసరేఁగి
యాపిరందని తప్పగూర్చుండవలయు
రోఁత యగు పర్వు మెయిమట్టి భీతితోడఁ
దినిబలసినట్టి గబ్బ వెళ్లిపడవలయు.

TITUS ANDRONICUS *Act. V. Se. I*

As kill a man, or else devise his death ;
Ravish a maid, or plot the way to do it ;
Accuse some innocent. and forswear myself ;
Set deadly enmity between two friends :
Make poor men's cattle stray and break their necks :
Set fire on barns and hay-stacks in the night,
And bid the owners quench them with theirs tears.
Oft have I digged up dead men from their graves,
And set them upright at their dear friends' doors,
Even when their sorrows almost were forgot ;
And on their skins, as on the bark of trees,
Have with my knife carved in Roman letters,
Let not your sorrow die, though I am dead ?
Tut ! I have done a thousand dreadful things
As willingly as one would kill a fly :
Aud nothing grieves me heartly, indeed,
But that I cannot do ten thousand more. 13

సీసమాలిక.—

మనుజుఁ జంపుట—లేక—తనిఁ జంపుటకుఁ గుట్ర చేయుట—
కన్నియం జెఱచుట—యును।
కా. దేనియట్టులఁ గావించుటకు నెత్తు పన్నుట— కీడు లేకున్న నొకని
నెగ్గించుటయు—మఱి—నేమాటఁ జెప్పుట—
ఘోరనైరంబిను గుఱుహి, కులము।
గల్పించుటయు—భేద కావుల పశువులఁ ద్రోవ
దప్పించి గొంతులు విఱచుట।
యర్ధరాత్రమున ధాన్యపు కొట్లకుం
గడ్డి కుప్పలకున్ మఱి నిప్పు వెట్టి।
తమకు కన్నీళ్లనెంతయు వాసినార్పఁగ సొత్తు
దారులఁ బెలచుటయు—దఱుచు।
నేను సమాధుల లోనుండి మృతమానవులఁ
ద్రవ్వి తీసి వారల విహితుల।
తలుపుల పజ్జ వారల శోకములు మఱవఁ
బడునంతనిట్టనిల్వఁబడఁ జేసి।
చచ్చినప్పటికేము చావనీవద్దుమీ
వనటలనని వారి తనువులందు।
జెట్ల పట్లలవలెఁ జెక్కినాఁడన్నాడు కత్తిచేఁ
బ్రస్ఫుటాక్షరములాఁగు—।
మొక్కఁడిఁగ నెట్టు లుక్కడంకించునో వేడ్క—।
నేను వేయి ఘోర కృత్యములటు।
జరిపినాఁడ—గాని—మఱి పది వేల్సేయ।
లేమి తప్పనన్నఁ బ్రామదేదియు.

RAPE OF LUCRECY

"Lucrece, quoth he," this night I must enjoy thee;
If thou deny. then force must work my way.
For in thy bed I purpose to destroy thee :
That done. some worthless slave of thine I'll slay,
To kill thine honour with thy life's decay ;
And in thy dead arms do I mean to place him.
Swearing I slew him. seeing thee embrace him. 14

Let him have time to see his friends his foes
And merry fools to mock at him resort ,
Let him have time to mark how slow time goes
In time of sorrow, and how swift and short
His time of folly; and his time of sport :
And ever let his unrecalling crime
Have time to wail the abusing of his time. 15

Out, idle words ! servants to shallow fools.
Unprofitable sounds, weak arbitraters !
Busy yourselves in skill-contending schools;
Debate where leisure serves with dull debaters;
To trembling clients be you mediators :
For me, I force not argument a straw,
Since that my case is past the help of law. 16

త॥. నను విను - వాఁడిట్లనఁ దోడఁ గెని, న్నెనసినేటి
మాపునంద, నియ్యఁగవలయు।
నినుబల్మిఁ గూడెద - నీవొప్పకున్న -
సిద్దె, గటారిచి సిబంబునొకని।
దుని, మినీయు, సురుల తోడసి పర్వ
తోలఁగినటుల వాని తోడనిజేరు।
నో నరనేఁజాకుద. నొట్టిడిమీర లున్న
తీర్థనిమిమ్ము నో, డిచితిసంచు. 14

త॥ తన చెలు లెల్లరుం దనపగవారు గాఁ
జూడనీ వాఁడు క, రము, కో, ణంగి।
వెనుకొని తనుమత్త్రి వెక్కిరించఁగను
సిగ్గొందనీ వంత చెందెడుపట్లు।
గని పెట్టని ప్రొద్దు గడచిపోకుంట -
తన వేడ్క వదివడి న్దాఁటుచునుంట।
పనివడియిఁక దిద్దఁ బడిని నేరంబు గా, రింప నీ
రి, త్తగా నెప్డు వాని. 15

సీ॥ పోపొందు సోమరి పోతు మాటలు - తెల్వి లేనివారలకెల్ల. బాని
సీండ్లు। [లి. వినిగుణించి।]
కొఱమాలిన రోడల క్కఱఁ గానితగవరుల్ - పనిగొనఁడీ తె
పో రాడుబడులకుఁ బోయి - వాదాడుఁడు బుసుపోని మొద్దుల పొం
తఁజేరి। [బారులుగను।

జగడంబులాడి రచ్చకునెక్కి వడఁకెడు. వారి పుండుఁడు రాయ
సరకు సేయఁగనొల్లవి చారణ - నిపు। దరయఁగా నేనునొక గడి. పరకపాటి
యైననాదగు సంగతి కవసరంబు। పద్ధతులతోడు తోడఁ గన్బడము గాన.

రౌద్రరసః

సరోషదష్టాధికలోహితోష్ఠై।
ర్వ్యక్తోర్ధ్వరేఖా భ్రుకుటీర్వహద్భిః।
తస్తారగాంభల్లనికృత్తకంఠై।
ర్హుంకారగర్భైర్ద్విషతాంశిరోభిః॥ రఘువంశే- స7. శ్లో58. 1

ణత్థిపభవన్తస్స అపరాహో అహంజేవ ఏత్థఅబ
రద్ధాజాపలి ఊలదంసణాభవిఅ అగ్గదోభవామి।
ణిఉణిఏఇదోఏహి॥ విక్రమోర్వశీయే॥ 2

అణజ్జ-అత్తణోహిఅఅ ఆణుమాణేణపే
క్షసి-కోదాణిం అణ్ణోధమ్మకంచుఅప్పవేసి
ణోతిణచ్ఛణ్ణకూవోవమస్సతవ అణుకిదిం
పఢివదిస్సది॥ శాకుంతలే॥ 3

కినుక.

గీ॥ ..కినుక.మోఁగర్వ్యఁబడి కడుఁ. గెంవుమిగులు।
..పలుదెఅలు-మీాఁది రేకలఁ. దెలుపుబొమము।
.డులు-.ములుకులఁ దెగినకుత్తు .కలును-.బొబ్బ।
.లొప్ప.పగఅతలల నేలఁ.గప్పెనతఁడు॥ 1

వ॥ ఏలినవారితప్పగాదు- మీాకుఁగిట్టని నేనుమీాయెదుటనుంటచే నాదేనేరమిటు రావేనిపుణికా. 2

వ॥ దోసకారి-నీతలంవుచొప్పనఁజూచెదవు-.దమ్మవుం.దొడవుననుండి గడ్డిండాఁగిననూతినోళ్ళలు నీ.వాలకమిపుడింకెవఁడు దెలుపఁగలఁడు. 3

AUSTERITY

KING HENRY IV PART I *Act III. Sc*

He is as tedious
As is a tired horse, a railing wife;
Worse than a smoky house. 1

HENRY VI PART II *Act III. Sc. I.*

Virtue is choked with foul ambition.
And charity chased hence by rancour's hand;
Foul subornation is predominant.
And equity exiled your highness land. 2

RICHARD III *Act V. Sc III.*

Give me another horse,—bind up my wounds,—
Have mercy, Jesu !—Soft I did but dream —
O coward conscience, how dost thou afflict me !—
The lights burn blue.—It is now dead midnight.
Cold fearful drops stand on my trembling flesh.
What do I fear ? Myself ? There 's none else by :
Richard loves Richard ; that is, I am I.
Is there a murderer here ? No ;—Yes ; I am,
Then fly. What, from myself ? Great reason why,—
Lest I revenge myself upon myself.
Alack. I love myself. Wherefore ? for any good
That I myself have done unto myself.
O, no ! alas, I rather hate myself.
For hateful deeds committed by myself !
I am a villain : yet I lie, I am not.
Fool. of thyself speak well :....food, do not flatter.
My conscience hath a thousand several tongues,
And every tongue brings in a several tale,

భీ బ త్స ర స ము

—o—

ద్వి॥ పొగఁజిమ్మునిల్లు నెప్డుంబిట్టునాలి।
బెగడు గుజ్జమువలె విసిగించువాఁడు॥ 1

గీ॥ బీరమత్త్యాశచేగొంతు పిసుకఁబడియె।
దలనుఁబడెఁ జలమున మంచితనము మఱియు।
దగిలి దురోభ్యధనంబు ప్రధానమయ్యె।
న్యాయమేలినవారి రాజ్యమునువిడిచె॥ 2

సీసమాలిక—
ఇంకొక గుజ్జము నీవు నాకుం దెమ్ము
కట్టుము నాదగు గాయములను।
దయచూడుమా నన్ను దైవమా-
యాగుము- కలఁగంటి నింకెద్ది కాదుగాని।
పిఱికిబుద్ధి యెట్లు పీడించితివి నన్ను-
వెలవెలఁబాఱుచుఁ ద్వోయిపుడు-నడి।
రేయి-వడంకు నా మైయెడ నిలిచెను.
జడుపుఁ గ్రుగ్గడించెడు చలువబొట్లు।
దేవికి వెఱచెద- నానిమిత్తమ-
మఱి నాచెంత నెవ్వరు న్గానరారు।
నను నేనుఁ బ్రేమింతు- ననఁగ నేనే నేను-

And every tale condemns me for a villain.
Perjury, perjury, in the high'st degree ;
Murder, stern murder in the dir'st degree :
All several sins, all used in each degree,
Throng to the bar, crying all,—"Guilty ! guilty !"
I shall despair. There is no creature loves me ;
And if I die, no soul shall pity me :
Nay, wherefore should they, since that I myself
Find in myself no pity to myself ? 3

.కలఁడయిక్కడనొక.ఘాతుకుండు।
.లేఁడెవాను నేనైన. లేలెమ్ము పరుగెత్తు-
.మేమి-నన్నుండిదే-.యేకతంబ।
.నేనెనాపైఁబగందీరుచుకొందు
నే.మోయని-నన్నయ్య.యోవలచెడ।
.నేకారణంబున-.నాకు నే నేమొద్ది. మో
మేలునొనరించి.యుంటచేత।
నోహో యటుఁ కాద.యోనన్న
సహ్యించు.కొనెదఁగుత్సితములో.పనులుసల్పి।
.నాఁడఁగావున మోస.గాఁడను నేనిష్ఠ
.కల్లవల్కుచునుంటిఁ.గాన నేను।
.నవివేకినిన్గార్చి.యనుకొనుమంచిగ-
. వెడఁగనిన్నీ వెపొ.గడుకొనకుము।
.నావివేకము వేయి.నాల్కలుగలయది
.యెల్లనాల్కయుఁజెప్ప .,నెక్కటికత।
పాపాత్మునిగనన్నుఁ బ్రతికఫయుం
దప్పు.వట్టెదుగా-మిగులన.బద్ధమ్రప।
.మాణముహత్యయుగా-.మఱిగణింపఁగ
రాని.క్రూరఘాతుకతయుఁ. జేఱియుట్టి।
.వివిధపాపము లెల్ల. వెల్లడిగాఁదాము
న్యాయసభన్మ్రోఁగి.నన్నుదోషి।
.,దోషియనిఘోష వెట్టనె.ంతోని రాశ।
ఁ.గొనెద -నన్గరుణించరే.రును-సరిసరి।
.వారలెందుకటులఁజేయ.వలయు-నన్ను।
,నేనెసుంతకనికరించఁ.బూనఁగాన॥

PERICLES— *Act. i. Sc. iv.*

But see what heaven can do ! By this our change,
These mouths whom but of late, earth, sea, and air,
Were all too little to content and please
Although they gave their creatures in abundance,
As houses are defiled for want of use,
They are now starved for want of exercise :
Those palates, who, not yet two summers younger,
Must have inventions to delight the taste,
Would now be glad of bread and beg for it :
Those mothers who, to nousle up their babes,
Thought nought too curious, are ready now
To eat those little darlings whom they loved
So sharp are hunger's s teeth. that man and wife
Draw lots. who first shall die to lengthen life.
Here stands a lord, and there a lady weeping ;
Here many sink, yet those which see them fall,
Have scarce strength left to give them burial.
Is not this true ? .

సీసమాలిక—

అ.యినను బరికించు.మా దైవమేమి సే.యఁగలఁడో- మామాఱు .పగులవలన।
సినోళ్లు-వీనినెం.తేనిన్న మొన్నటి-దాఁక భూమియు సము.ద్రంబు గాలి।
.వానిజంతువులను .వాడుక లేమిచే .నిండ్ల ముఱుగునంత హెచ్చు గనిడి।
.యైనఁదనుపఁ గొంచెమయ్యెనో- యిప్పు.డభ్యాసంబులే కివి.ప స్తుపడియె
.గ్రోజ,వుల్గ,ల్పింపఁ.గోరిన నాల్కాలి.ప్పుడు రొట్టెకెకడు.,ము దముపొందు।
.మఱిదాని,యాచించు-ఁ .జి,ఱుతలఁ బెంచుట .కెంతయో,శ్ర ద్ధవ.హించినట్టి
.తల్లులేతమకన్న .పిల్లలందినసిద్ధ.పడెద-రాఁకలిపలు.వరుసయెంత।
.వాఁడిగనుండెను. .భార్యయుం బెనిమిటి .తమలోననెవరు తొ. ల్తఁ .దెగటారి।
.బ్రతుకునుఁ బొడిగింప .వలయునోయని .చిట్లు.తీయఁ దొడంగి- కి. తెన్నునినొక।
.దొరయునుమఱియొక దొరసాని యచ్చోట .నిలఁబడి రేశ్చుచు .నీరసిల్లి।

.కూలుచున్నారు పెక్కండ్రు.సోలియచట।
ఁ.గాని-వారలపాటునుఁ.గాంచునట్టి।
వారువారలఁ బూడ్చెదు.బలములేక।
.నిలిచియుండిరిదంతయు.నిజముకాదె.

WINTER'S TALE— *Act III. Sc. II.*

But, O thou tyrant!
Do not repent these things, for they are heavier
Than all thy woes can stir; therefore, betake thee
To nothing but despair. A thousand' knees
Ten thousand years together, naked fasting
Upon a barren mountain, and still winter.
In storm perpetual. could not move the gods
To look that way thou wert. 5

RAPE OF LUCRECE

He, like a thievish dog, creeps sadly thence;
She, like a wearied lamb' lies panting there;
He scowls, and hates himself for his offence;
She desperate with her nails her flesh doth tear;
He faintly flies, sweating with guilty fear
She stays, exclaiming on the direful night;
He runs, and chides his vanish'd loath'd delight.
He thence departs a heavy convertite
She there remains a hopless cast—away.
He in his speed looks for the morning light:
She prays she never may behold the day;
"For day," quoth she, "night's" scrapes doth open lay,
And my true eyes have never practis'd how
To cloak offences with a cunning brow. 6

సీ॥ సరియె - యొక్రకూరరా. జానివునీయుంకె. మునుం
బశ్చాత్తాపము. వడంబోకు।
కతమేమనంగ - ని. స్గంచెను దుఃఖము. లెన్నటి
కవిభారమగు చునుండు।
గానసీవెద్దియు న్గాపించుటకు, నెట్టు కొనకు
మానందోఱ. గుటకుందప్పు।
భక్తితో నాక వేయి., పర్యాయములునీవు
సాష్టాంగ మెరంగుట. యైన - లేక।
యొక్క - పెట్టునంబదివేల, యుగములీవు।
దిన మొలన్గోడ్డు. కొండపై. దెఱపిలేని
బలుతుపానున సీతువం. బ. స్తుపడిన
గానినీకీడు వేల్పులు. న్గరంచలేరు.

5

సీ॥ ఆతడుదొంగకు. క్కట్టులక్కడనుండి
యలజడిం బ్రొకేండు.. నోపేయుచట।
గడు. రోజుచుండెను. బడలికంబడుగొత్తె
పిల్లకై వడి - వాండు. బిట్టునొచ్చె
కొన్నంద న్నుండెట్టు. కొంచుండెం
దనతప్పం. గుఱిచి -, యాకెయుందన. గోళ్ళతోడ।
మైజీల్చుకొనుచుండె. మఱియునాసందొఱంగి -
నేరము జంకుల. న్గైమటపట్టి।
యతండుపర్విడు మెల్లన. నామెనాటి।

As the poor frighted deer, that stands at gaze,
Wildly determining which way to fly,
Or one encompass'd with a winding maze,
That cannot tread the way out readily ;
So with herself is she in mutiny
To live or die which of the twain were better,
When life is sham'd, and death reproach's debter. 7

బెడిదమౌ కేయికై మొఱ్ఱఁ బెట్టుచుండె।
వాఁడు పరుగెత్తుచుం ద్రోఁతఁబడుచునుండె।
సుంతలోన ముగియు తన సుఖముఁగూర్చి॥

ఉ॥ చేసినదానికై వగవుఁ జెందుచు నక్కడనుండి రాజువి।
చ్చేసె నిరాశఁ బొందియటుఁ జేడియయుండెను భ్రష్టురాలుగా।
వేసరి ప్రొద్దుజాడఁగని పెట్టునతండును వెల్లడించు కే।
దోసములన్నవల్ల మఱియుం దుంటబొమన్దొసగుల్ముసుంగునన్
ద్రోసెడు నేర్పునాదుకనుఁ దోయికొకప్పుడునైన లేదటం।
చాసతి కోరుచుండు నన యంబు దినంబునుఁ జూడకుండుటన్॥ 6

సీ॥ తా వేటకానికిఁ దారసమైయెటు
పారిపోవుదునంచు వలనుమిగుల।
జంకునఁ జూచెడు జింకకై వడి లేక
కడుఁ జిక్కి తావునఁ బడిబిఱాన।
ద్రోవయెయ్యదియైనఁ ద్రొక్కలేకుండిన
దానిపోలికఁ దనలోనఁ దానె।
గుంజులాడుచుఁ దన్నుఁ గొనుచుండెనచ్చెలి
బ్రతుకు సిగ్గునకులోఁ బడినయప్డు।
మఱియు నెంతయు నవ్వుపం బడినవాని॥
దెల్ల ముగఁ జూపు వేలుపు తెగడునపుడు।
బ్రతికియుంటయొ యటుకాసి పట్లఁ జావ।
దివురుటయొ లెస్సయియా రెండు తెఱఁగులనని॥ 7

భీబత్సరసః

తృషామహిత్యాహతవిక్రమోద్యమః।
శ్వసన్ముహుర్దూర విసారితాననః।
నహంత్యదూరేపిగ జాన్మృగేశ్వరో।
విలోలజిహ్వాశ్చలితాగ్ర కేసరః॥ ఋతుసంహారే స। 1. శ్లో 14

సముద్ధృతాశేషమృణాలజాలకం।
విసన్నమీనం ద్రుతభీతసారసమ్।
పరస్పరోత్పీడన సంహతైర్గజైః।
కృతంసరస్సాంద్రవిమర్దకర్దమమ్॥ 2 శ్లో॥19

సఫేనలోలాయతవక్త్రసంపుటం।
వినిస్సృతాలోహిత జిహ్వామున్ముఖమ్।
తృషాకులంనిః సృతమద్రిగహ్వరా।
దవేక్ష్యమాణంమహిషీకులంజలమ్॥ 3 శ్లో॥27

శాకుంతలే

రమ్యంద్వేష్టియథాపురం ప్రకృతిభిర్న ప్రత్యహం సేవ్యతే।
శయ్యాప్రాంతవివర్తనైర్విగమయత్యున్నిద్ర ఏవ క్షపాః।
దాక్షిణ్యేనదదాతివాచముచితా మంతఃపురేభ్యోయదా।
గోత్రేషుస్ఖలితస్తదాభవతి చ వ్రీడావిలక్షశ్చిరమ్॥ 4

ఏ వ

క॥ కడిఁది దగఁదన్నఁ గాఁడఁ కసిమి మోజ|
నారుచుఁ బుసరాఁటిక్రిన్గఁ నోరు జెఱచి|
నాల్కయల్లాడుచుండఁగ సజదేహ|
సింగమేన్గఁ దఁజంపను చేరునయ్య॥ 1

గీ॥ మొండుగాఁ బెరఁబుడు తమ్మి తూండ్లనిడుచు
బసినమీలు వెఱచి పాఱు తెలిపులుఁగులు|
కలిగి యొండొంటఁ దాఁకు చేగల మొకముఁ|
పోరుచేదట్టముగ రొంపి మీఱు మడుఁగు॥ 2

గీ॥ నురుఁగునఁ గదలు పొడవగు నోటిదొప్ప|
లెంతయుఁ బైకిఁ జాపిన యెఱ్ఱనాల్క|
లెనసి కడుడప్పిఁ గుంది నీటిని వెదకుచు|
గొండపల్లముఁ గార్దున్న పింఁడు వెడలె॥ 3

చ॥ పొగసుల నేవగించు పోలి దొప్పన మంతురులన్ననందు రే|
లుగదుపుఁ గూర్కులేక పొరలుం గరిలఁ బోటతో డని॥
మృగ మొగమోటమిన్ బలుకఁ బోవ్రు నెడన్నడఁ బాటుఁ జెందితి|
ప్పగనని పేర్మి తెచ్చు వడి పొందుచునుండె మసిగ్గు నెంతయుఁ॥ 4

TIMIDITY

AS YOU LIKE IT *Act. I. Sc. III.*

Alas, what danger will it be to us.
Maids as we are to travel forth so far,
Beauty provoketh thieves sooner than gold. 1

CORIOLANNS *Act. I. Sc. III.*

But had be died in the business,
madam, - how then ?

HENRY VI PART II *Act. III. Sc. II.*

Upon the eye-balls murderous tyranny
Sits in grim majesty to fright the world. 5

KING GOHN *Act. III. Sc. III.*

I had a thing to say,—but let it go :
The sun is in the heaven, and the proud day,
Attended with the pleasures of the world
Is all too wanton and too full of gawds
To give me audience : if the midnight bell
Did, with his iron tongue and braven month,
Sound on into the drowsy ear of night :
If this same were a churchyard where we stand.
And thou possessed with a thousand wrongs;—
Or if that surly spirit, melancholy.
Had backed thy blood, and made it heavy thick ;
Which, else, runs tickling up and down the veins
Making that idiot, laughter, keep men's eyes. 4

భయానకరసము

గీ॥ .అకటమనకిఁ కేమి .యాపద గల్గునో!
.యంతనవ్వుఁదుమి నప్పుడు- పవనము!
.పడుచుకన్నియలము- బంగారుకన్నదోం!
.గలను రేమి.సోయ.గంబు నడిగె. 1

వ॥ .కాని-యతఁడాపనిలో నుడిసినచోనమ్మాయుపు నెట్టు॥ 2

ద్వి॥ .నీకను పాపల. నెలకొనుమృత్యు!
.భీకర క్రౌర్యము.ర్వ్యం.బెగడించు. 3

సీసమాలిక—

.నేఁజెప్పవలయును. నీకొక్క.సంగతి-
.యైనఁబోయిన్నది- .యాకసమున!
ఁ.బ్రొద్దువెలయుచుండె- ఁ.గ్రొవ్వినట్టి
పగలు.కూడుకొని జగము.వేడుకలను!
.మిగులభోగంబున .మిక్కిలిడాబున
మించెడునన్నాల.కించుమలకు!
.యలవడి రేగడి .యాకముతనయున్న
.నాలుకతోడుత .న్మతీయు ఁవనను!

And strain their cheeks to idle merriment.
.A passion hateful, to my purposes—;
Or if that thou couldst see me without eyes;
.Hear me without thine ears, and make reply,
Without a tongue. using conceit alone,
Without eyes, ears, and harmful sound of words,—
.Then, in despite of brooded-watchful day,
.I would into thy bosom pour my thoughts.—
But ah, I will not :—

MEASURE FOR MEEASURE— *Act III. Sec. 1.*

Ay, but to die, and go we know not where!
To lie in cold obstruction, and to rot;
This sensible warm motion to become

విత్తడినోటితో నెంతయుం గూర్కు-
రాతిరి చెవిలోపల మొరసెనేని|

మనమున్న చోటు సమాధి సేయ నేనియు
నీకుఁ దప్పలు వేయ నెగడెనేని|
యటుగాని యెడ నాదు రాగ్రహభూతము-
పిత్తజ్వరమనీను నెత్తుపుకు|
బెట్టిచిక్కనఁ జేసి నష్టిన సేనిచో-
గిలిగింత నాళ్లకు సలిపియద్ది|
పర్విడు నెగదిగఁ బ్రజల నేత్రంబుల
విప్పెడునట్టులా వెఱ్ఱినగవు|
నొసరించుచున్ మఱి యున-

వారిబుగ్గలన్ సోమరి వేడ్కను జొన్పవట్టి|
గుణమునా పూన్కల కుంగిట్టు-

దదిగాక కన్నులు లేకేవు నన్నుఁ జూచె|
దేని యాలించెద వేని వీనులు లేక-
నాల్క లేక బదులు పల్కెదేని|

యూహామాత్రమె యుప యోగపర్చుచుఁ
గనుల్ సెవులుకీడ్పల్వ నుడువులసద్దు|
నెదసియుండెద వేని నీ యెడఁదలోన|
బోయుదున్నేను నాతలఁపుల సకలము|

మిగులఁగని పెట్టుచుండు నీ పగటియందు|
నైనఁ గానియటులైనయ సహావ నేను.

సీ|| సరికాని చచ్చుట మఱియుఁ బోవుటయెట కో-
తెలియఁగ నేరముంట పేరు|

A kneaded cold; and the delighted spirit
To bathe in fiery floods, or to reside
In thrilling regions of thick ribbed ice;
To be imprisoned in the viewless winds.
And blown with restless violence round about
The pendant world; or to be worse than worst
Of those that lawless and incertain thoughts
Imagine howling;— it is too horrible.
The weariest and most loathed worldly life,
That age, ache, penury and imprisonment
Can lay on nature is a paradise
To what we fear of death.

5

కొనచలువ నెత్తుటను - పుత్తేము బుగట -
మెఱుగువఁగల నెచ్చు మెయిపిడిచిన।
ముద్దయగుట - మోద మొంబొందుయొంత మ -
నసవదిలమునున్న యట్టి జివ్వ।
దగ్గియెళ్ళం బాన యూ పుటు కొలను
పాలించెదు దళసరి మంచు దెబ్బ
పై నెలకొనుటయున్ - గానిపించని
గాడ్పు పంజెఱవోయి నిల్కు వఁగఁగఁ।
వడితో డసూఁగుటా దేహజగమునకుఁ
జుట్టు నెగురఁగొట్టఁబడుటయు - లేక।
హద్దుమీఱు చుమతె యఱమరతీఱని
తలఁపులను కొనెడు దానికన్న।
నెక్కువయిడుములఁ బొక్కుట - యిదికదు
గోరము - ముదిమినొగులును లేమి।
బందిమతెయు మనల నందించిబడలిక।
చీఁదఱలను మిగులఁ జేయునట్టి।
యీ బ్రతుకె యరయఁగ నెంతయు మేలగు।
జచ్చిపొందెదు నగచాల్లకన్న। 5

భయానకరసః

గ్రీవాభంగాభిరామం ముహురనుపతతి స్యందనే బద్ధదృష్టిః
పశ్చార్ధేన ప్రవిష్టశ్శరపతనభియా భూయసా పూర్వకాయమ్।
దర్భైరర్ధావలీఢైః శ్రమవివృతముఖభ్రంశిభిః కీర్ణవర్త్మా।
పశ్యోదగ్రప్లుతత్వాద్వియతి బహుతరం స్తోకముర్వ్యాం ప్రయాతి॥ 1

అమ్మో-సళిళసేఅసింభముగ్గదో ణోమాలిఅం ఉజ్జిఅ
వఅణం మే మహుఅరో ఆహిం వట్టఇ-హాలా పరిత్తాఅ
హాసుం ఇమిణా దువ్విణీదేణ దుట్టమహుఅరేణ
పడిహూదిమణం-ణ ఏసో దుట్టో విరమది-తా అణ్ణ।
దో గమిస్సం-కహం ఇదో వి మం అణుసరది। 2

ముంచ మం-అజ్జా ఏస ఆసంగ చ్ఛమ్మి॥ 3

వై ఱ ప్పు

ఉ॥ వెంబడు తేరు వం[illegible] మొద. [illegible] నమ్ము[illegible]
నింబడునంచు వెద్దలకు నివ్వె[illegible] [illegible]ంచు [illegible]
తంబు ఉప్పన్న[illegible] [illegible] [illegible] నిక్కి [illegible]
గుంబరికించు మాదిను వ[illegible] దిగ మొం[illegible] [illegible]న్. 1

వ॥ చెలీ సీటిపోఁత్తగ [illegible]లి జాజివ్వడిచి [illegible] నె[illegible]
నుచున్నది చెలులారా ఇూ [illegible] [illegible] [illegible]బడున
గ్గాపాడుడీ ఇూతుంబరియాఁగ[illegible] [illegible] నా[illegible] చోఁకికే
గెదను ఇఁక నెట్లిచటికిఁగూడ నన్వేంబడించుచుండెడిఁ. 2

నన్ను విడువుమమ్మ [illegible]ద్దఁబోవెదను. 3

అద్భుతరసః

మందఃకవియశః ప్రార్థీ గమిష్యామ్యుపహాస్యతామ్।
ప్రాంసులభ్యే ఫలేమోహాదుద్బాహురివవామనః॥ రఘువంశే-స.
శ్లో॥ 3. 1.

ఆకారసదృశప్రజ్ఞః ప్రజ్ఞయాసదృశాగమః।
ఆగమైస్సదృశారంభః ఆరంభసదృశోదయః॥ శ్లో॥ 15. 2.

శరీరసాదాదసమగ్రభూషణా।
ముఖేన సాలక్ష్యతలోధ్రపాండునా।
తనుప్రకాశేనవిచేయతారకా।
ప్రభాతకల్పాశశినేవశర్వరీ॥ స. 3. శ్లో॥ 2. 3

దినేషు గచ్ఛత్సునితాంతపీవరం।
తదీయమానీలముఖం స్తనద్వయమ్।
తరశ్చకార భ్రమరాభినీలయోః।
స్సుజాతయోః పంకజకోశయోశ్శ్రియమ్॥ శ్లో॥ 8. 4

తమంక మారోప్య శరీరయోగజైః।
స్సుఖైర్నిషించ న్తమివామృతంత్వచి।
ఉపాంతసమ్మీలితలోచనోనృప।
శ్చిరాత్సుతస్పర్శరసజ్ఞతాంయయుః॥ శ్లో॥ 26. 5.

అబ్బరము

కం॥ వెడఁగున్ గయి పెంపున్నే। బడయంగా
గోరినవ్వఁ బడియెడ నాసన్।
బోడవగు నతనికిఁ బోంకం। బడు పంకునకుఁ
గయి బాచుము ఉగుజ్జవలెన్। 1

గీ॥ సొగసునకుఁ దగునట్టి తెల్విఁ గలవాఁడు।
తెలివికిం దగు చదువుల నెలయువాఁడు
చదువులకుఁ దగిన పనిని సల్పువాఁడు।
పనికిఁ దగినట్టి పెంపున దనరువాఁడు. 2

గీ॥ ఒడలు చిక్కుట గొంచెము తోడ్పడుల మెయి।
నా మెలోద్దగ ప్రూఁ దెల్పు మోముతోడ।
వేరు వన్నెలు తగ్గఁ జా బిలినరుదగు।
చుక్కలు గలుగు మాపటు చూడఁబడియె. 3

గీ॥ ప్రొద్దులున్నిండ బలిసిన బోటినల్ల।
ముక్కుల చనుంగవయుఁ దేంట్లఁ బొదుగఁబడిన।
పొల్పుమీఱెడు తామర మొగ్గనోయి।
దగుసి రిస్మి చుమిక్కిలి దెగడుచుండె. 4

కం॥ కడునొడలు బెరయఁ బొడమిని। గుడుపోయిం
బాలవానఁ గురియించెడునా।
బుడుతఁ దొడవిడికొడుకుతా। కుడుచవిఁ
దడవాండెదొర మొగుడు కందోయిన్. 5

రఘుర్భృశంపక్షసితేన తాడితః
పపాతభూమౌసహసైనికాశ్రుభిః।
నిమేషమాత్రాదవధూయతద్వ్యథాం।
సహోత్థితః సైనికహర్షనిస్వనైః॥ శ్లో॥ 61. 6

కులేనకాంత్యావయసానవేన।
గుణైశ్చతైస్తైర్వినయప్రధానైః।
త్వమాత్మనస్తుల్యమముంవృణీష్వ।
రత్నంసమాగచ్ఛతుకాంచనేన॥ స 6. శ్లో॥ 79. 7

ఆలోకమార్గం సహసావ్రజంత్యా।
కయాచిదుద్వేష్టనవాంతమాల్యః।
బద్ధుంనసంభావిత ఏవతావ।
త్కరేణరుద్ధోపిచకేశపాశః॥ స 7. శ్లో॥ 6. 8

విలోచనం దక్షిణమంజనేన।
సంభావ్యతద్వంచితవామనేత్రా।
తథైవవాతాయనసన్నికర్షం
యయౌశలాకామపరావహంతీ॥ శ్లో॥ 8. 9

తాంరాఘవందృష్టిభిరాపిబంత్యో।
నార్యోనజగ్ముర్విషయాంతరాణి।
తథాహిశేషేంద్రియవృత్తిరాసాం।
సర్వాత్మనాచక్షురివప్రవిష్టా॥ శ్లో॥ 12. 10

నృపతేఃప్రతిషిద్ధమేవతత్కృతవాన్పంక్తిరథోవిలంఘ్యయత్।
అపథేపదమర్పయంతిహి శ్రుతవంతోపిరజోనిమీలితాః॥ 11

గీ॥ ఎడఁదనద్దానిచేఁ గొట్టఁబడిన [illegible]
మొనకనులనీటితోడఁ దడి [illegible]
సరకుఁగొనకానొగులుసిము సం[illegible]తోడ
హాళిఁగను దళములరొదతోడ లేచె. 6

గీ॥ కొలముచేవన్నె చేతనుఁ గ్రొత్త [illegible]
ననడఁకువ మొదలగు నాగొనములచేత
నీకుసరియగు నాతనిన్ పెండ్లియాడ
రతనము పసిండితోడుత జతపడును. 7

గీ॥ తురితముగఁ గిటికీదారి కరుగుచున్న
యొకతె చేఁ జేయి చేతఁ బట్టుకొనఁబడియు
జుట్టువిడి పూలురాలెడు నట్టి జుట్టు
సరకుఁగొనఁబడదంతలోఁ దుఃఖమునఁబడఁగ॥ 8

గీ॥ కాటుకింకొకరితె కుడి కంటఁ బెట్టి
యెడమచూపునకద్దాని నిడుట మాని
కడువడిగ జాలకమ్ము చెంగటికి మిగుల
జోకమైనేగుదెంచె సలాకఁ బట్టి. 9

గీ॥ రాగవుందమకన్నులఁ గ్రొవ్వుచెలులు
నలుపలేకుండి రొండు పనులెవియైన
వినికి మొదలగు వారితెక్కెన చెయిదము
తెల్లఁ జూపునఁ జొరఁబడి యెన్నిజముగ. 10

గీ॥ తేనికేదితగదో దానినాయొకిమీఁదు
మెలఁగి హద్దుమీఱి నలిపినాఁడు 11

శాపోప్యదృష్టతనయానన పద్మశోభే।
సానుగ్రహోభగవతామయిపాతితోయమ్। [స 9 శ్లో॥ 74.

కృష్యాందహన్న పిఖలుక్షితిమింధనేద్ధో।
బీజప్రరోహజననీం జ్వలనఃకరోతి॥ శ్లో॥ 80. 12

సమమాపన్నసత్వాస్తా రేజురాపాండురత్విషః।
అంతర్గతఫలారంభా స్సస్యానామివసంపదః॥ స 10. శ్లో॥ 59. 13

సుతౌలక్ష్మణశత్రుఘ్నౌ సుమిత్రాసువేయమా।
సమ్యగారాధితావిద్యా ప్రబోధవినయావివ॥ శ్లో॥ 71. 14

తావుభావపిపరస్పరస్థితౌ।
వర్ధమానపరిహీనతేజసౌ॥
పశ్యతిస్మజనతాదినాత్యయే।
పార్వణౌశశిదివాకరావివ॥ స॥ శ్లో॥ 82. 15

సాపీతాసన్నిధావేవ తంప్రవేశకథితాన్వయా।
అత్యాహూఢోహినాకిణా మకాలజ్ఞో మనోభవః। స 12. శ్లో॥ 33. 16

.తప్పుదారినడుగఁ.జొప్పింత్రుచ,దువరు|
.లయ్యు,రాయసమున.నడఁగువారు. 11

గీ॥ .కనుపడనికొడుకుమొ.గము.దమ్మిసిరిగల|
.నాకుమేల్గఁబెట్టి.నారుమీరు|
.నె,ఱయునగ్గిమాకిఁక.నేలఁగాల్చుచుదాని|
.విత్తనంబులమొల.పించునట్లు. 12

గీ॥ .ఒక్కమాటెసూలు.నొందినయవ్వార|
.లించుకంతతెల్పు.మించులలర|
ఁ.బొట్టుజుత్తోడఁ.బొలుపారుచుండెడు|
.పైరుసిరులమాడ్కిఁ.బరగుచుంద్రు| 13

గీ॥ .కనియెఁ,లచ్చనసతురుగ్గ.లనుకొడుకుల|
ఁ.గవలవారలసుమితర.మివ్వఁ,బాటు|
.తోడనేర్చినవిద్దియ.దొడ్డ,యెఱుక|
.మేటియడఁకువఁగాంచిన.సాటిమీఱ. 14

గీ॥ .ఒంటొరువులనెదిరి.యుండినవారల|
ఁ.గనఁగొనియెనిరువుర.,మనిసిగుంపు|
.హెచ్చుతగ్గువెలుఁగు.లెనసి,సంజనల్లు|
.పున్నమ,కలువదొర,బ్రొద్దులవలె. 15

గీ॥ .ఆపెసీతదాపు.నందెయవ్వానిఁ|
.గోరుకొనయెఁదనదు .,కొలముఁజెప్పి|
.మిగులఁ,బెంపుఁజెంది .,మోఁతల,వలరాజు|
.,తెఱుఁగమంచిచెడ్డ .తెఱుఁగకుండు. 16

ఇతస్తతశ్ఛన్నవైదేహీం మన్వేష్టుంభర్తృచోదితాః।
కపయశ్చేరురార్తస్య రామస్యేవమనోరథాః॥ శ్లో॥ 59. 17

ప్రవృత్తావుపలబ్ధాయాం తస్యాఃసంపాతిదర్శనాత్।
మారుతిస్సాగరంతీర్ణ స్సంసారమివనిర్మమః॥ శ్లో॥ 60. 18

దృష్టావిచిన్వతా తేన లంకాయాం రాక్షసీవృతా।
జానకీవిషవల్లీభిః పరీతేవమహౌషధిః॥ శ్లో॥ 61. 19

ప్రత్యభిజ్ఞానరత్నంచ రామాయాదర్శయత్కృతీ।
హృదయంస్వయమాయాతం వైదేహ్యాఇవమూర్తిమత్॥ శ్లో॥64.

సైషాస్థలీయత్రవిచిన్వతాత్వాం।
భ్రష్టంమయానూపుర మేకముర్వ్యామ్।
అదృశ్యతత్వచ్చరణారవింద।
విశ్లేషదుఃఖాదివబద్ధమానమ్॥ స 13. శ్లో॥ 23. 21

ఏతద్గిరేర్మాల్యవతఃపురస్తా।
దావిర్భవత్యంబర లేఖిశృంగమ్।

గీ॥ ఒడయచేతనుఁ బంపఁగాఁ బడినకోఁతు
లిచటనచటనునై దేయు నెనుకుటకొయు
త్రిప్పుచున్నను చుండిరెం తేసెయుకుము
గుందుచుండిన సీ రాముఁ గొల్చినఁగ. 17

గీ॥ హానుమయూపెదయిన యునికియు సంపాతి
దరిసెనంబువలన నెఱుఁగఁబడఁగ
దాఁటిపోయెనొకట మేటిమున్నీటిని
దగులుజాఱువాఁడు తగులమువలె॥ 18

గీ॥ చూడఁబడియె రక్కసుఁ బొంచున బసి
నట్టి జానకి తను నరయుచున్న
వానిచేత విసముఁ బరఁగించుకొఁగెల
గలసియున్న జీవ గఱ్ఱమాడ్కి. 19

గీ॥ మఱియుఁ దనదుపనిని నెఱవేర్చుకొనియాతఁ
డానవాలు రతన మప్పగించె
దవిలి రామునకును దనయంతయూపును
బొందినప్పు సీత డెందమువలె. 20

కం॥ ఇదియచ్చోచ్చుటని నెవ్వడకెడునా
బడియె సీయడుగుంద
మ్మిఁదొ అఁగు కతనన్వనటం బొదసినటుల
నొక్కయందె మాఁగతనమునకా. 21

గీ॥ ముందుఁ దోఁచుచుండె మొఱలొ
మాలెమంతమనెడు మలఁగఁకొన

నవంపయోయత్రఘనైర్మయాచ।
త్వద్విప్రయోగాశ్రుసమంవిసృష్టమ్॥ శ్లో॥ 26. 22

త్వయాపురస్తాదుపయాచితోయః।
సోయంవటశ్శ్యామఇతిప్రతీతః।
రాశిర్మణీనామివగారుడానాం।
సపద్మరాగఃఫలితోవిభాతి॥ శ్లో॥ 53. 23

అనంతరత్నప్రభవస్యయస్య।
హిమంనసౌభాగ్యవిలోపిజాతమ్।
ఏకోహిదోషోగుణసన్నిపాతే।
నిమజ్జతీందోఃకిరణేష్వివాంకః॥ కుమారసంభవే స॥ శ్లో॥ 3. 24

తాంహంసమాలాశ్శరదీవగంగాం।
మహౌషధింనక్తమివాత్మభాసః।
స్థిరోపదేశాముపదేశకాలే।
ప్రపేదిరేప్రాక్తనజన్మవిద్యాః॥ శ్లో॥ 30. 25

పుష్పంప్రవాళోపహితంయదిస్యా।
న్ముక్తాఫలంవాస్ఫుటవిద్రుమస్థమ్।
తతోనుకుర్యాద్విశదస్యతస్యా।
స్తామ్రౌష్ఠపర్యస్తరుచేస్స్మితస్య॥ శ్లో॥ 44. 26

స్వరేణతస్యామమృతస్రుతేవ।
ప్రజల్పితాయామభిజాతవాచి।
అప్యన్యపుష్టాప్రతికూలశబ్దా।
శ్రోతుర్వితంత్రీరివతాడ్యమానా॥ శ్లో॥ 44. 27

.క్రొత్తనీరెచట.నో.కొలమబ్బుల- న్నిన్న।
.నెడయునాదుకనుల.విడువఁబడియె. 22

గీ॥ .మునుపునీచేత వేడఁబ.డెనెదెయదిది।
.చా.మయనునట్టి.వాడికి. జనెడుముఱ్ఱి।
.పండులన్నిండికెంపుల.మె.ండుకొన్న
.గరుడపచ్చలప్రోవటు. మెఱయుచుండె. 23

గీ॥ .కో.లఁదికిన్మెఱినరతన.ములగనియగు।
.దేనికిన్మించుసొగసు.గు.డింపలేదు।
.దోసమొకటైన.గొనముల.రాసిలోన।
.మునుఁగు-మచ్చ.వెన్నెలతేని.మినుకులవలె. 24

గీ॥ .వే.ల్పుటేటిఁగా.ర్తదనంచ.చాల్పులవలె।
.రేయిఁబె.న్మిందునద్దానిచాయలట్ల।
.మిగులఁజుఱుకైనబుద్ధింగ .లిగినయాపె।
ఁ.దెల్పుతఱిఁదొ.లిబాముని.ద్దియలుపొందె. 25

గీ॥ .ఇ.గురులోననునుపఁబడు.నేనిపువ్వు।
.పవడమునము త్తియముతాపఁ.బడినయెడల।
.నప్పుడాపెకెమ్మోవియం.దలరునచ్చు।
.చిఱునగవునకుఁబోలికఁ.జెందవచ్చు. 26

గీ॥ .తీయపల్కులుగల్గునా.తీఁగెఁబోడి।
.యెంతయుంబాటకై యె.లుఁ.గెత్తినపుడు।
.వినెడువారికిసుతిచెడు.వీణియవలె।
.మివ్వులఁగోయిలకూఁతగూ.డ వెగటగును. 27

ప్రవాతనీలోత్పలనిర్విశేష।
మధీరవిప్రేక్షితమాయాతాక్ష్యాః।
తయాగృహీతంనుమృగాంగనాభ్య
స్తతో గృహీతంనుమృగాంగనాభిః॥ శ్లో॥ 46. 28

సర్వోపమాద్రవ్యసముచ్చయేన।
యథాప్రదేశంవినివేశితేన।
సానిర్మితావిశ్వసృజాప్రయత్నా।
దేకస్థసౌందర్యదిదృక్షయేవ॥ శ్లో॥ 19. 29

శామ్యేత్ప్రత్యపకారేణ।
నోపకారేణదుర్జనః॥ స 2. శ్లో॥ 40. 30

తస్మిన్నుపాయాస్సర్వేనః క్రూరేప్రతిహతక్రియాః
వీర్యవంత్యౌషధానీవవికారే సాన్నిపాతకే॥ శ్లో॥ 48. 31

ప్రయోజనాపేక్షితయాప్రభూణాం।
ప్రాయశ్చలంగౌరవమాశ్రితేషు॥ స 3. శ్లో॥ 1 32

వర్ణప్రకర్షేసతికర్ణికారం
ధునోతినిర్గంధతయాస్మచేతః।
ప్రాయేణసామగ్ర్యవిధౌగుణానాం।
పరాఙ్ముఖీవిశ్వసృజఃప్రవృత్తిః॥ శ్లో॥ 28. 33

అలోకసామాన్యమచింత్యహేతుకం।

గీ॥ బలుకరువలియుండలినల్ల కలువమాడ్కి।
వెలయుచుండెడువాల్గంటి బెదరుమాడ్కి।
యూదుజింకలనుండియా చేర్చెగానో।
యాపెవలన నేర్చుకొనెనో యాదుజేళ్లి. 28

గీ॥ ఒప్పుగాదగుతావులనుంచబడిన।
సాటిదినుసుగమిగిలు జతనముకొను।
నలుపబడియైనా వెలదనక నలువచేత।
నాకటగలసారుజూచుకొరికసనంగ. 29

ద్వి॥ కడుదుండగీడుచ కప్పబడడు నేలు।
గెడగూర్చుటన్నాఋ కీడునగాని. 30

గీ॥ వీసరములయ్యమాచేయు వెరవ్రతెల్ల।
వైళమెంతయుగూళగా వానిగొడల।
సారెసారెకుజెలరేగు జన్ని యుండు।
మంచిసత్తువుగలిగిన మందులవలె. 31

ద్వి॥ పనికావలసినప్డు పజలకుగార।
మనుగులయెడగదలాడుదఱుచుగ. 32

గీ॥ నిండువన్నియగలిగియు గొండగోగు।
తావిలేకున్కి చేతడెందమునొగిల్చె।
తర్చుగగొనములన్నియు గూర్చుపట్లు।
పెడమొగంబిడు వేలుపు పెద్దనడతె. 33

ద్వి॥ కతము తెలియబడక జగములోన।

ద్వీపంతిమందాశ్చరితమ్మహాత్మనః స 5. శ్లో॥ 74. 34

అపమేఘోదయంవర్ష మదృష్టకుసుమంఫలమ్।
అతర్కితోపపన్నంవో దర్శనంప్రతిభాతిమే॥ స6. శ్లో 53 35

మూఢంబుద్ధమివాత్మానం హైమీభూతమివాయనమ్।
భూమేర్దివమివారూఢం మన్యేభవదనుగ్రహాత్॥ శ్లో॥ 54. 36

అంగుళీభిరివకేశసంచయం।
సన్నిగృహ్యతిమరంమరీచిభిః।
కుడ్మలీకృతసరోజలోచనం।
చుంబతీవరజనీముఖంశశీ॥ స 8. శ్లో 63. 37

రక్తభావమపహాయచంద్రమా।
జాతఏష పరిశుద్ధమండలః।
విక్రియానఖలుకాలదోషజా।
నిర్మలప్రకృతిషుస్థిరోదయా॥ శ్లో॥ 65. 38

ఉన్నతేషుశశినఃప్రభాస్థితా॥
నిమ్నసంశ్రయపరంనిశాతమః।
నూనమాత్మసదృశీప్రకల్పితా।
వేధసాహిగుణదోషయోర్గతిః॥ శ్లో॥ 66. 39

.వతులేని పెద్దన. క్ష్వడెఁ ,దాల్పె తెగడు. 34

గీ॥ .కారుమబ్బుగ్రమ్మ.కొయె కురిసెడు వాన।
.పువ్వు కానరా. పొడముపండు।
.తలఁతుమీఁరలిన్లు. వరిసెనమిచ్చుటు।
.యారనాకుఁగోర.నట్టికొక్కె. 35

గీ॥ .వట్టిమొద్దు తెల్పిఁ.బడసినచందాన।
.నారయినుముబంగ.రైనకరణి।
.బువినివిడచి నేను. ని.వి కెక్కినట్లుంతు।
.ననుఁగురించిమీఁదు. నెనరువలను. 36

గీ॥ .కురుల,గుంపు వ్రేళ్ల. వె.రవున- మిన్కులు।
ఁ,జేలువుమీఁఅనిరులఁ .దోలఁగఁద్రోసి।
.మొ,గడు,తమ్మిచూడ్కి .నెగడు రేయిమొగంబు।
.క,డలి వెన్నముద్దు. లిడెడుమాడ్కి. 37

గీ॥ .త,మ్మిపగతుఁడెత్తఁ.దనమునువిడనాడి।
.క,రము,సుద్దరూపుఁ.గలిగెనుఁదతి।
.నేగినొదవుమార్పు.చెలఁగదుతిరముగ।
.నచ్చమా,గొనంబు.నందు,పజల. 38

గీ॥ .చందురు వెలుంగు,మిణ్ణుల.యంకునుండె।
.మాపుచీఁకటిపల్లంబు.ప్రాపుఁదవిలె।
ఁ.దమకుఁదగినట్టిగొనమూదో.నముఁనడత।
.నిక్కముగఁ,దమ్మిమాలిచే. నె,రపఁబడియె. 39

సుకాంత కాంతామణితానుకారం।
కూజంతమాఘూర్ణితరక్తనేత్రమ్।
ప్రస్ఫారితోన్నమ్రమవినమ్రకంఠ।
మ్ముహుర్ముహుర్న్యంచితచారుపుచ్ఛమ్।
విశృంఖలంపక్షతియుగ్మమీషు।
ద్దధానమానందగతిమ్మదేన।
శుభ్రాంశువర్ణంజటిలాగ్రపాద।
మితస్తతోమండలకైశ్చరంతమ్।
రతిద్వితీయేనమనోభవేన।
హ్రాదాత్సుధాయాఃప్రతిగాహ్యమానాత్।
తంవీక్ష్యఫేనస్యచయంనవోత్థ।
మివాభ్యనందత్ క్షణమిందుమౌళిః॥ స 9. శ్లో॥ 2-3-4 40

అహేతుహాసచ్ఛురితాననేందు।
ర్గృహాంగణక్రీడనధూళిధూమ్రైః।
ముహుర్వదన్కించిదలక్షితార్థం।
ముదంతమోరంకగతస్తతాన॥ స శ్లో॥ 43. 41

భవన్తి వాచోవసరేప్రయుక్తా।
ధ్రువంఫలావిష్టమహోదయాయ॥ స 12. శ్లో॥ 43. 42

వీచీక్షోభస్తనితవిహగశ్రేణి కాంచీగుణాయా।
స్సంసర్పంత్యాఃస్ఖలితసుభగం దర్శితావర్తనాభేః।
నిర్వింధ్యాయాఃపథిభవరసాభ్యంతరస్సన్నిపత్య।
స్త్రీణామాద్యంప్రణయవచనం।
విభ్రమోహిప్రియేషు॥ మేఘసందేశే॥ స. 1 శ్లో॥ 29. 43

సీ॥ .కూ.టమి.న్మానిసి .కుత్తుకనొఁగవఁ
.ను.లివటుముద్దుగఁ.బలుకుదాని।
.నెంతయుఁదిరిగెడు.నెఱ్ఱకన్నులదాని-
ఁ.బొలపుగఁగ్రిందుమీఁదులకుఁజాఁప
ఁ.బడుగొంతుఁగలదాని- .మడిచెవుత్రోఁచెఁ
గ.ల్గినదాని-సంకెల.లేనిదాని।
.సుంతతెక్కు మొదళ్ల .జోడు వెలయుదాని-
.మత్తునహాయిగ .మలయుదాని।
.చందురుని.డాలలరుదాని-.జడలుగట్టు
.కొనయడుగుదాని-ఁబ.ల్లటీ.ల్గొనెడుదాని।
ఁ.ద్రచ్చఁబడుపాలనుర్గు.వి.తమగుదాని।
ఁ.గని.చిటికసంతసిలెబుడు.తనెలతాల్పు. 40

గీ॥ .క.తము లేనినగు మొ.గంబు.జాబిలి-నింటి।
.ముంగిటాటనంటు.బుగ్గిచాయ।
.మాటికించుకంత.మాటాడుచెద్దియో।
.వారి.హోళిఁబెంచెఁ.జేరితోడను. 41

ద్వి॥ .తగిన.యదును వే.చి.తగిలించుమాలు।
.లగుని.క్కువముగమే.ళ్లమరుపెఁ.ఘనను. 42

గీ॥ .తె.రలునల్ర మోయుపిట్ట.బం.తి.మొలసూలు।
.నే.రుపడుసుడిబొడ్డుతో.జాతినడుము।
.వ.ంకచవిఁగొనుమాత్రోవ-ఁ.బ.డతులతోలి।
.వలుపుపలుకుమగలఁగద.వారిహాయుఁగ. 43

జ్ఞాతాస్వాదోవివృతజఘనాం కోవిహాతుంసమర్థః   శ్లో॥ 45.   44

కేషానస్యుఃపరిభవపదంనిష్ఫలారంభయత్నాః ॥   శ్లో॥ 58.   45

కాంతోదంతస్సుహృదుపనతః।
సంగమాత్కించిదూనః ౮   స 2. శ్లో॥ 39.   46

నన్వాత్మానంబహువిగణయన్నాత్మనైవావలంబే।
తత్కల్యాణిత్వమపినితరాంమాగమః కాతరత్వమ్।
కస్యాత్యంతంసుఖముపనతం దుఃఖమేకాంతతోవా।
నీచైర్గచ్ఛత్యుపరిచదశా చక్రనేమిక్రమేణ॥   శ్లో॥ 49.   47

ప్రత్యుక్తంహిప్రణయిషుసతామీప్సితార్థక్రియైవ॥ శ్లో॥ 54. 48

కేషాంనస్యాదభిమతఫలా ప్రార్థనాహ్యుత్తమేషు॥   శ్లో॥ 65.   49

పటుతరదవదాహోచ్ఛుష్కసస్యప్రరోహాః।
పరుషపవనవేగోత్క్షిప్తసంశుష్కపర్ణాః।
దినకరపరితాపక్షీణతోయస్సమన్తా।
ద్విదధతిభయముచ్చైర్వీక్ష్యమాణావనాన్తాః।
ఋతుసంహారే స॥ 1 శ్లో॥ 22.   50

జ్వలతిపవనవృద్ధఃపర్వతానాందరీషు।   51

ద్వి॥ .పసయెఱింగినవాఁడె.పండువిద్యఁగలుగు।
.దినమొులతోనున్న.తీఁగియఁబోడి.　44

ద్వి॥ .కొఱగానిపనిఁబూను.కొన్నట్టివారె
.వరునిక్కముఁగనవ్వు.పాలుగాకుంద్రు.　45

ద్వి॥ .చెలివలనఁదెలియు. చెలువునిమాట।
.కలయికకంటెనుఁగ.డమయొక్కంత.　46

గీ॥ .బిట్టుతలపోసినాయంత.పట్టనైతి।
ఁ..బున్నియమునకలదానసి.పున్నెఁజవసు।
.స.తమ.సుక.మొవనికయిన.నె.త.జె.స.కలు।
.కమ్మవలెఁగ్రిందుమీఁదునై.కడసుఁగాని.　47

ద్వి॥ .బలుమంచివారలు.బదులువాకొనుట।
.యడుగువారికిఁగోర్కె.యందెంచుటకద.　48

ద్వి॥ .ఏవారికోరిక.లీడేఱకుండు।
.వా.విరిమేలైన.వారలయందు.　49

గీ॥ కారుచిచ్చునఁగ్రాఁగిన.పైరుమొలక।
.లెక్కడెగాలికెగరెడు.నెండుటాకు।
.లెండకెంకినసీళులెల్లెడలఁగల్గి।
.యడవులెత్తునఁగన్బడి.జడువుగొలుపు.　50

గీ॥ .మెట్టపల్లంబులన్గాలి.మీఁజీవుండు।

స్ఫుటతిపటునినాదైః శుష్కవంశస్థలీషు।
ప్రసరతితృణమధ్యేలబ్ధవృద్ధిఃక్షణేన।
గ్లపయతిమృగవర్గం ప్రాంతలగ్నోదవాగ్నిః శ్లో॥ 52. 51

నితాంతనీలోత్పల పత్రకాంతిభిః।
క్వచిత్ప్రభిన్నాంజనరాశిసన్నిభైః।
క్వచిత్సగర్భప్రమదాస్తనాభైః।
సమాచితంవ్యోమఘనైస్సమంతః॥ స 2. శ్లో॥ 2. 52

ప్రభిన్నవైడూర్యనిభైస్తృణాంకురైః।
సమాచితాప్రోత్థితకందలీదళైః।
విభాతిశుక్లేతరరత్నభూషితా।
వరాంగనేవక్షితిరింద్రగోపకైః॥ శ్లో॥ 5. 53

పయోధరైర్భీమగభీరనిస్వనైః।
స్తడిద్భిరుద్వేజితచేతసోభృశమ్।
కృతాపరాధానపియోషితఃప్రియాన్।
పరిష్వజంతేశయనేనిరంతరమ్। శ్లో॥ 11. 54

వివత్రపుష్పాం నలినీ సముత్సుకా।
విహాయఃభృంగాఃశ్రుతిహారినిస్వనాః।
పతంతిమూఢాః శిఖినాంప్రనృత్యతాం।
కలాపచక్రేషునవోత్పలాశయా॥ శ్లో॥ 14. 55

కాశాంశుకావికచపద్మమనోజ్ఞవక్త్రా।
సోన్మాదహంసరవనూపురనాదరమ్యా।
ఆపక్వశాలిరుచిరాతనుగాత్రయష్టిః।

౦.బెనురొదల౦.గాలు నెండిన. నెమరుపొదల।
౦.గడ్డిదిరుగునొ.న్ను-మ్మడి.గ్గ.పినునంగి
.క.డ౦గరిలికొనుచిమ్మ.మొ.గము౦.గల౦చు. 51

గీ॥ .ఉ.రవు.కటికల్పయోకు.డా.లొ లు-.మిన్ను।
.ముక్క-లొమసికుప్ప రం.గొక్క- చో లు।
.నొ.కొటనిండుచూలాలు౦చం.టెకొ నాయు।
౦.గలుగునుబ్బలనిండం౦ను౦.గమ్ము౦బడిమె. 52

గీ॥ .తునకలొ.పిల్లి కన్నుర.తనముపంటె।
.గతికమొలకల- వెలువడు.నరటెయోకు।
.ల.మయి-నారు ద్రపురుగుల-.నమరు౦గుడమి
. తెలుపు కానితొ.ద్దులనొప్పం.చెలువవలెను. 53

గీ॥ .అ.డలు౦గొల్పుచుబిట్టుతి. మెడ కొు. ంుటల।
.మెఱపుల.గ్గొయ్యలులుకడు.వెఱవు౦జెంది।
.నేర మొనరించినట్టిపె.న్వాటులనైన।
౦.కౌగిలింద్రుకొందురుబిగి.గా౦బఱపున. 54

గీ॥ .త.మి-నలరు తేకు౦దొఱ౦గిన.త.మ్మినెడసి
.చెవులకుణ్ హాయిగారొద౦.జేయు తేటు।
.లాడు నెమళులపురికన్ను.లందు౦బడెడు।
౦గొత్తకల్హానచే౦ దెల్పె.౦గొ.లుపోయి. 55

గీ॥ .తెల్లువలువ-.నెరవి.రియుతమ్మి మోము-మ।
. త్రిలు.తెలిపులు౦గురొద.ను.లియునందె।
.పండినవరి బే.డ౦గు.పల్చవిష్మె పెగె।

ప్రాప్తాశ్శరన్నవవధూరివరూపరమ్యా॥ స 3. శ్లో॥ 1. 56

కాశైర్మహీంశిశిరదీధితినారజన్యో।
హంసైర్జలానిసరితాంకుముదైఃసరాంసి।
సప్తచ్ఛదైఃకుసుమభారనతైర్వనాంతాః।
శుక్లీకృతాన్యుపవనానిచమాలతీభిః॥ శ్లో॥ 2. 57

చంచన్మనోజ్ఞశఫరీరసనాకలాపాః।
పర్యంతసంస్థితసితాండజపంక్తిహారాః।
నద్యోవిశాలపులినాంతనితంబబింబా।
మందంప్రయాంతిసమదాః ప్రమదాఇవాద్య॥ శ్లో॥ 3. 58

వ్యోమక్వచిద్రజతశంఖమృణాలగౌరైః।
త్యక్తాంబుభిర్లఘుతయాశతశఃప్రయాతైః।
సంలక్ష్యతేపవనవేగచలైః పయోదైః।
రాజేవచామరవరైరుపవీజ్యమానః॥ శ్లో॥ 4. 59

మందానిలాకులితచారుతరాగ్రశాఖః।
పుష్పోద్గమప్రచయకోమలపల్లవాగ్రః।
మత్తద్విరేఫపరిపీతమధుప్రసేకః।
శ్చిత్తంవిదారయతికస్యనకోవిదారః॥ శ్లో॥ 6. 60

తారాగణప్రవరభూషణముద్వహంతీ।
మేఘావరోధపరిముక్తశశాంకవక్త్రా।
జ్యోత్స్నాదుకూలమమలంరజనీదధానా।
వృద్ధింప్రయాత్యనుదినంప్రమదా॥ దేవబా 61

.గూడెం.గాడు.క్రొత్త.కోడలు వచ్చె. 56

గీ॥ .నేల తెల్లు-కేయు. పెల-యేళ్ళనిళుల।
.దెలిపులుగులు-కోటు. వెలికిలువలు।
.పింటితోటు.గములు.విరజాజు-లేడా
.పొన్నలడవులు దెలు.పుగనొవక్కె. 57

గీ॥ .అందముగ నెగురు.పరిగి.యమొగ నాళ్లు।
.దండనుండినయంచము. తాళ్లపెర్లు।
.వెడలుపంగనయుసుకదిన్నె.పిఱుదులుగల।
.యేళ్ళు.మత్తిల్లుచెలులట్లు. మెల్లనడను. 58

గీ॥ .వెండిసంకుతూడు. వెలిచాయతో-నీరు।
.దొఱగి-పిన్నలగుచు-గురువలివడి
.నూర్లకొలదిగదలి.తర్లుమబ్బుల-మిన్న
సురటులవిసరబడు.దొరయటుండె. 59

గీ॥ .పిల్లగాలిగదలు. బెడగుముంగొమ్మలు।
.పువ్వులదోచు లేత.చివురుతుదలు।
.తేంట్లగ్రోలబడిన.తేనె.యూటలుగల్గి।
.కొట్టదెవని యొడదగొ.విదారి. 60

గీ॥ .మేలిరిక్క-తోడవు.దాలిచిమబ్బులు।
.దొలగు.జాబిలి మొగ.మలరుచుండ।
.వలిపెవెన్నెలవలు.వన్నట్టుకొని కేయు।
.పూటబూటబడుచు.పోల్కి నెదుగు. 61

నచందనంచంద్ర మరీచిశీతలం।
నహార్మ్యపృష్ఠంశరదిందునిర్మలమ్॥
నవాయవఃసాంద్రతుషారశీతలా।
జనస్యచిత్తంరమయంతి సాంప్రతమ్॥ స 5. శ్లో 3. 62

ద్రుమాస్సపుష్పాః సలిలంసపద్మం।
స్త్రియస్సకామాఃపవనస్సుగన్ధిః।
సుఖాఃప్రదోషాదివసాశ్చరమ్యా।
సర్వంప్రియేచారు తరంవసన్తే॥ స 6. శ్లో॥ 63

ఆకంపయన్కుసుమితాఃసహకారశాఖా।
విస్తారయన్పరభృతస్యవచాంసిదిక్షు
వాయుర్వివాతిహృదయానిహరన్నరాణాం।
నీహారపాతవిగమాత్సుభగోవసంతే॥ శ్లో॥ 22. 64

ఇన్దీవరేణనయనం ముఖమంబుజేన।
కుందేనదంత మధరంనవపల్లవేన।
అంగానిచంపకదలైస్సవిధాయవేధాః।
కాంతేకథంఘటితవానుపలేనచేతః॥ శృంగారతిలకే. శ్లో॥ 3. 65

సమాయాతేకాంతేకథమపిచకాలేనబహునా।
కథాభిర్దేశానాంసఖిరజనిరర్థంగతవతీ।
తతోయావల్లీలా కలహకుపితాస్మిప్రియతమే।
సపత్నీవప్రాచీదిగియమభవత్తావదరుణా॥ శ్లో॥ 9. 66

శ్లాఘ్యంనీరసకాష్ఠతాడనశతం శ్లాఘ్యఃప్రచండాతపః।
క్లేశఃశ్లాఘ్యతరంసుపంకనిచయైశ్లాఘ్యోతిదాహోనలైః।

గీ॥ .చందమామ.మినుకు.చల్వగందముగాని।
.యచ్చమేడపాల.గచ్చుగాని।
.చలువతుంపరువెద.చల్లుగాడ్పులుగాని।
యిపుడు.పడఁయెడఁ.కింపుగావు. 62

గీ॥ .తనరుఁబువులఁజెట్లు_.తామరలన్నియు।
.కం.తుతోడ.నువిద_కమ్మతావి।
.గాలి_సుకము.సంజ_కడుపోయియాపద।
.లం_దమంతయు నగు.నామనిఁజెలి. 63

గీ॥ .మంచుపాటుమచ్చమాయగ_.నామనిన్
.గో.మరుగాలిమాని.కొమ్మలూఁపు।
.నలువుఁగోయిలపలు.కులపెంపు దెసలందు॥
.నీచునెల్లరిమదు.లాఁచికొంచు. 64

గీ॥ .నల్లఁగలువఁజూడ్కి_.నగుమోముఁదమ్మిచే।
.మొల్లచేతఁబల్లు_.మోవిగురున।
ఁ.గ.డమమేనుసంపె.గలఁజేసియా.బన్న।
.చెలువఊతనెట్లు.సలిపెనెడఁద. 65

గీ॥ .ఎంతయుంబ్రొద్దునకుమగఁ.డెట్లొరాగ।
ఁ.గడిచెనరరేయి_సకి_.నాళ్ల.తలతోడ।
ఁ.బొ.లయలుకఁజె.ల్వపై నేను.దెలుపునంత।
.నీ.తొలిదెసనవతివలె.నెఱ్ఱనయ్యె. 66

గీ॥ .బడితెదెబ్బలునూరుమేల్_.వాసియెండ।
.క.స్తిన.యమ.దునుల_నగ్గి.కాల్పులెన్న।

యత్కాంతాకుచపార్శ్వబాహులతికా హిందోలలీలాసుఖం।
లబ్ధంకుంభవరత్వయానహిసుఖం దుఃఖైర్వినాలభ్యతే॥ శ్లో॥ 10. 67

క్షరత్తుషారశీకరాః ప్రబుద్ధకైరవాకరాః।
తతోజజృంభిరేకరాజగత్సుశార్వరీకరాః॥నలోదయే.స2.శ్లో॥53.68

మధుప్రపీయచాభవన్నతానతానతానతాః
రమారమారమారమా కులేజనేత్రహేలయా॥ శ్లో॥ 56. 69

స్వయోనిభక్షధ్వజసంభవానాం।
శ్రుత్వానినాదంగిరిగహ్వరస్థః।
తమోరిబింబప్రతినింబధారీ।
విరాతికాంతేపవనాశనాశః॥ రాక్షసకావ్యే. శ్లో॥ 9. 70

విక్రమోర్వశీయే.

ఆవిర్భూతేశశినితమసారిచ్యమానేవరాత్రి।
నైశశ్యార్చిర్హుతభుజ ఇవచ్ఛిన్నభూయిష్ఠధూమా।
మోహేనాంతర్వరతనురియం లక్ష్యతేముచ్యమానా।
గంగారోధఃపతనకలుషా గచ్ఛతీవప్రసాదమ్। 7।

ఏషామనోమేప్రసభంశరీరా।
త్పితుఃపదంమధ్యమముత్పతన్తీ ।
సురాంగనాకర్షతిఖండితాగ్రా।
త్సూత్రంమృణాలాదివరాజహంసీ॥ 7౹

.నా,తిచనుకడబుజముతోఁ.గూఁతహోయు।
.వడయు దేనికడవ_లేదు_.పడక_,పుగము. 67

గీ॥ .తొరఁగుచుండెడుమంచుతుం.పరలఁగల్గి।
.మిగులఁగల్వాల,తొగలను. మేలుకొల్పి।
.తొ,గలరాయనిచేతులు జగములందు।
.నేపుమీఱుచునుండెను.నాపిదపను. 68

గీ॥ .వె,త్తినీళులనాయూ,యు.విదల్చిదావి।
.వంగివంగక తూర్మాఱు.వడకపోరు।
.కల్లుకతమునమిగులఁజీ.కాకువడిన।
.వారల_మరుకలిమి_వింత.వన్నెమించె. 69

గీ॥ .గా,లిమేపరిపగ_,తన.కతముఁదించి।
.పడగభూళ్లయురుము_ఁగొండ.పరియమండి
.యూలకించి_,చీఁకటిగొంగ.యచ్చుచుచ్చు।
.దారియోముద్దుగుమ్మ_లొ. వన్నలిపెను. 70

గీ॥ చ,ందొ,డుము_ని,రులెడయు రే.చం,దముగను।
.మాపునఁబొగఁదొఱఁగునగ్గి.మంటమాడ్కి_।
.నీచెలువసా,మ్మఁబాయుచుఁ.దో,ఁచఁబడియె।
గట్టొఱగుకలఁకద్దేఱు.గం,గవలెను॥ 71

గీ॥ .చ,దలనెగురుచునీవేల్పు.పానినాదు।
.డెందముల్లొగుబల్మిమైఁబొందినుండి। 72

అథ వాతణలగ్గంవిఅజీసా అసలిలంణతస్సింరా।
అరహాస్సంచిరంచిట్ఠిస్సది త్తితక్కేమి। 73

ఆదర్శనాత్ప్రవిష్టా సామేసురలోకసుందరీహృదయమ్।
బాణేనమకరకేతోః కృతమార్గమవంధ్యపాతేన। 74

ఆభరణస్యాభరణం ప్రసాధనవిధేః ప్రసాధనవిశేషః।
ఉపమానస్యాపిసఖే ప్రత్యుపమానంవపుస్తస్యాః। 75

ప్రియవచనకృతోఽపి యోషితాం।
దయితజనానునయోరసాదృతే।
ప్రవిశతిహృదయంనతద్విధాం।
మణిరివకృత్రిమరాగయోజితః॥। 76

ఉష్ణాలుశ్శిశిరేనిషీదతితరోర్మూలాలవాలేశిఖీ।
నిర్భిద్యోపరికర్ణికారముకులాన్యాలీయతేషట్పదః।
తప్తంవారివిహాయతీరనలినీం కారండవస్సేవతే।
క్రీడావేశ్మనిచైషపంజరశుకః క్లాంతోజలంయాచతే. 77

అవధూతప్రణిపాతాః పశ్చాత్సంతప్యమానమనసోఽపి।

.తుల్యించఁబడినట్టికోనఁగల.తూఁడుల [illegible]
.యాఁడు రాయంచ దారము.న్దోఁడునట్లు 72

వ॥ అట్లు కానిచోఁ గద్దపోఁచం దగఁ లుకొన్న [illegible]
వానియందు రాచమంతనము తప్పింపనలెంచెను. 73

గీ॥ .పచ్చవిల్లునితప్పిపో.వక తగిలిన।
.తూపుచేఁ జేయఁబడినట్టి.తోవఁగల్లు
.నాదు దెందంబులోపలన్నాదుకొనిన।
ఁ.గన్న యంత నెయా వేల్పు-లు.,న్నమిన్న. 74

కం॥ తోడవులకుఁదోడవు వేసం।
.బులచందంబునకు వేస.ములచందంబో।
చెలికాఁడ-దానియందం।
.బలరా రెడురూపు-పోల్కి. [illegible]ఁబోలికకుఁ. 75

గీ॥ .మగల వేఁడుకోలు.మక్కువకలుగక।
.మంచినుడులనైన.మగువలమది।
.కెక్కఁబోవదు-గుఱు. తెలిఁగిన వారికి।
ఁ.గల్లరంగుమాని.కంబుమాడ్కి. 76

చ॥ .ఉ.డుకున.కోడిజు.ట్టుపులుఁ.గుండెడుఁ జల్లని చెట్టుపాదునం।
.దెడఁబడఁ జేసిగోఁగు మొ.గ. లెంతయు లోననణంగుఁ దేఁటి-బి
.ట్టుడికిననీటిఁ బాసిచను.నొడ్డునఁ గల్గినదన్ముకొంచ-,నా।
.కడి [illegible] బిల్క,ఁ [illegible]. 77

గీ॥ .మంచియెడఁ దఁగల్లు.మ.గువలు-[illegible] మొక్కలు।

వివిధై రనుతప్య స్తే దయితానునయైర్మనస్విన్యః॥ 78

పాదా స్తఏవశశినస్సుఖయంతిగాత్రం।
బాణా స్తఏవమదనస్యమనోనుకూలాః।
సంరంభరూక్షమివ సుందరియద్యదాసీ।
త్త్వత్సంగమేన మమత త్తదివానునీతమ్॥ 79

యదేవోపనతందుఃఖం సుఖంతద్ధిరసాంతరమ్।
నిర్వాణాయతరుచ్ఛాయా తప్తస్యహివిశేషతః॥ 80

ఆరక్తకోటభిరియం కుసుమైర్నవకందళీమలినగర్భైః
కోపాదంతర్బాష్పే స్మరయతిమాంలోచనేతస్యాః॥ 81

పద్భ్యాంస్పృశేద్వసుమతీం యదిసాసుగాత్రీ।
మేఘాభివృష్టసికతాసువనస్థలీషు।
పశ్చాన్నతాగురునితంబతయాతతోస్యాః।
దృశ్యేతచారుపదపంక్తిరలక్తకాంకా॥ 82

హృతోష్ఠరాగైర్నయనోదబిందుభి।
ర్నిమగ్ననాభేర్నిపతద్భిరంకితమ్।
చ్యుతంరుషాభిన్నగతేరసంశయం।

.సరకుగొనరు.కాని.చాలనొచ్చు।
.కొనుచుఁబలు తెఱఁగుల.గు పెనిమిటులఁ వేఁడు।
.కోళ్లఁదలఁచిపిదపఁ.దల్ల డింత్రు. 78

గీ॥ .సలుపునొడలికిహాయినా.నెలమినుకులు।
.యెదకునామరుతూపులే.యింపుఁగొలుపు।
.బెడిదమైసైఁపరాకుండుఁజెలువ.యెవ్వి।
.మెత్తఁబడియెడునీ.కూట.మినవినాకు. 79

గీ॥ .కదియుచుండు నద్ది.కడువంతగానదే।
.మాతెడున్నకముగ. మఱొకలాగు।
.హాయిని డెడుమ్రాని.చాయ-మెండుగనెంచ।
..తీండ్రమైన దెబ్బ.తిన్నతనికి. 80

గీ॥ .కడుపునెడనుసల్పుఁ.గడునంచులందున।
.నెఱుపుఁగలుగుపువ్వుల.సీయనంటి।
.యలుకచేతలోన.స,ప్పలనిండిన।
.దానికన్నదోయిఁ.దలఁపఁజేయు. 81

గీ॥ .ఆ,యతివ నేలనడుగుల.నంటునేని।
.వానఁదడియునిసుక చోట్లఁ.గా,నతోవ।
బరువుపిఱుఁదుల వెన్కకు.వంగియాపె।
.ల,త్తుకంబొల్చునడ్డుజా.డకనఁబడును. 82

గీ॥ .మోవియెఱుపానుకన్నిటి.బొట్లుకలుగు।
.నీచిలుకకొప్పుపచ్చన. నెనఁగుచంటి।
.వలువజాఱును-నిచ్చయుం-బలుకతోడ।

శుకోదరశ్యామమిదం స్తనాంశుకమ్॥ 83

ఆలోకయతిపయోదాన్ ప్రబలపురోవాతనర్తితశిఖండః।
కేకాగర్భేణశిఖీ దూరోన్నమితేనకంఠేన॥ 84

ప్రభుతారమణేషుయోషితాం।
నహిభావస్ఖలితాన్యపేక్షతే॥ 85
తద్వియోగభరేచండి మయాతమసిమజ్జతా।
దిష్ట్యాప్రత్యుపలబ్ధాసి చేతనేవగతాసునా। 86

అధోముఖాలంబితహేమసూత్రం।
బిభ్రన్మణింమండల శీఘ్రచారః
అలాతచక్రప్రతిమంవిహంగః।
స్తదాగ్రలేఖావలయంతనోతి॥ 87

ఆభాతిమణివిశేషోద్దూరమిదానీం పతత్రిణానీతః।
నక్తమివలోహితాంగః। పరుషఘనచ్ఛేదసంపృక్తః॥ 88

ఇయంతేజననీప్రాప్తా। త్వదాలోకనతత్పరా।
స్నేహప్రస్రవనిర్భిన్న। ముద్వహంతీస్తనాంశుకమ్॥ 89

ఁ.దడఁబడుచులోఁతుపాక్కలి.గలచెలిజను. 83

గీ॥ ప్రబలునెదురుగాలి.వలననాడెడుపురి।
.తనర_ఁగేకినిండు.కొప్పినగొ[illegible]
.నెత్తి_.దవుగమీఁది.కెంతయునట్టువ।
.వులుఁగుమూచుచుండె.మొఱ్ఱళుల్లెను. 84

ద్వి॥ .మగలయందుఁగల.యు.గ్మలు వేలుబడి।
.తగులఁబోకుండుకెం.దముశాఖుమాఖు. 85

గీ॥ .మిగులనీయెడఁబాటున.నెగడవిరుఁ।
.ముంచఁబడినాఁడనో.యల్క_.పోతనేను।
.నుసుఖువోయినవానిచే.నుసుఖుమాడ్కి_।
ఁ.బదపడియుఁవోయిగాఁబొందఁ.బడితిపీవు. 86

గీ॥ .నోట్ర వేలాడుబంగరు.నూలుగల్లు।
.మానికముఁబట్టి-చుట్ట్రగు.మ్మరి-బిత్తాన।
ఁగొఱవిగిఱివలెనద్దాని.వెఱువురేక।
.కడియమీఁపుల్గుమిక్కలి.గానొనర్చె- 87

గీ॥ .వులుఁగుచేతనుద.వ్వకొం.పోవఁబడిన।
.వింతనూనికమిప్పుడు.వెలయుచుండు।
.రాతిరికెదట్టమూమబ్బువ్రియ్యలోన।
ఁ.గప్పఁబడియున్నయట్టికెం.గామవలెను. 88

గీ॥ .ఏగుఁదెంచెనునీతల్లి.యిదిగొయీమె।
.కన్నులారంగనిన్నుఁదాఁ.గాంచఁగోరి।

శమయతిగజానన్యాన్గంధద్విపఃకలభోపిసన్।
ప్రభవతితరాం వేగోదగ్రం భుజంగశిశోర్విషమ్।
భువమధిపతిర్బాలావస్థోప్యసౌపరిరక్షితుం।
నఖలువయసాజాత్యేవాయం స్వకార్యసహోగుణః॥ 90

నద్యాఇవప్రవాహో।విషమశిలాసంకటస్ఖలితవేగః।
విఘ్నితసమాగమసుఖో।మనసిశయశ్శతగుణోభవతి॥ 91

శాకుంతలే.

సుభగసలిలావగాహాః।పాటలసంసర్గసురభివనవాతాః।
ప్రచ్ఛాయసులభనిద్రాదివసాః పరిణామరమణీయాః 92

ముక్తేషురశ్మిషునిరాయతపూర్వకాయా।
నిష్కంపచామరశిఖానిభృతోర్ధ్వకర్ణాః।
ఆత్మోద్ధితైరపిరజోభిరలంఘనీయా।
ధావంత్యమీమృగజవాక్షమయేవరథ్యాః॥ 93

కూర్మియూటలచేనిండుకొన్నయట్టి।
చన్నుఁగవపిాఁదికొంగును సర్దుకొంచు. 89

సీ॥ మఱలించుఁ బిల్లయ్యె మదపుటేనుఁగు మిగిలిన
మొక్కడు మొకములనెల్ల।
కరువలి మేఁతరి కందువిసంబు।
వడి వెక్కసంబుగఁ బ్రబలుచునుండు।
నరుసుపిన్నతనంబు నందుండియైన।
బంటవలంతిఁ గా పాడగఁ జాలు।
గరముఁ దనపనిఁ జక్కం బెట్టు
బుట్టు కన్గానియాడునఁ గానిట్టిగొనము. 90

గీ॥ ఇఱుకుసరాతిచోటఁ దూఱఁగినవడిఁగల।
వాఁగుపార్లి కవలె నాఁగఁబడిన।
పొంచుపాయికలుగు పువ్విలుతుఁడునాఱు।
రెట్టులెంతయుఁ జెల రేఁగుచుండు. 91

కం॥ చల్లనినీరాటములన్।
మెల్లగఁ బాదిరులతావి మెలఁగెడుగాలుల్।
మొల్లపునీడలపడకలు।
నెల్లడముగిసినకోలంది నింపగుపవళుల్. 92

సీ॥ విడుపంబడఁబగ్గములు - కడు నిడుపమొయిలు।
నిచ్చలపుసురఁటిసిగలు - నిక్కువీను।
లొనర - లేడివడికిసైఁప కున్నకరణి।
దత్తడులుతమదుమునకందక - పరువిడు, 93

యదాలోకేసూక్ష్మంవ్రజతిసహసాతద్విపులతాం।
యదర్ధేవిచ్ఛిన్నంభవతికృతసంధానమివతత్।
ప్రకృత్యాయద్వక్రంతరపిసమరేఖంనయనయో।
ర్నమేదూరేకించిత్క్షణమపినపార్శ్వేరథజవాత్॥ 94

నీవారాశ్శుకగర్భకోటరముఖభ్రష్టాస్తరూణామధః।
ప్రస్నిగ్ధాఃక్వచదింగుదీఫలభిదఃసూచ్యంతఏవోపలాః।
విశ్వాసోపగమాదభిన్నగతయశ్శబ్దంసహన్తేమృగా।
స్తోయాధారపథాశ్చవల్కలశిఖానిష్యందరేఖాంకితాః॥ 95

శాంతమిదమాశ్రమపదంస్ఫురతిచబాహుఃకుతఃఫలమిహాస్య।
అథవాభవితవ్యానాం।ద్వారాణిభవన్తిసర్వత్ర॥ 96

శుద్ధాంతదుర్లభమిదం వపురాశ్రమవాసినోయదిజనస్య।
దూరీకృతాఃఖలుగుణై।రుద్యానలతావనలతాభిః॥ 97

సరసిజమనువిద్ధంశైవలేనాపిరమ్యం।
మలినమపిహిమాంశోర్లక్ష్మలక్ష్మీంతనోతి।
ఇయమధికమనోజ్ఞావల్కలేనాపితన్వీ।
కిమవహిమధురాణామ్మండనంనాకృతీనామ్॥ 98

ఏసోవాదేరిదపల్లవంగులిహింతువరేదివి।
అమరకేసరరుక్ఖఓజావణంసంభావేమి॥ 99

కం॥ చిన్నది పెద్దది గా-విడి।
యున్నది కలసినటు-వంక. ను,రున విసరి గా
జెన్నారు-దవునఁ జెంగట।
గన్నులఁబడ దెద్ది, తేరు. కడువడిఁ బోవన్. 94

ఉ॥ క్రిందికి రాలుచుండువరి. గింజలు చెట్టుఁ చిల్క-తొట్టిలన్।
మందటగారపండ్లు చిదు. మన్ గనునన్న గనుండు రాలు-బల్।
సందడికోర్చు మచ్చికల. సాఁగుచు నిచ్చకొలందిని ట్టులున్॥
బొందెడునీటిపట్టు తెరు. వృత్తడికోఁకలచిన్క-జాడలన్. 95

గీ॥ ఈతపసిపల్లె నెమ్మది. నెనయు-బుజము।
నదురు-దీనికిచట నెట్టు. లౌనొ మేలు।
అటులఁ గాకున్న యెడల-నం. తటనుముందు।
గాఁదగిన వావి తెరువులు. కలుగుచుండు. 96

గీ॥ అంతి, పురమునకందని. యుందమిద్ది।
తపసిపల్లి యమనిసికిఁ. దనరు నేని।
కానయందలితీఁగల. న్గదుగొనముల।
నగరుపూఁదోటఁ దీవలు. నగఁబడుఁగద. 97

గీ॥ తమ్మిపోలుపారునాచునఁ. దగిలియైన।
మెఱుఁగునిడునలుపయ్యుఁ జం. దురునిమచ్చ।
నారచీరైననీ మెచె. న్నారు-నంద।
మైనరూపులకుఁ దొడవు. కాని దెద్ది. 98

వ॥ గాలింగదుపఁబడు చివురుఁ వేళ్ళనన్దొందర పెట్టుచున్నట్లున్న దీపా
న్నగున్న-కావ్రుస మన్నించెదను. 99

కదమోఅజ్జేణరాఏశివంసోఅళంకరిఅది-కదమోవా
విరహామజ్జాస అజణోకిదో దేసో-
హాళాసఉందళేఏత్థఎవ్వదావముహూ త్తంచిట్ఠజావతు-
ఏణివగదాఎళదాసణాహోవిఅఅఅంకేసరరుక్ఖఓర- 100

భగవాన్కాశ్యపశ్శాశ్వతేబ్రహ్మణిస్థితఇతిప్రకాశః-
ఇయంచవస్సఖితదాత్మజేతికథమేతత్ ॥ 101

మానుషీషుకథంవాస్యాదస్యరూపస్యసంభవః।
నప్రభాతరళంజ్యోతిరుదేతివసుధాతలాత్ ॥ 102

భవహృదయసాభిలాషం।సంప్రతిసందేహనిర్ణయోజాతః।
ఆశంకసేయదగ్నిం।తదిదంస్పర్శక్షమంరత్నమ్॥ 103

అనుయాస్యన్మునితనయాం।సహసావినయేనవారితప్రసరః।
స్థానాదనుచ్చలన్నపి।గత్వేవపునఃప్రతినివృత్తః॥ 104

గచ్ఛతిపురశ్శరీరం ధావతిపశ్చాదసంస్తుతంచేతః॥
చీనాంశుకమివకేతోః ప్రతివాతంనీయమానస్య। 105

స్నిగ్ధంవీక్షితమన్యతో వినయనేయత్ప్రేరయంత్యాతయా॥ 106

వ॥ తమచేనే రాచవంగడము శోధువఁబడియె - నే. క్షేమ. తమవెు
డఁబాటునన్ గులుపజకలకి గానొనర్చఁబడియె - యే మోసకుం
తల (.)యచ్చటనేమెుక్కింత సేపంత వఱకుండ కొంతలోఁ గూడి
కన్బొండనినితోడఁదిఁగెనర్హాడునటులీపొన్న మెుప్పనో ॥100

వ॥ కాన్నప్పుడమతపసి - పెండ్లిమాని మఱి కై కడఁగుజోగికదా - యీ
మీాచెలియాతనికూఁతురెట్లగును. 101

ద్వి॥ .అగు టెట్లు.మానిసు.లండ్ట్రికూపు।
.నెగడఁబోవదు.జోతి.నేలలోనుండ. 102

గీ॥ .డెందమానీదుకోరికనందుకొను-మ.
.దేమనఁగ-సందియము వాసె-.నివుడు దేని।
.నీవునిప్పనియనుకొని.నావొయదియె।
.కైకొనంజాలురతనము.గాఁజెలంగు. 103

గీ॥ .వెంబడించితపసి.పిల్ల-నేవడితోడ।
నడఁకువ మెయినాదు.నడకనడ్డి।
.యున్న చోటుకదల.కుండియైన న్వాళ్ళి।
.మళ్ళివచ్చినట్టి.నూడ్కి-నైతి. 104

కం॥ .బొంకముసునడుచుచున్నది।
.డెంద మెుఱుక లేక పారె.డిన్వోను వెన్క-క
దొందరగ-నెదురుగాలిన్।
.జెంది.పడగమన్న పట్టు.చీర.వితమునక్ ॥ 105

తె॥ .కనుఁగొనె.సిద్దము.గా-నా పె-

యాతంయచ్ఛనితంబయోర్గురుతయా మందంవిలాసాదివ।
మాగాఇత్యుపరుద్ధయా యదపిసాసాసూయముక్తాసఖి।
సర్వంతత్కిలమత్పరాయణమహో కామీస్వతాంపశ్యతి॥ 106

కృత్యయోర్భిన్న దేశత్వా ద్ద్వైధీభవతిమేమనః।
పురఃప్రతిహతంశైలే స్రోతస్రోతోవహంయథా॥ 107

తవకుసుమశరత్వం శీతరశ్మిత్వమిందో।
ర్ద్వయమిదమయథార్థం దృశ్యతేమద్విధేషు।
విసృజతిహిమగర్భైరగ్ని మిందుర్మయూఖై।
స్త్వమపికుసుమబాణాన్వజ్రసారీకరోషి। 108

స్మరఏవతాపహేతు ర్నిర్వాపయితాసఏవమేజాతః।
దివసఇవాభ్రశ్యామ స్తపాత్యయేజీవలోకస్య॥ 109

యాత్యేకతో స్తశిఖరం పతిరోషధీనా॥
మావిష్కృతో రుణపురస్సర ఏకతోర్కః।
తేజోద్వయస్యయుగపద్వ్యసనోదయాభ్యాం।
లోకోనియమ్యతఇవాత్మదశాంతరేషు॥ 110

తనదు చూడికిఁగవవేళు చోటఁబఱపియు।
ఁజనె బటువుపిఱుందు జంటబరువున।
నోయన నెంతయు నోయారమలర।
ఁదనుఁబోకుమనియడ్డ తన చెలికత్తెఁ।
గాంచెనలుక నిట్టి కెమ్ములఁబట్టె॥
ననుఁగూర్చి యేయిదం తయనితలంతు।
దగులమందెనన వాఁడు తనుఁజూచునహహా॥ 106

గీ॥ పనులవేళు పాటు వలన నాడెందంబు।
రెండు తెఱఁగులగుచు నుండెనిపుడు।
తనకునెదుటనడ్డ తగిలినకొండచే।
ర్పున నెగడెడు నేటి పొర్లువలెను॥ 107

ఉ॥ పూవులయమ్ములంగలుగు ప్రోడవుసీవట చల్లనైనవాఁ।
డావిరితమ్మిగొంగయట యచ్చెరువౌ నసుఁబోలునట్టివా।
రీవెడమాటనమ్మఁగల రేయలరే దొరచల్లునిప్పులన్।
నీవునుఁబూలముల్కులును నింతువుగాచుదిమాసిపోవగన్॥ 108

కం॥ వలరాజెకాఁకతత మా।
తఁడెనాకున్దానిమాన్పఁ దలచూపెక్ మ।
బ్బులఁగారుక్రిమ్మినట్టిప।
గలుచొప్పున వేసఁగితటి కడముట్టునెడక్॥ 109

గీ॥ ఒక్కవైపు గ్రుంకు చుండెనుజాబిలి।
నెగడునొక్క ప్రక్క జగముకన్ను।
మించుజంటకీడు మేలులచేఁబజ।
తెలుపఁబడునటుతన దెసలమార్పు॥ 110

అంతర్హితే శశినిసైవకుముద్వతీ మే।
దృష్టింననందయతి సంస్మరణీయశోభా।
ఇష్టప్రవాసజనితాన్యబలాజనస్య।
దుఃఖానినూనమతిమాత్రసుదుస్సహాని॥ 111

ఏసావిపిఏణవిణాగమే ఇరఆణీరవిసాదదీహఅరం।
గరుఅంవివిరహదుక్ఖం ఆసాబంధోసహావేది। 112

రమ్యాణివీక్ష్యమధురాంశ్చనిశమ్యశబ్దాన్।
పర్యుత్సుకోభవతియత్సుఖితోపిజంతుః।
తచ్చేతసాస్మరతినూన మబోధపూర్వం।
భావస్థిరాణిజననాంతరసౌహృదాని॥ 113

అభిజనవతోభర్తుఃశ్లాఘ్యేస్థితాగృహిణీపదే।
విభవగురుభిఃకృత్యైస్తస్య ప్రతిక్షణమాకులా।
తనయమచిరాత్ప్రాచీనార్కం ప్రసూయచపావనం
మమవిరహజాంనత్వంవత్సే శుచంగణయిష్యసి॥ 114

ఔత్సుక్యమాత్రమవసాదయితిప్రతిష్ఠా
క్లిశ్నాతిలబ్ధపరిపాలన వృత్తిరేవమ్।
నాతిశ్రమాపనయనాయనచశ్రమాయ।
రాజ్యంస్వహస్తధృతదండమివాతపత్రమ్॥ 115

కింకృతకార్యద్వేషో ధర్మంప్రతివిముఖతాకృతావజ్ఞా।
మూర్ఛంత్యమీవికారాఃప్రాయేణైశ్వర్యమత్తేషు॥ 116

గీ॥ .కడలివెన్నగ్రుంకఁ.గా- నాకలువయెనా।
.చూడ్కికింపుగాదు .సొంపుఁదొఱఁగి।
.వలచినట్టివారి.యెడఁబాటునంబుట్టు
.జాలిఁదీఁగెఁబోండ్లు.సైఁపరాదు॥ 111

గీ॥ .ఇదియుఁగూడమగనినెడఁబాసిఁవలవంత।
ఁ.బొడవుసాఁగురేయిఁ.గడుపుచుండె।
.నెంతపెద్దదైన.నెడఁబాటునెవ్వగ।
.నడఁచిపుచ్చుఁగాదె.యాసవాడమి॥ 112

గీ॥ .అందములఁజూచి-తీయసద్దాలకించి।
.వనరుసుకమున్న పజదేని.వలన-నాక।
.తంబుచేఁదొలిపుట్టులందలి,యితముల।
ఁ.దెలియకెదనాటినవి మదిం.దలఁచుచుండు॥ 113

గీ॥ .మంచికొలముఁగల్గు.మగనిచేమెప్పంది।
.పలుమఱతనికలిమి.పనులఁదగిలి॥
.దొడ్డకొడుకుఁబ్రొద్దుఁ.దూర్పువలెంగని।
.బుడుతనన్నుఁబాయు.స,డలుఁకనవు॥ 114

గీ॥ కోర్కె-నొకటియైనెరవేర్చు.గొప్పదనము।
.కలిగినదికాచుకొను తెన్ను.కలఁచువీని।
.కడునిడుమఁదూల్చుటకుఁగాదు-.కాదువె,తకు।
.నే,లుబడి-తనచేఁగొని.యెడుగొడుగటు. 115

గీ॥ ఏమి,తీఱినవనిమీఁద.నే,వగింపు।
,పెడమొగము,దమ్మముఁగుఱించి-.కడునసడ్డ। 116

స్త్రీణామశిక్షితపటుత్వమమానుషీషు।
సందృశ్యతేకిముతయాః ప్రతిబోధవత్యః।
ప్రాగంతరిక్షగమనాత్స్వమపత్యజాత।
మన్యైర్ద్విజైఃపరభృతాఃఖలుపోషయన్తి॥ 117

స్వప్నోనుమాయానుమతిభ్రమోను।
క్లిష్టంనుతావత్ఫలమేవపుణ్యమ్।
అసన్నివృత్త్యైతదతీతమేవ।
మనోరథానామతటాఃప్రవాహాః॥ 118

జ్వలతిచలితేంధనోగ్నిః।
విప్రకృతఃపన్నగః ఫణంకురుతే।
ప్రాయస్స్వంమహిమానం।
క్షోభాత్ప్రతిపద్యతేహిజనః॥ 119

శైలానామవరోహతీవ శిఖరాదున్మజ్జతాంమేదినీ।
పర్ణాభ్యంతరలీనతావిజహతిస్కంధోదయాత్పావకః।
సంతానైస్తనుభావనష్ట సలిలావ్యక్తింవ్రజంత్యాపగాః।
కేనాప్యుత్క్షిపతేవమర్త్యభువనం మత్పార్శ్వమానీయతే॥ 120

ఉదేతిపూర్వంకుసుమంతతఃఫలం।
ఘనోదయఃప్రాక్తదనంతరంపయః।
నిమిత్తనైమిత్తికయోరయంక్రమః।
స్తవప్రసాదస్యపురస్తుసంపదః॥ 121

.కలమికతమునమిగులము. త్తిలినవారి
.కిట్టిమార్పులుతలుచుగాఁ.బుట్టుచుండు. 116

కం॥ చెలులకుమప్పనినేరుపు।
.వలనగుమానిసులుకాని.వానిన్-నెఱజా।
ణలఁజెప్ప నేల-తమపి।
.ల్లలఁగోయిల,లొండుపిట్ట.లంబెంపించున్. 117

గీ॥ .కలయొ-గారడీయో-యటు.గాక బమయొ।
.పున్నెమామేలుతోడనే.ముగిసినదియొ।
.మళ్లివచ్చుటకయ్యేది. వెళ్లఁగాదె।
.యెల్లలుండవుకోర్కెల. వెల్లువలకు. 118

గీ॥ అగ్గిరగులుకొనెడుఁగట్టి.యలుకదల్ప।
ఁ.బొడుచునంతటవిసదారి.పడగనెత్తు।
.మనిసితనకుఁగల్గినగొప్పఁ.దనముతలుచు।
.క,లఁత పెట్టఁబడినయప్పు.కనఁబఱచెదు. 119

గీ॥ .తే,లుకొండలతుదనుండి. నేలదిగెదు।
.నాకుసందులుతోఁచక.బ్రమాఁకులుండు।
.నీళ్ల,కల్మితోలఁగునట్లు.తేళ్లగపడు।
.జగమునా వెంటనెగిరెడు.జాడఁజూడు॥ 120

గీ॥ .పరఁగెడున్దొలిపుపుతరు. వాతఁబండు।
.మొ,యిలిపుట్టుకతొ త్తలనా.పయినిసీరు।
.క,తము,కర్దంబులకునిట్లు.కలుగువరుస।
.నీదునెనరునకుమునుముం. దే,కలుములు. 221

మాలవికాగ్నిమిత్రే

పాత్రవిశేషేన్యస్తం గుణాంతరంవ్రజతిశిల్పమాధాతుః।
జలమివసముద్రశుక్తౌముక్తాఫలతాంపయోదస్య। 122

అచిరాధిష్ఠితరాజ్యః శత్రుఃప్రకృతిష్వరూఢమూలత్వాత్।
నవసంరోపణశిథిల స్తరురివసుకరస్సముద్ధర్తుమ్॥ 123

సప్రతిబంధంకార్యం ప్రభురధిగంతుంసహాయవానేవ।
దృశ్యంత మసినపశ్యతి దీపేనవినాసచక్షురపి॥ 124

ప్రయోగప్రధానంహినాట్యశాస్త్రం కిమత్రవాగ్వ్యవహారేణ॥125

మందోప్యమందతామేతి సంసర్గేణవిపశ్చితః।
పంకచ్ఛిదఃఫలస్యేవ నికషేణావిలంపయః॥ 126

అవ్యాజసుందరింతాం విజ్ఞానేనలలితేనయోజయితా।
ఉపకల్పితోవిధాత్రా బాణఃకామస్యవిషదిగ్ధః॥ 127

గీ॥ .పా.తరలఁబట్టిపనివాని.పనితనంబు।
.తనరుచుం డెడునొకవింత.గొనముపొంది।
.కడలిము త్తెఁపుఁజిప్పలోఁ.బడినమబ్బు।
.నీరుసుప్పాణియాచుఁదా.మాఱునట్లు. 122

గీ॥. .క్రొత్తగాదొరతనముచే.కొనిన.సూడు।
.రాచతికముననరిగవే.ర్నాటకునికి।
.నప్పుడే పాఁతుటన్గద.లాడుచెట్టు।
.తెఱఁగునం బెకలించుట.కొఱకు.సుళువు. 123

గీ॥ .అడ్లుగలకర్జముఁ బ.బు.వై నఁగాని।
.సాయమున్న ప్పుడేచక్కఁ.జేయఁగలఁడు।
.కన్ను లుండియుఁజీఁకటి.న్గలుగుదినుసు।
.చూడలేఁడెవ్వఁడున్దీ వ్వె.తోడులేక. 124

గీ॥ చదువుకొన్న వాని.సావాసమువలన
.నెఱుకఁబొందుఁదెల్విఁ.దొఱఁగువాఁడు।
.. కేజునూడ్చుచి.ల్ల.గింజ రాపిడిచేత।
ఁ. దేటమీఱునూబి.నీటివలెను. 125

వ॥ అటపాటవాయిదములకట్టుబాటు - పనిచేయుటచేతనే బయల్వ
డుఁగాని- వాదాడుటవలనఁ దెలియఁబడదు. 126

గీ॥ .నెపములేనిసొగసు.నెగడునాయింతిని।
.హాయియైనవిద్దె.నలరఁజేసి।

శరీరంక్షామంస్యాదసతి దయితాలింగనసుఖే।
భవేత్సాస్రంచక్షుఃక్షణమపినసాదృశ్యతఇతి।
తయాసారంగాక్ష్యాత్వమపినకదాచిద్విరహితా।
ప్రసక్తేనిర్వాణేహృదయపరితాపంవ్రజసికిమ్॥ 128

అహోకుంభీలకైశ్చకాముకైః పరిహరణీయాచంద్రికా॥ 129

.నలువచేతవిసము.నంబాయఁబడునట్టు।
.లలరువిలుతుములికి.సలుపఁబడియె. 127

గీ॥ .చెలయకౌఁగిలిదొరక.క.చిక్కు మేను।
.నెలతఁగానకకన్నులు.నీరునించు।
ఁ.గానిసుంతయుఁ బాయవు.గదకలికిని।
.డెందమానీవువలవంతఁ.బొంద నేల. 128

వ॥ ఔరా దొంగలకున్నీటకాండ్రకు న్వెన్నెలకిట్టదు 129

షేక్స్పియరుని నాటకముల సంగ్రహము

---

(1) బాగుగముగియునదంతయు బాగనునాటకమునందలి వేషములు.

1 ఫ్రాన్సుదేశపు రాజు
2 ఫ్లారెన్సు ప్రభువు
3 బర్ట్రాము రౌసిల్లన్గ్రామాధిపతి
4 లాపేయనుముదిసేనాని
5 పెరోలియన్నను బర్ట్రాము వెంటనుండువాఁడు
6 రౌసిల్లన్గ్రామ యజమానురాలి సేవకుఁడు. విదూషకుఁడు నుద్యోగియు
7 బర్ట్రాముని తల్లి నగు రౌసిల్లన్గ్రామ యజమానురాలు
8 బర్ట్రాముతల్లిచేఁ బెంచఁబడు హెలీనాయనునొకచిన్నది.
9 ఫ్లారిన్సు వితంతువు
10 డయానాయను ఫ్లారిన్సు వితంతువుపుత్రిక
11 వయోలెంటా మెరియానాయను నిర్వురు ఫ్లారెన్సువితంతువు యొక్క స్నేహితురాండ్రు, ఫ్రాన్సుఫ్లారిన్సుల సేనాధిపతులుద్యోగులు, భటులు మొదలగువారు.

ఫ్రాన్సులోను మఱియుస్కానీలోను రంగస్థలమును — కథ.

ఫ్రాన్సుదేశపు రాజునొద్ద బర్ట్రాముసభాసదుఁడౌటచే హెలీనా తావలచిన యాబర్ట్రాముని విదేశగమనమునకై చింతించి తనయజమానురాలి సెలవుపై ఫ్రాన్సుదేశపురాజునొద్దకుఁ బోయి తాఁగొప్ప వైద్యుని కూఁతురగుటచే యతనికఠినరోగముఁదిర్చి యతని సభాసదులలోఁ దాఁగోరిన వానిం దనకుఁ బెండ్లిఁగావింప ననుజ్ఞనందుట - బర్ట్రాము పెరోలియను లాపేలుమువ్వురు హెలీనా రాజురోగముఁదీర్చి

నందున కాశ్చర్యపడుట-రాజు హెలీనాతో నారోగ్యమునంది సభకు వచ్చి పెండ్లికాని తన సభ్యులనెల్ల రావించి నీయిష్టమువచ్చిన వాని నెంచుకొమ్మనుట- హెలీనా బ్రెట్రము నెంచుకొనఁగా నతండు త్రోల్త నెంతమాత్రము నంగీకరించక తుదకు రాజునాజ్ఞకు జడిసి యాపె న్దన భార్యఁగాఁగైకొని మతగురువుచే నాపెకుఁ బెండ్లి గావింపఁబడి యాపెతోఁ గాపురము సేయనొల్ల కాపెఁ న్గొలందిదినములలోఁ గలిసికొనెద నని చెప్పి తనతల్లి యొద్దకంపివేయుట - ఇఁకఁ దిరిగియింటికి నే రాఁ బోవ నాకు హెలీనా పెండ్లిగావింపఁబడెఁగాని యాపెపైన నాకెంత మాత్ర మిష్టములేదని తనయత్తకును మఱియు నాచేతియుంగరము న్సంపాదించుకొని నాకు నీవు కన్నకొడుకు నగపర్చినఁగాని నిన్ది రిగికూడ నొల్లనని తనకును జాబులంపిన తన భర్తందలంచి పొగ లుచు నతఁడు ఫారిన్సు దొరయొద్ద సేనానిగాఁ బ్రవేశించి శత్రులతో యుద్ధమాడుటకుఁజింతించి హెలీనా తనయత్తకుఁ దాఁ దీర్ఘయాత్ర కుఁజనుచున్నానని యుత్తరము వ్రాసి యదృశ్యయాట - యత్త యా వృత్తాంము తన కొడుకునకు వ్రాసిపంపుట - హెలీనాతీర్థవాసినీవేష ముతో యుద్ధమునజయించివచ్చుచున్న బర్ట్రమునుం జూచుట కచ్చె రువున నిరీక్షించుచున్నడయానా వయోలెంటామెరియానాలయొద్దకు వచ్చి బర్ట్రము న్జూచి వారిచే సత్కరింపఁబడుట-డయానాను బ్రెర్ట్రము నలచి ప్రతిదినమూమెన్నాలపించుటకై పాటలుపాడుచుఁ దారుచుంట యొఱిఁగి వితంతువునకుఁ గొంత సొమ్మిచ్చి యాపెకూఁతుచే నా రాత్రి బర్ట్రము వ్రేలియుంగరమునందుకొను నట్లొడఁబర్చి యాపెకు మాఱుగాఁ జీఁకటిగదిలోఁ దన్నుంబ్రవేశపెట్టుమని చెప్పి తానతని భార్యనని వెల్లడించెను. హెలీనా తనభర్తన్గవఁగూడి ఫ్రాన్సురాజుచే డయానాను విడిచిన తప్పునకై బందెకావింపఁబడిన తన భర్తన్విడి పించుటకు డయానాపేరితో రాజునరహస్యముగఁ దనకుఁదర్శనమిమ్మని కోరుట-బర్ట్రము తన తల్లివలన హెలీనామృతి చెందినట్టువిని హెలీనాకు

ఫాిస్సు రాజిచ్చిన యుంగరము తన చేతనుంట కాశ్చర్యపడుట - హెలీనాకుఁ దానిచ్చినయుంగరి మెట్లువచ్చెనో చెప్పలేనందునకుబర్ట్రిమును మఱియు డయానాను రాజు కారాగృహమందుంచుట- హెలీనా తనభర్త యొక్క యుంగరిమతనికగపర్చి యతఁడు తనకు వ్రాసిన యుత్తరముజూపించి రాజసభలో మెప్పంది తన భర్తతో సుఖముండుట యును-

(2) ఆంటనీ-మఱి క్లియోపేట్రాయను నాటకమందలి భూమికలు.

మార్కంటనీ-సీజారు-లెపిడస్సు-పాంపియన్నను రోమను రాజ్యమేలు నధికార్లు

ఎనాబరస్సు - వెంటిడియస్సు, ఈరస్సు - స్కారస్సు - డెర్సెటసు-డెమెట్రియస్సు-ఫైలోయును ఆంటెనీకి మిత్రులు

మెసీనస్సు-అగ్రిప్ప - డోలాబెల్లా - ప్రొక్యూలియస్సు-థైరియస్సు గాల్లస్సును-సీజారుని - మిత్రులు

మీనస్సు - మెనిక్రేటిస్సు - వరియస్సుపాంపేయొక్క-మిత్రులు.

టారస్సు - కనీడియస్సులు ఆంటనీచేత్రింది యధికార్లు

సిరియస్సు-వెంటీడియస్సుక్రింది యధికారి

యూఫ్రోనియస్సు - సీజారునొద్దఁ కాంటెనీచే నంపబడినదూత

అలక్సస్సు-మర్డియను- శల్యూకస్సు-డయామిడస్సులు-క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు

క్లియోపేట్రా యీజిప్టు దేశపురాణి

ఆక్టేవియా-సీజారునకు సోదరి ఆంటనీకిభార్యయు

చెర్మియను-ఈరస్సులు క్లియోపేట్రాకు భృత్యులు

అధికార్లు-భటులు-దూతలు-మఱియు దక్కినభృత్యులును రోమనురాజ్యములో

బలుచోట్లు రంగప్రదేశములు కథ

డెమిట్రీయస్సు ఫైలోలువార్ధక్యమున నాంటనీ వీరకర్మముల
మాని క్లియోపేట్రావలన్ జిక్కుటకై చింతించుట. ఆంటనీరోము
నుండి తన యొద్దకువచ్చిన రాయబారులవార్త నెద్దియువినక క్లియో
పేట్రాతో వేడ్కలంజొక్కుట-దూతలవల్ల నాంటనీ తనభార్యయా
ఫుల్వియామృతి చెందుటయు పాంపే సీజారునకు వ్యతిరేకముగా మఱి
కొంత రాజ్యమాక్రమించుకొనుటయు విని యీజిప్టు దేశమువ్విడచి
రోమునకరుగ నిశ్చయించి ప్రతిక్షణము ఫుల్వియాపై సహాయగన
పర్చుచుఁ దన్నువలపించుచున్న క్లియోపేట్రాతో సంతఃకలహాములు
వారించుటకై తా రోమునకు వెళ్ళక తీఱదనియు ఫుల్వియా మృతి
చెందినదనియుంజెప్పి వెళ్ళిపోవుట-సీజారుతో నెడ తెగని మైత్రినందు
టకై యాంటనీ సీజారుని తోఁబుట్టవగు నాక్టేవియానుఁ బెండ్లియాడి
యుం దనవలపు క్లియోపేట్రాయందుంటచే నీజిప్టు దేశమునకుఁ దిరిగి
వెళ్ళనిశ్చయించుట- క్లియోపేట్రాయాంటనీ యాక్టోవియాను సీజారు
నకున్ననకుఁగల వైషమ్యములఁ జక్కబర్చుమని మిషపెట్టి యాతెన్సు
పురినుండితిరిగి రోమునకు బంపివైచి తా నీజిప్టునకేఁగి యథేష్టముగాఁ
క్లియోపేట్రానుఁ గవఁగూడియుంట-సీజారునితో నావికాయుద్ధమున
నెదిరిపోరి యాంట్రనీ క్లియోపేట్రాలోడిపోయి పారిపోవుట-అలెగ్జాం
డ్రియాయొద్ద నాంటనీ సీజారుని సైన్యము న్నాబఅదటిమి క్లియోపేట్రా
తో సంతోషమునఁగూడుట-ఆంటనీనివిడిచి సీజారున్జేరిని ఈనోబర్బ
స్సు తన కృతఘ్నతందలంచి శోకించుచుమృతుఁడౌట - సీజారునకు
లోనైన క్లియోపేట్రా నాంటనీగద్దించుట-క్లియోపేట్రా తానాత్మ
హత్యఁగావించుకొన్న ట్లాంటనీకి వర్తమానమంపుట - ఆంటనీ తన
పేరు మాటిమాటికుచ్చరించుచుఁ గ్లియోపేట్రా మృతిచెందినదని
ఘనట కెంతయు స్గుందుచు నిరుసున్దమునొక్క నఅకునఁజంపుమని మిక్కలి

ప్రార్థించఁగా నతఁడాంటనీని మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్న యెడల నట్లే
దనిచెప్పి యాంటనీ మొగముఁ ద్రిప్పుకొన్నప్పుడు తనుఁదాఁ బొడుచు
కొనిచచ్చుట-ఆంటనీ యీరాసాలుగుటఁ బరికించి తాఁ దనకత్తిపైఁ
బడి ప్రాణావశిష్టుఁడై చెంగటనున్న భృత్యునిఁ దన్ను సంపూర్ణముగఁ
జంపుమని ప్రార్థించుట-క్లియోపేట్రాఁ భృత్యుఁడాంటనీయొద్దకువచ్చి
యాపెబ్రతికియున్నదనియు నతనికోపము చల్లార్చుటకుఁ దామడిసి
నట్లు వర్తమానముఁ బంపినదనియు నిప్పటియతని స్థితిఁ దెలిసికొనఁ
దన్నంపినదనియుఁ జెప్పగా నాంటనీ క్లియోపేట్రానుఁ జూడనేగి
యాపెతోఁ గొంతతడవు సంభాషించి యీల్గుట-సీజారు తన యిష్టాను
సారముజతిపెదనని బుజ్జగించినప్పటికిఁ గ్లియోపేట్రా రోమునకుఁ
బోనొల్లక కాలసర్పములకుఁ దనువప్పగించి మృతిచెందుట-సీజారాపె
నాంటనీ చెంగటనెంతో గౌరవముగాఁ బూడ్చి తనసేనతోఁగూడ
రోమునకరుగుట.

(౩) నీయిష్టానుసారమను నాటకమునవచ్చు వేసములు

రాజ్యభ్రష్టప్రభువు
ఫ్రెడరిక్కు—పైచెప్పబడిన ప్రభునిరాజ్యమాక్రమించుకొన్న తనిసోద
రుఁడు- అమియన్సు- జాక్వెస్సులు రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ ప్రభుని వెంబడి
నున్నవారు లిబోరాజ సభాసదుఁడు
ఛార్లెస్సు-మల్లుఁడు
ఆలీవరు-జాక్విస్సార్లాండొలు మువ్వురు సర్రోలెండుబొ కొడుకులు
ఆదమ్ డెన్నిస్సు లాలివరుని భృత్యులు
టచ్ స్టోను- విదూషకుఁడు
సరాలివర్మార్టెక్సు-మతగురువు
కారిన్ సిల్వ్యస్సులు-గొల్లలు
విలియము ఆడ్రేను వలచిన వాఁడు
వివాహాధిదేవత

రోసలిండు - రాజ్యభ్రష్టప్రభువుపుత్రి
సిలియా - ఫ్రెడరిక్కు కూఁతురు
ఫీబీ - గొల్లత
ఆడ్రే - పల్లెటూరిపడుచు

ప్రభులు - సేవకులు - అరణ్యవాసులు - మఱియుఁ దక్కిన భృత్యులు రంగములు - ఆలివరునియిల్లు - ఫ్రెడరిక్కుసభ - ఆర్డెనను నడవి - కథ.

ఆర్లెండో తన్నల్లగతులఁ బాడుసేయుచున్న తనయన్నతో విరోధించుట - ఆలివ రార్లెండోనుఁ జంపుమని చార్లెస్సునిబురికొల్పుట - తండ్రికై చింతించు రోజలిండున్సిలియా యోదార్చుట - మల్లయుద్ధమునచార్లెస్సుతోఁ బోరవద్దని రోజలెండున్సిలియాలెంతచెప్పినను విన కార్లెండో పోరి శత్రువునోడించుట - రోజలెండార్లెండునకుఁదన మెడలోనిగొలుసుఁ బారితోషిక మిచ్చుట - సలియార్లెండునకు ఫ్రెడరిక్కుదురుద్దేశముఁ దెల్పి దేశమువిడిచిపొమ్మని యుపదేశించుట ఫ్రెడరిక్కు రోజలెండుపైఁ గిట్టకయాపెం దనపురమువిడిచి పొమ్మనఁగా నాపె న్వీడువజాలనిసిలియాతో మగవేసము వేసికొని టచ్స్టోనుని వెంటనిడుకొని తనతండ్రియున్న యడవికి బయలుదేఱుట - రాజ్యభ్రష్టప్రభు వారణ్యజీవనమే సుఖమని తనతోడివారితో నుపన్యసించుట - ఫ్రెడరిక్కు పారిపోయిన రోజలిండ్సిలియాలన్వెదకించుట - ఆడము తనతో నాలివరు తన్నుఁ జంపనుద్దేశించినాఁడని చెప్పఁగా నాడమతో నార్లెండడవికేగుట - రోజలిండ్సిలియాటచ్స్టోను లార్డెనను నడవికిఁ జేరి కొరిన్నను గొల్లనికి సొమ్మిచ్చి పొలమునిల్లు గొఱ్ఱెలమందయున్గొనిపించి యందుండుట - ఆర్లెండాడములు రాజ్యభ్రష్టప్రభునిఁ గలిసికొనుట - ఫ్రెడరిక్కాలివరు నార్లెండు న్వెదకి తోడి తెచ్చినందప్పఁ దనపురమ్మునకు రాఁదగదనియాజ్ఞాపించుట - ఆర్లెండో రోసలిండున్న యడవిచెట్లయందాపెపైఁ బద్యములు కాగితముల వ్రాసియంటించగా రోసలిండ్సిలియాలు చదువుకొనుట - మఱియు నార్లెండుజాక్విస్సులు తమనివాసమున కరుదేఱఁజూచుట -

రోస్లిండార్లాండుతో ముచ్చటించుట - రోస్లిండు తన తండ్రితోఁ దన సంగతిఁ దెల్పకమాట్లాడుట- ఫీబీ రోజ్లిండున్మోహించి తన్వలచుసిల్వియస్సుచే వలపుజాబంపుట. రోజ్లిండార్లాండోనుఁ దనోర్జ్లిండుగా భావించినచో వానిమోహజాడ్యమునుఁ గుదిర్చెదనని చెప్పి ప్రతిదినము న్వానిందనయొద్దకు రావించుచు సల్లాపము సల్పుచుంట- ఆర్లాండో తన్వెనుకవచ్చిన యాలివరొకపొదలోఁ బడుకొన్నపుడు వానిఁబట్టఁ బోవుచున్న సింగముతోఁబోరాడి దానిఁజంపి తనయన్నఁ గాపాడి వానిచేఁదన బుజమునందు సింహముచేఁజేయఁబడిన గాయపునెత్తుటఁ దడుపఁబడిన తనచేరుమాలు నోర్జ్లిండు నామముగల గొల్లనికిమ్మని యంపుట- రోజ్లిండాలివరుచే నార్లాండునకు రుమాలుగాంచినపుడు తానెట్లు మూర్ఛన్నటించెనో యాసంగతి మఱలఁబంపుట- టచ్‌స్టోనాడ్రేనువలచి పెండ్లాడనెంచుట - ఆలివర్సిలీనాను వలచి వలపించుకొని యార్లాండుతో నాసంగతి చెప్పుట - రోజ్లిండార్లాండుతోఁ దన చెల్లెలాలివరును వలచి మఱునాఁడు పెండ్లాడనెంచినదనియు నప్పుడేరానేర్చిన విద్యామహిమచే రోజ్లిండున్గూడఁ దెచ్చెదననియుఁ జెప్పి తన్వలచిన ఫీబీని పెండ్లికి సిద్ధపడుమనిచెప్పుట-రోజ్లిండు తనతండ్రి తా రోజ్లిండుందెచ్చినచో నాపె నార్లాండోకుఁ బెండ్లియొనర్చుమనియు నార్లాండో నాపెంబెండ్లాడుమనియు నొప్పించినపిదప స్వవేషమునఁ దాఁబయల్వెడుట- ఫ్రిడరిక్కు పశ్చాత్తప్తుఁడై తనయన్నకు మఱల రాజ్యమప్పగించుట- ఆర్లాండో యాలివరు టచ్‌స్టోను సిల్వియస్సులు క్రమముగా రోజ్లిండ్సెలియా యాడ్రేఫీబీలం బెండ్లాడుటయును.

(4) విభ్రాంతిప్రహసనమందలి వేషములు

ఈపెసస్సుదేశప్రభువగు- సోలినస్సు

ఈజియసు- సైరాకస్దేశవర్తకుడు

ఈఫెసస్సాంటిఫోలన్సు-సైరాకస్సాంటిఫోలస్సులు- కవలసోదరులు ఆమీలియా యీజియసులపుత్రులు-మఱియు నన్యాయ మెఱుగనివారు

ఈపెసస్ట్రోమియూసైలాకస్ట్రోమియో కవలసోదరులు- అంటిపోలస్సుల భృత్యులు
బాల్తజారు వర్తకుఁడు
ఆంజీలో కంసాలి
సైలాకస్సాంటిఫోలస్సుని మితుృఁడగువర్తకుఁడు
ఆంజీలాతో వ్యవహారించువర్తకుఁడు
పిన్చి మాయకాఁడగునొజ్జ
ఈమీలియా ఈజియనునిభార్య
ఆడ్రియానా ఈఫెసస్సాంటిఫోలస్సునిభార్య
లూసియానా ఆడ్రియానాసోదరి
లూసీ ఆడ్రియానాయొక్క-దాసి
వేశ్య కారాధికారి అధికార్లు మఱియుఁదక్కి-నభృత్యులు రంగము
యీఫెసస్సు-కథ

కారాధికారిచేఁ బట్టుబడిన యీజియను నీఫేసస్సుప్రభుఁడు వేయిరూప్యములు చెల్లించినఁదప్ప బ్రతుకరాదనియుఁ దన దేశమునకు శత్రుదేశమునుండి వచ్చిన వర్తకులు కిట్టిశిక్షవిధింపఁబడునని యుంజెప్పి వర్తకునివల్ల నతఁడు తానుఁ దనభార్యయుఁ దన కవల పుత్రులున్నవలైన శిశుదాసులున్నూడ సముద్రములోఁ దుపానున నెడబడిరనియుఁ దనయన్న న్మఱియుఁ దల్లి న్మఱియుఁ దనయన్నతోనున్న కవలదాసులలో నొకనిని వెదకుటకై తన కనిష్ఠపుత్రుఁడు బయలుదేఱెననియు వానిన్వెదకుటకై తాబయలుదేఱెననియుఁజెప్పి యూరనెచట నైన వేయిరూప్యములుతెచ్చ్వెదననుట - సైరాకస్సాంటిఫోలస్సు సైరాకస్ట్రోమియోనుఁ దనక్రయ్యమునకొకచోఁ గావుండుమనిచెప్పి యీఫెసస్సునగల వింతలుచూచుచు యీఫెసస్ట్రోమియోనుఁగాంచి తన భృత్యుఁడనిభ్రమసి ధనము విడిచివచ్చితేమిరాయని యడిగి వాఁడ సందర్భములు పల్కఁగాఁ దాధనముంచినచోటికిఁబోవుట-ఆడ్రియా

నాలూసియానాతోఁ దనభర్త యింకను రాలేదేల తడసెనోయనిచిం
తించుచు యీఫెసస్ట్రోమియోనుఁజూచి తననాథుఁడేల రాలేదెందు
న్నాఁడని యడుగఁగా నతఁడు వెర్రెత్తి యసందర్భములు పలుకు
చున్నాఁడని చెప్పఁగాఁనమ్మక వానికడకుఁ బోయిరమ్మని చెప్పుమని
మఱలఁబంపి చింతించుచుండ సైరాకస్సాంటి ఫోలిస్సు తనధనము
సురక్షితముగానుంటచూచి తన్ను వెనుక నేగిన తనభృత్యునికెదు
ర్చూచుచు వాఁడువచ్చితనతో నసందర్భములు పల్కుచుండఁగా
నాడ్రియానా లూసియానాలు వచ్చి తన్ను భర్తయని పిల్చి
నసందర్భముగఁ బల్కుచు భోజనశాలకుఁగొంపోవుట– సైరాకస్ట్రో
మియో భోజనశాలగుమ్మమున నెవ్వరిన్రానీక కావుండఁగా నీఫెస
స్సాంటో ఫోలస్సీఫెసస్ట్రోమియో యాంజిలో బర్తజార్లువచ్చి తలు
పెంతపిల్చినను లోనివారలుహాస్యములాడి పొమ్మనిరాశఁజెంది
యద్భుతాగ్రహములతోఁదిరిగి వచ్చెదమనిపోవుట లూసియానాసైక
స్సాంటి ఫోలస్సుతో నాపెయప్పనతఁడట్లు లక్ష్యముసేయరాదనిచెప్ప
గాఁనతఁడాపెయెవతోయెఱుఁగ ననియు నిన్నువలచినాను నన్నెండా
దుమసవేదుచుఁదనసేవకునితోనా యూరువిడిచిపోవ నిల్లువెదలుచు
నాంజిలోవచ్చి తనచేతికిఁబంగారు గొలుసిచ్చి రాతిరిసొమ్ము తీసికొని
పోయెదనని చెప్పిపోవుట బరికించియచ్చెరువంది తనసేవకునితో నోడ
సిద్ధపర్చుము త్వరఁగఁబోవుదమనుట అధికారిన్వెంటనిడుకొని యొక
వర్తకుఁడాంజిలోనుఁ దనఋణముతీర్చుమని నిర్బంధింపగా నతఁడోర్చు
కొను మాంటిఫోలస్సునుండి గొలుసువిలువపుచ్చుకొని సాయంత్రమి
చ్చెదననుచుండగా నీఫెసస్సాంటిఫోలస్సీ ఫెసస్ట్రోమియోలు ప్రవేశిం
చుట యీఫెసస్సాంటి ఫోలసాంజిలోనుజూఁచి యిదిగో పనివాఁడు
గొలుసు నాభార్యకుసరిపోవునట్లు కొలువవలయు నొకత్రాడుతీసికొని
రమ్మని యంగడికిఁ దనసేవకునంపుట ఆంజిలోయీ ఫెసస్సాంటి
ఫోలస్సున్గొలుసు తనకుముట్టలేదని తన్మోసపుచ్చినందు కధికారికప్ప

గించుట సైరాకస్ట్రోమియో యీ ఫెససాంటుః ఫోలస్సు చెంతకువచ్చి యోడసిద్ధపర్చినానని చెప్పఁగా నతఁడు కొలతాడు తెమ్మనఁగాఁ బిచ్చిమాటలుపల్కెదవా నీ పనిపట్టెదనిప్పుడు కాదిదిగో యీతాళ మడ్రియానాచేతికిచ్చి పెట్టెనున్న ధనముమూటపట్టుకొని రాయని పంపించుట లూసియానా యడ్రియానాతో నాపెభర్తతన్వలచియు న్నాఁడనిచెప్పుట సైరాకస్ట్రోమియోయడ్రియా నాతో నాపెభర్త కారాధికారి వశమునవున్నాఁడనియు బెట్టెలోనిసొమ్ము తెమ్మని తనుఁ బంపినాఁడనియుఁజెప్పి మూటఁదీసికొనిపోవుట సైరాకసాంటిఫోల స్సుతన్ను నెల్లరు పల్కరించుచు వివిధగౌరవములు సల్పుట కాశ్చర్య పడుచుండఁగా సైరాస్ట్రోమియోవచ్చి నిభార్యనీకంపిన ధనమిదిగో య నఁగా నబ్బురపడియన్యోన్యము తార్మారుపడుచుండఁగా నొకవేశ్య వచ్చియయ్యానీవు నాకిచ్చెదనన్న గొలుసిదేగదాయన నాపైపైఁ మండి పడి తనసేవకునితోఁబరుగెత్తిపోవుట వేశ్యయతనికి రాఁకిగఁబిచ్చెత్తి నదని యడ్రియానాతోఁజెప్పనేగుట ఈ ఫెససాంటిఫోలస్సధికారితోఁ దనభార్యతనపైఁ గోపముతోనున్నదనియు సొమ్ముమఱునాఁడిచ్చెద ననియు బతిమాలుచు నీఫెసస్ట్రోమియో కొలతాడుతో రాగా సొమ్మేదనియడిగివాఁడసందర్భములుపలుక వానిందన్నుచు నడ్రియానా లూసియానాలును వేశ్యయు మాయదారివొజ్జయును రాగావారితో నసందర్భములు వల్కుట వారందఱునిశ్చయముగా వెఱ్ఱెత్తినదని యీ ఫెసాంటిఫోలిస్సును మఱియు నతని సేవకునిఁగూడఁగట్టి చీఁకటి గదిలోనుంచఁబోవుట మాయకాఁడగు గురువునతని సహకారి యిర్వు రుపిచ్చివాండ్రిం గొంపోవుట సైరాకసాంటిఫోలస్సును సైరాకస్ట్రో మియోయునుఁ దమకత్తులజళిపించుచు బ్రివేసించుట తనభర్తయు సేవకుఁడుసట్లు తెంచుకొనితమ్మునఱుక వచ్చుచున్నారని యడ్రియా నాజడిసి లూసియానా కారాధికారులతోఁబర్విడుట— ఆంజీలో మఱి యువర్తకుఁడు సైరాకసాంటిఫోలిస్సు నతనిసేవకుంజూచిఁవిపరీత

ముగా మాట్లాడుచుండఁగా నాడ్రియానా లూసియానాలు వేశ్యయు వచ్చి కట్లు తెంచుకొనివచ్చి నారి వెఱ్ఱివాండ్రు పట్టుఁడు కట్టుఁడని కేకలు వేయుచుండఁగా సైరాకస్సాంటి ఫోలియస్సతని సేవకునితో నొక మఠములోఁ దాఁగఁజొచ్చుట మఠములోనున్న యోగిని వెఱ్ఱివాండ్రి న్దానసంరక్షించెదనని వారినప్పగించుమన్న యాడ్రియానుఁ దిరస్క-రించుట మఠమునకు సమీపముగా నీజియను నుఱిదీయంచుటకై వచ్చుచున్న నగరీశ్వరునితో నడ్రియానా తనభర్తం దాఁచిన యోగినిపై నేరముచెప్పుచుండఁగా నీఫెసస్సాంటి ఫోలస్సతని సేవకునితో వచ్చి ప్రభునితో న్యాయమిమ్మని ప్రార్థించుచుండఁగా నీజియనువారినిరువుర న్దనకొడుకు వానిఁ సేవకునిగాఁ బోల్చుట ఈ ఫెసస్సాంటిఫోలస్సు న్వాని సేవకుఁడు మఱియునడ్రియానా లూసియానాలు నాంజీలోవర్తకులు ప్రభువుమఱియు నీజియనుఁగూడ నొకరితో నొకరికి సరిపడక న్యోన్య విరుద్ధభాషణము లాడుకొనుచుండఁగా యోగిని సైరాకస్సాంటిఫోలస్సు నతని సేవకునితోఁ దెచ్చి ప్రభునియెదుటఁ బెట్టగాఁ నందరు నన్యోన్యవిలోకనముల నచ్చెరువందుట యోగినిగానున్న యెమిలా యీజియనునిఁ బోల్చి యతనిసంగతియంతయుఁ దెలిసికొనియ తనకీదన్నుఁ దెలుపుకొనినపిదపఁ బ్రభువునకందఱికి యథార్థస్థితి తెలియుటయును.

(5) కొరియోలేనస్సను నాటకమునవచ్చు వేషములు

కేయస్మాషన్ స్కారియోలేనస్సు రోమనుఘనుఁడు

లార్టియస్సుకమీనుయస్సులు వర్షియనులశత్రుసేనానాయకులు

అగ్రిప్పా కొరియోలేనసునిహితుఁడు

వెలూటసు బ్రూటస్సులధికారులు

మార్షియస్సు కొరియోలేనస్సునికొడుకు

కోమన్వార్త్రావహుఁడు

అఫిడియస్సు పరిషియనుల సేనాధిపతి

అఫిడియసుక్రింద యధికారి

అఫిడియసునితోఁ జేరి కుట్రవన్ను వారు
ఆంటియంపౌరుఁడు
ఇద్దరువల్షియను కూలిపనివాండ్రు
వలమ్నియా కొరియోలేనస్సుని తల్లి
వర్జీలియ్యా కొరియోలేనస్సుని భార్య
వలేరియా వర్జీలియాకు హితురాలు

వర్జీన్‌లియా చెలికత్తెలు రోమను వలీషీయన్సభ్యులు కులీనులు కింకరులు భటులు పౌరులు దూతలు అఫీడియసుని సేవకులు తక్కిన భృత్యులు రంగము రోములోను మఱియు దాని సమీపమునందు గొన్ని స్థలములు కొరియోలియందు మఱి దాని సమీపమునఁ గొన్ని స్థలములు ఆంటియమున గొన్ని స్థలములు—— కథ .

పౌరులందఱొక్కసారి తమకు ధాన్యము చౌకగా నమ్మించ నందునకై కొరియోలేనస్సునుఁ జంపుట కొఱకాయుధపాణులై వచ్చుట వారినగ్రిప్పా కొరియోలేనస్సులు సమాధానపర్చి పంపివేయుట. కొరియోలేనస్సుతో దూతలు వలీషియనులు దండెత్తుచున్నారనుట కమీనియస్సు- లారిటియస్సు- తక్కిన సభ్యులు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు ప్రవేశించుటయు బ్రూటస్సు వెలూటియస్సులు తప్పఁ దక్కినవారందఱు న్వొలీషీయనుల నెదిరించుటకేగుటయు బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు కొరియోలేనస్సునిపై నోర్వలేమిఁగన్పర్చుట అఫీడియస్సు మఱియు సభ్యులు ప్రోమనులతోఁబో రసిద్ధపడుట వలమ్నియా వర్జీలియా వలీరియాలు యుద్ధవార్తలన్గూర్చి ముచ్చటించుకొనుట కొరియోలేనస్సొంటిగ వేలకొలది శత్రువుల నెదిర్చి పాఱదఁఱిమి వచ్చినందునకై తనతోడి సైన్యాధిపతులవలనఁ గొరియోలేనస్సును బిరుదులందుట కొరియోలేనస్సునుఁ బౌరులందరు మిక్కిలి యద్భుతామోదములఁ గొనియాడి సత్కరించుట బ్రూటస్సు వెలూటస్సులు

కడువుమంటనందుట సభలోఁ బ్రజాధి నాయకులందఱు కొరియో
లేనసుని పరాక్రమమును మిగులఁ గొనియాడి యతని రోమునందు
ముఖ్యాధికారిగా నొనర్చుట బ్రూటస్వెలూటసులు కొరియోలేనసున
కబ్బిన గొప్పకోర్వక ప్రజలకతనిపై ద్వేషము కలుగఁజేయుట ముఖ
స్తుతి యిచ్చకము నక్కఱ వినయములు నెఱుఁగక నిష్కపటుఁడు మాట
పడనొల్లనివాఁడగు కొరియోలేనస్సు దుష్టులగు బ్రూటస్వెలూటసుల
కుట్రచేఁ బ్రజావిద్వేషితుఁడై దేశమునుండి వెడలగొట్టఁబడుట కొరి
యోలేనస్సు తనతల్లికి భార్యకు విహితులకునోర్పు బోధించి తనదేశ
మును విడచి యాఫీడియస్సుతోఁ జేరి తనదేశముపై దండెత్తివచ్చుట
తనతల్లి భార్య కొడుకు మిత్రుడున్నకు సాష్టాంగపడి యనేకవిధములఁ
ప్రార్థించి వలీషియనులకు రోమనులకు సంధిజేయుమని బతిమాలగా
విని కొరియోలేనస్సాఫీడియస్సు స్సంధిచేయుట కొప్పించుట ఆఫీడి
యస్సు కొరియోలేనస్సుని గొప్పకోర్వక కొందరి దుర్బోధనలచే
నతనిపైఁబడి వధించుటయును.

(6) సింబలైనను నాటకమున వచ్చు వేషములు

సింబలైనను బ్రిటన్ దేశపు రాజు
క్లోటను రాణికిఁ దొలిభర్తవలనఁ గలిగిన కొడుకు
లియోనాటస్సు ఇమోజనుమగఁడు
బాలేరియస్సు మార్గను పేరుతోనున్న దేశభ్రష్టనాయకుడు
గైడేరియసుఆర్విరాగస్సులు పాలిడోరు కాడ్వలను పేర్లతో బెలేరియసు
కొడుకులనఁబడువారు సింబెలైనుని ప్రథమ భార్యాపుత్రులు
ఫిలారియో ఇయాంచిమో ఇటాలియనులు మొదటివాఁడు లియోనాట
సుని మిత్రుఁడు. రెండవవాఁడు ఫిలారియోమిత్రుఁడు,
ఫిలారియోమిత్రుఁడగు నొక ఫ్రెంచితగుమనుష్యుడు
లూసియస్సు రోమస్సేనానాయకుఁడు
ఒకరోమసేనాపతి

ఇద్దరు బ్రిటిష్ సేనాపతులు
పైసానియో లియోనాటసుని సేవకుఁడు
కార్నేలియసు వైద్యుఁడు
ఇర్వురు సింబెలైనుని సభాసదులు
ఇద్దరు పెద్దమనుష్యులు
ఇర్వురు కారాధికారులు
రాణి సింబెలైనుని భార్య
ఇమోర్జ సింబెలైనుని ప్రథమభార్యపుత్రి
హెలెన్ ఇమోర్జ చెలికత్తె

అధిపతులు మాన్యస్త్రీలు రోమనుద్యోగులు ప్రజాప్రతినిధులు సోదె చెప్పువారు ఒకడచ్చిఘనుఁడు ఒక స్పెనిష్ఘనుఁడు గాయకులు అధికార్లు సేనాపతులు సైనికులు దూతలు భృత్యులు పిశాచములు రంగము ఒకప్పుడు బ్రిటన్‌లో మఱొకప్పుడిటలీలోను— కథ.

రాణియొక్క కుట్రచే లియోనాటస్సు స్వదేశమునుండి వెడలఁ గొట్టఁబడుట లియోనాటస్సు తనభార్యసాధ్వియని ప్రసంగవశమునఁ గొనియాడి నపుడియాచిమో యతనితో నీవజ్రపుటుంగరమునకు వేయి మొహరీలొడ్డెదను నీయుంగ్రము నాకిమ్ము నేనీభార్యంజెఱచినట్లు నీకు నమ్మకముపుట్టింపనియెడ నీయుంగ్రముతో నావేయి మొహరీలునీవి లేనిచో నీయుంగ్రము నాది యనియనంగాలియోనాటస్సియాచిమో తో నీవుతప్పినయెడనాకత్తితోనిన్నుఁ నఱికెదననెను. రాణికార్నేలియసు నినుండి విషము సంగ్రహించుట కార్నేలియస్సుప్రాణాపాయము చేయనివిషముమాత్రమే రాణికొసఁగుట రాణిపైసానియోకు విషదారు వకముగలచిన్న పెట్టెను వాఁడుదానివిప్పి యాసువాసనంబట్టి త్రాగిన చోఁజచ్చుటకై మోసముననిచ్చుట ఇయాచిమో యిమోజన్ చెంతకు వచ్చిలియోనాటస్సు తన్నాపై సత్కరించవలయునని యిచ్చినయుత్త

రముచూపించి యాపెభర్తపై మొదటఁగొన్ని కొండెములు చెప్పియా
పెపైఁదనమోహము నగ్నపర్చి యాపెచేఁదిరస్కరింపంబడియాపెన్వరీ
క్షింపనిట్లు చేసితినని యాపెను క్షమాపణమడిగికొని యాపె పడక గదిలో
నాపెభర్తయిటలీప్రభునికై కొన్నవస్తువులుగలపెట్టె నొకరేయివఱకు
మాత్రముదాఁచుటకు సమ్మతింపఁజేసి యాపెగదిలోఁదానుపంపించిన
పెట్టెలోదూఱి యాపె నిదురించినతరువాతలేచివచ్చి యాగదిమూలల
గుర్తులువ్రాసుకొని యాపెపోఁచీదొంగలించి యాపెగుబ్బపైనున్నమ
చ్చ గుర్తుంచుకొని తిరిగి పెట్టెలోఁ దూఱుట... ంటక్లోటెనుతన తలిదం
డ్రుల యుపదేశముపై నిమోజినుతో మాట్లాడి యాపెన్వలచి యా
పెచేఁ తృణీకరింపబడుట ఇయాచిమో లియోనాటస్సునకతని భార్య
పోఁచీచూపించి మఱియుగుబ్బ మచ్చ యానవాలుజెప్పి తానాపెన్గూ
డఁగల్గితినని నమ్మకము పుట్టించి పందెమిడిన యుంగ్రమున్గెల్చు
కొనుట లియోనాటసు తనభార్యపైఁ బగదీర్చుకొన నిశ్చయించుటపై
సానియోయిమోజనుని వధించుమని తనయజమానుఁడు తనకువ్రాసిన
యుత్తరముఁజూచి మిగుల దుఃఖించుట యిమోజిను తనభర్త తనకు
వ్రాసిన యుత్తరమున్గాంచి పైసానియోను వెంటఁబెట్టుకొనిభర్తయుండె
దనన్న మిల్ఫర్డునకుఁబోవుచుంటపై సానియో యొద్దతన్నై సానియోచంప
వలయునని తనభర్త యాజ్ఞాపించిన యుత్తరము నిమోజకు చదువు
కొని తన్దంపుమని ప్రార్థించు నిమోజనుని మగవేషముతో లూసి
యసుకొల్వుఁజేరుమని యుపదేశించిపై సానియో సింబెలైనియొద్దకేగుట
క్లోటను ఇమోజనునిఁ గలిసికొనుటకై లియోనాటసుని యుడుపు ధరిం
చుకొని మిల్ఫర్డునకుఁబోవుట మగవేసమూనినయిమోజస్కు బెలేరి
యసుకొండగుహలోసత్కరించుట లియోనాటిసునిఁ జంపుటకు మిల్ఫర్డు
కొండగుహన్న మాపించితన్గాఱులుపల్కిన క్లోటెసుని గైడీరియస్సు
చంపుట పైసానియోతనకు రాణియొసంగిన విషమూలికన్బడలికఁ
గొన్నప్పుడు భుజించిననారోగ్యమిడునని చెప్పి కదాయిమోజినుకర్పించె

నాపెదాన్నిగ్గొండగుహలో నుకరయోగించి మూర్ఛిల్లినపుడదిచావుగా
భావించి గైడిరియస్సార్వి రాగస్సులు మిగులశోకముతో నాపెను
క్లోటెనుశరీరమున్న చోబూలుకప్పివిడుచుట ఇమోజినుమూర్ఛఁదేఱి
తననాధునియుడుపుగలక్లోటనుని దేహముఁగాంచి తననాధునిశరీరముగా
భ్రమసియందుపై వ్రాలుట లూసియస్సుబ్రిటన్దేశముపై దండెత్తి
వచ్చుచు నిమోజనున్దన సేవకునిగాఁదీసికొనుట లియోనాటస్సిమోజి
నుంజంపి యారక్తమునముంచితనకంపించిన చిఱురుమాలుంజూచి పొగ
లుచు నిటలీసైనికులతోఁ డాఁజేరిదుస్తులుమార్చుకొని సామాన్యుని
వలె బ్రిటన్సేనతోఁ గలసి యిటాలియన్సేనతో బోరనిశ్చయించు
కొనుట గైడీరియస్సార్వి రాగస్సులు బ్రిటన్సైనికులలోఁజేరి యిటాలి
న్సేనతోఁబోరుట ఇటాలియన్సేనతో వచ్చిన ఇయాచ్మో తో లియోనా
టిస్సుపోరి యోడించుట బ్రిటన్సైనికులు పలాయితులగుచుంటయు
సింబెలైనుని విడిపించుటకై శత్రులనెదిరించి సింబెలైనుని విడిపించి
లూసియస్సుంబందెగాఁజేకొనుట లియోనాటస్సు రోమన్సైనికవేష
ముతో బ్రిటన్సైనికులలోఁబడుట న్యాయనిన్సింబెలైనుకారాగృహమున
నురిదీయించుటకాజ్ఞాపించుట కార్నీలియస్సు సింబెలైనుతో రాణి విష
ముఁగ్రోలిమృతిచెందెననియుఁ జచ్చిపోవుచున్నప్పుడు తనతప్పులొప్పు
కొనుటలో రాజుపై దనకుగసింతయు నిష్టములేకతనకే విషమిడి చంపఁ
దలఁచెననియు నిమోజనుకువిషమిడిచంపించెననియు క్లోటనుకాన్పింపమి
నిరాశచెంది చామడిసెననియు నాపెచెలికత్తెలసాక్ష్యముపెట్టివిన్న
వించుట రాజాజ్ఞచేమఱలఁబిలింపఁబడిన లియోనాటిస్సులూసియస్సి
యాచ్మో పోదెగాఁడిమోజిన్మొదలగు రోమనుబందెలతో రాజసన్ని
ధింజేరుట సింబెలైనులూసియస్సు మొదలగు రోమనుబందెలన్నతి
కించఁబూనినపుడు లూసియస్సు తన సేవకుఁడు ఫైడెలును మాత్రము
కాపాడఁ బ్రార్థించుట సింబెలైను పైడెలును బ్రతుకనిచ్చి కోరినవర
మిచ్చెదఁగోరుమనుట ఇమోజెన్లియోనాటిస్సు బెలేరియస్సు గైడీరి

యస్సార్వి రాగస్సుపై సాసిరో ఇయాచ్చోమలసంగతి బయల్పడుట లూసియస్సుతో సింబెలైను సంధిచేసికొనుటయును.

(7) హేమ్లెట్టు ఈనాటకము పీఠికయందు వివరింపబడెను గాన నిచట వ్రాయబడలేదు.

(8) జూలియస్సీజారను నాటకమున వచ్చువేషములు :-

జూలియస్సీజారు-ఆక్టేవియస్సీజారు-ఆంటోనీ-లెపీడియస్సులు- రాజ్యాధికారులు
సిసరో-పూబ్లియస్సు-రేనాలుసభ్యులు
బ్రూటస్సు- కేషియస్సు- కాస్కా-ట్రిబోనియస్సు-లిగారియస్సు-డేసియ స్బ్రూటస్సు-సింబరు
సిన్నాలు జూలియస్సీజారుని ద్వేషులు
ప్లేవియస్సు-మరుల్లస్సులు-ప్రజాప్రతినిధులు
అంతర్మిడోరస్సు-తాంత్రికుడు
సోదెచెప్పువాఁడు
సిన్నా-కవి-మఱొకకవియు
లూసీలియస్సు-టిటీనియస్సు-మెస్సాలా-చిన్న కేటో-వలమ్నియస్సులు బ్రూటసు కేసియస్సులకు విహితులు
వర్రో క్లీటస్సు- క్లాడియస్సు- స్ట్రాటో- లూసియస్సు - డర్డానియస్సులు బ్రూటసుని సేవకులు
పిండారస్సు - కేసియస్సుని భృత్యుఁడు
కాలిపూర్ని యా-సీజారునిభార్య
పోర్టియా- బ్రూటసునిభార్య
ప్రజాప్రతినిధులు, పౌరులు, దౌవారికులు, భృత్యులు మొదలగువారు రంగస్థలము నాటకమందుచాలవఱకు రోమునందునుఁ, దరువాత సార్డిస్సుచెంత మఱియు ఫిలిప్పీయొద్దను—కథ.

ఫ్లేమియస్మెరులియస్సులు సీజారుజయమున కలరుప్రజల నిరుత్సాహ
పఱ్చుట-సీజారు అండోని, కాలిపూర్నియా, పోర్టియా దేశీయస్సు,
సిసరోబ్రూటస్సు, కేసియస్సు, కాస్కాలు కొందఱిపౌరులతో నూరే
గుచుండ నొకసోదెగాఁడు సీజారునకు రాబోవుముప్పు న్గాచుకొమ్మనిచె
ప్పుట-కాస్కా బ్రూటస్సులు సీజారునకు జఱుగుగౌరవమునకోర్వ లేక
పలువిధముల నొగులుట-కాస్కా కేసియసుసిన్నాలు సీజారుని గొప్పకో
ర్వక బ్రూటసున కతనిపై మఱింత ద్వేషము కలిగింపయత్నించుట-బ్రూ
టస్సుసీజారు రాజుకాఁబోవుట కోర్వకుంట కేసియస్సు కాస్కా-డేసి
యస్సుసిన్నా మెటల్లసు స్మసింబరు ట్రెబోనియస్సులు రాత్రిబ్రూటసు
నితోఁ జేఱుకొని మఱునాడు సీజరుని బొడుచుటకు నిర్ణయించుకొని,
కాలిపూర్నియా దుస్స్వప్నములు వచ్చెగాన నీవుసభకుఁబోరాదని
వారించుచుండఁగా వినకున్న సీజారుని బెల్లించి సభకుఁ బిలిచికొనిపో
వుట-ఆర్టిమిడోరస్సు సీజారునకు బ్రూటస్సుకేస్తస్సు కాస్కా-సిన్నా
ట్రెబోనియస్సు సింబరుడేసియస్సు లైగారియస్సులను దుష్టాష్టకము
వెంటఁబోఁజనదనిపత్రము వ్రాసి దారిలోనిచ్చుటకు-సిద్ధముగానుండెనుఁ
గాని, సీజారు నది శత్రులుచూడనీక తొందరతో సభకుఁగొంపోయి
పొడిచి చంపుట - బ్రూటస్సుజనసంఘముతోఁ బ్రజాక్షేమముకై తా
సీజారుం జంపవలసి వచ్చెనని యుపన్యసించుట ఆంటనిత యుపన్యా
సముచే బ్రజల స్సీజారుని శత్రులపైఁబుఱికొల్పుట-రణరంగమున శత్రు
లు జయమందుచున్నారనుకొని; కేసియస్సు తనకత్తితోఁ దన్బొడుచు
కొని మడియుట - కేసియస్సు టిటీనియస్సు బ్రూటస్సులు శత్రులు
తమపైఁ దఱిమివచ్చినపుడు నిరాశ చెంది, తమకత్తులతోఁదమ్ముఁ
బొడుచుకొని చచ్చుట -ఆంటనీ బ్రూటసుని యోగ్యత న్గొనియాడుట.

(౮) నాల్గవ హెన్రీమహారాజు మొదటిభాగమను నాటకమున వచ్చు
వేసములు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు

వేల్సుయువరాజగు హెన్రీ- లంకాస్టరుయువరాజగు జాను - వీరిద్దఱు
నాల్గవ హెన్రీకొడుకులు
వెస్టుమోర్లెండు
బ్లౌంటు
వర్సెష్టరు ప్రభువగుపర్సీ
నార్తుంబర్లెండు ప్రభువగుపర్సీ
హాట్స్పరను - పేరందినహెన్రీపర్సీ నార్తుంబర్లెండు ప్రభునికొడుకు
మార్చిప్రభుఁడగు ఎడ్మండ్మార్టిమరు
యార్కు-గురువగుస్క్రూపు
డౌగ్లాసుప్రభువగు నార్చిబాల్డు
ఓవెనుగ్లెండోవరు
సర్ రిచార్డు వరను
సర్జాన్ఫాల్స్టాఫు
సర్మైకేలు యార్కు-గురుని హితుఁడు
పోయిన్సు
గేడ్షిల్లు
పేటో
బర్డల్ఫు
హాట్స్పురునిభార్యయు- మార్టిమరుని సోదరియునగు పర్సీదేవి,
మార్టిమరునిభార్యయు, గ్లెండోవరుని కూఁతురునగు మార్టిమర్దేవి-
క్విక్లీయను పూఁటకూళ్ళమ్మ

ప్రభువులు, ద్యోగుల, ధికారి, కల్లమ్ముువాఁడు, రాజగృహాధ్యక్షుఁడు, చిల్లరపనివాండ్రు, మోఁతకూలివాండ్రు బాటసార్లు మఱియు భృత్యులు రంగమింగ్లాండు —— కథ .

నాల్గవహెన్రీమహారాజు యుద్ధములన్నియు సమాప్తములైనవి- తీర్థయాత్రకు వెడలుదమని ప్రధానులతోఁజెప్పి యాకస్మిక

ముగవచ్చిన కొన్ని యాతంకములవలన నాఁగిపోవుట - వేల్సుయువ
రాజు ఫాల్స్టాఫు బార్డోల్ఫు పేటోగాడ్స్హిలు పోయిన్సులతోఁగలసి
త్రాగుడు, దొంగతనము మొదలగు దుశ్చేష్టలు చేయుచుంట-నాల్గవ
హెన్రీ వర్సెస్టరుని తనసన్నిధికి రావద్దనుట- వర్సెస్టనార్తాంబర్లెండు
ప్రభువులు హాట్స్పరుకలిసి, నాల్గవహెన్రీరాజుపై దండెత్తుట కాలో
చించుట-బాటసార్లం దోఁచుకొన్న ఫాల్స్టాఫు మొదలగు తమమిత్రుల
న్జీకటిలో మాఱువేషములతో వేల్సుయువరాజు పోయిన్సులు దోఁచు
కొనిపోవుట హాట్స్పరు మార్టిమరునితోఁ గలియఁబోవుట-వేల్సుయువ
రాజు తండ్రియాజ్ఞపై యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట-వేల్సుయువరాజు హాట్స్ప
రును యుద్ధములోఁజంపుట-ఫాల్స్టాఫు దురమున డౌలాసెదిరించినపుడు
చచ్చినట్లు పడుకొని, తిరిగిలేచి వేల్సుయువరాజు మొదలగు తనవారి
న్నవ్వించుట నాల్గవహెన్రీ యుద్ధమునజయమంది బందెలు గాఁబట్టు
వడిన వర్సెస్టర్వెనులఁ జంప నాజ్ఞాపించుట-డౌలాసు పరాజితుఁడై
కొండపైనుండి పడి, మృతిచెందుటకు యత్నించుచుఁ బట్టువడుట-
నాల్గవహెన్రీ జాను వెస్టమోర్లేండ్లను నాచెంతనున్న నార్తాంబర్లెండు
తోఁ బోరుటకు గ్లండవర్మార్చి ప్రభువులతో వేల్సుతోఁబోరుటకు
దానును వేల్సుయువరా జేగుటకు నిర్ణయించుటయును

(10) నాల్గవహెన్రీమహారాజు రెండవభాగమను నాటకమునవచ్చు
వేసములు.

నాల్గవహెన్రీ మహారాజు

అయిదవహెన్రీ మహారాజు- కాఁబోవువేల్సుయువరాజు క్లారెన్సు
ప్రభువు లాంకాస్టర్జాన్యువరాజు గ్లోస్టరుహంఫ్రీయువరాజు నాల్గవ
హెన్రీమహారాజు కొడుకులు

వార్విక్కుప్రభువు - వెస్టమోర్లెండుప్రభువు - సర్రేప్రభువు - గావరు
హార్కార్టుబ్లంటు

నాల్గవ హెన్రీమహారాజు పక్షమువారు

రాజసభలోని ముఖ్యన్యాయాధికారి

న్యాయాధికారి వెంబడియున్న తగుమనుష్యుడు

నార్తాంబర్లెండుప్రభువు ముఖ్యగురువగుస్క్రూప్ మౌబ్రేప్రభువు

బర్డాల్ఫుప్రభువు

హేస్టింగ్సుప్రభువు-సజాన్‌కాలెవిల్లీయు నాల్గవ హెన్రీ మహారాజు

ప్రతిపక్షులు

ట్రావర్సు మోర్టన్సు నార్తాంబర్లెండ్ప్రభుని ఆశ్రితులు

సజాన్‌ఫాల్‌స్టాఫు- వానిసేవకుడును

బార్డాల్ఫు

పిస్టలు

పోయిన్సు

పీటో

షాలోసైలెన్సులు-పల్లెటూరి న్యాయాధికారులు

డేవీ షాలో సేవకుడు

మౌల్డీ షాడో వార్టు ఫీబ్లీ బుల్కాపులు క్రొత్తగాచేరిన కాల్బంట్లు

ఫేంగ్స్నేరీలధికారి యుద్యోగులు

పరివార

నార్తాంబర్లెండునిభార్య

పర్సీభార్య

క్విక్లీ-పూటకూళ్ళమ్మ

డాల్‌టేర్‌షీటు

ప్రభువులు- పరిచారకులు - ద్వారికుడు - అధికార్లు, సైనికులు, దూతలు, పనివాండ్రు, బంట్రౌతులు, సేవకులు మొదలగువారు

నటుడు, కథాసమాపకుడు—రంగము ఇంగ్లాండు— కథ-

నార్తాంబర్లెండుప్రభువు తనకొడుకగు హాట్స్పరు యుద్ధమునఁ జచ్చె ననియు, వర్సెస్టరు డౌలాసులు పట్టుపడిరనియు, నాల్గవ హెన్రీ మహా రాజు జయమందెననియు విని తల్లడిల్లుట-యార్కు-గురువు సేనగూర్చు కొని నాల్గవహెన్రీమహారాజు నెదిరింపఁబోవుట - మౌబ్రేయార్కు- గురువు హేస్టింగ్సులను లంకాస్టర్యువరాజగుజాను సంధికై బాస యొసర్చి వారిసైన్యము మళ్ళిపోయినపిమ్మట మోసమున వారిం జం పుట కాజ్ఞయిడుట-హార్కోర్టు నాల్గవ హెన్రీమహారాజునకు నార్తాం బర్లెండుప్రభువు, బార్డల్ఫుప్రభువు సైన్యముతోఁ గూడ నోడింపఁ బడి రని తెల్పుట మిక్కిలి జబ్బునపున్న తండ్రియొద్దనుండు వేల్సు యువ రాజు కిరీటముగొనిపోవఁగా మూర్ఛ నిద్దుర మేల్కని నాల్గవహెన్రీ మహారాజు తనతక్కిన కొడుకులతో ధనాశం గూర్చి యుపన్యసించుట- మఱికొంచెము సేపోర్చలేకపోతివా యింత తొందఱపడినా వే మిం కొక అఁగంటలో నిరాతంకముగా మిక్కిలియుల్లాసముతో నీవు నామృతిం గాంచి, మకుటము ధరింపఁగలవుకదాయనుతండ్రితో వేల్సుయువరాజు క్షమాపణము చెప్పకొనుట-వేల్సుయువరాజు నాల్గవహెన్రీ మహా రాజు గతించినపిదప నైదవహెన్రీ మహారాజగుట-ఫాల్స్టాపు మొద లగు తనదుష్టస్నేహితుల నైదవహెన్రీమహారాజు దనపురమునుండి వెడలగొట్టించుట- ఎలిజిబెత్తురాణికి క్షేమముగోరుచు నర్తకుఁడు నాట కము ముగింపుఁ దెల్పుటయును

(11) అదయివహెన్రీమహారాజను నాటకమునందలి వేసములు

అయిదవ హెన్రీమహారాజు

గ్లాసెస్టర్ప్రభువు-బెడ్ఫర్డుప్రభువును అయిదవహెన్రీమహారాజునకు సోదరులు

ఎక్సిటర్ప్రభువు అయిదవహెన్రీమహారాజునకుఁ బినతండ్రి

యార్కుప్రభువు నైదవహెన్రీమహారాజునకు సన్నిహితజ్ఞాతి

సాలిస్బరీ వెస్టమోరు ఆర్విక్కు ప్రభువులు
కాంటర్బరీగురువు
ఎలై గురువు
కేంబ్రిడ్జిప్రభువు
స్క్రూప్రభువు
సర్థామస్గ్రే
సర్థామస్సెరిపింఘము గోవరుప్లూయోలైను మేక్మోరిసు జామీ
అయిదవహెన్రీమహారాజు సేనాపతులు
బేట్సు కోర్టు విలియమ్సులా సేనాపతులక్రింది భటులు
పిస్టలు నీము బార్డల్ఫు
బోయి
వార్తచాటువాడు
ఫ్రాన్సు రాజు
ఫ్రెంచియువరాజు
బర్గండీయార్లియన్సు బూర్బను ప్రభువులు
ఫ్రెంచిభటుడు
దాంబూరీసు గ్రాండ్ప్రేలు ఫ్రెంచిప్రభులు
మాంటిజో ఫ్రెంచివార్తావహుడు
హార్ఫ్లూరు రాజప్రతినిధి
ఇంగ్లాండ్మహారాజు నొద్దకు వెళ్ళినమాతలు
ఇసబెల్లా ఫ్రాన్సురాజుభార్య
కేతరైను ఇసబెల్లా ఫ్రాన్సు రాజులకూతురు
అలీసి కేతరైనుచెలికత్తె
పూర్వము క్విక్లీకి నిప్పుడు పిస్టలునకు భార్యయైన ఈస్టుఛీపు పూటకూళ్ళమ్మ ప్రభువులు ఘనురాండ్రు నధికార్లు సైనికులు పౌరులు

దూతలు భృత్యులు సూత్రధారుఁడు రంగస్థలము లింగ్లాండు ఫ్రాన్సులు —కథ.

కాంటర్బరీగురువు నెలీగురుఁడు ఫ్రాన్సుదూత లయిదవహెన్రీ మహారాజుకడకు వచ్చినారని సంభాషించుకొనుట- అయిదవహెన్రీ మహారాజు మంత్రులతోనాలోచించి ఫ్రాన్సునుండి వచ్చినదూతలతో ఫ్రెంచిరాజునకుఁ దా ఫ్రాన్సుపై దండెత్తఁబోవుట తెల్పుమనుట- కేంబ్రిడ్జి స్క్రూపు గ్రేప్రభుల రాజద్రోహులైనందున కైదవహెన్రీ మహారాజు చంపించుట కాజ్ఞయిచ్చుట - అయిదవహెన్రీమహారాజు తనసైన్యము ఫ్రాన్సుదేశములో దిగి, హార్ఫ్లూయా పట్టణాధికారి న్లోఁబర్చుకొనుట- కేతరైనెలీసులు ఫ్రెంచిభాషతో నేమో మాట్లాడు కొనుట- అయిదవహెన్రీ కలేసను పట్టణముచెంత ఫ్రెంచిసైన్యము నోడించుట- ఫ్రెంచిరా జైదవహెన్రీమహారాజునకు దనకూతురగు కేతరైనుం భార్యగా సమర్పించి సంధిచేసికొనుటయును

(12) ఆఱవహెన్రీమహారాజు నాటకము మొదటిభాగమునవచ్చు వేషములు

ఆఱవహెన్రీ మహారాజు

గ్లాస్టరుప్రభువు రాజపినతండ్రియుం బోషకుఁడు

బెడ్ఫర్డుప్రభువు రాజుపినతండ్రియు ఫ్రాన్సుదేశపరిపాలకుఁడు

ఎక్స్టరు రాజుమేనమామ కాఁబోవుప్రధానగురువు

జానోఫ్బఫర్టు కాఁబోవుసోమర్సెట్టుప్రభువు

రిచార్డుప్లాంటేజినెట్టు కాఁబోవు యార్కుప్రభువు

వార్విక్కుప్రభువు

సాలిస్బరీప్రభువు

నఫల్కుప్రభువు

టాల్బట్టు కాఁబోవు ష్రూస్బరీప్రభువు నతని కొడుకు టాల్బట్టును

ఎడ్మండ్మార్టిమరు మార్చిప్రభువు

సర్జాన్ఫాస్టోల్ఫు
సర్విలియమ్లూసీ
సర్విలియంగ్లాన్సుడేలు
సర్థామస్గ్రేవు
పెత్తనగాఁడు
వుడ్విల్లీ కోటకధికారి
వర్నను యార్కుపక్షమువాఁడు
బేసెట్టు లాంకస్టరుపక్షమువాఁడు
న్యాయవాది మార్టిమరునిగాచువాఁడు
చార్లెసు కాఁబోవు ఫ్రాన్సు రాజు
రేగ్నీరు ఆంజూప్రభువు మఱియుఁ బేరునకుమాత్రముపిల్సు రాజు
బర్గెండీప్రభువు
అలెంకన్ప్రభువు
ఆర్లియన్సు జారపుత్రుఁడు
పేరిస్సు రాజప్రతినిధి
ఫిరంగులు కాల్చువాండ్రపై నధికారియు, నతనికొడుకును
బోర్డోలోని సేనానాయకుఁడు
ఫ్రెంచితలారి-ద్వారపాలకుఁడును
ముసలిగొల్లఁడు పుసల్లీ తండ్రి
మార్గరెట్టు రేగ్నీసరుకూఁతురు హెన్రీరాజునకుఁ గాఁబోవుభార్య
అవర్న యజమానురాలు
పుసెల్లీ
ప్రభువులు-కోటకాఁపులు- వార్తావహులు - అధికార్లు - సైనికులు-
దూతలు-భృత్యులు-పుసెల్లీకగపడుదయ్యములు-రంగము కొంతయిం
గ్లాండులో మఱికొంత ఫ్రాంసులో — కథ.
బెడ్ఫర్డు గోస్టరు ఎక్సెటరుప్రభుఁడు వార్విక్కు ప్రభువు వించెస్టరు
గురువు వార్తావహుఁడు మొదలగువారైదవహెన్రీ మహారాజు

చావునకు విచారించుట-ఫ్రాన్సు దేశములో ఫ్రెంచియువరాజు రాజు
కాఁబడి యింగ్లీషువారి ప్రదేశము లాక్రమించుకొని యింగ్లీషు సైన్య
మును ధ్వంసమొనర్చెనని దూతలు చెప్పఁగా బెడ్ఫర్డు పదివేల
సైనికుల వెంటఁబెట్టుకొని ఫ్రాంసున కేగుట-గ్లోస్ట రయిదవ హెన్రీ
మహారాజు కొడుకు నాఱవహెన్రీ మహారాజుగా నొనర్చుటకుఁ
గోటకేగుట-ఎక్స్టరు పసిబిడ్డఁడగు నాఱవహెన్రీ మహారాజు రక్ష
ణమునకై యెల్తామునకుఁబోవుట-ఎల్తామునుండి బాలుఁడగు నాఱవ
హెన్రీ మహారాజు న్దొంగిలించుటకై విన్చెస్ట రేగుట-ఫ్రాంసులో
చార్లెస్సు అలెంకను రేగ్నీరు లింగ్లీషు సైనికులచే నోడింపఁబడి
యార్లియస్సు జారపుత్రునిచే బిల్వఁబడినపుడు పుసిల్లీ సాయమునఁదిగి
యుద్ధమున కారంభించుట- గ్లోస్టరు వించెస్టర్లు శిశువగు నాఱవహెన్రీ
మహారాజు న్స్వాధీనపర్చుకొనుట కన్యోన్యము వాదాడుకొనుట -
ఫ్రాంన్సులో సేలీస్బరీ గార్గ్రేవులు యుద్ధమున మడియుట - పుసెల్లి
ఘోరయుద్ధముచేసి యింగ్లీషుసైనికు లాక్రమించిన యార్లియస్సును
పట్టణము దిరిగి ఫ్రెంచిరాజున కధీనము చేయుట-లండన్పట్టణమందలి
ప్రభువులు రెండుతెగలై పరస్పర విరోధులగుట - ఆఱవహెన్రీ
మహారాజు గ్లోస్టరు, విన్చెస్టరుగురువు, యార్కు, సఫల్కు, సోమ
ర్సెట్టు, మర్విక్కు, ఎక్సటరు, వర్నను, బేసెట్టు, మఱియుఁ దక్కిన
వారు ఫ్రాంసుదేశములోని యుద్ధమున కేగుట-టెల్బట్టు తన సైనికు
లతో వారింజేయుటయు హెన్రీమహారాజు టేల్బర్టును ష్రూస్బరి
ప్రభువుగాఁజేయుట-హెన్రీమహారాజు ఫ్రాంన్సులోఁగూడ నభిషిక్తుఁడై
పాస్టోల్ఫుని యుద్ధమునఁ బిఱికియై పాఱిపోయినందుకై దేశమునుండి
వెడలఁగొట్టు హెన్రీమహారా జెఱ్ఱగులాబు న్దాల్చుకొనుట- టెల్బట్టు
తనకొడుకతోఁగూడ రణరంగమున మడియుట - సఫల్కు - మార్గరే
రట్టను కన్యక స్వందెగా రణరంగమునఁబట్టుకొని యాపెను హెన్రీ
మహారాజునకుఁ బెండ్లి చేయుట కాపెతండ్రి నొప్పించుట - చార్లస్సు

హెన్రీమహారాజునకులోనై ఫ్రాన్సు దేశమును హెన్రీమహారాజునకుఁ బ్రతినిధిగాఁ బరిపాలించుట కంగీకరించి సంధిచేసికొనుట – మార్గరేటట్టు నుఁ దీసికొనివచ్చి తనకుఁబెండ్లి సేయుటకై హెన్రీమహారాజు సఫల్కును ఫ్రాన్సుదేశమున కంపుటయు.

13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం వచ్చువేషములు

ఆఱవహెన్రీమహారాజు

గ్లోస్టరు రాజుపినతండ్రి

విచ్చెస్టరు గురుఁడు రాజుపెదతండ్రి

యార్కుప్రభువు ఎడ్వర్డు రిచార్డు లతనికొడుకులు

సోమర్సెట్టు సఫోల్కు బకింగాము క్లిఫర్డు ప్రభువులు రాజుపక్షము వారు

సేలిస్బరీ వార్విక్కుప్రభులు యార్కుపక్షమువారు

స్కేల్సుప్రభువు దుర్గాధ్యక్షుఁడు

సేప్రభువు

స్టాఫర్డుహంఫ్రీ అతనితమ్ముఁడువిల్యముస్టాఫర్డు

సజాన్‌స్టేన్లీ

వాల్టరుహ్విట్మోరు

సముద్రనౌకాధికారి కర్ణధారుఁడు సేవకుఁడు

సఫాల్కు బందెలుగాఁబట్టుకొన్న ఇద్దఱితరగుమనుష్యులు

వాక్సు

హ్యూమ సౌత్వెల్లులు గురువులు

రోగర్బొలింగుబ్రూకు-గారడీవాఁడు-వానిచేరావింపఁబడుదయ్యము -

హార్నరు శస్త్రకారుఁడు-పీటరు వానిసేవకుఁడు

చాతాము లేఖరి

సెంటాల్బను గ్రామాధికారి

సింపీకాక్సు మోసగాఁడు

కేడు-వానివెంబడినున్నవారు-జాన్బలిస్సు జాన్హాలెండు-డిక్కునకటికె
స్మిత్తనుసాలెవాఁడు-మెఛేలు మొదలగువారు
ఐడెను కెంటిషు తగుమనుష్యుఁడు
ఇర్వురు ఘాతుకులు
మార్గేరట్టు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుభార్య
ఎలీనరు గ్లోస్టరుప్రభ్వి
జార్డేను మంత్రకర్త
సింహోక్సు వానిభార్యయు
ప్రభువులు-దేవులు-పరిచారకులు - వార్తావహులు - మనవిచేసికొను
వారు - ఆల్డర్మెన్ను-బిళ్ళబంట్రోతు-అధికారి-ఉద్యోగులు -పౌరులు-
పనినేర్చుకొనువాండ్రు-డేగవేటఁకాండ్రు-రక్షకభటులు - సైనికులు-
దూతలు మొదలగువారు- రంగము ఇంగ్లాండుయొక్క నానాప్రదేశ
శములు — కథ.

మార్గేరట్టును హెన్రీమహారాజు పెండ్లాడుట - గ్లోస్టరు మొద
లగు కొందఱ కనిష్టమాట-మార్గేరట్టు సఫాల్కును గ్లోస్టరు మొదలగు
కొందఱ ప్రభులను ధ్వంసముకావించుటకు నిర్ణయించుకొనుట - రాజు
గ్లోస్టరుభార్య న్దేశమునుండి వెడలగొట్టుట - మఱి గ్లోస్టరుని యధికార
మును లాగుకొనుటయు, యార్కు వించెస్టరు గురువు - సఫాల్కు
రాణియు గ్లోస్టరుపై రాజద్రోహము నేరముమోపి, యతనిం జెఱ
సాలనుంచుట-రాజు గ్లోస్టరు చెఱనుంట విధిలే కొప్పుకొని దుఃఖించుట-
వించెస్టరు గురువు సఫాల్కు యార్కు రాణియు గ్లోస్టరుని జంపుటకు
నిశ్చయించుకొనుట-ఐర్లెండు దేశవుజను లింగ్లీషువారిపైఁ దిరుగుపా
టొనర్చి రనుమాటవిని యార్కును సేననుగూర్చికొని, యైర్లెండుపై
వెళ్ళుమని తక్కినప్రభువులు పంప నుద్దేశించినవు డదేసమయమని
యార్కు తా రాజగుటకు నిర్ణయించుకొనుట - సఫాల్కు గ్లోస్టరుని
నిఱుగించుచుండగాఁ జెఱసాలలోఁ జంపించుట-ఆసంగతి బయల్పడఁగాఁ

ప్రజల కోరికపై రాజు సఫాల్కును దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట
కాజ్ఞ యిడుట - రాణి సఫాల్కుని శిక్షింపవద్దని రాజును బతిమాలు
కొనుట - వించెస్టరు గురువు వెఱ్ఱియెత్తి చచ్చుట - కెంటు యొద్ద నౌకాధికారి
సఫాల్కుం బట్టుకొని యతని దౌర్జన్యము నెత్తిపొడుచుచు జంపుట.
రాజ్యముపైఁ దిరుగుబాటొనర్చిన కేడు మొదలగువారిచే స్టాఫా
ర్డతని తమ్మునితోఁ జంపఁబడుట - కేడు మార్టిమర్ప్రభునామము
వహించి రాజగుటకు నిశ్చయించుకొనుట - రాజు ప్రతిశత్రులకుజడిసి
రాణితో కిల్లింగ్వర్తునకుఁ బారిబోవుట - కేడియాజ్ఞచే సేప్రభు వల్లు
నితోఁగూడఁ జంపఁబడుట - బకింగాము, ముసలిక్లిపర్డుసైన్యముతో
వచ్చి కేడు సైనికులను మంచిమాటలతో లోఁబరుచుకొనుట - కేడు పారి
పోవుట - యార్కైర్లెండునుండి సైన్యముతోవచ్చి సోమర్సెట్టును
రాజునుండి తొలగింపఁ బూనుచున్నాఁడని దూతలు రాజున కెఱింగిం
చుట - సోమర్సెట్టునెడ్మండును రాజు చెఱసాలకనుపుట - ఐడెను తన
తోటలో డాగిన కేడుని జంపుట - యార్కు తనకొడుకులగు నెడ్వర్డు
రిచార్డుల వార్విక్కు సేలిసబరీలను సహాయులుగాఁ గైకొని రాజ్య
మాక్రమించుకొనుటకు యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - యార్కు రణరంగమున
క్లిఫర్డుంజంపుట - క్లిఫర్డుకొడుకు తన తండ్రిదేహముం గొని
పోవుట - రిచార్డు సోమర్సెట్టుం జంపుట - లండనుపురికిఁ బారి
పోయినరాజు న్బట్టుకొనుటకు యార్కు నతనికొడుకులను వార్విక్కు
సేలిస్బరీలు వెంటదఱుముటయును

ఆఱవ హెన్రీమహారాజు

(14) మూడవభాగమును నాటకము వచ్చువేసములు

ఆఱవహెన్రీమహారాజు అతనికొడుకు యువరాజగు నెడ్వర్డు
పదునొకండవలూయి ఫ్రాన్సురాజు
సోమర్సెట్టు ఎక్సెటరు ఆక్సుఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టమోర్లెండు
క్లిఫర్డు ప్రభువులు రాజపక్షమువారు

యార్కు నాల్గవయెడ్వర్డురాజు కాఁబోవునెడ్వర్డురట్లేండు ప్రభువగు నెడ్మండుఁ కాబోవుక్లారెన్సు ప్రభువగుజార్జి కాఁబోవుగ్లోస్టరు ప్రభువగురిచార్డు యార్కుకొడుకులు నార్ఫొల్కు మాంటేగు వార్విక్కు హేస్టింగ్సుప్రభువులు యార్కుపక్షమువారు

స్టాపార్డును సర్జాన్మార్టిమరు సర్హ్యూగ్మార్టిమరు యార్కుపినతండ్రులు

రిచ్మండుప్రభుఁడగుహెన్రీ [illegible]కయావనుఁడు

రివర్సుప్రభువు గ్రేదేవిసోదరుఁడు

స్టేన్లీ

మాంటి గోమరి

సామర్విల్లీ

రట్లేండు గురువు

యార్కుమండలి యధికారి

దుర్గాధ్యక్షుఁడు

ఒకఘనుఁడు

ఇద్దరుకావలివాండ్రు

ఒకవేఁటకాఁడు

తండ్రిం జంపిన కొడుకు

కొడుకుం జంపినతండ్రి

మార్గరెట్టురాణి

కాఁబోవునాల్గవయెడ్వర్డు రాణియగుగ్రేదొరసాని

జోనా ఫ్రెంచిరాణికి సోదరి

భటులు హెన్రీమహారాజునకు నెడ్వర్డుమహారాజునకుం బరిచారకులు దూతలు కావలివాండ్రు మొదలగువారును రంగము ఇంగ్లాండు మఱియు ఫ్రాన్సును — కథ.

యార్కు ఎడ్వర్డు రిచార్డు నార్ఫొల్కు మాంటేగు వార్విక్కు మఱియుఁ దక్కినవారు తెల్లగులాబీపూలు తమచేతులఁ బట్టుకొని రాజసభకువచ్చుట-యార్కుసింహాసనముపైఁ గూర్చుండుట-హెన్రీ మహారాజు క్లిఫర్డు నార్తాంబర్లెండు వెస్టుమోర్లెండు ఎక్సెటరు మఱియుఁ దక్కువారు నెఱ్ఱ గులాబీపూలు పట్టి రాజసభకువచ్చుట-ఉభయ పక్షములవారికి వాక్కలహము జరుగుట - హెన్రీమహారాజు తా బ్రతికినంతవఱకు మాత్రము రాజమకుటము ధరించుటకు న్పిదప యార్కు నతని పుత్రులు రాజులగుట కొప్పుకొనుట-ఉభయపక్షముల వారలు మైత్రిఁగొన నంగీకరించుట-మార్గరెట్టురాణి రాజు నిందించి తన కొడుకుతో సైన్యముఁ గూర్చుకొని యార్కుతో యుద్ధము చేయుట-క్లిఫర్డు రట్లెండుం జంపుట-యార్కుపక్షమువా రోడిపోవు చుంటయుఁ దనపినతండ్రు లిరువురుం జంపఁబడుటయుఁ గని యలసి నీరసిలి శత్రులచేఁజిక్కుట-మార్గరెట్టు యార్కును దెప్పిదెప్పిపొడిచి చంపుట-క్లిఫర్డు రణరంగమున పడియుట-యుద్ధమునఁ బరాజితుఁడైన యాఱవ హెన్రీ మహారాజు మాఱువేషముతోనుండి కాఁపుచేఁ బట్టువడుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ముగ్గురు పిల్లలుగల యొక వితంతువును వలచి, యాపె నసరాణిగాఁ జేయగోరుట-గ్లోస్టరుప్రభువు తా రాజు గాఁగోరుట - వార్విక్కు ఫ్రెంచిరాజుతో నాల్గవ ఎడ్వర్డు మహారాజున కతని చెల్లెలను బెండ్లిచేయుమని యడుగుట-మార్గరెట్టు తనకుమారుని కాన్సుఫర్డును వెంటనిడుకొని ఫ్రెంచిరాజునుఁ దనకు సాయపడుమని యడుగుట - నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు ఆఱవ హెన్రీ మహారాజుఁ గారాగృహమున నుంచుట-నాల్గవయెడ్వర్డు గ్రేదొర సానిం బెండ్లాడిన వార్త తెలిసినపిదప వార్విక్కు మార్గరెట్టలు మైత్రింబొంది ఫ్రెంచిరాజు సాయమున సైన్యము కూర్చుకొని నాల్గవయెడ్వర్డుపైకి వచ్చుట - వితంతువుం బెండ్లాడి యాపె సోదరునకు మఱి యాపెకుమారునకుం దాము వలచిన కన్నియలం బెండ్లిచేసినందుకు రాజుపై క్లారెన్సు గ్లోస్టరు ప్రభువు లసహ్యా పడుట-ఫ్రెంచిరాజు కోపమున తనపై సేనలు పంపుచున్నాఁడనియు,

ఫ్రెంచిరాజు చెలియలు తనకై పెండ్లి మానెదనని యొట్టు వైచు
కొనెననియు, వార్విక్కు మార్గేరెట్టులు మైత్రిం బొందిరనియు,
వార్విక్కు తన్ను రాజపదవినుండి తప్పింపం జూచెననియు, వారిక్కు
కూఁతు నెడ్వర్డుయువరాజు పెండ్లి యాడుచనియు నాల్గవయెడ్వర్డు
మహారాజు దూతలవలనవిని యుద్ధసన్నద్ధుఁడగుట - వార్విక్కు
రెండవకుమార్తెం బెండ్లాడెదనని క్లారెన్సు తనయన్నయగు రాజుతో
విడఁబడి సోమర్సెట్టుతోఁ గలసిపోవుట - గ్లోస్టరు తనయుద్దేశము నెఱ
వేర్చుకొనుటకై రాజుపక్షమునవుండుట-వార్విక్కు క్లారెన్సుసోమర్సె
ట్టుఆక్సుఫర్డులు శిబిరమున నిదురించుచున్న రాజు సన్నసన్నగ వచ్చి
పట్టుకొనుట-చెంతనున్న గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు పరుగెత్తిపోవుట-
ఎలిజబెత్తురాణి యను పేరొందిన నాల్గయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య తన
గర్భము రక్షించుకొనుటకై సోదరునితో మఠములోఁదాగుండుట-
గ్లోస్టరు హేస్టింగ్సులు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుఁ జెఱవిడిపించి తీసి
కొనిపోవుట-ఆఱవహెన్రీ మహారాజు వార్విక్కు-క్లారెన్సు మాం
టేంగు నెక్టరు మఱియు నాక్సుఫర్డులు ఫ్రాన్సునుండి సైన్యము
కూర్చుకొని వచ్చెదు నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు జయింప యుద్ధ
సన్నద్ధులగుచుండగా నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజుంగ్లోస్టరు నాఱవ
హెన్రీమహారాజు బట్టుకొని చెఱసాలకంపుట-క్లారెన్సు తనయన్నలగు
నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు గ్లోస్టర్లతోఁగలసి వార్విక్కు నెదిరించుట-
వార్విక్కు నాల్గవ యెడ్వర్డు మహారాజుచే యుద్ధమునఁ బొడవబడి
మరణవేదనలోఁ దన స్థితిఁ దలఁచుకొని తలడిల్లుట-నాల్గవ యెడ్వర్డు
మహారాజు మార్గెరెట్టురాణిని సోమర్సెట్టాక్సుఫర్డులను రణరంగమున
బందెలుగాఁ బట్టుకొని యాక్సుఫర్డు సోమర్సెట్టుల నత్క్షణము చంపుట
కాజ్ఞయిడుట - నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు ఎడ్వర్డు యువరాజుం
బొడిచిచంపి, మార్గెరెట్టు నటనుండి తొలఁగింపఁబడ నాజ్ఞయిడుట-
గ్లోస్టరు చెఱసాలకుఁ బరువిడి ఆఱవహెన్రీ మహారాజుం బొడిచి

చంపుట-నాల్గవయెడ్వర్డు మహారాజు సింహాసనముపైఁ గూర్చుండి తన తమ్ములతో ముచ్చటించుచుఁ దన రాణియగు నెలిజబెత్తుతో మఱియు నాపెయందుఁ దనకు బుట్టిన పుత్రునితోడ నానందించుచు మార్గేరట్టురాణి ఫ్రాన్సునకుఁ బంప నాజ్ఞయిచ్చుటయును.

(15 ఎన్మిదవ హెన్రీ) మహారాజు జీవనచరిత్రమను నాటకమున వచ్చు వేషములు

ఎన్మిదవ హెన్రిమహారాజు
వుల్సీగురువు
కాంపియస్గురువు
కాపాసియస్సు అయిదవచార్లెస్సునుండి వచ్చినదూత
క్రాన్మరుకాంటర్బరీగురువు
నార్ఫాల్కు ప్రభువు
సఫల్కు ప్రభువు
బకింగాము ప్రభువు
సర్రే ప్రభువు
రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
గార్డినరు వించెస్టరుగురువు
లింకోలు గురుఁడు
అబర్గేవెన్నీ ప్రభువు
సేండ్సు ప్రభుఁడు
సర్హెన్రీ గిల్ఫర్డు
సర్తామస్లవెల్లు
సరాంథనీడెన్నీ
సర్నికోలాస్వాక్సు
వుల్సీచేతిక్రింద యుద్యోగులు
క్రామ్వెల్లు వుల్సీ సేవకుఁడు

గ్రిఫ్ఫితు కేథరైనురాణికి ద్వారపాలకుఁడు
ముగ్గురు తగుమనుష్యులు
గార్టరు ఆయుధరక్షకుఁడు
బూటసు రాజవైద్యుఁడు
బకింగాము చేతిక్రిందిపనివాఁడు
బ్రాండను మఱియొక యాయుధరక్షకుఁడు
సభా ద్వారపాలకుఁడు
శౌవారికుఁడు వానిసేవకుఁడు
గార్డినరునిసేవకుఁడు వార్తావహుఁడు
కేథరైనురాణి ఎనిమిదవ హెన్రీమహారాజుభార్య అనీబుల్లీనురాణి చెలికత్తె-బుల్లీనుమిత్రురాలగు నొకముసలి యిల్లాలు పేషన్సు కేథరైనుదాసి

మూఁగచేష్టలనుండు ననేకప్రభువులు దొరసానులు రాణివెంబడి నుండు స్త్రీలు రాణికగపడు దయ్యములు లేఖరు లుద్యోగులు రక్షకభటులు తక్కిన భృత్యులు రంగము లండను వెస్టమిన్స్టరులలో ముఖ్యముగా నొకప్పుడు కింబాల్టనులోను — కథ

బకింగాముప్రభువును బర్గెవిన్నీ ప్రభువును కార్డినల్వూల్సీ దౌర్జన్యము న్దలపోయుచు నాకస్మికముగా రాజాజ్ఞచేఁ జెఱసాల నుంపించఁబడుట-రాజు రాణుల సముఖమున వుల్సీప్రోత్సాహముచే బంకింగాము చేతిక్రింది యుద్యోగి బకింగామునకు రాజద్రోహప్రయత్నమున్నదని ప్రమాణము చేసి చెప్పుట-బంకింగామునకు మరణశిక్ష విధించుట-వుల్సీయింట విందైనపుడు రాజు బుల్లీనుం గాంచి మోహించుట-వుల్సీ పన్నిన కుట్రవలన రాజునకిరువదేండ్లనుండి తనతోఁ గాపురముచేయుచున్న కేథరైనకు విడాకులీబుద్ధిపుట్టుట-కేథరైను రాజుతోడ స్వాదనాడఁదగదనియు, వుల్సీదౌర్జన్యముచే నంతవచ్చెననియు విలపించుట-

మిక్కిలి యన్యాయముగ సంపదఁ బోగుచేసికొని, రోము నందలి తన హితులకై వ్యయపర్చుచు మతాధ్యక్షునకు రాజద్రోహమువెల్లడించుచున్న వుల్సీగుట్టు రాజెఱిఁగి యతనికి దానిచ్చిన యధికారముద్ర లాగుకొనుట-వుల్సీ తా మతగురువయ్యు దైవచింతన మందుండక రాజ్యకార్యములం దగిలి మోసపోయినందునకు మిక్కిలి చింతించుట-కేథరైను వయసుమళ్ళుటచేత నాపె పలువురఁ బిల్లలఁగన్నప్పటికొక కూఁతురుమాత్రమే మిగులుటచేత మఱియు వుల్సీ యాపెపైఁ జెప్పిన కొండెములఁబట్టియు రాజు రూపయావనశాలియగు బుల్లీనుం దా వలచుటచేత నాపె మిక్కిలి యోగ్యురాలని తనకు నమ్మకమున్నప్పటికి నాపె న్వెడనాడుట-బుల్లీను యథావిధిగ రాజుం బెండ్లాడి రాణియగుట-గ్రిఫ్ఫీతు సంకటపడియున్న, కేథరైనుతో వుల్సీ తనయధికారము దొఱఁగి యాకస్మికముగా జబ్బుపడి, మృతిచెందెనని చెప్పుట - కేథరైను మృతిచెందుట-క్రామవెల్లును రాజు శత్రులనుండి కాపాడి యతనికి నతనిపై నేరములు మోపినవారికి న్సఖ్యము సేయుట-రాజునకు బుల్లీను రాణివలనఁ గలిగిన కూఁతునకు క్రామెల్లెలిజెబెత్తని పేరిడు యాపిల్ల జగత్ప్రసిద్ధిపడసి, చిరము రాజ్యమేలి, కన్నయై స్వర్గమున కేగునని పల్కుటయును.

(18) జాన్మహోరాజుచరిత్రమును నాటకమున వచ్చు వేసములు

జాన్మహోరాజు నతనికొడుకు హెన్రీయువరాజు
ఆర్తరు బ్రిటిగ్నీ ప్రభువు
పెంబ్రోఁగు ప్రభువు
ఎస్సెక్కు ప్రభువు
సేలిస్బరీ ప్రభువు
నార్ఫొల్కు ప్రభువు
హ్యూబర్టున్ రాజగృహాధ్యక్షుఁడు
రాబర్టు ఫాల్కన్బ్రిడ్జి

ఫిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జి
జేమ్సుగర్నీ ఫాల్కన్బ్రిడ్జిదొరసాని సేవకుఁడు
పొంఫ్రెట్టు పీటరు
ఫిలిప్పు ఫ్రాన్సురాజు
లూయీ ఫ్రెంచియువరాజు
ఆస్ట్రియారాజు
పండూల్ఫు పోపుగారుఁ బంపినగురువు
మెలూను ఒక ఫ్రెంచిప్రభువు
చాటిల్లను ఫ్రాన్సునుండివచ్చినదూత
ఎలీనరురాణి రెండవహెన్రీమహారాజుభార్య
కాన్స్టెన్సు ఆర్థర్ తల్లి
బ్లాంచి కాస్టైలారాజుకూఁతురు
ఫాల్కన్బ్రిడ్జి దొరసాని

ప్రభువులు దొరసానులు ఆంగీర్సుపౌరులు అధికారి వార్తావహులు ఉద్యోగులు సైనికులు దూతలు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము ఒకప్పు డింగ్లాండులో మఱొకప్పుడు ఫ్రాన్సులోన— కథ.

చాటిల్లనురాజుతో రాజుయొక్క యన్నకొడుకగు నార్థరునకు రాజ్యమీనిచో నతని ఫ్రెంచిరాజు యుద్ధమున నోడించెద నన్నాఁడని చెప్పుట-జాన్మరాజు పిలిప్ఫాల్కన్బ్రిడ్జికి సర్ రిచార్డను పేరొసఁగి, తన యొద్దనుంచుకొనుట - జాన్మహారాజు ఫ్రెంచిరాజును ఫ్రాన్సుప్రభులు యుద్ధసన్నద్ధులై బ్లాంచిమ్మాయీకి బెండ్లి చేసి, ఫ్రాన్సులోనియైదింగ్లీషు పరగణాలు వారికిచ్చుటకు నార్థరుని బ్రిటగ్నీ ప్రభువుగాఁజేసి యతని యాంజీరుపట్టణ మతనికిచ్చుటకుఁ దామిరువురు మైత్రినొందుటకు సంధి చేసికొనుట - తనకొడుకును ద్రోసిరాజుచెప్పి, ఇంగ్లాండు ఫ్రాన్సు రాజులు సంధిచేసికొనుటకు మిక్కిలి కాన్స్టెన్సు పొగలి తనతండ్రితో

నట్లుచేయుట - ధర్మముకాదని వాదించుట - పాండల్ఫు పోపునకు విరు
ద్ధముగా జాన్మహారాజును గద్దింపఁగా జాన్మహారాజు పోపుసంబంధము
తనకెంతమాత్రమును లేదనుట - పాండల్ఫు ఫిలిప్పును జాన్మహా
రాజుపైఁ గత్తి కట్టుమని పురికొల్పుట - పోపు పైఁ దనకుఁగలగౌర
వముఁబట్టి ఫిలిప్పు జాన్మహారాజుతో యుద్ధముసేయుట - జాన్మహారా
జార్థరు రణరంగమునఁ బట్టుకొని యతనిఁ గడతేర్చుమని హ్యూబ
ర్టున కప్పగించి, యెలీనరు రిచార్డు హ్యూబర్టార్థర్ల నింగ్లాండు
నకు ముందుగాఁబంపివైచి తాఁగూడ సైన్యముతో విజయమంది యేగు
ట - హ్యూబర్టు కాలినయినుముతో నార్థరు కనులుగాల్చి, యతనిఁ
జంపఁబోయి కనికరమున నట్లుజేయకుంట - జాన్మహారాజు సింహాసనమందు
గూర్చున్నపుడు హ్యూబర్టుచెవిలో నార్థరు చంపబడెనని చెప్పుట -
ఆసంగతి బయల్పడగా సేలును పెంబ్రోకులు మిగులఁగోపముతో లేచి
పోవుట - ఫ్రాన్సునుండి దూతవచ్చి, కాన్స్టెన్సు పుత్రవిహార
మునఁ జచ్చెననియు, లూయీ గొప్పసైన్యముతో వచ్చుచుండె
ననియునుఁ దెలియఁజెప్పగా, జాన్మరాజు భయపడుట - ఆర్థరు
చెఱసాలగోడ దుమికి క్రిందపడి మృతిజెందుట - పాండో
ల్ఫునకు జాన్మహారాజు తనకిరీటమునొసఁగి మరల నతని యాశీర్వా
దముతో దానిం గైకొనిపోపునకుఁ దా నమ్రుఁడనని వాకొని లూయీ
సైన్యము మఱలించుమని బతిమాలుట - రిచార్డు వలనఁ దిరిగి ప్రేరే
పింపబఁడి జాన్మహారాజ యుద్ధసన్నద్ధుఁడౌట - పాండోల్ఫు మాటవినక
లూయీ యుద్ధభేరి మ్రోయింపంజేయుట - జాన్మహారాజు రణరంగము
నుండి జ్వరమునఁ గ్రాగుచు నొకమఠమునందు పడియుంట - రిచార్డు
లోకైక వీరత్వముజూపి, శత్రులనుఱుముసేయుచుంట - మెలూను మడి
సెననియు, సేలిస్బరి పెంబ్రోకు ప్రభులు తిరిగి జాన్మహారాజు పక్ష
మవలంబించిరనియు, సాయమువచ్చుచున్న ఫ్రెంచియోడలు మునింగి

పోయినవనియు దూత లూయీతో చెప్పుట-జాన్మహోరా జౌక సన్న్యాసి తనకుఁ బెట్టినవిషముచే మృతిఁజెందుటయును

(17) లియర్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చు వేషములు

లియరు బ్రిటెనురాజు

ఫ్రాన్సురాజు

బర్గండీప్రభువు

కారన్వాలుప్రభుండు

ఆల్బనీప్రభువు

కేంటుప్రభువు

గ్లోస్టరుప్రభువు

ఎడ్గారుగ్లోస్టరుప్రభునికొడుకు

ఎండ్మండు గ్లోస్టరుప్రభుఁడు జారత్వమునఁగన్నకొడుకు

క్యూరను రాజసభాసదుఁడు

ఆస్వాల్డు గనేరిల్లుకార్యదర్శుఁడు

వృద్ధుఁడు గ్లోస్టరుని రైతు

వైద్యుఁడు

విదూషకుఁడు

ఎడ్మండుచే నుపయోగింపఁబడిన యధికారి

కార్డీలియాకు భృత్యుఁడగు నొకతగుమనుష్యుఁడు

వార్తావహుండు

కారన్వాలుని సేవకులు

గనేరిలురీగను కార్డీలియాలు లియరునికూఁతుళ్లు

లియరుతోఁ జేరినవారలు అధికార్లు దూతలు సైనికులు మఱియుఁ బరిచారకులు రంగము బ్రిటెను—కథ.

కారన్వాలాల్బనీల బెండ్లాడిన గనేరిలీరీగనుల తన పెద్దకుమార్తెలు తన్ను మిక్కిలి ప్రేమించితిమని ముఖస్తుతిచేయఁగా లియర్మహారాజు యథార్థమాడిన కార్డిలియాపైఁ గోపించి తన రాజ్యమంతయుఁ దన పెద్దకుమార్తెలకే పంచియిచ్చుట - కార్డిలియా మిగుల యోగ్యురాలు-యథార్థము పల్కె నాపై నల్కవలదను కెంటును రాజు దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట-ఫ్రాన్సురాజు కార్డిలియా యథార్థతకు మెచ్చి యామెఁ దనరాణిగాఁ గైకొని తన దేశమున కరుగుట-ఎడ్మండెడ్గారు వ్రాసిన ట్లొక పత్రమును వ్రాసి గ్లోస్టరున కగపర్చుట-నీవు వృద్ధుఁడవైతి వింటి వ్యవహారము నేఁ జక్కఁబెట్టెద నను నర్థమందుఁ గాన్పింపగా గ్లోస్టరెడ్గారుపై నల్కఁబూనుట- కెంటు మారువేసమున లియరునొద్ద సేవకుఁడై యుంట-లియరు గనేరిలచేఁ దిరస్కరింపఁబడి రీగను యొద్దకుఁ బోవుట-రీగను గనేరిలు కలిసి తన్ది రస్కరించుట కోర్వక లియర్మహారాజెద్దియుఁదోఁచక, వెర్రెత్తినట్లు కెంటు గ్లోస్టరు విదూషకులతోఁ బైకిఁబోవుట - రాజు కెంటువిదూషకులు గ్లోస్టరుచూపిన సౌధమున గాలివానలోనుంట- ఎడ్మండుకారన్వాలులు గ్లోస్టరుని రాజ్యద్రోహిగా భావించి చెఱుపఁబూనుట - కూఁతుళ్ళ కుట్రచేఁ జంపఁబడుట కుద్దేశింపఁబడిన లియర్మహారాజును గ్లోస్టరు కెంటు విదూషకులు డోలితో డోవరను స్థలమునకు మోసికొనిపోవుట-కారన్వాలీరీగనెడ్మండుల దౌర్జన్యముచే గ్లోస్టరు గ్రుడ్డిగావింపఁబడి డోవరునకు నెట్టింపఁబడుట - కార్డిలియా తన మగండగు ఫ్రెంచిరాజుతో సైన్యము కూర్చుకొని, తనసోదరులపై దండెత్తివచ్చి తన తండ్రిన్దన యొద్ద నుంచుకొంట - రీగను తనభర్త కెంటు సేవకునిచేఁ జంపఁబడినపిదప గ్రనేలు వలచియున్న యెడ్మండున్దాఁ బెండ్లాడఁగోరి యతనికి వర్తమానమంపుట-గ్లోస్టరాత్మహత్య చేసికొనుటకు మారువేషముననున్న యెడ్గారు సముద్రము నొరయు కొండశిఖరమున కెక్కించుమని బతిమాలి యతని చే సదును నేలపై నడుపఁబడుచు వెర్రెత్తి

పోవుచున్న లియర్మహారాజు న్గాంసికొని పొగలుట - గ్లోస్టరుం జంప
వచ్చిన యాస్వాల్డుని యెడ్మండు చంపి వానిజేబులోఁ దనభర్తం జంపి
తన్నేలుకొమ్మని యెడ్మండునకు గ్రనేలు వ్రాసిన జాబు చదివికొని
యబ్బురపడి గ్లోస్టరుని యుద్ధభూమినుండి తొలగించి కాపాడుచుంట-
కార్డీలియా వైద్యునిచే సాధనముచేయించి కొంత స్వస్థచిత్తుఁడైన
తనతండ్రితో సంభాషించుట - రీగనుగ్రనేలుపై మరలుకొనరాదని
యెడ్మండుని బతిమాలుట-ఎడ్గారు మారువేషమున నాస్వాల్డు జేబు
లోని యుత్తరము నాల్బనునకిచ్చి పోవుట - లియర్మహారాజు కార్డీలి
యాతో రణరంగమునఁ బట్టుపడి యెడ్మండుచేఁ జెఱసాల నుంచఁబ
డుట - తన్ను వంచించిన తనభార్యయగు గ్రనేలుపై నాల్బను మండి
పడుచు నెడ్మండుపై రాజద్రోహమును స్థాపించి, యుద్ధమున కాహ్వా
నముచేయుట-ఎడ్గారు డెడ్మండు దూషించుచు నేలఁగూల్చుట- ఎడ్గా
రుఁడాల్బనెడ్మండులలోఁ దనగుప్తచరిత్రము నొడివి, తనతండ్రి న్దాఁ
బలువిధములఁ గాపాడుటయు, నొకయఱగంటక్రిందట నతనికిఁ దా
దయబల్పడుటయు, గెంటు ప్రచ్ఛన్నరూపమున లియర్మహారాజునకు
సేవయొనర్చుచుండుటయును దెల్పుట - రీగనుగ్రనేలు ద్వేషమునం
జచ్చినట్లు లాల్బను డెడ్మం డెడ్గారులతో నుండి సమాచారమువినుట -
ఎడ్మండు తనకుట్రచే లియర్కార్డీలియాలు చెఱసాలలోఁ జంపబడ
కుండిరేని తక్షణము కాపాడవలసినదని రాల్బనుతోఁ జెప్పుట - తన
కౌఁగిట నచ్చిన కార్డీలియాకై దుఃఖించుచు లియర్మహారా జాల్బను
నొద్దం దనుసేవించుచు వచ్చిన కెంటు నోబల్చి మాట్లాడి దుఃఖవశ
మున ఆల్బనుఁడు కెం టెడ్గారుల రాజ్యమేలు కొమ్మని చెప్పు
టయును.

18) రెండవరిచార్డ్మహారాజు దుఃఖాంతనాటకమున వచ్చు
భూమికలు రెండవరిచార్డ్మహారాజు

లంకాస్టర్ప్రభుఁడగుజాన్గాంటు
యార్కుప్రభువగు లాంగ్లెయెడ్మండులు రాజపితృసోదరులు
హెర్ఫార్డుప్రభువు జాన్గాంటునకుఁగొడుకును భవిష్యచ్చతుర్థహెన్రీ
మహారాజునగు హెన్రీబాలింగ్బ్రోకు
యార్కుప్రభుపుత్రుఁడగునామర్లేన్ప్రభువు
నార్ఫోక్ప్రభువగుతామస్మౌబ్రే
సర్రేప్రభువు
సేలిస్బరీప్రభువు
బర్కులేప్రభువు
రిచార్డురాజు సేవకులు బూషీ బాగట్టు గ్రీను
నార్తాంబర్లేండుప్రభువు వానికొడుకు హేన్రీపర్సీ
రాస్ప్రభువు
విల్లోబీప్రభువు
ఫిట్జువాటరుప్రభువు
కార్లిస్లీ గురువు
వెస్టుమినిస్టరుమతాధిపతి
మార్షల్ప్రభువు మఱొకప్రభువు
ఎక్స్టనుసర్పియర్సీ
సర్స్టిఫెన్స్క్రూపు
వెలిషీ సేనాధిపతి
రిచార్డుమహారాజుదేవి
గ్లోస్టరుదొరసాని
యార్కుదొరసాని

దేవిచెలికత్తె ప్రభువులు చాటువాండ్రు అధికార్లు సైనికులు ఇద్దరుతోటవాండ్రు ద్వారికుఁడు దూత కింకరుఁడు మఱియుఁ దక్కిన సేవకులు రంగ మింగ్లాండునందు వేల్సునందును — కథ.

బొలింగ్బ్రోకు నార్ఫోక్కులు రాజు నొద్ద స్పర్ధఁబూనుట గ్లోస్టరుదొరసాని గాటుకుఁబగ దీర్చుకొమ్మని పురికొల్పుట రాజు-బొలింగ్బ్రోకునకాఱేండ్లవఱకును నార్ఫోక్కునకు యావజ్జీవమును విదేశవాసమును రాజద్రోహమునకై విధించుట-రాజుదౌర్జన్యమును దలఁచుకొని పలువురు ప్రభువులు రాజుపైఁ దిరుగుపాటు సేయ నిశ్చయించుకొనుట - బొలింగ్బ్రోకు నార్తాంబర్లేండులు సైన్యముఁ గూర్చుకొని రాజసైన్యము నెదురుకొనుటకు సన్నద్ధులైయుంట-బొలింగ్బ్రోకు నార్తాంబర్లేండు యార్కులతోఁ బ్రజలందఱేకీభవించి తనసైన్యమును ధ్వంసముగావించుచున్నారని రా జైర్లేండు నుండి వచ్చి విని పరితపించుట-రాజును బొలింగ్బ్రోకును సంధిగావించుకొనుట - రెండవరిచార్డ్మహారాజుభార్య తోఁటమాలిచే బొలింగ్బ్రోకుయొక్క యౌన్నత్యమును, రాజ్యభ్రష్టుఁడౌటకుఁ దటస్థించిన తనభర్తదా దురవస్థను విని పొగలుట - బొలింగ్బ్రోకుని సైనికులన్యోన్యముఁ గలహించుట - బొలింగ్బ్రోకు రిచార్డుమహారాజు న్దనయొద్దకు రప్పించి, కిరీటములాగుకొని, చెఱసాల కంపించుట-చెఱసాలకరుగుచున్న రిచార్డుమహారాజు నతనిరాణి న్గలిసికొని మాట్లాడి యాపెనుండి తిర్గి బోవుట - ఆమర్లేయుంజలి రాజద్రోహము న్గనిపెట్టి యతనితండ్రి యార్కురాజుతోఁ జెప్పనేగుట - ఆమర్లేరాజునొద్దకుఁ దనతండ్రికంటెఁ దా ముందేగి తన్ను క్షమించుమని రాజు ప్రసాస్యముగా వేఁడుచుండఁగా వలదని యార్కనుచుండఁగా నామర్లేతల్లి వచ్చి రక్షించుమని ప్రార్థించి రాజక్షమాపణ నందుట క్సటను చెఱసాలనున్న రిచార్డ్మహారాజు న్దాఁ జంపించినందుకుఁ బశ్చాత్తాపపడుటయును

(19) మూఁడవరిచార్డ్మహారాజు దుఃఖాంత నాటకమునందు వచ్చు భూమికలు

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు

వేల్సుప్రభువగునెడ్వర్డు కాబోవు నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజు యార్కు
ప్రభుఁడగు రిచార్డు వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహారాజునకుఁ
గొడుకులు క్లారెన్సుప్రభువగుజార్జి మూడవరిచార్డుమహారాజు
కాబోవుగ్లోస్టరుప్రభువగురిచార్డును వీరుభయులు రెండవరిచార్డుమహా
రాజునకు సోదరులు క్లారెన్సుకొడుకగు నొకబాలుఁడు

రిచ్మండుప్రభువుఁ గాఁబోవు నేడవ హెన్రీమహారాజునగు హెన్రీ

కాంటర్బరీగురువగు బౌర్చియరు

యార్కుగురువు

ఈలీగురువగు మోర్టను

బకింగిహాముప్రభుఁడు

నార్ఫాల్కుప్రభువు వాని కొడుకగుసర్రేప్రభువును

ఎలిజబెత్తుసోదరుండగు రీవర్సుప్రభువు

ఎలిజబెత్తుకొడుకులగు డోర్సెట్టుయజమానుఁడు గ్రేప్రభుఁడును

అక్సాఫర్డుప్రభువు

హేస్టింగ్సుప్రభువు

స్టేన్లీప్రభువు

లోవెల్ప్రభువు

సర్రిచార్డురేట్క్లిఫ్

సర్జేమ్సుటైరెలు

సర్తామస్వాగను

సర్విలియోకాటిస్బి

సర్జేమ్సుబ్లౌంటు

సర్వాల్టరుహర్బర్టు

చెరసాలయధికారియగు రాబర్టుబ్రాకెన్బరీ

ఒకగురువగుసర్సవిక్కు మఱియొకగురువును

ఆనీదేవిపరిచారకులగు క్రెస్సీలు బర్కిలీ

లండనుపుర్యధ్యక్షుఁడు

విల్టుషైరుయజమాని

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుభార్య యెలిజబెత్తు

ఆఱవహెన్రీమహారాజుభార్య మార్గరెట్టు వితంతువు

నాల్గవయెడ్వర్డుమహారాజుతల్లి యార్కుప్రభ్వి

ఆనీదొరసాని హెన్రీమహారాజు కొడుకగు వేల్సుప్రభునకు భార్యయై ముండమోసి మూడవరిచార్డ్మహారాజుఁ బెండ్లాడెను.

మార్గరెట్టు ప్లంటాజెనట్టను క్లారెన్సు పసికూఁతురు— మూడవరిచార్డు వలనఁ జంపఁబడిన రాజపుత్రుల దయ్యములు- ప్రభులు సేవకులు దూత ఋణదాత పౌరులు హంతకులు వార్తావహులు సైనికులు మొదలగువారు. రంగ మింగ్లాండు — కథ.

గ్లోస్టరు తనకురూపముం దలఁచుకొని తన్నెవ తెయు వ్వలవదు కావునం దనకు లోకములోఁ బ్రేమించఁ దగిన వస్తువులేదని నిశ్చయించి యెల్లైనఁ గుట్రచేఁ దా రాజ్య మాక్రమింపఁగోరుచు క్లారెన్సుచెఱసాల కంపఁబడుట చూచి యాతనిఁ బైకిమాత్ర మోదార్చి లోన నాతనిఁ బొలయింప నిశ్చయించుకొని యప్పుడేఁ క్రొత్తగాఁ జెఱసాలనుండి విడిపింపఁబడి వచ్చుచున్న హేస్టింగ్సు వలన రాజు మిక్కిలిరోగపీడితుఁడై మంచముపట్టియున్నాఁడని విని క్లారెన్సునిఁ దప్పక చంపించుమని రాజుం బురికొల్పెదననియు, వార్విక్కు చిన్నకొమార్తె నాపెపెనిమిటి స్మృతియు నాపెతండ్రినిం దాఁ జంపినప్పటికిఁ బెండ్లాడెదననియు, రాజుతప్పకచచ్చుననియు, నెడ్వర్డుక్లారెన్సులు మడిసిన పిదపఁ దా లాభ మందవచ్చుననియు, నాలోచించుచు రాజుచెంగటి కేగుచు నడిదారిలో రాజశవము మోచుకొనుచువచ్చిన వారివెంబడి నేడ్చుచుండిన యానీతో సంభాషించి

యాపెభర్త న్మఱియు నాపెతండ్రి న్గూడఁ దాఁ జంపుట- మఱపించి తనవాక్చమత్కృతిచే నాపె న్దన్ను మోహింపఁజేసి యాపెయొద్దనుండి వెడలి క్లారెన్సును హంతకులచేఁ జంపించుట-ఎడ్వర్డుమహారాజు ప్రియులగు రివర్సుప్రభుని గ్రేప్రభుని సర్థామస్వాఁగనుని గ్లోస్టరు చెఱసాల నుంపించుట - గ్లోస్టరుబకింగాములు యువరాజు సతనితమ్మునితో గూడఁ జెఱసాలనుంచుట - గ్లోస్టరు తాను రాజౌట కొప్పని హేస్టింగ్సును జంపించుట-యువరాజు సతనితమ్మునితోఁ బొలయించుట -ఆనీనిఁ జంపించుట - క్లారెన్సుకొడుకులఁ జంపించుట - బకింగామును జంపింప నుద్దేశించుట - ఎడ్వర్డుమహారాజుపుత్రికయగా నెలిజబెత్తుం బెండ్లాడం దలఁచుట - బకింగాము రాజభటులకుఁ బట్టువడిఁ చంపఁబడుట-మూఁడవరిచార్డుమహారాజు యుద్ధములో రిచ్మండుచేఁ జంపింపఁబడుట-రిచ్మండు రాజై మూఁడవరిచార్డుం బెండ్లాడనెంచిన యెలిజబెత్తుం బెండ్లాడుటయును

(20) వృథాప్రణయోద్యమము నందలి భూమికలు

నవర్రేరాజగు ఫర్డినుండు

బైరాను లాంగవిల్లి దూమాను రాజసచివులు

ఫ్రెంచిరాజు కూఁతుగనిపెట్టుకొను బోయెట్టు మర్కేడట్టు

ఆర్మేడో పిచ్చిస్పేనియార్డు

నాథనీలు పురోహితుఁడు

హోలోఫర్నీసు ఒజ్జ

డల్లు రాజభటుఁడు

కాస్టార్డు విదూషకుఁడు

మోతు ఆర్మేడోభృత్యుఁడు

ఒక యడవివాఁడు

ఫ్రెంచిరాజపుత్రి

రోసిలైను మేరియా కేతరైను ఫ్రెంచి రాజపుత్రిక చెలికత్తెలు

జాక్వినెట్టా పల్లెటూరిపడుచు అధికార్లు రాజపుత్రికల పరిచారకులు
రంగము నావెర్రిలో — కథ.

రాజులాంగవిల్లీ డ్యూమేలు మూడేండ్లవఱకు స్త్రీలమొగ ములు చూడక బ్రహ్మచర్యముచేయుచు విద్యాభ్యాసముచేయుట - కొట్లిడుకొని యందుకతోడుత బైరనునకు శిక్షవిధించుట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రి రోసలైను మేరియా కేతరైను బోయెట్టు రాజులాంగ విల్లి డ్యూమను బైరనులు కలసి సంభాషణము నాచరించుట - రాజు వతని సవయస్కులు ఫ్రెంచి రాజపుత్రి యాపెచెలికత్తెలపైఁ దమ వలపుదెలుపు జాబులు వ్రాసుకొనుచు మన్మథబాణ పీడితు లౌట - ఫ్రెంచి రాజపుత్రియు నాపెచెలికత్తెలు దమప్రియులు తమకువ్రాసిన జాబులఁగూర్చి మెచ్చుకొనుట - రాజు రాజ వయస్యులును ఫ్రెంచిరాజపుత్రియు నాపెచెలికత్తెలును మారు వేషములు వేసికొని యొండోరుల మోసపుచ్చుకొనుచు నాటాడి పిదప యథార్థరూపంబుల నన్యోన్య ప్రేమలఁ దెల్పుకొనుట - ఫ్రెంచిరాజ పుత్రి తనతండ్రి మరణవార్తవిని తనదేశమున కేగుచు నొకవత్సరము తరువాత రాజు న్బెండ్లాడెదనని రాజునుండి సెలవుపుచ్చుకొనుట-రాజ వయస్కులును రాజపుత్రి చెలికత్తెలుంగూడ నట్లే యొకసంవత్సరము తరువాత నన్యోన్యము కలసికొనఁ బాసయొనర్చుకొని యొండోరుల నెడఁబాయుటయును.

(21) మేక్బత్తను నాటకమందలి వేషములు

స్కాట్లెండు రాజగు డంకను
మల్కోము డోనల్బైనులు డన్కను కొడుకులు
మేక్బత్తు బేన్కోలు రాజసేనానాయకులు

మేసిడల్ఫు లెన్నాక్సు రాస్సు మెన్టీత్తు అంగస్సు కేత్నస్సులు
స్కాట్లెండులోని ఘనులు

ఫియన్సు బేంకోకొడుకు

సివార్డు ఆంగ్లేయసేనానాయకుఁడు

చిన్నసివార్డు సివార్డుకొడుకు

సేటను మేక్బెత్తునకు గనిపెట్టుకొనియున్న యుద్యోగి

బోయి మేక్బెత్తుకొడుకు

ఒక యాంగ్లేయ వైద్యుఁడు

ఒకస్కాచివైద్యుఁడు

ఒకసైనికుఁడు

ఒకద్వారపాలకుఁడు

ఒకవృద్ధుఁడు

మేక్బెత్తుదొరసాని

మాసిడఫ్దొరసాని

మేక్బెత్తుదొరసాని గనిపెట్టుకున్న తగుమనుష్యులు

హెకేటియును మఱిముగ్గురు చిల్లంగి పెట్టుస్త్రీలు ప్రభువులు ఘనులు అధికార్లు సైనికులు హంతకులు సేవకులు దూతలు బేరికోదయ్యము తక్కినపీడలు రంగము కొంతయింగ్లాండు కొంతస్కాట్లెండు — కథ.

డంకను నార్వేయుద్ధములోఁ దనకు జయము కలిగించిన మేక్బెత్తునకు గొప్పబిరుదిచ్చి యతనియింట విందారగింప నెంచుట. మేక్బెత్తు మంత్రకత్తెలచేఁ దా రాజు కాఁబోవు టెఱిఁగి తనభార్యతోఁ దన యింటికే విందుకు రాఁబోవుడంకనునిం జంపి తా రాజగుట కాలోచించుట. మేక్బెత్తు నతనిభార్యయు డంకనుతో నున్నవారికి సురపట్టి నిద్రపట్టించి ద్వారపాలకునకు సేవకులకుఁ గూడ మత్తెక్కించి నిదురించుచున్న డంకనునిఁ జంపి యానెత్తురు నతనిభటుల పైఁజిమ్మి తామెద్దియు నెఱుంగనట్లు తమగదిలోనుంట. మేక్డఫ్ లెన్నాక్సులు డంకను చంపఁబడుటకుఁ జింతించుట. మేక్బెత్తు నతనిభార్యయుఁ దము

కెద్దియుఁ దెలియనట్లునటించుట-మల్కొముడొనల్బేనులు తమకుఁ గూడ చేటుమూడు నేమోయని ఇంగ్లాండునకొకడు ఐర్లేండునకొకఁడు పాఱిపోగా వారలపై నానింద మోఁపి మేక్బత్తు రాజగుట-మంత్రికత్తెల వలన బాంకో సుఱియు నతనిసంతతియు రాజపదవి నందుననుమాటవిని మేక్బత్తు బేంకోఫ్లీయన్సుల నతనయింటికి విందుకై రమ్మని నడుదారిలో రాత్రివేళ వారినిరువుర జంపుటకై హంతకుల నేర్పర్చుట-హంతకులు బేంకోనుజంపుట-ఫ్లీయెన్సుతప్పించుకొని పారిపోవుట-మేక్బత్తు బేంకోదయ్యాముభోజనశాలయందు దనకగపడఁగా నసందర్భ ప్రలాపము లాడుట-మఱియు నచట భుజించువారు వెఱగందపోవుట - మేక్బత్తు తనకు జడిసి ఇంగ్లాండునకుఁ బాఱిపోయినమేక్డఫ్ఫుకుటుంబము నాబాలవృద్ధులం జంపించుట-మాల్కొల్ము మేక్డఫ్ఫు లింగ్లీషురాజిచ్చినసేనతో మేక్బత్తుపైకి యుద్ధమునకువచ్చుట-స్కాచ్చిప్రజ లనేకులు వారితోఁగలియుట-మేక్బత్తుభార్యరోగముచేఁ జచ్చుట-మేక్బత్తు మేక్డఫ్ఫుచే యుద్ధమునఁ జంపబడుట-మాల్కొల్ము స్కాట్లేండునకు రాజగుటయును,

(22) దెబ్బకుదెబ్బయను నాటకమున వచ్చు వేసములు

విన్సెంటియోరాజు

ఆంజీలో రాజుపరోక్షమున రాజప్రతినిధి

ఎస్కాలసు ఆంజీలోసహకారి

క్లాడియో ఒక యౌవనుఁడు

లూసియో మతముపిచ్చికలవాఁడు

ఇద్దరు తగుమనుష్యులు

ప్రోవోస్టు తోమను పీటర్లు సన్యాసులు

న్యాయాధికారి

పస్రియసు

ఎల్బో రాజభటుఁడు

ప్రాత్రు అవివేకి
పాంపి ఓవడోనుదొరసానిబానిస
అభోర్సను హంతకుఁడు
బార్నార్డీను బందె
ఇస్సెబెల్లా క్లాడియోకుసోదరి
మెరియానా క్లాడియోకుఁ బ్రధానము కాఁబడిన స్త్రీ
జూలియటు క్లాడియోవలపుకత్తె
ఫ్రాన్సిస్కా యోగిని
ఓవర్డోనీ తార్పుగత్తె

ప్రభువులు అధికార్లు పౌరులు సేవకుఁడు భృత్యులు పరిచారకులు
రంగము వియన్నా యొద్ద రాజు ప్రచ్ఛన్న వేషమునఁ దన ప్రజలవర్తన
మరయఁగోరి యాంజిలోనుఁ దనకుఁ బ్రతినిధిగాఁ జేసిపోవుట-క్లాడియో
జూలియట్టను కన్యకకు గర్భము చేసినందుకు చెఱసాలకుఁ గొంపోఁ
బడుట-క్లాడియో లూసియోతోఁ దనసోదరి న్రాజప్రతినిధిం గలిసికొని
తన్నురక్షించునట్లు చెప్పుమనుట-ఇస్సెబెల్లా ఫ్రాన్సిస్కా యొద్ద యోగిని
యాటకుఁ బరిచర్య సేయుచు లూసియోవల్లఁ దనసోదరిని వర్తమాన
మును విని యాతని రక్షింపఁ బూనుట ఆంజిలో క్లాడియోకు మఱునాఁడు
శిరచ్ఛేదము చేయుట కాజ్ఞాపించుట ఆంజిలో యిస్సెబెల్లాను మోహించి
యాపె తనకోర్కె తీర్చినయెడ నాపెసోదరుని రక్షించెదనని
యాపెతోననుట-రాజ సన్న్యాసివేషముతోఁ దనమానము చెఱుచు
కొనినయెనఁ దన్ను రక్షించుమని ప్రార్థించు నహోదరుని రక్షించుటకై
యమర్యాద పొందనొల్లనియిస్సెబెల్లాతో బెండ్లికై మాట్లాడి మోన
మున మేరియానను విడనాడిన యాంజిలోను కొడంబడి యాతనికోర్కె
నొంటిగ నడురేయిం దీర్చెదనని నమ్మించుమనియుఁ బ్రమాదము
రానీక తానుఁగాపాడెదననియు జెప్పుట-రాజు మేరియానాతో
నిస్సెబెల్లానుసమకూర్చి యిస్సెబెల్లాకు మాఱుగా మేరియానా ఆంజెలోతో

నడురేయి చీకటిలో నా తఁడేర్పర్చిన పూఁదోటలోఁ మానమున సంభోగించుట కొప్పించుట - చెఱశాలలో నాటిరాత్రి నాల్గు గంటలకుఁ దప్పక క్లాడియోశిరస్సును నరికించవలయునని ప్రొవోస్టున కాంజీలోయంపిన యాజ్ఞను రాజవిని ప్రొవోస్టుతో నదివఱకుఁ దనకుఁ గల పరిచయమునుఁబట్టి క్లాడియోతలకుమాఱుగా నదివరకే జ్వర ముచేఁ జెఱసాల మృతుండగు నొకనితల నఱికి యాంజిలోనికిఁ జూపించుమని రాజు తనకిచ్చిన యాజ్ఞచూపించి రాజు రెండుదినము లలో నచటికివచ్చు నీసంగతి యంతవఱకు మఱుగుపర్చుమనియుఁ దా నెల్లవిధముల నతనిఁ గాచెదనని యొప్పించి తనసోదరునకు క్షమాపణ పత్రిక వచ్చునేమోయని కనుఁగొనవచ్చిన యిస్బెల్లాతో క్లాడి యోతల నఱుకఁబడి యాంజిలోనొద్ద కంపఁబడెననియు, మఱి విలపిం చిన సార్థకములేదనియు, రాజు మఱునాడు రానున్నాఁడనియు, నీవపుడు తా నిడిన యుత్తరమును బీటరునకు జూపుమనియుఁ, జెప్పి పంపుట లూసియో ప్రచ్ఛన్నవేషముననున్న రాజుతో రాజవివేకి యనియుఁ, దామోసకాఁడనియుఁ దెల్పుట-ఆంజీలో మఱునాడు తన్నూరి వెలుపలఁ గలసికొమ్మను రాజాజ్ఞనుఁ జదివికొని క్లాడియోను బ్రతుకనిచ్చినచో నతఁడాపెసోదరిం జెఱచినందుకుఁ దనపైఁ బగఁ బట్టునేమోయని శంకించి యతనిం జంపించినందుకు నొచ్చుకొనుట- రాజు తనయథార్థరూపముతోఁ బీటరునిం గలిసికొని యతనికిఁ గొన్ని యుత్తరము లిచ్చి యవి వలసినపుడు తనకిమ్మని చెప్పి వెలింటినస్ను రోలెనడు క్రాసను వెర్రియస్నులఁ దనయొద్దకు రప్పించుమని యుత్తర మిడుట రాజుసభచేసి యాంజిలోనికి మేరియాను క్లాడియోకుజూలి యట్టును దనకి స్బెల్లాను భార్యలంగా జేయుటయును

(23) వెన్నిసువర్తకుఁడను నాటకమునందలి భూమికలు

వెనిస్ప్రభువు

మొరాకోయారగాను రాజులు పోర్షియాను వలచినవారు

ఆంటానియో వెన్నిస్వర్తకుఁడు బెసానియో యతనిచెలికాఁడు పోర్షియా వలచినవాడు

గ్రాటియానో సలానియో సలారినో సలేరియో ఆంటియానో బెసేనియో లకుమిత్రులు

లోరెంజో జస్సీకాను వలచినవాఁడు

షైలాకు వకయూధుఁడు

టూబలు షైలాకుని హితుఁడు

గోబ్బో మొదట షైలాకునకు సేవకుఁడై పిదప బెసానియోకు సేవకుఁడైన విదూషకుఁడు

ముసలిగోబ్బో లాన్సిలట్టునకుఁదండ్రి

బల్తజరు స్టీఫానో పోర్షియాకు సేవకులు

పోర్షియా యొకభాగ్యవంతునికూఁతురు నెరిస్సా యాపె చెలికత్తె

జస్సీకా షైలాకు కూతురు

వెన్నిస్భాగ్యవంతులు న్యాయాధికారియుద్యోగులు కారాగృహాధికారి పోర్షియా సేవకులు మఱియుఁ దక్కుఁబరిచారకులు రంగము కొంత వెన్నిసులో మరికొంత బెల్మంటులోను—కథ.

షైలాకునకాంటొనియో తనమిత్రుడగు బెసానియో దూరదేశమున నున్న పోర్షియాను జూచివచ్చునిమిత్తము కోరినచోఁ దనయొడలి మాంస మఱసేరిచ్చుట కొడంబడిక వ్రాసి మూఁడువేలవరహా లప్పు తీసికొనుట జస్సీకాలోరెంజోను వలచి యతనితోఁ దనతండ్రి ధనము నుఁ గొంతహరించి పారిపోవుట షైలాకు తనకొమార్తె పోకకు వగచుట—మఱియు నాంటానియో యోడలు నష్టమైనందుకు సంతసించుట బెసానియో పోర్షియానుఁ జేఁబట్టి యాపెవలన నెవ్వరికైన నీఁబోనని మాట యిచ్చి యొకయుంగరముం బుచ్చుకొని యాంటనియో తన్నుఁ దక్షణము రమ్మని వ్రాసినజాబు చదువుకొని యతనికిఁ దటస్థించినయాపద పోర్షియాకుఁ జెప్పి స్వదేశమునకు నెరిస్సాను వరించిన గ్రాంటియా

నోతో నరుగుట-పోర్షియా నెరిస్సాలు మగవేషములతో వెన్నిస్సు పురమునకేగి న్యాయస్థానమున మాంసముకోయ నెత్తురుఁ రాగూడదనియు, నొకమనుష్య జీవముం దుర్మార్గముగాఁ దీయనెంచినవాని యాస్తిలో సగము రాజునకుం దక్కు-సగ మామనుష్యునకు న్రావలలయునని పద్ధతిచూపించి యాంటియోనుఁ గాపాడి రాజుచేఁ మెప్పొంది బెసానియోకుఁ దానిచ్చిన యుంగరము న్బహుమతిగాఁబొంది యింటికి వచ్చి వెంటనే వచ్చినబెసానియోతో ముచ్చటలాడుచు నచట బెసానియోతో వచ్చినయాంటియానోతో నతనియోడలు సేమముగా రేవు చేరినవని సంతోషవార్త చెప్పుట నెరిస్సాకూడ తన నాథునిఁ గలసికొని సుఖించుట-లోరెంజో జస్సికాలు పోర్షియో చేసిన యేర్పాటుచే షైలాకునియాస్తికి యజమానులగుటయును.

(24) విండ్సర్వేడుకకత్తెలను నాటకమునందలి వేషములు

ఫాల్స్టాపు

పెన్టను ఒకపడుచువాఁడు

షాలో పల్లెటూరిన్యాయాధికారి

స్లెండరు షాలోకు దాయాది

ఫార్డు పేజీలు విండర్సులోని తగు మనుష్యులు

విలియంపేజీ పేజీకొడుకులు

ఈవన్సు వెల్షుపురోహితుఁడు

కేయసు ఫ్రెంచివైద్యుఁడు

సత్రాధికారి

బార్డల్ఫు నిమ్టలు పిస్టలు ఫాల్స్టాపునివెంటనుండువారు

రోబిను ఫాల్స్టాపుని సేవకుఁడు

సింపిలు స్లెండరునిభృత్యుఁడు

రగ్బి కేయసునిసేవకుఁడు

ఫార్డుదొరసాని

పేజీదొరసాని ఆపెకొమార్తెయగు పేనీ
క్విక్లీదొరసాని కైయసునకు సేవకురాలు
పేజీఫార్డుల సేవకులు రంగము విండ్సరు మఱియు దానిచుట్టుపట్ల—కథ.

ఫార్డుదొరసానిని ఫాల్ట్సాపువలచి సందేశమంపుట-ఫార్డుదొర తనభార్య ననుమానించి బ్రూకను పేరుపెట్టుకొని ఫాల్ట్సాపుతోఁ బరిచయముచేసి తనభార్యస్థితిఁ గనిపెట్టుచుంట - ఫార్డుదొరసానియు క్విక్లీదొరసానియు ఫాల్ట్సాపుదౌర్జన్యమునకుఁ దగు శాస్తిఁ జేయఁ గుట్రవన్నుట-క్విక్లీదొరసాని ఫాల్ట్సాపు చెంతకేగి ఫార్డుదొరసానియు, పేజీదొరసానియు నతనియుత్తరములు చూచుకొని యతని వలచి యున్నారనియుం, దరుచు నాయిద్దరియొద్దకు నతనిసేవకు నంపుచుండు మనియు సపరిహాస్యముగాఁ జెప్పుట-బ్రూకను పేరుపెట్టుకొని తనయొద్దకు వచ్చిన ఫార్డుమాటలనమ్మి ఫాల్ట్సాపు తన్ను ఫార్డుదొరసాని పదిపదు నొకండు గంటల మధ్య రమ్మన్నదని చెప్పగా ఫార్డుదొర తనభార్యపై మఱింత యనుమానపడి యాసంగతి కనిపెట్టుటకుఁ ద్వరపడుట-ఫాల్ట్సాపు ఫార్డుదొరసానితో మాట్లాడుచుండగా నాపె తనపై ననుమానపడి, తనసంగతి శోధించుటకై కొందఱి తగుమనుష్యులతో వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొరసాని చెప్పఁగా విని దిగులుపడుచున్న ఫాల్టాపు నొకగంపలో నిఱికించి వానిపై మైలగుడ్డలుకప్పి యేటిలో నాగంప పడవైచిరండని తనసేవకుల కాజ్ఞాపించుట-ఫార్డు తనయింట నెవరు లేకుంటఁ జూచి సిగ్గుపడి భార్యను-క్షమాపణము వేడుకొనుట పేజీదొరసానియు ఫార్డుదొరసానియు ఫాల్ట్సాపునకు క్షమాపణ వ్రాసి కొని యింకొకసారి తొమ్మిదిగంటలకు రమ్మనిక్విక్లీదొరసానిచే వర్త మానమంపుట-ఫాల్టాపుఫార్డుదొరసానియొద్దకు వెళ్లెదనని బ్రూకుతోఁ జెప్పి యాపెతో మాట్లాడుచు ఫార్డుదొర వచ్చుచున్నాఁడని పేజీదొర సాని చెప్పఁగా జడసి యాస్త్రీలు తనకు ముసలియాఁడు వేసము వేయగా నిలువడలిపోవుచు ఫార్డుదొరచేఁ దావులుతినియు బయల్పడక

తప్పించుకొనుట-ఒకవిధమైన యాటలో ఫాల్టాను నందతిచేఁబట్టుపడి నవ్వఁబడుట-పెంటనుతనయుపాయముచే నేసీఁ బెండ్లాడుటయును.

(25) నడివేసవిరేయి కలయనునాటకమందలి వేసములు

ఎథెనుప్రభువగుథీనసు
ఈగసు హెర్మియాతండ్రి
లైసాండరు డెమిట్రియసులు హెర్మియానువలచినవారు
ఫైలాస్ట్రేటు థీనసుని వేడుకలకధిపతి
క్వీన్సు వడ్రంగి
స్నగ్గు కొయ్యపనిచేయువాఁడు
బొట్టమ్ము సాలెవాఁడు
ఫ్లూటీ కొల్మితిత్తులుబాగుచేయువాఁడు
స్నౌటు కంచరి
స్టార్వెలింగు కుట్టుపనివాఁడు
హిప్పోలీటా థీనసున్వరించుకన్య
హెర్మియా లైజాండరున్వలచుకన్య ఈగసుపుత్రి
హెలీనా డెమెట్రియసునివలపుకత్తె
ఒబీరను గంధర్వరాజు
టీటేనియా గంధర్వరాజ్ఞి
పక్కు-
పీసు కాబ్వెబు మోతుమస్టర్డులు గంధర్వస్త్రీలు - గంధర్వరాజ రాజ్ఞల సేవకులగు గంధర్వులు థీనసుహిప్పోలీటాలభృత్యులు రంగము ఆథెన్సు మఱి యాచెంగటియడవియు.— కథ.

హెర్మియాతండ్రి డెమిట్రియసుని బెండ్లాడుమనగాఁ నాపె యొప్పక లైజాండరునిఁ బెండ్లాడఁగోరినపుడు తందుసకంగీకరింప కాతండ్రి రాజుఁజెప్పఁగా, రాజు తండ్రియిష్టానుసారము నడువని కన్యకకు మరణముగాని సన్యాసినీత్వముగాని శిక్షయని నుడువఁగా నాపె డెమిట్రి

నిను మోహించిన తనస్నేహితురాలగు హెలీనాతోఁ దనవర్తమానము
చెప్పి లైజాండరుతోఁగూడ నాథెన్సుపురమునుండి పారిపోదలంచుట-
కిన్సుస్నగ్గు బొట్టమ్ముఫ్లూటీ స్నౌటు స్టార్వెలింగులు రాజునెదుట నొక
నాటక మాడఁదలంచుట-హెర్మియాకై యడవికేగెడు డెమిట్రియసు
వలదనుచుండ, హెలీనా వెంబడించి యొక యడవిలోఁ దను దప్పించు
కొనిపోయిన డెమిట్రియసుని వెదకుచు హెర్మియా చెంత నిదురించు
లైజాండరునిఁగాంచుట-లైజాండరు గంధర్వులు తన కనులకు రాసిన
పుష్పరసమహిమచే నిద్దురమేల్కాంచి తొల్తఁ దనకుఁగన్పడు హెలీ
నాయందు మోహావడి యామె న్వెంబడించుట - హెర్మియా తన్నొద
బాసి నలైజాండరుని వెదకుకొంచుఁదలడిల్లుట లైజాండరున్న యడవి
లోఁ గంధర్వరాజ్ఞి తనకనుల రాయఁబడిన పుష్పరసమహిమచే నిద్దుర
లేచి యెదుట నాటకమును వల్లించుచున్న బొట్టమ్మున్వలచి తనవశమున
నుంచుకొనుట-డెమిట్రియసు హెర్మియానుంజూచి బతిమాలి యామెచే
దిరస్కరింపఁబడి నిదురించు పుష్పరసమహిమచే మేల్కాని తనయెదుట
నున్న హెలీనాను మోహించుట-డెమిట్రియసు లైజాండర్లు హెలీనా
కై పరస్పర ద్వేషమూనుట - హెర్మియా హెలీనాలు కలహించుట-
డెమిట్రియసు లైజాండర్లు ద్వంద్వ యుద్ధముకై పూనుట-హెర్మియా
హెలీనా లన్యోన్యద్వేషముతో నొండొరు నెడయుట-గంధర్వ మా
యచే నానల్వురు నిదిరించుచు వేటకువచ్చిన థీససుచే మేల్కొల్పఁబడి
గంధర్వమాయఁ దొలఁగి తొల్లింటి ప్రేమలంబొంది పెండ్లిచేసికొని
సుఖముంటయును.

(26) ఉత్తగడబడయను నాటకమందలి వేసములు

పెడ్రో ఆరగన్ప్రభువు
జాను వానిసోదరుఁడు జారజుఁడు
క్లాడియో ఫ్లారిన్సువడుచువాఁడు
బెనిడిక్కు పాడువా వడుచువాఁడు

లియోనెటో మెస్సీనాపాలకుఁడు ఆంటోనియో వానిసోదరుడు
బల్తజరు పెడ్రో సేవకుఁడు
బొరాచియో కన్రేడులిర్వురుజాను వెంబడివారు
డాగ్బెర్రి వర్జిసులిద్దరధికార్లు
ఫ్రాన్సిసు సన్యాసి
ఒకయధికారి
ఒక సేవకుఁడు
హీరో లియోనెటో కూతురు
బీట్రిసీ లియోనెటో మేనఁగోడలు
మార్గరెటు ఉర్సులాలిద్దరు హీరోచెలికత్తెలు దూతలు కావలివాం
డ్రు భృత్యులును రంగము మెస్సీనా — కథ.

యుద్ధమునందు విజయమందిన క్లాడియో బెనిడిక్కులు లియోనెటో యొద్ద నున్న హీరో బీట్రిసీలతో మాట్లాడుట క్లాడియో హీరోను మోహించుట- బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు విరసములాడుకొనుట - లియోనెటోయింటి విందారగించి, యీనాటకమునఁ బేర్కొన్న స్త్రీ పురుషులొకరి వేస మొకరూని యాటపాటల న్వానోదించి సంభాషించుకొనుట- హీరోను క్లాడియోకుఁ బెండ్లి సేయుటకు పెడ్రోలియోనెటోలు నిశ్చయించుట-బెనిడిక్కు బీట్రిసీలన్యోన్యనిగూఢ మోహములఁ దలడిల్లుట జానుబొరాచియోక క్రేడులచేఁ గుట్రపన్నించి గుడిలో హీరోనుఁ బెండ్లాడ సిద్ధపడిన క్లాడియోతో హీరో గతరాత్రి యొంటిగంట నందున నొకపురుషువానితో గిటికీలోనుండి మాట్లాడుచుండెననియు, నాపె కులటయనియుంజెప్పి యొప్పించి, నల్వురులో నతనిచే హీరోనుఁ దూలనాడించుట-హీరో క్లాడియో తన్నుఁ దిరస్కరించుటకు సైఁపక బిట్టు మూర్ఛిల్లుట-అంద తేగినదిదప లియోనెటో సన్యాసి బీట్రిసీ బెనిడిక్కులు హీరో మృతిచెందినట్లు ప్రచురింపనిశ్చయించుట-బీట్రిసీ బెనిడిక్కును క్లాడియోనుఁ జంపుటకుఁ బురికొల్పుట-క్లాడియో హీరో

యచురాధరహిత యని తెల్పఁబడి దుఃఖించుట-లియోనెటో హీరోను నరిగాలోఁచిన తనసోదరుని కుమారిని క్లాడియో పెండ్లిచేసికొనుట-కతనినొప్పించి హీరో నతనికగపర్చి యథాస్థితియంతయు వెల్లడించి నల్వురిలో నతని కాపె న్పెండ్లి యొనర్చుట - బెనిడిక్కు బీట్రిసీలు పెండ్లాడుట-పెడ్రో జార సోదరుఁడు తగినట్లు శిక్షింపఁబడుటయును

(27) ఒథెల్లోయను నాటకమునవచ్చు వేసములు

వెన్నిసురాజు
బ్రాబంటియో రాజ్యాధికారి తక్కునధికారులు
గ్రాంటియానో బ్రాబంటియోసోదరుఁడు
లోడొవికో బ్రాబంటియోజ్ఞాతి
ఒథెల్లో వెన్నిసు రాజకీయోద్యోగియగు సిద్ది కేషియో అతనిక్రింది యుద్యోగి అయాగో అతనిజండామోయువాఁడు
రోడిరిగో వెన్నిసుధనుఁడు
మొంటానో సైప్రసురాజ్యమున నొథెల్లోకంటె పూర్వోద్యోగి
విదూషకుఁడు ఒథెల్లో సేవకుఁడు
డిస్డిమోనా బ్రాబంటియోకూఁతురు నొథెల్లోభార్యయు
ఎమిల్లా అయాగోభార్య
బయంకా కేషియో యుంపుడుకత్తె

నావికుఁడు దూత వార్తావహుఁడు అధికార్లు ఘనులు గాయకులు సేవకులు రంగము మొదటియంకము వెన్నిసు తక్కిన నాటకమంతయు సైప్రసుదండలి యోడరేవు — కథ .

యాగోరోడరిగోలు ఒథెల్లోను ద్వేషించి యతఁడు డిస్డిమోనా నెత్తుకొనిపోయి పెండ్లిచేసికొన్నాఁడని బ్రాబంటియోకుఁ దెల్పుట - బ్రాబంటియో రాత్రియొంటిగాఁ దనతోఁజెప్పక యొథెల్లోనుఁ దగులుకొనిపోయిన తనకూఁతు న్వదకి యొథెల్లోను నిష్ఠురములాడుచు నతనిఁ బిల్వవచ్చిన రాజభటులతోఁగూడ రాజసభకుఁబోయి

యొథెల్లో యొనర్చిన దౌర్జన్యము న్రాజుతోఁ జెప్పుట - రాజు డిస్డెమోనా యంగీకారముం దెలిసికొని యొథెల్లో కామె నప్పగించి యాతని సైప్రసుయుద్ధమున కంపుట - అయాగో రోడరిగోలు కేషి యోనుఁ ద్రాగించి సైప్రసుప్రజ కతనిపై ద్వేషముపుట్టించుట-కేషి యోను ఒథెల్లో యుద్యోగమునుండి తప్పించుట-అయాగో డిస్డెమోనాను కేషియో వేడుకొని తిరిగి యుద్యోగమును సంపాదించుకొను సహా యము కన్ని యాతనికి దనభార్యను సాయపడఁ బ్రేరేపించుట-డిస్డె మోనా తనభర్తతో కేషియోపై నక్కఱమానుమని పలువిధములఁ బ్రార్థించుట - అయాగో యొథెల్లోకు డిస్డెమోనా కేషియో ల న్యోన్యమోహముల నున్న ట్లనుమానము పుట్టించుట-డిస్డెమోనా కొథెల్లో పెండ్లియాడిచ్చిన చిఱురుమాలుం దనభార్యచే నయాగో తెప్పించుకొని కేషియో యింట జాఱవిడిచి డిస్డెమోనా కేషియోను వలచి యతని కారుమా లిచ్చినదని చెప్పుట - ఒథెల్లో డిస్డెమోనా నారుమాలడిగి యామె యదెట్లోపోయెనని చెప్పుటకు మఱింత యామెపై ననుమానించుచు నయాగో దౌర్జన్యముచే నిశ్చయముగా డిస్డెమోనా కేషియోలకు దుస్సంబంధమున్నదని నిర్ణయించుకొని వారలం బొలయింప నిశ్చయించుట-ఒథెల్లో రాజునొద్దనుండి సైప్రసునందలి తనయధికారము కేషియో కొసఁగి తన్ను వెన్ని సునకు రమ్మను నాజ్ఞ లోడోవికోనుండి పుచ్చుకొని చదువుకొనుచు చెంతనున్న తనభార్యపై మండిపడి యామెకుఁ జెంపకాయకొట్టుట- అయాగో డిస్డెమోనాతో సంభోగింపఁ జేసెదనని రోడరిగోను భ్రమ పెట్టి యాతనినుండి డిస్డెమోనాకొఱకని సొమ్ములు పుచ్చుకొనుచుం దుద కాతనినిఁ గేషియోనుఁ జీఁకటిరాత్రియందు సఱుకుటకుఁ బురి కొల్పగాఁ గేషియో రోడరిగో లన్యోన్య శస్త్రక్షతులు కాఁగాఁ దా కేషియో కాలు సఱికివైచి రోడరిగోనుఁ జంపి యెవరో దుర్మార్గులీపని చేసినారని నల్వురిలోఁ జాటుట-ఒథెల్లో సగముసిద్దురనున్న తనభార్య

న్లేపి కేషియోతో వ్యభిచరించితివా యని నిష్ఠురములాడి యాపె యెంత బతిమాలి తన నేరము లేమి తెల్పినను వినక తుద కాపెమెడ పిసికి చంపుట - ఎమిల్లా యీ హత్యం గాంచి డిస్డెమోనా నిష్కల్మషయనియు, నయాగో యన్యాయముగా నాపెయందుఁ బాపము పన్నెననియు స్పష్టముగా నందఱిలో వెల్లడించుట - అయాగో తనభార్యను సహింపక పొడిచిచంపి పరుగిడుట - ఒథెల్లో తా నన్యాయముగఁ దన భార్యం జంపుటకువగచి పొడిచికొని చచ్చిపోవుట - లోడోవికో యయాగోనునకుఁ జిత్రవధ విధించి కేషియోను సైప్రసున కధికారిఁ గావించుటయును.

(28) పెరిక్లీసను నాటకమందలి వేసములు

ఆంటియోకసు ఆంటియోకసురాజు

పెరిక్లీసు టైరుయువరాజు

హెలికానసు ఎస్కానీలు టైరుయొక్క యిద్దరు ఘనులు

సైమోనుడీసు పెంటాపొలిసురాజు

క్లియోను టార్సనుపాలకుఁడు

లైసిమేకసు మిటీలెనీ పాలకుఁడు

సీరిమను ఇఫీసస్సు ప్రభువు

తలియార్డు ఆంటియోకసు నందలి యొక ప్రభువు ఇతని సేవకుఁడు ఫిలీమను

లియోనైను డయోనిజా సేవకుఁడు

సేనాధిపతి

ఒక బడవా వాని సేవకుఁడు

ఆంటియోకసు కూఁతురు

డయోనిజాక్లీను భార్య

తైసా సైమోనుడీసు కూఁతురు

మెరినా పెరిక్లీసు తైసాల కూఁతురు

లైకోరిడా మెరీనాదాది

ఒకకుంటెనకత్తె
ఒకపాతివ్రత్యదేవత
పల్లవి పాటకుఁడు

ప్రభువులు దొరసానులు శూరులు ఘనులు నావికులు నౌకా తస్కరులు బెస్తలుదూతలు రంగము నానా దేశములందు—కథ.

తనకుమార్తెతో గూఢముగా సంభోగించు నాంటియోకసుఁ డాపెను వరింపవచ్చువారల కొక విడికత పొడిచి యందు కుత్తరమీజాలని వానినెల్ల జంపించుట - పెరిక్లిసు పొడికథకు సమాధానము సూచించి తన్నాంటియోకసు చంపించునేమోయని జడిసి పారిపోవుట- ఆంటియోకసు పెరిక్లిసుం జంప థాలియార్డునంపుట - పెరిక్లిసాంటియోకసు తనరాజధానిపై దండెత్తి ప్రజాపీడన మొనరించి తను జ్జంపునని శంకించి తారస్సనకుఁ బారిపోవుట- థాలియార్డు టైరులో పెరిక్లిసు లేకుంటఁ జూచి తిర్గి తనదేశమున కేగుట- క్లియోనుడయోనిజాలు తమదేశమునఁ బెట్టిన కరువునకై తిండిలేక వగచుచుండఁగా పెరిక్లిసు వారలకు సమృద్ధిగాఁ దనయోడలోని భోజనసామాగ్రి యిచ్చుట - పెరిక్లిసు పెంటాపొలీసునకు గాలివానతాఁకునఁ దన యోడలు చెడఁగా సముద్రమునఁ గొట్టుకొని వచ్చి యచటిరాజగు సైమొనుడీసుని యనుగ్రహము వడయుట - టైరునందలి ఘనులు పెరిక్లిసుని వెదకుటకై సముద్ర యానముచేయుట - పెరిక్లిసు తైసాను నాపె తండ్రి యిష్టానుసారమునఁ బెండ్లాడుట - పెరిక్లిసు తైసాతో మఱియు నాపెయుండుఁదాఁగన్న కొమార్తెతో టైరున కాంటియోకసు కూఁతుతోఁ జచ్చుటవిని యోడపై వచ్చుచుఁ దుపానునఁ యోడ చెడఁగా నాలుబిడ్డలనుండి విడఁబడుట- పెరిక్లిసు మృతిచెందినదని తనభార్య నొకపెట్టెనుంచి యందుపై నాపెస్థితివ్రాసి సముద్రమున విడువఁగా దానిని సెరిమనుపట్టుకొని యందు సజీవురాలైన తైసాను గాపాడుట - పెరిక్లిసు మెరినాపై కొరీడాలను క్లీను చెంతనుంచుట -

మెరీనా తెల్విశేటలకు దయోనిజా యోర్వక లై కొరిడా మృతికి వగచు నాపె జంపుటకై లియోలైసున కప్పగించుట - నౌకా తస్కరులు లియోనైనుని బాఱఁదఱిమి మెరీనానుఁదమవశమున నుంచుకొని మిటీలేనియనుపురమున నాపె నొకబడవాకమ్ముట - మెరీనా వేశ్యావృత్తి కొప్పక చటిపాలకుని సంరక్షణమున నాటపాటలచే గౌరవముగా జీవించుట - పెరిక్లిసచటికివచ్చి తనయోడలోని కచటి పాలకునిఁచేఁ దనతో మాట్లాడుటకు రప్పింపఁబడిన మెరీనాసమాచారము న్దెలిసికొని యాపెను బోల్చి సంతసించుట - పెరిక్లిసుతనకుఁబా ర్తివత్య దేవత కలలోఁజెప్పి న ట్లీ పెసస్సు నందున్న యాపెగుడికేగి యచటఁ దనభార్యన్గాంచి యాపెచరిత్రము న్విని తనకూతుఁ లెసిమేకసునకుఁ బెండ్లి చేసి తన రాజ్యమున భార్యతో సుఖముండుటయును.

(29) రోమియోజూలియట్టులను నాటకమండలి వేసములు

ఎస్కాలసు పెరోనారాజు పేరిసు రాజబంధువుఁడు

మాంటేంగు కేపులట్టులనోన్యన్య ద్వేషమూను నిద్దఱుఘనులు

కేపులెట్టు పినతండ్రి

రోమియో మాంటేంగుకొడుకు

మర్క్యూషియో రోమియోమిత్రుఁడగు రాజబంధువు

బెన్వోలియో రోమియోమిత్రుఁడగు మాంటేంగుభాతృవ్యుఁడు

టైబల్టు కేపులెట్ట దొరసానిమేనల్లుడు

లారెనస్సు జానులుసన్యాసులు

బల్తసరు రోమియోసేవకుఁడు

పీటరు సెమ్సను గ్రిగరీలు కేపులెట్టుసేవకులు

అబ్రహాము మాంటేంగు సేవకుఁడు

వైద్యుఁడు

ముగ్గురుగాయకులు

ఇద్దరు భృత్యులు ఒకయధికారియు

మాంటేంగుదొరసాని

కేపులెటు దొరసాని

జూలియట్టు కేపులెట్టుకూఁతురు

జూలియట్టుదాది వెరోనాపౌరులు మాంటేంగు కేపులెట్టుల జ్ఞాతులు వేషధారులు భటులు దౌవారికులు భృత్యులు పల్లవి-రంగము నామంటువాలు—— కథ.

మాంటేంగు కేపులెట్టుల జనులు కలహమాడుచుండగా రాజు వారలఁ వారించుట-రోమియో కేపులెట్టింట జరుగు విందునకుఁ బోయి ప్రచ్ఛన్న వేషముతోనుండి జూలియట్టుతో మాట్లాడుట-జూలియట్టురోమియోను వలచి యతఁడు తనతండ్రి విరోధి యౌటకుఁ జింతించుట-రోమియోజూలియట్టున్న మేడ చెంతకు గోడదాఁటి దిగి చెట్టుచాటునఁ బొంచియుండ నామె మేడకిటికీ యొద్దఁ గూర్చుండి రోమియోనుఁ జేర్కొని తలడిల్లుచుండ నతఁడు తన్ను బైలుపర్చుకొన నామె యతనితో మాటాడి మఱునాఁడు తొమ్మిదిగంటలకు వర్తమాన మంపెదనని చెప్పిపోవుట-రోమియో గుడియొద్దనున్న సన్యాసి యొద్దకుఁ బోయి జూలియట్టుం దనకుఁ బెండ్లి సేయుమని చెప్పి యది వఱకుఁ దావలచిన రోసెలినుపై వలపుఁ దాఁదొలఁగినందున కతనిచే జీవాట్లుతినుట-జూలియట్టు తనదాది న్రోమియోచెంత కంపియు నతని వర్తమాన మెఱిఁగి రహస్యముగా గుడిలో లారెన్సుచెంత నతనిఁ బాణిగ్రహణము చేసికొనుట-తనహితుఁడగు మార్క్యుపియో చంపి రాజునకు జడిసి పలాయితుఁ డౌట రాజు రోమియోకు విదేశవాసము విధించుట-రోమియోతో జూలియట్టు తెలవాఱువఱకు సల్లాపసుఖ మనుభవించి, సెలవుతీసికొనిపోవుట-జూలియట్టు తలదండ్రు లామెకు పేరిస్సుతో రెండుదినముల గడువులోఁ బెండ్లిచేయ నిశ్చయించుట-జూలియట్టులారెన్సు నొద్దకేగి యటనున్న పేరిసు న్యథోచిత ముగ

మాట్లాడి పంపి రహస్యముగా లారెన్సు న్గర్తవ్యమడిగి యతఁడు తన
కొసఁగిన యొకవిధమగు సమ్మోహనౌషధమునుఁ దీసికొనిపోవుట-
జూలియట్టు బంధువులచేఁ బాధ్యఁబడుట-తన సేవకుడువచ్చి జూలి
యట్టు మృతి చెంది సమాధినుంచఁబడినదని విని రోమియో యొక
వైద్యునకు ధన మొసఁగి విషముకొని జూలియట్టున్న సమాధి కడ
కేగుట-లారెన్సు రోమియోయొద్దకు వర్తమాన మంపుటకు మనుష్యుఁడు
దొరకకుంటకుఁ గించునుపాయ మరయుచుంట - రోమియో జూలియట్టు
సమాధిచెంత పూలుచల్లుచున్న పేరినిస్సుం జంపి జూలియట్టున్న
పెట్టెం దెఱచి యాపె న్ముద్దుగొని యాపె మృతిచెందుట కోర్వక
విసముగ్రోలి చచ్చుట-జూలియట్టు మత్తువిఱిగినపిదప లేఁచి తనకయి
విసముఁగ్రోలి మృతిచెందిన తననాథునిఁజూచి యతనిచేతిలోనున్న
కైజారుపుచ్చుకొని చచ్చుట-రాజు జరిగిన సమాచార మంతయును
లారెన్సువలన విని మాంటేగు కేపులెట్టుఁతో విచారించుట-యును

(30) పంకెన్మచ్చిక చేయుట యను నాటకమున వచ్చు వేసములు

ఒక ప్రభువు స్లై (కంచరి) పూటకూళ్ళమ్మ సేవకుఁడు నాటకులు
వేటకాండ్రు భృత్యులు
బేప్టిసా పాడువాలోని శ్రీమంతుఁడు
విన్సెంటియో పైజాలోని ముసలివాఁడు
లూసెంటియో యతనికొడుకు
పెట్రూషియో కేరీనానువరించు వెరోనాథునుఁడు
గ్రేమియో హార్టెన్సియోలుఁ బయాన్కాను వలచువారు
ట్రానియో బయండెల్లోలు లూసెంటియో సేవకులు
గ్రూమియో కర్టిస్సులు పెట్రూషియో సేవకులు
ఒక పండితమ్మన్యుఁడు
కేతరీనా బయాంకా వితంతువులు బేప్టిస్టా కూఁతులు

కుట్టుపనివాఁడు దుస్తులమ్ముకొనువాఁడు బేప్టిస్టా పెట్రూషియోల సేవకులు

రంగముపాడువా పెట్రూషియో యిల్లు ప్రభువు ద్రాగి పడియున్న స్లైనునకుఁ బ్రభు వేషము వేసి వానికిఁ బ్రభుఁడను భ్రమగల్పించి వానియెదుటఁ బెంకెమచ్చిక సేయుట యను నాటకమాడించుట— కథ.

పాడువా యనుపట్టణమున బేప్టిస్టాయను నొక ధనవంతుఁడు కలఁడు-వానికి ముగ్గురుకూఁతులందు కేతరీనా బయాంకాలు కన్యకలు- దక్కినదివితంతువు - కేతరీనా మిగులగయ్యాళి యాపెకుఁ బెండ్లియైన పిమ్మటఁగాని బయంకాకు బెండ్లి సేయవని యాపెతండ్రి నిశ్చయించెను - పెట్రూషియో యనువాఁడు తననేర్పుచే కేతరీనాను మచ్చిక చేసి పెండ్లిచేసుకొని సాదుగావించెను - బయంకాను లూసెన్షియో వితంతువును హార్టెన్సియో పెండ్లాడిరి.

(31) గాలివానయను నాటకమందలి వేసములు

అలన్సో (నేపిల్సు రాజు) ఆతని సోదరుఁడు సెబాస్టియను

ప్రోస్పెలో మిలనుకునిజమైనప్రభుఁడు అతనిసోదరుఁడాంటోనియో

మిలను కన్యాయప్రభుఁడు

ఫర్డినందు నేపిల్సురాజుకొడుకు

గొంజాలో వృద్ధుఁడగున్యాయోపదేష్ట

అడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కోలుఁ ప్రభువులు

కాలిబను అడవిమనుష్యుఁడును మఱుగుజ్జునగు నొక బానిసీఁడు

ట్రింకూలూ హాస్యగాఁడు

స్టీఫానో త్రాగిన యుగ్రాణపువాఁడు

నౌకాధిపతి

తండేలు

ఓడంగులు

మిరాండా ప్రాస్పెరోకూఁతురు
అరియలు గాలివీడ

ఇదిను సెకేసు జానో మొదలగుదయ్యాములును ప్రాస్పెరోను సేవించు తక్కిన దయ్యములును రంగము ఓడతోడిసంద్రము ఒక దీవియును — కథ.

అలనోన్సో సెబాస్టియను ఆంటోనియో ఫర్డినందు గొంజాలో లున్న యోడ ప్రాస్పెరో మంత్రమహిమ న్గలుగుచుపానున మున్నట ప్రాస్పెరో మిరాండాతో నోడలోని వారలు తనశత్రువులని తెల్పుట - ఫర్డినందు ప్రాస్పెరో ప్రేరేపించిన యరియలు మాయచే ప్రాస్పెరోమి రాండాల యొద్దకువచ్చి మిరాండాను మోహించుట - మిరాండా కూడా ఫర్డినందు న్వలచుట - అలనోన్సో సెబాస్టియను ఆంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కో మొదలగువారు భూమికెక్కి యత్యాశ్చర్యముగా మాట్లాడుకొనుచు ఫర్డినందుని వెదుకుచుండగా నాంటోనియోసెబాస్టియను ఆంటోనియోసెబాస్టియనులు తప్ప దక్కు వారలు ఆరియలుమాయచే నిదురింపఁగా లాలనోన్సో గొంజాలోలను జంపి నేపిల్సురాజ్య మాక్రమింప సన్నద్ధులుకాఁగా వారు భయులు లేచి శస్త్రధారణమునకుఁ గలుపడుగఁగా వీరలు సింగము లగపడినవని బొంకుట-కాలిబను కట్టెలుమోసికొని వచ్చుచు ట్రింకోలూను జూఁచి జడిసి నేలపై బోరగిలఁ బడుకొనఁగా ట్రింకోలా గాలివాన వచ్చు నేమోయని కాల్మోయిలుం గాంచి భయపడి కాలిబను చొక్కా యిలో నొదిగినపుడు కాలిబ న్నతని దయ్యమనుకొని వడఁకుచుండగా స్టీనో త్రాగి జంటగాఁ బ్రాఁకుచున్న కాలిబను స్టీఫానోల నోళ్ళలో సారాయిపోయఁగా వారలు తమస్థితి తెల్పఁగా స్టీఫానో ట్రింకోలా ఆలనోన్సో మొదలగు తమవారందఱు సముద్రగాములయినందుకు వగ చుట-ఫర్డినందు మిరాండా లన్యోన్యముం బ్రేమించి పెండ్లాడ నిశ్చ యించుకొనుట-కాలిబను స్టీఫానో ట్రింకోలాలకు ప్రాస్పెరోస్థితి చెప్పి

యతనిం జంప నుపాయము చెప్పుట-ఆలన్సో సెబాస్టియను అంటోనియో గొంజాలో ఆడ్రియను ఫ్రాన్సిస్కో-లు వివిధగతుల నరియులు యొక్క మాయలకుఁజిక్కి యాశ్చర్యపడుట - ప్రోస్పెరో మిరాండా ఫర్డినం డుల పెండ్లి కొప్పుకొనుట-కాలిబను స్టీఫెనో ట్రింకోలాలు ప్రోస్పెరో గుహకు సమీపించి పలువిధముల దయ్యముల బాధనందుట-ప్రోస్పెరో వారలపైఁ గరుణించి వారలకుఁదా బయల్పడి తనస్థితి దెల్పి ఫర్డినందును, మిరాందాను న్వారల కగపర్చి యోడలోని మిగిలిన వారలఁగూడ రప్పించి యోడ భద్రముగ నున్నదనియు నిదంత తన మాయాశక్తి యనియు వారలతోఁ జెప్పి మఱునాఁడు వారలతోఁ గూడ నేపిల్సు దేశమున కేగ నిర్ణయించుటయును.

(32) ఆతెన్సు టైమనను నాటకమందలి వేసములు

టైమను (ఆతెన్సుపురమందలి యొకధనుఁడు)

లూసియను లుగూలోసు సెంప్రోనియసులు (ముకస్తుతి చేయు ప్రభులు)

వెంటిడియసు (టైమనునిదొంగమిత్రులలో నొకండు)

ఎపిమెంటసు (ఒక మొరటు వేదాంతి)

ఆల్సిబయాడిసు (ఆతెన్సులోని యధికారి)

ఫ్లేవియసు లుసీలియసు నర్వీలియసులు (టైమనుని సేవకులు)

కాఫిసు ఫైలోటసు టీటసు లూసియసు హార్టెన్సియసు మఱికొందరు (టైమనుని కప్పిచ్చిన వారి సేవకులు)

ముగ్గురుకొత్తవాండ్రు ఒక సేవకుఁడు ఒకవిదూషకుఁడు

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు వర్తకుఁడు

ఒకముదునలి

ఫిర్నియా టైమెండ్రా (ఆల్సిబయాడిసుని యుంపుడుకత్తెలు)

మన్మధుఁడు వేసకాండ్రు

ప్రభులు రాజ్యాధికారులు ఉద్యోగులు సైనికులు దొంగలు భృత్యులు రంగము ఆతెన్సు మఱియు నాచెంగటి యడవులును— కథ.

కవి చిత్రకారుఁడు నగలమ్మువాఁడు - వర్తకుఁడు పట్టులమ్ము వాఁడు మొదలగువారలన్యోన్యము సంభాషించుకొని, టైమనునిచెంత కేగుట-టైమను వెంటోడియసునకు డబ్బిచ్చి వాని చెఱవిడిపించుట-టైమనులుసీలియసునకు ధనమొసంగి పెండ్లి చేయించుట-టైమనుకవి చిత్రకారుఁడు మొదలగువారి సన్మానించుట-ఎపిమాంటసు టైమనుని యవివేకము నూఁదుచుంట-ఆల్సిబయాడిసు ప్రభులు దొరసాను లుద్యోగులు గాయకులు మొదలగు నానాజనుల కెంతో వేడుకతో టైమను విందు చేయించి బహుమతు లిచ్చుట-టైమను కప్పిచ్చినవాండ్రతని యొద్దకుఁ గాలదోషము పట్టుచున్న పత్రము ఫ్లేవియసు టైమనునితో నతనియాస్తికి మించి యప్పులని కున్నదని స్పష్టపరచుట-టైమను తన యొద్ద మిత్రులమని భోజన భాజనము లందుచుఁ దనుఁ బొగడుచుండు ప్రభుల యొద్దకు సాహాయ్యార్థము సేవకుల నంపెనుఁగాని యొకఁ డింట లేననిపించుకొనియె-నొకఁ డిప్పుడు వీలులేదనియె - నింకొకఁ డంత కన్నఁగాన కప్పులపాలు కానేలయని చీవాట్లు పెట్టఁ దొడఁగె-నిట్లెల్లవారు తప్పించుకొనిరి-కాని యొక్కఁడైనఁ దనకు సాయపడకుంటకు నప్పులవాండ్రంపిన సేవకులకు జడిసి తా నిల్లువెలువడ లేకుంటకు వెఱ్ఱికోపమున మండిపడుచుంట - ఆల్సిబయాడిసు రాజ్యాధికారులచే విదేశవాసశిక్ష విధింపఁబడి స్వశత్రువులతోఁ గలసి తన దేశముపై దండెత్తి రాఁదలఁచుట-టైమను పూర్వము తనవిందుల నారగించి తనుఁ బొగడుచుఁ దనకొకింతయుఁ బనికిరాని తనకపట మిత్రుల నందఱ విందుచేసెదనని మిష వెట్టి రావించి యందఱిపై వేఁడినీళ్ళుచల్లి వడఁదిట్టఁగా వారెల్లరతనికిఁ బిచ్చెత్తినదని నొచ్చుకొనుచుఁ బోవుట-టైమను మనుష్యుల దౌర్జన్యముఁ దలంచి మానవ సంఘము ద్రోసి యడవి కేగుట-ఆల్సిబయాడిసు ఫిర్నియా టైమెండ్రాలతో నాతెన్సుపై దండెత్తి పోవుచు నడుదారిలో టైమనుని జూచి మనుజుల నసహ్యించుకొను నతనిచే తిట్లుతిని యతనివలన బంగరుం

బొందిపోవుట-దొంగలు టైమనువలన నీతినేర్చుకొని యతఁడిచ్చిన బంగారుం గొంపోవుట-ఫ్లేవియసును టైమను ప్రియముగా సంభాషించి బంగరిచ్చి పంపుట-బంగరుబొంద నాసించి మిత్రులవలె వచ్చిన కవి చిత్రకారుల నిర్వుర టైమను కొంతబంగ రిచ్చి తిట్టి తన్ని పాఱఁదఱుముట-టైమను .రాజ్యాధికారులతో నసందర్భముగా మాట్లాడి తన గుహలోని కరిగి మృతిచెందుట-

(33) టీటసు ఎండ్రోనికసను నాటక మండలి వేషములు

సాటర్నినసు రోముచక్రవర్తి

బెసియానసు సాటర్నినసుని సోదరుఁడును లెవీనియాను వలచిన వాఁడును టీటసేండ్రోనికసు గాతుల నెదిరించిన సేనాధిపతియగు నొక రోమనుఘనుఁడు

మార్కసాండ్రోనికసు ప్రజాప్రతినిధియు టీటసునిసోదరుఁడును

లూసియసు క్వింటసు మార్టియసులు టీటసునికొడుకులు

చిన్నలూసియసు లూసియసునిపసిబిడ్డఁడు

పబ్లియసు మార్కసునికొడుకు

ఈమిలాటసు ఒకరోమనుఘనుఁడు

అలార్బసు డెమిట్రియసు చీరనులు తామోరాకొడుకులు

ఆరాను తామోరాజారుఁడు

ఒకయధికారి ప్రజాప్రతినిధి దూతపరిహాసకుఁడు గాతులు రోమనులు

తామోరా గాతులరాణి

లెవీనా టీటసునికూఁతురు

ఒకదాది యొకనల్లనిశిశువును

టీటసుని బంధువులు రాజ్యాధికారులు ప్రజాప్రతినిధులు ఉద్యోగులు సైనికులు భృత్యులును రంగము రోమను మఱి సచ్చెంగటి ప్రదేశము— కథ.

సాటర్నినసు బేసియానసులు రాజపదవికై కలహించి ప్రజా భిప్రాయ మడుగుట-టీటసు గాతులను జయించి యుద్ధమందు మృతులైన తన యిరువది యొక్కండ్రు కొడుకుల పీనుంగుపెట్టెలతోను బందెలుగాఁ దేఁబడిన తామోరా ఆలార్బసు చీరను డెమిట్రియసు ఆరాను మొదలగువారితోడను జయభేరులు మ్రోయ నేతెంచుట-టీటసునకుఁ బ్రజాప్రతినిధులు రాజమకుటము పెట్టెదమన యతఁ డంగీకరింపకుంట-తామోరా పెద్దకొడుకును రోమనులు తమదేవతులకు బలి యిచ్చుట-టీటసు సాటర్నినసునకు రాజమకుట మిడుట-సాటర్నినసు తామోరానుఁ దపరాణిగాఁ గైకొంట- బెసియానసు లెవీనియా నెత్తికొనిపోవుచుండగాఁ నతనికి మార్కసు లూసియసు మ్యూటియసులు తోడ్పడుట-టీటసనందు కొప్పక వారి వెంబడింపుచు దన్నడ్డిన మ్యూటియసునిం జంపుట టీటసుని సాటర్నినసు తూలనాడి తనకు లెవీనియా యక్కర లేదని తామోరా రాణితో దఁనగరున కేగుట టీటసు తన కొడుకులచేతను మఱియుఁ జక్రవర్తిచేత నవమానింపబడి యొంటినేగుటకు దుఃఖించుట - మార్కసు లూసియసు క్వింటసు మార్షియసులు టీటసుని వేడి యతని యంగీకారముపై మ్యూటియసున కుత్తరక్రియలు యథావిధిగఁ జేయుట సాటర్నినసు తామోరా డెమిట్రియసు చీరనారాన్లతోఁగూడి బెసియానస్లెవీనియా మొదలగువారిం గలిసికొని లెవీనియాను బలాత్కారముగా గొంపోయినందుకు బెసియానసును మఱియుఁ దనకనిష్టులౌ టీటసును వానికొడుకులను గద్దింపఁగా తామోరా చక్రవర్తితో రహస్యముగా వారలపని పట్టించెదనని చెప్పి పైకి వారలతో నతనిసఖ్యపర్చుట-డెమిట్రియసు చీరనులు లెవీనియా నాక్రమించుకొనుటకై పోరాడుచుండ నారను వారలతో రేపు ద్యానవనములో జక్రవర్తి వేటాడునపుడు చక్రవర్తినిం గలిసికొన లెవీనియా మొదలగు వాడంగులు వచ్చెదరపుడు మీ తల్లితో నాలోచించి లెవీనియాతో మీ యిష్టము తీర్చుకొనవచ్చునని చెప్పి వారల సమాధాన

చెప్పుట - ఒక లోయలో తామారా యారసులు క్రీడించు
చుండఁగా బెసీయానస్లెవీనియా లచటికి వచ్చి వారల న్వేటఁ జూడ
రమ్మన తామారా కుట్రవలన డెమిట్రియసు చీరనులు వచ్చి బెసి
యానసుం బొడిచి చంపి యొక గోతం బడవైచి లెవీనియాను బల్మి
చెఱఁబట్టుటకుఁ గొంపోవుట-ఆరను కుట్ర వలన మార్టియసు క్వింట
సులు బెసియానసు త్రోయంబడిన గోతఁ గూలుట-తామోరా
సాటర్నిన నేండ్రోనికసుల నచటికి రావించి మార్టియసు క్వింటసులు
బెసియానసుంజంపినారని చెప్పుట- అండ్రోనిక సెద్దియుఁ దోచక
లూసియసు న్వింటనిడికొనిపోవుట-ఒకలోయలో డెమిట్రియసు చీర
నులు లెవీనియాను చెఱబట్టి యాపె చేతులను నాల్కను ఖండించి
యేగుట-మార్కసు లెవీనియాను వెదకుచు నొక లోయలోనున్న
యాపెం జూచి వగచి యాపె నింటికిఁ గొంపోవుట-లూసియసు విదేశ
వాసశిక్ష న్విధింపఁ బడుట-లూసియసు టీటసు మార్కసు లెవీని
యాలుకూడి విలపించుచుండ నారెనువచ్చి యాండెవరి చేయికోసి
పంపినను రాజు టీటసు కొడుకులం గాచెద నన్నాడఁని చెప్పగాఁ
దక్కినవారు తమతమ చేతుల నిచ్చెద మనుచుండఁగా టీటసు తన
చేయిగోసి యారనుకిచ్చుట-ఒకదూత టీటసు కొడుకుల శిరస్సును
మఱియతని నరకఁబడిన హస్తము నతని యెదుటనిడిపోవుట- లూసి
యసు గాతులం బురికొల్పి రోముపై దండెత్తి వచ్చెదనని తనతండ్రి
నోదార్చి యేగుట- లెవీనియా యిసుకపై నోట నొక పుల్ల పెట్టు
కొని తన మొండిచేతుల సాయమున డెమిట్రియసు చీరనులు తన
భర్తంజంపి తనుఁ జెఱచి తన చేతులు నటికి నాల్కఖండించి నారని
తెల్పుట- చక్రవర్తిని యారను పోల్కిగా నొక నల్లనికొడుకు న్గని
యాబిడుతని చంపుమని దాదిచేత నతనియొద్ద కంపఁగా డెమిట్రి
యసు చీరనులతో నన్నయార నాబిడ్డని గాతుల దేశమునఁ గాపాడ
నెంచి దాదినిం బొడిచి చంపి యొక తెల్లని శిశువుమఁ చక్రవర్తిని

కప్పుజెప్పుడని డెమిట్రియసు చీరసుల కుపదేశించు టీటియసు విదూష
కుని చేతికి విజ్ఞాపనపత్రిక నిచ్చి చక్రవర్తికదిచూపి యతఁడేమనునో
తిరిగి తనకుఁ జెప్పుమనుట-చక్రవర్తి విదూషకుఁడిచ్చిన యుత్తరమునుఁ
జదివికొనివిదూషకున కుఱిశిక్ష విధించి టీటసునిఁ దనచేత నఱుకుటకై
యతనిఁ బట్టితెమ్మనుట- ఈమిూలియసు గాతులసే నన్గూర్చికొని
లూసియసు రోముపై దండెత్తి వచ్చినాఁడనఁ జక్రవర్తి జడిసి లూసి
యసుని టీటసు నింటద న్గలిసికొమ్మని యిమిూలియసు నంపుట గాతుల
సైనికులచే నారను పిల్లనితోఁ గూడఁ బట్టువడుట- తామోరా టీటసు
నికి వత్తిత్తినదని నిశ్చయించి డెమిట్రియసు చీరసులతో నడురేయి
బయలుదేరి టీటసుని యింటికి వెళ్ళి యతనితోఁ దాఁ బగ దయ్యా
మనియుఁ, దనకొడుకు లిరువురు నొకఁడు చెడదయ్యామనియుఁ
దమ్మును యథేచ్ఛగా నియోగించినచో నభీష్టము తీర్చెద మనియుఁ
జెప్పుట-టీటసా పమాటలు నమ్మినట్లు నటించుచు నాపెను మఱి
యాపెకొడుకులనుఁ జోల్చి చక్రవర్తిని దన యెదుటఁ బెట్టుమని
కోరుట-సరియె లూసియసుని మఱి ముఖ్య గాతుల సేనాధిపతులను
నీ యింటికి విందుకై రప్పించుము; చక్రవర్తిం జక్రవర్తిని మఱి
యాపెకొడుకులను నీయింటి విందునకు వచ్చునట్లు చేసెదనని
తామోరా చెప్పిపోవుట- టీటసుమార్కసునితో గాతుసేనాధిపతు
లను వెంటనిడుకొని లూసియసుని వెంటనే రమ్మనుమని చెప్పిపంపి
పబ్లియసుని బిలిచి డెమిట్రియసు చీరసులను పిలిచికట్టి వారలకు
నోళ్లుమూసి లెవీనియాచేత నొకగిన్నె నిడి వారలుచేసిన నేరముల
వారలతోఁ జెప్పి వారిగొంతుకలఁ గోసి యానెత్తు రాగిన్నెలోఁబట్టి
వారితలకాయలు మెత్తగాదంచి యానెత్తుట నుడికించి వండుట- చక్ర
వర్తిని తనయింటికిరాగా టీటసు మార్కసు లూసియసు లెవీనియా
గాతుసేనాధిపతులతో వారలఁ గూర్చుండబెట్టి తా వంటవాని వేస
మూని తా వండిన పదార్థము నెదుటనుంచి లెవీనియాను బొడిచి

చంపుట - చక్రవర్తి కారణమేమని యడుగ, డెమిత్రియను చీరనులు బెసియానసుని చంపి లెవీనియాను జెఱబట్టి యాచేతుల నఱికి నాల్కను ఖండించిరనియు, నదియేఱుఁగక నీవు నాకొడుకులఁ జంపించి నావనియు, నారను తనచేయికూడా నఱుకుకొనునట్టు కుట్రపన్నినాఁ డనియుఁ జెప్పుట - చక్రవర్తి డెమిత్రియసు చీరనులను బిలిపించుఁడని చెప్పినవుడు టీట సిదిగో వారలనీ తామోరాతిన నుంకించుచున్న దని యాపె దౌర్జన్యము న్వెల్లడించి యాపెన్బొడిచి చంపుట - అందు కోర్పక చక్రవర్తి టీటసుంబొడిచికూల్చుట - లూసియసు చక్రవర్తిం బొడిచి చంపుట - ఆరనునికిఁ దగుశిక్ష విధించి రోమనులు లూసియసు నిఁ దమకు రాజుగాఁ జేసికొనుటయును.

(34) ట్రోయిలసు క్రెసీడాలను నాటకమునందలి వచ్చు వేసములు

ప్రియాము ట్రోయిరాజు వానికొడుకులు హెక్టరు ట్రోయిలను పేరిసు డీఫోబసు హెలీనసులు

ఈనీసు అంటీనరు ట్రోజను సేనాధిపతులు

కల్చసు గ్రీకులతోఁ జేరినట్రోజనుగురువు

పండారసు క్రెసీడా పినతండ్రి

మూర్గరిలను ప్రియామునిజారపుత్రుఁడు

అగమెమ్నను గ్రీకుసేనాధిపతి మెనిలాసు వానిసోదరుఁడు

అచిల్లేసు అజాక్సు ఉలిసిసు నెస్టరు డయామెడిసు పెట్రోక్లసులు గ్రీకు సైనికులు

తర్సిటిసా మఱుగుజ్జుబండఁడు

ట్రోయిలసు పేరిసుడయొమిడీసుల సేవకులు

హెలెను మెనిలాసునిభార్య

అంద్రోమేకీ హెక్టరునిభార్య

కసాండ్రా ప్రియామునికూఁతురగు మాంత్రికురాలు

క్రెసిడ్రా కల్చసునికూఁతురు

ట్రోజనుసైనికులు గ్రీకు సైనికులు రంగము ట్రోయి గ్రీకు శిబిరమును — కథ.

ట్రోయిలసు క్రెసీడాపైఁ దనవలపును పండారసుతోఁ దెల్పుట - క్రెసిడా తన పెంగటి నుండి యుద్ధమునుండి పోయెడు వీరుల పండారసుతోడనుండి పరికించుట - గ్రీకువీరులు ట్రోయిను జయింపఁ బోక రిత్తగా నేడేండ్లనుండి యుంటకై విచారించుట - హెక్టరు గ్రీకులలోఁ దనతో ద్వంద్వయుద్ధముచేయఁగల వాఁడున్నాఁడా యని గ్రీకు సైన్యములోఁ జాటించుట - గ్రీకుసైనికులు కోరినట్లు హెలెను స్త్రీకులకుఁ దిరిగి యప్పగించఁ దగునా లేదా యని ప్రియాము కొడుకులతో నాలోచించుట - గ్రీకులు మామేనత్తను గొంపోయిరక్లే పేరిసు గ్రీకుసేనాధిపతి భార్యయగు హెలెనుం దెచ్చెఁ దెచ్చికొన్నదాని విడువనేల యని కొందఱు విడువకున్నచో గ్రీకులవలనఁ దమదేశమునకుఁ జేటు వాటిల్లు నేమోయని మఱికొందఱు నభిప్రాయ మిచ్చుట - కెసాండ్రా హెలెనుం గ్రీకుల కప్పగించనిచో ట్రోయికి ముప్పుకలుగునని చెప్పిపోవుట ట్రోయిలసు కెసీడాల నోన్యము వలచి కవగూఁడుట - గ్రీకులచేబట్టుపడిన యాంటీనరుఁ దిరిగి ట్రోయిసైనికుల కిచ్చి వానికి మాఱుగ క్రెసీడాను గ్రీకుల కిచ్చుటకు పేరిసు మొదలగు ట్రోయి సైనికు లొప్పుకొని ట్రోయిలసుని దమయొద్దకుఁ బిలిపించుట - పేరిసు ట్రోయిలసునితో క్రెసీడాను గ్రీకుల కర్పించుమన నాతఁ డాలాగా యని యలుకంబోయి క్రెసీడాకుఁ దా రహస్యముగా గ్రీకుసైన్యములోఁ గలసి కొంచుందుననిచెప్పి యాపెను గ్రీకుల కప్పజెప్పుట - గ్రీసు ట్రోయిసైనికు లొకచోట నొకరేయి కలసి భోజనముసేయ నిచ్చగించుట - ట్రోయిలసు క్రెసీడా డయోమెడుతో రహస్యసల్లాపము లాడి వానికి తానిచ్చిన చొక్కాయి చేతికిచ్చి పంపుట - కనులారఁ జూచి మండిపడుట - శకునములు బాగుగ లేవు, నేఁడు యుద్ధమునకుఁ బోవలదని తల్లిదండ్రులు సోదరియుం భార్యయును వారించు

చుండగా హెక్టరు వినక ట్రోయిలసుతోఁగూడ రణరంగమున కేగుట- అచిల్లెసు లసిశస్త్రములు విడిచి కూర్చున్న హెక్టరుం జంపుట - ఉభయసేనలు హెక్టరు చచ్చుట తెలిసి యుద్ధము నాటికిఁ జాలించి తమతమ విడుదుల కేగుటయును.

(౫౨) పన్నెండవరాత్రి లేక నీయిచ్ఛగించునదను నాటకమందలి వేష ములు

ఆర్సీనియో ఇల్లీరియా ప్రభువు
సెబాస్టియను వయోలాసోదరుఁడు
అంటోనియో నౌకాధికారి సెబాస్టియను మిత్రుఁడు
నౌకాధికారి వయోలామిత్రుఁడు
వెలెంటైను కూరియోలు ప్రభునచివులు
బెల్చి ఒలివియాపినతండ్రి
ఆగ్చీకు
మాల్వోలియో ఒలివియాకుబండారు ఫేబియను విదూషకుఁడగుఫెస్టీ
ఒలివియా సేవకులు
ఒలివియా భాగ్యవంతురాలగుదొరసాని
వయోలా సెబాస్టియనుసోదరి
మెరియా ఒలివియాదాసి

ప్రభులు గురులు నావికులు అధికార్లు గాయకులు భృత్యులు రంగము ఇల్లీరియాలోని పట్టణము దానిచెంగట సముద్రతీరము—కథ. ఆర్సీను తన చెలికానితో నొలివియా యాపెసోదరుని గూర్చి చింతిం చుచు బురుషుఁం జూడకుంట వినుట-వయోలా సముద్రమునఁ గొట్టు కొనిపోయిన తన సోదరునికై చింతించుచు నార్సీరుని మండ వేషమున సేవించుట-సెబాస్టియు నాంటోనియోతోఁ దనతో నొకసారిఁబుట్టి తన్నుపరిగాఁబోలిన తన సోదరి సముద్రమునఁ గొట్టుకొని పోయిన

దనియు, నాపె న్వదకుటకై రోడరిగో పేరు పెట్టుకొని యార్సీను
చెంతకుఁ దా నే గెద ననియు, నందుకు నీసాయము కావలయుననియుఁ
గోరుట—ఓలివియాయొద్దకు వయోలా ప్రభునిచేఁ బంపఁబడి యాపెచేఁ
ప్రేమింపఁబడి యాపె చెలికత్తెచే నంపిన యుంగ్రమందుకొని యాపె
తెల్వి తేటకుఁ జింతించుట—ఆర్సీను వయోలాచేతి కానుక నగ యిచ్చి
యొలివియా కిమ్మని చెప్పుట—ఆర్సీనుని వయోలా వలచి పరితపించుట—
ఒలివియా వయోలాతోఁ దనవలపు తెల్పఁగా నాపె తప్పించుకొనుట—
మరియా యొలివియా వ్రాసిన ట్లొకయుత్తరము కల్పించి మాల్వోలి
యో చెంత నవ్వులాట కిడఁగా నతఁ డోలివియాను వలచిన దనుకొని
విచారపడుట—త్రాగుబోతగు బ్లెంచి తనత్రాగుడు చెలికాఁడగు నాగు
చీకుతో నొలివియా నిన్వలచినది కాని నీశౌర్యగుణ మాపెకుఁ గన్ప
ఱచుటకై యాపె యొద్దకు రాజాజ్ఞచే రాకపోకలు సేయుచుండు
వానితో నీ వెదిర్చి పోరాడి గెల్చితివేని నీయెడల నాపె యనురాగ
మధిక మగునని పురికొల్పఁగా నతడు వయోలాను దనమార్గమున
నాహ్వానము చేయుటకోర్వ కతఁడు సెబాస్టియ ననుకొని యాత్రోవ
నేగెడు నాంటోనియో యాగుచీకు నెదురించు నవు డతఁడు రాజ
శత్రువుఁడుగాన రాజభటు లతనిం జెఱకుఁ గొంపోవుచున్న న్వాడ
తఁడో సెబాస్టియనుఁ డానీయొద్ద నాదాఁచిన ధనముగాని నన్నుఁగాని
యెఱుంగ ననెద—వింత యన్యాయము తగదు నిను సంద్రమునుండి
రక్షించి యిటకు సురక్షితముగాఁ దీసికొని వచ్చినందుకా యిట్లాడు
చుంటివని వాపోవుచు బోవుట—కనిపెట్టి వయోలా యాహా నన్ను నా
సోదరుఁ డనుకొన్నాఁడు సెబాస్టియను మున్నీటి ముప్పునుండి బ్రతికి
యిచటనుంట రూఢియని సంతసించుట—సెబాస్టియనుని ఫెస్టు నాదొర
సాని నిన్ను శీఘ్రముగ రమ్మన్నదనఁగా నాపెను నేనెఱుంగ నీవెవఁ
డవో కాని నీత్రోవను నీవు పొ మ్మని యాతని యాగుచీకిదిగో దొరకి
నాడా యని యొక తెంపుకాయ కొట్టగాఁ నసూచ్యో యిచట

వారలెల్ల పిచ్చివారే యని యతనిఁ బట్టి మర్దించుచుంట-యాండ్రి కనిపెట్టి యతని పైకొలుకఁగా పెస్టువలన నానమాచారము విని యొలివియా యక్షుకుడి క్లైంచి యాగ్చీకులం దగిలివైచి యయ్యా నా యింటికి రమ్మా యని పిలువ నతఁడు నిస్సంశయముగా నిదంతయు మాయగాని కలగాని యగు ననుకొనుచు నా పె వ్వెంబడించుట-చీఁకటి గదిలోఁ బిచ్చివాఁడని తలంపఁబడి యొలివియాచే నుంపించఁబడిన మాల్వోలియోతో ఫేభియను క్లైంచియున్నాగు చీకు పెస్టెమిరియాలు హాస్యమాడుట-ఒలివియా యొకగురుప్త చెంతఁ దన్నుఁ బెండ్లాడవలయునని సెబాస్టియనుని గుడికిఁ గొంపోవుచుండ నతఁడెద్దియుఁ దోఁచక విస్మితుఁడై యరుగుట-ప్రభువు వయోలాయొలివియా సెబాస్టియను క్లైంచియాగ్చీకు ఫేభియను పెస్టనుమాల్వోలియో మొదియా లోకచోఁ గూడుటచే యాథార్థస్థితి బైలువడుట-రాజు వయోలాను సెబాస్టియ నొలివియాను యథావిధిం బెండ్లాడుటయును

౩౩ వరోనాయందలి యిద్దరు తగు మనుష్యులను నాటకమందలి వేసములు

సిల్వియా తండ్రియగు మిలెనాప్రభు
వెలంటైను ప్రోటియసులిద్దరు తగుమనుష్యులు
ప్రోటియసుని తండ్రియాంటోనియో
తూరియో వెలంటైనుని ప్రతికక్షి
ఎగ్లమూరు సిల్వియా సహకారి
స్పీడు వెలంటైనుని సేవకుఁడు
లౌన్సుఁ ప్రోటియసుని సేవకుఁడు
ఆంటోనియో భృత్యుఁడౌ పాంతినో
జూలియా శరణుగొన్న పూఁటకూళ్ళమ్మ
వెలంటైను శత్రులు

ప్రోటియసు న్వలచిన జూలియా
వెలంటైనుని వలచిన సిల్వియా
లూసెట్టా జూలియా చెలికత్తె

సేవకులు గాయకులును రంగము వెరోనామిలను మఱి యాకెంగటి యడవియును — కథ.

వెలంటైను తనచెలికాడగు ప్రోటియసుతో మాట్లాడి స్వీడు న్వాంటనిడుకొని మిలెన్రాజుసభాసదుఁ డౌట-ప్రోటియసు జూలియాను వలచి జాబంపి ప్రత్యుత్తర మంది, చదువుకొనుచుండ నతనితండ్రి యాతని న్మిలెన్రాజ సభాసదుఁడవు కమ్మని పంపుట-వెలంటైను సిల్వియాను వలచి యాశ్రయించుట-ప్రోటియసు జూలియాకుఁ దనయుంగర మిచ్చి యామె యుంగ్రము న్దాఁ గైకొని కారెన్ను న్వంటనిడికొని మిలెన్రాజు నొద్ద కరుగుట-ప్రోటియసు రాజ్యాజ్ఞచే వెలంటైను దరిఁ జేరి యతఁడు వలచిన సిల్వియాను దా వలచి జూలియానుమఱచి యత నిపైఁ గిట్టకాతని గుట్టుచెప్పి రాజుచే నతనిదేశమునుండి వెడలగొట్టించుట- వెలంటైనొకయడవిలో బలాత్కారముగా లొన్నలోఁ గూడ దొంగల గురువగుట సిల్వియాను రాజాజ్ఞపై తూరియోకు జతపర్చెద నని మనసెట్టి తా నామె ప్రేమను సంపాదింపఁగోరి యామె మేడ చెంత యామె స్తోత్రముం బాడుచున్న ప్రోటియసు వైఖరిం జూట కూళ్ళ వానివెంబడి మగ వేషమువనున్న జూలియా కనిపెట్టి దుఃఖించుట-సిల్వియాయెగ్లమూరుసాయమున వెలంటైను యొద్దకుఁబోవ నుద్దేశించుట-ప్రోటియసు జూలియానుఁ దన సేవకునిగాఁ గుదుర్చుకొనియామె తనకుఁ దల్లియిచ్చిన యుంగ్రము సిల్వియా కిచ్చి యామె చిత్రముం దనకుఁ దీసికొని రమ్మని పంపుట-రాజు తూరియో ప్రోటియసు జూలియా యెగ్లమూరుతోఁ బారిపోయిన సిల్వియాను వెదకఁ బోవుట-దొంగలు సిల్వియాను వెలంటైను చెంతకుఁ గొంపోవుట-రాజు తూరియా ప్రోటియసు జూలియా వెలంటైను లోకవాకే కలసి

కొనుట-సిల్వియాను వెలంబైనునకు జాలియాను ప్రోటియసునకు
రాజు పెండ్లి సేయుటయును

(37) నీతుకతయను నాటకమందలి వేసములు
లియోంటీసు సిసిలియారాజు
మెమిల్లియసు సిసిలి యాయువరాజు
కేమిల్లో యాంటిగోనసు క్లియోమినీసు డయానులు సిసిలియాలోని
ప్రభువులు
రోగరో సిసిలియాలోని తగుమనుష్యుడు
పోలిక్సేనసు బొహీమియా రాజు
ఫ్లోరిజల్లు బొహీమియాయువరాజు
ఆర్చిడేమసు బొహీమియాలోని ప్రభువు
ఒకనావికుడు
కారాగృహాధిపతి
పెరిడిట్టాతండ్రియగు ముదుసలిగొల్లడు వానికొడుకువిదూషకుడు
ఆటోలికసు మోసగాడు
హెర్మియోనీ లియోంటిసు రాణి
పెరిడిట్టా హెర్మియోనీకూతురు
పౌలీనా ఆంటీగోనసుని భార్య
ఎమిల్లా రాణిచెలికత్తె
మొప్సాడోరకసులు గోపికలు

ప్రభులు దొరసానులు దొరలు ఉద్యోగులు సేవకులు గోప
కులు గోపికలు ద్వారపాలకులు మొదలగువారు రంగము సిసిలియా
యొకపుడు బొహీమియా యింకొకపుడును — కథ.

లియోంటీసు తన భార్యతో పోలిక్సేనసునకు సంబంధ మున్న
దని కల్పించి వానిని విషమిడుమని కేమిల్లోతో చెప్పఁగా వాఁడు పోలి

క్సెనసున కది తెలియఁజేసి యతని నాతని దేశమున కంపుట - రాజు
తన రాణిపై ననుమానపడి యామెం జెఱసాల నుంచుట - యామె
కొకయాఁడుపిల్ల పుట్టఁగా నాపిల్లను పౌలీనా రాజునకుఁ జూపించి నవ్వు
డతఁ డాపిల్ల నడవిలో విడిచి రమ్మని యాంటిగోనసున కాజ్ఞయిడుట -
రాజు న్యాయసభలో బాహాటముగా రాణియందు వ్యభిచారదోష
మారోపించి మరణశిక్ష విధించునంతలో క్లియోమినీసు డయానుల
పొల్లో యను దేవతా సన్నిధినుండి రాణి నిష్కల్మషురా లనియు
పోలిక్సెనసు నిర్దోషియనియు కేమిల్లో రాజద్రోహి కాఁడనియు లియో
టీసు లేనిపోని యనుమానములుగల క్రూరుండనియు నతని కడ న్వొడిచిన
యాఁడుపిల్ల దక్క వేఱే సంతాన ముండదనియు నభిప్రాయముం దెచ్చి
చదువునపు డది రాజు నమ్మకుండు నంతలో నాకస్మికముగా రాజ
కుమారుఁడు మృతుఁడైనట్లు తెలియఁగా రాణి మూర్ఛిల్లుటఁ గని
రాజు తనపై దేవత లాగ్రహించినారని తెలిసికొని పశ్చాత్తప్తుఁడై
రాణియు పోలిక్సెనసు కేమిల్లోలు నిర్దుష్టులని నిశ్చయించికొని వెంటనే
మూర్ఛఁ దేర్చుటకై కొంపోఁబడిన రాణి మృతిచెందినదని పౌలీనా
తెల్పఁగాఁ వగచుట-ఆంటిగోనసు రాజాజ్ఞచొప్పున రాజపుత్రిని
బోహిమియా రాజ్యమున నొకయడవిలో నుంచి పోవుచుండఁగా
నతనిపై నొకయెల్గుబంటి పడుట-ఆంటిగోనసుని యోడ గాలివాన
తాఁకునఁ జెడుట-ఒక గొల్లఁడు రాజపుత్రి న్గాపాడి యాంటిగో
నసుని స్థితినిఁ దన కొడుకువలనఁ దెలిసి యతనిఁ గావనేగుట-దార
సంతాన వియోగమునఁ దలడిల్లు నాప్రభుఁడునన్ను రమ్మని వర్తమా
నము చేసె నిప్పటికి బదేనేండ్లు కావచ్చినవి-స్వదేశముఁ జూడనేగెద
సెలవిండని కేమిల్లో మనవిసేయఁగా పోలిక్సెనసు సరియే వెళ్లెదవుగాని
కొంచె మాగుము యొక గొల్లని యింటికిఁ దఱుచు చేగెడు తనకొడుకు
స్థితి తెలిసికొనుటకు కెమిల్లోను వెంటఁబెట్టుకొని మాఱు వేసమునఁ
బోవుట-ఆటోలికసు తాను జేబుకత్తిరించి మోసమున దబ్బుహరిం

చుట-ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో మురికియుడుపు వేసికొని సల్లాపించుచు నా పెద్దప్ప కందాం బెండ్లి చేసికొనియెదవని వాగ్దానమిచ్చి యానాటి రాత్రి కపంగూడ నెంచి యప్పటి వేడ్కం జూడవచ్చిన గొల్లండు మాఱువేసములనున్న పోలిక్సేనసు కేమిల్లో కొనుమొప్సా డోరకసు మొదలగువారిం బరికించుట-పోలిక్సేనసు పెరిడిట్టా చేయిపట్టుకొని యాపెం బెండ్లాడెదవని ప్రమాణమొనర్చుచున్న తనకొడుకు న్నింత్షించెదనని చెప్పిపోవుట-కేమిల్లో యువదేశముపై ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాతో సిసిలియా రాజసందర్శనమున కేగుట- ఆటోలికసు మోసమున గొల్లని వానికొడుకును ఫ్లోరిజల్లు పెరిడిట్టాల వెంటం దీసికొనివచ్చుట- పోలిక్సేనసు తనకొడుకును వెదకుటకై లియోంటీసు చెంతకువచ్చుట-ఆటోలికసాంటి గోనసునుండి సంపాదించిన గుర్తులం దెచ్చుటచేతను గొల్లల సాక్ష్యముచేతను పెరిడిట్టాతన కూంతురని లియోంటీసు సంతసించుట- ఆనందమగ్నుండగు లియోంటీసునకు పౌలీనాతాం దాచిన హెర్మియోనీ నగపర్చంగా నతడు న్నగిలినవారు నాశ్చర్యానందాబ్ధి నోలలాడుటయును.

షేక్స్పియరుని కావ్యములలో

1 వీనసుమతియెడోనిసను కావ్యమునందలి— కథ .

ఎడోనిసను దేవత వీనసను దివ్యకుమారుని మోహించుట వాండు కామకేళి యెట్లుండునో తెలియ కాపె న్దప్పించుకొని పందిన్వేంటా డుచు దానికొమ్ము పోటున మడియంగా నిపోసు విలపించుచు దివమున కేగుటయును.

2 ల్యూక్రసీ చెఱయును కావ్యమందలి .. కథ .

టార్క్వినియసను రోమురాజు కొల్లేటినను తనసేనానాయకుని భార్య పతిని పరోక్షమునం జెఱపట్టంగా నాపె తనభర్తతో నారాజు దార్ఢ

క్యముం జెప్పి పోనుచుకొని చావఁగా నాపై భర్త యా రాజాండదేశము నుండి వెడలఁగొట్టుట.

3 విరహావేదనఁ గూర్చి పద్యములు

4 శృంగారనాయకుని విజ్ఞాపనమునందు విప్రలంభ శృంగారము వర్ణింపఁబడినది.

4 విరహాతీవ్ర తీర్థవాసియందు విరహావర్ణనము

5 ఘోనక్కను కారకపక్షి మఱియొకజాతిపక్షియును కావ్యమున నాడ ప్పులవర్ణనము

కాళిదాసు నాటకములో

1 శాకుంతలమున దుష్యంతుఁడు శకుంతలయందు భరతుఁడను వానిం గనుట

2 విక్రమోర్వశీయమను నాటకమునఁ బురూరవుఁడను రాజూర్వశియను దేవదాసిఁ గవఁగూడుట.

3 మాలవికాగ్నిమిత్రమను నాటకమున నగ్నిమిత్రుఁడను రాజు మాలవికయను రాజకుమారిఁ బెండ్లాడుట.

4 కాళిదాసప్రకాశనమునందు బండబూతు పంచాంగ మున్నది

కావ్యములందు

1 రఘువంశమునందు సూర్యవంశరాజుల చరిత్రము కలదు.

2 కుమారసంభవమునఁ బార్వతీపరమేశ్వరులు కవఁగూడి కుమారస్వామిం గని, యతనిచేఁ దారకాసురుం బొలియించుట

3 మేఘసందేశమున నొకయక్షుఁడు మేఘముం దనభార్యం గని తనస్థితి యాఁపెతోఁజెప్పి రమ్మని బతిమాలుట.

4 ఋతుసంహారమున ఋతువ్రుల వర్ణనము.

5 శృంగారతిలకమున శృంగారరస వర్ణనము.

6 నలోదయమను కావ్యమున నలమహారాజు చరిత్ర మున్నది.

7 రాక్షసకావ్యమున శృంగార మున్నది.

8 పుష్పబాణవిలాసమున శ్రీకృష్ణగోపికా శృంగార వర్ణన మున్నది.

*

షేక్స్పియరుని కవిత్వమందలి సొగసుల వివరము

—o—

వీరరసము

1 1 నాటకములో మెకినాడయాను కుపదేశించుట

2 బట్రీషు తన నేరములకు పశ్చాత్తప్తుడై తను క్షమించుమని రాజనుట

3 2 నాటకములో యినోబర్బసు ఆంటనిశౌర్యముం దలంచుకొని యనుకొనుట

4 ఆంటనీ మృతుండైన పిదప క్లియోపేట్రా సీజారునకు లోఁబడ నొల్లకనుకొంట

5 క్లియోపేట్రా డోలబెల్లాతో ఆంటని వీరత్వముం బొగడి చెప్పుట

6 సీజారునకు లోఁబడనొల్లక క్లియోపేట్రా ఇరాసుతో ననుట

7 3 లో॥ ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమునకుఁ బోవఁదగదని రోజ్లిండు సిలియాల కనుట

8 5 లో॥ కొరియొలేనసు ఆఫీడియసుం గూర్చి ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట

9 వాలమ్నియ యువజిలియా నోదార్చుట

10 అగ్రిప్పా కొరియొలేనసుని స్వభావ మొకనికిఁ జెల్పుట

11 వలమ్నియా కొరియొలేనసునిఁ బ్రజలతో క్షమాపణము చెప్పుకొమ్మని బోధించుట

12 ఆఫీడియసుని సేవకుఁ డింకొక సేవకునితో ననుట

13 అగ్రిప్పా మెనీనియసు మొదలగు ప్రజాప్రతినిధులతో కొరియొలెనసు భోజనము చేసినపిమ్మటఁ దా నతనిఁ గలిసికొందునని చెప్పుట

14 అగ్రిప్పా ఆఫీడియసునితో కొరియొలేనస్సు తనమాట వినక పోయినప్పుడనుట

15 6 లో॥ అయాంటిమాక్షిమాజెనుతో నాపె భర్తం గూర్చి చెప్పుట

16 7 లో॥ హేంలెట్టు హొరేషియోతోఁ దనతండ్రి వర్ణించుట

17 తనతండ్రి రూపమునఁ దన కగపడిన దయ్యము తన్ను రమ్మని చేసన్న జేసినప్పుడు తన్ను వారించెడు హొరేషియోకు హేంలెట్టు పలుకుట

18 పోలోనియస్సు రాణి యొద్ద ఒఫీలియాకు హేంలెట్టు వ్రాసిన వలపు జాబునందుఁ జదివినపద్యము

19 కొత్తవానివలెఁ దనతో మాట్లాడిన హేంలెట్టుఁ గూర్చి ఒఫీలియా తలంచుట

20 నాటకమందలి రాణి తనభర్తతోఁ దా మార్మను వాడనని యొట్టు పెట్టుకొనుట

21 8 లో॥ సీజరుని గొప్పకోర్కెకు తప్పై పైరము బోధింపనెంచిన కేషియసునితో బ్రూటస్సనుట

22 కాల్ఫూర్నియా శకునములు బాగులేవిల్లు బయలుదేఱ వద్దన సీజరనుట

23 సీజరుని జంపిన పిమ్మట బ్రూటస్సు పురజనులతోఁ దాఁజేసిన పనిన్యాయమని పల్కుట

24 యుద్ధరంగమున బ్రూటస్సు తన్నుఁదాఁ బొడుచుకొని చచ్చి పడియుండగా నతనిఁగూర్చి యాంటనీ పల్కుట

25 11 లో॥ ఆయిదవ హెన్రిమహారాజు రణరంగమున వెస్ట్మోర్లెండు ప్రభునితోఁ బల్కుట

26 12 లో॥ రణరంగమున టాల్బట్టునకు మఱియతని కొడుకునకు కరుగు సంభాషణము

45 27లో డిస్డెమోనియా తనభర్తం దన్నుఁ గలువుమని యయా చోన్నుఁ బ్రార్థించి చనుట

46 28లో సైమనిడీసు రాజు చెంగట సొరళమాయఁడు పెరిక్లిసుతో ననుట

47 29లో జూలియట్టు మృతుఁడైన రోమియోయొద్దఁ బొడుచుకొని మృతిచెందుచుఁ బల్కుట

48 31లో ఫర్డినందు ప్రోస్పెరోతో నతనికూఁతు న్నియమిత దినంబునం దప్పఁ గవఁగూడదని ప్రమాణ మొనర్చుట

49 32లో కవియనుకొంట

50 ఫ్లేవియస్సు తనయజమానుని యమిత దాతృత్వముం దలఁచి యనుకొంట

51 ఆల్సిబయాడీసుతోఁ దొలి సభ్యుఁలనుట

52 33లో తామోరా టీట సాండ్రోనికస్సుతోఁ దన పుత్రుని రక్షించుమని పల్కుట

53 జెస్సిరయా నస్సు టీటసాండ్రోనికస్సులో నతఁడు తనకు లెవీనాను బెండ్లి చేసెద నని యన్నప్పు డనుట

54 లూసియస్సు మొండిచేయఁబడిన లెవీనాను జూచి యనుకొంట

55 లూసియస్సుమాట

56 34లో పండారస్సు క్రెస్సిడాతో ననుట

57 హెక్టరు ప్రియాముతో ననుట

58 హెక్టరు కస్సాండ్రతో ననుట

59 ట్రోయిలస్సు హెక్టరుతో ననుట

60 36లో లూసెంటోతో జూలియా ప్రోటియస్సుంగూర్చి యనుట

61 37లో పొలిక్సినీసుతో కేమిల్లో యనుట

62 గొల్లఁడు పెరిడిట్టానుఁ జూచి యీమె రాచకొడుకు వ్లలసినం గనుఁ డిట్లుఁ బల్కుట

వీనస్సు మఱియెడోనిస్సను కావ్యములో

ల్యూక్రీసీ చెఱయను కావ్యములో

శాంతరసమందు

---

9 రణరంగమున నిమోజనుడోన మెఱుంగదని రాజుతో నయూచార్లు చెప్పుచుండఁగా పోస్తుముసన్ను బయల్వెడి తానిమోజను జంపించినట్లు బాహాటముగా నొప్పుకొని చనుట

10 7లో హామ్లెట్టు వల్లనే తల్లి యుతని తండ్రి చావునకు దుఃఖించు వలెనని కోదార్యుడుం బలుకుట

11 హామ్లెట్టుకో జెన్‌క్రాంట్జుతో నీలోక మంతయు జెఱసాలయే యని చెప్పుచుం బల్కుట

12 గిల్డెన్‌స్టెర్న్‌తోఁ హామ్లెట్టు తనకు లోకమం దభిరుచిపోయె నని పల్కుట

13 హామ్లెట్టు పిలువఁబడి తనపినతండ్రి యొద్దకేగుచును గొంట

14 హామ్లెట్టు పినతండ్రి పశ్చాత్తప్తుఁ డగుట

15 8లో కేషియస్సు నీజారుం బొందువ నిశ్చయించుకొని తల పోయుట

16 9లో హోల్సురు రణమున జెబ్బతిని యొరగు చనుకొంట

17 10లో ముఖ్యగురువు హేస్టింగ్సు మొదలగు ప్రభువులతో ననుట

18 నాల్గవ హెన్రిమహారాజు తనవ్యాధిలోఁ దా మూర్ఛిలి నపుడు తన పెద్దకొడుకు తొందరపడి తనకిరీటముం దీసి కొనఁగాఁ దనకొడుకులతో ననుట

19 11లో రణరంగమున శత్రుసేనలో మనము న్నామను గ్లాస్టెరుతో నైదవ హెన్రిమహారా జనుట

20 అయిదవ హెన్రిమహారాజు రణరంగమున కేథరీనుతో సంభాషించుట

21 12లో జాత్యంధుఁడనైనా దైవశక్తివలన దృష్టినంపాదించితి నని కల్లాడువాని నమ్మి వానితో నాలవ హెన్రిమహారా జనుట

22 చంపబడుటకుఁ గొంపోవఁబడుచున్న సే ప్రభువు కేడుతో ననుట

23 13 లో మార్గరెట్టు రాణిచే రణరంగమునఁ బొడువబడి యీల్గుచు యార్కుప్రభుఁ డనుట

24 యార్కు చావునకుఁ జింతించుచు నాఱవ హెన్రీ మహారాజు తనరాణి మొదలగు వారితో ననుట

25 14 లో ఆఱవ హెన్రీ మహారాజొక గుట్టపైఁ గూర్చుండి యుద్ధముం బరికించుచుఁ దలపోయుట

26 ఆఱవ హెన్రీ మహారాజు చెఱసాలలోనుండి యచట కావలి వాడుఁ నీ కిరీట మేదని యడుగఁగాఁ బల్కుట

27 వార్విక్కు ప్రభువు యుద్ధరంగమున ఎడ్వర్డు రాజుచే బొడువఁ బడి మడియు చనుట

28 15 లో యేని యెన్మిదవ హెన్రీ మహారాజుచే విడనాడఁ బడిన కేతరైన్మహారాజ్ఞిం దలఁచి యొకముదుసలిదానితోఁ బల్కుట

29 వుల్సీగురువు చెరసాలకుఁ బోవు చనుకొంట

30 గార్డినరు తన్దూషించునపుడు క్రాన్మరనుట

31 16 లో ఆర్తరు రణరంగమున జాన్ మహారాజుచేఁ జిక్కుట కేడ్చుకాన్స్టెన్సు నోదార్పఁ జాలక రణమం దోడిన లూయియా పరితపించుట

32 17 లో తనకూఁతురైన గనీరిగన్లు తనకు భృత్యులు జరుగుతు లేదన్నప్పుడు లియర్మహారాజు పల్కుట

33 లియర్మహారాజు గాలివానదెబ్బతిని కెంటుగృహముఁ జేరుచుఁ దలపోయుట

34 గ్లోస్టరు ప్రభువు వెడ్గారునకుఁ బల్కుట

35 లియర్మహారాజు పిచ్చెత్తి గ్లోస్టరెడ్గార్లచెంత వాపోవుట

36 18 లో రాజాయుద్ధమునకై ఫాల్సాఫ్ వేగఁగా సంతఃకలహములు వేఁగఁగా రాణిక్షేమవార్తల నుడువుమా యన్నప్పుడు యార్కుప్రభువనుట

37 నీయాజ్ఞానుసారము జోర్డోరి చార్డుం జంపినానని యెక్స్టనరవఁగా బాలింగ్బ్రూకు పల్కుట

38 19లో గ్లోసకుని యాజ్ఞానుసారము తన్ను జంపుటకుఁ గొంపోవు కేట్లీష్బితో హేస్టింగ్సనుట

39 రిచ్మండు నిద్రింపఁబోవుచు శిబిరమున దైవప్రార్థనము చేయుట.

40 22లో ఆంజీలో తన్గవ కూడు మను నర్థమిచ్చునట్లు పల్కుచున్నపుడు ఇస్బెల్లా యనుట

41 ప్రచ్ఛన్న వేషమునున్న రాజు క్లాడియో కుపదేశించుట

42 23లో నెరిస్సా పోర్షియాతోఁ బల్కుట

43 ఎద్దియుం జేయలేక తనకై పగను బెస్సానియోతో ఆంటోనియో న్యాయస్థానమునఁ బల్కుట

44 25లో హెర్మియా తనమాట వినక లైసాండరుని వలచుట కొప్పక థీసస్సుతో ఈజస్సు చెప్పుకొనఁగా థీసస్సు హెర్మియాతోఁ బల్కుట

45 27లో రాజుతో బ్రాబన్షియో తన కూఁతు నొథెల్లో కిచ్చినానని యంగీకరించి నపుడు రాజనుట

46 సైప్రసుద్వీపమునకుఁ దనకంటె ముందుగా వచ్చియున్న డిస్డెమోనాను జూచిన సంతోషముచే ఓథేల్లో యాగోతోఁ బల్కుట

47 డిస్డెమోనాను వలచి యాగోకడ కేగుచు నియాగో కుట్ర వలన కేషియోచేతఁ దాపులుతిని వగచు రాడ్రిగోతో నియాగో యనుట

కరుణారసము

2 ...లో ఈనోబర్బస్సు ఆంటనీపక్షము మాని శత్రుసైన్యము లలో చేరినందుకై పశ్చాత్తప్తుఁడై పొడుచుకొని మడియుచుఁ బల్కుట

3 చచ్చిపోవుచున్న ఆంటనీఁజూచి క్లియోపేట్రి యేడ్చుట

4 3లో తనతండ్రి రాజ్యపదవినుండి తొలఁగింపఁబడి దేశము నుండి వెడలఁ గొట్టబడినందుకై దుఃఖించు రోజ్లిండున్ సిలియా యోదార్చుట

5 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున కరుగుచున్నపు డతనితో రోజ్లిండనుట

6 ఆర్లెండో రోలెండు కొడుకని తెలిసినపిదప రోజ్లిండు సిలియాతోఁబల్కుట

7 ఆర్లెండో మల్లయుద్ధమున జయమందిన తరువాత నతనితో రోజ్లిండు తనమెడలోని బంగరుగొలుసిచ్చుచుఁ బల్కుట

8 రాజ్యభ్రష్టుఁడౌ రాజవనిలో ఆర్లెండోనుఁ గలిసికొన్న పిమ్మట జాక్విస్సుతోఁ బల్కుట

9 ఆలివరు సెలియాల పెండ్లి కేపగునని చెప్పిన రోజ్లిండుతో ఆర్లెండో యనుట

10 ...లో ఇమోజను లియోనాటస్సు దేశమునుండి వెడలిపోవు చింకేమి చేసెనని పైసానియో నడుగుటయు నతఁడు చెప్పుటయును

11 ఇమోజను పైసానియోతోఁ దననాథుని పోక కానట్లు చూచుచో యాసంగతి చెప్పుట

12 ఇమోజను తనభర్త దేశమునుండి వెడలఁగొట్ట బడినపుడు చింతించుట

13 తా జారయయ్యె యుఁ దన్నుఁ జంపుమనియుఁ దనభర్త పైసానియోను వ్రాసిన యుత్తరము ఇమోజను చదువుకొని పగచుట

28 16లో హ్యూబర్టు ఆర్థరుం జెఱసాల లోఁ జంపసిద్ధపడినపుడు వారల కుభయుల కయిన సంవాదము

29 17లో కెంటు తనయుత్తరము కార్డిలియా చదువుకొన్న పిమ్మట నెట్లున్నదని యడుగఁగా నొకలగుమనుష్యుఁ డనుట

30 18లో రెండవరిచార్డు మహారా జింగ్లాండునకువచ్చి యనుట

31 బాలింగ్బ్రూకు కిరీటముం దనకిమ్మన్నప్పుడు రెండవరిచార్డు మహారాజనుట

32 రెండవరిచార్డు మహారాజు బాలింగ్బ్రూకుతో ననుట

33 రాజపదవినుండి తొలఁగింపఁబడి రెండవరిచార్డు మహారాజద్దము చూచుకొనుచ నుకొంట

34 చెఱలోనున్న రెండవరిచార్డు మహారాజు తలపోయుట

35 19లో ఎలిజబెత్తురాణి తనకొడుకులు మూడవ రిచార్డు మహారాజుచేఁ జంపఁ బడఁగా దుఃఖించుట

36 25లో గంధర్వమాయచేఁ దన్నుడసిన లైసాండరునకు హెర్మియా ప్రోత్సాహపర్చనుకొని యాపెతో నాపెహితురాలగు హెలీనా పల్కుట

37 26లో సన్యాసి తనపన్నిక కంగీకరించు మన్నపుడు లియో నాంటోపల్కుట

38 27లో అయోగో కేషియాతో డిస్డెమోనాకుఁ దగులాట మున్నదని స్థిరపర్చినపుడు ఒథెల్లో విచారించుట

39 తన్ను శంకించి తనభర్త కోపించుటకు శోకించుచు నయాగోతో డిస్డెమోనా పల్కుట

40 29 లో కెప్యూలెట్టు తనకూతురగు జూలియట్టుంగూర్చి పారిసుతోఁ జెప్పుట

41 సమాధిలో విషముఁ ద్రావి మూర్ఛిల్లి యుంచఁబడిన జూలి యట్టుగా మృతిచెందినదానిఁగా దలంచి రోమియో యను కొంట

42 జూలియట్టు మూర్ఛఁదేఱిన పిదప విషముఁ గ్రోలి మృతి చెందిన రోమియోనుఁ జూచియనుట

43 31 లో ఆరియలు పోర్స్పెరోతో నాలని మంత్ర మహిమచే గోంజీలోను స్థితి వర్ణించుట

44 37 లో పౌలీనా తనభర్త మృతుఁడౌటకు వగచుట

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో

45 అడవిపందిచేఁ జంపబడిన ఎడోనిసుని వెదకుచు నడవిలో వీనస్సుమృత్యు దేవత న్నిందించుట

46 ఆపె పందిచేఁ జంపఁబడిన ఎడోనిస్సుఁ జూచి యనుకొంట

47 ఆపె ఎడోనిస్సుం దలంచుకొని దుఃఖించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

48 ల్యూక్రెసీకిఁ గాఁబోవు దశం దలఁచి కవియనుట

49 ల్యూక్రెసీ తనుబల్మిఁబట్టిన టార్క్వినుతో ననుట

50 ల్యూక్రసీరాజుచేఁ జెఱుపఁబడిన పిదపఁ బలవించుట

51 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

52 ల్యూక్రసీ దుఃఖించుట

53 ల్యూక్రసీ పొడుచుకొనుటకు కైజారుపట్టుకొని తనచేతితోఁ బల్కుట

54 ల్యూక్రిసీభర్త యాపె వర్తమానముపైవచ్చి యాపెతోఁ బల్కుట

55 ల్యూక్రసీ రాజుచేఁ దాఁ జెఱపట్టబడితినని చెప్పినపు డాపె భర్తయున్నతీరు

చాటుపద్యములలో

56 విరహి తన ప్రియురాలింగూర్చి పల్కుట

శృంగార రసము

1 3 లో సిల్వియస్సు కొరినతోఁబల్కుట.
2 ఆర్లెండు వ్రాసిన కాగితమునందు సీలియా చదివినవాక్యము.
3 ఆర్లెండో నడవిలోఁ జూచితినని సీలియా చెప్పినపుడు రోజ్లిండనుట
4 ఆర్లెండో రోజ్లిండు వ్వలచియున్నాడని చెప్పినపుడు మగ వేస మునన్న రోజ్లిండనుట
5 ఫీభీతా రోజ్లిండు న్వలవ లేదని సిల్వియస్సుతోఁ జెప్పుట
6 ఆర్లెండుతో రోజ్లిండు తాఁ బయల్పడి చెప్పుట
7 14 లో రణరంగమున రిచార్డు ఎడ్వర్డుతోననుట
8 20 లో రాజు ఫ్రెంచిరాజు కూఁతునకు వ్రాసిన వలపు పద్యము
9 25 లో తీససునాటక మాడించి లైసాండరు డెమిట్రియసు హెర్మియా హెలీనా మొదలగువారిని నిదురించుమని చెప్పుట
10 23 లో బెస్సానియో పోర్షియాను బెండ్లాడఁగలిగిన పీసవు పెట్టె నెంచుకొని యందులోని జయపత్రికం జదివికొని యాపెను ముద్దిడి యాపెతోననుట
11 28 లో లిసి మేకస్సుతో మేరీనానుఁ జూచి కొంకకుంటేవకాఁడు తావుగొల్లి యనుట
12 29 లో రోమియో బెనివాల్లోతోననుట
13 రోమియో తోఁటలోడాఁగి కిటికిలోనున్న జూలియట్టుం జూచి యనుకొంట

14 30 లో ట్రానియో తో లుసెంటియో తన ప్రియురాలిం గూర్చి యనుట

15 31 లో పర్డినండు మిరేండాను వర్ణించుట

13 31లో ట్రోయిలస్సు క్రెస్సీడాను వర్ణించుట

17 35లో రాజు ఒలివియాను దలంచి వలెంటైనుతో ననుట

18 36లో జూలియాలూసెట్టాలు ప్రోటీయసుంగూర్చి మాటలాడుకొనుట

19 జూలియా ప్రోటయసు వ్రాసిన యుత్తరముం దాసియెదుటఁ జించివైచినందుకు వగచుట

20 రాజుతో వలెంటైను స్త్రీని స్వాధీనము చేసికొను మార్గముపదేశించుట

వీనస్సు మఱి ఎడోనిస్సను కావ్యములో.

21 వీనస్సు ఎడోనిస్సు న్ముద్దుగొనుట

22 ఆపె వానితోఁ బల్కుట

23 ఆపె వానితోఁ బల్కుట

24 ఆపెత న్గలియుటకు వాఁడొప్ప నప్పుడనుట

25 ఆపె వానిం బతిమాలుట

26 పెంటిన్గవయఁబోవు గుఱ్ఱము న్వర్ణించుట

27 వాఁడాపెకు లొంగుట

28 ఆపె వాని స్వేచ్ఛ ననుభవించుట

29 వానిసొగసు నాపె వర్ణించుట

ల్యూక్రెసీ చెఱలో

30 టార్క్విను ల్యూక్రెసీఁ జెఱపట్ట నెంచి యనుకొనుట

31_32 ల్యూక్రెసీ విదురించు విధము

33 ల్యూక్రెసీని టార్క్విను చెఱపట్టుట

౩౪ ఏమాత్రమెంచు కొనవచ్చునని ల్యార్టిసీ యడిగినప్పుడు టాల్క్వీననుట

హాస్యరసమునందు

— * —

1 1లో బర్ట్రిము ఫ్రాన్సున కేగిన పిదప హెలీనా చింతించుచు పెరోలిసుం జూచి యనుకొంట

2 బర్ట్రిముని తల్లితో విదూషకుం డనుట

3 విదూషకుఁడు బర్ట్రిముని తల్లితోఁ బల్కుట

4 ౪లో టచ్‌స్టోను రోజలిండుతో ననుట

5 జాక్విసు అవివేకియని టచ్‌స్టోనుఁ బిలుచునపు డతఁ డిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము

6 ఆర్లెండోతో నడవిలో మగ వేసమునున్న రోజలిండనుట

7 నేనే నీరోజలిండైనచో నీవేమి చేయుదువని మగ వేసమునున్న రోజలిండు అడవిలో ఆర్లెండో నడిగినప్పు డతండు మాటాడక మునుపాపె న్ముద్దిడుకొనెదనని మాఱునగా నాపెయనుట

8_9 రోజలిండు నామిక్కిలి వలచి యున్నానను ఆర్లెండుతో మగ వేసమున నున్న రోజలిండార్లెండుతోఁ బల్కుట

10 ఒక సేవకుఁడు టచ్‌స్టోనుతో ననుట

11 5లో ఒక రోమనుదేశీయుఁడు వాలీసుదేశీయునితో ననుట

12 6 లో రాణిమృతి చెందెనని కార్నీలియస్సు చెప్పగా సింబెలై ననుట

13 7 లో హేమ్లెట్టునకని తండ్రిరూపున నగపడిన దయ్యమనుట

14 హేమ్లెట్టు పోలోనియసుల సంవాదము

15 పిచ్చివానివలె నటించుచున్న హేమ్లెట్టు ఓఫీలాతో ననుట

16_17 నాటకములోని రాణి నాటకము లోని రాజున కనుట

18 నాటకములోని రాజు నాటకములోని రాణితో ననుట

19 భోజనము సేయుచున్న రాజుతో హేమ్లెట్టనుట [కనుట

20 9 లో ఇంగ్లండోవరు లోకవిద్యముచెప్పఁగల నన్నెవ్వఁడు పాటన్ని

21 10 లో కాసింకఁ బదునువాదనను ఫాల్స్టాఫుతో ముఖ్య న్యాయాధికారి యనుట

22 ఫాల్స్టాఫు ముఖ్యన్యాయాధికారితో ననుట

23 యార్కు గురువు మాట్రజేతో ఇంగ్లాండు సింగాసిజ యనుట

24 ఫాల్స్టాఫు పల్కుట

25 12 లో బెస్ఫడుక్ టాల్బట్టుతో ననుట

26 13 లో నఫల్కు ని మృత్యకై యేడ్చు తనభార్యతో నాఱవ హెన్రిమహారాజనుట

27 14లో ఆఱవ హెన్రిమహారాజు లోకుల యభిప్రాయముఁ గూర్చి యనుట

28 గ్లోస్టరురాజు కాఁగోరి యనుకొనుట

29 గ్లోస్టరుఎడ్వర్డు మహారాజు చేసికొన్న పెండ్లివలన ఫ్రెంచి రాదలనిపై దండెత్తుచున్నాఁడను సందర్భమున వలెసతో ననుట

30 ఎడ్వర్డు తనకు మహారాజు కాకున్నపుడున్న యధికారము చాలునన్నప్పుడు గ్లోస్టరనుట

31 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు తనఁజంపుటకుం జంపిన గ్లోస్టరుతో ననుట

32 1లో జాన్మహారాజు ఫ్రాన్సుతో యుద్ధమున జయమంది యింగ్లాండునకు వచ్చి సింహాసనారూఢుడై తిరిగి సింహాసనముమీఁదఁ గూర్చున్నాఁడు-దిగి ముకుటముం ధరించినాఁ డనఁగా సెలిస్బరీ యనుట

33 17 లో మారువేసములోనున్న కెంటులివముతో ననుట

34 19లో గ్లోస్టరనుకొంట

35 మొదటిమాంతకునితో రెండవమాంతకుఁడు సత్యమునుఁ గురించి చెప్పుట

36 22లో ఆంజెలో తనయొద్దకు ఇస్సెబెల్లా వచ్చెనని సేవకుఁడు చెప్పినప్పు డనుకొనుట

37 రాజు ఆంజెలోతో ననుట

38 రాజురాత్రి మేరియానాను ఆంజెలోను గవఁగూడుట కంపించుచుం దనలో ననుకొనుట

39 24లో బెర్నార్డినో ఆంటోనియోతో ననుట

40 కాన్స్టెబుల్జన్నీకాతో ననుట

41 26లో ఉర్సులాతో హీరో యనుట

42-43 లియొనాటో ఆంటోనియోతో ననుట

44 27లో రాడ్రిగోతో అయాగో యనుట

45-46 కేషియో త్రాఁగినందులకుఁ దన్ను నిందించుకొనుట

47 బియాంకానుఁ గురించి కేషియో వడిగి యాసంభాషణమున సిద్ధిల్లోను మోసపుచ్చెనని అయాగో యనుకొనుట

48 ఎమిలా డెస్డెమోనాతో ననుట

49 28లో మాలవాడుకలలో వచ్చిన కవచమునుఁ జూచి యనుకొనుట

50 పొట్టితనవృత్తి నిందించు మెర్కీతో ననుట

51 29లో రోమియోతో సన్యాసియనుట

52 30లో పెట్రూషియో కేతరీనానుఁ గూర్చి యనుకొనుట

53 31లో ట్రింకులో కట్టెలమోపుతో బడుకొన్న కాలిబన్నుం జూచి యనుకొనుట

54 31లో ఒక సేవకుఁ డింకొక సేవకుని కనుట

55 32లో హెక్టరుట్రాయిలస్సుతో ననుట

అద్భుతరసప్రబంధము.

—:o:—

1 1లో పెరోలీసుతో హెలీనా యనుట
2 రాజు హెలీనానుఁ బెండ్లాడుమని బర్ట్రాముతోఁ జెప్పుట
3 బర్ట్రాముతో పెరోలీసనుట
4 ఒక ఫ్రెంచిఘనుఁడు ఇంకొక ఫ్రెంచిఘనునితో బర్ట్రామునుగూర్చి మాట్లాడుచునుట
5 2లో తా రోమునకేగుచు ఆంటనీ క్లియోపాట్రాతో ననుట
6 మినాసు పాంపేతో ననుట
7 ఈనోబార్బసు మెసీనసుతో క్లియోపాట్రాను వర్ణించిచెప్పుట
8 ఆంటనిపైకి సీజారు సేననంపించినపుడు క్లియోపాట్రా ఆంటనీతోఁబలుకుట
9 సీజారు థైరియసుతో క్లియోపాట్రాను లోబచ్చుమని చెప్పుట
10 సీజారునిఁ దిరస్కరించి ఆంటనీ యెదిరింప నిశ్చయించినపుడు ఈనోబార్బ సనుకొనుట
11 క్లియోపాట్రా సీజారునకుఁ దాలొంగితినని చెప్పినపుడు దాసితో ధైర్యమున్ననుట
12 క్లియోపాట్రా సీజారుని వశమైనదని శంకించి యాపెతో ఆంటనీ యనుట
13 ఆంటనీ యుద్ధసన్నద్ధుఁడై తన సైనికులతో ననుట
14 ఆంటనీ సీజారునకు క్లియోపాట్రా లోఁబడుట కాపైఁ గోపించిపోవఁగా నాపెతో చార్మియననుట
15 అంటనీ ఈరాసుతో ననుట
16 ఆంటనీ మృతినొందిన పిదప క్లియోపాట్రా పరితపించుట
17 3లో రోజలిండుతో సీలియా యదృష్టదేవతనుగూర్చి పలుకుట

18 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చిన పిమ్మట ఆర్లెండో యనుకొనుట

19 రోజ్లిండో ఆర్లెండోతో ననుట

20 రోజ్లిండు తనకు గొలుసిచ్చి వెళ్ళిపోయిన తరువాత ఆర్లెండో యనుకొనుట

21 రాజు చేయు కుట్రను జూచి యూరువిడిచి పోఁదలంచిన ఆర్లెండోతో ఆడమను ముసలి సేవకుఁ డనుట

22 అడవిలో రాజ్యభ్రష్ట ప్రభువుతో జాక్విస్ననుట

23 రాజ్యభ్రష్ట రాజునొద్ద అమియన్సు పాడుట

24 మగవేషమునున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతోఁ జెప్పుట

25 మగవేషమునున్న రోజ్లిండుతో జాక్విస్ననుట

26_27 మగవేషమునున్న రోజ్లిండు ఆర్లెండోతో ననుట

28 టచ్స్టోను విలియముతో ననుట

29 4లో ఎడ్రియానా లూసియానాల సంభాషణము

30 ఎడ్రియానా లూసియానాతో ననుట

31 ఎడ్రియానా లూసియానా కనుట

32 బల్తజరు ఆంటిఫోలస్సెఫెసస్సుతోఁ ననుట

33 అడ్రియానా తనభర్తకుఁ బిచ్చెత్తెనని యోగిని యనుట

34 రోమ్లో ధాన్యము చవకగా నమ్మించుమని యల్లరిచేయు తొలి పౌరునితో కొరియొలేనస్ననుట

35 యుద్ధమునుండి వచ్చిన కొరియొలేనస్సునకుఁ బౌరులు చేసిన గొప్ప కోర్వక బ్రూటస్సు సిసీనియస్సుతోఁ బల్కుట

36 కొరియోలేనస్సు తన్ను ద్వేషించు ప్రజాప్రతినిధులతో ననుట

37 విదేశగమనము విధింపఁబడిన కొరియోలేనస్సు తన్విడనాడలేక యేడ్చు తనతల్లితో ననుట

38 ఆఫీడియస్సుతో మైత్రిచేయుట కేగుచు కొరియోలేనస్సను కొనుట

39 6లో క్లోటెను ఇమోజినున్న యింటికిఁబోవుచు నామె దాసీల స్వాధీనముచేసికొనెదనని యనుకొనుట

40 ఇమోజిను తలపోఁచిపోయినపుడనుట

41 పోస్తుమసు ఇమోజినుం దాఁగూడెనని యాపి పోఁచీమాపి అయాచ్యో జెప్పఁగా ననుట

42 పైసానియో యిమోజినుం జంపుమని తనకు పోస్తుమసు వ్రాసిన యుత్తరము నామెకుఁ జూపి యనుకొనుట

43-44-45 పిల్లవానివేసముతో మిల్ఫర్డునకుఁ బోవుచున్న ఇమోజినుతలపోయుట

46 అర్విరాగసు తనకు మగవేసమునున్న ఇమోజనుపై మిక్కిలి ప్రేమపుట్టుటంగూర్చి యనుకొనుట

47 ఇమోజిను అర్విరాగస్సుగైడేరియస్సులు తనకుఁ జేసినయాదరణముఁ దలచి యనుకొనుట

48 అర్విరాగసుతో బెలేరియస్సు వేఁటకేగి రాకాలస్యముచేయుటకుఁ జింతించి యనుట

49 క్లోటనునితల నరికితెచ్చిన గైడేరియసు నెత్తియు నందుకు సంతసించు అర్విరాగసునిఁ దలంచి బెలేరియ స్సనుకొనుట

50 విషమూర్ఛనందిన ఫైడెలీ మృతిచెందె ననుకొని వానిఁ బూడ్చుసమయమున అర్విరాగస్సుతో గైడేరియ స్సనుట

51 ఇమోజిను మూర్ఛఁదేఱి యనుకొనుట

52 పిల్లవాని వేసమునను న్న ఇమోజినుం దన సేవకునిఁగా దీసికొన్న లూసియస్సు తనయజమానునికై పగలు నతని నోదార్చుట

53 పైసానియో తనయజమానునినుండియు ఇమోజిననుండియు వర్తమాన మొద్దియు లేకుండుటను క్లోటను గతియేమయ్యెనో తెలియకుండుటను శంకించుచు దనలో ననుకొనుట

54 పోస్తుమస్సు చెరసాలలో నిద్దుర మేల్కొని యనుకొనుట

55 కారాగృహాధికారి పోస్తుమసుతో ననుట

56 తనభార్య వినమిడి ఇమోజినుం జంపించిన ట్లొప్పుకొనెనని కార్నీలియస్సు చెప్పగా సింబెలై ననుకొంట

57-58 7లో హొరేషియో దయ్యముంజూచిన వేళ వనుబర్నార్డోతో ననుట

59 హొరేషియోబర్నార్డో మార్సెల్లస్సులు తనతండ్రి దయ్యము తమ కగపడెనని నమ్మించి చెప్పినపుడు హేమ్లెట్టు అనుకొంట

60 హొరేషియో మార్సెల్లస్సులతోఁ దనతండ్రి దయ్యమునకై రాత్రి నిరీక్షించుచున్న హేమ్లెటు తనపినతండ్రి బయలు దేఱుచప్పుడు విని యతని దుర్మార్గముం గూర్చి యనుట

61 తన తండ్రి దయ్యము కాన్పించి తనతో మాట్లాడుచున్నపుడు హొరేషియోతోఁ బల్కుట

62 పోలోనియస్సు ఒఫీలాతో హేమ్లెట్టుం గూర్చి తెలుపుచుం బల్కుట

63 రాజు హేమ్లెట్టు వెఱ్ఱిం గూర్చి పోలోనియస్సుతో ననుట

64 నాటకములోని రాణి తన భర్తతో ననుట

65 రాజు దైవప్రార్థనము చేసి లేచిపోవు చనుకొంట

66 పోలోనియస్సు హేమ్లెట్టుచే జంపఁబడగా ఒఫీలాకు వెఱ్ఱియెత్తుట గనిపెట్టి రాజు జర్ట్రూడుతో ననుట

67 హేమ్లెట్టు ఒఫీలా సమాధిచెంత లార్టిసుతోఁ బోరాడినపిదప హొరేషియోరాజు తనపైఁ జేసినకుట్రఁ జెప్పబోవు చనుట

68 గిల్డెన్‌స్టెర్న్ రోసెన్‌క్రాంట్సులనుఁ జంపించుటకుఁ దావన్నిన కుట్ర హొరేషియోతో హేమ్లెట్టు తెల్పుచు వారింగూర్చి యనుట

69 లార్టిసెట్టివాడో నీకు బాగుగఁ దెలిసినట్లు కాన్పించుదను ఆస్రిక్కుతో హేమ్లెట్టు అనుట

70 8లో కేషియస్సుగూర్చి పీండారు ఆంటనీతో ననుట

71 సీజరు మకుటము ధరించినయెడల నెట్లుండవచ్చునో యని బ్రూటసు తలపోయుట

72 బ్రూటసు కేషియస్సుచే సీజరుం జంపుటకుఁ బ్రేరేపింపఁబడి నడురేయి నెవ్వరోతనతలుపు పిలువఁగా ననుకొంట

73 కల్ఫూర్నియా శకునములు బాగున్నవికావు కాఁబట్టి సభకుఁ బోవద్దని సీజరునితోఁ బల్కుట

74 చావునకు జంకరాదని కల్ఫూర్నియాతో సీజరనుట

75 సీజరుం జంపినపిమ్మటఁ బ్రజలయందలి కనికరమున సీజరునెడఁ గనికరము మానితివని బ్రూటసుఁడు ఆంటనీతోఁ బల్కుట

76 లూసీయలియసుతో శిబిరముచెంత బ్రూటసు కేషియస్సుం గూర్చి పల్కుట

77 రణరంగమున నవకాశమున్నప్పుడే శత్రువుల జయింపవలెనని కేషియస్సుతో బ్రూటసుఁడనుట

78 ఒక ఘనుఁడనుట [యనుకొంట

79 9లో యువరాజగు హెన్రీ తనదుష్ట సహవాసముఁ గూర్చి

80 నాల్గవ హెన్రీమహారాజు యువరాజుంగూర్చి పలుకుట

81 10లో ప్రవాదయనుట

82 నార్తాంబర్లెండు హార్డుల్పుతో ననుట

83 నార్తాంబర్లెండు మార్టనుతోఁ బల్కుట

84 నాల్గవహెన్రీమహారాజు తనశత్రువులు జయింపఁబడిరని విని తనకువచ్చిన జబ్బుం దలఁచుకొని యనుకొనుట

85 11లో అయిదవ హెన్రీమహారాజుతో ఫ్రాన్సులోఁ గొందఱ సైనికుల యుద్ధమునకంపి స్కాట్లెండు భయమునుండి రక్షించుకొనుటకుఁ గొందఱతో మనమిచట నుండవలయునని యుపదేశించుట

86 కాంటర్బరీగురు వైదవ హెన్రీ మహారాజునకు రాజ్యపాలన క్రమముం దెల్పుట

87 ఇంగ్లాండు న్విడిచియుద్ధమునకై ఫ్రాన్సునకు వచ్చుటయే తన కానందమని ఎక్సెటరుచే ఫ్రాన్సు రాజున కైదవ హెన్రీమహారాజు సందేశమంపుట

88 పల్లవిపల్కుట

89 అయిదవ హెన్రీ మహారాజు రణరంగమున శత్రువిజృంభణముం జూచి గ్లౌసెస్టరుతో ననుట

90 సంధింగూర్చి యొడంబడిక వ్రాయు ప్రభుల వెంటనేఁ గూడ నుండునని ఇసబెల్లా మహారాణి యైదవ హెన్రీ మహారాజుతోఁ బల్కుట

91 12లో పుసెల్లీ ఫ్రెంచి దొరతో యుద్ధము కొనసాగించుము నే సాయముచేసి యింగ్లీ సైన్యము నోడించెదనని తెల్పుట

92 పుసెల్లీ చేపట్టు పూరతను వెఱపు దాల్చిన్నతో రణరంగమున ననుట

93 సఫల్కు రణరంగమునఁ దనకుఁజిక్కిన మార్గరెట్టుం జూచి యనుకొంట

94-95-96 సఫల్కు నాఱవ హెన్రీ మహారాజుతో మార్గరెట్టుఁగూర్చి వర్ణించుట

97 13లో గ్లోస్టరు విదేశవాసశిక్ష విధింపఁబడి యూరేగింపంబడు తన భార్యం దలంచి తలపోయుట

98 సఫల్కు గ్లోస్టరుపై నాఱవ హెన్రీమహారాజుతోఁ గొండెము చెప్పుట

99 గ్లోస్టరు శిక్ష విధింపఁబడుట కోర్వక సభనుండి లేచిపోవుచుఁ దన్నెందుకు లేచెదవని యడుగు మార్గరెట్టుతో నాఱవ హెన్రీ యనుట

100 జార్జి బీవిస్సు జాన్ హాలెండుతో ననుట

101 14లో రణరంగమునఁ బట్టువడిన యార్కు మార్గరెట్టురాణిచే వెకిలి తెగనాడఁబడి యామె నిందించుట

102 యార్కు రణరంగమునఁ జంపబడుటకు రిచార్డు తనసోదరులతో ననుట

103 ఆఱవ హెన్రీమహారాజు ప్రజలు ఎడ్వర్డు పక్షముకాఁబోరని ఎక్సెటరుతోఁ బల్కుట [గ్లోస్టరనుట

104 ఇఱలో నాఱవ హెన్రీ దెగటార్చ వచ్చినావా యని యనగా

105 15లో వుల్సీ రాజుతోఁ దనపై కుట్రకన్నాఁడని యెంచి బంకింగాము రాజువద్దకు వుల్సీ కన్నముందుగాఁ బోనెంచినపుడు నార్ఫోల్కనుట

106 సేండ్సుప్రభువు చేంబర్లేన్ ప్రభువుతోఁ బల్కుట

107 తన్నాడనాడి ఆనీనిఁ బెండ్లాడిన యెనిమిదవ హెన్రీమహారాజుం దలంచి యలుకనున్న కేతరైనురాణితో వుల్సీ యనుట

108 8 హెన్రీమహారాజుతో వుల్సీనుఁగూర్చి నార్ఫోల్కు చెప్పుట

109 వుల్సీ మృతినందుట విని యతని దౌర్జన్యము నెగ్గించు కేతరైనుతో గ్రిఫిత్తనుట

110 రాజశిక్షితుఁడయి క్రామ్వెల్లు సఫల్కు ప్రభువుతో ననుట

111 గార్డినరుతో క్రామ్వెల్లనుట

112 16లో ఒకదాసీపుత్రుఁడు జానుమహారాజుచే రిచార్డు అను పేరునఁ బ్రభువు గావింపఁబడి తనలో ననుకొనుట

113 పాండల్ఫు పరాజితుఁడౌ లూయితో ననుట

114 పాండల్ఫు లూయితో జానుమహారాజు తనచేఁజిక్కిన ఆర్తరుని నిశ్చయముగాఁ బొలియించునని చెప్పుట

115 సేలిస్బరీ ఆర్తరు క్షేమముగా నున్నాఁడు నేను పాపమెఱుఁగ నని హ్యూబర్టు వగువఁగా ననుట

116 17లో కార్డీలియా ఫ్రెంచి రాజునకు భార్యయై ఫ్రాన్సుకు బోవుచు గొనిరీరీగనులను తనసోదరీలతో లియరుని సంరక్షణము

బాగుగ జేయుఁడన వారలు నీదారి నీవుపొమ్ము మేమెరుఁగ
మా యని ప్రత్యుత్తరమీఁగా వారితో ననుట

117 నను దిరస్కరించిన గనరీలు చేయిపట్టుకొని నీవు నెమ్మి నగ
[illegible]దను లియరుతో రీగననుట

118 నన్నుఁ దిరస్కరించి కూఁతులపై మండిపడి వెఱ్ఱియై గాలి
వానలో పోవు లియరునుఁ దిరిగి పిలువుమని గ్లోస్టరనఁగా
రీగననుట

119 తనయింటఁజొచ్చి గాలివానబాఁదుదప్పించుకొమ్మను కెంటుతో
గాలివాన బాధకన్న నెక్కువుబాధ పొందు నేను గాలివానకు
జడియు దానాయని లియరనుట

120 దయ్యము పట్టినట్లు నటించు ఎడ్గారుతో విదూషకు డనుట

121 లియరుని కెంటు శత్రులనుండి తప్పించు కొంపోయినపుడు
ఎడ్గారనుకొనుట

122-123 [illegible]శిక్ష గావింపఁబడిన గ్లోస్టరొక ముసలివానితో ననుట

124-125 ఎడ్గారు గ్లోస్టరుతో నలసినోరిక చొక్కున నలెని డోవరుమిట్ట
యెక్కించితినని చెప్పుట

126 వెఱ్ఱెత్తిన లియరు గ్లోస్టరుతో ననుట

127 రణమునఁ దనచే గూలిన ఎడ్మండు తనపే రడిగినపుడు ఎడ్గా
రనుట

128 తనకౌగిట మృతి చెందిన కార్డిలి యానుఁగురించి లియరనుట

129 ఎడ్గారు ఆల్బని కెంటులతో ననుట.

130 [illegible] బొలింగు బ్రూకుతో స్పర్ధ బూనిన నార్తంబర్లెండు
ప్రభువు రెండవరిచార్డు మహారాజుతో ననుట

131 గ్లోస్టరుప్రభ్వి గాంటు నతని సోదరుం జంపిన వారిపైఁ బగఁదీర్చ
కొమ్మని చెప్పుట

132. 133 గాంటు విదేశవాసశిక్షనందు బొలింగు బ్రూకుతో ననుట

134 విదేశవాసశిక్ష నందిన బొలింగు బ్రూకు గాంటుతో ననుట

135-136-137 వ్యాధిగ్రస్తుడైన గాంటు యార్కుతో ననుట

173-179 తెసియస్సు హిప్పొలీటాతో వలవులవారింగూర్చి యనుట

180 20లో మొంటానో సంతోషవార్త విని యానందభావము లొలికించుట గూర్చి యనుట

181 హీరో మార్గరెట్టుతో ననుట

182 బెనెడిక్కు లియొనటోతో ననుట

183 ఫ్రాన్సిస్ లియొనాటోతో హీరో మృతిజెందినట్లు చాటుమని తెల్పుచనుట [దార్చి యనుట

184 27లో కేసియోచే దెబ్బలుతిన్న రోడరిగోను అయాగో యో

185 అయాగో ఒతెల్లోకు డెస్డిమోనాపైనను మానము పుట్టించుచనుట

187 88 అయాగో యనుకొంట

189 ఒథెల్లో అయాగోతో ననుట

190 అయాగో తాన్యాయవంతుండనని ఒతెల్లోతోఁ జెప్పుట

191 ఒతెల్లో తనభార్యయొక్క తెల్వితేట తెప్పుట

192 తనభార్యం జంపి యాపె యోగ్యతాలని ఎమిలా చెప్పినపిదప ఒతెల్లో తాఁ జావనిశ్చయించుకొని యనుకొంట

193 28లో ఆంటియోకస్సుతో పెరిక్లీసనుట

194 ఆంటియోకస్సునుండి పాఱిపోఁగలందు పెరిక్లీసు అనుకొంట

195 హెలికానసు పెరిక్లీసుతోఁ బల్కుట

196 పెరిక్లీసు హెలికానసుతో ఆంటియోకస్సుంగూర్చి చెప్పుట

197 క్లియోను డయోనిజాతో ననుట

198 పెల్లజెండాల యోడలువచ్చినవని యొక్క క్షభు వనఁగా క్లియో ననుట

199 సైమానిడీసు మూడవ క్షభునితోఁ బల్కుట

200 సైమానిడీసు శూరులకనుట

201 థైసా పావలపంది పెరిక్లీసనుకొంట

202 తనభార్యమృతి చెందెననుకొని యాపె నొకపెట్టెలోనిడి, సముద్రమున విడిచిపెట్టి యాపె కన్నపిల్ల నెత్తుకొని పెరిక్లీసు సముద్రమున పగిలినయోడలోనుండి వనుకొనుట

203 పెరిక్లీసు మెరినానుఁబోల్చి హెలికేనస్సుతో ననుట

204 19లో జూలియట్టుతో నాపెతల్లియనుట

205 రోమియో మారువేసపు టాటలో మొట్టమొదట జూలియట్టుం జూచి వరించుట

206 జూలియనుతో మాట్లాడఁబోవుచు రోమియో యనుకొంట

207 సన్యాసి ప్రభాతవర్ణనము సేయుచుం బల్కుట

208 తెల్లవారకమునుపే తనయొద్దకువచ్చిన రోమియోతో సన్యాసి యనుట [బల్కుట

209 రోజులైనునందు వలపుమానినావాయని రోమియోతో సన్యాసి

210 జూలియట్టు నాభార్య యనిపించుకొనుట చాలును నాకాపె న్వెంటనే పెండ్లి చేయుమను రోమియోతో సన్యాసియనుట

211 సమ్మోహనౌషధము తిని మూర్ఛిల్లిన జూలియట్టును మృతి చెందిన దానిఁగా భావించి యాపెన్న మాధిని డుచు నాపెతండ్రి దుఃఖించుట

212 31లో ఆంటోనియోతో సెబాస్టియను బల్కుట

313 ఫర్డినందు ప్రోస్పెరో యాజ్ఞానుసారము కట్టెలు పోగుచేయుచు ననుకొంట

214 ఫర్డినందుతో ప్రోస్పెరో యనుట

215 ప్రోస్పెరో మూర్ఛ దేవెనుగొంజలో మొదలగువారిం గని యనుకొంట

217 32లో టైమనుచిత్రపటముం జూచి యనుకొంట

218 టైమను చెంతనృత్యము చేయవచ్చిన స్త్రీలఁజూచి ఎపిమాంట సనుకొనుట

219 ప్లేవియస్సు టైమనుని యవివేకస్థితి జూచి యనుకొంట

220 తననపుడు దేశముం బెడ దవినిడిన టైమనుం దలచి ఎపిమాంట సనుకొంట

221 ప్లేవియసుని రెండవ సేవకుఁడు చెడిపోయిన టైమను దలంచి యనుట

222 అడవిలో బంగారుఁ జూచి టైమను పల్కుట

223 టైమ నడవిలోఁ దన్జూడవచ్చిన అల్సిబయాడీసుతో ననుట

224 టైమను బంగరుం జూచి యనుట

225 టైమను బంగ రాసించి వచ్చిన దొంగల కనుట

226 ఒక దొంగ యింకొక దొంగతో ననుట

227_28 ప్లేవి మనడవిలోనున్న టైమనుం జూడ నేగు చనుకొంట

229 34లో అలగ్జాండరు క్రస్సీతో అజాక్సుంగూర్చి చెప్పుట

230 అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలయిన వారితోఁ బల్కుట

231 ఉలిసిస్సు అగమెమ్న మనెస్టరు మొదలగు వారితో ననుట

232_233 పేరిస్సు యుద్ధమే చేయవలయుగాని హెలను మరలనప్పగించ రాదనఁగా హెక్టరనుట

234 ఉలిస్సు పెట్రోక్లసుతో ననుట

235 అచీలస్సుతో ఉలిస న్ననుట

236 అచీలస్సు ఉలిసిస్సుతో తన్ను గ్రీకుసైనికులు చుల్కన జర్చిరనుట

237 అచీలస్సుతో ఉలిసిస్సనుట

238 అజాక్సు హెక్టరుతోఁ బోరాడుటచేఁ దనకుఁ జిన్నతనము వవచ్చునని కుందు అచీలస్సుతో పెట్రోక్లస్సనుట

239 ట్రోయిలస్సు క స్సిడాతోఁ బరులవలలోఁ జిక్కకుమని బోధించుట

240 హెక్టరు తాను యుద్ధమున కేగక తీరదని దైవము ప్రమాణము చేసితి ననఁగా కెసాండ్రా యనుట

241 35 ఆంద్రూ ఔల్చితో ననుట

242 విదూషకుఁ డనుట

243 36లో జూలియా ప్రోటియస్కు వ్రాసిన యుత్తరముం దెచ్చిన యీ సెట్టాకుఁ దిరిగి యాయుత్తరమతని కిచ్చివేయుమని యాపె న్నసిరి పొమ్మని పిదపఁ దనలో వగచుట

244 ఆంటోనియో పెంతినోతోఁ దనకొడుకగు ప్రోటియసుంగూర్చి యనుట

245 రాజునకు వెలంటైనునకు స్త్రీని వశపఱుచుకొను నుపాయము చెప్పుట

246 ప్రోటియస్సు రాజుతో నతని పుత్రికతో వెలంటైనుపైఁ గొండెము చెప్పుట

247 ప్రోటియస్సు తనముఖము నల్లని దనుతూరియోతో ననుటయు మఱియు సిల్వియాను దా సంపాదించుకొనుట- వెలంటైనుని మైత్రిఁ దూలఁ గొట్టెదనని యనుకొనుటయును

248 అడవిలో సిల్వియాను బల్మి న్గూడనుంకించు ప్రోటియస్సుతో వెలంటైననుట

249 ప్రోటియ స్సడవిలోఁ దనకు జైలుపడి జూలియట్టుతో సిగ్గుపడి యనుట

250 తననేరముకై పశ్చాత్తప్తుఁడగు ప్రోటియస్సుతో వెలంటై ననుట

251 87లో పౌలీనా హెర్మియో నికూఁతు జూచి రాజేమనుకొనునో యని ఎమిల్లాతో ననుట

252 హెర్మియోనీ తనపై వ్యభిచార దోషము మోపిన తనభర్తతో ననుట

253 పొలిక్సినీసు కెమిల్లాతో ఫ్లోరిజేలు గూర్చి యనుట

254 కేమిలో ఫ్లోరిజేలు పెర్డిట్టాలతో సిసిలియాకుఁ బొమ్మని యుపదేశించు ననుట

రౌద్రరసము షేక్స్పియరు నాటకములందు

3 7లో హేమ్లెట్టు తనపినతండ్రి తనతండ్రిం జంపించి తనతల్లిన్ వెంటనే పెండ్లాడు టందలంచుకొని యనుకొనుట.

4 నాటకుని యభినయ వివేకముంగని పెట్టి హేమ్లెట్టు చూచుకొంట

5 11లో అయిదవ హెన్రీమహారాజు ఫ్రాన్సుదేశములోని యొక కోటకు దగ్గరకెక్కుచుం దన సేనానాయకులతోఁ బల్కుట.

6 14లో యుద్ధమందు నిరుత్సాహుఁడగు నాఱవ హెన్రీ మహారాజుతో క్లిఫ్ఫర్డనుట.

7 16లో రణరంగమున వదరు జారపుత్రుం గాంచి ఆస్ట్రియా యనుట.

8 22లో షైలాకు ఆంటోనియో గుండె నెత్తురు తీయించి వానిం జంపించెద ననుకొంట.

9 2?లో ఫిర్నియా టైమాండ్రాతో టైమను పల్కుట

10 బంగరుకై వచ్చిన దొంగతో టైమననుట.

11 టైమను దుంపలు త్రవ్వికొని తినుచు భూమింగూర్చి పలుకుట.

12 ఆల్సిబయాడీసు ఏతెన్సుపురముపై దండెత్తివచ్చి చాటించుట

13 33లో ఆరసు తన వ్రణస్థలం దెలుపుట.

కావ్యములందు ల్యూక్రెసీ చెఱయను కావ్యములో.

14 టార్క్విను ల్యూక్రెసీతో ననుట

15 చెఱపఁబడిన పిమ్మట ల్యూక్రెసీ యనుకొనుట.

బీభత్సము

షేక్స్పియరుని నాటకములయందు

1 9లో హాట్స్పరు మ్వోర్టిమరుని తండ్రిఁగూర్చి మార్టిమరుతో ననుట.

2 18లో గ్లోస్టరు ఆఱవ హెన్రీమహారాజుతో ననుట

3 19లో మూడవరిచార్డు మహారాజు కలంగని కలవించుచు లేచి యనుకొనుట

4 28లో కిరోూను డరోూనిజా తెల్పుట

5 37లో పాలీనాభార్య పృథికి వగచు లియోూనిటీసుతో ననుట.

6 ల్యూక్రెసీచెఱ యను కావ్యములో బలి చెఱబరిగిన పిమ్మట టార్క్విను యొక్క యు లూక్రేసీయొక్క యు వర్ణనము.

7 లూక్రెసీ చెఱపట్టఁబడిన పిదప నున్న స్థితి.

భయానకరసము

షేక్స్పియరని నాటకములందు

1 3లో తనతండ్రి యన్నయడవికేగఁ దలంచి రోజిలిండిసిలియా కనుట

2 5లో కోరియోలేనసుని భార్యతనయుని తోననుట.

3 13లో ఆటవకాన్స్ట్రీనుమహారాజు గ్లోస్టరుచచ్చెనని చెప్పిన నఫల్కుతోననుట.

4 16లో జాన్మహారాజు హ్యూబర్టుతో ఆర్థరుం జంపుమనిచెప్ప నుంకించుట.

5 22లో క్లాడియో మరణముఁగూర్చి యనుకొనుట

సొగసుల వివరణము

వీర రసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమున

1_2 దిలీపమహారాజు వర్ణనము

3_4_5 దశరథ మహారాజు వర్ణనము

6 శ్రీరాముఁడు జనాపవాదముం బోగొట్టుకొనుటకు సీతను విడువ నిశ్చయించుట.

శాంతరసము

కాళిదాస కావ్యములో రఘువంశమునందు

1_2 ఇందుమతి మృతికి దుఃఖించు నజమహారాజుతో వశిష్ఠశిష్యుఁడనుట.

3_4 రావణాసుర బాధకు దాళలేక దేవతలు వైకుంఠము కేగి నారాయణుని స్తోత్రముచేయుట.

5 శ్రీరామాజ్ఞం దన్ను నడవిలో విడిచిన లక్ష్మణునితో శ్రీరామున కిట్లు చెప్పుమని సీతయనుట.

కుమారసంభవమునందు

6 తారకాసురుని జంపుమని విరించిచ్చిన యాజ్ఞం గుమారస్వామి శిరసావహించుట.

నాటకములలో విక్రమోర్వశీయమునందు

7 నాందీశ్లోకము.

8 రాజు తా నూర్వశిం గూడి వనమున కలిగిన తనభార్యతో ననుట.

9 చంద్రదేవునిఁ గూర్చి నోఁచుచున్న తనభార్యను రాజు వర్ణించుట.

10_11 రాజుతో నతని భార్య యనుట.

12 మంగళశ్లోకము.

శాకుంతలమునందు

13 నాందీశ్లోకము.

14 రాజు కణ్వాశ్రమమున సారథితో ననుట.

15 మరీచిముని వర్ణనము.

కరుణా రసము

కాళిదాస కావ్యములలో రఘువంశమునందు

1 అజమహారాజు పూదండపాటున మృతిచెందిన తనభార్యకై పొగలుట.

2 మృతభార్యుఁడగు నజమహారాజు వర్ణనము.

3 యుద్ధమున శ్రీరాముఁడు పడిసెనని రాక్షసులు చెప్పినపుడు మఱి వారిమాట దబ్బరయని తనకుఁ దెలిసినపుడును లంకలో నున్న సీత యనుకొంట.

కుమార సంభవములో

4_5 రతీదేవి మన్మథుఁడు శివుని ఫాలనేత్రాగ్నిచే దగ్ధుండయిన పిమ్మట నేడ్చుట.

6_7 వాయుదేవుఁడు తనయొద్దకురాఁగా రతీదేవి యేడ్చి యనుట.

మేఘ సందేశమున

8_9_10_11 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య స్థితిం జెప్పుట.

ఋతుసంహారమందు

12 వర్షర్తు వర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమునందు

13 ఊర్వశీవిరహమున రాజువిదూషకుతో ననుట.

14_15 రాజూర్వశీవిరహమున నడవిలోఁ దుమ్మెదతో ననుట.

16 సంగమమణిస్పర్శమున పాషాణాకృతిఁ దొలఁగి నిజరూపము నూనిన యూర్వశితో రాజనుట.

17 సంగమమణి నొకగ్రద్ధ యపహరింపఁగా రాజు విదూషకుని కనుట.

18 భరతుఁడు మరీచిమునితోఁ బల్కుట.

19 కంచుకి యనుకొనుట.

20 ఊర్వశి దివి కేగుచు రాజుంజూచి యనుకొంట.

శాకుంతలమునందు

21-22 శకుంతల చెలికత్తెలతో ననుట.

23 లేడి నొట్టుటకు బాణమువేయుచున్న రాజుతోఁ గాశ్యపశిష్యులనుట.

24 అనసూయ రాజుతోఁ బల్కుట.

25 అనసూయ రాజు వంశస్థితి గతు లడుగుచుండఁగా శకుంతల యనుకొనుట.

26 విరహబాధనొందు శకుంతల సఖులకనుట.

27 రాజు కడకు శకుంతల నంపఁదలచి కాశ్యపుఁడనుట.

28 కాశ్యపుఁడు శకుంతల రాజసముఖమున కరుగుచుండఁగా పూల మొక్కలతో ననుట.

29 రాజునొద్దకేగును శకుంతల తాఁబెంచిన లేడితోఁబల్కుట.

30 రాజునొద్దకేగెడు శకుంతలతోఁ బ్రియంవద యనుట.

31 అత్తవారింటికేగెడు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట

32 రాజు శకుంతల తనకు వలపుజాబు వ్రాయునపుడాపెకుఁ జాటుగానుండి యనుకొంట.

33 శకుంతలం దానెఱుఁగనని తిరస్కరింపఁగా నాపె పురోహితుని వెంటఁ బోవుచున్నప్పటి స్థితిం దలంచుకొని రా జనుకొంట.

35 మరీచ్యాశ్రమముననున్న శకుంతలంజూచి రాజనుకొంట.

శృంగార రసమునందు

కాళిదాసకావ్యములలో రఘువంశమున

1 అజమహారాజు న్వలచిన యిందుమతిస్థితి.

2 అజమహారాజుంజూచి యాగిన యిందుమతితో నాపె చెలి [యనుట.

3 సుదర్శన మహారాజ వర్ణనము.

కుమార సంభవంలో

4 శివుఁడు పార్వతి న్వలచుట.

5 తనకుఁ బ్రత్యక్షమైన శివునిఁ గన్గొన్న పార్వతిస్థితి.

6 నారదుఁడు శివుఁడు పార్వతిం గోరియున్న వాఁడని హిమవంతుని తోఁ జెప్పుచుండఁ గాఁ బార్వతిచేయు చేష్ట.

7 పెండ్లిపీటపై నున్న పార్వతీపరమేశ్వరుల దృగ్వ్యవర్ణనము.

8 శివుని తొలికూటమిం బార్వతి యున్నతీరు.

9 పార్వతి శివునిం గూడిన పిదప నొందిన సంతోషము.

మేఘసందేశమున

10 యక్షుఁడు మేఘునితోఁ దనభార్య న్వర్ణించి చెప్పుట.

శృంగారతిలకమునందు

11 ఒకవిరహిణి తనభర్తకు జాబు వ్రాయుట.

విక్రమోర్వశీయమున

12_13 రాజూర్వశి వ్రాసిన జాబు చదువుచు విదూషకుని కనుట.

14 రాజూర్వశి కనుట.

15 ఊర్వశీ వియోగమున రాజడవిలో ననుకొనుట.

16 రాజూర్వశికనుట.

17 ఊర్వశి దివికేగుచు రాజునందు చూపించి చెలితో ననుట.

18 రాజూర్వశి దివి కేగుచుండ ననుకొనుట.

19 తనతప్పు మన్నించుమని తనభార్య పాదములంబడు రాజుం గాంచి యూర్వశియనుకొంట.

20_21_22 ఊర్వశిం దలంచుకొని రాజనుకొంట.

23 రాజు తనభార్యతో ననుట.

24 నటిపాట.

25 రాజు శకుంతలం దొలిసారిఁజూచి వర్ణించుట.

26 పూఁదోఁటలో ననసూయా ప్రియంవదలు శకుంతలతో ముచ్చటించుట.

27_28 తుమ్మెదకు బెదురు శకుంతలంగాంచి రాజనుకొనుట.

29 రాజుతో ననసూయ శకుంతలావృత్తాంతము చెప్పుచుండఁగా శకుంతల యనుట.

30_31_32_33_34_35 రాజు వివిధావస్థలందున్న శకుంతలంజూచి యనుకొనుట.

36 శకుంతలతో ననసూయయనుట

37 శకుంతల రాజునకు వ్రాసినవలపుజాబు.

38 శకుంతలతో రాజనుట.

39 రాజుపై దృష్టినిల్పి శకుంతలరాజు తన్నవఁగూడిన పిమ్మట పొదరింటిలో ననుట.

40_41 రాజు తన్నవిసిన శకుంతలపొందుఁ దలంచుకొనుట.

42 వలపుజాబువ్రాసి చదువుచున్న శకుంతలతో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రము

43 రాజు మాలవిక సొగసెన్నుట.

హాస్యరసమునందు

కాళిదాస కావ్యములలో కుమారసంభవమున

1 కుమారస్వామి బాల్యాభివర్ణనము.

విక్రమోర్వశీయమున.

2 ఊర్వశి చీరచెంగునకుఁ దీఁగె తగులుకొన్న దనంగాఁ జిత్రలేఖ యనుట

శాకుంతలమున

3 తుమ్మెదకు జడియు శకుంతల కనసూయ యనుట.

4 అనసూయ శకుంతలం జూపి రాజుతో ననుట.

5 జాబరి రాజసభతో ననుట.

కుమారసంభవమున

72 దివికేఁగు నూర్వశిం గాంచి రాజనుకొంట

73 రాణియొక్కదాసి విదూషకుంగూర్చి యనుకొంట

74_75 రాజూర్వశింగలఁచి విదూషకునితోఁ బల్కుట

76 రాజూర్వశిందా వలచినందున కలిగి తనభార్యం దలంచి విదూషకునితోఁ బల్కుట.

77 మధ్యాహ్న వర్ణనము.

78 రాజల్గిన తనభార్యం దలంచుకొని యనుకొనుట.

79_80 రాజూర్వశితో ననుట.

81_82_83_84_85 రాజూర్వశీ విరహమున నడవి యందనుకొంట.

86 సంగమమణి తాఁకునఁ బాషాణరూపము విడిచి నిజరూపమందిన యూర్వశితో రాజనుట.

87_88_89_90 తనకూర్వశి యందుఁ బుట్టినపిల్లనితో రాజనుట.

91 రాజు విదూషకునితో బల్కుట.

శకుంతలమున.

92 వసంతఋతువర్ణనము.

93 గుఱ్ఱముల వర్ణనము.

94 రథవేగ వర్ణనము.

95 తపోవన వర్ణనము.

96 తపోవనమునఁ జొచ్చుచు రాజనుకొనుట.

97_98 రాజు సఖియలతో విహరించు శకుంతలను జూచియనుకొంట.

99 శకుంతల చెలులతోననుట (.) చెలిశకుంతల కనుట.

100 అనసూయ రాజు నడుగుట.

101 రాజనసూయ నడుగుట.

102_103 శకుంతల మేనకకూఁతురని తెలిసిన పిదప రాజనుకొంట.

104 శకుంతల తనచెంగటినుండి యేగిన పిదప రాజనుకొంట.

105 రాజు శకుంతల చెంగటినుండి మర్లిపోవు చనుకొంట.

106 రాజు శకుంతలం దలఁచి యనుకొనుట.

107 రాజు విదూషకునితోఁ బల్కుట.

108 రాజు చంద్రమన్మథుల నగ్గించుట.

109 తనయందలి మోహము న్నకుంతల చెలులతోఁ దెల్పు
చుండఁగా రాజనుకొనుట.

110_111 కాశ్యపశిష్యుఁడు ప్రభాత వర్ణనముచేయుట.

112 అత్తవారింటి కంపకము పెట్టు ననసూయ శకుంత లతోననుట

113 రాజు సంగీతమువిని యనుకొనుట.

114 అత్తవారింటికేగు శకుంతలతోఁ గాశ్యపుఁడనుట.

115 రా జగ్నిహోత్ర గృహమున కరుగుచు నధికార ఖేదముం
దలంచుకొని యనుకొనుట.

116 శకుంతల నన్నేఁ బెండ్లాడితినా యని సంశయించు రాజుతోఁ
గాశ్యపశిష్యుఁడనుట.

117 తపోవనజుల నేళిసేయఁ దగదను గౌతమితో రాజనుట.

118 రాజు తా శకుంతల కిచ్చిన ముద్రికంజూచి నంతనే శకుంతల
జ్ఞప్తికిరాఁగాఁ బలవించుట.

119 ఇంద్రుఁ డీరథమెక్కి నిన్ను రమ్మన్నాఁడన మాతలితో రాజ
[నుట,

120 వియద్గమన వర్ణనము.

121 మచచమునితో రాజనుట.

మాలవికాగ్నిమిత్రమున

122 రాజుతో మాలవికకు సంగీతము నేర్పిన వాఁడనుట.

123_124 అగ్నిమిత్రునితో సచివ మంత్రి యనుట.

125_126

127 నృత్యము చేయు మాలవిక నగ్నిమిత్రుఁడు వర్ణించుట.

128 అగ్నిమిత్రుఁడు మాలవికా విరహమును దలంచుకొని యనుకొ
[నుట

129 చంద్రికా వర్ణనము.

గుర్తుగల శబ్దముల కర్థములు

అ

అంగద - ఆఁకలి
అంగన - స్త్రీ
అంచ - హంస
అంచన - ఇట్లుండునని యూహించి కొలత చెప్పుట
అంచెలు - ఆఁగియాఁగిపోవుట - టపా
అంటి - అరటికంబము
అండకు - చెంతకు
అండగొనుటకు - ఆశ్రయించుటకు
అంతము - నాశము
అంతరంగము - మనస్సు
అంతరము - ఎడము
అంతిపురము - రాణివాసము
అంద - పొంద
అందమంద నత్యధికము - వాడుట కమితమూల్యముగల సొగసు
అందములు - పాటలో హొంయిచ్చు సంగతులు
అంబుదము - మేఘము
అంశము - సంగతి
అక్కజంపు - అధికమైన
అక్కటా - అయ్యో
అక్కఱ - చేయవలసినపని
అక్కు - రొమ్ము
అక్షతము - గాయముపడని
అఖిల - సమస్తమైన
అగచాట్లు - ఆపద
అగడువర్చలేదు - తిరస్కరింపజాలదు
అగణితాధిక్రియ - అమితాధికారము
అగౌరవము - అమర్యాద
అగ్నికోణంబు - అగ్నియనుమూల
అఘములు - పాపములు
అఘోర - మిక్కిలిభయంకరమైన
అచ్ఛపు - కేవలమైన
అచ్ఛతానము - శుద్ధస్నానము
అచ్ఛర - వేల్పుసాని
అచ్చివచ్చు - అనుకూలించు
అచ్చోట - అక్కడ
అచ్చోట - తనభర్తతోఁ దాఁబడుకొను శయ్యపై
అజుఁడు - బ్రహ్మ
అజ్ఞాతభాగ్యము - తెలియఁబడని యదృష్టము

అజ్ఞులు - మూఢులు

అట్టిట్టు - కార్మాణు

అడఁకువ - వినయము - జితేంద్రియత్వము

అడలుట - శోకించుట

అడలు - భయము

అడిమె - దాసుఁడు

అడుసు - బురద

అణువు - లేశము

అత్తమిల్లెడు - వడుకొనెడు

అతిపరితాపము - మితిమీరిన దుఃఖము

అతివ - (స్త్రీ)

అత్యధికము - మితిమీరిన ఘనతకలది

అత్యాశ - తనకుఁదగని గోరిక

అదనము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ

అది - ఆపె - వలయును

అదును - సమయము

అద్దిర - భళిర

అధముని - నీచుని

అధికము - కావలసిన దానికన్న నెక్కువ

అనంతము - హద్దులేనిది

అనద - దిక్కుమాలినది

అనయంబు - ఎల్లప్పుడు

అనవరతము - ఎల్లప్పుడు

అని - యుద్ధము

అనుకంప - దయ

అనుకృతి - పోలిక

అనుగు - మిత్రుఁడు - ముఖ్యమైన

అనుగుణముగ - తగునట్లు

అనుజుడు - తమ్ముఁడు

అనుతాపము - పాపమొందుట చేసితినని నొచ్చుకొనుట

అనువు - ఒంపు

అనురూపము - సరిపడుతీరు

అనువు - ఉపాయము

అనుసరింపబడు - చేయబడు

అన్న - (స్త్రీ)

అన్నవిమిన్న - ఉత్తమ(స్త్రీ)

అన్వేషణము - వెదకుట

అపప్రయుక్తంబగు - తప్పుగా నుపయోగింపబడు

అపమృత్యుకరము - బ్రతుకవలసినంత కాలము బ్రతుకనీనిది

అపరకర్మము - చచ్చినవారిం గూర్చి చేయు కర్మము

అపహరింపబడిన - తీసికొనఁబడిన

అపహాసనకరము - నగుబాటు చేయునది

అపాయము - కీడు

అపాయకరులు - హానిచేయువారు

అపురూపము - అరుదు
అపూర్ణములు - వెలితివి
అప్పనము - కప్పము
అప్పులతో - నీళ్ళతో
అబ్బు - పొందు
అబ్బురము - ఆశ్చర్యము
అబ్రము - ఆశ్చర్యము
అభినయము - లేనిదున్నట్లు కన్పడు మాట
అభిప్రాయము - ఊహ
అభిమానము - ప్రేమ
అభ్యాసము-అలవాటు
అమరపదవి - చావులేనిస్థితి
అమరి - ఒప్పి
అమాయికుల - నిష్కపటుల
అమితప్రియభరము - హద్దులేని వెచ్చమునఁ గల్గుబాధ
అమృతపదము-చావులేనిస్థితి
అమ్ము - బాణము
అయిన - కూడ
అరమర - సంశయము
అరయు - గ్రహించు
అరయఁబోవ - చూడ - బోవ
అరయు- చూచు- వెదకు
అరయుఁడీ- చూడుఁడీ
అరసెదవని - ఆలోచించెదవని
అరుగు - పోవు
అరుదెంచి - వచ్చి
అరులకు - శత్రువులకు
అరుసుల - రాజుల
అర్థము - ధనము
అర్ధరాత్రము - నడిరేయి
అర్హత - యోగ్యత
అర్హమామానుషోహ - తగు మనుష్యుని తలంపు
అర్హుఁడ - తగినవాఁడ
అతిముతి - మిక్కిలి
అటుల - కంఠమున
అల - తరంగము
అలంతుల - నీచుల
అలఁతులారా - అల్పులారా
అలజడి - చింత
అలత - అలసట
అలము - కవియు - కప్పు ఆక్రమించు - వ్యాపించు
అలరింప - సంతోష పర్చుటకు
అలరు - పువ్వు - ఒప్పును
అలవడుట- అభ్యాసపడుట
అలసట- బడలిక
అలుకవ- కోపము
అలుఁగు- బాణము
అల్కపోత- కోపస్వభావము కలదానా
అల్పముగ- కొద్దిగా

అల్పవేళ- కొద్దిసేపు
అల్లన- మెల్లఁగా
అల్లాడెడు- కదలెడు
అవకాశము- సమయము
అవతరించిన- భూమికిఁదిగిన- ఆకారమందిన
అవధి- గడువు
అవమానకరములైన- పరువు పోఁగొట్టెడు
అవశ్యకృతి- చేయవలసినపని
అవసరము- అక్కఱ- ఇష్టము నెరవేర్చుకొను వేళ
అవివేకము- మంచిచెడ్డ తెలియఁగమి
అశుచి- మైల
అశ్రులు- కన్నీళ్ళు
అసంభవము- కలుగఁజాలనిది
అసంభావితము- అసందర్భము
అసడ్డ- నిర్లక్ష్యము- అశ్రద్ధ
అసదు- అల్పుని
అసలు- సారము
అసాధారణముగా- అందఱికన్న నెక్కువగా
అసుర- రాకాసి
అసులకు- కత్తులకు
అహంయువు- గర్వి

ఆ

ఆ- ఔను
ఆండ్రకు- భార్యలకు
ఆఁకట- ఆఁకలిచేత
ఆఁచికొంచు- అపహరించుకొంచు
ఆఁడంగి - పిఱికి
ఆఁనకుండు - పొందకుండు
ఆకర్షించి - లాగి
ఆకస్మికమై- అనుకొననపుడు తటస్థించిన
ఆకారములు - రూపములు
ఆకృతి - రూపము
ఆకె - ఆమె
ఆచరణము - చేయుట
ఆచరించి - చేసి
ఆచారానుసార సూతకశ్యామవేషము - వాడుకననుసరించి మైలపట్టుటన్దెలుపు నల్లనివస్త్రాభరణాద్యలంకారము
ఆచ్ఛాదితులు - బట్టలచేఁ గప్పఁబడినవారు
ఆటపట్టు - నాట్యస్థానము
ఆణి - కుంద్రని
ఆతతాయులు- దుర్మార్గులు
ఆతుమలు - సూక్ష్మదేహములు
ఆతురపడర్ - వెత్తిచూచెదరు
ఆత్మ - తమయొక్క ప్రాణము జీవుఁడు

ఆత్మహత్య - తన్నుఁదాఁ జంపుకొనుట

ఆదట - ఎల్లచోట్ల

ఆదినరునకగుశిక్ష - విదేశవాస శిక్ష - ఆదమను మొట్టమొదటి మనుష్యుఁడు నిషిద్ధఫలముం దినుటచే నతని దేవుఁడు స్వర్గోద్యానమునుండి భూమికిఁ దగిలి వేసెనని హూణవేదమునందలి గాథ

ఆన - ఆజ్ఞ - ఒట్టు

ఆనతి - ఆజ్ఞ

ఆనవాలు - గుఱుతు

ఆపత్తుసామాన్యానుభవము - ప్రాణులందఱికి సమానముగాఁ గష్టము సంభవించుట

ఆపద - కష్టము

ఆమని - వసంతఋతువు

ఆయుధనిగూఢుఁడు - ఆయుధ బలముకలవాఁడు

ఆరముగ్గిన - నిండారఁబండిన

ఆరయుఁడీ - చూడుఁడీ

ఆరసి - ఆలోచించి

ఆరసినాఁడవు - కనిపెట్టినావు

ఆరాటము - శోకము

ఆరోహించి - ఎక్కి

ఆర్చెనే - ఆడించెనా

ఆర్ఫియసు - ఒకదివ్యవైణికుఁడు

ఆలు - భార్య

ఆలోచనయునుఁ గలిగి

యూటాడు - ఇట్లుచేయవలయునను నుపదేశము బయల్పడ తూఁగులాడు

ఆవృత్తులు - తడవలు

ఆశ - కోరిక

ఆస్యము - మొగము

ఇ

ఇంచుమించు - రమారమి

ఇంతి - స్త్రీ

ఇందాఁక - ఇంతవఱకు

ఇంద్రియములు - వినికి చూపు మొదలగు నవయవ గుణములు

ఇక్కట్టు - బాధ

ఇగిరిక - హవిస్సు

ఇగురు - చిగురు

ఇగురుబోఁడి - చిగురువంటి శరీరముకలదానా

ఇచ్ఛ - చిత్తము - కోరిక

ఇడుమ - కష్టము

ఇడుములు - కష్టములు

ఇడువారలు - కోర్కె - నగ వచ్చె వలపుకాండ్రు

ఇతము - ప్రియము

ఇత్తడిసమూధి - ఇత్తడితోఁ గట్టఁబడిన గుండము

ఇమ్మడి - రెండుమార్లు - రెండురెట్లు

ఇరువుకొనుట-ఉండుట

ఇరుకెలంకుల - రెండువైపుల

ఇరుమన్కుల - రెండిండ్ల

ఇరులు - చీకట్లు

ఇర్వురు-ఇద్దఱు

ఇఱ్ఱి - లేడి

ఇల-భూలోకము

ఇల్లాలు-భార్య

ఇహపరములు - దేహముతో నున్నప్పుడు దేహము విడిచినప్పుడు జీవుఁడు క్రమముగా నుండు లోకములు

ఈ

ఈడ - ఇక్కడ

ఈదు - ఒసఁగదు

ఈను - ప్రసవించు - ఒసంగను

ఈభంగి-ఇట్లు

ఈయెడ - ఇక్కడ

ఈరు-మీరు-ఒసంగరు

ఈర్ష్య ఓర్వలేమి

ఈల్గుట - చచ్చుట

ఈవి - దానము

ఈవు - నీవు - ఒసఁగవు

ఈసడపడు - అసహ్యాకడు

ఈసడించు - తిరస్కరించు

ఈసరుఁడు - ఈశ్వరుఁడు

ఉ

ఉలకించుట-ప్రయత్నించుట

ఉంటె ఉన్నావా

ఉక్కడంచు - చంపు

ఉగ్గడించెదు-తెలియపర్చెదు

ఉగ్మలి - స్త్రీ

ఉచితబోధము-మంచితెల్పుట

ఉచ్చరియించు-పలుకు

ఉచ్చస్థితి - గొప్పపదవి

ఉచ్చారణము - పలుకుబడి

ఉచ్ఛ్వసితము - బైటవిడుచు [నూపిరి

ఉడుకు-వేడి

ఉడుపు - దుస్తు

ఉత్తమప్రజ్ఞ - గొప్పజ్ఞానము

ఉత్తమ మధ్య మాధమ విభాగములయెడ - కాలమువంచుట యందను కూలముగనుండు నపుడు

ఉత్తలపడకు - చింతించకు

ఉత్సాహము - ఉబలాటము

ఉదయము - ప్రొద్దుదూరు

ఉదారుడు - దాత [సమయమున

ఉదితేంద్రియములు - పనిచేయ కోఁచ్చు చూపు మొదలగు నవయవములు

ఉద్యోగిజనము - కార్య నిర్వాహకులు

ఉద్వాహనమును - పెండ్లి కలంకరించుకొను పువ్వు

ఉపద్రవకరము - చేటు తెచ్చునది

ఉపన్యాసము - దేనిగూర్చియైన విస్తరించిచెప్పుట

ఉపేక్షించు - నిర్లక్ష్యముచేయు

ఉరంబులను - హృదయములను

ఉరలు - విడిచిన

ఉరవు - పెద్ద - మిక్కిలి

ఉరు - ఒప్పు

ఉరువడి - త్వరగా

ఉర్వి - భూమి

ఉఱిది - దట్టము, దార్ఢ్యము

ఉలివి - నద్దు

ఉలుకు - భయము

ఉల్లానము - వేడ్క

ఉవిద - స్త్రీ

ఉసికొల్పెద - పురికొల్పెద

ఉసురుల - ప్రాణముల

ఊ

ఊర్చుచు - ఊపిరిలియుచు దుఃఖించుచు

ఊరురు - నిట్టూర్పువిడుతురు

ఊరడిలుండు - ఓర్చుకొండు

ౠ

ఋతువులు - కాలవిశేషము

ఎ

ఎంచఁగ - ఆలోచింపఁగ

ఎంతే - మిక్కిలి

ఎందేని - ఎక్కడనైనను

ఎకిమీఁడు - రాజు

ఎక్కటి - ఏదోయొక

ఎక్కుడుమొకములు - ఏనుగులు

ఎగ్గించుట - నిందించుట

ఎగ్గు - అపకారము - దోషము

ఎట్టకేలకు - కొంతసేపటికి

ఎడ - హృదయము

ఎడఁద - హృదయము

ఎడపని - విడువని

ఎడయిక - విరహము

ఎడయుట - మానుట

ఎడసి - విడచి

ఎడ్డి - పిచ్చి

ఎత్తుగడ - కుట్ర

ఎదిరి - శత్రువు

ఎదిరించు - నిరసించు

ఎద్దియుతగాని యున్కి - నిర్మాణము

ఎనయు - కలియు

ఎన్నక - ఆలోచించక
ఎన్నిక - సత్కీర్తి వచ్చునట్లు- గొప్పస్థితికిఁదెచ్చుటకు
ఎర - ఆహారము
ఎరఁగుట - పడుట
ఎరవు- ఒకటి రెండు దినములు వాడుకొనుట కడగి తెచ్చుకొను సొమ్ము
ఎఱుక - జ్ఞానము
ఎల - లేత
ఎలనాఁగ - స్త్రీ
ఎలమి - సంతోషము
ఎలుంగు - ధ్వని
ఎల్లు - గొంతు - భల్లూకము
ఎల్లభాషలు - అందఱినాల్కలు
ఎసంగు - ఒప్పిదు

ఏ

ఏఁపు - బాధ
ఏకతమున - ఒంటిగా
ఏకమానసము - ఒక్కరీతిగా మనస్సుఉంటం
ఏకు- నిందించు
ఏగుచున్నారు - పోవుచున్నారు
ఏగుదెంచు- వచ్చు
ఏడ్తెఱ - మిక్కిలి
ఏతెంచినాఁడ - వచ్చినాఁడ
ఏతేరవు - రావు
ఏది - పోఁగొట్టుకొని - లేక
ఏను - నేను
ఏమఱి - పొరపడి
ఏరు - ఎవరు
ఏలుబడి - పరిపాలనవృత్తి
ఏల్క - రాజు
ఏవ - అసహ్యము
ఏవగించెద - అసహ్యించెద

ఐ

ఐదవ - పుణ్యస్త్రీ

ఒ

ఒంటిమై - రహస్యముగా
ఒండు - వేఱు - ఒకటి
ఒండె - అయినను - కాని
ఒండొంటిచే - అన్యోన్యము
ఒండొరుమిక - పొత్తు
ఒందిలి - ఆపద
ఒకట- ఒక్కచోట- తత్క్షణము
ఒకపట్ల- ఒకప్పుడు
ఒకొఁడు- ఒకఁడు
ఒకొట- ఒక్కచోట
ఒకొమ్మడి- ఒక్కమాఱు - తత్క్షణము
ఒక్కట- దబ్బున- ఆకస్మికముగా
ఒగి- వరుసగా

ఒజ్జలు- గురువులు
ఒడఁగూడ- లభించఁగా
ఒడఁబర్చు- ఒప్పించు
ఒదమన్- పుట్టఁగా
ఒదవు- ధనము
ఒదయును- అధికారిని
ఒదసి- పట్టుకొని
ఒడి- అంకప్రదేశము
ఒడిచిరి- పొడిచిరి
ఒత్తడి- బాధ
ఒదవని- పుట్టఁగా
ఒదవిన- పొందిన
ఒద్దిక- చేరిక
ఒనరవలయు- తగియుండ వలయు- ఉండవలయు
ఒనరుతు- చేయుదు
ఒరగాదరు- ప్రాలేదను
ఒరపిడి- రాపిడి
ఒరసిన- రాచిన
ఒలయు- చచ్చు
ఒసంగి- ఇచ్చి

ఓ

ఓగు- తప్పు
ఓగుదనము- తప్పు
ఓటమి- అపజయము
ఓడంగి- ఓడ్వాఁడు
ఓడి- భయపడి
ఓపెందు- రక్షించెదు
ఓర్చు- దయించి
ఓర్వ- సహించఁగా

ఔ

ఔడు- పెదవిక్రిందిచోట
ఔదల- ముఖ్యకారణము
ఔన్నత్యమునఁదోఁచుచు- పొడవుగాఁ గానఁబడుచు

క

కంటిరే- చూచితిరా
కంతు- మన్మథుని
కందర్పుడు- మన్మథుఁడు
కందు- పసిబిడ్డ
కనుఁగలు- రెప్పపాటులు
కటా- అయ్యో
కటకటా- అయ్యో
కటికి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టడి- అధికమైన- క్రూరమైన
కట్టు- చదరంగములోని రాజు చెఱపడుట
కతినావసరము- ఆవశ్యకము
కద- కొన
కడంగి- బయలుదేఱి
కడఁక- ప్రయత్నము
కడఁగి- ప్రయత్నించి
కడగండ్లు- కష్టములు

కడచు - జరుగు
కడతేఱు - తుదముట్టు
కడమ - కొఱఁతఁ తక్కిన
కడముట్టు - చచ్చు - ముగియు
కడలి - సముద్రము
కడలివెన్న - చంద్రుఁడు
కడి - అన్నకబళము
కడిఁది - కఠినమైన - గొప్ప
కడిమి - బలము
కడు - మిక్కిలి
కణత - కడకంటి కొంగటిచోటు
కత - కథ
కతన - కారణమున
కతము - కారణము
కదలాడు - చలించు
కదించిన - పట్టుకొనఁగా
కదువున్ - కేపెకున్
కన్ - కన్ను
కనకము - బంగారు
కను - కన్ను
కనుమొఱఁగక - కానవచ్చక
కనెదు - ప్రవచించెదు
కన్గొన్న - చూచిన
కన్నెలోకములు - ఒరు లాక్రమించని జగములు

కన్యాత్వమునందు - పెనిమిటితోఁ గవఁకూడ ం స్పృహము కళ్ళులను వివమున్న ననయు వాని తలల మణుఁబుదునఁ యుమఁ బూర్త్వసాక్ష్యచ్ఛ్య యతము
కమ్మ - జాబు
కమ్మన - తీయన
కయి - నగ - కవి - చేయి
కరఁగించు - జాలిపడఁజేయు
కరఁచలేదు - కరఁగఁజేయలేదు
కరకరిన్ - క్రూరభావము కలిగి యుండుటచేత
కరడము - తరంగము
కరణి - రీతి
కరము - మిక్కిలి - చేయి
కరుడు - ముద్ద
కరువలి - గాలి
కర్జముల - కార్యముల
కర్ణముల - చెవుల
కర్త - చేయువాఁడు
కర్తవ్యము - చేయవలసినపని
కర్తృకృతి - చేయువానిపని
కర్వలి - గాలి
కఱపుట - నేర్పుట
కఱవఁగ - నేర్చుకొనుటకు

కఱి - నల్లని

కలఁగుట - దుఃఖించుట

కలఁగు - క్షోభ పెట్టు - బడలించు

కలఁత - క్షోభకరమైన

కలయిక - సంయోగము

కలవరము - కలఁత [భేరీధ్వని

కలహతూర్యరవము - యుద్ధ

కలహాంతరి - పోరాట

కలి - దుష్టకాలము

కలికితురాయి - సొగసగు శిరోభూషణము

కలిమి - ఐశ్వర్యము

కలిమిపై - కలిగియుండుటచేత

కలు - ఉండియుండు

కలువదొర ప్రొద్దులు - చంద్ర సూర్యులు

కల్పనాచంద్రప్రమానకార్లు - అల్లిక నేర్పు గల్గి నవ్వుపుట్టించు కల్పములు జన్మవారు

కల్పింత - కన్పించుట

కల్మొరి - సంకటదలకు

కల్లకార్త - అబద్ధపుమాట

కల్లనిగ్గుచ్చనిపోటు - అబద్ధ మాడువారిచే నవమానింపఁ బడనికీర్తి

కళ - కాంతి

కవలు - ఒక్కమారు తొలికడుపు నం బుట్టినవారు

కసిమసంగి - కిలరేగి

కస్తి - అలద

కా

కాక్షింపదు - కోరదు

కాంచరు - పొందరు

కాంచిన - ప్రసవించిన - కన్న

కాంచుఁడీ - చూడుఁడీ

కాఁచు - తపింపఁజేయు

కాఁపులు - సేద్యముచేయువారు

కాచు - రక్షించు

కాన - కనుక - అడవి - చూడ

కానిపించు - అగపడు - అగబడు

కానియేలికపాటు - దుష్టరాజు చేయు వ్యవహారము

కామంచిచెట్టు - ద్రాక్ష

కామము - వలపు - కోర్కె - రతివాంఛ

కామమూలము - ప్రేమకారణము

కాముకునకు - వలపుకానికి

కాముని - మన్మథుని

కారింపని - బాధించనివ్వు

కారు - కాలము

కార్ణము - కడుపునీటి తిత్తిక్రింద నుండుమాంసఖండ విశేషము

కార్తిక - శరత్కాలము

కాటియుపెట్టకు-బాధించకు
కాంతాడవతిరస్కారములు -
కాలమువలనఁగల్గు బాధలు నవ మానములను
కాలముతప్పుట-అవస్థమారుట
కాలునికి-యమునికి
కావగన్ను - కొఱవిప్ప
కావలిచియునగవు-రక్షణము
సూచించు తీక్ష్ణనవ్వు
కావలినిమానములగుంటకువలె -
కదలికగల నిమిషములు జరిగి
పోవు గంటయొక్క-బర్వుతగ్గించు నట్లు
కావి-ఎఱ్ఱని
కాశ్మపుఁడు-కాశ్యపుఁడు

కి

కినియు-కోపించు
కిన్క-కోపము
కిరణములు-మిన్కులు-కాంతులు
కిల్బిషము-పాపము

కు

కుందరు-దుఃఖించరు
కుటిలమైన-చెడ్డ
కుట్టిచవేత-బాధకలిగించుచోట
కుడుచునంతను-అనుభవించు నను స్తభోగములకంటెను
కుడువఁబడఁగల్గు - అనుభవించఁబడఁజాలు
కుత్సించు-నిందించు
కుత్సితవాంఛలు-నీచములగు కోర్కెలు
కుందింప-తగ్గింప
కుప్పనము-కూవము
కులట-వ్యభిచరించు స్త్రీ
కులస్త్రీల-మగవాండ్రను

కూ

కూటము- సురతము
కూటమిన్మాని- కుత్తుకనొదవిన నులివు- వెలిగుక్క- రతికూజితము
కూతుల- కొమారితల
కూర్కు- నిద్ర
కూర్మి- ప్రేమ- స్నేహము
కూళ- క్రూరమైన- కఠినుఁడు
కూళతనము- క్రూరత్వము

కృ

కృతఘ్నత- మేలుమఱవు
కృత్యము- పని
కృప- దైవకరుణ
కృషి- పాటు

కె

కెంగాము- అంగారకగ్రహము

కెంపు- ఎఱ్ఱని

కెదపెద- చంపెద

కెంటుల- పైపుల

కే

కేకరింత- గొంతుక సవరించు కొనుట

కేజా- బురద

కేవలము- బొత్తిగా

కేశములు- తలవెండ్రుకలు

కేసరములు- మెడవెండ్రుకలు

కై

కై- చేయి- అలంకారము

కైవడి- తీరు

కొ

కొంకె- వంకె

కొండి- తేలు తుమ్మెద మొదలయినవాని తోక

కొండొక- ఏదోయొక

కొటికి- సంకోచించి- అక్షర లోపమై

కొతుకునిద్దుర- కట్టెకట్టునిద్ర

కొదమ- ఈడువచ్చిన- లేత

కొదువ- తక్కువ [ముగా

కొనకొని- ప్రయత్నపూర్వక

కొను- పుచ్చుకొను

కొప్పెర- బాన

కొమరు- సొగసు

కొమల- కొమ్మల- స్త్రీల

కొఱంత- నష్టము

కొఱగానితనము- పనికిమాలిన తనము

కొఱడుపాఱించెదు- కొయ్యకట్టు నట్లుచేసెదు

కొఱమాలి- పనికిరాక

కొలది- హద్దు

కొలము- కులము

కొల్పెదు- పుట్టించెదు

కొల్మి- కమ్మరివాడు నిప్పుంచు పల్లము

కో

కోడెకాని- చిన్నవయసువాని

కోణంగి- హాస్యగాడు

కోరికలుపడిన- కోరినట్లు కాకున్నప్పుడు

కోఱమీసము- కొన సన్నX నుండు మీసము

కోలుపోయి- విడనాడి

కోవిదారి- దేవకాంచన వృక్షము

కౌ

కౌను- నడుము

కౌరు- రంగు

క్ర

క్రంతల - క్రొవ్వలసంధుల
క్రన్నన - త్వరగా
క్రమతన్ - వరుసగా
క్రమము - సప్తస్వరముల యారోహణావరోహణవిధము
క్రమ్మఱ - మఱల - తిరిగి
క్రయమూల్యము - కొనువెల
క్రయింపఁబడుచు - కొనఁబడుచు

క్రా

క్రాలుగంటి - బెదరుచూపుల యాఁడుది
క్రాలెడు - ప్రకాశించెడు - మండెడు

క్రి

క్రియ - పని

క్రు

క్రుంగిలిన - పేదపడిన

క్రే

క్రేపులు - దూడలు

క్రొ

క్రొంజవులు - వింతరుచులు
క్రొన్ననపాయము - లేత జవ్వనము

క్ష

క్షణభంగురము - క్షణములో నశించునది
క్షణికంబా - మిక్కిలి యస్థిర మగుదానా
క్షుద్రము - నీచము

క్షా

క్షాళితమై - కడఁగఁబడి

క్ష్మా

క్ష్మాకందుకము - భూగోళము

ఖ్యా

ఖ్యాతి - కీర్తి

గ

గంగ - గంగానది
గంటమ్ము - వ్రాఁతపనిముట్టు
గంటువడు - గాయముపడు
గంధర్వవేళ - అర్ధరాత్రము
గడన - సంపాదనము
గడనపెట్టించు - లెక్కపెట్టించు
గడువు-నిర్ణయింపఁబడిన కాలము-అవధి
గతి-నడక-అవస్థ
గబ్బి-పొగరుఁబోతు
గభీరత - లోఁతు

గర్భరక్షణ సంప్రార్థనగీతములు – బాయికలుగఁ జేయుటకై దేవుని వేడుచుఁ బాడెడు వేడుక పాటలు
గుమి – సమూహము
గరితలు – స్త్రీలు
గలిబిలి–సందడి
గవాక్షమ్ములు–కిటికీలు

గా

గాడుపు–గాలి
గాఢనిద్ర–ఒడలెఱుఁగనినిద్దుర
గానము–పాట
గాయకుఁడు–పాటకాఁడు
గారము–గౌరవము
గారాబు–గౌరవము
గాలిమేపరిపగ–గాలిందిను పామునకు శత్రువగు నెమలి

గి

గిటి–చంద్రని రేఖ
గిలిగింత–చక్కిలిగింత

గీ

గీటున–అనాదరమున

గు

గుంట–పల్లము
గుంపు–కట్టమీఁదియెత్తైనప్రదేశము–సమూహము
గునగున–త్వరగా
గునికెదరు–మెల్లగాఁ బరువిడి పోయెదరు
గుబ్బలు–చన్నులు
గుఱ్ఱెట్లు–గాఢనిద్రచెందు
గులాబు–ఒకవిధమగు నెఱ్ఱని సువాసనగల పూవు
గుహ్యాచాపల్యము–పోకిరితనము

గె

గెడఁగూర్చుట–జతఁగూర్చుట
గెడవు–నడవు

గే

గేయము–సంగీతము
గేస్తు–గృహస్థు

గొ

గొంకు–జంకు
గొంతెమ్మకోర్కులు–అందరానివానిపై నాశలు
గొడవ–ఆపద
గొడ్డు–నిష్ఫలమైన
గొనము–గుణము
గొబ్బున–త్వరగా

గో

గోటు–ఒయ్యారము
గోడిగ–ఆఁడుగుఱ్ఱము
గోరము–ఆపద

ఘ

ఘన-గొప్ప
ఘనత-గొప్పతనము
ఘనతకెక్కు-ప్రసిద్ధిచెందు
ఘనము-కంచుతోఁ జేయఁబడిన వాద్యవిశేషధ్వని
ఘనులు-గొప్పవారు

ఘా

ఘాతుకుల్-చంపెడుస్వభావము కలవారు

ఘో

ఘోరము-భీకరము-అన్యాయము-చెడ్డ
ఘోరవృత్తి-కఠినవ్యాపారము
ఘోరవైరము-ఎడతెగని విరోధము
ఘోష-ధ్వని

చ

చంద్రగతి-చంద్రుని నడక
చపల-నిల్కడలేని
చమూనియంతృగద-సేనాపతియాయుధమగు యినుపగుదియ
చర్వితచర్వణము- నమలఁబడినదానినే తిరిగి నమలుట

చా

చాంచల్యము-నిల్కడలేమి
చాపలము - నిల్కడలేమి
చారులు-రహస్యముగాఁ దిరుగుచు రాజునకు లోకవార్తఁ దెల్పువారు

చి

చింతారుచిహీనమై-విచారముయొక్క కాంతిమానిన
చింతాకారణము-విచారహేతువు
చింతించు-ఊహించు
చింత్యము-ఆలోచింపవలసిన సంగతి
చికిత్సకులు-వైద్యులు
చిచ్చు-అగ్గి
చిటికె-చిటికెవేయునంత కాలము
చిట్లించుకొన్న-కోపవికారములోఁ గూర్చిన బొమల
చిడిముడి-కోపము
చిత్రము-చిత్తరవు
చిరము-దీర్ఘకాలము
చిఱుత-చిన్న-బిడ్డ
చిలుకలకొలికి-అందముగల-స్త్రీ
చిల్లగింజ-నీటికలఁకదేర్చు నొకవిధమైన వృక్షబీజము
చిల్లర-కొంచెము
చిల్వ-పాము

చివుకలు - బేడ మొదలగు కొద్ది నాణెములు

చిహ్నము - గుర్తు

చీ

చీఁకటిఁగొంగయుచ్చుమచ్చు దారి - చీఁకటికి శత్రువగు చంద్రునియొక్క ప్రతిబింబము పోల్కిగల కన్నులుండు పించెము ధరించిన నెమలి

చీఁకటితప్పు - రంకు

చీఁకటినడఁగనక - చీకటిలో నడచు విధము తెలియక

చీట్లుతియ్యఁదొడఁగిరి - ఔను కాదను మాటలు కాగిదపు ముక్కలపై వ్రాసి యొక పెట్టెలోఁ గలిపియుంచి చేతికి వచ్చిన చీటినిఁ దీసికొని దాని ప్రకారముచేయఁ బ్రారంభించిరి

చీదలు - వ్యాధులు

చీమచిటుకుమన్న - ఏమాత్రము చప్పుడైనప్పటికిని

చు

చుంబించు - ముద్దిడు

చె

చెచ్చెర - త్వర

చెట్ట - కీడు

చెడుగొట్లు - దుష్టులు

చెనక - తిరస్కరింపఁగ - ఎదిరింపఁగ

చెనటి - కఠినులైన

చెయిదములు - ఇంద్రియవ్యాపారములు

చెలంగ - ఒప్పఁగా

చెలి - ప్రియురాలు - ప్రియుడు - స్త్రీ

చెలిమిచే - హితు లోదార్చుటచే

చెలియఁ - స్త్రీ - చెలికత్తె

చెలువ - అందకత్తె

చెలువడఁచు - రూపుమాపు

చెలువు - అందము

చెలువుఁడు - మగఁడు

చెలువున - తీరున

చెల్లరే - భళీ

చెల్లెను - చేకూడెను

చెల్వము - అందము

చెల్వుఁగ - మగని - రీతిని

చే

చేకుఱు - లభించు

చేకూర - దొరికినయెడల

చేకొను - పుచ్చుకొను

చేగలమొకములు - ఏనుఁగులు

చేడె- (స్త్రీ)
చేప్పడ- తొట్రుపాటుచెంద
చేతొడవు- చేతికిఁ దొడఁగి కొను దుస్తు
చేయివినరవచ్చెఁ జెలఁగినాయు
ముకడ- న్యాయవంతులవలెఁ
జరిగిపోవచ్చు
చేవత్తి- చేత బట్టుకొన్న దీపపువత్తి

చౌ

చౌర్యము- దొంగతనము

చ

చందము- తీరు
చందానన్- తీరునన్
చందు- చంద్రుఁడు
చందురోయినులు- చంద్ర రోహిణులు
చక్కటికి - ఒద్దకు
చక్కవర్చు - కుదుర్చు
చక్కాడు-బాగుచేయు - నాశనము చేయు
చక్కిలిగింతలు- నవ్వుపుట్టించు నట్లు వయవము తాకుట
చదల - ఆకాశమున
చదువర్లు - విద్వాంసుల
చనదు - కూడదు
చబుకు - కొరడా
చయ్యన - దబ్బున
చలము - కోపము - పగ
చలివెల్గు - చంద్రుఁడు
చలువబొట్లు - చెమ్మట
చల్లడము - సగముతొడ వఱకుఁ దొడఁగికొను లాఁగు

చా

చాగురే- భళిరా
చాడి- కొండెము
చాడ్పున- తీరున
చాన- (స్త్రీ)
చామ- (స్త్రీ)- శ్యామ యను పేరుగల యొకపత్తి చెట్టు
చాయలు- విధములు
చాల్పులు- వరుసలు
చావుదరువు- చచ్చినవారిం గొంపోవునపుడు వాయించు వాద్యము

చు

చుంచు- చిట్టెలుక
చువక- మెత్తనిసన్నని చిడుపాటి చిన్న రెమ్మ

చూ

చూకురు- దుఃఖము
చూడికి- చూపు

చూపట్టడు- తోఁచును

చూపఱులు- చూచువారు

చొ

చొక్కు- పాటు- పరవశత్వము

చొప్పు- మార్గము

చొరవ- సాహసము

జ

జగదానందకరుఁడు- సూర్యుఁడు

జనని- కన్నతల్లి

జర- ముదిమి

జరఠత- ముదిమి

జవము- వేగము

జా

జాగరూకత- కాలజ్ఞానము

జాగ్రత్త- మెలకువ

జానకి- సీత

జి

జింక- లేడి

జిగి- కాంతి

జితేంద్రియత- ఇంద్రియముల స్వాధీన పఱచుకొనుట

జిష్ణు- జామ్మహారాజుయొక్క జ్యేష్ఠసోదరుఁడు

జీ

జీనువ- ఒకకత్తి

జీవగఱ్ఱ- జీవనౌషధము

జీవసౌధము- జీవము లుండు చోటు

జీవించు- బ్రతికించు

జీవుఁడు- ప్రాణి

జె

జెట్టి- మల్లయుద్ధముచేయు వాఁడు

జే

జేజేలరుసిమిన్న- నారదమహర్షి

జ్ఞ

జ్ఞప్తి- తెలివి- తలంపునకుఁ దెచ్చుకొనుట

జ్ఞా

జ్ఞాతి- దాయాదుఁడు

జ్ఞానులు- తెలిసినవారు

జ్యే

జ్యేష్ఠము - గ్రీష్మఋతువందలి మొదటిమాసము

జ్యో

జ్యోతిషికులు - జోసులు

జ్వ

జ్వరము - వేఁడి

జ

జంట - జత

జగముకన్ను - సూర్యుడు
జగముతల్లి - పార్వతి
జతనము - ప్రయత్నము
జన్ని - సన్నిపాతము
జన్నిగట్టు - బ్రాహ్మణుడు
జబ్బయిన - కాంతితగ్గిన
జమిలిముక్కాలి - తుమ్మెద యొక్క
జముడు - ప్రాణుల జంపించు దేవత

జా

జాడ - పోలిక - దారి
జాబిలిపతిమనగ - చంద్ర ప్రతిబింబమను భ్రమణము
జాలకట్టు - కిటికి

జు

జుట్టుపులుగు - నెమలి

జో

జోక - ఉత్సాహము - ఆనందము
జోగము - మనస్సు నిశ్చలము చేయుట
జోగులు - యోగులు
జోటి - స్త్రీ
జోతి - వెల్గు

ట

టక్కరి - మోసగాడు

టె

టెక్కియము - జెండా

టై

టైబరు - ఇటలీ దేశములోని యొకనది

ఠా

ఠాయి - స్వరస్థాయి

డ

డంబము - తలకుమించిన వేషము
డగ్గుత్తిక - గద్గదస్వరము
డప్పి - దాహము
డబ్బు - ధనము
డస్సిన - అలసిన

డా

డాంచు - దాచు
డాలు - కాంతి - పలక

డి

డిందు - అడంగు

డె

డెందము - గుండె

త

తంటాలుపడియెడ - శ్రమపడెడ
తండుగోల - తెడ్డు - తండెలు - పడవపెత్తనగాడు

తక్కువారు- తక్కువవారు
తగ- బాగుగ
తగవు- న్యాయము- నీతి
తగిలి- అభిలాషకలిగి
తగు- గొప్పస్థితిగల
తగులమందినవాఁడు- కాముకుఁడు
తగులు- పొందు- అనురాగపడు- అనురాగము
తడఁబడిన- తోఁచకున్న
తడవు- కాలము- చిరకాలము- ఆలస్యము
తత్తడులు- గుఱ్ఱములు
తద్దయు- మిక్కిలి
తనకుఁ దముదిండికొఱగచూళ్ళ- తనకుఁ గారణమగు కఱ్ఱ ద్దిను నగ్గియొక్క ధ్వజరూపమగు పొగవలనఁ బుట్టు మేఘముల యొక్క
తనమసి- కా నుపయోగించు సిరా
తనరారె- ఒప్పెను
తనరు- ప్రకాశించు
తనస్థితివిశేషమునకువలను గడించి- తనయైశ్వర్యమభివృద్ధి చెందునట్లు పాయసము వెలిక
తనిపెడు- సంతుష్టిపొందఁగ
తనియు- తృప్తిపడు
తనువు- శరీరము
తన్వి- సంతుష్టి
తపసి- ముని
తప్పముల్లెలు- పట్టెసంచులు
తప్పుకొందురికినటుల- ఆవిధముగా పరిబాధ తెలియకుండుఁడు
తప్తమగు - కాల్చఁబడిన
తబము- తపస్సు
తమి- వలపు- కుతూహలము
తమ్మిచూలి- బ్రహ్మ
తమ్మిపగతుఁడు- చంద్రుఁడు
తమ్ములు- పద్మములు
తరుణము- అవసరము- వేళ
తరుణత్వము- యౌవనము
తర్కించుకొనుచు - ఊహించుకొంచు
తర్లు- ప్రయాణమగు
తలితన- చచ్చినయెడల
తఱి- కాలము
తఱుఁగు- తగ్గు
తఱుము- వెంబడించి పరుగెత్తించు
తలఁగి- విడిచి
తలకొనుఁడు- పూనుకొండు
తలపోసి- తలఁచుకొని
తలవంపు- చిన్నతనము

తలారి - కావలివాఁడు
తలిరు - లేఁత - చివురు
తలిరుకై - చివురువంటి చేయి
తుసువపనటట - పైకి సంతోషము
వలెఁ గన్పడుదుఃఖము
తస్కరులు - దొంగలు

తా

తాత్పర్యము - కోర్కె
తానము - స్నానము
తామరల - పద్మముల
తారతమ్యంబు - వాసి
తారలు - నక్షత్రములు
తారసమై - చెంతకువచ్చి
తారు - తిరుగు - సంచరించు
తారుణ్యము - యౌవనము
తాల్చెడు - ధరించెడు
తావకీన - నీయొక్క
తావు - చోటు

తి

తిమ్మనికన్న - కోఁతికన్న
తిరపగాండ్రు - బిచ్చగాండ్రు
తిరగఁబడెడు - మారుచెడు
తిరుగుబాటు మార్పు
తిలకింపన్ - చూడన్
తివురుట - యత్నించుట
తివురుము - కుతూహల పడుము

తీ

తీండ్రమైన - తీక్ష్ణమైన
తీతువు - ఒకవిధమైనపక్షి
తీరవి - పోవని - చేయక విధిలేని
తీరము - ఒడ్డు
తీరు - విధము
తీర్చిన - కడచిన
తీవ్రోన్మాదప్రకృతి - మిక్కిలి
పిచ్చిగుణము

తు

తుంట - చెడ్డ
తుంటరి - చెడ్డ - దుష్టు
తుచ్ఛకాముచేష్టలు - పనికి
మాలిన పోకిరిపనులు
తుట్ట - తుట్టపాము
తునిమి - చంపి
తురితముగ - త్వరగ
తుఱుమ - ముడువ
తుల్వ - దుర్బుద్ధికలవాఁడు

తూ

తూవు - బాణము
తూము - నీళ్ళుబైటకువచ్చు
నట్లు ద్వార మేర్పర్చి కట్టిన
కట్టడము
తూలిన - చొక్కిన

తృ

తృప్తి - సంతుష్టి

తె

తెంపున - సాహసముతో
తెక్కరీండ్లు - మోసగాండ్రు
తెగఁదీయరాదాయె - తూఁగొట్టదాయె
తెగఁబడునప్పుడు - పూనుకొన్నపుడు
తెగడఁజొచ్చు - నిరసించు
తెట్టె - తేనెపట్టు
తెమ్మెర - చల్లగాలి
తెరలు - తొలఁగు - బయలుదేరు
తెలఁగు - విధము
తెలవ - (స్త్రీ)
తెలివులఁగులు - హంసలు
తెల్పుతఱి - చదువు చెప్పునపుడు
తెవులులన్ - రోగములను

తే

తేంట్లు - తేనెటీఁగలు
తేజము - కాంతి
తేజరిల్లు - ప్రకాశించు
తేజి - గుఱ్ఱము
తేది - సౌరమానమునందలి దినము
తేరు - రథము
తేలు - పైఁదికివచ్చు
తైర్థికులు - తీర్థమున కేగువారు

తొ

తొగలరాయఁడు - చంద్రుడు
తొగలు - కల్వల - సమూహములు
తొడఁగె - మొదలుపెట్టె
తొడరి - కలిగి - ఎదిరించి
తొడువఁబడియె - అలంకరింపఁబడియె
తొడ్డు - ఉడుపు
తొత్తు - దాసి
తొయ్యలి - (స్త్రీ)
తొలఁగి - విడిచి
తొలఁగిన - లేని - విడిచిన
తొలికెంకి - మొట్టమొదటస్థానము
తొలిదెస - తూర్పుదిక్కు
తొలిబాము - పూర్వజన్మము
తొలిమచ్చు - మొదటమాదిరి
తొవల - కల్వల

తో

తోఁచఁబడియె - కానఁబడియె
తోఁచునట్లు - అగపడునట్లు
తోఁతెంచు - కనఁబడు
తోడు - సాయము

త్ర

త్రిపాపాతముల్ - సిగ్గను చేదువులు

త్రా

త్రాఁచు - వగడగలపాము

త్రి

త్రిప్పటంబడు - తిరుగులాడు

త్రో

త్రోక్కుడు - బాధ

ద

దండ - చెంత

దండనవిధి - శిక్షాకృత్యము

దగ - దప్పి

దనుక - వఱకు

దబ్బ - దర్భ

దబ్బఱి - కల్లచెప్పువాఁడు

దమ్మము - ధర్మము

దయాళురు - కరుణాస్వభావము కలవారు

దయ్యము - దేవత - పిశాచము - పాపముచేయుటకుఁ బ్రేరిపించు దేవత

దరి - ఒడ్డు - హద్దు చెంత

దరిసెనము - దర్శనము

దర్పణము - అద్దము

దళముల - సేనల

దవు - దూరము

దవ్వు - దూరము

దా

దాడి - దండెత్తుట

దాది - పాలిచ్చి పెంచుస్త్రీ

దావి - క్లియోపేట్రాయొక్క

దాపు - దగ్గర

దాయము - తలిదండ్రులనుండి రావలసినయాస్తి

దారిద్ర్యభరము - పేదరికపు బరువు

ది

దిగంబరులు - దిసమొలవారు

దిటవు - ధైర్యము

దిట్టదనము - ధైర్యము

దినుసులు - వస్తువులు

దివి - స్వర్గము

దివ్య - దైవసంబంధమైన

దివ్యమూర్తి - అతిసుందరుఁడు

దివ్యమహాశక్తిసమధికులు పురుషులు - ఎక్కువ బలముంటచే మగవాండ్రు శ్రేష్ఠులు

దివ్యోపమ - వేల్పుసాటి

దివ్వె - దీపము

దీ

దీనుఁడు - దుఃఖించువాఁడు

దీవింత్రాలు - వర్ధిల్ల నెంతురు

దు

దుఃఖమేలు - మనోవికారము కలిగించు

దుండగము - కీడు - నేరము

దుండగీఁడు - దుష్టుఁడు

దుడుకు - దుష్టు - కీడు

దుడ్డు - ధనము

దుమ్ము - ధూళి

దురటిల్లు - శోకించు

దురము - యుద్ధము

దురాయి - శరణము - కూడదనుట

దురితము - పాపము

దువ్వ- నొప్పి యుపశాంతించునట్లు తాఁకుట

దుష్కార్యము - చెడుపని

దుష్టవిధ్వంసకర సముద్రఘూర్ణ ణ విసష్టనిజపీఠిక - చెడుగు నోళ్ళఁ గొట్టు సముద్రపు రాపిడిచే పశించినపాదు

దుష్టు - దుర్మార్గుఁడు

దుష్టంతుని - దుష్యంతుని

దూ

దూఁబఱుఁదిండి - అతివ్యాపము మొనరించునట్టిది

దూఱు - నింద - నిందించు

దూషింప - నిందింప

దృ

దృష్టాంతము - పాటి

దృష్టి - చూపు

దె

దెబ్బున - చప్పున

దెస - అవస్థ

దే

దేవర - దేవుఁడు

దేవునికంటెనధికము తత్సేవఁ గావించుట - దేవునిసుతించుట కన్న దేవుని ప్రతిమార్చనము గావించుటయే శ్రేష్ఠమనుట.

దేవునియూర్పు - గాలి

దై

దైవతము - వేల్పు

దైవము - వేల్పు- అదృష్టము

దొ

దొంగతట్టువ - మోసముచేయుటకిమాలిన పొట్టిగుఱ్ఱము

దొడ్డగోనములు - సద్గుణములు
దొసఁగు - నేరము

దో

దోన - తెప్ప
దోయి - జత [కాయ
దోరగాయ - సగముపండిన
దోషి - నేరము చేసినవాఁడు

దౌ

దౌర్జన్యము - క్రూరత్వము
దౌర్భాగ్యులు - పేదలు

ద్ర

ద్రవరూపమౌ - నీటివలెనున్న
ద్రవ్యము - ఇంద్రియము

ద్రా

ద్రాక్షాసవము - ద్రాక్షపండ్ల సారాయి

ద్రొ

ద్రొబ్బున్ - పడవేయును

ద్రో

ద్రోహము - నేరము - పాపము

ధ

ధరణి - భూమి
ధర్మంబు - స్వభావము - న్యాయము - పుణ్యము
ధవళిమ - తెల్పు

ధి

ధిఃకృతప్రణయార్తిదీర్ఘ వేదనలు - తా వలచినవారు తన్ను నిరసింపఁగా వచ్చిన గొప్ప బాధలు

ధీ

ధీరులు - ధైర్యవంతులు
ధ్వనంబు - పాదు

న

నకనకలు - నవ్వఁదవము
నక్త-నైచ్యము - అతివినయము
నక్కెడు - ఒదిగెడు
నగరు - కోట
నగవైరివింట - ఇంద్రధనుస్సునందు
నగుచు - నవ్వుచు
నగుబాటు - హాస్యము
నటనము - లేనిదున్నట్లుగా ప్రవర్తించుట
నట్టువపిట్ట - నెమలి
నడ - నడక
నడతెంచు - వచ్చు
నడిన్ - మధ్యను
నడిరేయి - అర్ధరాత్రము

నత్తగాయ - గుల్లతోఁ బ్రాఁకు నీటిపురుగు

నన - పువ్వు

ననబోఁడి - పువ్వువంటి శరీరము కల యాఁడుది

ననవిల్తుఁడు - మన్మథుఁడు

నన్ను - నాశరీరమును

నన్నుఁగూరిచి - నన్ను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుటకు

నమ్రభ్రమరము - కనికరింపఁదగిన తుమ్మెద

నరకము - శిక్ష విధింపఁబడిన పాపులుండులోకము - ఘోరము

నరకమెఱుఁగనవి - మనుష్యులకుఁ దెలియక నరకమందున్నవి

నరవరప్రియులు - రాజానకిష్టులు

నఱద - వింటినారి తగిలించుగాడి

నలి - మిక్కిలి

నలువ - బ్రహ్మ

నలువందు - ఒప్పు

నలువయువిద - సరస్వతి

నల్ల - నెత్తురు

నవకము - మెత్తఁదనము

నవీన - క్రొత్త

నహి - కాదు

నా

నాఁగ - అనఁగా

నాకునీళ్ళుదాఁకవిడువుఁడు - నేఁబతుకనని తెలియుఁడు

నాగరికత - మోటతనములేమి

నాట్యప్రవీణత - ఆటనేర్పు

నాణెము - ముద్రింపఁబడిన రాగి లోహముల బిళ్ళ

నాతి - స్త్రీ

నాదురాగ్రహఘాతము - నా దుష్టకోపమను పిశాచము

నాన - సిగ్గు

నానఁబాలు - నానబియ్యము

నానాగతులు - అనేకవిధములు

నామము - పేరు

నామకరణము - పేరుపెట్టుడు కర్మము

నాయకి - వలపుకత్తె

నాయకుఁడు - వలపుకాఁడు

నాయము - న్యాయము

నాయానసుమా - నన్నుఁ బట్టుకొన్నట్టుసుమీ

నారికాయల - వింటిత్రాడు రాపిడిచేఁ గల్గుకాయల

నారీస్వభావము - స్త్రీనైజము

నాలిముచ్చు - కపటి

నాళ్ళ - దేశముల - నరముల

నావ - ఓడ

నావికుఁడు - ఓడవాఁడు

ని

నింగి - ఆకాశము

నించెదు - నిందించెదు

నిక్కపు - నిజమైన

నిక్కమగుదుఃఖమేలు రాణిరో - మనోవికారము కలిగించు చంద్రుఁడా!

నిగమము - వేదము

నిగుడు - నిక్కు - చెలఁగు

నిచ్చయంబు - నిశ్చయము

నిచ్చలపు - కదలని

నిచ్చలు - ఎల్లప్పుడు

నిజమాటి - నిజము పల్కువాఁడు

నిడు - దీర్ఘమైన

నిత్యుండు - దేవుఁడు

నిద్దముగా - సుకుమారముగా - సునుపుగా

నిపుణుఁడు - నేర్పరి

నిబ్బద్ది - నిజము

నిమిత్తమ - కారణము

నియతి - ఆజ్ఞ

నియమింపఁడయ్యోనేని - శాసింపకున్న యెడల నెంతి బాగుండును

నిరపరాధితనము - నేరములేమి

నిరపరాధిత్వము - తప్పులేమి

నిరపరాధుల - నేరములేనివారల

నిరసించు - తిరస్కరించు

నిరాకరించు - అనాదరణము చేయు

నిరుపమముగ - సాటిలేనట్లుగా

నిరూఢిగ - నిశ్చయముగా

నిరూపించవలయు - కనుపర్చవలయు

నిరూపింపఁబడుచు - నిర్ణయింపబడుచు

నిర్ణయము - పూనిక

నిర్భాగ్యవేళ - దారిద్ర్యదశ

నిర్భీతి - వెఱపులేమి

నిర్మించి - కట్టి

నిర్వహింతు - నెరవేర్తు - నిల్పుకొందు

నిర్వృత్తి - సుఖము

నివేదనములం—నమర్పణములు

నివ్వెఱ - ఆశ్చర్యము - భ్రాంతి

నిశ్రేణి - నిచ్చెన

నిశ్శంక - సంశయములేదు

నిశ్శబ్దపదము - చప్పుడు లేనియడుగు

నిషిద్ధమైన - కూడని - తగని

నిష్కృతి - విడుదల

నిహతమై - అణఁచబడి

నీ

నీరడఁగియడఁగిపోవుదురు -
నీరంటి లోఁగిలోఁగి నశించెదరు
నీచంబు - సులభము
నీచప్రవాహాసయు - తుచ్ఛమైన సమూహాధీనత
నీచపోషణములు - క్రింది మెట్టులు
నీటఁగల్పెడవు - పాడుచేసెదవు
నీవావనముగుడి - దేవాలయమువలెఁ బవిత్రముగు నీశరీరమును
నీరసులు - బలములేనివారు
నీరాటములు - జలక్రీడలు
నీర్వట్టు - దప్పికొని
నీలాట - చచ్చుట

ను

నుడులు - మాటలు
నునువు - లోపములేమి
నున్ని - గొఱ్ఱెబొచ్చు
నుళ్ళు - మాటలు

నూ

నూఁగు - లేఁత
నూత్నాచారము - క్రొత్త వాడిక
నూల్కొను - పొందిన

నృ

నృపదండము - రాజాచేనుండు శాసనచిహ్నము
నృపమౌళి - రాజకిరీటము
నృపులార - రాజులార

నె

నెక్కొని - ఉండి
నెక్కొలుపవు - చేయవు
నెగడి - వ్యాపించి
నెగులు - నొప్పి
నెచ్చెలి - స్నేహితుఁడు
నెట్టింపఁబడి - వెడఁగొట్టఁబడి
నెట్టుకొనకు - ప్రయత్నించకు
నెత్తావి - సువాసన
నెనరు - దయ
నెపంబు - మిష
నెమకుట - వెదకుట
నెమ్మి - ప్రేమ
నెమ్ములను - ఎముకలను
నెరపఁబడిరి - చేయఁబడిరి
నెర్వ - ఒకానొకపట్టణము
నెఱ - ఎక్కువైన
నెఱపు - వ్యాపించు - పెట్టుకొను - చేయు
నెఱి - వలెను
నెఱులు - తలవెండ్రుకలు

నెల - చంద్రుఁడు

నెలకొందువు - ఉందువు

నెలవు - ఉనికిపట్టు

నే

నేనే నేను - నాకుం బ్రేమ నాయందుం దప్ప మఱెవ్వరి యెడన్లేదు

నేమము - నియమము

నేరము మోపు నెదుర్చుటకా- జనులొనర్చె కీడు న్వారించుటకా

నేలపుర్వా - లోకమును ధ్వంసము చేయువాఁడా

నై

నైచ్యము - కొంచెపుఁదనము

నైజముగ - సహజముగా

నొ

నొగులు - నొప్పి

నొడివిన - చెప్పిన

నొసళ్ళను - నుదుళ్ళను

నో

నోము - వ్రతము

న్యా

న్యాయభోగము- న్యాయముగా ననుభవింపఁదగిన భోగము

న్యాయవాది- తగవుతీర్పునకు వాదించువాఁడు

న్యాయాధిపతి- తగవరి

న్యాయాలస్యము - న్యాయస్థానమునందు తీర్పాలస్య మగుట

ప

పంగమారి- ద్వంద్వసంకటము

పంకిలి- నిర్భయముగా

పంగలు- శాఖలు

పంట- లాభము- ప్రయోజనము- సంవత్సరము

పంటవలంతి- భూమి

పండితుఁడు- నేర్పరి- విద్వాంసుఁడు

పండ్లిగిల్చెదు- చచ్చునపుడు దంతములు బైలుపడునట్లు చేయు

పండెను- నిదురించెను

పంద- పిఱికి

పక్కి- పక్షి

పక్షపాతము- ఒకవై పవలంబించుట

పగ- శత్రువు- శత్రుత్వము

పగతు- శత్రువుని

పగతురు- శత్రువులు

పగఱ- శత్రువుల

పగిది- తీరు

పచ్చవిల్తుని- మన్మథుని

పజల- జనుల

పజ్జకె- చెంతకే
పటిమ- శక్తి
పట్టి- బిడ్డ- బిడ్డఁడు
పట్టు- తేనెపట్టు- నివాసస్థానము
పఠింప- చదువ
పడఁతి- పడఁతుక- స్త్రీ
పడక- శ్రమపడక
పడకుండెడు- కట్టకుండెడు
పడగ- జెండా
పడసిన- పొందిన
పడచు- కన్నియ
పతితుఁడు- గొప్పస్థితినుండి పడినవాఁడు
పతివ్రతాత్వంబు- పెనిమిటిని దప్ప నితరునిచ్ఛగించని వ్రతము
ప్రత్యక్షము- అగపడుట
పదంపడి- మఱియు
పదపడి- మఱియు
పదను- వాఁడి
పదము- శబ్దము- అడుగు
పద్దున- పూనికతో
పద్మబాంధవు- సూర్యుని
పనికిరావు- కార్యమునకుఁజాల లేవు
పనిపడనంతకు- అక్కరకలుగ నంతదాఁక
పనిపడి- మిక్కిలి
పనివాండ్రవలె- పనిచేయుటకుఁ బూనుకొన్న వారితీరున
పనుపడనప్డు- పనికిరానిసమయమున
పన్నికము- సృష్టి
పన్నిదము- పందెము
పన్నుచుంట - కల్పించుచుంట
పబులకు- ప్రభువులకు
పబ్బలి- నీటిరొడ్డునఁబుట్టునొక చెట్టు
పరఁగుట- ప్రవర్తిల్లుట- ఒప్పుట
పరము- దేహమువిడిచినపిదప జీవుఁడుండు లోకము
పరికించితి- కనిపెట్టితి
పరికించనేనియు- చూచినయెడల
పరస్పరము- ఒకరినొకరు
పరిగణింపఁబడు- ఎన్నఁబడు
పరిగము- చిఱుచేప
పరిణయమ్ము- పెండ్లి
పరిపూర్ణత- నిర్వాణము
పరిపూర్ణురాలవు- లోపములేని దానవు
పరిమళము- సువాసన
పరిమార్చవలయు- చంప వలయు
పరిశీలింపఁబడవు- బాగుగ నొనర్పఁబడవు

పరిసిన- చెడిన

పరువడి- మిక్కిలి

పరుసమైనవ్రాయి- పరుసపా క్షరము

పర్యాయములు- సార్లు

పర్వతశిఖరము- కొండతల

పఱచుట- వ్యాపించుట- పరుగిడుట

పలుకుట- శంఖముపైకిఁ దెలుపుట

పలుదెఱలు- పెదవులు

పలువుర- అనేకుల

పల్కులు- దైవస్తోత్రములు- మాటలు

పల్లటీల్గొను- పావురమెగరుట

పల్లవి- పాటయొక్కతొలి భాగము

పశువులు- అజ్ఞానులు- నాల్గు కాళ్ళుతోఁకగలజంతువులు

పస- బలము- చవి

పసరముల- పశువుల

పసాదము- ప్రసాదము

పసిండి- బంగారు

పస్తుపడిన- తిండిదొరకకున్న

పా

పాంచను- నీజారునిశత్రువగు నొకఘనుఁడు

పాతపరిచయము- చిరకాలము నుండియున్నయలవాటు

పాటనము- శక్తి

పాటు- అవస్థ- శ్రమ

పాటుపడు- పనిచేయు

పాటుమాసిని- కాయకష్టమున బ్రతుకువాఁడు

పాడుచున్నగోళములు- దేవ దుందుభులు

పాడుపాత్రి- పనికిమాలినవటి

పాతకము- పాపము

పాతరలు- నాట్యమాడుస్త్రీలు

పాతివ్రత్యము- పెండ్లాడిన వానిందప్పనితలపునింగూడకుండు వ్రతము

పాదిరిల- పాటలీవృక్షముల

పాదుకొనియె- నాటుకొనియె

పాదుకొలిపె- పుట్టించె

పానము- ప్రాణము- త్రాగుట

పాయము- యౌవనము

పారిజాతము- ఒకపూలమొక్క

పార్వతి- పాతివ్రత్యదేవత

పార్శ్వము- ప్రక్క

పాఱుట- రణరంగమునుండిభయపడిపరుగెత్తుట

పాఱుపోము- చంచలసుఖము

పాలిన- కాంతిచెడివెల్లనైన

పాళము- విధము- అనుకూల్యము

పావన- పవిత్రమైన

పాశంబు- కట్టుత్రాడు

పాషాణము- రాయి

పి

పిండు-సమూహము

పితాపుత్రవిద్వేషకారణ - తండ్రికింగొడుకునకున్వైరముపుట్టించుహేతువ

పితురునిపై - తండ్రియందు

పిత్తజ్వరము-పైత్యమునఁబుట్టుజ్వరము

పిన్నవయసువారకము-పడుచువారు

పిలువడు-తగ్గిన

పిలిచితే-పిలిచితివా

పిలుకుమారి-నశించి-చచ్చి

పిల్లలారారండు-లొట్టియును సూదిబిలమునజొప్పించునట్లువచ్చుట యసాధ్యంబగు-ఈరెండును క్రీస్తు వేదవాక్యములు

పిల్లికన్నురతనము-వైదూర్యము

పిసినారి-లుబ్ధు

పిసినిగొట్టు-లుబ్ధు

పీ

పీఁకులాట-శ్రమము

పు

పుడమింతాలుపుమిన్న - శ్రేష్ఠభూపతి-శ్రేష్ఠపర్వతము

పుడమి-భూమి

పుడుకుచు-అంటుచు

పునెము-పుణ్యము

పున్నియము-పుణ్యము

పున్నపుంగాన- ధర్మారణ్యము

పురి- పట్టణము- నెమలిపింఛము

పురుడు- సాటి

పులుఁగు- పక్షి

పువ్వార- చేపలదపుడలదంత్రవేలాడునౌక

పూ

పూజ్య- మన్నింపదగిన

పూన్కులకు- ప్రయత్నములకు

పూర్ణముగ- వెలితిలేకుండునట్లు

పూర్వపు- ముందటి

పూవుబోఁడి- స్త్రీ

పె

పెంపరి- గొప్పవాడి

పెంపారుచుండ్రు- వృద్ధిపొందెదరుగాక

పెంపు- కీర్తి- అభివృద్ధి

పెక్కుమార్లు- పలుసార్లు

పెచ్చు- అధికము

పెచ్చుగ- అధికముగా

పెట్టు- ఈవి- దెబ్బ- పూనిక

పెడఁబడి- గతితప్పి

పెద్దతనము - ముసలితనము

పెన్ - పెద్ద

పెనఁగొనిరో - మెలివడిరో

పెను - పెద్ద

పెనుచు - రక్షించు

పెనుచుట - పెంచుట

పెనువడ - వృద్ధిపొందఁగా

పెన్మందు - మహౌషధి

పెర - ఇతరము - ఇతరవస్తువు యొక్క

పెరయ - వ్యాపించఁగా

పెరిమ - ప్రేమ

పెళుచు - అస్థిరమైన - విఱిగెడుస్వభావముగల

పే

పేద - హీనురాలు - దరిద్రుఁడు జ్ఞానహీనుఁడు - దుఃఖి

పేదలై - తక్కువవిల్వకలవై

పేరు - కీర్తి - హారము - నామము

పేరుచు - అతిశయించు - ఒకదానిపైనొకటిపెట్టు

పేరెదిన - కీర్తికెక్కిన

పై

పై - తరువాత

పైకొను - ఎదిరించు - కలుగు - తెచ్చుకొను

పైడి - బంగారు

పైరు - చేను

పైవానిచూపులనుండి - సుఖపడఁజూచుట - ఇతరులుపొందు భోగముతాననుభవించునట్లనుకొంట

పొ

పొంగించు - ఉడికించు

పొంగు - సంతోషించు

పొంత - దాపు

పొక్కు - దుఃఖము

పొగరు - గర్వము

పొగులు - విచారము - దుఃఖము

పొడగంటివే - చూచితివే - వేమఱుఁజూచితిని

పొడఁగాంచు - చూచు

పొడమించు - పుట్టించు

పొడము - పుట్టు

పొడచు - ప్రసరింపఁజేయు - ఉదయించు

పొత్తము - పుస్తకము

పొదువఁబడిన - కట్టుకొనబడిన
పొదుపు - మితవ్యయము
పొనరుచు - చేయుచు - ఒప్పుచు
పొరయు - పొంద
పొరపోవఁజాలదు - పొరపాటు కానేరదు
పొరింబొరి - మాటిమాటికి
పొర్లిక - ప్రవాహము
పొలతిఁ - పొలంతుక - స్త్రీ
పొలపు-సొగసు
పొలయు - చావ
పొలయులుక - ప్రణయకోపము
పొలయించు - దెఱచు
పొలసి- నశించి
పొలివోవు-నశించు
పొలుపారు- ప్రకాశించు
పొల్పారు- ప్రకాశించు
పొల్పువిరారు- ప్రకాశించు
పొసంగు- ఒప్పు- కుదురును

పో

పో- కదా
పోఁదివిరి- పోవుటకుయత్నించిరి
పోఁక- నాశము- వెళ్ళుట
పోకడలు- నడతలు
పోకిరి- వ్యభిచారి- దుష్టు
పోకిరితనము- లంజెటికము
పోటున- నీరుపొంగునపుడు
పోతరము- గర్వము
పోడిమి- సొగసు
పోరుతంత్రములు- యుద్ధోపాయములు
పోరిరి- యుద్ధముచేసితిరి

పౌ

పౌరులు- పురజనులు

ప్ర

ప్రకాశము- కాంతి
ప్రకృతి- పంచభూతతత్వము- స్వభావము- జగత్తునిర్మించు దేవత
ప్రకృతిగుణముల రెండవ పథము- స్వభావగుణములలో మొదటిదగు తెల్విగాక రెండవదగు మఱపు
ప్రక్కతుఁదప్పుట- వ్యభిచరించుట
ప్రచురము- వెల్లడి
ప్రజీర్ణశిల- మిక్కిలియరిగిపోయినరాయి
ప్రణతులు- నమస్కారములు
ప్రణయబిందువు- హితము చేయుబొట్టు
ప్రణామములు- దండములు

ప్రణుతింత్రే- కొనియాడుదురే
ప్రతిగ- మాఱుగా
ప్రతిఘటించు నేని- ప్రతికూలించినయెడల
ప్రతి తీయించుట- అచ్చు తీయించుట
ప్రతిదివస జీవితము- ఎల్లదినములందలి బ్రతుకు
ప్రతిదుష్ట వివరము- ఎల్లిచెడ్డ వందు
ప్రతిపదార్థము- ఎల్లవస్తువు
ప్రతిఫలములు- మాఱులాభములు
ప్రతిబంధము- అడ్డు
ప్రతివాదులు- విరోధులు
ప్రతిష్ఠ- కీర్తి
ప్రతీక్ష- ఎదురుచూచుట
ప్రత్యక్ష దేవతవు- కనులకగపడు వేల్పువు
ప్రత్యక్షరము- ఎల్లయక్షరము
ప్రత్యేకము- వేర్వేఱుగా
ప్రధానము- పెండ్లినిర్ణయించుకొనుట- ముఖ్యము
ప్రబలు- వృద్ధిపొందు
ప్రభాతము- ప్రొద్దుపొడుచువేళ
ప్రభువుచేత- క్రీస్తుచేసినమేలు
ప్రభుత- దొరతనము
ప్రమాణము- ఒట్టు

ప్రయాసకరము- బాధపఱ్చెడువది
ప్రయోజనములు - కార్యములు
ప్రవర్తింపఁబడె - నడుపఁబడె
ప్రశస్తామిత - శ్రేష్ఠమైనట్టియు హద్దులేనట్టియు
ప్రస్తుతి - పొగడ్త
ప్రస్ఫుట - స్పష్టమైన

ప్రా

ప్రాచదువులకొనల - ఉపనిషత్తుల
ప్రాచీనవృక్షదృప్త శిఖరముల- తూర్పునందలి చెట్ల క్రొవ్విన తుదల
ప్రాజ్ఞత - ఎక్కువతెల్వి
ప్రాజ్ఞుల - తెలిసినవారల
ప్రాణగొడ్డమ్ములు - ప్రాణహింసచేయునవి
ప్రాణోత్క్రమణవేళ- ప్రాణము పోయినతత్క్షణము
ప్రాపు - రక్షణము
ప్రామడు - బాధింపడు
ప్రాయము - యౌవనము
ప్రాయశ్చిత్తము - పాపముపోఁగొట్టుకొనుటకుఁ జేయుకర్మము
ప్రారంభమొనరించు - మొదలిడు
ప్రార్థించు - కోరు

ప్రాల్మాలి-సోమరితనముపొంది

ప్రి

ప్రియముగ - ఇంపుగ

ప్రియుఁడు - మిత్రుండు-మగఁడు

ప్రే

ప్రేముడి - ప్రేమ

ప్రేంకణ - పురికొల్పుట

ప్రొ

ప్రొద్దు - సూర్యుఁడు

ప్రొద్దువేల్పు - సూర్యుఁడు

ప్రో

ప్రోత్సాహపర్చ- ప్రేరేపించు

ఫ

ఫక్కి- రీతి

బ

బంగరుపూసినట్టికీడు- ధనవంతులగుపాపులు

బంగారుపలవంత- ఐశ్వర్యరూపముననున్న దుఃఖము

బంటింపక- మిక్కిలియలక్ష్యముగా

బండ- ఱాయి

బంతి- వరుస

బందాలు- చెఱబడ్డవారు

బంది- చెఱ

బందిగము- చెఱ

బందుగుల- బంధువుల

బక్క-చిక్కిన- మిక్కిలికృశించిన

బటువు- పెద్ద

బట్ట- వస్త్రము

బడల్పడ- శ్రమపడ

బత్తి- భక్తి

బదులుపల్కదేని- ప్రత్యుత్తరమిచ్చినయెడల

బధిరులు- చెవిటివారు

బమ్మ- చతుర్ముఖబ్రహ్మ

బయులు - ఆకాశము

బరి - దొంగ

బరిపోవు - పోఁగొట్టుకొను

బల్ - గొప్ప

బలంగంబు- జ్ఞాతిబంధుసమూహము

బలిమి - శక్తి

బలు - గొప్ప

బలెన్ - తీరున

బల్మి - బలవంతము

బవిసి - గౌరవము

బా

బాఁకా - సుషిరవాద్యవిశేషము

బాగెంబు - అదృష్టము

బాద - బాధ

బాపురే - భళీ
బారి - అధీనత
బాళి - వలపు - విచారము
బాష్పముల్ - కన్నీళ్ళు
బాస - ఒట్టు - పలుకు
బాహాటము - వెల్లడి

బి

బిట్టు - మిక్కిలి
బిరుసు - కఠినము

బీ

బీజము - విత్తనము

బు

బుగ్గివంటవలయు - నేలపాల్గా వలయు - నశించవలయు
బుజ్జగించిన - లాలనముచేయఁబడిన
బుడుత - పిల్లకాయ - లేఁత
బుడుతనెలతాల్పు - శివుఁడు
బువి - భూమి
బువ్వ - అన్నము

బూ

బూతము - ప్రాణి
బూమెల - మాయల

బె

బెంగి - (భృంగి) శివభటుఁడు
బెగడింప - భయపెట్టుటకు
బెట్టిదంపు - భయంకరమైన
బెడఁగు - అధికమైన - సొగసు
బెడిదంపు - బెడిదపూ - భయంకరమైన - కఠినమైన
బెడిగాఁడు - క్రూరుఁడు - భీకరుఁడు
బెస్త - మీలవాఁడు

బొ

బొండ - చేతులకుఁదగల్చు సంకెలు
బొంది - దేహము
బొజ్జ - కడుపు
బొబ్బ - అఱపు
బొమముడి - కోపము
బొమిడికల - కిరీటముల

బో

బోగముల - భోగముల
బోధ - ఎఱుక

బ్ర

బ్రతుకు - సంసారము
బ్రహ్మవిద్య - ఆత్మజ్ఞానము

భ

భక్షించఁగ - తినఁగ
భటులు - కాల్బంటులు
భరము - భారము

భర్త- పోషింపఁదగినవాఁడు- మగఁడు

భల్లూకము- ఎలుగుబంటి

భా

భాగంబు- పైవు

భాగ్యము- అదృష్టము

భార్తి- తిరుప

భానుని- సూర్యుని

భామల- స్త్రీల

భావింపఁ తలంప

భీ

భీకరము- భయంకరము

భీముఁడు- మనుష్యులందరిలో బలశాలి

భీరులు- పిఱికివారు

భు

భువనరంగము- లోకమనునాట్యశాల

భూ

భూకందుకము- భూగోళము

భూతసామాన్యమలముల- సమస్త జీవుల శరీరమాలిన్యముల

భూపతి- రాజు

భూమిప్రభులు- రాజులు

భూషింప- కైసేయ

భే

భేదము- తారతమ్యము

భేదింప- చించికొండాడ

భో

భోక్త- తినువాఁడు

భ్ర

భ్రమము- తిరుగుడు

భ్రష్టురాలు- చెఱుపఁబడిన స్త్రీ

భ్రా

భ్రాంతి- భ్రమ

మ

మండలము- శత్రుసైన్యము

ముందుప్రొద్దు ముద్దులకు- చుఱుకుకొండ తాఁకులకు

మంతనము- రహస్యము

మంతిరి- మంత్రి

మందట- సమీపము

మందదృష్టులు- చూపుతగ్గినవారు

మందలింపు- చీవాట్లుపెట్టుట

మంపుకనులదాని- మదిరాక్షి యొక్క

మకిల- నల్లని- మాలిన్యము

మకుటము- కిరీటము

మక్కువ- స్నేహము

మగఁటిమి- శౌర్యము

మగఁడు- జోడు- పెనిమిటి
మగరాల - వజ్రాల
మగవాని - శూరుని
మగువ - స్త్రీ
మచ్చరము - ఓర్వలేమి
మచ్చరులకు - ద్వేషులకు
మచ్చిక- ఆసక్తి
మచ్చు- తీరు
మచ్చెకంటి- చేపలవంటి కన్నులుకలయాఁడుది
మట్టును- పఱకు
మట్టుపఱచిన-తగ్గించినయెడల
మట్టుమీఱి- హద్దుదాఁటి
మడియింప- చంప
మతిమంతుఁడు- తెల్వికలవాఁడు
మత్తిల్లి- మదించి
మదము- గర్వము
మది- మనస్సు
మద్యము-కల్లు
మవఃశోశనక్త- మనస్సునందుఁ దగులుకొన్నవాఁడా
మనదు- కాపురముచేయదు
మనికట్టు- ముంజేతిపైనున్న మొదటిభాగము
మనికి- బ్రతుకు
మను- చిరకాలముండు
మనుచు- పోషించు- బ్రతికించు
మనుజుల- మనుష్యుల
మనెదు- బ్రతికెదు- మన్నెదు- ఉండెదు
మనోజభాంతిమార్తుల్- స్వసంకల్పమే శరీరముగాఁగలవారు
మన్కి- బ్రతుకు
మన్ను- చిరకాలముండు-భూమి
మబ్బు-మేఘము
మయి- శరీరముతో
మరగ- ప్రేమింప
మరగాలు-కాలుపకుబదులుగాఁ దగుల్చుకొన్నకొయ్యకాలు
మరణము- చావు
మరుకమ్ము-వలుపుబాణు
మరుని- మన్మథుని
మరులు- మోహము
మర్త్యకాలము - మనుష్యజీవితము
మర్త్యకృప- ఓమనుష్యానుగ్రహమా
మర్త్యజాతి - మనుష్యసంఘము
మర్త్యప్రకృతి- చచ్చెడు స్వభావము
మఱక- మచ్చ
మఱి- అధికమైన- వెండియు

మఱుగిడు_కప్పు

మఱుగుజ్జు_ మిక్కిలి పొట్టివాఁడు

మసి_ సిరా

మహిత_ గొప్ప

మా

మాడ్కి_ తీరు

మాత్రి_ పరిమాణము

మాత్సర్యము_ఓర్వలేమి

మాదిరి_సాటి

మాపక_తప్పక

మానవనీతి_ మనుష్యులకుండఁదగినధర్మము

మానికము - మాణిక్యము

మానికె - మాణిక్యము

మానిసి - మనుష్యుఁడు

మానుగ - ఒప్పుగ

మాన్యము - పన్నులేకనుభవించుకొనునట్లునన్మానముగ నీఁబడిన భూమి

మావు - రాత్రి

మాయము - కానరాకుంట

మాయురే - భళిరా

మారుతము - గాలి

మార్కొనుట_ ఎదుర్కొనుట_ ఎదుర్కొనుట_ మాఱు ముఖములు వేమముకై తగుల్చుకున్న కాగితపు మొగములు

మార్గశీర్షము - ముదిరిన శీతకాలము

మాఱువెఱపున - ఇతరమార్గమున

మాలినావు - మానినావు

మాలెమంతము - మాల్యవంతము (ఒకపర్వతము)

మి

మించఁగ - ఒప్పఁగ

మిట్టల - ఎత్తైనప్రదేశముల

మిత్తి - చావు

మిత్తిగొంగ - శివుఁడు

మినుకులు - కిరణములు

మినుచక్కిన్ - ఆకాశము పైపున

మినువెల్గు - ఆకాశపుకాంతి

మిన్ను - ఆకాశము

మిఱ్ఱు - ఎత్తైనస్థలము

మివుల - మిక్కిలి -మిగుల

మీ

మీఁదుమిక్కిలి - అత్యధికముగా

మీఱు — అతిశయించు

మీలు - చేపలు

ము

ముందు - మొదట

ముక్కంటి - శివుని
ముక్కడలు - మూర్ఖులు
ముగియు - అంతమగు
ముచ్చివసిఁడి - కల్లబంగారు - మాయబంగారు
ముచ్చిలించెడు - దొంగిలించెడు
ముక్తి - మోక్షము - నిర్వాణము
ముదము - సంతోషము
ముది - ముసలి
ముదురుతెంపి - వయసుమళ్ళిన ముండమోపి
ముద్దులగుమ్మ - ప్రియురాలు
ముద్దులాడి - సొగసైన స్త్రీ
ముద్ర - గుర్తు
ముద్రింపఁబడిన - తల్లికడుపునఁ బొడమిన
ముని - జితేంద్రియుఁడు
మునిపండ్లు - పుట్టుకతోనే యున్న దంతములు
మునిరూపున - ఋషివేషముతో
మున్నీటి - సముద్రపు
ముమ్మరమగు - అత్యధికమైన
మురిపెపు - కులుకునడల
మురియుచు - కులుకుచు
ములికి - బాణము
ములుచలు - మూర్ఖులు
ముల్లె - ధనపుమూట

మునుఁగు - చాటు
మునురుమూతి - రోషవికారము గలమొగము

మూ

మూలము - కారణము - ముఖ్యము
మూర్ఛన - సప్తస్వరారోహణావరోహణక్రమము
మూర్తి - ఆకారము

మృ

మృతమానవుల - చచ్చినమనుష్యుల
మృతి - మృత్యుదేవత - చావు
మృత్యులైన - చచ్చినవారలైన
మృత్యువు - చావువేల్పు

మె

మెండు - అధికము
మెండుకొన్న - అతిశయించిన
మెగముల - మృగముల
మెత్త - శయ్య
మెయి - తీరు - దేహముతో
మెఱుఁగుల - ఆధిక్యముల
మెలఁగుచు - తిరుగుచు
మెలఁతల - స్త్రీల

మే

మేకొను - ఉత్సహించు
మేటి - ఎక్కువ
మేనిపై - ఒడలిమీద
మేలి - శ్రేష్ఠమైన
మేలు - శ్రేష్ఠమైన - శుభము
మేలుబంతి - శ్రేష్ఠురాలు

మై

మై - తో - శరీరము - చేతను
మైకము - మత్తు
మైకొల్పు - చేయు

మొ

మొక్కలుఁడు - కఠినుఁడు - మూర్ఖుడు
మొగంబుమొత్తించు - అసహ్యముకలిగించు
మొగడు - ముడుఁగుకొనిపోవు
మొగలు - మొగ్గలు
మొగి - ముందుగా
మొగిలి - మేఘము
మొద్దుగ - వెల్తిగ
మొద్దువేల్పు - అన్నిజంతువులన్దొద్దులుగాఁజేయుదేవత
మొనల - సేనల - సమూహముల - కొనల
మొనసి - పనివడి
మొయిళులకు - మేఘములకు
మొరటుల - వినయములేనివారల
మొరయు - ధ్వనిచేయు
మొరసెనేని - ధ్వనిచేసినయెడల
మొలనూలు - ఒడ్డాణము
మొల్కనగులు - చిఱునవ్వులు
మొల్ల - మల్లెపూవు
మొల్లపు - అధికమైన

మో

మోటబాన - ఏతముకట్టి నీళ్లుతోడెడుకడవ
మోమోటము - దాక్షిణ్యము
మోదమ్ము - సంతోషము
మోళ్ళు - మొరళ్ళు
మోవి - పెదవి
మోస - మోసము
మోహధూమము - మూర్ఛయనుపొగ

మౌ

మౌనము - ఊరకొనుట
మౌని - జితేంద్రియుఁడు
మౌళి - కిరీటము

మ్ర

మ్రందు - చచ్చు

మ్రా

మ్రాకు - చెట్టు

మ్రు

మ్రుక్కడి- క్రూరమైన- నీచులగు

య

యజమానుడు- అధికారి

యజ్ఞవేదిక- యాగము చేయుటకై

యథార్థత- నిజము- నిష్కాపట్యము

యా

యాచకులు- బిచ్చగాండ్రు

యాచించు- అడుగుకొను

యు

యుగము- లక్షలకొలది సంవత్సరముల పరిమితిగల కాలము

యుతము- కూడినది

యో

యోగ్యత- మంచిగుణము- ప్రావీణ్యము

యోగ్యులు- మంచివారు

యోజన- ఆలోచనము

యోధునకు- యుద్ధమొనరించువానికి

యోద్ధకు- యుద్ధముచేయువానికి

ర

రంగము- నాట్యస్థానము

రంభ- ఒక వేల్పుసాని అచ్చర

రకము- దినుసు

రక్కసి- రాక్షసి

రక్కసచెవులు- మూర్ఖ వీనులు

రక్తులు- పాటలో పోయినిచ్చే సంగతులు

రఘుండు- రఘుమహారాజు

రఘులు- రఘువంశ రాజులు

రచియించె- అల్లెను

రచ్చ- రహస్యముకాని త్రోవ

రతనము- రత్నము

రవణమున- ఉల్లాసమున

రమ్యదశ- సొగసైనకాంతి- అందమైనయవస్థ

రమ్యము- సొగసైన

రయము- వేగము

రహి- తీరు

రా

రాగము- ఆసక్తి- రంజకస్వర సందర్భము

రాగవు- రాఘవు

రాచరుసి- రాజర్షి

రాజఘాతుక - రాజాలంఘింపు స్వభావముకలవాఁడా

రాజిలి - ప్రకాశించి

రాయసము - రాజకార్యము

రాష్ట్రము - ఇరువదిలేక ముప్పది గ్రామములుగల దేశము

రి

రిక్క - నక్షత్రము

రిత్త - వ్యర్థము - నిష్కారణము

రీ

రీతి - విధము

రు

రుచ్యము - చవిగల

రే

రే - రాత్రి

రేదొర - చంద్రుఁడు

రేయిచేఁదుకమ్మ - రాత్రిసంబంధమగు విసపుతడి

రొ

రొంపి - బురద

రొద - ధ్వని

రో

రోఁత - అసహ్యమగు - ఏవ

రోజుచుండె - నిట్టూర్పుపుచ్చుచుండె

రోము - ఇటలీదేశపు ముఖ్యపట్టణము

రోయుచుండ్రు - వెదకుచుండ్రు

ఱ

ఱవ్వ - నింద

ఱా

ఱా - రాయి

ఱే

ఱేఁడు - రాజు

లంగరు - ఓడనిల్పుటకై నీటియడుగున బిగియవేసెడు నాఁగేలువంటి యినుపవనిముట్టు

ల

లక్ష్యము - దృష్టాంతము - ఆదరము

లగ్నము - మేషాదిరాశ్యుదయము

లచ్చనసతురుఘ్నులు - లక్ష్మణశత్రుఘ్నులు

లచ్చి - లక్ష్మి

లత్తుక - లక్కరంగు

లపితము - పలుకు

లభించిన - దొరకిన

లయ- ఘూర్ణాంతరాళవర్తి కాలము

లలన- స్త్రీ

లవమైన- ఏమాత్రమైన- కొంచెమును

లా

లాంఛనము- గుఱుతు

లాఁతి- పరుని

లాఁగఁబడెడ రొక్క- లాగందఱు ద్దమునరసనున్న వస్తుసమితి చేత -అందఱికిన్ని హానివాన గుణ మంటకమానదు

లాగు- రీతి

లావఱు. నీరసిల్లిన

లావు- బలము

లె

లెంక- దాసుఁడు

లెస్స- శ్రేష్ఠమైన- మేలు

లే

లేఁగాను- సన్నని వడువు

లేఁబొద్దు- బాలసూర్యుఁడు

లేక- అటుగాక- పోనీ

లేకేఱుఁబడు- లేకివలెఁదీయఁబడు

లేచె- ఎదిరించె

లేమ- స్త్రీ

లేమి- పేదఱికము- అభావము

లేశము- మిక్కిలికొంచెము

లొ

లొజ్జగ- తక్కువుగా

లో

లోఁగలనరు- ఆత్మను

లోఁగి- లోఁబడి

లోఁగొనుట- వశపర్చుకొనుట

లోక్లై- లోకములే

లోపరహితుఁడు- కొఱఁతలేని వాఁడు

వ

వంక- ఏఱు

వంగడంబు- కులము

వంగుమోఁకాళ్ళు- పరిణామములు

వంచకుఁడు- మోసకాఁడు

వంచన- మోసము

వంత- శోకము- పశ్చాత్తాపము

వందనము- ప్రమొక్కు

వక్త- మాటకారి

వక్రముగ- వంకరగా

వగ- దుఃఖము- వగ- రీతి

వగచు- దుఃఖించు

వగవు- దుఃఖము- పశ్చాత్తాపము

వడువున- రీతిచే

వదంతి - లోకప్రవాదము
వదాన్యత - ఈవి
వధ - చంపుట
వనట - దుఃఖము
వనరు - దుఃఖించు
వయసు - యౌవనము
వఱలు - వృద్ధిపొందు - జయమందు
వలదు వలదు - వద్దువద్దు
వలను - ఉపాయము
వలనగు - ఒప్పు - మోహము
వలపు - వాసన
వలయు - కోరదగిన
వలరాజు - మన్మథుండు
వలవంత - శోకము
వలిపె - సన్నని
వలిమల - వలిమిడిమల - హిమాలయ పర్వతము
వలుద - పెద్ద
వల్వ - వస్త్రము
వశమొనర్చి - స్వాధీనపర్చి
వహించిన - పొందిన - మోసిన

వా

వా - నోరు
వాఁడి - చురుకు
వాకొనంగ - పల్కగ
వాక్రుచ్చి - చెప్పి
వాగు - ఏఱు
వాగ్ఝరి - మాటపొర్లు
వాచాలకము - మాటకారితనము
వాడుక - అలవాటు - ఉపయోగము
వాణిజ్యము - వర్తకము
వాతెఱ - పెదవి
వామలోచనకుంచె - పందెముపై చుకొను
వాని - పడచువాని
వాపుమించు - కల్ల
వారాశి - సముద్రము
వారిధి - సముద్రము
వార్నిధి - సముద్రము
వాలకము - వేషము
వాలాయము - తప్పక
వాలు - కత్తి
వాలుగంటి - జవ్వని
వాళి - వాడుక
వావిరి - మిక్కిలి
వాసి - తారతమ్యము
వాస్తవంబుగ - నిజముగ
వాహినీనాథుల - సేనానాయకుల

వి

విందులు - అతిథులు

వికత్థనోద్ధతుఁడు- ఆత్మస్తుతి చేసికొనువాఁడు
వికారములు- తెవుళ్ళు
వికృత- వికారమైన
వికృతరూప- వికారాకారము కలవాఁడా
విచారణ- చర్చ
విచ్చేసి- వెడలిపోయె
విజృంభించు - హెచ్చు
విడి - విడబడి
విత - వ్యర్థము
వితంతువు - ముండమోపి
వితము - విధము
వితర్కము - మార్పు
వితాకు - పరవశత్వము
వితాన - విధమున
విత్తబడిన - నారుచల్లఁబడిన
విత్తము - ధనము
విదూషకుఁడు - నవ్వుపుట్టించు నట్లొకరి చెప్పుచేతలఁదిరుగు వాఁడు
విద్యార్థి- చదువునేర్చు కొనువాఁడు
విధాన- విధమున
విధి- అదృష్టము- పాలనపద్ధతి
విధించె- ఏర్పరచె- శాసించె
విధిగ- తప్పక

వినికి- వినుట- శ్రవణేంద్రియము
విన్నఁబరచు- చిన్నపుచ్చు
విన్ననౌ- చిన్నపోయిన
విన్నాణము- అందము
విన్ను- ఆకాశము
విపత్తులకు- ఆపదలకు
విపరీతకల్పన- లేనిపోనియున్నిక
విపరీతము- తార్మాఱు- ఒక దానికిబదులింకొకటియైన
విభులు- మగలు
విభూషణము- నగ
విమర్శ- విచారణము
వియజ్జ్యోతి- సూర్యుఁడు
విరచనాకౌశలము- పనిచేయు నేర్పు
విరాళి- మోహము- విరహము
విరియఁబుచ్చి- పోఁగొట్టి
విరుద్ధముగ- ప్రతికూలముగ
విలపించెద- ఏడ్చెద
వివరించిన- తెల్పిన
వివిధ- పలుతెఱంగులైన
వివేకము- యుక్తాయుక్త జ్ఞానము
వివేకతీరము- తెల్వియను ఒడ్డు
విశదము- తెల్లము
విశేషమ్ముగ- అధికముగా
విశ్రాంతి- ఊరట

విశుద్ధిమేర - వెల్లడిచేయఁబడిన దానిహద్దు
విశ్వసింతు - నమ్మెద
విశ్వాసము - కృతజ్ఞత
విషమత్సరము - క్రూరమైన యీర్ష్యలేమి
విషానుభవము - కష్టానుభవము
విసవుమేతరి - శివుఁడు
విస్తరించు - హెచ్చించు
విహితులారా - మిత్రులారా

వీ

వీనులు - చెవులు
వీవనల - విసనకఱ్ఱల
వీసము - పదునాఱవభాగము
వీసరములు - వ్యర్థములు

వృ

వృక్షము - చెట్టు
వృద్ధత - ముసలతనము
వృద్ధదశ - ముసలితనము
వృద్ధాత్మజుఁడు - ముసలివాని కొడుకు

వె

వెంగలి - వెఱ్ఱి
వెండి - మఱియు - రజత లోహము - తెల్లని
వెండియు - మఱియు
వెంబరులు - అవివేకులు
వెక్కసంబుగ - మిక్కిలి
వెచ్చ - వేఁడి
వెజ్జు - వైద్యుఁడు
వెడవిల్తుచే - మన్మథుచే
వెత - దుఃఖము
వెదచల్లు - వ్యాపింపఁజేయు
వెన్నెలవుల్గు - చకోరపక్షి
వెన్నెలతేని - చంద్రుని
వెరవు - ఉపాయము - తీరు
వెఱఁగు - ఆశ్చర్యము
వెఱవు - భయము
వెఱ్ఱిసిరుల - కల్లను
వెలఁది - స్త్రీ
వెలివుచ్చుచుండు - లోనికిరానీయకుండు
వెలియు - మాయు - చెడు
వెలిసిడము - తెల్లజెండా
వెల్తిపడవలయు - క్రిందిగాలి విడువవలయు
వెల్లువ - ప్రవాహము
వెస - వేగము

వే

వేంద్రమగు - వేఁడియైన
వేఁడికోలు - బతిమాలుట
వేగింపఁబడు - తపించఁబడు
వేగురు - వేయిమంది
వేగులు - చారులు
వేచి - కాచుకొని
వేతు - నిరీక్షింతు

వేదాంతి- జగమబద్ధము బ్రహ్మముసత్యమను వాఁడు
వేలుపుపెద్ద- బ్రహ్మ
వేలుపులబువ్వ- చంద్రుఁడు
వేలుపులమూఁకపేరిటిపెలఁది మగడు- కుమారస్వామి
వేల్పఁబడి- హోమముచేయఁబడి
వేల్పుఱేని- ఇంద్రుని
వేసరి- విసిగి

వై

వైఖరి- తీరు- చేష్ట- కంఠధ్వని
వైచిత్ర్యము - చమత్కారము
వైదేయి- సీత- వైదేహి
వైళము- త్వరగా

వ్య

వ్యధ- దుఃఖము
వ్యయము - వెచ్చము
వ్యవహారకర్త - పనినడిపించు వాఁడు
వ్యవహారి- పనికావలసినవాఁడు
వ్యసనము - చెడ్డయలవాటు - చింత

వ్యా

వ్యాకులము - కలఁత
వ్యాఖ్యానము-శబ్దార్థవివరణము
వ్యాఘ్రముచేష్ట - పులివడత
వ్యాధి - పీడ
వ్యాయామము - సంచారము

వ్ర

వ్రయ్య - తునక
వ్రయ్యంబడకుంటి - ముక్కలు కాకుంటిని

వ్రా

వ్రాయి - అక్షరము
వ్రాలు - అక్షరములు

వ్రే

వ్రేఁగు - బరువు

శ

శంక - సందియము
శక్తివిహీనమైన - బలములేని
శస్త్రి - ఆయుధధారి

శా

శాంతము - అఁగుఁడి
శాశ్వతము - స్థిరము
శాసనపత్రిక - రాజిచ్చినదాని కై వ్రాసిన నిదర్శనపత్రము
శాసనము - పాలనము - ఆజ్ఞ

శి

శిలాక్షరము - రాతిమీఁది వ్రాయి
శిల్పాల - విద్వాంసుల

శీ

శీఘ్రితమువిధుల - త్వరఁగాఁజేయ నలసినముఖ్యకార్యముల

శు

శుద్ధిసేయఁగబడి - దోష మూడ్చఁబడి

శూ

శూన్యమాసము - ఆషాఢ మాసము

శో

శోకము - దుఃఖము

శోధ - పరీక్ష

శౌ

శౌర్యము - వీరత్వము

శ్ర

శ్రద్ధ - ఆసక్తి

శ్రా

శ్రాద్ధాశనము - చచ్చినవారినుద్దేశించిపెట్టుభోజనము

శ్రావ్యము - వినుటకింపైన

శ్రీ

శ్రీ - ఐశ్వర్యము

శ్రు

శ్రుతి - వేదము - పాటకుసాయపడుసూతి

స

సంక్షిప్తపఱతు - ఇఁకనామొఱ చాలించెదను

సంగడీ - మిత్రుఁడా

సంగతి - వ్యవహారము

సంఘము - సభ - సమూహము

సంజ - ప్రొద్దుగ్రుంకుసమయము

సంతతి - పిల్లలు

సంతరించు - కలిగించు

సంతసించెద - సంతోషించెద

సందియము - సంశయము

సంద్రము - సముద్రము

సంధి - పొత్తు

సంపాతి - రామాయణమునఁ బేర్కొన్నగ్రద్ద

సంపుటముల - పుస్తకముల

సంపూర్ణసహజకాలవిన్యాసము - స్వాభావికముగాఁగాలము వంచుట

సంపూర్ణుఁడు - సుగుణములందు వెలితిలేనివాఁడు

సంభవించె - కలిగె

సంస్తవము - పొగడ్త

సకపటము - మాయతోఁగూడిన

సకలైహ్యా - అందఱసహ్యించుకొను

సఖ్యము - చెలిమి

సగపాలు - సంగోరువంతు

సడలెదు- జారెదు
సడి- చప్పుడు
సతతము- ఎల్లప్పుడు
సతము- శాశ్వతమా
సతి-పతివ్రత- (స్త్రీ)
సతిగుండము- పేరంటాలిసమాధి
సత్కృతి- ఆదరము
సత్తువు- బలము
సత్ప్రతిష్ఠోద్భవస్థానము-
సత్కీర్తికలుగుచోటు
సత్యము- నిజము
సద్వితీయత- మంచివినయము
సన్నద్ధము- సిద్ధపడిన
సన్నలు- సంజ్ఞలు
సన్నుతి- పొగడ్త
సమయము- కాలము
సమర- వికసించుట
సమర్పించు- ఇచ్చు
సమస్తము- అంతయు
సమాధి- శ్మశానము
సమానుభూతి- సమముగానను
భవించుట
సమితి- సమూహము
సమ్మోదలీల- సంతోషవిలా
సము
సరకు- లక్ష్యము
సరగున- వేగముగా
సరళత - తిన్నదనము
సరస - చెంత
సరసము - వేడుక
సర్వభక్షకత్వము - అన్నియుం
దిను స్వభావము
సర్వసాధారణానుభవంబె- జను
లందఱనుభవించిన యంశమే
సలాక - కాటుకపెట్టుకొనుపుల్ల
సలిపిన - చేసిన
సల్పు - చేయు
సవతి - తోడిపెండ్లాము
సవతులేని - సాటిలేని
సవిత్రుండు - సూర్యుండు
సహచరు - మిత్రుని
సహజము - స్వభావము
సహేతుకముగ- కారణముచెప్పి
సహోదరు - తోడఁబుట్టినవాని

సా

సాకిరి - సాక్షి
సాకు - నెపము
సాజంబు - సహజంబు
సాటిదినుసుగమి- ఉపమాద్రవ్య
సముచ్చయము
సాదుల - మంచివారల
సాధనము- ఉపాయము- సహా
య సంపత్తి
సాధుల - మంచివారల
సాపాటు - భోజనము
సామర్థ్యము - శక్తి
సారెసారె- పలుమాఱు

సావానము - సహపానము
సాష్టాంగవందనము - సాగిలపడి మ్రొక్కుట
సాహసోద్యమములు పనికిరావు - అవసరముగాఁ జేయవలసినపను లుచేయఁబడకుండును
సాహాయ్యము - తోడు

సి

సిగ్గిడి - లజ్జలేనివాఁడు
సిగ్గుచదువుల - లజ్జాపాఠముల
సిడము - జెండా
సిబ్బితితనము - సిగ్గు
సిరి - ఐశ్వర్యము - కాంతి
సిరిగలాని - ధనవంతుని

సీ

సీ - ఛీఛీ
సీతు - శీతకాలము - పంటలేని కాలము
సీమ - దేశము - ఆంగ్లేయదేశము
సీరాము - శ్రీరాముని
సిరికిఁగొంపబడలేదు - లక్ష్యము చేయఁబడలేదు

సు

సుంతలో - క్షణములో
సుకము - సుఖము
సుఖజన్మార్థంబు - సుఖముకలుగఁజేయఁబుట్టుటకొఱకు
సుఖాసనముల - సుఖకరములగు కూర్చుండుపీట మొదలగువస్తువులు
సుగానము - తీయనిపాట
సుద్దమా - నిర్మలమా
సున్న - శూన్యము
సుర్పాణి - శుభ్రమైన - కాంతిగల ముత్తెము
సుమితర - సుమిత్ర - దశరథ మహారాజుభార్య
సురటిసిగలు - చామరశిఖలు
సురపొన్న - సువాసనగలయొక విధమైనపొన్నపూవు
సురలు - వేల్పులు
సురియ - చిన్నకత్తి
సులభప్రసూత - అశ్రమముగాఁ బుట్టుదానా
సులోచనములు - ముక్కద్దములు
సులువు - సులభము
సుశ్లోకము - సొగసైన పద్యము

సూ

సూకరమాంసాశనులు - పంది మాంసముతినువారు
సూక్ష్మపు - కొద్ది
సూచనము - తెలియపర్చుట
సూడు - శత్రువు

సృ

సృజించె - నిర్మించె - చేసె

సే

సేగి - పాడు - కీడు

సై

సైఁచునవాఁడు - దుఃఖము నోర్పుతోడి వాఁడు

సైతము - కూడ

సైచియుండునా - దుఃఖమోర్చి యుండునా

సైచు - ఓర్చు

సొ

సొత్తు - స్వత్వము

సొమ్మ - మూర్ఛ

సొమ్ము - ధనము - నగ

సో

సోదరి - తోఁబుట్టువు

సోదరుఁడు - తోడఁబుట్టినవాఁడు

సోయగము - అందము

సౌ

సౌరు - సొగసు

స్త

స్తవము - పొగడ్త

స్తు

స్తుతి - పొగడ్త

స్థై

స్థైర్యస్థైర్య వర్జంబుమాయుఁ జిలిరుచిహీనమూ చాయచేత - దీర్ఘాలోచనము చేతమనోనిశ్చయము చెడిపోవును

స్నా

స్నానము - శ్రమఁబోఁగొట్టు సాధనము

స్మ

స్మరశరవిద్ధ - మన్మథబాణములచేఁగొట్టఁబడిన

—o—

నవరసతరంగిణి

తప్పొప్పుల పట్టిక [పీఠిక]

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	1	కెద్దియందోఁచక	కెద్దియుందోఁచక
3	5	వచ్చినట్లయ్యె. నాపని	వచ్చినట్లయ్యె నాపని.
7	11	దేశోపద్రకారులగు	దేశోపద్రవకారులగు
10	4	సోఽభూత్సమా	సోఽభూత్ప్వమా
10	12	rick	rich
10	18	రాతౌ	రాత్రౌ
12	26	friednd	friend
13	10	యతనిని	యతనివి
13	11	నొక్కఁడే నొక్కఁడే	నొక్కఁడే
15	24	మోని	మోవి
16	8	యొందు	యెందు
17	5	భారవి మాఘులు	భారవి మాఘులు
18	3	వెఱ్ఱిలానివలె	వెఱ్ఱివానివలె
21	15	హేమెట్టుం	హేమ్లెట్టుం
22	4	బోధింవచ్చు	బోధింపవచ్చు
22	6	పామరంజనము	పామర రంజనము
24	11	సైఁబడ	పైఁబడ
24	19	లనుమానించెదరరేమో	లనుమానించెదరేమో
27	5	నభ్యంగమొనర్చుట	నభ్యంగనమొనర్చుట
27	7	కరుణాబీభత్స	కరుణబీభత్స
28	3	Rope of	Rape of
29	5	మనవెట్లు	మనసెట్లు
30	15	రంగస్థలయిన	రంగస్థలమున
31	14	కాళిదాన	కాళిదాస

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
32	2	దద్దుర	దర్దుర
32	12	నిర్ణయించిని	నిర్ణయించిరి.
34	24	ఖెదముండునో	ఖేదముండునో
35	2	బాడిరన	బాడి రస
37	14	పులిమనట్లు	పులిమినట్లు
37	26,27	తాలజ్ఞశ్చాప్రయోగేన	తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన
38	18	దాసాదికృతులు	దాసాది కవికృతులు
39	6	తవిలిని	తవిలి
40	3	రస్త్రములు	రస్రములు
41	3	కుడిచేయు	కుడిచేయి
41	9	ముదేష్టిత	ముద్వేష్టిత
42	24	అనుఅనునప్డు	అనునప్డు
43	8	ప–కా	పతాకా
45	1	సముగ్ర	సముద్ర
45	2	గలుపులెట్టరంగు	గలుపు నెట్టరంగు
45	8	ఊహోనాల్గు	ఊహనాల్గు
46	1	ననియు	ననియు
46	3	భర్తవియో	భర్తృవియో
47	13	కేషకా ?	కేషనా ?
47	22	యూన్వర్బిటీ	యూన్వర్సిటీ
48	12	యంతజీత	యంతజీత
51	21	రెంమ్మ్మప్వాతిక	రెండున్మ్మప్వాతిక
54	9	నాగరకాగ్రణ్యులు	నాగరకాగ్రగణ్యుల
54	13	గాన్పించుట	గాన్పించుట
54	17	రసాభాముగ	రసాభాసముగ
54	17	నగుబాసటుం	నగుబాటుం
56	14	కాశీదాస	కాళిదాస

తప్పొప్పుల పట్టిక (శుద్ధ పత్రము)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
3	10	భక్షించు!	భక్షించు
4	14	Scaldrhymers	Scald rhymers
6	3	tolament	to lament
6	15	hononr	honour
7	3	గోరుచున్న	గోరుచున్న
7	6	మాక్రమించు	మాక్రమించు
7	14	నాడినచో	నాడినచో
21	21	మైన నన్నుండనిమ్ము	మైన నన్నుండనిమ్ము
24	3	arme !	armed
30	13	LOVES	LOVE'S
35	6	బూమేల	బూమెల
36	7	Can, 'shall	Can, shall
36	17	uot	not
37	7	కావున్	కావున్
42	17	Lhey	They
46	2	Wonnds	Wounds
52	10	యశోధనా నాంహి	యశోధనానాం హి
52	15	ప్రవృత్తి	ప్రవృత్తిః
56	2	క్రియాఫలం భాయ	క్రియాఫలంభాయ
56	10	యాంతేర్వం	యాంత్యేవం
58	3	పాదక(స్త్రీ) ప్రముష్ణం	పాదక స్త్రీప్రముష్ణం
64	11	l the sun	i' the sun

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
68	७	unerossed	uncrossed
70	16	majestieal	majestical
70	18	thlng	thing
70	19	Vapowrs	Vapours
72	9	eonsummation	Consummation
72	31	sicklied	sick lied
73	3	వన్నాంనదింప	వన్నానందింప
73	18	యొకపు	యొక్కపు
81	21	మఱియ	మఱియు
82	13	clifford	Clifford
83	11	పులునిచ్చెలు	పులు నిచ్చెలు
90	8	goldea	golden
94	17	Powcr	Power
95	6	యుదుపులెట్లు	యుదుపులెట్లు
98	15	destory	destroy
100	3	bs ths	be the
106	8	poticnce	patience
115	13	ఇంచుంక	ఇంచుక
119	3	రేఖు కగల	రేఖుక గల
120	10	వస్థాణుస్థిర	వ స్థాణుస్థిర
124	2	వలయొవ	వలయొవ
124	4	బంబం స్థితః	బింబంస్థితః
133	11	వదుషులు	వదనులు
142	6	bc	be

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
145	6	గీ॥	ఆ) delete
148	8	word	wc rld
149	4	కటాకటా	కట కటా
151	10	సీదరుండివుడు	సీదరుండిప్పుడు
151	15	మాలింతు	యాలింతు
162	22	unensy	uneasy
163	9	దోసరారుల	దోసకారుల
165	21	పెట్టగలెదవ	పెట్టగల్గెవ
170	24	watchfui	watchful
171	9	ఎద	యెద
172	20	Cume	Come
173	14	(గూరుడవు	గూరుడవు
174	4	Nav.	Nay,
175	4	యిమ్మను	యిమ్మనుజాల
175	6	జాల	—— (To be deleted)
175	10	(వాలు)	(వాల్కు) ——
175	24	వాలుబట్టు	వాల్కుబట్టు
176	14	An	And
177	3	(వాలు)	(వాల్కు)
177	7	ముగమపయోగింద	ముగ నుపయోగింప
178	11	Habert	Hubert
178	22	Wnat	What
182	3	therin	therein
184	33	nd	And
185	6	గోల్లి	గోల్లీ

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
187	21	వృధ	వృథ
18)	17	వెఱ్ఱి	హైత్రి
194	13	thier	their
194	17	Havc	Have
198	18	bi	be
202	16	inquity	iniquity
203	15	వన్యైన	వన్మైన
204	13	l!ve	live
205	6	సిపీవు	సిపీవు
206	16	sleeo	sleep
208	8	యత్రశ	యత్రవ
208	12	చతుర్త్రైఃస్నర	చతుర్త్రైస్సర
2(8	13	స్త్రస	స్త్రన
210	3	రుడితో	రుదితో
211	17	యూనిద	యువిద
212	7	స్త్రన్మ్రఖోఛ్వాప	స్త్రన్మఖోచ్ఛ్వాస
212	11	మన్యనే్రధవాన	మన్యనే్రపవాన
212	15	వాస్మ్రదంకే	వాస్మదంకే
213	8	10	14
214	5	10	20
214	11	యస్మిన్	యుమస్మిన్
214	14	రాశ్మ్రరాత్రే	రాశ్యధాత్రే
214	15	రదవో	రదనో
215	4	పికులాట	పీకులాట
216	4	కథం సూ	కథం ను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
216	4	దుఃఖైరవైః	దుఃఖైర్న్వైః
216	7	యూహ్య	యుహ్య
216	8	సర్వే	సర్వై
216	10	విడిరో	విఢిరో
217	12	యువంగు	యున గు
222	12	othor	other
224	5	Soone	Sooner
224	14	rimmed	Trimmed
225	20	...	7
227	21	మొకలా	మొగ్గలా
230	6	...	12
230	14	...	14
231	11	13	14
231	13	14	15
232	6	Act. Sce I	Act. I. Sc. I.
237	3	(ప్రోటియక్-	(ప్రోటియస్-
241	14	[వాగ్దేదు!]	....
241	15	జోళ్ళయ	జోళ్ళయవాగ్దేదు!]
241	21	ఘట్టించు	ఘట్టించు
244	13	An	And
246	8	రసూయా	రసూయా
243	6	మున్వఘావ	మన్వధావ
248	8	వందధే	వంధే
248	8	గాంతు	కంతు
218	8	క్ష్యప్రాం	కృప్రాం (క్లప్రాం)

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
248	8	నస్మంర	నస్మర
248	12	అనుం ప్త	అనుం త్ర
248	15	దిశనా	దశనా
248	19	శృంగారతి కే	Read as 1st line on page 250
249	3	కేలఁబట్టుకొన్న	కేలబట్టుకొన్న
249	7	చూపులఁన్న	చూపు లన్న
250	6	సిధ్ర న్ని	సిధ్య న్ని
250	7	బిబంధి మా	బింబధి మా
250	14	కామ్మ	కామమ్
251	13	వలిపితి	నలిపితి
252	10	నూపురశబ్ద	నూపురశబ్ద
254	3	త్ర్యాయా	త్వాయా
254	8	నే త్రా	నేత్రా
254	11	కచ్ఛేణ	కచ్ఛేణి
255	12	వేదికొట్టైకొ	వేదికోట్టైకొ
256	2	త్పుకః	తున్నకః
256	11	పల్లవనా	పల్లవనా
256	13	అక్షమో	ఆక్షమో
257	14	నకియు	సకియు
258	1	వత్స్యరణో	వత్సరణో
258	6	తత్వ్వా	తత్త్వా
258	10	లోహితత లా	లోహిత తలా
258	10	బాహు	బాహూ
259	7	నలిపు	నలిపు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
259	12	వెదకటస్మైమె	వెదకటస్మైమె
260	8	స్థానస్యశ్రీ	స్థానస్యశ్రీ
261	1	కాదినే	కాదినే
261	7	ముంటి	ముందిటి
262	14	భ్రష్ట	(భ్రష్ట
263	9	బెట్టిను న్నొడల	బెట్టి నన్నొడల
266	10	in end	mend
274	1	beleve	believe
279	10	పొమ్మంటకల్గు	పొమ్మంటికల్గు
282	8	at the	at they
282	13	mothers	mother's
283	8	బెకలించ	బెకలించు
285	11	వచ్చినవి	వచ్చినవి
286	16	helf	help
288	10	VANICE	VENICE
289	3	దృష్టలు	దృష్టులు
		For	Read as
289	9	వ॥ రెండు...కావు 39	ద్వా॥ పరుగు.........
		For	Read మొత్వా 40
289	12	ద్వా॥ పరుగు...... మొత్వా	వ॥ రెండుగంటల... కావు 39
293	5	దొంకలించు	దొంగిలించు
295	5	యాంద్రుకు	యాంద్రకు
296	17	a ould	would

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
302	4	నజతాపకారీ	జనతాపకారీ
302	5	మా త్రచిత్రమ్	మాత్రచిత్రమ్।
302	6	మహాతీం	మహతీం
303	6	గొనక	గనక
305	7	నత్రావు	నత్రావు
308	3	Tbey	they
309	13	చూనవు	మానవు
317	22	।	Delete.
318	1	Act ii Sce ii	Act iii Sce ii
321	3	సది	పది
325	4	ధారణముగు	ధారణముగు
342	22	is	it
345	1	హే కామైన	హే కామైన
346	7	bea s	bears
348	18	civll	civil
348	22	exectors	executors
349	3	కాలవ్యాసమున	కాలవిన్యాసమున
349	5	తేనేటీగలు	తేనెటీగలు
351	3	ఓర్చెన	చిర్నెవ
367	1	యచ్చోటు	యచ్చోట్చు
371	5	లెవందు	నెవందు
373	11	చున్నవ్వాడు	చున్నవ్వాడు
373	21	మావు	మావు
377	1	భీరుల	భీరులు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
379	16	కూట	కూడ
380	14	Innocent	innocent
380	18	teast	feast
381	17	మూలిని	నూలిని
391	11	నెట్లులెటుల	నెట్టులెటుల
393	2	దా టు	దాఁటు
393	21	చిఱత	చిఱుత
395	5	కెక్కని	కెక్కడని
395	14	బడివ	బడిన
397	5	మాయురెయిదువు	మాయురెయిదుము
399	2	తెన్ను న. బొంగ	తెన్నునం బొంగ
4 1	4	యుందు దకు	యుం దుదకు
403	5	మిక్కుటముగు	మిఁక్కుటముగు
403	9	ముళ్ళెను	ముల్లెను
403	15	దొంకలించిన	దొంగిలించిన
405	14	బోవలేదు	బోవలేదు
412	15	fowder	powder
415	11	దెబ్బ్వన	దెబ్బవ
416	18	Iheir	Their
419	7	ౖవయము	వ్యయము
421	16	కుగురుర్చు	కుదురుకుర్చు
423	15	చద్రుఁడుం గూడఁ	చంద్రుఁడుం గూడఁ
424	3	vilder	viler
425	12	కెదుర్గణ	కేదుర్గణ
428	8	voiee	voice

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
429	8	అదమొదియు	అద్దమొదియు
430	1	nost	host
430	15	aguel	ague
430	15	tain's	taints
431	7	నవ్వఃవ్వెదు	నవ్వనవ్వెదు
432	17	one	once
434	8	be perfect	be a perfect
435	2	లరదుఁ	లరయుఁ
436	20	Afflication	Affliction
436	23	nostrill	nostril
437	13	కుంట్లదని	గు డని
439	3	శాళ్ళను	శాళ్లును
439	9	వీవ్రుఁనకుఁ	వీఫునకుఁ
440	1	lock	Look
441	5	చక్కి	చక్కి
442	6	toves	loves
445	11	నాఁగు	సాఁగు
448	2	ornsses	cresses
450	7	up ON	upon
451	24	వలవఁత	వలవంత
452	3	losser	lesser
453	9	లోడ్డగఁజొప్పుదు	లోజ్డగఁజెప్పుదు
454	1	curd	cur'd
455	14	మైనన్నియు	మైవన్నియు
456	6	fron expence	from expense

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
456	16	They	The
459	11	నెవసియుండు	నెనసియుండు
459	19	యుం యుండిట్టము	యుండిట్టము
460	3	ond	and
461	15	గంటల	గంటుల
463	(N. B : "అద్భుతరసః" — కాళిదాసుని శ్లోకానువాదము నకు పుట 512 నుండి 558 వరకు చూడగలరు).		
464	2 & 13	Sec	Sce
464	22	restrined	restrained
465	1	రౌద్రభీభత్స భయానక రసములు	delete
466	9	Slaaders	Slanders
467	15	యేనచో	య్యైనచో
467	23	నకర	నరక
469	4	వారే	వారి
469	19	బడవట్టి	బడనట్టి
470	4	flusihing	flushing
471	15	ము వెంనడిచెడు	ము వెంబడించెడు
472	6	Wanned	
472	19	Yet I dull	Yet I, A dull
473	6	కొందుఁగాన ‖	కొందు ఁగాన ‖ 3
474	33	Kings	King
475	14	విటునా	నిటునా
477	25	వింతకన్న	నింతకన్న
479	14	నలమనిండు ‖	నలమనిండు ‖ 5

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
481	6	వర్చ్బేడును	వచ్చేడును
481	13	క్రిస్తుమస్థు	క్రిస్తుమతస్థు
481	20	నిన్నులలో	నిన్నుఁ బో
482	17	Enscar	Ensear
484	4	there boundless	there is boundless
484	6	forth	froth
484	7	So scape	So 'scape
486	8	theirs	their
486	17	heartly	heartily
487	7	కావుల	కాపుల
487	21	లుక్కడండీచునో	లుక్కడంచునో
488	17	arbitraters	arbitrators
489	11	మతి	మతి
489	14	వేడ్కవది	వేడ్కనది
489	15	దిద్దబడిని	దిద్దబడని
493 to 502	Page Heading	భీబత్సరసము	బీభత్సరసము
493	16	దేవికి	దేనికి
495	22	ఘోష వెట్ట	ఘూోష వెట్ట
497	9	గ్రోజవు	గ్రోంజవు
498	15	fiies	flies
501	2	చుంద్రనోత	చుద్రనోత
502	4	రేపిగ జాన్మ్మల	రేపి గజాన్మల
502	6	వినన్నమీనం	విపన్నమీనం
502	8	వినుర్ద	విమర్ద

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
502	11	తృషాకులంనిః సృత	తృషాకులం నిఃసృత
507	17		
504	12	KING GOHN	KING JOHN
504	18	braven month	brazen mouth
512	3	ప్రాంసు	ప్రాంశు
512	3	రఘువంశే_స	రఘువంశే_స_1
512	4	శ్లో 3 . 1	శ్లో. 3. (ఆ పుటలో శ్లోక సంఖ్య 1 అని గ్రహించవలెను)
512	6	శ్లో. 15.2	శ్లో. 15 (ఆ పుటలోశ్లోక సంఖ్య 2 అని గ్రహించవలెను)
512	9	తసుప్రకాశే	తసుప్రకాశే
512	10	స. 3. శ్లో॥ 2.3	స. 3. శ్లో॥ 2. (ఆపుటలో శ్లోక సంఖ్య 3 అని గ్రహించవలెను)
		(అట్లేమీదను సర్గసంఖ్య-శ్లోకసంఖ్య నెఱుంగునది)	
512	13	తరశ్చ్కార	తిరశ్చ్కార
512	18	స్వర్శ	స్పర్శ
513	5	గయిబాచు	గయిచాచు
513	20	దొడవిడి	దొడనిడి
514	1	పక్షసి	వక్షసి
514	8	మామాగచ్ఛతు	మమాగచ్ఛతు
514	11	వసంభావిత	న సంభావిత
514	21	వాస్పంక్తిరథో	వాన్పంక్తిరథో
514	22	అసథే	అపథే
516	3	నేద్దో	నేద్ధో
516	4	జ్యలనః	జ్వలనః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
516	7	సువేయమా ।	సుషువే యమా ।
516	13	తం ప్రవే	తం వ్రవే
518	1	మన్వేష్టం	మన్వేష్టుం
520	4	వటశ్శ్యామ	వటశ్శ్యామ
520	18	పర్యన్త	పర్యన్త
522	2	మాయాతాక్ష్యాః	మాయతాక్ష్యాః
523	21	జగములొాన	జగములోన
524	4	మూడం	మూఢం
524	7	తిమరం	తిమిరం
525	11	జేలువు	జెలువు
528	4	దూపః	దూనః
528	9	క్రియయైవ	క్రియైవ
528	10	కేషాంవస్యా	కేషాం నస్యా
528	13	పవవవేగోత్థి	పవనవేగోత్థిత
528	15	ముచ్చైర్వీక్ష్య	ముచ్చైర్వీక్ష్య
529	18	జడువు	జడువు
530	6	క్వచిత్సగర్ష	క్వచిత్సగర్భ
530	16	విపత్ర	విపత్ర
530	17	విహాయః	విహాయ
531	13	న్గోయ్యాలులు	న్దోయ్యాలులు
531	15	కొందురు	కొందరు
532	17	కప్యన	కస్యన
532	21	ప్రమలా॥ దేవబా	ప్రమ దేవబాలా॥
533	15	వుపుల	పువుల
534	6	పవనస్సుమన్ధిః	పవనస్సుగన్ధిః

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
534	21	శ్లాంఘ్యం	శ్లాఘ్యం
535	7	హాయి యోపద	హాయియాపవ
535	10	మానికొమ్మ	మావికొమ్మ
535	22	మడునుల	మడుసుల
536	8	నినాధం	నినాదం
536	12	ఆవిర్భాతే	ఆవిర్భాతే
536	14	ముచ్యనూనా	ముచ్యమానా
537	12	పడగఘూళ్లు	పడగచూళ్లు
538	3	లోక	లోక
538	9	నతద్విధాం	నతద్విదాం
540	9	దంతర్భాష్పే	దంతర్భాష్పే
542	12	ద్రూరమిదానీం	దూరమిదానీం
543	17	వింతనూనిక	వింతమానిక
544	2	శిశోర్వ్యపమ్	శిశోర్వ్యపమ్
546	5	స్త్రయాణామువః	స్త్రయాణామథః
546	16	కిమవహి	కిమివహి
548	5	స్థితఇతి	స్థితఇతి -
549	5	డనుతపసి	డనుతపసి
550	9	బాణాన్వ్రజ	బాణాన్వ్రజ
551	16	కాక తతమా	కాక కతమా
552	13	త్ర్పాచీనార్కం	త్ర్పాచీవార్కం
552	14	నర్వాం వత్సే	న త్వాం వత్సే
552	16	లబద్ధ పరిపాలన	లబ్ధపరిపాలన
554	5	ష్వాశోన్ను	స్వాపోన్ను
555	19	ఘపు తరువాత	పుపు తరువాత

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
556	7	దృశ్యంత మసి	దృశ్యం తమసి
556	11	సుందరిం	సుందరీం
557	12	న్దావ్యే	న్దివ్యే
558	1	క్షామాం ప్యాదసతి	క్షామాం స్యాదసతి

గమనిక : కొన్నిచోట్ల Act – Sc అని ఉండవలసిన చోట్ల Act — Sec అని ముద్రణలో నున్నది సరిదిద్దుకొనవలెను.

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
561	4	ఫ్లానుర్సి	ఫ్లారిన్సు
561	14	మెరియాన	మెరియాన
562	3	బ్రర్టము	బర్ట్రము
562	15	వృత్తాంము	వృత్తాంతము
562	18	బర్టము...బర్ట్రము	బర్ట్రము
563	8	లెపిడన్సు-పాంపియన్నను	లెపిడస్సు,పాంపియస్సను
564	12	లోఁబుట్టవగు	తోఁబుట్టువగు
564	16	త్రానీజిప్టు	తా నీజిప్టు
564	18	యాంత్రటనీ	యాంటనీ
564	20	సీజారుస్జేరిని	సీజారుస్జేరిన
565	11	కాలస్వరములకు	కాలసర్పములకు
566	1	రాజభ్రష్ట	రాజ్యభ్రష్ట
566	2	ప్రఫ—క్కు.	ప్రఫరిక్కు—
567	2	రోడ్లిండు	రోజ్లిండు
567	8	నెత్తుటర్ధదుపఁ	నెత్తుటన్గదుపఁ
567	9	గొల్లినికిమ్మని	గొల్లని కిమ్మని
567	14	రానేర్చిన	దానేర్చిన
567	15	దెచ్చదననియు	దెచ్చెదననియు
568	10	ఆడ్రిమానా	ఆడ్రియానా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
568	11	ఆడ్రిమానా	ఆడ్రియానా
568	16	వర్తకులు కిట్టి	వర్తకుల కిట్టి
568	23	దన క్రవ్యము	దీన ద్రవ్యము
569	9	నసందర్భముగ	చ సందర్భముగ
569	15	నన్వెండా	నన్వెండ్లా
570	5	తన్వలచి	తన్వలచి యు
571	14	తోఁజెచ్చి	తోఁదెచ్చి
571	16	యతనకి	యతనికి
572	5	వజీన్లియ్యా	వర్జీలియా
572	6	వజీన్లియా	వర్జిలియా
572	7	వజీన్లియా	వర్జిలియా
572	20	వ్రోమనులతో	న్రోమనులతో
573	2	వ్రోమునందు	న్రోమునందు
573	8	తనీదేశ	తనదేశ
573	11	వ్రోమనులకు	న్రోమనులకు
573	13	దుర్భోద	దుర్బోధ
573	25	రోమన్సేనా	రోమన్సేనా
574	8, 9	ఇమోర్జ	ఇమోజన్
574	11	చెప్పువారు ఓకడచ్చి	చెప్పువారు ఒకడచ్చి
575	7	దొంగలించి	దొంగిలించి
575	17	యొద్ధ తన్నైభసానియో	యొద్ద తన్నైబసానియో
576	21	బిలింపఁబడిన	బిలిపింపఁబడిన
578	5	కాప్కా	కాస్కా
579	6	వార్తాంబర్లెండు	నార్తాంబర్లెండు
580	13	పర్వుసర్వనుల	

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
580	16	వేల్సుతో	వేల్సులో
581	9	సజార్క్ న్సాఫ్లాసఫు	సర్జా న్సాఫ్లాసఫు
581	10	బాడక్ ల్ఫు	బార్డ ల్ఫు
583	13,22	ఫ్రానన్	ఫ్రాన్సు
585	18	ఫ్రెరిచి తలారి	ఫ్రెంచి తలారి
586	5	కొడుగు	కొడుకు
586	13	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాంసు
586	21	నభిక్తుండై	నభిషిక్తుండై
586	24	తనకొడుక	తనకొడుకు
586	26	చారల్సు	ఛార్లెసు
587	5	13. రెండవభాగమను నాటకమునదుం	13 ఆఱవహెన్రీ మహారాజు రెండవ భాగమను నాటకము నందు
587	7	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
587	8	విచ్చెస్టరు	విన్చెస్టరు
588	16	సజాన్ట్సేస్లీ	సర్జాన్ట్సేస్లీ
588	6	గోస్టరు	గ్లోస్టరు
588	13	శములు	ములు
589	15	సేరిసబరీలను	సేలిస్బరీలను
589	19	నతనికొడుకులను	నతని కొడుకులును
590	4	హెస్టింగ్సు	హేస్టింగ్సు
591	5	పట్ట	పట్టుకొని
591	23	మార్గేరట్టలు	మార్గేరట్టులు
592	3	వారిక్కు	వార్విక్కు
592	4	యాడుచనియు	యాడుననియు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
591	11	నాల్గయొడ్వర్డు	నాల్గవయొడ్వర్డు
592	15	ఫ్రాంన్సు	ఫ్రాన్సు
592	21	తలడిల్లుట	తల్లడిల్లుట
593	11	కాంటర్బలీ గురువు	కాంటర్బరీ గురువు
593	25	చేతిక్రింద	చేతిక్రింది
594	4	బూటసు	బ్రూటసు
594	15	వెస్టమిస్టరు	వెస్టుమిన్స్టరు
595	2	వ్రయవర్చుచు	వ్యయపర్చుచు
595	2	మతాధ్యక్షనకు	మతాధ్యక్షునకు
595	10	బిల్లీను	బుల్లీను
595	11	కేరైనుతో	కేతరైనుతో
595	15	గ్రామెల్లెలిజబెత్తని	క్రామ్వెల్లెలిజబెత్తని
596	19	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	1	పాండలు పోవునకు	పాండల్పు పోవునకు
597	13	కాన్టైన్సు పుత్రవిహార	కాన్టైన్సు పుత్రవిరహా
597	15	జాన్మరాజు	జాన్మహారాజు
597	20	జాన్మహారాజ	జాన్మహారాజు
598	11	ఎగ్డారు	ఎడ్గారు
598	14	గనేరిల్లుశ్యాదత్తుడు	గనేరిల్లశ్వాధ్యక్షుడు
599	5	నాపై	నాపైపై
599	10	గోస్టరెడ్గారుపై	గ్లోస్టరెడ్గారుపై
599	13	వియర్మిహా	లియర్మహా
599	16	రాజ్యద్రోహి	రాజద్రోహి
600	12	ఎడ్మండు దూషించుచు	ఎడ్మండు న్దూషించుచు
600	19	రాల్బనుతో	యాల్బనుతో
601	3	భవిష్యాచ్ఛతుర్థ	భవిష్యచ్చతుర్థ
602	21	క్సటును	ఎక్ట్సను

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
604	9	ప్లంటాజెనట్టమ	ప్లంటాజెనట్టను
604	13	తనకురూపముం	తన కురూపముం
605	25	ఫ్రెంఛి	ఫ్రెంచి
606	8	సవయస్కులను	సవయస్కులును
606	17	రాజవయస్కులును	రాజవయస్యులును
607	13	దొరసాని గని	దొరసానిం గని
607	22	ద్వారసాలకునకు	ద్వారపాలకునకు
609	5	క్లాబయో	క్లాడియో
609	7	జూనియటు	జూలియటు
609	15	ఫ్రాల్సిస్కా	ఫ్రాన్సిస్కా
609	16	దనసోదరిని	దనసోదరుని
609	20	రాజసన్యాసి	రాజు సన్యాసి
610	4	రాజెవిని	రాజు విని
610	10	వచ్చే నేమో	వచ్చె నేమో
611	6	పైలాకు వకయూధుడు	పైలాకు—వక యూదుడు
611	20	జస్సీకాలో రెంజోను	జస్సీకా లోరెంజోను
613	13	మధ్యరమ్మున్నదని	మధ్యరమ్మన్నదని
613	23	ఫాల్టాపు	ఫాల్ట్సాపు
614	1	ఫాల్ట్సానందఱిచే	ఫాల్ట్సాపందఱిచే
617	22	యాగోరోడరిగోలు	అయాగోరోడరిగోలు
618	11	పెండ్లియాడిచ్చిన	పెండ్లినాడిచ్చిన
619	13	యిద్దరుఘునులు	యిద్దరుఘునులు
619	23	క్లినుభార్య	క్లియోన్ భార్య
620	14	బెట్టిన	బట్టిన
620	26	మెరీనాపై కొరిడాలనుక్లీను	మెరీనాలై కొరిడాలను, క్లియోను
621	8	బాత్రివత్య	బాతివ్రత్య

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
621	18	భాతృవ్యుఁడు	భ్రాతృవ్యుఁడు
621	19	కేపువెట్ట	కేపువెట్టు
622	3	కేపునెట్టు	కేపులెట్టు
622	8	నార్వించుట	న్వారించుట
622	23	తలదండ్రు	తలిదండ్రు
623	17	జేప్లిసా	జేపిస్టాట
624	7	బమాంకా	బయాంకా
624	15	ప్రోస్పెలో	ప్రోస్పెరో
624	20	మజ్జుగుజ్జు	మజుగుజ్జు
625	9	ప్రేస్పెరోమి	ప్రోస్పెరో మి
626	2	పాన్సిస్కో	ఫ్రాన్సిస్కో
626	13	ముకస్తుతి	ముఖస్తుతి
6?8	12	ప్రజాపతినిధి	ప్రజాప్రతినిధి
629	7	దేవతులకు	దేవతలకు
629	14	నవమానింబబడి	నవమానింపఁబడి
629	20	గద్ధింపఁగా	గద్దింపగా
630	3	తామారా	తామోరా
630	12	లూసియసు విదేశ	లూసియసుకు విదేశ
630	17	శిరస్సును	శిరస్సులను
635	3	చీలివియా	ఒలీవియా
635	25	దొంకి	దొరికి
638	16	లియోటెసు	లియోంటెసు
639	3	పౌలీ నారాజు	పౌలీనా రాజు
640	2	నాపెద్దప్ప కఁదా	నాపెద్దప్పకఁ దా
640	7	స్మింక్షించెద	స్మిక్షించెద
641	14	నగ్రిమిత్రుఁడను	నగ్నిమిత్రుఁడను
641	15	బెడ్లాఁడుట	బెండ్లాఁడుట
643	1	షేకిస్పియరుని	షేక్స్పియరుని

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
643	17	వలమ్మి యవర్జిలియా	వలమ్మియా వర్జిలియా
643	17	నోదార్చుఁట	నోదార్చుట
644	26	2 లో	12 లో
646	2	బ్రార్థించి చనుట	బ్రార్థించు చనుట
646	7	3 లో	31 లో
646	17	లూసియున్న	లూసియస్న
647	15	రాజ్యభ్రష్టారాజు	రాజభ్రష్టారాజు
647	18	కారినుటచ్ స్టోను	కారిను టచ్ స్టోను
648	2	తానిమోకిను	తానిమోజిను
648	3	నొప్పికొని చనుట	నొప్పికొను చనుట
648	11	పశ్చాత ప్తు	పశ్చాత్తప్తు
648	14	హోల్సున్నరు	హోట్సువ్వరు
648	20	గాసెస్టరు	గ్లాసెస్టరు
649	6	11 లో	14 లో
649	10	వార్విక్కు ప్రభుపు	వార్విక్కు ప్రభువు
649	16	గాడిఁనరు	గార్డినరు
649	20	తనకూంతురైన	తనకూతురైన
650	3	యారుప్రభువు	యార్కుప్రభువు
650	4	బోర్డోరి చార్డుం	బోర్డో రిచార్డుం
651	3	సిచ్చిన్న	స్నిచ్చిన
651	22	కరుణారసము	కరుణరసము
652	1	లో	2 లో
652	7	యోదాచుఁట	యోదార్చుట
652	9	రోక్లిండనుట	రోజ్లిండనుట
652	18	లో ఇమోజను	6 లో ఇమోజను
652	25	ధనభర్తపై సాని	దనభర్త పైసాని
653	12	కాన్స్టా ననుటతో	కాన్స్టాతో ననుట

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
653	13	కాల్ఫూర్ని యాదుశ్న	కాల్ఫూర్నియా దుశ్న
655	17	జేఉుపఁబడిన	జెఉుపఁబడిన
656	6	ఆర్లెడ్లో	ఆర్లెండ్లో
656	17	బెస్సా్ౖయో	బెస్సానియో
656	21	తాఫున్‌గుల్ల	తార్ఫ్పుగుల్ల
657	1	ట్రానియో తోలుసెంటియో	ట్రానియోతో లుసెంటియో
658	9	టచ్‌స్టోనుని	టచ్‌స్టోనుని
658	15	యున్నానను	యున్నానను
659	9	బెడ్ఫడున్‌	బెడ్ఫర్డు
659	14	గోస్టరురాజు	గ్లోస్టరు రాజు
660	10	ఉలిసూలా	ఉరుసూలా
660	24	సేవకను కనుట	సేవకున కనుట
660	25	3...లో హెక్టరు	34 లో హెక్టరు
661	2	పెరోరీసు	పెరోలీసు
661	13	ఈనోర్చననుకొంట	ఈనోర్బసనుకొంట
661	23	రోజిండుతో	రోజ్లిండుతో
662	2	రోజ్లిండ్లో	రోజ్లిండు
662	11	ఆర్లెడ్లోతో	ఆర్లెండ్లోతో
663	6	పైనానియో	పైసానియో
663	24	వరమాన	వర్తమాన
664	4	బర్మార్డో	బర్నార్డో
664	18	ఐఫీలా	ఒఫీలా
6?4	24	కాన్పించుదను	కాన్పించదను
665	10	లుసీయలియసు	లుసీలియసు
665	13	కోషియస్సు	కేషియస్సు

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
666	13	యింగ్లీ...సైన్యము	యింగ్లీషు సైన్యము
666	14	పేల్బట్ట	పేల్బట్టు
666	25	దన్నెందుక	దన్నెందుకు
667	7	ఎక్ట్సె...తో	ఎక్ట్సెనుతో
667	9	రాజుతోఁ మదపై	రాజుతోఁ దమపై
668	2	ప్రత్యుత్తరమిగా	ప్రత్యుత్తరమీగా
668	5	నన్నుఁ దిరస్కరించి కూతుల	దన్నుఁ దిరస్కరించిన కూతుల
668	6	గోస్టరనగా	గ్లోస్టరనగా
668	16	యెకించితినని	యెక్కించితినని
668	22	1 బూకుతో	బ్రూకుతో
668	26	గాటు	గాంటు
670	6	యోమో	యేమో
670	9	అంటునియో	ఆంటోనియో
670	11	బరణలలో	బరణిలలో
670	18	లొరెజో	లొరెంజో
671	9	అయాగో ఒ తెల్లోకుడిస్తె మోనాపై	అయాగో ఒ తెల్లోకుడి స్తేమోనాపై
671	14	తనభార్య జంపి	తనభార్యం జంపి
672	9	వర్ననము	వర్ణనము
672	15	మోర్ఛిల్లిన	మూర్ఛిల్లిన
672	17	సెబార్థియను	సెబార్డియను
672	18	ఫ్రడినందు	ఫర్డినందు
672	24	చేయచచ్చిన	చేయువచ్చిన
673	1	తననదుపదేశము	తన సదుపదేశము
673	9	ప్లేఫిమసడవి ... ఔమసుం	ప్లేవియసడవి... ఔమసుం

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
673	11	అగమెమ్న మనెస్టరు	అగమెమ్నను నెస్టరు
673	12	అగమెను	అగమెమ్నను
673	15	ఉలిస్సు	ఉలిసిస్సు
673	16	ఉలినస్సనుట	ఉలిసిస్సనుట
673	19	అచీఁస్సుతో	అచీలస్సుతో
673	20	లోబడుటచే	బోరాడుటచే
673	21	నవచ్చునని	వచ్చునని
673	23	భోధించుట	బోధించుట
673	24	దైవము	దైవముపై
673	26	బెల్చతో	బెల్చితో
674	24	ప్లోరిజీలు గూర్చి	ప్లోరిజీలుం గూర్చి
674	25	ఫోరిజీలు	ప్లోరిజీలు
674	26	దేశించు ననుట	దేశించు చనుట
675	2	కావ్యంలో 19 ము	కావ్యంలో
675	19	దీవిరహ తీర్థన్వాసి	దీనవిరహ తీర్థవాసి
676	3	వివేషబుంగని	విశేషముంగని
676	7	క్లిష్పర్ధనుట	క్లిష్పర్ధనుట.
676	12	శైఁను	శైమను
676	20	భీభత్సము	బీభత్సము
676	22	యేర్టిమరుని	మార్టిమరుని
677	5	బలిచెఱజరిగిన	బల్మిచెఱజరిగిన
677	10	యన్నయడవి	యున్నయడవి
677	3		
679	22	సారథితొ	సారథితో
680	1	కరుణారసము	కరుణరసము

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
680	20	నిజరూపము	నిజరూప
682	7	దృగ్వవర్ణనము	దృగ్వర్ణనము
684	4 & 11	భీభత్స	బీభత్స
684	13	గీష్మర్తు	గ్రీష్మర్తు
687	4	కలిగి తన	కలిగిన తన
687	14	శకుంతలమున	శాకుంతలమున
688	18	మచచముని	మరీచముని
689	5	ఆంచ	అంచ
689	18	ఆంద	అంద
689	23	మేమము	మేఘము
690	1	అజ్ఞలు	అజ్ఞాలు
690	3	అకుకృతి	అనుకృతి
690	7	దానుఁడు	దాసుఁడు
690	8	నొచ్చుకొనుట	నొచ్చుకొనుట
690	14	అన్నువిమిన్న	అన్నువమిన్న
691	10	అ ర్హఁడ	అర్హుఁడ
691	16	అమిత్రవయ	అమితవ్యయ
692	22	కుండ్రని	గుండ్రని
694	27	ఈసరుండు	ఈసరుండు
695	2	నిర్వ్యాకులు	నిర్వ్యాహకులు
695	4	కలంకరించుకొను	కలంకరించుకొను
695	26	నిర్మ్యాణము	నిర్వ్యాణము
696	2	ఎన్నిక–నెత్తు	ఎన్నికనెత్తు–
696	11	ఐదవ	ఐదువ
696	21	మనస్సులుటం	మనస్సులుంట
696	25	వడై అ	వడ్డైఅ

పుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
699		19	జున్న వారు	బన్న వారు
700		2	కాంతాడవ	కాలతాడన
700		9	స్నూచించు	నూచించు
700		25	కుట్టిపన్	కుట్టినన్
700	రెండవవరుస	11	మగవాంద్రడను	మగనాంద్రడను
701	,,	14	కొత్మి	కొల్మి
703	,,	5	గురిన్వెట్టు	గుర్వెట్టు
703	,,	14	గ్రహస్థు	గృహస్థు
706		17	రోహాణులు	రోహిణులు
707	,,	21	జోసులు	జోస్యులు
709	,,	19	అలితన	తఱలిన
710		4	ళుకువనతట	తళుకు వనట
710		22	మాకుడు	మాఱడు
710		25	తవురుట	తివురుట
711		14	స్త్రీ	స్త్రీ
712		5	పగడ గల	పడగ గల
712	,,	6	దావి	దాని
712	,,	13	దినమొల	దిసమొల
712	,,	14	ధైర్యము	ధైర్యము
712	,,	18	దైవ స్సంభంద	దైవసంబంధ
715		14	మెఱుగనవి	మెఱుగునవి
716	,,	17	నిర్వృత్తి	నిర్వృతి
717		16	నీలుట	నీల్గుట
720	,,	1	పాటనము	పాటవము
721	,,	3	పునెము	పున్నెము
721	,,	12	వ్రేలాడునొక	వ్రేలాడునొక యవ యవ విశేషము
721	,,	28	పెదంబడి	పెడబడి

పుట		పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
722		20	నాకుము	నాసుము
724		10	నందు	సందు
725	,,	13	ఆనాశము	ఆకాశము
725	,,	17	బలంగంబు	బలఁగంబు
726		19	బుఫి	బువి
727		7	భార్తి	భాతిన్
728		11	నఱకు	వఱకు
728		21	మవఃకోశ	మనఃకోశ
728		27	చిరకార	చిరకాల
728	,,	7	సంకల్బమే	సంకల్పమే
728	,,	16	వలువు	వలపు
729		26	ఎదురొ్కనుట	Delete this word
730		12	ముండిమోపి	ముండమోపి
730	,,	11	మానువుల	మానవుల
730	,,	14	మృత్యులైన	మృతులైన
730	,,	22	దెహాముతో	దేహాముతో
720	,,	25	మెతఁతల	మొలఁతల
734		11	నృహావాన	స్పృహావాస
734	,,	2	లొజ్జగ	లొజ్జుగ
736		1	వికత్థనోద్దితుఁడు	వికత్థనోద్ధతుఁడు
737	,,	3	మన్మధు చే	మన్మధునిచే
737	,,	20	వెన	వెస
738		7	వేల్పుఁబడి	వేల్వఁబడి
741		12	తపము	తనము
741		21	సిరికి	సీరికి
741	,,	After 3		Add సుగము-సుఖము
741	,,	7	సూర్పాణి	సుప్పాణి